سیرۃ المصطفیٰ

پښتو

تالیف

مکتبہ رحمانیہ

کاسی روڈ کوئٹہ

Maktaba Tul Ishaat

تمام فنون کے کتب ہمارے ویب سائٹ اور پلے سٹور سے فری ڈاون لوڈ کریں۔ ہم روزانہ کی بنیاد پر اس میں مزید نئے کتب شامل کر رہے ہیں نئے شامل شدہ کتب لیے روزانہ ہمارے پلے سٹور اور ویب سائٹ کو باقاعدگی سے چیک کیا کریں۔

اپنی کتاب کو ہمارے ویب سائٹ پر شائع کرنے کے لیے رابطہ کریں

تفاسیر	خطبات	منطق
احایث	سیرت	معانی
فقہ	تاریخ	تصوف
سوانح حیات	صرف	تقابل ادیان
درس نظامی	نحو	تجوید
لغت	فلسفہ	نعت
فتاوی	حکمت	تراجم
اصلاحی	بلاغت	تبلیغ ودعوت
آڈیو دروس	مناظرے	تمام فنون

maktaba.tul.ishaatofficial@gmail.com

بسم الله الرحمن الرحيم

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُوْلِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

(۲۱ آیت سورة الاحزاب) (القرآن)

د رسول الله صلی الله علیه وسلم په سیرت باندې د مشلوور او لوې تالیف د اُمت اسلامي د لوېو

تاریخ پوهانو او د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم د سیرت پیژندنکو د علوم وزیرمه

سیرة المصطفیٰ صلی الله علیه وسلم

پښتو

دویم ټوک

تألیف

حضرت مولانا محمد ادریس کاندهلوی صاحب رحمه الله

پښتو ژباړه

حمدالله

مکتبة رحمانیه کاسي روډ کوټه
0333-7806049

دکتاب پیژندنه

دکتاب نوم ●●●●●●●●●●●● سیرة المصطفی ﷺ

تألیف ●●●●●●●●●●●●●●● مولانا محمد ادریس (کاندهلوی رحمة الله علیه)

پښتو ترجمه ●●●●●●●●●●● ابوحمزه المهاجر حمدالله (سیوری)

تصحیح او کمپیوټري چاري ●●●● حمدالله (زابلی)

دچاپ کال ●●●●●●●●●●● ۱۴۳۵ هجري قمري ۱۳۹۲ هجري لمریز ۲۰۱۴ میلادي

زیر اهتمام ●●●●●●●●●●●● ابوالمصطفی خادم العلماء والطلباء

سرورق ډیزائن ●●●●●●●●●● احسان الله پبلشرز

او سرکتنه ●●●●●●●●●●

مکتبہ رحمانیہ

کاسي روډ کوټه

0333-7806049

بسم الله الرحمن الرحیم

دحمراء الاسدغزا ، دهجرت دریم کال دکوچنی اختردمیاشتی ۱٦ دیک شنبی ورځ

قریش داحدله میدان رااووتل اوپه مدینه کې دروحاء په نامه ځای کې میشت سوه دوئ دافکر وکی چی زموږ کارخوپوره نه سو که څه هم موږ دمحمدﷺ ډیر ملګری شهیدان اوډیرموژوبل کړه بنه به داوی چی بیرته وګرزو اوپرمدینه منوره باندی ناڅاپه برید وکوو ځکه مسلمانان اوس ډیر کمزوری اوژوبل سوی دی دجګړی توان نه لری ، صفوان بن اُمیه دوئ ته وویل چی زه دارایه نه تائیدوم ځکه دمحمدﷺ ملګری دزخمی زمریانوپه څیر دی کیدای سی چی دوئ په دویم برید کې پرتاسوبرلاسی شی ..

دکوچنی اخترپنځه لسم دیک شنبی ماښام وو قریش روحاء ته ورسیدل اودیک شنبی په شپه داخبری اومشوری وسوی دیک شنبی شپه لانه وه تیره سوی چی درسول اللهﷺ خبر راوړونکی دسپیده چاودپه وخت کې رسول اللهﷺ ته دقریشو دارادی خبروروکړ رسول اللهﷺ سمدستی بلالؓ ولیږی چی په ټوله مدینه کې وګرزه اوداعلان وکوه چی دجګړی لپاره ځانونه تیارکي اویوائي هغه څوک تللای سی چی داحدپه جګړه کې یې برخه درلوده صحابه کرامؓ راټول سو جابربن عبداللهؓ هم راغلی اوغوښتنه یې وکړه چی یارسول اللهﷺ زماپلار دأحدپه غزاکې شهیدسوی دی دخوندودساتنی له امله زه داحد غزاته حاضرنه سوم اوس ماته دتللواجازه راکړه رسول اللهﷺ جابرؓ ته اجازه ورکړه په دې غزاکې درسول اللهﷺ هدف داوو چی دښمن دافکرونه کوی چی مسلمانان کمزوری سوی دی که څه هم صحابه کرامؓ ستړی اوژوبل وو اویوه شپه یې هم آرام نه وو کړی خودرسول اللهﷺ په یوه آواز سره ټول له خپلو کوروراووتل ،

دکوچنی اخترشپاړسمه دیک شنبی ورځ له مدینی منوری څخه روان سو رسول اللهﷺ په حمراء الاسد ځای کې ودریدی چی له مدینی منوری څخه اټکلا اته لس میله لیری دی رسول اللهﷺ په حمراء الاسد کې وو چی دخزاعه قبیلی مشر معبدخزاعی دأحددغمیزی خبراوریدلی وو اودتسلیت لپاره درسول اللهﷺ په خدمت کې حاضرسو اودرسول اللهﷺ دهغو ملګروتسلیت یې وړاندی کی چی په اُحدکې شهیدان سوی وو معبددرسول اللهﷺ څخه رخصت سو په لاره کې له ابوسفیان سره ولیدل ابوسفیان خپل نظروربنکاره کی چی زماهوډ دادی چی دویم ځلی په مدینه منوره باندی برید وکوم معبدوویل نه داسی مه کوه ځکه محمدﷺ له ډیرلوی لښکرسره په تاسوپسی راوتلی دی ابوسفیان چی کله داخبر واوریدی وویریدی اوخپل اراده یې بدله کړه مکی ته روان سو رسول اللهﷺ درې ورځي هلته پاته سو دجمعی په ورځ بیرته مدینی منوری ته ستون سو ،

په دې اړه الله تعالی دا آیت نازل کړ: الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِن بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ (۱۷۲)سورة آل عمران)
ژباړه: کوموخلکوچې د الله ﷻ او دهغه درسول ﷺ خبره ومنله وروسته تردې چې دوئ ژوبل سوي هم وو نود داسې ښوعملو او پرهیزګارو لپاره لويه بدله ده ،، فتح الباري جلد ۷، صفحه ۲۸۷باب قول الله عزوجل الذين استجابو لله والرسول ،، البدايه والنهايه جلد ۴، صفحه ۴۸ ، زرقاني جلد ۲، صفحه ۵۹)

دهجرت ددريم کال ښکاره پېښې

لومړی: په همدې کال رسول الله ﷺ د عمرفاروق ﷺ له لور حفصه ﷺ سره په برات میاشت کې نکاح وکړه (۱)
دويم: په همدې کال دروژې دمیاشتې په ۱۵ امام حسن ﷺ پیداسو اوپنځوس ورځې وروسته سیدة النساء ﷺ په امام حسین ﷺ سره امیدوراه سوه
دریم: په همدې کال د کوچنی اخترپه میاشت کې دشرابو د حرام والي حکم نازل سو (۲)

دهجرت څلورم کال

دابي سلمه عبدالله بن عبدالاسد ﷺ سريه دهجرت څلورم کال دمحرم میاشت

دهجرت څلورم کال دمحرم لومړی ورځ وه رسول الله ﷺ ته داخبرورسيدی چې د خويلد زامن طلحه (۳) اوسلمه درسول الله ﷺ دمقابلي لپاره ځانونه چمتوکوی رسول الله ﷺ هم سمدستي ابوسلمه بن عبدالاسد ﷺ له دوه نیم سوه مهاجرینو او انصارو ﷺ سره ددوئ د مقابلي لپاره ولیږی کله چې دوئ خبرسو نوسره وپاشل سو له دوئ څخه ډېر اوښان ، پسونه ، بزې مسلمانانو په غنیمت ونیول اومدینې ته یې راوستل اوصحابه کرام ﷺ هم مدینې منورې ته راورسيدل کله چې مدينې منورې ته راورسيدل نودغنيمت مال يې ويشي اوپنځمه برخه یې ځنې بیلئه کړه دهرسړي په برخه کې اووه ۷ اووه ۷ اوښان اوپسونه اوبزې ورسيدلې

دعبدالله بن انیس ﷺ سريه دهجرت ۴ کال دمحرم میاشت

د محرم په میاشت کې د دوشنبې په ورځ رسول الله ﷺ ته داخبرورسيدی چې خالدبن سفیان هذلي ولحیاني دمسلمانانو دمقابلي لپاره لښکرتیاروی رسول الله ﷺ عبدالله بن انيس ﷺ ته دهغه وژلو دنده وسپارله ،
عبدالله بن انیس ﷺ ولاړی اوله خالد سره یې ولیدل په باریکو حیلو اوچل سره یې

(۱) طبری جلد ۳، صفحه ۲۹)
(۲) زرقانی جلد ۲، صفحه ۶۱، البدايه والنهايه جلد ۴، صفحه ۶۱)
(۳) طلیحه بن خویلد وروسته په اسلام مشرف سو مګر دنبي کريم ﷺ تر وفات وروسته بیرته مرتد سو اودنبوت دعوه یې وکړه ابوبکرصدیق ﷺ دهغه دمقابلي لپاره خالدبن وليد ﷺ ولیږی طلیحه وتښتیدی اوشام ته ولاړی اوبیاوروسته یې بیرته توبه وکښله اوپه اسلام کې داخل سو اودمسلمانانوسره یوځای په جګړوکې شریک سو دعمر ﷺ دخلافت په وخت کې دقادسیه اونهاوند په جګړوکې هم برخه واخيسته ويل کیږی چې په کال ۲۱ هجری کې دنهاوند په جګړه کې شهيد سوی دی دطلیحه ورور سلمه نه دی مسلمان سوی ، زرقانی جلد ۲، صفحه ۶۳)

وخت پیداکي اوخالد یې ووژی اوسریې راواخیستی په یوغارکې پټ سو غنه راغله اوځالګی پرجوړه کړه کله چې هغه خلک دغارخولی ته راغلو اودغنی تال یې ولیدی بیرته ولاړل چې دلته څوک نسته ځکه غنی ځاله جوړه کړی ده عبدالله رضی الله عنه دشپې راووتی اودشپې به یې مزل کوی اودورځی به یوځای پټیدی دمحرم په ۲۳ مدینی منوری ته راورسیدی اودخالدسریې درسول الله ﷺ په مخکې کیښود رسول الله ﷺ ډیرخوشاله سو اوپه انعام کې یې یوه لکړه ورکړه اوورته وې فرمایل (تَخَصَّر بِهَذِهِ فِي الجنة فان المختصرفى الجنة قليل) دالکړه واخله اوجنت ته داخل سه ځکه جنت ته په تلونکوکې دلکړی اخیستونکی ډیر لږدی ..

اودایې ورته وفرمایل چې دازمااوستاپه مینځ کې دقیامت په ورځ یوه نښه ده عبدالله رضی الله عنه به په ژوندکې دهغه لکړی ساتنه کوله دمرګ په وخت کې یې داوصیت وکی چې دالکړه زماپه کفن کې کیږدی اوهمداسی وسو (۱)

دمعجم طبرانی له یوروایت څخه داسې معلومیږی چې خالدبن سفیان ډیربې ادبه اوبدردویونکی هم وو ، معجم الزوائد جلد ۳، صفحه ۲۰۴، باب قتل خالدبن سفیان الهذلی

موسی بن عقبه وایې چې یوشمیرخلک وایې چې رسول الله ﷺ ته دعبدالله بن انیس رضی الله عنه تررادتګ مخکې لادخالدبن سفیان دوژل کیدو خبرورکړل سوی وو (۲)

درجیع پیښه دهجرت څلورم کال دصفری میاشت (۳)

دصفری په میاشت کې دعضل اوقاره څه خلک درسو ل الله ﷺ په خذمت کې حاضراوغوښتنه یې وکړه چې زموږقبیلی اسلام منلی دی نوځکه ته زموږسره داسی څوک ولیږه چې موږته قرآن وښیی اوداسلامی احکاموښوونه راته وکړی رسول الله ﷺ لس تنه له دوئ سره کړه چې دهغوئ نمونه په لاندی ډول دی ۔ ۱. عاصم بن ثابت رضی الله عنه .۲. مرثدبن ابی مرثد رضی الله عنه .۳۔عبدالله بن طارق رضی الله عنه ۔ ۴۔ خبیب بن عدی رضی الله عنه ۔۵۔ زیدبن وثنه رضی الله عنه ۔۶۔ خالدبن ابی البَکیر رضی الله عنه ۔۷۔ معتب بن عبید رضی الله عنه ۔ ۸۔ دعبدالله بن طارق رضی الله عنه ورور عاصم بن ثابت رضی الله عنه یې پردوی مشر وټاکی (۴) دوئ چې کله درجیع په نامه ځای ته ورسیدل چې دمکی اوعسفان په مینځ کې دی نودې غدارانو له مسلمانانوسره غداری وکړه وبنولحیان ته یې اشاره وکړه دبنولحیان دوه سوه تنه په دوئ پسی راغلل چې په هغوئ کې سل تنه غشی ویشتونکی وو کله چې ورته رانژدی سو نوعاصم رضی الله عنه له خپلو ملګروسره

---

(۱) الطبقات الکبری لابن سعد جلد ۲، صفحه ۳۵ ، زرقانی جلد ۲، صفحه ۶۳ ، زادالمعاد جلد ۲، صفحه ۱۰۹)
(۲) زرقانی جلد ۲، صفحه ۶۴)
(۳) دادابن سعدروایت دی دبخاری په روایت کې راغلی دی چې نبی کریم ﷺ دالس تنه دمکی دقریشودحال معلوملولپاره لیږلی وو اوداهم کیدای سی چې مخکې دی نبی کریم ﷺ په همدی نیت لیږل خو وروسته دعضل اوقاره دقبیلی په غوښتنه ددین دښوونی اودقرآن دزدکړی لپاره دانیت هم کی سوی وی ، زرقانی جلد ۲، صفحه ۶۵)
(۴) الطبقات الکبری جلد ۲، صفحه ۳۹۰)

یوی غونډۍ ته پورته سو ، بنولحیان مسلمانانوته وویل تاسوراکښته سی موږپناه درکوو عاصمؓ وفرمایل زه دکافرپه پناه هیڅ کله باورنه کوم اودادعاء یې وکړه (اللهم أخبرعنّانبيّك) اې الله ﷻ زموږپه حال خپل رسول ﷺ خبرکړې. دا روایت دبخاری دی دابوداؤدطیالسی په روایت کې راغلی دی چې الله تعالی دعاصمؓ دعاقبوله کړه اوپه همدغه وخت کې دوحی له لاری رسول اللهﷺ خبرسواونبی کریمﷺ هم په دغه وخت کې خپلوملګروؓ ته خبرورکړي اوعاصمؓ بله دادعاوغوښته (اللهم انی احمی الیوم دینک فاحمی لحمی) اې الله ﷻ زه نن ستادین ساتنه کوم ته زمادبدن ساتنه له کافرانووکړې .

عاصمؓ له خپلوملګروسره له کافرانوسره وجنګیدی ترڅوشهیدسو(۱) عبدالله بن طارقؓ اوزیدبن دثنهؓ اوخبیب بن عدیؓ دادرې سره دمشرکینوپه غوښتنه له ژمنی سره له غونډۍ راکښته سو مشرکینوددوئ لاسونه تړل پیل کړه عبدالله بن طارقؓ وویل داستاسولومړنی غداری ده اوپیل په بی لوظي کیږی دانه ده معلومه چې وروسته به څه کیږی اوله دوئ سره له تګه یې انکاروکي مشرکینوراکش کی اوهغه یې شهیدکيؓ اوخبیبؓ اوزیدؓ یې له ځان سره مکی ته راوستل اوپه مکه یې دواړه وپلورل ،

صفوان بن امیه چې دده پلارامیّه بن خلف په بدرکې وژل سوی وو زیدؓ دخپل پلارپه بدل کې دوژلولپاره رانیوی ، اودبدرپه جګړه کې خبیبؓ حارث بن عامروژلی وو خبیبؓ دحارث زامنورانیوی، بخاری شریف فتح الباری جلد ۲، صفحه ۲۹۲)

صفوان دخپل بندی په اړه څنډ ونه کي اوزیدؓ یې دخپل مريي نسطاس سره له حرم دباندی په تنعیم کې دوژلولپاره ولیږی اودوژلودننداری دلیدولپاره یې دقریشویوه لویه ډله په تنعیم کې راغونډه سوی وه چې په دوئ کې ابوسفیان بن حرب هم وو کله چې زیدؓ ددار وځای ته راوستل سو نوابوسفیان ورته وویل اې زیدؓ زه تاته په الله ﷻ قسم درکوم اوپوښتنه درڅخه کوم چې آیاته په دې خوښ یې چې ته پرېښودل سی اومحمدصلی الله علیه وسلم ستاپه بدل کې ووژل سی اوته په خپل کورکې آرام اوسیږی ؟ زیدؓ وویل قسم په الله ﷻ که زه داهم خوښوم چې دمحمدصلی الله علیه وسلم په پښه مبارکه دې یواغزی ننوزی اوزه دې په خپل کورکې ناست یم . ابوسفیان وویل قسم په الله ﷻ ماد هیچاهیڅوک دومره مینه کونکی اومخلص اوځان قربانونکی نه دی لیدلی لکه څنګه چې دمحمدﷺ ملګریؓ دمحمدﷺ مینه کوی اوځان قربانوی دی تردی خبرو وروسته نسطاس زیدؓ شهیدکي رضی الله تعالی عنه (۲)

(۱) ابن هشام جلد۲، صفحه ۲۱)
(۲) دجګړی په وخت کې دعاصمؓ پرژبه باندی دا کلمی جاری وی :
(الموت حق والحيوة باطل ، وكل ماحم الاله نازل ، بالمرء والمرءاليه آيل ، ان لم اقاتلكم قامي هابلّ)

وروسته بیا نسطاس په اسلام مشرف سو ﷺ او خبیب ﷺ د محرم د میاشتې تر پایه بندي وو
کله چې خلکو دده د شهید کیدلو نیت وکي نو خبیب ﷺ د حارث له لور چې د زینب له نس
څخه چې وروسته بیا مسلمانه سوې ده د صفایي لپاره چاړه وغوښته زینب چاړه ورکړه
او په خپل کارکې بوخته سوه زینب وایي چې لږ وروسته ګورم چې زما وړوکی ماشوم
د خبیب ﷺ په ورانه ناست دی او په لاس کې یې هغه چاړه ده د احالت چې می ولیدی
وبیریدلم خبیب ﷺ راته وویل آیا ته په دې ویریږې چې زه به دا ماشوم ووژنم هیڅ کله نه ان
شاء الله زما څخه به داسې کار هیڅ کله نه کیږي موږ غدر نه کوو او زینب به هر وخت دا ویل (
ما رأيت اسيرا قط خيرا من خبيب ﷺ لقد رأيته يأ كله من قطعة عنبٍ وما بمكة يومئذٍ ثمرة وانه لموثق فى الحديد
وما كان الارزق رزقه الله) ژباړه: ما هیڅ بندي تر خبیب ﷺ غوره او ښه نه دی لیدلی رښتیا هم
ما خبیب ولیدی چې انګورېې خوړل او سره له دې په دغه وخت کې په مکه کې د میوې نوم
هم نه وو او هغه په خپله دا وسپینې په زولنو کې تړلی وو چیرې تلای نه سو چې انګورېې
راوړي وای دا رزق هغه ته دا الله ﷻ له لورې راتلی ..
کله چې د شهید کیدلو لپاره خبیب ﷺ له حرم دباندې د تنعیم په نامه ځای ته بوتلل سو
نو دایې وفرمایل چې دومره وخت راکې چې زه دوه رکعته لمونځ وکړم قریشو اجازه ورکړه
خبیب ﷺ دوه رکعته لمونځ وکی او د مشرکینو خواته یې وکتل او ورته وې ویل چې ما
څکه لمونځ اوږد نه کې چې تاسو دا فکرونه کوي چې زه له مرګ ویریږم نو څکه اوږد لمونځ
کوم تردې خبرې وروسته یې لاس پورته کړه او دا دعایې وکړه :

(اللهم احصهم عَددًا واقتلهم بَدَدًا ولاتبق منهم احدًا) .

اې الله ﷻ دوئ هریو جلا جلا قتل کړې هیڅوک مه پاته کوې .

وروسته یې دا شعر ولوستی : ولستُ اُبالِى حين اقتل مسلماً .... على اىّ شق كان لله)

ژباړه : زه هیڅ پروانه لرم کله چې زه مسلمان وژل کیږم که پر هر اړخ مرم کله چې خاص دا الله
ﷻ لپاره زما غورزیدل وي ..

وذلک فى ذات الاله وان يشاء .... يبارک على اوصال شلو ممزّعِ

ژباړه : دا یوازې دا الله ﷻ لپاره دی که هغه وغواړي نو زما بدن زره زره کیدو کې برکت
واچوي ..تردې وروسته خبیب ﷺ په دار وځړول سو او شهید سو رضی الله عنه ،
او وروسته د مسلمانانو لپاره دا طریقه سوه چې کوم سړی وژل کیږي هغه دې دوه رکعته لمونځ
کوي (۱) زید بن حارثه ﷺ ته د رسول الله ﷺ په ژوند کې یوه بله پیښه وسوه زید ﷺ له طائف
راروان وو یوه کچره په کرایه نیولې وه مالک هم ورسره وو په لاره کې کچره ودریده په

(۱) زرقانی جلد ۲، صفحه ۲۸)

هغه ځاى کې چې دنورومړو بدنونه پراته وو دقچري مالک دزيد ﷺ دوژلواراده وکړه زيد ﷺ وفرمايل ته ماته ددوه رکعته لمونځ کولووخت راکړه هغه سړي دمسخرى په ډول ورته وويل هوته هم دوه رکعته لمونځ وکړه ترتامخکې خلکوهم لمنځونه کړي دي مگر هغوئ ته لمانځه هيڅ گټه نده رسولی زيدبن حارثه ﷺ چې کله دوه رکعته لمونځ وکې نوهغه سړي دوژلوپه نيت دده خوته رانژدي زيد ﷺ چې کله وليدي نودادعايې وکړه : يَاأَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ) اې ترټولوډير مهرباني کونکي خدايه ﷻ ، زيد ﷺ لاداکلمه نه وه پوره کړې چې يوغيبی آواز واوريدل سو (لاتقتله) مه يې وژنه . هغه سړي ددې بړغ په اوريدوسره وويريدی يوی اوبلی خواته يې وکتل خوهيڅوک يې ونه ليدی نوبياپه هغه ناپاکه اراده دزيد ﷺ وخواته راغلی زيد ﷺ بيا وويل يَاأَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ : ودې سړي ته بياغيبی آواز وسو بياسړي دمخکې په څېر يوی اوبلی خواته وکتل خوڅوک نه وو دريم ځل بياپه همدې نيت رامخ ته سو زيد ﷺ بيا وويل يَاأَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ددريم ځل په ويلوسره يوسپور راورسيدی اوپه لاس کی يې نيزه ده اودنيزی په سرکې داورلمبه ده هغه سړي نيزه په دې کافرننه ايستله اودهغه کافرترشاووته اوپرهمدغه ځاى مړسو وروسته سپاره وزيد ﷺ ته وويل چې کله چې تااول ځل ياارحم الراحمين وويل زه په اووم اسمان کې وم اوکله چې تادويم ځل وويل نوزه ددنياپه اسمان کې وم او کله چې تادريم ځل ويل نوزه تاته راورسيدم ، (داروايت علامه سهيلی په خپل سندسره راوړی دی علامه فرمايې چې دزيد ﷺ بن حارثه داپيښه درسول الله ﷺ په ژوندکې سوی ده (۱)

دحاکم په مستدرک نامی کتاب کې له ابوامامه ﷺ څخه روايت سوی دی وايې : چې رسول الله ﷺ وفرمايل : دالله ﷻ له لوری يوه فرشته امر سوی ده کوم سړي چې درې ځله ياارحم الراحمين ووايې نوهغه فرشته دده په ځواب کې وايې ارحم الراحمين ستاخواته متوجه دی غواړه څه غواړی ؟

اوبله همداسی پيښه دابومعلق انصاری ﷺ ده ددې پيښې روايت له ابی بن کعب ﷺ اوانس بن مالک ﷺ څخه سوی دی دوئ وايې چې درسول الله ﷺ په صحابه ﷺ ووکې ابومعلق انصاری ﷺ ډيرپرهيزګاراوډيرعبادت کونکي ووده تجارت کوی اودتجارت لپاره به يې سفرونه هم کول يوځل په لاره کې يوغل ورباندی پيښ سو له غله سره توره اونيزه اوغشی وو ښه پوره وسلوال وو غله ودته وويل مال دلته کيږده زه تاوژنم ؟

ابومعلق انصاری ﷺ ورته وويل ستاهدف خوبه مال وی هغه تاته حاضردی زماله مرګ سره ستاڅه ، غله ورته وويل نه زماهدف ستاوژل دی ؟ ابومعلق ﷺ ورته وويل ښه ته مادومره وخت راکړه چې زه لمونځ وکړم ؟ غله ورته وويل هوڅومره لمونځ چې غواړی

(۱) روض الانف جلد /۲/ص/۱۷۱حاشيه البدايه والنهايه جلد ۴ /ص/ ۶۵)

کولای یې سی ، ابومعلق ؓ اودس وکي اولمونځ یې وکی اوله لمانځه وروسته یې
دادعاء وغوښته (یَاوَدُودُ یاذُوالعَرش المجید یافعال لماترید اسألک بعزتک التی لاترام وملکک الذی لایضام
وبنورک الذی ملأ ارکان عرشک ان تکفینی شر هذاللص یامغیث اغثنی
درې ځله یې دادعاوغوښته ناڅاپه یوسپورنیزه په لاس راورسیدی اوپرغله یې برید وکي
غل یې په نیزه سوری سوری کي تردې وروسته معلق ؓسپاره ته وویل ته څوک یې ؟
سپاره وویل زه الله تعالی ستادفریادرسۍ اومرستی لپاره رالیږلی یم زه دڅلورم اسمان
فرشته یم کله چې تااول ځل دعاوغوښته نومادااسمان ددر وازو دټکولوږغ واوریدی
اوکله چې تادویم ځل دعاوغوښته نومادااسمانوالاوو چیغې اوناری واوریدلی اوکله
چې تادریم ځل دعاوغوښته نودامی واوریدل چې دادکوم غم ځپلی اومحتاج اوپه غم
اخته سوی دعاده په دغه وخت کې ماله الله تعالی څخه وغوښتل چې زه دهغه په خلاصون
باندی مامورسم وروسته سپاره وویل تاته زیری درکوم اوته دی خوشاله یې اوداپه
یادلره چې کوم سړی اودس وکوی اوڅلوررکعته لمونځ وکوی اودادعاوغواړی دهغه
دعاقبلیږی که هغه په غم اوبې وسی کې اخته وی اوکه نه وی ، (اصابه جلد۴، صفحه ۱۸۲ ترجمه
ابومعلق انصاری ؓ باب الکنی)
داحدپه غزاکې عاصم ؓ دسلافه بنت سعیددوه زامن وژلی وولہ دې امله سلافه ویلی وو
چې دعاصم ؓ دسرپه کاسه کې به هرومروشراب څیښم ځکه دهذیل قبیلی څه خلک
دعاصم ؓ له شهادت وروسته دده دسرورلولپاره ورغلو ددې لپاره چې په سلافه باندی
یې خرڅ کړی اوددوئ دغوښتنی په اندازه بدله ځنې واخلی ، امام طبری فرمایې چې
سلافه دااعلان کړی وو چې څوک دعاصم ؓ سر ورته راوړی هغه ته به سل اوښان بدله
ورکوم ، خوعاصم ؓ بیادخپل بدن دساتنی غوښتنه له الله ﷻ څخه مخکې لاکړی وه الله ﷻ
ددښمنانو څخه دهغه دبدن ساتنه وکړه ځکه دسرومچیو یوه ډله راغله اودعاصم ؓ دبدن
پرشاوخواراوګرزیده هیڅ کافروهغه ته نه سو ورنژدی کیدای په دغه وخت کې یوه وویل
رائې چې ځنې بیل سو کله چې ماښام سی بیابه راسو اودامچۍ به لیری سوی وی بیابه
سرځنی غوڅ کړو مګر کله چې شپه سوه یوسیلاب راغلی دعاصم ؓ لاش یې په سیند کې
لاهوکي اوټول کافران ناکامه اوزیانمن ناامیده ولاړو ،، له قتاده ؓ څخه روایت دی چې
عاصم ؓ له الله تعالی سره داژمنه کړی وه چې نه به زه کوم مشرک ته لاس وروړم اونه به
هیڅ مشرک ماته لاس راوړی ، دعمرفاروق ؓ مخ ته به چې کله دعاصم ؓ یادونه وسوه
نوده به ویل چې الله تعالی دیوشمیرخاصوبندګانو ساتنه له مرګ وروسته هم کوی لکه
چې په ژوندکې یې ساتنه کوی (۱)

(۱) زرقانی جلد۲ /صفحه /۷۳، فتح الباری جلد ۷ /صفحه ۲۹۵)

دمکې مشرکینو دخبیبؓ بدن په دار ځړیدلی پریښودی، رسول اللهﷺ زبیرؓ او مقدادؓ
دهغه دبدن دراوړلو لپاره له مدینې څخه مکې ته ولیږل کله چې دوئ دواړه د شپې تنعیم ته
ورسیدل نووې لیدل چې څلویښت تنه دهغه پربدن پیره کوی اودوئ ددار پرشاوخواپراته
دی زبیرؓ او مقدادؓ دوئ ولیدل چې ویده دی نوسمدستی یې دخبیبؓ بدن له داره
راښکته کې اوپه آس باندی یې کیښنودی دده مبارک بدن هغه رنګ تروتازه وو هیڅ بدلون
نه ووپکې راغلی سره له دې چې دشهادت یې څلویښت ورځې پوره سوې وې مشرکین
چې کله راویښ سو نووې لیدل چې دخبیبؓ بدن نسته ورک سوی دی هرې خواته په
منډوسول آخر دا چې زبیرؓ او مقدادؓ یې ګیرکړه زبیرؓ دخبیبؓ بدن له آس راکښته
کی سمدستی ځمکه وچاودیده اودده مبارک بدن په کښې ننوتی ځکه خبیبؓ په بلیغ
الارض سره مشهوره دی (۱)
په یوروایت کې راغلی دی کافرانو چې کله خبیبؓ شهید کې نودده مخ مبارک دقبلې
ولوری ته سو هغه یې له قبلې راواړوی دده مخ بیرته قبلې وګرزیدی ډیر ځله یې داسی
وکړل خوآخر یې پریښودی
(ف) **لومړی مسئله**: دوژلو په وخت کې لمونځ کول سُنت دی ددی لپاره چې خاتمه
ترټولو په غوره اوښه عبادت باندی وسی لکه چې په یوحدیث شریف راځی (اذاقمت فی صلاتک
فصل صلاة مودع. الحدیث رواه احمد عن ابی ایوبؓ) (۲)
کله چې ته لمونځ کوی نو دد نیا درخصتیدونکی په څیر لمونځ کوه
دویمه فایده: دعاصمؓ داسی عجیبه اوناڅیدلی ساتنه اودخبیبؓ دانګوروخوړل پرته
له څه ظاهری سببه اوخلکو په خپلوسترګو لیدل اودزیدبن حارثهؓ اوابومعلق انصاری
ؓ پیښه داټول ددی دلیل دی چې داولیاء الله کرامتونه حق دی اوپردی دټولو اهل السنت
والجماعت اجماع ده دتفصیل دپاره کتب کلامیه اوپه ځانګړی توګه طبقات الشافعیة
الکبری له جلد ۲، صفحه ۵۹ بیاتر ۶۸ پوری وګوری)
دریمه فایده: دخبیبؓ دا کرامت دمریم (ع) له کرامت سره مشابه دی چې هغه اللهﷻ په
سورت آل عمران کې ذکرکړی دی : كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَامَرْيَمُ أَنَّى لَكِ
هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللهِ إِنَّ اللهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ (سورة آل عمران آیت ۱۷)
کله چې زکریاؑ دمسجد ومحراب ته په مریم باندی داخل سو نوددې وڅنګ ته یې
نابلده خوراک ولیدی ده ورته وویل اې مریم داروزی دی له کومه کړه ؟ نومریم په ځواب
کې ورته ویل چې داروزی داللهﷻ له لوری راغلی ده اواللهﷻ چې وغواړی پرته دچاله ګمان
روزی ورکوي ..

(۱) البدایه والنهایه جلد /۴/ صفحه /۷۳، فتح الباری جلد /۴/ صفحه ۶۷)
(۲) مشکوة شریف کتاب الرقاق)

شلورمه فايده : کوم سړی ته چې مرګ نږدې سی دهغه لپاره دوېښتانو اونوکانوجوړول مستحب اوغوره کاردی لکه خبيب ؓ چې ترشهادت مخکښ چاړه وغوښته اوداللهﷻ ودربارته تروړتلو مخکښ يې طهارت اوپاکی لازمی وګڼله .

پنځم فايده : که مسلمان دکافرپه بنديخانه کښې وی اودکافران دهغه لپاره دشهادت تياری کوی نودمسلمان دانده روا چې دوخت په پيداکولوسره دهغه ماشومان ووژنی بلکښ له دوئ سره په مينه اومحبت راشه درشه وکړی خبيب ؓ دحارث لمسی دمهربانی په ډول پرورنوکښينولی وو

دبئرمعونه سريه يعنی (دمعونه دڅاه پېښه دهجرت څلورم کال دصفري مياشت(۱)

دهجرت څلورم کال دصفرپه مياشت کښ داپېښه وسوه عامربن مالک ابوبراء درسول الله ﷺ په خذمت کښ حاضرسو هديه اوډالی يې رسول الله ﷺ ته وړاندی کړی مګر رسول الله ﷺ هغه قبولی نه کړی اوابوبراء ته يې داسلام بلنه ورکړه مګرابوبراء اسلام نه ومنی اونه يې ردکړ بلکښ دايښ ووېل چې که ته خپل څوملګری دنجدوخواته داسلام دبلنی لپاره ولېږی نوزه اميدلرم چې هغوئ به دابلنه ومنی رسول الله ﷺ وفرمايل زه دنجدله خلکوپه وېره اواندېښنه کښ يم ، ابوبراء ووېل زه ستادملګرودساتنی ضامن يم ، رسول الله ﷺ اويا ۷۰ صحابه کرام ؓ چې ټول دقرآن قاريان وو له ده سره ولېږل منذربن عمرو ساعدی ؓ يې ددوئ مشروټاکي دې دپرهيزګاره ټولی به دوزخی لرګی راوړل اوخرڅول به يې داصحابه صفه لپاره به يې خوراک په راوړی اودشپی په څه برخه کښ به يې قرآن وايو اوڅه برخه به يې په تهجداوقيام الليل تيروله دوئ له مدينی منوری څخه روان سو اومعونه څاه ته ورسېدل هلته ميشت سو رسول الله ﷺ يوليک دعامربن طفيل په نامه چې دعامرقبيلی مشروو اودابوبراء وراره وو وليکی اودانس ؓ ماما حرام بن ملحان ؓ ته يې وسپاري کله چې صحابه کرام ؓ معونه څاه ته ورسېدل(۱) نوحرام بن ملحان ؓ درسول الله ﷺ ليک عامر بن طفيل ته ورسوی عامربن طفيل دليک له کتلو مخکښ يوسړی ته دهغه دشهادت اشاره وکړه هغه دشاله لوری په نيزه ووهی هغه نيزه ترده پوری ووتله دحرام بن ملحان ؓ له ژبی مبارکی څخه داالفاظ ووتل (الله اكبرفزت ورب الكعبة) اللهﷻ لوی ذات دی په رب دکعبی دې زماقسم وی زه کامياب سوم ..

اونوربنی عامر يې دصحابه کرام ؓ په شهادت باندی راپورته کړه مګر دعامراکا ابوبراء دضمانت له کبله ددوئ له مرستی انکاروکي عامربن طفيل چې کله له دوئ څخه ناهيلی

---

(۱)دمعونه څاه دمکی اوعسفان په مينځ کښ پروت دی دهذيل ، اوبنی سليم ، اوبنی عامر ددې پرشاوخواآباددی)

سو نو دبنی سلیم څخه یې مرسته وغوښته، عصیه، رعل، او ذکوان قبیلې د هغه د مرستې لپاره تیاری سوی او ټولو پر یوه ځای داصحابه ﷺ پر ته له څه زیان شهیدان کړه یواځې کعب بن زید انصاری، ﷺ ژوندی پاته سو ځکه دوئ فکروکي چې هغه هم شهید سوی دی خو په ده کې د ژوند څه ساه پاته وه وروسته هغه په هوش کې راغلی او تر ډېره وخته پوری ژوندی وو د خندق په غزا کې بیا شهید سو ﷺ اوله هغه پر ته دوه نور صحابه ﷺ هم پاته سو دیوه نوم منذر بن محمد ﷺ اودبل نوم عمرو بن امیه ضمیری ﷺ وو دوئ دواړه د پسوپیو لو لپاره ځنګله ته تللی وو کله چې دوئ نژدی راغلل نو ناڅاپه یې داسمان خواته مرغان ولیدل دوئ چې کله مرغان ولیدل وویریدل اووې ویل چې خامخاڅه خبره سته کله چې بنه رانژدی سو نووې لیدل چې خپل ټول ملګری یې په وینوکې لت پت د شهادت پربستره باندی ویده دی دواړو په خپل مینځ کې مشوره وکړه چې څه باید وکړو عمرو بن اُمیه ﷺ وویل مدینی ته ځو اورسول الله ﷺ ته خبر سو و منذر ﷺ وویل خبر خو به خامخا رسیږی شهادت ولی پریږدو لنډه داچې دوئ ورمخکې سو منذر ﷺ خو په جنګ کې شهید سو او عمرو بن امیه ﷺ دوئ ژوندی ګیرکي او عامر بن طفیل ته یې وسپاری عامر د هغه دسر څوویښتان پریکړل پریښودی اودایې وویل چې زمامور دیوه مریې دازادولو نذر پر ځان اینبی وو نوزه هم په هغه نذر کې تاآزادوم (زرقانی جلد ۲، صفحه ۷۷)

په دې پیښه کې دابوبکر صدیق ﷺ آزاد سوی مریئ عامر بن فهیره ﷺ هم شهید سو او د هغه جنازه فرشتو اسمان ته پورته کړه کله چې عامر بن طفیل له خلکو پوښتنه وکړه (من الرجل منهم لماقتل رأیته رفع بین السماء والارض حتی رأیت السماء من دونه) په مسلمانانو کې هغه څوک دی کله چې ووژل سو نوماولیدی چې دهغه مړی داسمان او ځمکی په مینځ کې پورته سو تردی پوری چې آسمان لاندی پاته سو ؟

خلکو ورته وویل هغه عامر بن فهیره ﷺ وو

او د بخاری په یو روایت کې راځی چې عامر بن طفیل وویل (لقدرأیته بعدماقتل رفع الی السماء حتی انی لانظرالی السماء بینه وبین الارض ثم وضع) په تحقیق سره ما هغه سړی ولیدی چې دوژل کیدو وروسته دده بدن مبارک اسمان ته پورته سو کله چې داسمان او ځمکی مینځ ته ورسیدی نو بیرته پر ځمکه کیښودل سو

جبار بن سلمی چې دعامر بن فهیره ﷺ قاتل دی هغه په خپله وایې کله چې ما عامر بن فهیره ﷺ په نیزه ووهی نو په دغه وخت کې دهغه له ژبی داتوری ووتل (فُزت والله) قسم په الله ﷻ زه خپل هدف ته ورسیدم ،، ماچې کله داتوری واوریدل ډیر حیران سوم او په زړه کې می وویل چې کوم هدف او مقصد ته ورسیدی ضحاک بن سفیان ﷺ ته راغلم او داپیښه می

ورته بیان کړه ضحاک ﷺ راته وویل چې د فهیره ﷺ مراد داوو چې جنت می پیداکي کله چي ماداواوریدل زه هم سمدستی مسلمان سوم اوزماداسلام راوړو لامل داسو چې ماعامربن فهیره ﷺ ولیدی چې هغه اسمان ته پورته کړل سو

ضحاک ﷺ داپیښنه ولیکله اورسول الله ﷺ ته یې ولیږله ، رسول الله ﷺ وفرمایل :(ان الملائکة وارت جثته فی علیّین) فرشتودده بدن په علیین کې کینښودی ..(۱)

اوپه یوروایت کې راغلی دی چې د هغه بدن مبارک ملائکوپټ کی اومشرکینوونه لیدی چې دهغه بدن چیری ولاړی په دې روایت کې د(ثم وضع) لفظ نه دی کر سوی لکه چې دبخاری په روایت کې وو امام (رح) فرمایې چې په دې دواړوروایتوکې تعرض نسته کیدای سی چې دهغه مبارک بدن دی لومړی اسمان ته پورته سوی وی اوبیادویم ځل دی پرځمکه ایښودل سوی وی اوعلامه سیوطی فرمایې چې د(ثم وضع) لفظ په یوشمیررواياتوکې راغلی دی اوپه ډیرورواياتوکې اوسندوکې داسی راغلی دی چې دهغه بدن په اسمان کې پټ سو ، موسی بن عقبه وایې چې عروه بن زبیر ﷺ ویل چې دعامربن فهیره ﷺ بدن هیڅری هم نه دی موندل سوی دخلکودافکردی چې ملائکودهغه بدن په اسمان کې کینښودی (۲)

رسول الله ﷺ چې کله له دې پیښني خبرسو نودومره غمجن سو چې په ټول ژوندکی دومره غم نه وو وروته رسیدلی اوتریوی میاشتی پوری به یې دسهارپه لمانځه کې قنوت نازله ویل اودهغوقاتلانوپه حق کښی به یې ښیراکوله اوصحابه ﷺ ته یې دهغه پیښني خبرورکي چې ستاسوخواړه ملګری ﷺ اودوستان شهیدان سو اودوئ له الله ﷻ څخه داغوښتنه کړی وه چې زموږ وروڼوته داپیغام ورسوه چې موږله خپل رب سره یوځای سو اوله هغه څخه راضی یو اوزموږرب له موږڅخه راضی دی

دبنی النضیر غزا دهجرت په څلورم کال دلومړی خور په میاشت کی

عمروبن امیه ضمری ﷺ چې له بیرمعونه څخه مدینی ته راتلی نوپه لاره کې دنبی عامردوه مشرکین ورسره ملګری سو ، کله چې دوئ دقناة په نامه ځای ته ورسیدل نوپه یوه باغ کې دمه وکړه له دمی کولووروسته دوئ دواړه بیده سو عمروبن امیه ﷺ دافکروکي چې ددې قبیلی مشرعامربن طفیل خوزموږاویا ۷۰ملګری ﷺ شهیدان کړه دټولوبدله خواوس نه سی اخیستل کیدای دیوشمیربدله خوبه واخلم ځکه یې دوئ دواړه ووژل رسول الله ﷺ له دوئ سره عهداولوظ کړی وو مګر عمروبن امیه ﷺ په هغه لوظ نه وو خبر کله چې عمروبن امیه ﷺ مدینی ته راورسیدی نوټوله پیښنه یې رسول الله ﷺ ته بیان کړه رسو ل الله ﷺ وفرمایل له دوئ سره خوموږعهداولوظ وو بایددوئ پور ورکړو رسول الله ﷺ ددوئ دواړودیت ورکي (۳)

---

(۱) الخصائص الکبری جلد ۱ / صفحه ۲۲۳)
(۲) الخصائص الکبری جلد /۱صفحه / ۲۲۴)
(۳) فتح الباری جلد ۷ / صفحه / ۲۵۴)

بنی نضیر هم دبنی عامر حلیفان وو ځکه دمعاهدی له مخی بایدددیت څه برخه بنونضیرهم ورکړی ددې په اړه رسول اللهﷺ دمرستی لپاره بنونضیرته ورغلی له رسول اللهﷺ سره ابوبکر رضی الله عنه او عثمان رضی الله عنه اوزبیر رضی الله عنه اوطلحه رضی الله عنه اوعبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه اوسعدبن معاذ رضی الله عنه اواسیدبن حضیر رضی الله عنه اوسعدبن عباده رضی الله عنه اونورصحابه رضی الله عنهم هم ملگری وو دوئ بنی نضیرته ورغلو اودديواله تريوه سايه لاندی کښيناستل بنونضيرخوپه ښکاره اوېراخ تندی ومنله اوپه دیت کې دګډون اومرستی ژمنه یې و کړه مګر په خپل مینځ کې پټه دامشوره وکړه چې یوسړی دی بام ته وخیژی اوله لوړی خوادی یوه غټه ډبره راوغورزوی ددې لپاره چې درسول اللهﷺ پرسرروموښلی اوهغه شهیدسی ، سلام بن مشکم وویل (لاتفعلوا والله ليخبره ربه وانه لنقض العهدالذی بيننا وبينه) داکارمه کوی قسم په اللهﷻ ده ته به دده رب ﷻ خبرورکړی اوربښتیاهم دادهغه ژمنی ماتول چې زموږاودده په مینځ کې ده ..

لږوروسته جبرائیل عليه السلام راغلی اورسول اللهﷺ یې دیهودوله مشوری خبرکي رسول اللهﷺ سمدستی ولاړسو اوله هغه ځایه ولاړی مدینی ته اوداسی ولاړسو لکه یوډیرضروری کارچی ورته پیښ سوصحابه کرام رضی الله عنهم هلته ناست وو یهودچی کله دنبی کریمﷺ په تګ خبرسو نوپرخپل کارډیرپښیمانه سو ،

کنانه بن حویراء یهودی وویل تاسوپه دې پوهیږی چې محمدﷺ ولی ولاړسو ، قسم په اللهﷻ هغه ستاسوپه غداری خبرسو (۱) قسم په اللهﷻ هغه داللهﷻ رسولﷺ دی

کله چی رسول اللهﷺ وځنډیدی نوصحابه کرام رضی الله عنهم دهغه په لټون کې مدینی ته راغلل ، رسول اللهﷺ دیهودو دغداری څخه خبرکړل اوپه بنونضیرباندی یې دبرید کولوامر وکي ، عبدالله بن أم مکتوم رضی الله عنه یې دمدینی خلیفه وټاکی اورسول اللهﷺ له خپلوملګروسره دبنونضیرخواته روان سو کله چې مسلمانان ورسیدل بنی نضیر یې محاصره کړه نضیرپه خپلوکلاګانونوتل اودروازی یې ور پسی بندی کړی څه ددوئ په خپلوکلکوکلاګانو باندی یقین وو اوبل عبدالله بن ابی اونورومنافقینوداپیغام ورلیږلی وو چې موږستاسومرسته کوو دوئ نورهم په ځان خطاوتل مګر دهغوئ له لوری دمسلمانانودمقابلی لپاره دهیچادورتلوهمت نه وو اوله دې غداری پرته بنونضیرو یوه بله غداری هم وکړه هغه داچی رسول اللهﷺ ته یې پیغام ولیږی چی درې تنه له ځان سره راوله اوزموږله درې عالمانوسره به خبری وکوی که هغوئ ایمان راوړی نوموږهم ایمان راوړو خوپه خپل منیځ کې یې دامشوره کړی وه چې دادرې عالمان دی له ځان سره خنجرونه پټ کړی کله چی وخت پیداکي نورسول اللهﷺ دی په شهادت ورسوی مګر رسول اللهﷺ ته دهغوئ ددې چل خبرمخکې لاورکړل سو (رواه ابن مردویه باسنادصحیح)

---

(۱) ابن عقبه وایي چې داآیت هم په همدی اړه نازل سو (یاایهاالذین آمنوا اذکرونعمة الله علیکم اذهم قوم ان یبسطوا الیکم ایدیهم ، الایة عیون الاثرجلد ۲ /صفحه ۴۸)

لنده داچې دبنونضیرودډیر غدرله کبله رسو ل الله ﷺ پردوئ بریدوکي اوترپنځلس ورځوپورې یې دوئ ایسارکړل اوددوئ دباغواوونودپریکولواوسوځولو مریې وکې آخر دوئ ناامیده اوزیانمن سو اودامن غوښتنه یې وکړه ، رسول الله ﷺ لس ورځې وخت ورکې چې مدینه پریږدی اوخپلې کورني اوښځې اوماشومان چې کوم ځای ته غواړی هلته بیولای سی پرته له جنګی سامان څومره سامانونه چې پراوښانوورل کیږی دهغه اجازه ده ، یهودیانو دمال په حرص اوطمع کې دکورودورازی اودرشلونه هم وایستل په اوښانویې بارکړل اووې وړل اومدینه منوره له ناپاکوپاکه سوه اوله مدینې وشړل سو ډیر یهودخیبرته ولاړل اوهلته میشت سول اویوشمیریې شام ته ولاړل اوددوئ مشرحیی بن اخطب اوکنانه بن ربیع اوسلام بن ابی الحقیق هم په هغوخلکووو کوم چې په خیبرکې میشت سول رسو ل الله ﷺ ددوئ مالونه اوسامانونه په مهاجرو وویشل ددې لپاره چې پرانصارو﷛دمهارجرو﷛ بارسپک سی که څه هم انصارو﷛ دخپل اخلاص اوقربانۍ په بناء باندی داباربار نه بلکې دسترګویخوالی اودزړه تازوالی ګڼی مګررسول الله ﷺ انصار﷛ راغونډکړل اووعظ یې ورته وکې دحمداوثناویلووروسته یې د انصارو﷛ له مهاجرینو﷛ سره دښه چلنداواحسان یادونه وکړه او دهغه ستاینه یې وکړه او وروسته یې وفرمایل چې اې انصارو﷛ اومهاجرو﷛ که تاسوغواړی نوزه به دبنونضیرمالونه پرتاسو اومهاجرینو﷛ برابروویشم اودمخکې په څیربه مهاجرین ستاسوسره شریک وی اوکه موخوښه وی نویواځې به یې پرمهاجرینو﷛ وویشم اوهغوئ به ستاسو کورونه خالی کړی ، سعدبن عباده ﷛ اوسعدبن معاذ﷛ دانصارو﷛ مشران وو دوئ وویل یارسول الله ﷺ موږبه ډیر ه خوشالی په دې باندی راضی یو چې مال یواځې پرمهاجرینوویشی اودمخکې په څیرمهاجرین زموږبه کوروکې اوسیږی اوپه خوراک اوڅښاک کې له موږسره شریک وی .

په یوروایت کې راځی چې انصارو﷛ غوښتنه وکړه چې یارسول الله ﷺ دامال خوته یواځې په مهاجرینووویشه اوزموږله مالواوځمکوڅخه چې څومره ته غواړی هغه هم په مهاجرینوباندی وویشه موږبه ډیره خوشالی سره په دې باندی خوښ یو ، رسول الله ﷺ چې ددوئ داځواب واوریدئ ډیر خوشاله سو اودادعاء یې وکړه : (اللهم ارحم الانصار وابناء الانصار) اې الله ﷻ په انصارو﷛ اودانصارو﷛ په اولادوخپله خاصه مهربانی وکړی ، ابوبکرصدیق ﷛ داوفرمایل :

(جزاکم الله خیرا یامعشر الانصار فوالله مامثلنا ومثلکم الا کماقال الغنوی .. قال الغنوی : جزی الله عناجعفراً حین ازلقت ... نبانعلنا فی الواطئین فزلّت)

اې انصارو ؓ الله تعالی دی تاسوته ښه بدله درکړی قسم په الله ﷺزموږ او ستاسو مثال داسی دی لکه څنګه چی غنوی شاعرویلی دی ، هغه ویلی دی الله تعالی دی جعفرته ښه بدله ورکړی چی کله زموږ قدم وښویدی او هغه په لغزش کې سو

ابوا ان یملون ولو ان امنّا .... تلاق الذی یلقون منّا لملّت)

نو موږ د مرستی او خبرا خیستلو څخه په تکلیف نه سو او سترې نه سو بالفرض که زموږ مور ته دا پيښه سوی وای نو کیدا ی سی چی هغه به سترې سوی وه ..

رسو ل الله ﷺ ټول مال په مهاجرینو ؓ وویشی او له انصارو ؓ څخه یې یوازې ابودجانه ؓ او سهل بن حنیف ؓ ته دلاس دتنګی په وجه برخه ورکړه

په دې غزاکې له بنونضیر څخه یوازې دوه تنه مسلمانان سو یویامین بن عمرو ؓ اوبل ابوسعید بن وهب ؓ دهغوئ مالو او سامانونه روغ پاته سو او دوئ پرخپلو جایدادو پاته سو اوسورة حشر په دې غزاکې نازل سو چی هغه ته به عبدالله بن عباس ؓ سورة بنی نضیرویل ، په دې سورت کې الله تعالی دمال فئ حکمونه او مصارف بیان کړی دی ، والله تعالی اعلم وعلمه اتم دتفصیل لپاره زرقانی له صفحه ۸۰ بیاتر ۸۶ اوفتح الباری جلد ۷ /صفحه / ۲۵۴ بیاتر ۲۵۵ اوالبدایه والنهایه جلد ۴ صفحه ۷۴ بیاتر ۸۰ پوری وګوری

ابن اسحاق لیکی چی دشرابو دحراموالی حکم هم په همدی غزاکې نازل سو .

دذات الرقاع غزا دهجرت څلورم کال ددریمی خور میاشت

دبنونضیر له غزا وروسته له لومړی خور څخه بیا ددریمی خور ترپیل پوری رسو ل الله ﷺ په مدینه منوره کې پاته سو ددریمی خور په سرکې رسو ل الله ﷺ ته داخبرورسیدی چی بنی محارب (۱) اوبنی ثعلبه دمسلمانانو دمقابلی لپاره لښکرتیاروی ، رسول الله ﷺ څلورسوه (۲) صحابه ؓ له ځان سره ملګری کړه او دنجدو خواته ولاړی کله چی دوئ نجدته ورسیدل نو دغطفان قبیلی له څه خلکو سره مخامخ سو مګرجګړه ونه سوه رسول الله ﷺ په همدی غزاکې دویری لمونځ وکړ (۳)

ابوموسی اشعری ؓ فرمایې چی ودې غزاته ذات الرقاع ځکه وایې چی رقاع معنی ده ټوټې اوټکړی په دې غزاکې په تلوتلو سره زموږ پښې وچاودیدلې موږ خپلو پښوته ټوټې ومنښلولی ځکه ذات الرقاع ورته وویل سو یعنی دټوټو اوټکړو غزا (بخاری شریف)

ابن سعد وایې چی ذات الرقاع دیوه غره نوم دی چی رسول الله ﷺ په همدی غزاکې هلته کښته سوی دی په هغه غره کې توری سپینی ، اوسری نښې وی (۴)

(۱) بنی محارب اوبنی ثعلبه دغطفان قبیلی دوه ښاخونه دی)
(۲) په یوه روایت کې راغلی دی چی اووه سوه اوپه بل کې اته سوه راغلی دی زرقانی)
(۳) ابن سعد وایې چی لومړنی صلوة الخوف وو عیون الاثرجلد ۲ /صفحه /۵۲)
(۴) طبقات ابن سعد جلد /۲/ صفحه /۴۳)

کله چې دوئ بیرته له نجد څخه راتلل په لاره کې یې دمه وکړه رسول الله ﷺ دیوی ونی وسیوری ته ویده سو او توره یې په ونه پوری وځړوله یو مشرک له غره ورته کتل رسول الله ﷺ یې یوائې ولیدی پټ راغلی او د رسول الله ﷺ توره یې راواخیسته او ودریدی او رسول الله ﷺ څخه یې پوښتنه وکړه چې وایه اوس به تا له ما څخه څوک وژغوری ؟ رسول الله ﷺ په داده زړه ځواب ورکي ـ الله ﷻ ـ

دادبخاری روایت دی دابن اسحق په روایت کې راغلی دی چې جبرائیل امین هغه مشرک په سینه کې ووهی سمدستی دهغه له لاسه توره ولویده اورسول الله ﷺ پورته کړه اووې فرمایل وایه تابه زماله لاس څوک وژغوری ؟ مشرک وویل هیڅوک هم نه ، رسول الله ﷺ وفرمایل : ښه ځه ولاړسه مابښلی یې ، واقدی وایې داسړی مسلمان سو اوخپلی قبیلی ته ولاړی اوداسلام دعوت یې وکي او ډیرخلک دهغه په بلنه مسلمانان سو ، په صحیح بخاری کې راغلی دی چې دهغه سړی نوم غورث بن حارث وو ..

(**پاملرنه**) داسی بله پیښه دغطفان په غزاکی په کال دریم هجری کې هم سوی ده یوشمیروایې چې همداپیښه ده اوبعض بیاوایې چې دادواړه بیلابیلی پیښې دي والله اعلم (۱)

کله چې رسول الله ﷺ له دغه ځایه روان سو نودغره په یوه څوکه کې یې دمه وکړه عماربن یاسر رضی الله عنه اوعبادبن بشر رضی الله عنه دده دساتنی لپاره وټاکل دوئ په خپل مینځ کې پیره سره وویشله چې ترنیمایې شپی به عمار رضی الله عنه اوپاته شپه به عباد رضی الله عنه ویښ وی ددې ویش برابرعماربن یاسر رضی الله عنه ویده سو اوعباد رضی الله عنه دعبادت لپاره پرلمانځه ودریدی اونیت یې وتړی ، یوکافرهغه ولیدی او وې پیژندی چې دادمسلمانانوچوکیداردی یوغشی یې دده وخواته وویشتی چې سم په نښه ولګیدی مګرعبادبن بشر رضی الله عنه چې دده په رګواوپوست کې دحقیقی معبوددعبودیت اوبندګی وینی چلیدله اوله سره ترپښوپوری دحقیقی بادار په مینه اومحبت تازه وو اودایمان اواحسان خونددهغه په زړه کې داخل ووغشی اونیزی کهل دهغه دعبادت مخنیوی کولای سو همدغسی پرلمانځه پاته سو اووغشی ته یې هیڅ ونه کتل غشی راوایستی اووې غورځوی هغه کافر دویم غشی هم وویشتی خوده سمدستی راوایستی اووې غورځوی اولمونځ یې جاری وساتی هغه کافردریم ځل بیاپه غشی وویشتی ده له دې ویری چې هسی نه دښمن بریدوکړی اودکوم هدف لپاره چې رسول الله ﷺ موږپر دې ځای ټاکلی یو هغه هدف فوت نه سی نوځکه یې لمونځ پوره کي اودلمانځه له پوره کولو وروسته یې خپل ملګری راپورته کي چې پورته سه زه ژوبل سوم کافرچې کله دئ ولیدی چې بل څوک یې راپورته کي سمدستی وتښتیدی ، عماربن یاسر رضی الله عنه چې راویښ سو وې لیدل چې وینه یې له بدنه روانه ده ورته وې ویل سبحان الله

(۱) زرقانی جلد /۲/ صفحه /۹۱/

تازه په اول غشی لګیدو سره ولی نه راویښولم ده ورته وویل مایو سورت لوستی دهغه پرېښودل می ښه ونه ګڼل کله چی په پرلپسی غشوولګیدم نوبیامی لمونځ پوره کې اوته می راپورته کې قسم په الله ﷻ که درسول الله ﷺ دامرخیال نه وای راسره نودلمانځه ترختمیدو مخکې به زماساه ختمه سوی وه

ددې غزاد تاریخ په اړه ډیر اختلاف دی محمدبن اسحق وایې چی دذات الرقاع غزا دهجرت په څلورم کال په دریمه خور کې سوی ده اوابن سعدوایې چی دمحرم په میاشت په کال پنځم هجری کی سوی ده ځکه دصحیح بخاری په روایت کې دابوموسی اشعریؓ ګډون په دې غزاکې یادسوی دی اوابوموسی اشعریؓ بالاتفاق دخیبرله غزا وروسته په اووم هجری کال کې له حبشی څخه مدینی ته راستون سوی دی اوله دې پرته په ابوداؤداونوروکې داروایت سوی دی چی مروان بن حکم له ابوهریرةؓ څخه پوښتنه وکړه چی آیاتاله رسول الله ﷺ سره صلوة الخوف دویری لمونځ کړی دی ابوهریرةؓ وفرمایل مادنجدپه غزاکې له رسول اللهﷺ سره صلوة الخوف کړی دی داروایت په بخاری کې تعلیقاً ذکرسوی دی اوابوهریرةؓ هم په کال اووم هجری کې دخیبرله غزا وروسته درسول اللهﷺ په خذمت کې حاضرسوی دی ..

دبدرهغه غزاچی په احدکې ژمنه سوی وه دهجرت څلورم کال دبرات په میاشت کی !

دذات الرقاع له غزا وروسته بیادرجب ترپایه پوری رسول اللهﷺ په مدینه کې پاته سو له احددراتګ په وخت کې له ابوسفیان سره داژمنه سو ی وه چی په راتلونکی کال به په بدرکې جګړه کوو په دې بناء باندی رسول اللهﷺ دپنځلس سوه ۱۵۰۰ صحابه کرامؓ سره یوځای دبرات په میاشت کې دبدرخواته ته روان سو بدرته چی کله ورسیدل اته ورځی دابوسفیان په انتظارهلته پاته ابوسفیان هم دمکی مشرکین له ځان سره ملګری کړی وو اوترمرَ الظهران پوری راورسیدل مګر دمقابلی توان یې نه وو اودایې وویل چی درځی بیرته به ولاړسو ځکه سږ کال ډیره وچکالی اوتنګی ده دجنګ اوجګړی کال نه دی قریشوهم ورسره ومنله ، رسول اللهﷺ تراته ورځی پاته کیدو وروسته کله چی دمقابلی څخه ناهیلی سو نوپرته له جنګ اوجګړی څخه مدینی منوری ته راستون سو (۱)

ابوسفیان که څه هم داحدله میدان دتګ په وخت کې داژمنه کړی وه چی په راتلونکی کال کې به بیابه په بدرکې جګړه کوو مګرپه زړه کې ډیر ویریدلی وو اوزړه یې داغوښتل چی رسول الله ﷺ هم بدرته رانه سی ددې لپاره چی زه شرمنده نه سم اوملامتیاپرمسلمانانوواچوی نعیم بن مسعودیې مدینی ته ولیږی له هغه سره یې ده ډیر مال ژمنه وکړه چی مدینی ته ولاړسه اوپه مسلمانانوکې داخبره مشهوره کړه چی دمکی

(۱) ابن هشام جلد /۲/ صفحه /۱۳۶/

قریشو د مسلمانانو دبربادۍ لپاره یولوی لښکر تیار کړی دی نوستاسو لپاره به ښه داوی چې د قریشو د مقابلې لپاره ولاړنه سی دابوسفیان هدف داوو چې کله دا خبرخپور سی نو مسلمانان به وویریږی او د جګړې لپاره به له مدینې څخه نه راوزی دد ې خبرې په اورید و سره د مسلمانانو په زړو کې دایمان جوش او قوت نور هم زیات سو ، او حسبنا الله ونعم الوکیل .. یې وویل او د بدر و خوا ته روان سو او دژمنی برابر بدر ته ورسیدل په بدر کې یو لوی بازار جوړ سو درې ورځې مسلمانانو هلته پر اړواچولی وو ښه تجارت یې وکی او ښه ګټه یې لاس ته راوړه او په خیر او برکت او سرلوړی سره مدینې ته ستانه سول په د ې اړه دا آیت نازل سو : اَلَّذِیْنَ اسْتَجَابُوْا لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ مِنْ بَعْدِ مَآ اَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِیْنَ اَحْسَنُوْا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا اَجْرٌ عَظِیْمٌ اَلَّذِیْنَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوْا لَکُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِیْمَانًا وَّقَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَکِیْلُ فَانْقَلَبُوْا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَّمْ یَمْسَسْهُمْ سُوْٓءٌ وَّاتَّبَعُوْا رِضْوَانَ اللّٰهِ ۔ وَاللّٰهُ ذُوْ فَضْلٍ عَظِیْمٍ اِنَّمَا ذٰلِکُمُ الشَّیْطٰنُ یُخَوِّفُ اَوْلِیَآءَهٗ فَلَا تَخَافُوْهُمْ وَخَافُوْنِ اِنْ کُنْتُمْ مُّؤْمِنِیْنَ سورة آل عمران آیت ۱۷۵)

فایدی : په دې آیت کې د درغو خبر راوړونکی ته الله تعالی شیطان ویلی دی لکه چې الله تعالی فرمایې : (اِنَّمَا ذٰلِکُمُ الشَّیْطٰنُ یُخَوِّفُ اَوْلِیَآءَهٗ) او الله تعالی د درغو د مخنیوی او علاج څواب رابنودلی دی چې تاسو د خپل وس په اندازه جهاد وکړی او جنګ ته تیارسی او حسبنا الله ونعم الوکیل ووایاست ، یعنی باور یوائې یوائې په الله ﷻ باندی ولری معاذ الله داسی مه کوی چې د شیطان په څیر تاسو هم د خپلو دښمنانو په اړه د دروا غو خبرونه خپاره کړي د دروغو ځواب په رښتیا سره ورکړي معاذ الله که تاسو هم د دروا غو ځواب په دروغو سره ورکړی نو بیا څه فایده سوه اسلام د خپلو دښمنانو په اړه د دروغو ویلو اجازه هم نده ورکړی ...

دهجرت د څلورم کال بیلابیلې پیښې

[۱] په همدی کال دبرات په میاشت کې امام حسین ؓ پیدا سو (طبری جلد ۳ / ص / ۳۹)

[۲] په همدی کال د دریمی خور په میاشت کې دعثمان بن عفان ؓ زوی عبدالله ؓ د شپږو کالو په عمر وفات سو (طبری جلد / ۳ / ص / ۳۹)

[۳] په همدی کال د کوچنی اختر په میاشت کې رسول الله ﷺ له ام المؤ منین ام سلمه رضی الله تعالی عنها سره نکاح وکړه (طبری جلد / ۳ / ص / ۴۲)

[۴] په همدی کال د روژې مبارکی په میاشت کې زینب بنت خزیمه ام المساکین رضی الله عنها سره رسول الله ﷺ نکاح وکړه ، طبری جلد ۳، صفحه ۳۳)

[۵] او په همدی کال زید بن ثابت ؓ ته رسو الله ﷺ امر وکي چې دیهود و ژبه زده کړی لیکل او لوستل زده کړی ځکه زه د دوئ په لوستلو باندی داد من نه یم (طبری جلد ۳ / ص / ۴۲)

[۶] دمشهور قول پربناء باندی دپردی حکم هم په همدی کال نازل سو یوشمیر وایې چی په دریم کال دهجرت وسو اویو شمیر بیا وایې چی په پنځم کال دهجرت وسو (فتح الباری جلد ۷/ ص/ ۳۳۳) دپردی دمسئلی څیړنه به که دالله ﷻ خوښه وه دامهات المؤمنین په بیان کې راسی . دڅلورم کال دهجرت پیښېی پای ته ورسیدی اوس دهجرت پنځم کال پیل کیږی .

ددُومة الجندل غزا دهجرت پنځم کال دلومړۍ خور میاشت (۱)

دلومړۍ خور په میاشت کې رسول الله ﷺ ته داخبرورسیدی چی ددومة الجندل خلک پرمدینه باندی دبرید کولو نیت لری نبی کریم ﷺ زرتنه صحابه کرام ﷺ له ځان سره ملګری کړه اودلومړۍ خور په ۲۵ ورځ کال پنځم هجری ددومة الجندل وخواته ولاړی کله چی هغه خلک خبرسو نو شاوخوا سیموته وتښتیدل رسول الله ﷺ پرته له څه جګړی بیرته راستون سو اودڅلورمی خور په شلمه بیرته مدینی منوری ته راورسیدی .(طبقات ابن سعد جلد ۲، صفحه ۴۴، زرقانی جلد ۲، صفحه ۹۵)

دمریسیع (۲) یابنی المصطلق غزا دبرات میاشت ددوشنبی ورځ دهجرت پنځم کال !

رسول الله ﷺ ته داخبرورسیدی چی حارث بن ابی ضرار دبنی المصطلق مشر ډیر فوځ رایوځای کړی دی غواړی چی پرمسلمانانو باندی برید وکړی ، رسول الله ﷺ بریده بن حصیب اسلمی ﷺ دخبرد معلومولو لپاره ولیږی ، بریده ﷺ راغلی او وې ویل چی خبرصحی وو رسول الله ﷺ صحابه کرام ﷺ ته دتیاری حکم وکې صحابه کرام ﷺ هم سمدستی تیارسول دیرش آسان ورسره وو چی له هغوڅخه لس دمهاجروﷺ اوشل دانصاروﷺ وو په دې غزاکې دمنافقینو یوه لویه ډله دغنیمت دمال په هیله هم له دوئ سره سوه چی تردی مخکې یې هیڅ کله په غزاکې ګډون نه وو کړی رسول الله ﷺ په مدینه منوره کې یې زیدبن حارثه ﷺ خلیفه وټاکي اوله امهات المؤمنین رضی الله عنهن څخه یې عائشه صدیقه ﷺ او ام سلمه ﷺ له ځان سره کړی اودبرات په دویمه ددشنبی په ورځ دمریسیع وخواته روان سو ، دوئ تیزولاړل اوناڅاپه یې پربنی المصطلق برید وکی په دغه وخت کې

---

(۱) دومة الجندل دیوځای نوم دی چی له مدینی منوری څخه دپنځلسوورځومزل دی له دومة الجندل څخه بیا تردمشق پوری دپنځوورځولاره ده ، زرقانی جلد /۲/ صفحه /۹۵)

(۲) مریسیع دیوی چینی نوم دی چیری چی دبنی المصطلق سره مقابله وسوه اوبنی المصطلق قبیله دخزاعه یوښاخ دی ددی غزاپه وخت کې اختلاف دی ابن اسحاق وایې چی په کال ۵ هجری کی سوی ده اویوشمیر وایې په کال ۴ هجری کی سوی ده قتاده ﷺ عروه بن زبیر ﷺ ابن شهاب زهری وایې چی په شعبان کې سوی ده په کال ۵ هجری کی موسی بن عقبه اوابن سعد اوبیهقی اوحاکم همدا قول غوره کړی دی حافظ عسقلانی وایې همدا قول صحیح دی ځکه دسعدبن معاذ ﷺ په دې غزاکی ګډون په صحیح بخاری کې یادسوی دی اودصحیح اومعتبرروایاتو اواحادیثوسره داثابته ده چی سعدبن معاذ ﷺ دخندق له غزا وروسته دبنی قریظه په وخت کې وفات سوی دی چی په کال ۵ هجری کې داغزاسوی ده نوکه دمریسیع غزاپه کال ۶ هجری کې دبنی قریظه څخه یوکال وروسته ومنل سی نود سعدبن معاذ ﷺ ګډون په هغه کې څنګه کیدای سی دتفصیل لپاره فتح الباری جلد ۷ /صفحه / ۳۳۲ ، اوزرقانی جلد ۲ /صفحه / ۹۶)

د مصطلق زامنو خپلو پسو ته او به ورکولي دبرید مخنیوی یې نه سو کولای لس تنه له دوی ووژل سو او پاته ښځې او واړه ماشومان او سپین ږیری ټول ونیول سو مال او سامان یې غنیمت سو او دوه زره اوښان او پنځه زره پسونه او بزې مسلمانانو ته په لاس ورغلو او دوه سوه کورنۍ بندیان سو (۱) په دغه بندیانو کې دبني المصطلق دمشر حارث بن ضرار لور جویریه هم وه، دغنیمت مال چې کله پرغازیانو وویشل سو نو جویریه دثابت بن قیس رضی الله عنه په برخه سوه ثابت بن قیس رضی الله عنه له هغې سره کتابت وکي یعنی دپیسو معلومه اندازه یې ورو ښوده چې ته دومره روپۍ راکړه ازاده سې جویریه رضی الله عنها د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضره سوه او غوښتنه یې وکړه چې یارسول اللهﷺ ته په دې خبرې چې زه دبني المصطلق دمشر حارث بن ضرار لور یم او زما بندي ګرت هم تاته معلوم دی زه دثابت بن قیس رضی الله عنه په برخه کې راغلې یم هغه زه مکاتبه کړم او دکتابت په بدله کې زه له تامرسته غواړم؟ رسول اللهﷺ ورته وفرمایل زه تاته تر دې غوره شئ وښیم که ته غواړې هغه دا چې ستا له لوری به زه هغه پیسې ورکړم او آزاده به دې کړم او بیابه دې په نکاح کړم جویریه رضی الله عنها وویل زه په دې باندې بیخي راضي او خوشاله یم (رواه ابوداؤد کتاب العتاق)

دجویریه رضی الله عنها دآزادۍ غوښتنه خولاد مخکې وه چې هغه آزاده سي خوناڅاپه دهغې پلار هم درسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سو او غوښتنه یې وکړه چې زه دبني المصطلق دقبیلې مشر یم او زما لور مینځه نه سي پاته کیدای ته هغه آزاده کړه، رسول اللهﷺ ورته وویل آیا دابه غوره نه وي چې زه دا خبره په خپله جویریه رضی الله عنها ته وسپارم حارث ولاړې جویریه رضی الله عنها ته یې وویل چې رسول اللهﷺ ته خپلي خوښې ته پری ایښي یې جویریه رضی الله عنها وویل زه الله جل جلاله او دهغه رسولﷺ غوره کوم (رواه ابن منبه وسنده صحیح) (۲)

دعبدالله بن زیاد رضی الله عنه څخه روایت دی چې دجویریه رضی الله عنها پلار حارث بن ابي ضرار ډیر اوښان له ځان راوستل او مدینې منورې ته راغلی ددې لپاره چې دخپلي لور فدیه ورکړي او خپله

---

(۱) دا روایت دصحیح البخاري په کتاب العتاق ص /۳۲۵ کې له نافع څخه سوی دی او نافع وایې حدثني به عبدالله بن عمر رضی الله عنه وکان في ذلک الجیش، چې دا حدیث ماته عبدالله بن عمر رضی الله عنه بیان کړی دی او هغه په خپله هم په دې لښکر کې وو نو ځکه دا روایت مرفوع متصل دی بالفرض که ددې روایت سلسله نافع باندې ختمیدلای نو په اصطلاح دمحدثینو کې ودې ته مرسل ویل کیږي چې هغه دجمهورو سلفو په نزد حجت نه دی منقطع حجت نه دی موږ نه پوهیږو چې علامه شبلي په سیرة النبی صفحه ۳۸۲ کې په څه وجه دا حدیث منقطع ګڼلی دی او ددې روایت دنه اعتبار لپاره یې ډیر ناکامه کوښښ کړی دی دسیر په روایت کې او دصحیح بخاري په روایت کې هیڅ تعارض نسته ځکه دسیر د روایت څخه یو اځې دومره معلومیږي چې بني المصطلق دنبي کریمﷺ په تیاری خبر سوی وو مګر په دې نه وو خبر چې هغه به داسې ناڅاپي برید ور باندې کوي لکه چې دصحیح بخاري له روایت څخه معلومیږي چې کله مسلمانانو پر دوئ هجوم وروړی نو دوئ ناخبره وو. (منه عفا عنه)

(۲) الاصابه جلد ۴ /صفحه /۲۶۵

لورآزاده کړی له هغوا وښانو څخه دوه یې ډیرغوره وو ده هغه په یوځای کې پټ کړل چې کله بیرته ځي نوله ځان سره به یې بیایي کله چې مدینې ته راغلی د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضرسو او وښان یې رسول اللهﷺ ته وړاندې کړل اووې ویل اې محمدﷺ تازمالوربندی کړی ده دهغې فدیه داده ، رسول اللهﷺ ورته وفرمایل چې هغه دوه اوښان چیری دی چې تاپه فلانی کنډو کې پټ کړل اوراغلی ؟ حارث وویل (اشهدانک رسول الله) زه شاهدی ورکوم چې بیشکه ته دالله ﷻ رسول ﷺ یې ، له الله ﷻ پرته بل هیڅوک په دې اوښانو نه وو خبراو الله تعالی تاته خبردرکړی دی (اصابه ترجمه حارث بن ابی ضرارؓ)

لنډه داچې رسول اللهﷺ جویریهؓ آزاده کړه اوپه خپله یې په نکاح کړه صحابه کرامؓ چې کله خبرسو نو دبنی المصطلق ټول بندیان یې آزاد کړل ځکه دوی د رسول اللهﷺ د خسرګنۍ خپلوان دی ، ام المؤمنین عائشه صدیقهؓ (۱) بنت صدیقؓ فرمایې چې ماترجویریهؓ د خپل قوم لپاره بله زیاته برکتمنده ښځه نه ده لیدلی ددې له سترګو په یوه ورځ کې سل کورنۍ آزادی سوی (ابو داؤد کتاب العتاق جلد ۲، صفحه ۱۹۳)

په دې سفرکې دمنافقینو یوه لویه ډله وه چې په هروخت کې به یې خپله فتنه اوشرراولاړوي یوه داسی پیښه وسوه چې داوبوپرچینه باندی دیوه مهاجر او انصاری شخړه راغله مهاجرانصاری په لغته ووهی مهاجرناره وکړه یاللمهاجرین او انصاری بیاوویل یاللانصار هریوه خپلوته دمرستی ناره وکړه رسول اللهﷺ چې کله داآوازونه واوریدل نووې فرمایل : چې داڅه دجاهلیت په څیزآوازونه دی څنګه وسو خلکو وویل یارسول اللهﷺ یومهاجربل انصاری په لغته وهلی دی رسول اللهﷺ وفرمایل : (دَعُوهَافَاِنَّهَامُنْتِنَةٌ) داخبری پریږدی رښتیا هم داډیری بدبویه اوخرابی دی

دمنافقینو مشرعبدالله بن ابی بن سلول ته دخبروخت پیدا سو سمدستی ذلیلراپورته سو او وی ویل آیاداخلک یعنی مهاجرین پرموږباندی حاکمان اومشران سو قسم په الله ﷻ مدینې ته له رسیدوسره سم به عزتمند ذلیلان له مدینې دباندی وزی اوداموږ په خپل ځان وکړه رسول اللهﷺ چې کله خبرسو نوعمرفاروقؓ غوښتنه وکړه چې یارسول اللهﷺ ددې منافق دسرپریکولواجازه راکړه ؟ رسول اللهﷺ وفرمایل پریږده خلک خوپه حقیقت نه دی خبرداګمان به کوی چې محمدﷺ خپل ملګری ووژل عبدالله بن ابی بن سلول خوپه ښکاره د رسول اللهﷺ له ملګرو څخه وو خوپه پټه یې له سختو دښمنانو څخه وو مکرپه ښکاره

(۱) دخپل نبیﷺ دفضل اوکمال په رښتینې زړه اورښتینی ژبه سره منل او اقرارکول دا دصدیقیت دشان غوښتنه ده ځکه په دې ځای کې د ام المؤمنین له نامه سره دصدیقه لفظ ډیرمناسب معلومیږی (منه عفاعنه)

چلند مکراوفريب سره درسول اللهﷺ له ملکروسره مشابه وو په ژبه يې دهغه د ملګرى دعوه کوله ځکه رسول اللهﷺ دهغه دوژلو اجازه ورنه کړه دمخلصين ملګروپه مشابهت خوهغه ځان وساتى مګردښو ملګرو مشابهت که په منافقت سره وى هغه هم بى ګټى (۱) اوبيکاره نه دى

لويه فايده : درسو ل اللهﷺ دا ارشاد (دعُوها فَإنَّهَا مُنتِنَةٌ) داخبرى پريږدى داخبرى ډيرى بدبويه دى ،، له دې معلوميږى چې ښى خبرى پاکى اوخوشبويه وى اوبدى خبرى خرابى اوبدبويه وى دخبروخوشبويې اوبدبويې په ښکاره سترګويواځي انبياء عليهم السلام اودهغوئ وارثانوته کيږى

وعن جابرؓ قال کنا مع النبیﷺ فارتقت ريح منتنة فقال رسول اللهﷺ اتدرون ماهذه الريح هذه ريح الذين يغتابون المؤمنين (رواه احمدوابن ابى الدنيا ورواة احمد ثقات (ترغيب وترهيب للمنذرى جلد ۱، صفحه ۳۰ طبع مصرى)

جابرؓ وايې چې موږ له رسول اللهﷺ سره وو چې ډير بدبوى پرموږراغلى رسول اللهﷺ وفرمايل تاسو په دې خبرياست چې دادڅه شئ بدبويې ده دابدبويې دهغه خلکودخولى څخه راځى کوم چې اوس دمسلمانانوپه غيبت بدويلوبوخت دى ، داحديث امام احمداوابن ابى الدنيا روايت کړى دى دامام احمد دسندټول راويان ثقه دى)

له دې حديث څخه ښکاره معلوميږى چې رسول اللهﷺ اوکوم ملګرى چې له رسول اللهﷺ سره وو دې ټولودغيبت بدبويې محسوس کړه مګر داخبره چې دادڅه شئ بدبويې ده دادرسول اللهﷺ په وينا معلومه سوه

حافظ سيوطى دخصائص کبرى باب ماوقع فى غزوة بنى المصطلق من الايات (۲) لاندى همدا حديث په حواله دابى نعيم په دې الفاظو روايت کړى دى

عن جابرؓ قال کنامع رسول اللهﷺ فى سفرفهاجت ريح منتنة فقال النبیﷺ ان ناساً من المنافقين اغتابوا ناساً من المؤمنين فلذلک هاجت هذه الريح) له جابرؓ څخه روايت دى چې موږ په يوه سفرکې له رسول اللهﷺ سره وو چې ناڅاپه ډيربدبويه باد راوالوتى چې هغه رنګه بوئ غالباتردى مخکې موږ نه ليدلى اونه اوريدلى وو) رسول اللهﷺ وفرمايل تاسوددى بدبوئ په راتګ تعجب مه کوى ځکه په دى وخت کې څه منافقين دمؤمنانوغيبت اوعيب وايې نوځکه دابدبويه باد راالوتى دى يعنى دادمؤمنانو دغيبت بدبويې ده په دې وجه په دې کې داشدت اوعجب والى شته ، دحافظ سيوطى له دې خبروڅرګنديږى چې دغيبت دبدبويې پيښنه په بنى المصطلق غزاکى سوى ده اوهمداسى يوه بله پيښنه هم سوى ده کله چې دوئ

(۱) که مونوره پلټنه اوڅيړنه په کاروى نودفاضل مکرم محترم قارى مولانامحمدطيّب صاحب مهتمم دارالعلوم ديوبند تصنيف لطيف (اشتبه فى الاسلام) ته رجوع وکړى چې دتشبه په مسئله کې بى مثاله اوبى نظيره کتاب دى ..

(۲) يعنى باب دهغوخبروچې دبنى المصطلق په غزاکې کومى کومى معجزى ښکاره سوى دى ، خصائص کبرى جلد /۲ /صفحه /۲۳۶)

مدینې ته نژدې ورسیدل همداسې پیښنه وسوه لکه چې په صحیح مسلم کې له جابرؓ څخه روایت سوی دی چې کله موږ ددې سفریعنې دبنې المصطلق غزا څخه راتلو مدینې ته نژدې ورسیدو نو ناڅاپه یوه ډیربدبویه هوا راوالوته رسول اللهﷺ وفرمایل دابدبویه هوادیو منافق دمرګ په وجه سره راالوتې ده کله چې موږ مدینې منورې ته ورسیدو نو خبرسو چې یو ډیرلوی منافق مړدی (خصائص کبری جلد۱، صفحه ۲۳۶)
کیدای سي دهغه منافق دخبیث اوخراب روح له کبله ددې بیابان ټوله هوابدبویه سوې وي چې هغه نبي کریمﷺ اودهغه ملګروؓ محسوس کړه پرخلکو باندي دالازم دي چې دااللهﷻ وغوره بندګانو ته چې دکفرنجاست معلوم سوی دی داخبره ومني اوپوه سي چې دیوبې حسه اوزکام والادګلاب اومتیازو دخوشبویې اوبدبویې نه محسوس کول په سموحواسووالاباندې دلیل نه دی دپاکوخبروپاک اوښه بوی اودبدو اوناوړه خبروبدا وخبیث بوئ به څه وپیژني
په جامع ترمذي کې له عبدالله بن عمرؓ څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ وفرمایل :
إذا كَذَبَ العبد تباعد عنه الملك ميلاً من نتن ما جاء به (ترمذی شریف جلد۲، صفحه ۱۹)
ژباړه :کله چې انسان دروغ ووایې نوملائکه وي ددروغودبدبوي له کبله یو میل ځنې لیرې کیږي په مسنداحمداوجامع ترمذي اوسنن ابی داؤداونسائی اومستدرک دحاکم کې له ابوهریرةؓ څخه روایت سوی دی چې رسول اللهﷺ وفرمایل :کوم خلک چې دیومجلس څخه پرته دااللهﷻ له یادولوولاړسي داسي مثال لري لکه چې هغه له یومردارسوي خره له خوا راولاړسوي وي ، امام ترمذي فرمایي داحدیث حسن صحیح دی حاکم فرمایي داحدیث په شرط دمسلم باندې صحیح دی دبخاري اومسلم په یوحدیث قدسي کې راغلي دي چې بنده چې کله دیوې نیکۍ اراده وکوي نوملائکه وي دهغه ترعمل کولومخکې یواځې دهغه دارادې له کبله یوه نیکي لیکي اوترکولووروسته یې لس چنده لیکي تراووه سوه ۷۰۰ چنده پورې اوبنده چې کله دبدۍ اراده وکوي نوترڅوپورې چې هغه بدي ونه کړي ترهغه وخته یې نه لیکي الی آخرالحدیث)
له دې حدیث څخه څرګندیږي چې کراماً کاتبین ته دانسان دزړه دارادواوخیالاتوهم څه خبرورکول کیږي که هغوئ ته خبرنه کیدای نویواځې دنیکۍ په اراده نیکي څنګه لیکي ، ابوعمران جوني فرمایي چې په دغه وخت کې ملائکوته آواز کیږي چې دفلاني په عملنامه کې دانیکۍ ولیکه ملائکي عرض کوي چې اې ربﷻ ده خو دانیکي نه ده کړې ، ځواب ورکړل سي چې که څه هم ده دانیکي نه ده کړې مګر دنیکۍ نیت یې کړی دی ..
سفیان بن عیینه رحمه الله فرمایي چې کله بنده دیوې نیکۍ اراده کوي نودهغه له نفس څخه یوه پاکه خوشبویې راپورته کیږي ملائکه وي پوه سي چې ده دنیکۍ اراده کړې ده او کله چې دبدۍ اراده وکړي نودهغه څخه بدبوئ پورته سي ملائکه وي پوه سي چې ده دبدۍ اراده کړې ده .

حافظ عسقلانی فرمایي چی همدا مضمون طبری دابومعشرمدنی څخه نقل کړی دی اوماپه خپله دحافظ مغلطائی په شرح کې ددې مضمون یومرفوع حدیث هم لیدلی دی ، فتح الباری جلد ۱۲ صفحه ۲۷۸ کتاب الرقاق باب من هم بحسنة اوبسیئة)
لکه څنګه چی عطرډیرقسمونه دی اورنګارنګ خوشبویی یه ځی دغه رنګه دهری نیکی بیله خوشبویی وی لکه چی عطار دعطروخرڅونکي عطرپه بوئ پیژنی چی دافلانی رقم عطردی کیدای سی چی ملائکه وی هم دبوئ په پیژندلوسره پوهیږی چی دادفلانی بنه عمل خوشبویي ده والله سبحانه وتعالی اعلم وعلمه اتم واحکم ،
لوی عالم اوبزرګ شیخ عبدالوهاب شعرانی رحمة الله علیه فرمایي :
کان وهب بن مُنَبِّه رحمه الله تعالی یقول لایموت عبدحتی یری الملکین الکاتبین فان کان صحبهما بخیر قالاله جزاک الله من صاحب خیرا فنعم الصاحب کنت فکم احضرتنا معک فی مجلس الخیروکم شَمَمنامنک الروائح الطیّبة حال طاعتک الخالصة وان کان قدصحبهما بسؤ قالاله لاجزاک الله عنامن صاحب معاصیک وکم شممنامنک رائحة النتن (تنبیه المغترین صفحه ۲۶)
ژباړه : وهب بن منبه رحمه الله به دافرمایل چی یوبنده ترهغوپوری نه مړکیږی ترڅوپوری چی ترمرګ مخکې کراماکاتبین ملکی هغه ووینی نوکه هغه سړی دکراماً کاتبین سره دنیکي ژوندتیرکړی وو نوپه دغه وخت کې ملکی دا ورته وایي جزاک الله خیراً ، الله ﷻ دې تاته بنه بدله درکړی ته ډیر بنه دوست وی ډیرځله تاموږدخیرپه مجلسو کې له خپل ځان سره شریک کړی یو اوډیرځله ستادځانګړی عبادت په وخت کې موږته پاکه خوشبویي رسیدلی ده اوکه هغه سړی دکراماً کاتبین سره دبدی ژوندتیرکړی وی نوملکی په دغه وخت کې داورته وایي چی الله ﷻ دې تاته دخیربدله نه درکوی ډیرځله ستاپه وجه موږدګناهوپه مجلسوکې ستاسره ګډون راغلی دی اوډیرځله موږستاڅخه بدبوئ محسوس کړی دی ..
وکان محمدبن واسع رحمه الله تعالی یقول لاصحابه قدغرقنا فی الذنوب ولو ان احداً منکم یجدمنی ریح الذنوب لم استطاع ان یجلس الیّ (تنبیه المغترین صفحه ۱۹)
ژباړه : محمدبن واسع رحمة الله علیه به خپلوملګروته ویل چی موږله سره ترپښوپوری په ګناهوکې ډوب یو په تاسوکې که یوه سړی زمادګناهوبدبویي محسوس کولای نودبدبوئ له کبله به زماڅنګ ته هیڅ وخت نه وو کښینستلی ..
این سخن رانیست هر ګز اختتام .... پس سخن کوتاه باید والسّلام
بیرته خپلی خبری ته ګرزو عجیبه ده چی عبدالله بن ابی بن سلول خوداسلا م دښمن اودمنافقینو مشروو اوده زوی چی هغه هم عبدالله رضی الله عنه نومیدی هغه بیاداسلام سپاهی ،

مخلص او ځان قربانونکي وو په رښتیا هم هغه دالله ﷻ بنده وو او پلار یې یوائې په نامه عبدالله وو ، عبدالله رضی الله عنه چې کله د پلار دا خبره واوریده چې مدینې ته په رسیدو سره به عزتمند ذلیل باسي کله چې دوئ مدینې ته ورسیدل نو عبدالله رضی الله عنه خپل پلار ابی ونیوی وې دروی او ورته وې ویل چې قسم په الله ﷻ که ته تر هغه وخت مدینې ته داخل سې ترڅو چې ته داونه وایې چې ته ذلیل یې اورسول الله ﷺ عزیز دی کله چې یې پلار دا اقرار وکړ نو بیا زوی پریښودی

حافظ عسقلانی رحمه الله فرمایې چې دا پیښه ابن اسحق او طبری هم ذکر کړی دی (فتح الباری سورة المنافقون)

مدینې منورې ته چې کله ورسیدل عبدالله رضی الله عنه د نبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضر سو او غوښتنه یې وکړه چې یا رسول الله ﷺ زه خبر سوی یم چې ته زما د پلار د وژلو حکم کوی که اجازه وی نو زه به په خپله د پلار سر غوڅ کړم او ستا په خدمت کې به یې حاضر کړم چې بل چاته د هغه حکم ونه کړی زه په خپله هغه وژنم ، رسول الله ﷺ عبدالله رضی الله عنه ته د پلار د وژلو حکم ونه کی بلکې له هغه سره یې د ښه چلند او احسان کولو حکم وکړ

د افک پیښه یعنی په ام المؤمنین عائشه صدیقه رضی الله عنها پوری د تور تړلو پیښه !

منافقینو په ام المؤمنین عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها وعن ابیها باندی تور پوری کړ دا پیښه له همدې غزا د ستنیدو په وخت کې رامنځ ته سوه او د هغه تفصیل په صحیح بخاری شریف کې یاد سوی دی مونږ یې دلته رانقل کوو :

په همدې سفر کې عائشه صدیقه رضی الله عنها له رسول الله ﷺ سره وه په دې وخت کې د پردې حکم نازل سوی وو کله چې به دوئ روانیدل کجاوه به یې راواخیسته او پر اوښ به یې کیښوده او پر کجاوه پردې ځړیدلی وی صحابه کرام رضی الله عنهم کجاوه پر اوښ بار کړه او لښکر ته د کوچ امر وسو په دې وخت کې عائشه صدیقه رضی الله عنها په کجاوه کې نه وه د اد قضاء حاجت لپاره له لښکر لیری تللی وه کله چې راتله په لارکې یې دغاړی هغه امیل پری سو چې له غموجو ړسوی وو داد غمو په راټولو بوخت سوه قافله تیاره وه د کجاوی پردی لویدلی وی صحابه کرامو رضی الله عنهم دا فکر وکي چې ام المؤمنین رضی الله عنها په کجاوه کې شته کجاوه یې پر اوښ کیښوده او روان سو په همدې وخت کې عائشه صدیق رضی الله عنها د ډیر لږ عمر وه او وړه هم وه د کمزوری په وجه ځکه صحابه کرام رضی الله عنهم د کجاوی د سپکوالی فکر ونه کی بل خلک ډیر وو لښکر روان سو او عائشه صدیقه رضی الله عنها د امیل د غمو په ټولو بوخت وه قافله ولاړه کله چې صدیقه رضی الله عنها راغله نو د لښکر پر ځای هیڅوک هم نه وو ټول تللی وو دې دا فکر وکي چې کله

رسول الله ﷺ د پړاوا چولو ځای ته ورسیږی اوزه نه یم نو په ماپسی به څوک دلته رالیږی په همدغه ځای یې پړوني پرځان وپیچي او په دغه غمجن حالت کې ویده سوی وه
صفوان بن معطل سلمی رضی الله تعالی عنه به د قافلې د پاته شیانو د راټولو لپاره شاته پاته کیدی کله چې هغه راغلی وی لیدل چې عائشه صدیقه رضی الله عنها ده وې پیژندله د پردی د حکم ترنازلیدو مخکې ده عائشه صدیقه رضی الله عنها لیدلی وه په دغه وخت کې یې سمدستی وپیژندله او انا لله وانا الیه راجعون یې په لوړ آواز وویل ، عائشه صدیقه رضی الله عنها د ده په ږغ راویښه سوه سترګی یې خلاصی سوی سمدستي یې مخ په پړوني پټ کې عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمایې :
(والله ماکلمني کلمة ولاسمعت منه کلمة غیر استرجاعه) ژباړه : قسم په الله ﷺ که صفوان لما سره هیڅ خبره کړې وی او نه د هغه له ژبې پرته د انا لله وانا الیه راجعون بله خبره وتلی وی ،
کیدای سی چې صفوان رضی الله عنه په لوړ آواز سره انا لله وانا الیه راجعون د دې لپاره ویلی وی چې ام المؤمنین صدیقه رضی الله عنها راویښه سي او د خبرو کولو ته اړتیا پیښه نه سی او همدا سی وسو
صفوان رضی الله عنه خپل اوښ راوستی او د ام المؤمنین صدیقه رضی الله عنها وخواته یې چوکي ګونډه کې ،
د ابن اسحاق په روایت کې راغلی دی چې صفوان رضی الله عنه اوښ مخ ته ودروی او په خپله لیری ودریدلی ، آه ام المؤمنین صدیقه رضی الله عنها سپره سوه او صفوان رضی الله عنه د اوښ مهار ونیوی او روان سو ترڅو لښکرته ورسیدی د غرمی وخت وو ، د منافقینو مشر عبدالله بن ابی بن سلول خبیث او د ده ملګرو چې کله عائشه صدیقه رضی الله عنها د صدیق رضی الله عنه لور و لیده سمدستی یې په لښکرکې آوازه خپره کړه او په صدیقه رضی الله عنها پوری یې تورونه وتړل دا هغه بدبخت دي چې تباه او برباد سو

کله چې دوئ مدینې ته ورسیدل عائشه صدیقه رضی الله عنها وایې زه ناروغه سوم. یوه میاشت په ناروغی کې پرماتیره سوه منافقینو او تورپوری کونکو په مدینه کې آوازه خپره کړه مګر زه په هیڅ نه وم خبره خود رسول الله ﷺ د مخکې په څیر مهربانی نه وه د مهربانی د کمید وله کبله زما ناروغی نوره هم زیاته سوه ځکه مخکې چې به زه ناروغه وم نو رسول الله ﷺ به خپله له ما پوښتنه کوله او ډیره مهربانی به یې راسره کوله خو اوس رسول الله ﷺ زما د حال پوښتنه له بل چاکوی او بیرته ځی لما څخه پوښتنه نه کوی د رسول الله ﷺ په دې بې التفاتی سره زما ناروغی نوره هم زیاته سوه ، یوه ورځ زه او ام مسطح د قضاء حاجت لپاره د ځنګله خواته ووتلو د عربو مخکې د ارواج وو چې د بدبویې په وجه به له کوره د باندی بیت

الخلاء جوړوله ، په لاره کې ام مسطح (۱)خپل زوی مسطح ته بدوویل ، عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمایې چې ماورته وویل ته ولې داسې چاته بدوایې چې هغه له بدریانو څخه دی ام مسطح وویل اې ساده انجلۍ ته خبره نه یې چې څه پیښنه ده عائشه صدیقه رضی الله عنها وایې ماورته وویل نه څه قصه ده ، ام مسطح ټوله پیښنه راته بیان کړه ددې خبرې اوریدوسره زماناروغي نوره هم سخته سوه دسعیدبن منصور په یومرسل روایت کې راغلي دي چې ددې خبرې اوریدوسره زه ولړزیدم اوتبه راباندی راغله ، په معجم طبرانی کې په صحیح سندسره له عائشه صدیقه رضی الله عنها څخه روایت دی چې کله ماداقصه واوریده نودومره په تکلیف سوم چې بی اختیاره مې په زړه کې داتیرسو چې خپل ځان یوکوهی ته وغورزوم آه ، اخرجه ابویعلی ایضا

زه دقضاء حاجت له پوره کیدوپرته بیرته کورته راغلم(۲) کله چې رسول الله ﷺ راغلی نوماله هغه څخه وغوښتل چې زه خپل کورته ولاړه سم خپل مور اوپلار رخواته ته اجازه راکړه ددې لپاره چې دمور اوپلارله لاری ددې قصی ښه څیړنه اوتحقیق وکړم رسول الله ﷺ ماته اجازه راکړه زه دمور اوپلارکره راغلم اوخپلی مورته مې وویل اې موری ته په دې خبره یې چې خلک زماپه اړه څه وایې ؟ مورراته وویل اې لوری ته مه خفه کیږه (۳) ځکه داقاعده اورواج دی چې کومه ښځه ډیره ښائسته اوښه خوی درلودونکی وی اودخپل میړه په وړاندی لوړه مرتبه لری نوکین کونکی مینځی هرورمروله دې سره کین کوی اوددې په تاوان پسی وی ماوویل سبحان الله آیاپه خلکوکې داخبره خپره سوی ده ، دهشام په روایت کې راغلی دی چې ماوویل آیازماپلار هم په دې خبردی موررراته وویل هو ، دابن اسحاق په روایت کې راغلی دی چې ماورته وویل اې موری تاته دی الله ﷻ ښښنه وکوی په خلکوکې داخبره خپره سوی ده اوتاماته ددی هیڅ یادونه نده کړی دامی وویل اوپه

---

(۱) دام مسطح رضی الله عنها مور دصدیق اکبر رضی الله عنه خاله وه اومسطح رضی الله عنه دصدیق اکبر رضی الله عنه دخاله زوی دی

(۲) دادابن هشام روایت دی اوصحیح هم همدا روایت دی ځکه له نوروصحیح اوصریح روایاتوڅخه معلومیږی اوپه یوشمیرروایاتوکې ابهام دی چې هغه دقضاء حاجت له خواپه بیرته راتګ کې له دې پیښې خبره مګر داصحیح نه دی اول صحیح دی دتفصیل لپاره فتح الباری جلد ۳ /صفحه / ۳۵۴ /ته رجوع وکړی ..

(۳) دصحیح بخاری الفاظ داسې دی ، قالت یابنیة هونی علیک فوالله لقلماکانت امرأة عندرجل یحبها ولهاضرائرالااکثرن علیها ،، ضرائرجمع وضرّةٌ مفرده معنی بن دویمه ښځه مګر په اصل لغت کې ضرة هغه ښځی ته وایې چې دچاپه زیان اوتاوان کې اخته وی مګر په دې پیښه کې دعائشه صدیقه رضی الله عنها بنویعنی امهات المؤمنین څخه یوی هم ودې ته اشارة یاکنایة هیڅ اشاره اونه یوحرف دعائشه صدیقه رضی الله عنها په اړه ویلی لکه چې په راتلونکی به دابیان راسی ځکه موږدضرائردامعنی وکړه چې کومی ښځی دکین په وجه دچاپه زیان پسی وی ګواکی هغه ښځی دکین په وجه داسی دی لکه بنی ، و الله سبحانه وتعالی اعلم)

سترګوکې مې اوښکې راغلې اوچیغې مې ووهلې (۱) ابوبکرصدیقؓ په لوړه کوټه کې د قرآن شریف تلاوت کوی ده زما چیغې اوږړا واوریده لاندې راکښته سو اوزماله مورڅخه یې پوښتنه وکړه موررته وویل چې داپه قصه خبره سوه ابوبکرصدیقؓ چې کله دااوریدل وې ژړل اوپرمادومره سخته تبه راغله چې ولړزیدم زمامور اوام رومان دکورټوله کالې پرماواچول اوټوله شپه مې په ژړاتیره کړه دیوه ګړی لپاره مې هم اوښکې نه دی وچې سوی دغه رنګه سهارسو

کله چې دوحی په نازلیدوکې ځنډراغلی نورسول اللهﷺ له علیؓ اواسامهؓ سره مشوره وکړه ، اسامهؓ ورته وویل (یارسول الله هم اهلک) اې د الله ﷻ رسول ﷺ دا ستا اهل دی چې ستاله شان اونبوت اومنصب نبوت اورسالت سره مناسب دی ددې پاکې اوپاک لمنې ده پوښتنې کولوا ړتیانسته ددې پاکی خوترلمرښکاره ده اوپه دې کې درایه اومشوری څه اړتیاسته اوکه رسول الله ﷺ زموږرایه معلومول غوای نوموږداوایو (ومانعلم الاخیراً) ترڅوپوری چې موږخبریو درسول الله ﷺ په کورنۍ اوپاکوښځوکې هیڅ کله له خیراونیکۍ پرته بل څه موږنه دی لیدلی ،

علی کرم الله وجهه درسول الله ﷺ دغم اوخفګان اوستړیاپه خاطرداغوښتنه وکړه چې (یارسول الله ﷺ لم یضیق الله علیک والنساء سواها کثیروان تسأل الجاریة تصدقک)

ژباړه : یارسول الله ﷺ الله ﷻ پرتاتنګی نده کړی ښځی له دې پرته نوری هم ډیر دی ته که دکورله منیځی پوښتنه وکړی نو هغه به درته رښتیاووایې .

یعنی ته مجبوره نه یې بیلوالی ستاپه خوښه دی مګر لومړی دکورله مینځی پوښتنه وکړه هغه به رښتیادرته ووایې ځکه مینځه اوخادمه دکورنۍ دنوروغړو په پرتله ډیره په حالاتوخبره وی) له یوشمیررواياتوڅخه داڅرګندیږی چې عائشه صدیقهؓ ددې مشوری له کبله له علیؓ څخه خفه وه ، نوکه داخبره رښتیاهم وی نوداګیله اوشکایت هم د ډیری مینی اوډیرتعلق دلیل دې ځکه ګیله اوشکایت له خپله کیږی نه له پردی اوبل داچې عائشه صدیقهؓ په دې وخت کې دلږعمرهم وه اودغمونویوغټ باردهغې پراوږوپروت ووپه داسی حالت کې انسان بیحاله وی اوپه داسی وخت کې کوچنۍ خبره هم دلویې ګیلې سبب کیدای سی اوعلیؓ (۲)درسول الله ﷺ خفګان اوغم ته په کتلوسره

(۱) عائشه صدیقهؓ فرمایې چې کله زه په دې توراوتهمت خبره سوم نوپه زړه کې مې داراولویدل چې کوهی ته ځان وغورزوم اومړه شم (رواه الطبرانی فی الاوسط ورجاله ثقات مجمع الزوائد جلد ۹/ صفحه / ۳۴)

(۲) معاذالله علیؓ دام المؤمنین عائشه صدیقهؓ په پاکوالی کښې یوه ذره شک هم نه وو داخبره یې یوائې درسول کریمﷺ دتسلی لپاره وکړه هدف یې داوو چې دغم اوخفګان له کبله په بیلوالی کې تلوار مه کوه بلکې یوڅل څیړنه وکړه اوتردې مخکې بایدهیڅ پریکړه ونه کړې اوله بریرةؓ څخه دپوښتنې کولومشوره یې هم له دې کبله ورکړه چې دهغې په اړه دعلیؓ پوره باور اویقین وو چې هغه ترمادام المؤمنینؓ په پاکوالی ښه خبره ده (فتح الباری جلد ۸ / ص / ۳۸۷)

د رسول کریم ﷺ د زړه د آرام او د ادلپاره یې د امشوره وړکړه په ښکاره خویې نبی کریم ﷺ ته ترجیح ورکړه او پټ او په ضمنی ډول یې د عائشه صدیقه رضی الله عنها برائت او پاکی داسې ښکاره کړه چې اې رسول الله ﷺ ته خفه کیږه مه ژرده چې د الله ﷻ له لوری به د احقیقت څرګندیږی او اوس دستی له بریره رضی الله عنها څخه پوښتنه وکړه رسول الله ﷺ بریره رضی الله عنها راوغوښته د مقیم په روایت کې راغلی دی چې رسول الله ﷺ بریره رضی الله عنها راوغوښته او دا کلمات یې ورته وویل :

(اتشهدين انی رسول الله ﷺ قالت نعم قال فانی سألتک عن شئ فلاتکتمينه قالت نعم قال هل رأيت عن عائشة ماتکرهينه قالت لا) ژباړه : آیا ته شاهدی ورکوی چې زه د الله ﷻ رسول ﷺ یم بریره رضی الله عنها وویل هو ، نبی کریم ﷺ وویل زه لتا څخه دیو شئ پوښتنه کوم چې پټ یې نه کړی که داسې وکړی الله تعالی به یې ماته دوحی له لاری وښیي ، بریره رضی الله عنها وویل هو نه یې پټوم ، نبی کریم ﷺ وویل آیا تا له عائشه صدیقه رضی الله عنها څخه کوم بدکار لیدلی دی ؟ بریره رضی الله عنها وویل ، نه

د بخاری په روایت کې راغلی دی چې نبی کریم ﷺ بریره رضی الله عنها ته وویل : اې بریره رضی الله عنها (هل رأيت من شئ يريبک) اې بریره رضی الله عنها آیا که تا دیوی زری په اندازه دشک او شبهی شئ لیدلی وی چې په هغه سره ستاشک او شبه پیدا سوی وی نو هم راته ووایه ؟ بریره رضی الله عنها وویل (لاوالذی بعثک بالحق ان رأيت عنها امرا اغمضه عليها سوی انها جارية حديثة السن تنام عن عجين اهلها فتأتی الداجن فتأكله) ژباړه : قسم دی په هغه پاک ذات باندی چې ته یې په حق رالیږلی یې ماله عائشه صدیقه رضی الله عنها څخه هیڅ عیبجن شئ او بده خبره نده لیدلی او نه اوریدلی مګر دا چې هغه یوه کم عمره انجلۍ ده کله چې اوړه لمده وی داویده سوی وی مرغومی راسی له هغې څخه اوړه وخوری خود اپه خبره هم نه وی .

یعنی هغه دومره ناخبره ده چې هغه له اوړو څخه هم خبره نده هغه ددنیاد اچالاکی څنګه پیژندلای سی (هذا ما قاله ابن المنير نور الله وجهه يوم القيامة فی شرح هذا الکلام)

رسول الله ﷺ د بریره رضی الله عنها ځواب واوریدی سمدستی مسجد ته راغلی او منبرته پورته سو او وعظ یې وکی لومړی یې د الله ﷻ حمد او ستاینه وکړه او بیایې د عبدالله بن ابی په اړه وفرمایل : (يامعشر المسلمين من يعذرنی من رجل قد بلغنی اذاه فی اهل بيتی فوالله ماعلمت علی اهلی الاخيرا ولقد ذکروا رجلا ماعلمت عليه الاخيرا) ژباړه : اې د مسلمانانو ټولۍ څوک دی چې زما د هغه سړی په مقابله کې مرسته وکړی چې هغه ماته زما د اهل بیت په اړه زیان رسولی دی قسم په الله ﷻ ما د خپل اهل څخه پرته له نیکۍ او پاک لمنۍ بل هیڅ نه دی لیدلی او ربښتیا هم د هغه سړی چې د امنافقین یې نوم اخلی له نیکۍ پرته ماله هغه بل څه ندی لیدلی

داوس قبیلی مشر سعد بن معاذ رضی الله عنه چی کله د رسول الله ﷺ د مرستی خبره واوریدله ولاړ سو او غوښتنه یې وکړه چی یارسول الله ﷺ زه ستاد مرستی لپاره تیاریم که داسړی زموږ له قبیلی څخه وی نوموږ د هغه په خپله سرپریکوو او که د خزرج له قبیلی څخه وی نو ته امر وکړه موږ به ستاامر منو سعد بن عباده رضی الله عنه د خزرج قبیلی مشر دا فکروکړ چی سعد بن معاذ رضی الله عنه پر موږ باندی دا تور لګوی چی دا تورلګونکی له خزرج قبیلی څخه دی په دې وجه هغه په جوش کې راغلی لکه چی دا بن اسحاق په روایت کې ددې څرګندونه سوی ده سعد بن عباده رضی الله عنه ولاړ سو او سعد بن معاذ رضی الله عنه ته یې وویل قسم په الله ﷻ ته هغه هیڅ ری هم نه سی وژلای یعنی که زموږ د قبیلی څخه وی نو موږ به خپله هغه وژنو تا ته اجازه نه درکوو د سعد بن معاذ رضی الله عنه د اکازوی اسید بن حضیر رضی الله عنه ولاړ سو او سعد بن عباده رضی الله عنه ته یې وویل ته غلط وایې رسول الله ﷺ چی کله موږ ته د چا د وژلو امر وکوی نو موږ به خامخا هغه قتل کوو که څه هم له خزرج قبیلی څخه وی یا له بلی قبیلی وی هیڅوک موږ نه سی منع کولای او آیا ته منافق یې چی د منافقینو له لوری مبارزه کوی او ځواب وایې دا خبری تیزی سوی نژدی وو چی دد واړو قبیلو ترمینځ جګړه وسی رسول الله ﷺ له منبره راکښته سو او خلک یې آرام کړل،

عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمایې چی دا ورځ هم ټوله پر ما په ژړا تیره سوه دیوګړی لپاره مې اوښکی نه دی وچی سوی شپه هم دغه رنګه تیره سوه زما ددی حال څخه زما پلار دا فکروکړ چی کیدای سی له ډیره غمه ددې زړه وچوی کله چی سهار سو نوراغلی او زما څنګ ته نژدی کښینستی ماژړل په دې وخت کې د انصارو رضی الله عنها یوه ښځه راغله او هغې هم زما سره ژړل په همدی وخت کې ناڅاپه رسول الله ﷺ تشریف راوړی او سلام یې وکی او زما وخوا ته کښینستی له دې پیښی وروسته رسول الله ﷺ زما څنګ ته نه وو کینستلی ، د وحی په انتظار یوه میاشت تیره سوی وه

رسول الله ﷺ چی کله زما وڅنګ ته کینستی لومړی یې د الله ﷻ حمد او ثنا وویل او بیا یې داسی وفرمایل (امابعد یاعائشه فانه بلغنی عنک کذا وکذا فان کنت بریئة فسیبرئک الله وان کنت السمت بذنب فاستغفری الله وتوبی الیه فان العبد اذا اعترف بذنبه ثم تاب الی الله تاب الله علیه) ژباړه : اې عائشه رضی الله عنها ما ته ستا له لوری داسی داسی خبری رارسیدلی دی که ته پاکه یې نو ژر ده چی الله تعالی به خامخا تا بری کوی (۱) او که تا د کومی ګناه ارتکاب کړی وی نو الله ﷻ ته توبه وکاږه او بخښنه وغواړه ځکه بنده چی کله د خپلی ګناه اقرار وکوی او الله ﷻ ته رجوع وکوی نو الله تعالی دده توبه قبلوی ..

(۱) دا د خامخا لفظ د فسیبرئک د سین معنی ده له سیبویه څخه نقل سوی دی چی سین په مضارع مثبت کې داسی مفید دی لکه لن د نفی د تاکید لپاره ..

عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمايي چې کله نبی کریم ﷺ خپلې خبرې پوره کړې په دغه وخت کې زما اوښکې ودریدلې او دا اوښکې يو څاڅکۍ هم زما په سترګو کې پاته نه سو ما خپل پلار ته وویل چې رسول الله ﷺ ته زما له لوري جواب ورکړه پلار راته وویل زه نه پوهیږم چې څه ځواب ورکړم بیا مې خپلې مورته وویل چې ته ځواب ورکړه هغې هم راته وویل زه نه پوهیږم تردې وروسته ما په خپله ځواب ورکی اوورته مې ویل ، چې الله ﷻ خو په دې ښه خبردی چې زه بیخی پاکه یم مګر دا خبره ستاسو په زړو کې دومره ټینګه سوې ده چې که زه هرڅو مره ووایم چې زه پاکه یم او الله ﷻ هم په دې ښه خبردی چې زه پاکه یم خو ستاسو یقین نه راځي بالفرض که زه اقرار وکړم اوسره له دې الله تعالی ښه په دې خبردی چې زه پاکه یم نو تاسو یقین کوی ، او په ژړا مې وویل (والله لااتوب مماذکروا ابداً) ژباړه : قسم په هغه الله ﷻ چې زما په پاکی خبردی زه د هغه شئ څخه هیڅ کله توبه نه کاږم ، کوم چې دا خلک يې په ما پوري تړی بس زه داسې وایم لکه ډیوسف عليه السلام پلار چې ویلی وو (۱) فصبرجمیل والله المستعان علی ماتصفون) له دې خبرې وروسته زه پربستره پریوتم او په دغه وخت کې مې په زړه کې دا پوره باوررو و چې الله تعالی به ماخامخا مابری کوی مګر دا وهم او ګمان مې نه وو چې زما په اړه به الله تعالی داسې وحی نازلوی چې دهغې تلاوت به همیشه کیږی ..

او په یوه روایت کې راغلی دی چې زما دا فکرنه وو چې دقرآن کریم آیتونه به زما په اړه نازلیږی او هغه به په مسجدونو اولمنځو کې لوستل کیږی خودا هلیه می وه چې رسول الله ﷺ ته به دخوب له لاری وحی کیږی اوزما دبرائت اوپاکی به رسول الله ﷺ ته ښودل کیږی اوزه به له هغه توره چې منافقینو په ما پوری تړلی دی پاکیږم ..

دبرائت او پاکوالی دا آیاتونه دامت محمدیه ﷺ د پاکي مریم او خیرالبریه محبوبه اطهرام المؤمنین عائشه صدیقه رضی الله عنها بنت صدیق اکبررضی الله تعالی عنها وعن ابیها وعمّن آمن ببرائتها ونزاهتها ولعن الله من شک فی عصمتها وطهارتها (۲) آمین ثم آمین په اړه نازل سو رسول الله ﷺ لا تر اوسه له هغه ځایه نه وو ولاړ سوی چې ناڅاپه پرنبی کریم ﷺ دوحی آثار ښکاره سو په ډیریخ کې دده پرتندی مبارک دملغلرو په څیر خولې راوبهیدلې ، دابن اسحاق په روایت کې راغلی دی چې عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمايي (فاما انا فوالله مافزعت قدعرفت انی بریئة وان الله غیرظالمی واما ابوای فماسری عن رسول الله ﷺ حتی ظننت لتخرجن انفسهما خوفامن ان یأتی من الله تحقیق مایقول الناس) ژباړه : عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمايي چې کله په نبی کریم ﷺ باندې دوحی نازلیدل پیل سو قسم په الله ﷻ زه بیخی ونه ویریدم ځکه زه پوهیدم

(۱) عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمايي چې ما ته ديوسف عليه السلام پلار يعقوب عليه السلام رایاد سو ..

(۲) راضی دی وی الله تعالی له عائشه صدیقه رضی الله عنها او دهغې له موره اودهغې له پلار څخه اوله هرهغه چا څخه چې دهغې په پاکی باندې ایمان راوړی دی اولعنت دی وی دالله ﷻ پرهغه سړی باندې چې دهغې په پاک لمنې او پاکوالی کې څه شک اوشبه کوی آمین (منه عفاعنه

چې زه پاکه یم او الله تعالی په ما ظلم نه کوی مګر زما د مور او پلار دبیرې دا حالت وو چې زه وبیریدم چې ددوئ روح ونه وزی دوئ پردی ویریدل چې هسې نه وحی دتور موافق نازله سی لکه څنګه چې خلک وايې .

عائشه ﷺ وايې دابوبکرصدیق ﷺ دا حالت وو چې کله به یې رسول الله ﷺ ته کتل او کله به یې ماته کله چې به یې رسول الله ﷺ ته کتل نو پردی به ویریدی چې معلومه نه ده چې له اسمان څه حکم نازلیږی چې هغه بیاتر قیامته پورې نه سی بدلیدای او کله چې به یې ماته وکتل نو زما آرام اوډاډ ته په کتو سره به یې یو قسم هیله پیدا سوه له عائشه صدیقه ﷺ پرته ټول کورپه دې ویره او امید کې وو کله چې داسمان وحی پای ته ورسیده او دنبی کریم ﷺ پرمخ مبارک دخوښی نښې او تازه والی ښکاره سو په خندا سره یې په لاس مبارک خولی وچولی عائشه صدیقه ﷺ وخواته یې وکتل او لومړی خبره چې دنبی کریم ﷺ له ژبی مبارکې څخه ووتله هغه داوه (ابشر یاعائشه فقدا نزل الله برائتک(۱) ژباړه :زیرئ می درباندی اې عائشی صدیقه ﷺ ربنتیا هم الله تعالی ستا پاکی نازل کړه . زما مور راته وویل اې عائشه ﷺ ولاړه سه او درسو ل الله ﷺ شکریه اداکړه ما ورته وویل قسم په الله ﷻ که پرته له الله ﷻ چې هغه زما پاکی نازل کړه که دهیچا شکریه اداکړم **باریکي** :دعائشه صدیقه ﷺ ددې لوی غم او مصیبت له کبله دهغې داسې کیفیت وو لکه دمریم علیها السلام چې وو (يَٰلَيۡتَنِي مِتُّ قَبۡلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسۡيٗا مَّنسِيّٗا) ددې دناامیدی په نړۍ کې چې کله دقرآن کریم لس آیتونه (تلک عشرة کاملة) دعائشی صدیقی ﷺ دپوره پاکۍ په بیان کې نازل سو نو په عائشه صدیقه ﷺ باندی دبیهوښی حالت راغلی چې له الله ﷻ پرته یې بل چاته نظر نه وو که داسې نه وی نو دالله ﷻ دانعمت او اسمانی وحی ټول درسول الله ﷺ دوحی په سبب سره وو او دواسطی او ذریعې شکر هم واجب دی دعائشی صدیقه ﷺ په دې بیهوښه حالت کې دنبی کریم ﷺ دشکر نه اداکول دنازاو مینی څخه وو او دناز حقیقت دادی چې زړه دکوم شئ څخه ډک وی په ژبه دهغه خلاف کار ښکاره کوی په ښکاره تریو تندی او بې پروایې او زړه دعشق او مینی څخه ډک وی په ښکاره یو ناز وو مګر په زړګونو نازونه په هغه کې پټ پراته وو . تردی ورسته نبی کریم ﷺ وفرمایل چې الله تعالی په دې اړه دا آیتونه نازل کړه :إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّىٰ كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَٰذَا إِفْكٌ مُبِينٌ . لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَٰئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ . وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ . إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ . وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبْحَانَكَ هَٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ . وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ . إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ . وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ . وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ (سورة النور آیت ۱۱، ۱۲)

---

(۱) داالفاظ په صحیح بخاری کې ذکرسوی دی او دبخاری په بل روایت کې داالفاظ دی (یاعائشه اماالله عزوجل فقد بر..ک

ژباړه : رښتیاهم کوموخلکوچې دادروغ راوړی دی هغه په تاسوکې یوه ټولۍ ده
تاسو دادځان دپاره شرمه بولی بلکې داپه حقیقت کې ستاسولپاره خیردی دهرسړی دپاره
دګناه هغومره برخه ده څومره چې هغه کړی ده اوڅوک چې ددی دروغودلویې برخې
خاوندی دهغه دپاره لوی عذاب دی ددې خبری په اوریدوسره مسلمانانوښځواونارینه
وو دخپل ځان په اړه ولې ښه ګمانه نه کوی اوولې یې داسی ونه ویل چې داښکاره بهتان
دی اوولې یې پردی باندی څلورشاهدان رانه وړل نوکله چې دوئ شاهدان رانه وړل
نوداخلک دالله ﷻ په نزددروغجن دی اوکه په تاسوباندی په دنیااوآخرت کې دالله ﷻ
فضل اومهربانی نه وای نوتاسوته به یې په هغه شی کې چې تاسوپه کښې خبری کولې
سخت عذاب در رسولی کله چې تاسوداپه خپلوژبوسره نقل کول اوپه خپلوخولوسره
موداسی خبری کولی چې په هغې باندی تاسوخبرهم نه واست اوتاسوداآسان ګڼل اودالله
ﷻ په نزدډیرلوی وو ، اوتاسوددې خبری په اوریدوسره داسی ولې نه ویل چې زموږدپاره
داسی خبری په ژبه راوستل مناسب نه دی تاسوته داسی ویل په کاروو چې سبحان الله
داخوډیرلوی بهتان دی الله تعالی تاسوته لارښودنه کوی چې بیاداسی چلندونه کړی که
تاسو مؤمنان یاست اوالله تعالی ستاسولپاره خپل احکام په ښکاره ډول سره بیانوی اوالله
تعالی پوه اوحکمت والادی رښتیاهم کوم خلک چې داخبره خوښوی چې دبی حیایې خبره
په مسلمانانوکې خپره سی دهغوئ لپاره په دنیااوآخرت کې دردناک عذاب دی اوالله
تعالی ښه پوهیږی اوتاسونه پوهیږی اوکه دالله ﷻ فضل اومهربانی نه وای نونه وو معلوم
چې کوم غم به پرتاسو راتلی .

رسول الله ﷺ چې کله دبرائت دآیاتوله لوستلوفارغ سو اوصدیق اکبر رضی الله عنه دخپل زړه دټوټې
پاک لمنی اوپاکی لورپربرائت اوپاکی باندی دالله ﷻ شاهدی واوریده نوولاړسو
اودخپلی پاکی لور تندی یې مچ کی لوریې ورته وویل (الاعذرتنی) ای پلاره مخکې دی
ولې زه معذوره اوبی ګناه نه ګڼلم ؟ صدیق اکبر رضی الله عنه چې دده په رګواووینه کې صدق
اورښتیااخښلی وو دصدق اورښتینوالی یوغټ غروو هرڅومره لویوپیښوهغه له سمی
لاری وانه ړوی په دغه وخت کې خپلی لورته داسی ځواب ورکوی چې هغه دزړه پرتخته
باندی دلیکلوور دی :(أَیُّ سَمَاءٍ تُظِلُّنِیْ وَأَیُّ أَرْضٍ تُقِلُّنِیْ إِذَا قُلْتُ مَالَمْ أَعْلَمْ)

---

(۱) یعنی ای دابوبکر رضی الله عنه کورنی تاسوداخبره دځان لپاره بده مه ګڼی بلکې داپه دنیااوآخرت کې ستاسولپاره غوره ده ځکه ترقیامته پوری به ستاسوپرپاک لمنی اوعفت باندی مهرووهل سی ۱۲..

(۲) دیوسړی دښځې په اړه له ژبې څخه داسی خبره راوتل چې دهغه څیرنه نه وی سوی ډیره سخته ګناه ده په ځانګړی ډول بیادخاتم الانبیاء والمرسلین ﷺ دبی بی رضی الله عنها په اړه چې دادټولومسلمانانوروحانی مورده ددې په اړه داسی خبره له ژبې وتل ډیره لویه ګناه ده دالله تعالی غیرت ددې کله زغم کولای سی چې هغه رسول اکرم سید ولدآدم اکرم الاولین والآخرین ﷺ بی بی صدیقه رضی الله عنها دی فاجره وی (تفسیرابن کثیر)

اای لوری کوم آسمان به په ماباندی سایه وکړی او کومه ځمکه به ماپورته کړی کله چی زه دخپلی ژبی څخه هغه خبره وکړم چی زه په هغه نه یم خبر..

حافظ عسقلانی په فتح الباری کې دااثردطبری اوابوعوانه په حواله سره نقل کړی دی اوعلامه الوسی فرمایې، اخرجه البزار بسند صحیح عن عائشة رضی الله عنها. روح المعانی جلد ۱۸ / صفحه ۱۰۹)

وروسته رسول الله ﷺ دصدیق اکبر رضی الله عنه له کوره ووتی اومسجدته یې تشریف راوړی اوصحابه کرام رضی الله عنهم ته یې وعظ اونصیحت وکی اودعائشی صدیقه رضی الله عنها په برائت کې نازل سوی آیتونه یې دټولو خلکوپه مخکې ولوستل.

ددې لویه فتنی خپرونکې خوپه لوی سرکې منافقین وو دالله ﷻ په حمداوستایلوسره مسلمانانوبرخه پکې نه دلوده یواځی دوه درې مسلمانان دخپلی سادګۍ په وجه منافقینوخطاایستلی وو چی دهغوئ نمونه په لاندی ډول دی، ۱، مسطح بن اثاثه رضی الله عنه، ۲، حسان بن ثابت رضی الله عنه، ۳، حمنه بنت حجش رضی الله عنها پردوی باندی حدقذف جاری سو هریوا تیااتیادُری ووهل سو اودخپلی ګناه څخه یې توبه وکښه دعبدالله بن اُبی په اړه مشهور قول دادی چی هغه ته سزاورنه کړل سوه ځکه هغه منافق وو اودیوشمیرروایاتوڅخه معلومیږی چی پرهغه باندی هم حدجاری سو، والله تعالی اعلم.

مسطح رضی الله عنه دصدیق اکبر رضی الله عنه دخاله زوی وو دغریبی اوبیوزلی په وجه به صدیق اکبر رضی الله عنه له ده سره مرسته کوله مسطح رضی الله عنه هم په دې پیښه کې برخه واخیسته ځکه ابوبکرصدیق رضی الله عنه قسم وکې چی زه به اوس مسطح رضی الله عنه ته هیڅکله شئ نه ورکوم،

په دې اړه الله تعالی داآیت نازل کې: وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (سورة النور آیت ۲۲)

ژباړه: کوم کسان چی په تاسو کې دفضیلت اوپراخی خاوندان دی هغوئ ته په کارده چی داقسم ونه کوی چی زه به له خپلوانواوبیوزلواومهاجروسره مرسته نه کوم دوئ ته په کارده چی ببښنه ورته و کړی اومخ واړوی آیاتاسودانه خوښوې چی الله تعالی ستاګناهونه وبښی اوالله ﷻ ډیربښونکې اومهربان ذات دی.

کله چی رسول الله ﷺ داآیت وصدیق اکبر رضی الله عنه ته واوروی نوده وویل (بلی والله انی لاحب ان یغفرالله لی) ژباړه: ولی نه قسم په الله ﷻ زه ربښتیاخامخاډیرخوښوم چی الله ﷻ زماګناهونه راوبښی.

ابوبکرصدیق رضی الله عنه مسطح رضی الله عنه ته بیرته دتیرپه څیر مرسته کول پیل کړه اوقسم یې وکی چی والله له مسطح رضی الله عنه څخه به زه هیڅ کله مرسته نه بندوم، په معجم طبرانی کې راغلی دی چی مخکې چی یې څومره کومک ورسره کوی هغه یې دوچنده کې (داټول تفصیل په صحیح بخاری اوفتح الباری په سورت نور کې یادسوی دی داحدیث دصحیح بخاری په

ډیرو روایاتو کې یادسوی دی ، مګر حافظ عسقلانی ددی حدیث تفصیل بیان په کتاب التفسیر کې کړی دی دتور لګولو پیښې له پیله بیاتردی ځایه چې څومره پیښې موږبیان کی داټولې دصحیح بخاری اوفتح الباری څخه را اخیستل سوی دی ..
نکته : ددې آیت کریمه یعني د(ولایأتل اولو الفضل) په نازلیدو سره صدیق اکبر ؓ ته خبردار ی وو چې دصدیقیت دمقام او کمال له دائری دباندی مه وزه دغلطی او خطاله کبله که څه هم دمسطح ؓ مرسته بندول جائزوو مګر دصدیقیت دمرتبی غوښتنه داده چې دبدی بدله په نیکۍ سره ورکړی ابوبکرصدیق ؓ په دې خبرداری پوه سو او دمخکې په پرتله یې دمسطح ؓ مرسته دوچنده کړه که څه هم مسطح غلطی وکړه چې دمنافقینو په خبروباندی یې باوروکې مګر مسطح ؓ له بدریانو څخه وو له هغو خلکو چې الله تعالی ددوئ په اړه ویلی (اِعْمَلُوْا مَا شِئْتُمْ فَقَدْ غَفَرْتُ لَکُمْ) هرکله چې دئ له بدریانو څخه وو ځکه دده شفاعت وکړل سو چې اې ابوبکرصدیق ؓ ته دفضل او مهربانی له خاوندانو څخه یې او مسطح ؓ له اهل بدر څخه دی نوته دهغه په مرسته کې کمبود مه کوه داوله مسطح ؓ څخه چې کومه غلطی سوی ده هغه وبښه الله تعالی به ستا ګناهونه وبښی ..
ف :، داآیت کریمه دصدیق اکبر ؓ دفضیلت او غوراوی ښکاره دلیل دی تردی به بل کوم لوی دلیل وی چې الله تعالی ابوبکرصدیق ؓ ته اولوالفضل یعنی دفضیلت خاوندوویل داآیت دصدیق اکبر ؓ په اړه وو وروسته بیانورڅوآیاتونه دعائشه صدیقه ؓ دبرائت په اړه دی : اِنَّ الَّذِیْنَ یَرْمُوْنَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوْا فِی الدُّنْیَا وَ الْاٰخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِیْمٌ یَوْمَ تَشْهَدُ عَلَیْهِمْ اَلْسِنَتُهُمْ وَاَیْدِیْهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ بِمَا کَانُوْا یَعْمَلُوْنَ یَوْمَئِذٍ یُوَفِّیْهِمُ اللهُ دِیْنَهُمُ الْحَقَّ وَیَعْلَمُوْنَ اَنَّ اللهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِیْنُ اَلْخَبِیْثَاتُ لِلْخَبِیْثِیْنَ وَ الْخَبِیْثُوْنَ لِلْخَبِیْثَاتِ وَالطَّیِّبَاتُ لِلطَّیِّبِیْنَ وَالطَّیِّبُوْنَ لِلطَّیِّبَاتِ اُولٰئِکَ مُبَرَّءُوْنَ مِمَّا یَقُوْلُوْنَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَّرِزْقٌ کَرِیْمٌ (سورة النور آیت ۲۳ تر ۲۶)
ژباړه : ربښتیاهم کوم کسان چې په داسی پاک لمنو اوناخبره ښځوباندی توربوری کوی اوهغوئ له دارنګه خبروڅخه بیخی ناخبره دې اومؤمنانی دی پر داسی تور لګونکوباندی په دنیا او آخرت کې لعنت دی اوددوئ لپاره په آخرت کې لوی عذاب دی په کومه ورځ چې ددوئ په خلاف ددوئ ژبی اولاسونه اوپښې شاهدی ورکوی چې دې خلکوبه داکارکوی په هغه ورځ به الله تعالی دوئ ته پوره سزاء ورکوی کومه چې ددوئ لپاره په کارده اوپوه به سی چې الله تعالی حق دی اوعدل اوحق ښکاره کونکې دی ، ناپاکی ښځې دناپاکوسړولپاره مناسب دی اوناپاک سړی دناپاکو ښځولپاره مناسب دی اوپاکی ښځې دپاکوسړولپاره اوپاک سړی دپاکو ښځولپاره دی داکسان دهغه شئ څخه بیخی پاک اوبری دی چې داخلک یې ورپسی وایې دهغوئ لپاره دالله ﷻ بښنه اوعزتمند رزق دی .

ف :. ۱ . له دې آیاتو څخه دام المؤمنین عائشه صدیقه رضی الله عنها فضیلت مرتبه غوره والی ښه څرګندسو الله تعالی هغه پاکه کړه او طیّبه یې ورته وویل او دښښنې او عزتمند روزی ژمنه یې وکړه چی په سیرة دعائشه صدیقه رضی الله عنها کې ښښنه یقینی کیدل معلوم سو عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمایې چی زمافکرداوو چی زمادپاکی په اړه به رسول الله ته په خوب کې څه وښول سی مګر دافکرمی بیخی نه وو چی زمادپاکی په اړه به په قرآن کریم آیتونه نازلیږی او دهغوآیاتو به همیشه تلاوت کیږی یعنی داوهم اوګمان می هم نه وو چی ترقیامته پوری به زمادبرائت اوپاکوالی اعلانونه په مسجدونو اومحرابو اومنبرو اوپه یو اځی ځایو کې کیږی دبرائت په اړه لس آیتونه نازل سو اولس شمیرهغه پوره شمیردی چی په (تلک عشرة كاملة) مطلب دادی چی دمریم علیها السلام صدیقه په څیرعائشه رضی الله عنها هم صدیقه اوپاک لمنی ده اوپاکی یې بی مثاله ده اودکمال حدته رسیدلی ده اوددې دپاکوالی اعلان هم دکمال حد ته رسیدلی دی چی ترقیامته پوری به جاری وی له دې کبله ده چی کله دمسطح رضی الله عنه مورمسطح رضی الله عنه ته بدرد وویل نوعائشی صدیقی رضی الله عنها دمسطح رضی الله عنه مور منع کړه چی مسطح ته بدمه وایه ځکه مسطح رضی الله عنه له لومړنیومهاجرینو اوبدریانو څخه دی ،

دویمه فایده(وَلَايَأْتَلِ أُولُواالفَضْلِ مِنكُمْ) الی اخرالایة) له دې آیت څخه دابوبکرصدیق رضی الله عنه فضیلت اوغوره والی په ښکاره معلوم سو ځکه الله تعالی چی وچاته دفضل خاوند ووایې دهغه په فضل اوکمال کې څه شک اوشبه کیدای سی ، امام رازی په تفسیرکې په څورلس طریقوسره دابوبکرصدیق رضی الله عنه فضیلت له دې آیت څخه ثابت کړی دی ، علماء دی تفسیرکبیرته رجوع وکړی .

دریمه فایده : دتهمت اوتورپوری کولوله پیښې څخه دابوبکرصدیق رضی الله عنه پوره تقوی اوپرهیزګاری معلومیږی چی داپیښه تریوی میاشت زیاته اوږده سوه مګرده دلوری په طرف داری کې یې تکی هم له ژبی نه ووتی دډیرغم اوخفګان له وجی یو اځی دابوبکرصدیق رضی الله عنه له ژبی داووتل (والله ماقیل لنا هذا فی الجاهلیة فکیف بعدمااعزناالله باالاسلام (رواه الطبرانی عن ابن عمر رضی الله عنه . فتح الباری جلد/۷ صفحه ۳۶۹)

ژباړه : قسم په الله جل جلاله داخبره خوموږته دجاهلیت په وخت کې هم هیڅ کله نه ده ویل سوی بیاکله چی الله تعالی موږته په اسلا م سره عزت راکړی نودهغه څخه وروسته داځنګه کیدای سی ، حافظ ابن قیم رحمه الله فرمایې چی داپیښه دالله جل جلاله له لوری یوازموینت اوامتحان وو مقصدداوو چی دمؤمنانو مخلصانو ایمان اواخلاص اودمنافقینومنافقت ښکاره اوروښانه سی نودرښتینی مومنانو په ایمان اواستقامت کې اودمنافقینو په

منافقت او بدبختی کې زیادت وسی ، او همدارنګه دا خبره ښکاره او په ډاګه سی چې څوک د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ او دهغه پر کورنۍ ښه ګمان ولری او څوک چې بد ګمان د نبی کریم ﷺ په ازواج مطهرات په اړه کوی په حقیقت کې هغه په الله ﷻ باندی بد ګمان دی چې هغه د خپل لوی حبیب او دوست محترم اشرف المخلوقات د زوجیت لپاره معاذ الله یوه بیکاره او ناوړه څوک مقرره کړی ده ، سبحانه وتعالی من ذلک علوا کبیرا
او بل د دې لپاره چې الله تعالی د خپل رسول ﷺ عزتمند او پاک حرم مرتبه خلکو ته ښکاره کړی ځکه یې د نبی کریم ﷺ د بی بی پاکوالی او برائت د هغه په ژبه نه وکی بلکې الله ﷻ په خپله د هغې برائت کفیل او ذمه وار سو او په خپلو معجز کلام کې یې د هغې برائت بیان کې چې هغه تر قیامته پوری په مسجدونو ، مجلسونو منبرونو ، مدرسو ، خطبو ، او لمنځو کې تل تلاوت کیږی .
د الله ﷻ غیرت دا ونه زغمله چې هغه د رالیږل سوی پاک رسول ﷺ د پاکو بیبیانو رضی الله عنهن په شان کې یو منافق او بد ګمانه هیڅ یوه ناپاکه خبره له خولی ونه باسی ځکه یې په دې اړه تقریباً شل آیتونه نازل کړه او د عائشی صدیقی رضی الله عنها او ازواج مطهراتو په پاکی او برائت باندی یې تر قیامته پوری مهرولګوی او د پاکو بیبیانو په پاک لمنی او برائت کې شک کونکو ته یې دومره رټنه ورکړه چې هغه یې په بت پرستو باندی هم نه ده کړی ، ځکه ربنتینی علماء دا په ډاګه کړی ده چې کوم سړی د امهات المؤمنین په اړه یو حرف له خولی وباسی هغه منافق دی ،
او دوحی نازلیدل چې یوه میاشت وروسته وسو په دې کې دا حکمت وو چې عائشه صدیقه رضی الله عنها د عبودیت مقام لوړی ځینی ته وخیژی چې کله مظلومانه ژړا او زاری او عاجزانه غم او د الله ﷻ په دربار کې په بی وسی او ناوسی او بی وزلی کې پای ته ورسیږی او د الله ﷻ څخه پرته د هیچا څخه هیله او امید پاته نه سی او د الله ﷻ د رسول ﷺ د ښه ګمان کونکو زړونه د وحی په انتظار کې د بی او بو ماهی په څیر تړپیدل په همدی وخت کې الله تعالی د وحی په باران سره د خاصو دوستانو زړونو ته نوی ژوند ورکی او صدیقه بنت صدیق رضی الله عنها یې د برائت او پاک لمنی په ارزښتناک انعام سره ونازوله .
حافظ عسقلانی د تهمت او تورپوری کولو د پیښي فایدی او باریکی ،او د هغه مسائل او احکام په فتح الباری کې په ښه وضاحت سره لیکلی دی هغه چې له همدی حدیث څخه معلومیږی په دې ځای کې او س ګنجائش نسته نو ځکه دی علماء فتح الباری جلد ۸/ صفحه / ۳۶۸ تر ۳۷۱ پوری مطالعه کړی ..
ـــــ یادا شت : ستا سو د دُعا محتاج کاتب حمد الله)

بالاهتمام ابو المصطفی
5-3-2014

حلورمه فایده : ددې آیاتو او روایتو څخه دا خبره په ډاګه معلومه سوه چې علم غیب پرته له الله ﷻ بل هیچاته نسته ځکه نبی کریم ﷺ پوره یوه میاشت په غم او خفګان کی تیره کړه مګر د الله ﷻ له ښودلو پرته و هیچاته رښتیا خبره نه وه معلومه

پنځمه فایده : ددې حدیث څخه دا هم معلومه سوه چې دغصی او غضب په وخت کې دحق په پرتله دقوم او قبیلی ساتنه او طرفداری نه ده روا لکه چې اسید بن حضیر ؓ سعد بن عباده ؓ ته وویل آیا ته منافق یې چې دمنافقینو لوری نیسی

په ام المؤمنین عائشه صدیقه ؓ او نورو پاکو بیبیانو پوری دتور پوری کونکو حکم

دقرآن کریم ددې آیاتو له نازلیدو وروسته چې هرڅوک په ام المؤمنین عائشه صدیقه ؓ بنت صدیق ؓ پاکه بی دسیدالانبیاء صلی الله علیه وسلم مبرأه من السماء باندی(۱) تور پوری کوی هغه په اجماع دأمت سره کافر او مرتد دی ځکه هغه دقرآن کریم ښکاره مُکذّب او منکر دی لکه څنګه چې دمریم بنت عمران علیها السلام په پاکۍ او پاک لمنی کې شک کول بیشکه کفر دی او لکه څنګه چې یهود خبیثان په مریم صدیقه باندی دبهتان تړلو په وجه ملعون او غضب کړل سوی وګرزیدل دغه رنګه روافض شیعه ګان په عائشه صدیقه ؓ بنت صدیق باندی دتور پوری کولو په وجه ملعون او غضب کړل سوی دی په مریم صدیقه باندی بهتان ویونکی دامت عسویه یهودیان دی او په عائشه صدیقه ؓ باندی تور لګونکی دامت محمدیه یهودیان دی ،، داهل بیتو دیو شمیر امامانو په مخکې یو رافضی په ام المؤمنین عائشه صدیقه ؓ باندی تور وو ایو نوهغه سمدستی خپل مریی ته دهغه رافضی دسر پریکولو امر وکي او دایې ورته وفرمایل :

(هذا رجل طعن علی النبی ﷺ قال الله تعالی الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات اولئک مبرون مما یقولون لهم مغفرة ورزق کریم . فان کانت عائشه خبیثة فالنبی صلی الله علیه وسلم خبیث فهو کافر فاضر بواعنقه فضر بوه عنقه وانا حاضر (رواه اللآ لکالی)

ژباړه :څوک چې په عائشه صدیقه ؓ باندی تور پوری کوی نوهغه په حقیقت کې په رسول الله ﷺ باندی تور لګوی ځکه دالله تعالی ارشاد دی چې خبیثات دخبیثو لپاره دی بیا تر پایه معاذالله ثم معاذالله که عائشه صدیقه ؓ خبیثه وی نو معاذالله ثم معاذالله ثم معاذالله دهغه نتیجه دا راوزی چې معاذالله ثم معاذالله ثم معاذالله نبی کریم ﷺ هم داسی

(۱) مبرأه من السماء : دهغې پاکوالی له اسمانه نازل سوی دی ددې په پاکوالی کې شک کول کفر دی ..
دمسروق به داعادت وو چې کله به یې له عائشه صدیقه ؓ څخه یو روایت کوی نو داسی به یې ویل چې صدیقه بنت صدیق حبیبة رسول الله صلی الله علیه وسلم مُبرأة من السماء ؓ ماته داسی ویلی دی .

لازمیږی اوکوم خبیث چې رسول اللهﷺ ته داوایې هغه بیشکه کافردی اوددې وړدی چې دهغه سرپرېکړل سی تردی ویناوروسته یې دهغه رافضی سرغوڅ کی اوزه په دغه وخت کې حاضروم کله چې ددغه رافضی سرپرېکړل سو ..

اودغه رنګه دحسن بن زیدؓ په مخکې دعراق یوسړی دام المؤمنین عائشه صدیقهؓ په شان کې ناوړه خبره وکړه حسن په دغه وخت کې سمدستی ولاړسو اویولرګی یې پرسرباندی په داسی زورسره ووهی چې دهغه سړی ماغزه راووتل اومړسو (کذافی الصارم المسلول علی شاتم الرسول للحافظ ابن تیمیه رحمه الله

اوهمداشان دنوروبیبیانوپه اړه بدګمانی کونکې هم کافراوواجب القتل دی لکه چې درسول اللهﷺ له مخکې بیان سوی خطبی څخه ښکاره معلومیږی چې هغه دمنبرپرسرداوفرمایل (یامعشرالمسلمین من یعذرنی من رجل قدبلغنی اذاه فی اهل بیتی) اې دمسلمانانوټولۍ څوک دی چې زمادهغه سړی په مقابله کې مرسته وکړی چې هغه ماته زمادکورنۍ په اړه ضرررارسولی دی ..

له دې څخه په ډاګه معلومیږی چې هرڅوک چې دنبی کریمﷺ دکورنۍ په حق کې که عائشه صدیقهؓ وی اوکه بله بی بیؓ وی دارنګه ناپاکه خبره وکړی هغه دنبی کریمﷺ لپاره دضرراوتکلیف رسولو سبب دی اوکوم سړی چې داللهﷻ رسولﷺ ته ضرر ورسوی هغه له شکه خلاص کافردی لکه چې الله تعالی فرمایلی دی :

(اِنَّ الَّذِيْنَ يُؤْذُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِيْنًا . الی قوله تعالی . مَلْعُوْنِيْنَ اَيْنَمَا ثُقِفُوْٓا اُخِذُوْا وَقُتِّلُوْا تَقْتِيْلًا . الایه)

دتفصیل لپاره الصارم المسلول صفحه ۴۱ بیاتر ۵۰ پوری وګوری

دنبی کریمﷺ ددی وینا په کولوسره چې څوک شته چې لماسره دهغه سړی په مقابله کې مرسته وکړی چې هغه ماته اوزماکورنۍ اواهل بیت ته ضرررسولی دی سعدبن معاذؓ ولاړسو اووې ویل یارسول اللهﷺ موږ دهغه دوژلو لپاره په زړه اوبدن سره تیاریو په همدی وجه دعلماء پردی اتفاق دی چې څوک دعامومسلمانانوپه بیبیانوباندی تورتړی هغه فاسق اوفاجردی اوکوم خبیث چې دخپل خباثت په وجه درسول اللهﷺ په پاکو بیبیانو تورلګوی هغه بیشکه مرتداوکافردی .

اوبل داچې الله تعالی دنبی کریمﷺ بیبیانوته امهات المؤمنین وویل یعنی دټولو مؤمنانو میندی مورانی (اَلنَّبِيُّ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ وَاَزْوَاجُهٗٓ اُمَّهٰتُهُمْ) نبی کریمﷺ ومومنانوته دهغوئ ترځانوهم زیات نږدی دی اودنبیﷺ بیبیانی دټولو مؤمنانو مورانی دی . معاذالله آیا الله تعالی کومه زناکاره اوفاجره په دې لوی لقب

سره په خپل کلام کې یادوی حاشاثم حاشا دابن عباس ﷛ وایې : (مابغت امرأة نبی قط) هیڅ کله دهیڅ نبی ﷺ ښځی زنا نه ده کړی (تفسیرابن کثیر)
او کوم پیغمبر ﷺ چی دالله ﷻ له لوری رالیږل سوی وی ددی لپآره چی دبنکاره او پټی بی حیایې مخه ونیسی کله چی هغه پیغمبر ﷺ راغی په ښوورځوکی یې په ټول هیوادا واقلیم کې بی حیایې او بی غیرتی په حیا او غیرت بدله کړه اوددوئ بدکاری یې په پاک لمنی او خوندی توب سره بدل کړل آیادداسی پاک او غوره رسول ﷺ په اړه داګمان کیدای سی چی معاذالله دهغه کورنۍ له بدکاریونده پاکه ، سبحانک هذابهتان عظیم . والله هذاافک مبین)
او بل داچی الله تعالی چی څوک دنبوت اورسالت په نعمت اوپه دې لوی منصب باندی ونازوی اوهغه خپل پاک اوغوره اوراضی اوسپیڅلی بنده وګرزوی جبرئیل ﷺ او میکائیل ﷺ دهغه مبارک ﷺ وزیران وی دالله ﷻ له شان اوپاکوالی څخه ډیره لیری خبره ده چی الله ﷻ دا کرم الخلائق او اشرف الکائنات دزوجیت او ملګرتیالپاره یوه ناپاکه او زناکاره ښځه وټاکی په دې وجه الله تعالی وفرمایل : (وَلَوْلَآ اِذْ سَمِعْتُمُوْهُ قُلْتُمْ مَّا يَكُوْنُ لَنَآ اَنْ نَّتَكَلَّمَ بِهٰذَا سُبْحٰنَكَ هٰذَا بُهْتَانٌ) تاسو ددی خبری په اوریدوسره اول ځل داولی نه ویل چی زموږدپاره دانه ده روا چی داسی خبرپه ژبه باندی راوړوتاسوته داویل په کاروو چی سبحان الله داخوډیرلوی دروغ دی .
په دې ځای کې دسبحانک کلمه راوړلوسره ودې ته اشاره ده چی الله تعالی ددې څخه پاک دی چی دالله ﷻ دپاک او غوره رسول ﷺ بی بی ﷞ ناپاکه وی په دې وجه تاسوته په کاروو چی ددی خبرپه اوریدوسره موویلی وای،، سبحانک هذابهتان عظیم ،، لکه چی سعدبن معاذ ﷛ او ابوایوب انصاری ﷛ اوزیدبن حارثه ﷛ چی کله داخبرواوریدی نوسمدستی ددوئ له ژبی داکلمه ووتله ، سبحانک هذابهتان عظیم(۱)
او په فتح الباری کې دابوایوب انصاری ﷛ اوسعدبن معاذ ﷛ پرته دزیدبن حارثه ﷛ پرځای اسامه ﷛ یادسوی دی لنډه داچی دپیغمبر ﷺ دبی بی په شان کې چی څوک داسی نامناسبه خبره کوی هغه ته کتل هم نه دی جائز دچاوښځي ته فاجره اوبدکاره ویل معنی داده چی دهغې خاونددیوث دی کوم خلک چی عائشه صدیقه ﷞ باندی تورلګوی نوهغه دی پوه سی چی هغه ورسول ﷺ اطهرته څه وایې چی دهغه په تصورسره هم زړه بلی خواته اوړی .

---

(۱) درمنثورج /۵/ ص /۳۴)

دتیمم دحکم نازلیدل

له یو شمیر روایاتو څخه دا معلومیږی چی له دې غزا په راستنیدو کې بیا دعائشی صدیقه رضی الله عنها امیل ورک سو او دهغه په لټون کې قافله ودریده دسهار وخت راغلی او او به نه وی په همدی وخت کې دتیمم آیت نازل سو او صحابه کرام رضی الله عنهم تیمم وکی او دسهار لمونځ یې آداکي او ټول صحابه رضی الله عنهم ډیر خوشاله وو ، اسید بن حضیر رضی الله عنه له ډیر خوشالی داسی وویل (ماهی باول برکتکم یاآل ابی بکر) یعنی اې دابی بکر رضی الله عنه کورنی دتیم حکم نازلیدل ستاسو اولنی برکت نه دی بلکې ستاسو په برکت سره نور ډیر زیات داسانتیا حکمونه نازل سوی دی ،

خو محقیقین علماء وایې چی دتیمم آیت دبنی المصطلق په غزاکی نه دی سوی بلکې له دې غزا وروسته په بل سفرپیښ سوی دی چی په هغه کې دتیمم آیت نازل سو لکه چی په معجم طبرانی کې له عائشه صدیقه رضی الله عنها څخه روایت دی چی یو ځل زما امیل ورک سو چی په هغه باندی منافقینو چی څه وویل هغه تاسو ولوستل او تر هغه وروسته بیا په بل سفر کې زه درسول الله ﷺ سره تللی وم او زما امیل بیا ورک سو او دهغه په لټون کې موږ پاته سو نو ابوبکر صدیق رضی الله عنه عائشی صدیقه رضی الله عنها ته وویل اې لوری ته په هر سفر کې دخلکو دپاره تکلیف جوړیږی په دغه وخت کې الله تعالی دتیمم آیت نازل کې چی داو بو نه پیدا کیدو په وخت کې تیمم وهی او لمونځ کوی ، دتیمم رخصت او اسانتیا په نازلیدو سره ابوبکر صدیق رضی الله عنه په ځانګړی ډول ډیر خوشاله سو او عائشه صدیقه رضی الله عنها ته یې درې ځله داو فرمایل (انک لمبارکة ، انک لمبارکة ، انک لمبارکة ،) اې لوری ربښتیا هم ته ډیره مبارکه یې اې لوری ربښتیا هم ته ډیره دبرکت خاونده یې ، اې لوری ربښتیا هم ته ډیره برکتمنده یې ،

له دې روایت څخه په ډاګه معلومیږی چی دتیمم آیت دبنی المصطلق په غزاکی نه دی سوی بلکې تردی وروسته په بله کومه غزا او سفر کې دویم ځل په هغه ځای کې امیل ورک سو چی هلته او به نه وی او دسهار دلمانځه وخت راغلی وو په همدی وخت کې دا آیت نازل سو

دخندق یا احزاب غزا دهجرت پنځم ۵ کال دکوچنی اختر میاشت !

ددې غزا په وخت کې اختلاف دی ، موسی بن عقبه وایې چی داغزا دهجرت په څلورم کال دکوچنی اختر په میاشت کې سوی ده ، امام بخاری داخبره غوره کړی ده ، محمد بن اسحاق وایې چی دهجرت په پنځم کال دکوچنی اختر په میاشت کې سوی ده دغزاګانو امامان او دسیرت علماء ټول پردی باندی یوه خوله دی حافظ ذهبی او حافظ ابن قیم فرمایې چی همدا قول صحیح او دمنلو وړ دی ، ابن سعد او واقدی وایې چی دهجرت په

پنځم کال د میانی په میاشت کې سوی ده (۱)
امام بخاری رحمه الله د موسی بن عقبه تائید د عبدالله بن عمرؓ په هغه روایت سره کړی دی چې وایې زه د احد په ورځ رسول اللهﷺ ته وړاندی سوم په دغه وخت کې زه د څورلس کالو وم رسول اللهﷺ د احد په غزا کې زما ګډون ونه مني او د خندق په ورځ زه را او وړاندی سوم په دغه وخت کې زه د پنځلسو کالو وم رسول اللهﷺ اجازه را کړه (بخاری شریف)
له دې روایت څخه ښکاره معلومیږی چې د خندق غزا د احد ترغزا یو کال وروسته وه که د اخبره و منله سی نو د اخو منل سوی خبره ده چې د احد غزا په دریم کال د هجرت کی سوی ده نو ځکه موږ وایو چې د خندق غزا په څلورم هجری کال کی سوی ده.
خو د غزاګانو جمهور اماماں پردی اتفاق کړی دی چې د خندق غزا د هجرت په پنځم کال کې سوی ده له دې کبله امام بیهقی وایې : چې کیدای سی چې عبدالله بن عمرؓ به د احد د غزا په وخت کې پوره د څورلس کالو نه وو بلکې د څورلسم کال په پیل کې به وو او د خندق د غزا په وخت کې به پوره د پنځلسو کالو وو په دې اعتبار سره د احد او خندق د غزا ترمینځ دوه کال کیدای سی
او بله دا خبره ده چې د احد له غزا د راتګ په وخت کې ابوسفیان ویلی وو چې په راتلونکی کال کې به زموږ او ستاسو مقابله په بدر کې وی او دا ژمنه یې وکړه او کله چې دویم کال راغلی د وعدی د پوره کیدو وخت وو نو ابوسفیان وویل سږ کال د جنګ او جګړو نه دی ځکه وچکالی ده او په مکه کې بیوزلی ده او بیرته له جنګه پرشا سو خو یو کال وروسته یې د لس زره کسانو لښکر له ځان سره راوستی او پر مدینه منوره باندی یې د برید نیت وکی چې ودې غزا ته احزاب او د خندق غزا وایې ، له دې څخه معلومه سوه چې د احد او خندق د غزا په مینځ کې دوه کاله وو او دا د سیرة د جمهورو علماء د قول تائید دی (فتح الباری غزوة الخندق)
ددې غزا باعث او لامل دا سو چې د بنو نضیر د جلا وطنی یعنی له مدینی منوری څخه د دوئ له شړلو وروسته حیی بن اخطب (۲) مکی ته ولاړی او قریش یې د رسول اللهﷺ د مقابله او جنګ لپاره راپورته کړل او کنانة بن الربیع بنو غطفان ته ولاړی هغوئ یې د رسول اللهﷺ د مقابله لپاره راپورته کړل او هغوئ ته یې دا امید ورپیدا کی چې د خیبر په باغو کې چې څومره خورماوی کیږی هر کال به د هغه نیمایې برخه تاسو ته درکول کیږی ددې خبرې اوریدو سره عیینه بن حصن فزاری تیار سو او قریش خو مخکې لا حیی بن اخطب را پا څولی

(۱) زرقانی جلد ۲/صفحه/۱۵۳)
(۲) په یوه روایت کې راغلی دی چې حیی بن اخطب او ابن ابی الحقیق او کنانة بن الربیع او هوذة بن قیس او ابو عمار وائلی له یو پلا وی سره مکی ته ولاړل او قریش یې ودې ته وهڅول چې تاسو په رسول اللهﷺ باندی برید وکې موږ ستاسو پوره مرستی ته چمتو یو ترڅو هغه له منځه ولاړسی تردې وروسته غطفان ته ولاړل او هغوئ یې هم ودې ته تیار کړل په همدی هڅو او کوښښ سره د قریشو او غطفان لس زره لښکر د ابوسفیان په مشری د مدینی په لور روان سو (عیون الاثر جلد ۲/ص/۵۵)

وو . ابوسفیان دلس زره کسانولښکرتیار کي او دمسلمانانو دریښواېستلوپه نیت دمدینې منورې په لورې روان سو (فتح الباري جلد۷، صفحه ۳۰۱باب غزوة الخندق)
رسول الله ﷺ ته چې کله ددوئ دروانیدو خبرورسیدی نوسمدستي یې له صحابه کرام ؓ سره مشوره وکړه ،سلمان فارسي ؓ دخندق دکیندلو مشوره ورکړه چې خندق باید وکیندل سي اوددوئ مقابله دې وسي ځکه په فراخ میدان کې له دوئ سره مقابله مناسب نه ده ټولو صحابه کرام ؓ دسلمان ؓ رایه تصویب او خوښه کړه (۱)
رسول الله ﷺ په خپله دخندق حدود وټاکل اوخط یې راکش کي ، لس ، لس کسانوته یې لس لس ګزه ځمکه وویشله (۲)
خندق دومره ژوروکیندل سو چې داوبولوندوالی ښکاره سو (۳)
ابن سعد وایې چې په شپږ وورځوکې دخندق کیندل پوره سو .طبقات ابن سعد جلد ۲ /صفحه ۴۸)
موسی بن عقبه وایې چې په شلوورځوکې صحابه کرام ؓ دخندق له کیندلو خلاص سو سمهودي فرمایې چې صحیح همدا خبره ده چې دخندق کیندل په شپږ ورځو کې پوره سو دخندق دکیندلو اودمحاصرې ټوله موده شل ورځې وه (دتفصیل لپاره زرقاني جلد ۲ / صفحه ۱۱۰وګوری) له صحابه کرام ؓ سره رسول الله ﷺ هم په خپله دخندق په کیندلو کې بوخت وو اولومړی یې په خپل لاس مبارک سره ځمکه په کولنګ ووهله اوداکلمات یې په ژبه مبارکه باندې جاري وو ::: بِسْمِ اللهِ وَبِهِ بَدِيْنَا .... وَلَو عَبَدْنَا غيره شَقِيْنَا
دالله ﷻ په نامه سره پیل کوم که چیرې موږ له هغه پرته دبل چا عبادت وکړو نوډیر بد نصیب اوبدبخت به یو حَبَّذا ربًّا وحَبَّذَا دِيْنًا . هغه ښومره ښه رب دی اودهغه دین ښومره ښه دی (روض الانف جلد ۳ /صفحه ۱۸۹، فتح الباري جلد ۷ /صفحه ۳۰۴)
دژمي موسم وو یخه هوااوبادونه چلیدل دېرلېسي ورځواوشپولوږه اوتنده وه مګر مهاجرین اوانصار ؓ دخندق په کیندلو بوخت وو خاوره به یې راخیژوله اودابه یې ویل :

نحن الذين بايعُوا محَمَّدًا ﷺ .... على الجهاد ما بقينا ابداً

موږ هغه ښوک یو چې په خپله مو له محمد رسول الله ﷺ سره په لاس بیعت کړی دی اودهغه په واسطه سره موځانونه په الله ﷻ خرڅ کړي دي ترڅوپوري چې زموږ په بدنو کې ساه وي موږ به له کافرانو سره جهاد کوو رسول الله ﷺ به په ځواب کې دافرمایل :

اللهم لاعيش الا عيش الآخره.......................فاغفر للانصار والمهاجره

اې الله ﷻ ژوند خوپه حقیقت کې دآخرت ژوندی دی نوته انصارو اومهاجرینو ته ښښنه وکړې .

---

(۱) طبقات ابن سعد جلد /۲/ ص /۴۷)
(۲) فتح الباري جلد /۷/ ص /۳۰۵)
(۳) تاریخ طبري جلد ۳ /ص/ ۴۵)

او کله به یې داسې فرمایل :

اللهم انه لاخیر الا خیر الاخرة .... فبارک فی الانصار و المهاجره

اې الله ﷻ بیشکه رښتینې خیر او نیکی خو د آخرت نیکي ده نو ته انصارو او مهاجرو ﷺ ته برکت ورکړې .

له براء بن عازب ﷺ څخه روایت دی چې د خندق په ورځ رسول الله ﷺ په خپله لمن مبارکه کښې خاورې راوړلې او خیټه مبارکه یې په خاورو خړه سوه او دا به یې ویل :

وَاللهِ لَوْلاَ اللهُ مَا اهْتَدَيْنَا .... وَلاَ تَصَدَّقْنَا وَ لاَ صَلَّيْنَا

قسم په الله ﷻ که د الله ﷻ توفیق نه وای نو موږ به هیچرې هم هدایت نه وای پیدا کړی او نه به موږ خیرات ورکولای او نه به لمونځونه کولای .

فَأَنْزِلَنْ سَكِيْنَةً عَلَيْنَا .... وَثَبِّتِ الْأَقْدَامَ اَنْ لاَ قَيْنَا

اې الله ﷻ پر موږ باندې آرام او ډاډ نازل کړې او د جنګ په وخت کې زموږ پښې ټینګې کړې

ان الأُولَى قَدْ بَغَوْ عَلَيْنَا .... إِذَا اَرَادُوا فِتْنَةً اَبَيْنَا

دې خلکو لومړې پر موږ تیرې وکړ دوئ چې کله موږ په کومه فتنه کې اچول غوارړ موږ هغه هیڅ کله نه قبلولو .. اَبَيْنَا اَبَيْنَا به په لوړ آواز ډېر واري ویل .

جابر ﷺ فرمایې چې د خندق په کیندلو کې یو ټینګ او سخت کاڼی راغلی موږ رسول الله ﷺ ته عرض وکې چې دا خو نه ماتیږی او ډیر غټ هم دی ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل و دریږی زه په خپله ورکښته کیږم او دده مبارک ﷺ پر نس د لوږې آثار له ورایه معلومیدل ځکه ده په نس مبارک پورې کاڼی تړلی وو او موږ هم له دریو ورځو څخه هیڅ شئ نه وو خوړلی رسول الله ﷺ کولنګ ورواخیستی او خندق ته ورکښته سو او کاڼی یې په کولنګ ووهی کاڼی هم سمدستی زره زره سو ، دا حدیث په صحیح بخاری کې راغلی دی په مسند احمد او نسائی کې نور زیادت هم سوی دی وایې چې کله رسول الله ﷺ اول ځل بسم الله وویله او په کولنګ یې هغه کاڼی ووهی نو د کاڼی دریمه برخه ماته سوه رسول الله ﷺ وفرمایل الله اکبر . ماته د شام د پاچهی کلیانی راکول سوی قسم په الله ﷻ زه اوس د شام ماڼی په خپلو سترګو وینم بیا یې دویم ځل بیا هغه ډبره په کولنګ ووهله د ډبرې دویمه برخه ماته سوه ، رسول الله ﷺ وفرمایل ، الله اکبر ، ماته د فارس هیواد د خزانو کلیانی راکول سوی قسم په الله ﷻ د مدین سپینه ماڼۍ اوس زه په خپلو سترګو وینم ، دریم ځل یې بیا هغه ډبره په کولنګ ووهله د هغې دریمه برخه هم ماته سوه رسول الله ﷺ وفرمایل الله اکبر ، دیمن کلیانی ماته راکول سوی قسم په الله ﷻ د صنعاء دروازی زه په خپلو سترګو له دی ځایه وینم ،

حافظ عسقلاني ليكي چي ددې حديث سند حسن دى اوپه يوروايت کې راغلي دى چي
په يومري ځل کولنک وهلوسره يوه بريښنا وسوه چي په هغه سره دشام ماڼۍ روښانه سوه
نبي کريم ﷺ الله اکبروويل اوصحابه کرام ؓ هم تکبيروواېو اودا ارشادېې وفرمايل چي
جبرئيل ؑ ماته خبرراکړ چي ستا امت به دا ښاروته فتح کوي (فتح الباري ج /٧/ ص /٣٠٤)
ف: دخندق کيندلوطريقه په عربوکې نه وه بلکې دفارس دخلکوطريقه وه دفارس په
باچهانوکې ترټولومخکې منوشهربن ايرج بن افريدون دخندق په کيندلوسره دجنګ
طريقه رواج کړه ،رسول الله ﷺ دسلمان فارسي ؓ په مشوره داطريقه خوښه کړه له دې
څخه دامعلوميږي چي په جهادکې دکافرانوله طريقودجنګ اختيارول صحي دى
اودارنګه دکافرانوپه جوړوسويوشيانواوسامان الاتودجنګ کول هم صحيح دى لکه چي
رسول الله ﷺ دطائف په غزاکي منجنيق استعمال کي اوعمرفاروق ؓ دتُستَر په محاصره
کې ابوموسى اشعرى ؓ ته دمنجنيق امروکي اوعمروبن العاص ؓ چي کله اسکندريه
فتح کوله نومنجنيق يې وکاروى دغه رنګ دزهرجنوغشو (١) اوتوروکارول هم صحي دى
مګر دونواودرختوسوځول يوائحې هغه وخت روادى چي کله پردښمنانوباندى دغلبې بل
هيڅ صورت نه وى پاته پرته له سخت اړتيا اومجبورى داوراچول نه دى روا ، ددې مسئلې
دتفصيل لپاره ، شرح سيرالكبيردريم ټوک باب قطع الماء عن اهل الحرب وتحريق حصونهم ونصب المجانين عليها ، وګورى
وقال الله تبارک وتعالى:(واعدوا لهم مااستطعتم من قوة ومن رباط الخيل ترهبون به عدوالله
وعدوكم) ژباړه : الله تبارک وتعالي ويلى دى چي تيارى وکړى دکافرانودمقابلې لپاره په
هرقوت اوزورسره چي تاسوتيارولاى سى اوآسونه هم وپالۍ ددې لپاره چي تاسوپه دې
قوت اودبدبې سره دالله ﷻ دښمنان اودخپل دين دښمنان وويروى ..
له دې معلومه سوه چي دهغو شيانوزده کول لازمي دى چي په هغه سره دالله ﷻ دښمنان
ويرول کيږي اودالله ﷻ ددين عزت اودبدبه پاته سى

ضروري خبره : کتاب الله اوسنت رسول ﷺ دکسب اوصنعت اودزدکړې او پرمختګ
منع نه کوي بلکې هرهغه کاراوکسب چي په هغه سره دهيواد پرمختګ وى منع نه کوى
بلکې فرض کفايې دى لکه چي دټولوعلماء کرامو پردى اجماع ده البته شريعت اسلامي
داروپا اوامريکادبې حيايې اوبې شرمۍ اوشهواني اونفساني
مبتذلواخلاقو اوپرمختګ ذير سخت مخالف دى ځکه په شهواني اونفساني کاروکې
ژدى ورکول . دمسلمانانواخلاق ، ټولنه ، تباه اوبربادکوى اودادهيوادادکښته والي
سبب کيږي نکه نن چي په نړۍ کې ودېته پرمختګ ويل کيږي دغرب مزدوران بداخلاقي
، زنا ، اودښځوآزادى په تمدن اوتهذيب اوپرمختګ سره تعبيروى .

(١) يعني داوراولوګي خپرول چي په هغه سره خلک مړه سى لکه په اوس وخت کې چي زهرجن غازورته وايې

مسلمانان د خندق له کيندلو وزګارسو او د قريشو لس زره کسيز لښکر مديني منوري ته راورسيدی او د احد و خواته يې پړاو واچوی رسول الله ﷺ د دري زره مسلمانانو له لښکر سره د سلع غره و خواته پړاو واچوی خندق د دواړو لښکرو په مينځ کې وو ښځي او ماشومان يې په يوه کلا کې خوندي کړل، بنو قريظه يهوديان په دغه وخت کې بې طرفه وو مګر حيی بن اخطب د بنو نضير مشر راغلی بنو قريظه ته يې بلنه ورکړه چې د مسلمانانو په خلاف راپورته سی اوس موو خت دی ډير کو ښښ يې وکي وروسته په خپله کعب بن اسد ته چې د بنو قريظه مشرو وهغه ته راغلی بنو قريظه له رسول الله ﷺ تړون کړی وو کعب چې کله حيی بن اخطب وليدی نو د کلا دروازه يې بنده کړه حيی بن اخطب ورته وويل دروازه خلاصه کړه . کعب په ځواب کې ورته وويل (ويحک ياحيی انک امرء مشؤم وانی قد عاهدت محمدا فلستُ بنا قضی ما بينی وبينه فانی لم ارامنه الاصدقًا ووفاءً) ژباړه : افسوس دی اې حيی ربنتيا هم ته ډير سپيره سړی يې ماله محمد صلی الله عليه وسلم سره ژمنه کړی ده زه او س هغه وعده نه سم ماتولای ځکه ماله محمد صلی الله عليه وسلم ځخه پرته له ربنتيا او د ژمنی له پوره والی بل هيڅ نه دی ليدلی ،

حيی وويل چې ماستاسو لپاره د هميشه لپاره عزت راوړی دی د قريش او غطفان فوځونه می دلته راوستلی دی او پراته دی موږ ټولو دا لوظ کړی دی چې ترڅو پوری د محمد ﷺ او دهغه د ملګرو ريښي ونه باسو تر هغه وخته پوری له دې ځايه نه ځو ،

کعب وويل قسم په الله ﷻ تا هميشه موږ ته ذلت او رسوايې راوړی ده زه له محمد صلی الله عليه وسلم سره هيڅکله خپله ژمنه نه ماتوم ماله هغه ځخه پرته له ربنتيا او د ژمنی له پوره والی بل څه نه دی ليدلی ،

حيی بن اخطب ډير ټينګار پروکي تردې پوری چې هغه يې د لوظ وماتولو ته تيار کي رسول الله ﷺ چې کله په دی خبر سو نو سعد بن معاذ ﷺ او سعد بن عباده ﷺ او عبدالله بن رواحه ﷺ يې د پلټنی او حال معلومولو لپاره ور وليږل او دا حکم يې ورته کي چې که دا خبره صحی وی نو کله چې راسی خبر پټ وساتی او په پټو الفاظو کې ماته وواياست چې نور خلک پوه نه سی او که دروغ وو نو بيا يې په ښکاره بيان کي

دوئ چې کله کعب بن اسد ته ورغلل او ده ته يې د لوظ او ژمنی يادونه وکړه کعب وويل څنګه لوظ دی او محمد ﷺ څوک دی زما له هغه سره هيڅ ژمنه او پريکړه نشته ،

کله چې دوئ راغلل نو رسول الله ﷺ ته يې وويل (عضل وقاره) يعنی لکه څنګه چې عضل او قاره له اصحاب رجيع يعنی خبيب ﷺ سره غداری کړی وه دغه رنګه دوئ هم لوظ مات کړی دی (سيرة ابن هشام جلد /۲/ صفحه /۱۴۰، زرقانی جلد /۲/ صفحه /۱۱۱

رسول الله ﷺ د دوئ په لوظ ماتولو ډير خفه سو کافرانو له هرلوري مسلمانان محاصره کړل له دباندې قريشو مخامخ پراواچولی وو او په مدينه کې دننه بني قريظه هم د دوئ ملګري سو لنډه داچې د مسلمانانو لپاره ډير دخفګان وخت وو او ځوورځی پرلپسې لوږه وه الله جل وعلی شانه په سورة احزاب کې دهغه جنګ حال موږته داسی بيان کړی دی : اِذْجَآؤُكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ اَسْفَلَ مِنْكُمْ وَاِذْ زَاغَتِ الْاَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوْبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّوْنَ بِاللّٰهِ الظُّنُوْنَا هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُوْنَ وَزُلْزِلُوْا زِلْزَالًا شَدِيْدًا (سورة احزاب آيت ١٠)

ژباړه : يادکړه هغه وخت کله چې دښمنان ستاسو سرته راورسيدل له لوړی خوا اوله لاندی خواهم وو اوسترګی کږی سوی اوزړونه مرۍ ته راورسيدل اوتاسو په الله ﷻ باندی رنګارنګ ګمانونه وکړل په هغه ځای کې په مومنانوباندی ازمويښت وسو اوښه وچوڼل سو په همدی وخت کې دازمويښت په تخته باندی ټول خلک ودريدل ازمويښت ښه اوبدسره بيل کړل ځکه منافقينوبهانی پيل کړی اوغوښتنه يې وکړه چې يارسو ل الله ﷺ زموږکورونه دکوچنيوديوالوپه وجه ښکاريږی اوخوندی نه دی دماشومانو اوښځوساتنه ضروری ده موږته له دې کبله اجازه راکړه (يَقُوْلُوْنَ اِنَّ بُيُوْتَنَا عَوْرَةٌ وَمَاهِيَ بِعَوْرَةٍ اِنْ يُّرِيْدُوْنَ اِلَّافِرَارًا سورة الاحزاق آيت ١٣) ژباړه : منافقينو وويل چې په تحقيق سره زموږکورونه خالی دی اوحال داچې هغه خالی نه دی دوئ يواځی غواړی وتښتی ځکه دابهانی کوی .

او د مسلمانانو زړونه چې د دوئ زړونه له اخلاص اويقين څخه ډک وو د دوئ داحالت وو چې الله تعالی يادکړی دی : (وَلَمَّارَأَى الْمُؤْمِنُوْنَ الْاَحْزَابَ قَالُوْا هٰذَامَاوَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ وَصَدَقَ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ وَمَازَادَهُمْ اِلَّااِيْمَانًا وَّتَسْلِيْمًا..سورة الاحزاب آيت ٢٢) ژباړه :مومنانوچې کله دکافرانو فوځونه وليدل نودايې وويل داهغه دی چې الله ﷻ اودهغه رسول ﷺ له موږسره ژمنه کړی ده اوالله ﷻ اودهغه رسول ﷺ رښتياويلی دی اوپه دی سره دهغوئ په يقين اوعبادت کې نورهم زيادت راغی .

لنډه داچې يهودو اومنافقينو ټولوپه دې جنګ کې بی لوظی وکړه اومسلمانان د بهرنيو او داخلی دښمنانوپه محاصره کې بندراغلو دمحاصری دسختوالی له کبله رسول الله ﷺ دافکروکې چې مسلمانان دانسانی تقاضاله کبله ونه بيريږی ځکه يې داراده وکړه چې عينيه بن حصن اوحارث بن عوف چې دغطفان قبيلی مشران وو دمدينی دخورماوو په دريمه برخه ورکولوسره له هغوئ سره سوله وکړی ددې لپاره چې داخلک د ابوسفيان له مرستی پرشاسی اومسلمانانوته ددې محاصری ماتول اسانه سی رسول الله ﷺ سعدبن معاذ ؓ اوسعدبن عباده ؓ ته خپله رايه بيان کړه چې ستاسو څنګه خوښه ده ؟

دوئ ورته وويل يارسو ل الله ﷺ آيا الله تعالی تاته داحکم کړی دی که داسی وی نو دهغه دمنلو دپاره حاضريو اوکه ته يواځی په مهربانی اونرمۍ سره زموږد خيال ساتلوپه وجه

دانیت کړی دی ؟ رسول اللهﷺ وفرمایل داللهﷻ هیڅ حکم نه دی یوائې ستاسو لپاره می داسی اراده کړی ده ځکه ټولوعربوپه اتفاق سره پرتاسو باندی له یوی لندی دغشو ویشتل شروع کړی دی زه غواړم له دې لاری ددوئ اتفاق اویووالی مات کړم
سعدبن معاذ رضی الله عنه وویل یارسول اللهﷺ کله چی موږ اودوئ ټول کافران اومشرکان وو دبتانو عبادت موکوي اللهﷻ مونه پیژندی په هغه وخت کې ددوئ داتوان نه وو چی له موږ څخه یوه خورماهم واخلی مکر داچی موږ دمیلمستیاپه ډول یاپه خرڅولو سره ورکړی وی اواوس خوموږته اللهﷻ سمه لارراوښوده په نه ختمیدونکی اوبی مثاله نعمت سره یې ونازولو اوپه اسلام یې موږ عزتمند کړو نوموږبه خپل مال ودوئ ته څنګه ورکوو داهیڅ وخت نه سی کیدای قسم په اللهﷻ هغوئ ته زموږ دمال ورکولو هیڅ اړتیانسته قسم په اللهﷻ که موږ دوئ ته پرته له توری بل هیڅ ورکړو دهغوئ چی څه په وس وی وه دی کړی .
اوپه دې اړه چی دسولی کومه معاهده لیکل سوی وه سعدبن معاذ رضی الله عنه دنبی کریمﷺ له لاس مبارک واخیسته اودهغه ټول توری یې ونړول (ابن هشام جلد ۲ /صفحه /۱۴۱)
دوې اونۍ دمحاصری په حالت کې تیری سوی مگر دلاس په لاس جګړی وخت رانه غلی یوائې له دواړولوریو غشی ویشتل کیدل آخردقریشو څوسپاره لکه عمروبن عبدود ، عکرمة بن ابی جهل ، هبیرة بن ابی وهب ، ضراربن خطاب ، نوفل بن عبدالله ، دمسلمانانو دمبارزی لپاره راووتل کله چی خندق ته راورسیدل نودایې وویل قسم په اللهﷻ دامکر اوچل خومخکې په عربوکې نه وو یوځای دخندق سورپلنوالی کم وو اودوئ له هغې خوادمسلمانانو خواته راورسیدل اودمسلمانانو دمقابلی لپاره یې آواز وکې ،
عمروبن عبدود (۱) چی دبدرپه جنګ کې ژوبل سوی وو له سره ترپښوپوری په اوسپینه کې پټ وو ده وویل (هل من مبارز) داناره یې وکړه ، داللهﷻ زمری حضرت علی کرم الله وجهه دده دمبارزی لپاره ووتی علی رضی الله عنه ورته وویل اې عمرو تازه داللهﷻ اودهغه درسولﷺ خواته رابولم اوداسلام بلنه درکوم ، عمرو وویل ماته دد ې اړتیانسته ، علی رضی الله عنه وفرمایل ښه زه تاته دجنګ اومقابلی بلنه درکوم عمرو وویل ته وروکی یې بل مشر زمادمقابلی لپاره راولیږه ، زه ستاوژل نه خوښوم ، علی رضی الله عنه په ځواب کې ورته وویل هوخوزه بیا ستاوژل خوښوم ، عمرو چی کله دا خبره واوریدله ډیر په غصه سو اوله آس څخه را کښته سوسمدستی یې پرعلی رضی الله عنه دتوری وار وکې علی رضی الله عنه دتوری وار په ډال وګرزوی مګر تندی یې یوڅه ژوبل سو وروسته علی رضی الله عنه پرده باندی واروکې چی په دې وارسره دعمربن عبدودژوندپای ته ورسیدی اودتل لپاره ذلیل اوسپک سو . علی رضی الله عنه دالله اکبرنعره وکړه چی ددې په اوریدو سره مسلمانان په دی پوه سو چی اللهﷻ بری ورکې

---

(۱) عمروبن عبدود په دغه وخت کې ترنیوی کاله اوښتی وو ،، زرقانی)

نوفل بن عبدالله درسول الله ﷺ دشهادت په نیت رامخکې سو پرآس سپورووا دخندق څخه راپوری وتل یې غوښتل خوالله ﷻ پرمخې پرڅت په خندق کې راوپرزوی اومغزې یې مات سو اومړسو ، مړی یې په خندق کې پاته سو مشرکینو رسول الله ﷺ ته لس زره درهمه راولیږل چې دده لاش موږته راوسپاره رسول الله ﷺ وفرمایل هغه هم خبیث اوناپاکه وو اودهغه دیت هم خبیث اوناپاکه دی دالله ﷻ لعنت دی وی په هغه هم اودهغه په دیت هم موږته نه دلس زره درهمو اړتیا سته اونه دده دنجس بدن اوپرته له څه بدلی یې دهغه بدن وروسپاری (۱)

دسعدبن معاذ ؓ دشاپررګ باندې غشي ولګیدی اوژوبل سوده په همدې وخت کې یې دعاوغوښته ،اې الله ﷻ که تادقریشو جنګ پری ایښی وی نوماته ترهغه ژوندراکړې ځکه ماته تردې بل محبوب شئ نسته چې له هغه قوم سره جهادوکړم چې ستارسول ﷺ ته یې تکلیفونه رسولي دی اوهغه یې دروغجن ګڼلی دی اوهغه یې دامن له حرم څخه ایستلی دی اواې الله ﷻ که تازموږاوددوی په مینځ کې جنګ پای ته رسولی وی نوزمادغه ټپ دشهادت سبب وګرزوی اوترهغه وخت پوری مامه وژنی ترڅوزه دبنوقریظه وذلت اورسوایی په خپلوسترګووینم اوسترګی مې یخی سی (۲)

دجګړی داورځ ډیره سخته وه ټوله ورځ په غشواوکاڼوویشتلوتیره سوه اوپه دې ورځ له رسول الله ﷺ څخه څلورلمنځونه قضاسو ،،

رسول الله ﷺ کوچنیان اوښځې په یوه کلاکې ځای پرځای کړی وی دیهودیانوآبادی هلته نژدې وه درسول الله ﷺ بی بی صفیه ؓ هم هلته په دې کلاکې وه حسان ؓ ددې کلادساتنی لپاره امرسوی وو صُفیه ؓ یویهودی ولیدی چې دکلاپرشاوخوااګرزی دا اندیښمنه سوه چې هسې نه دیهودیانو جاسوس وی ځکه دی وحسان ؓ ته وویل چې دایهودی مړکه هسې نه چې دښمنانوته زموږخبرورکړی ، حسان ؓ وویل ته په دې خبره یې چې زه ددې کارورنه یم صفیه ؓ ولاړه سوه اودخیمی یوه ستنه یې راواخیسته اوهغه یهودی یې پرسرداسې په زوروهې چې دهغه سردوه ځایه سو صفیه ؓ وحسان ؓ ته وویل چې دی نارینه اوزه ښځه یم ځکه زه ودته لاس نه سم وروړلای ته له ده څخه سلا خلاصه کړه ، حسان ؓ وویل ماته دهغه دسلاوسامان هیڅ اړتیا نسته (ابن هشام)

دمحاصری په وخت کې نعیم بن مسعوداشجعی دغطفان یومشردرسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوغوښتنه یې وکړه چې یارسول الله ﷺ ماپرتاایمان راوړی دی اوزماقوم زماپه اسلام ناخبره دی که اجازه وی زه به څه چل اوتدبیروکړم چې په دې سره به محاصره

(۱) زرقانی جلد/۲/صفحه/۱۱۴
(۲) ابن هشام جلد ۲/ص/۱۴۳

ماته سی ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل هو اجازه ده ته یو تجربه کارسړی یې که کوم داسی چل کیدای سی نوویې کړه (فان الحرب خدعة) ځکه جنګ په اصل کې د چل او فریب نوم دی .
نعیم ﷛ هم همداسی فریب وچلوی چی د قریشو او بنی قریظه په مینځ کې باور له منځه ولاړی بنو قریظه د قریشو له مرستی لاس واخیستی (تفصیلی قصه په فتح الباری جلد ۷ /صفحه /۳۰۹ ، او زرقانی جلد /۲ /صفحه /۱۱۷ ، او تاریخ طبری جلد /۳ /صفحه /۵۰ کې ذکر سوی ده)
د عمرو بن عبدود او نوفل له وژل کیدو وروسته د قریشو پاته سپرو ماتی وخوړه او بیرته ولاړل ، په مسند احمد کې له ابو سعید خدری ﷛ څخه روایت دی چی د محاصری د سختی په وخت کې صحابه کرام ﷡ له رسول الله ﷺ څخه د دعا غوښتنه وکړه رسول الله ﷺ وفرمایل داد عا غواړی (اللهم استر عوراتنا وآمن روعاتنا) ژباړه : ای الله ﷻ زموږ عیبونه پټ کړی او زموږ ویره لیری کړی
او په صحیح بخاری کې راغلی دی چی داد عایې و کړه (۱) (اللهم منزل الکتاب ومجری السحاب وهازم الاحزاب اهزمهم وانصرنا علیهم)(صحیح البخاری کتاب الجهاد باب لاتمنوا القاء العدو)
الله ﷻ د رسول الله ﷺ دعا قبوله کړه او په قریش او غطفان باندی داسی سخت باد مسلط سو چی په هغه باد د دوئ ټولی خیمی ونړیدی ، پری او تناوونه یې وشلیدل دیګونه یې واوښتل ګرځ اودوړی راوالوتی او سترګې یې له خاورو ډکی سوی چی په دې سره د کافرانو ټول لښکر نا امیده او ناهیلی سو په دې ره الله تعالی دا آیت نازل کې (یَاأَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اذْکُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَیْکُمْ إِذْ جَاءَتْکُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَیْهِمْ رِیحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَکَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِیرًا(سورة الاحزاب آیت ۹)
ژباړه : ای مومنانو یاد کړی د الله ﷻ هغه نعمت چی پر تاسو په هغه وخت کې وسو کله چی د کافرانو ډیری لښکری ستاسو سر وته راورسیدی نو په دغه وخت کې موږ ستاسو په دښمنانو باندی باد راوالوزوی او ستاسو د مرستی لپاره مو له اسمان داسی لښکر راولیږی چی تاسو نه لیدی یعنی ملائکی او الله ﷻ ستاسو په عملو بنه خبر دی ..
له (جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا) څخه مراد فرشتی دی چی هغوئ د کافرانو په زړو کې ویره واچوله او د مسلمانانو زړونه یې مضبوط او قوی کړل د کافرانو لس زره لښکر له مدینی منوری سرټیټی او مغلوب وتښتیدل لکه چی الله تعالی فرمایې :
وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِینَ کَفَرُوا بِغَیْظِهِمْ لَمْ یَنَالُوا خَیْرًا وَکَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِینَ الْقِتَالَ وَکَانَ اللَّهُ قَوِیًّا عَزِیزًا(سورة الاحزاب آیت ۲۵)

---

(۱) د مسند احمد او ابن سعد په روایت کې راغلی دی چی نبی کریم ﷺ په مسجد احزاب کې لاسونه پورته کړل او په ولاړه یې دعا وغوښته او د ابو نعیم په روایت کې راغلی دی چی د زوال څخه وروسته وو ، زرقانی جلد ۲ /صفحه /۱۳۰)

ژباړه : او الله تعالی کافران سره له خپله غصی وشړل او هیڅ خیریې په برخه نه سو او ـ تعالی د مومنانو له لوری په جنګ کې کفایت وکی او الله تعالی ډیر قوی او غالب ذات دی
د حذیفه بن الیمان ﷺ څخه روایت دی چی رسول الله ﷺ په هغه شپه ماته امروکي چی ولاړ سه او د قریشو د لښکر خبر راوړه ماوویل زه بندی نه سم نبی کریم ﷺ وفرمایل (انک لن تؤسَرَ) ربنتیا به هم ته هیڅکله نه نیول کیږی ، وروسته یې زما لپاره دعا وکړه : اللهم احفظه من بین یدیه ومن خلفه وعن یمینه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته) ژباړه : اې الله ﷺ د ده ساتنه وکړی دمخ له لوری او د شاله لوری له راسته لوری او کیڼ لوری او کښته پورته ساتنه وکړی .
د رسول الله ﷺ په دې دعا سره زما ټول ویره او رعب لیری سو او ډیر په خوشالی روان سوم کله چی زه روانیدم نو رسول الله ﷺ راته وویل اې حذیفه ﷺ څه نوی خبره مه کوه ، زه چی کله د قریشو لښکرته ورسیدم نو هوا او باد دومره تیز وو چی هیڅ شئ نه دریدی او دومره تیاره وه چی هیڅ شئ هم نه ښکاره کیدی په دې وخت کې ماله ابوسفیان څخه وا وریدل چی خپل لښکرته یې ویل ، اې قریشو دا پاته کیدو ځای نه دی زموږ څاروی تباه سو او بنوقریظه وو زموږ ملګرتیا پرینښوده باد موږ وار خطا او پریشانه کړو تګ او راتګ او ګرزیدل او کښینستل ګران سو ښه به داوی چی سمدستی مکی ته ولاړ سو کله چی یې دا خبره خلاصه کړه ابوسفیان پر اوښ سپور سو او روان سو د مکی پر لوری ،
حذیفه ﷺ وایي په دغه وخت کې زما په زړه کې دا را تیر سول چی ابوسفیان په غشی وویلم مګر د نبی کریم ﷺ هغه خبره را یاده سوه چی اې حذیفه ﷺ هیڅ نوی خبره ونه کړی ځکه د غشی را غلم (زرقانی جلد ٢ /صفحه /١١٨)
کله چی د قریشو لښکرو لاړی نو رسول الله ﷺ وفرمایل (الآن نغزوهم ولایغزوننا نحن نسیرالیهم) بخاری شریف) ژباړه : اوس به موږ پر دوئ برید ونه او حملی کوو او دوئ به له دی وروسته پر موږ باندی برید نه سی کولای موږ به په دوئ پسی د برید لپاره ورځو یعنی د کفر ملا ماته سوه او کمزوری سو اوس دومره توان په دوئ کې پاته نه سو چی هغه د اسلام په مقابله کې سرراپورته کی او اسلام یوائي د ځان دفاع وکړی بلکې له دې وروسته به اسلام دومره قوی سی چی هغه به د کفر په مقابله کې لومړنی اقدام کوی او ناڅاپی برید ونه به کوی ،
تنبیه :... کوم خلک چی په اسلام کې د تعرضی جهاد څخه منکر دی هغه دې د بخاری شریف دا الفاظ ښه په غور سره ولولی ،
کله چی سهار سو نو رسول الله ﷺ مدینی منوری ته روان سو او په ژبه مبارکه یې دا کلمات جاری وو (لَآاِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِیْکَ لَهٗ لَهُ الْمُلْکُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ اٰیِبُوْنَ تَآئِبُوْنَ عَابِدُوْنَ سَاجِدُوْنَ لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ صَدَقَ اللهُ وَعْدَهٗ وَنَصَرَ عَبْدَهٗ وَهَزَمَ الْاَحْزَابَ وَحْدَهٗ) بخاری شریف صفحه ٥٩)

ابن سعد وایي چې محاصره پنځلس ۱۵ ورځې وه، واقدي وایي دا قول ترټولو راجح دی .
سعید بن مسیب فرمایي شلیرویشت ورځې وه په دې غزاکې درې مشرکین ووژل شو
یونوفل بن عبدالله، عمرو بن عبدود، منیة بن عبید،
اوشپږ تنه صحابه کرام شهیدان سو .۱ـ سعد بن معاذ رضي الله تعالی عنه .۲ـ انس بن اویس ﷺ .۳ـ عبدالله بن سهل ﷺ ـ۴ـ طفیل بن نعمان ﷺ ـ۵ـ ثعلبة بن ضمه ﷺ ـ۶ـ کعب بن زید ﷺ .... حافظ دمیاطي دوه نورنومونه هم یاد کړي دي .۷ـ قیس بن زید ﷺ ـ۸ـ عبدالله بن ابی خالد ﷺ

دبني قریظه غزا دهجرت پنځم کال دمیاني(۱) میاشت دچهارشنبي ورځ

رسول الله ﷺ دخندق له غزا دسهار له لمانځه وروسته مدینه منوري ته راغلی رسول الله ﷺ اوصحابه کرام ﷺ سلاح وی خلاصی کړی کله چې دماپښين دلمانځه وخت رانژدی سو نو جبرئیل علیه السلام په قچره سپور راغلی اوپګړی یې هم تړلی وه (۲) نبی کریم ﷺ ته یې وویل : آیا تاوسله خلاصه کړی ده، نبی کریم ﷺ وویل هو جبرئیل علیه السلام ورته وویل ملائکه وو خوتراوسه لاسلاح نده ایښي اونه تراوسه پوری تللی دی الله تعالی تاته دبنو قریظه خواته دتلو امر کړی دی اوزه په خپله دبنوقریظه خواته روان یم اوهلته ورځم (۳) انس ﷺ فرمایي چې دبنو قریظه اورسول الله ﷺ په مینځ کې مخکې دجنګ معاهده سوی وه خو کله چې قریشولس زره لښکر راوستی اوپرمدینه باندی دبرید لپاره لښکر راوستی نو بنو قریظه وو له رسول الله ﷺ سره خپله لوظنامه ماته کړه اوله قریشو سره ملګری سو الله ﷻ چې کله احزاب وته ماتی ورکړه بنوقریظه سمدستي په کلاوونو تل جبرئیل علیه السلام دملائکه وو له یوی ټولی سره د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوغوښتنه یې وکړه چې یارسول الله ﷺ اوس سمدستي دبنو قریظه خواته روان سه، رسول الله ﷺ وفرمایل زماملګری ﷺ اوس ستړی دی جبرئیل علیه السلام ورته وویل ته ددوئ فکرمه کوه روان سه زه اوس ځم هغوئ بنوروم دایي وویل اوجبرئیل علیه السلام دملائکه وو له یوی ټولی سره دبنو قریظه خواته روان سو دبنوغنم کوڅه ټوله له ګرځ اودوړو څخه ډکه سوه،
انس ﷺ فرمایي چې هغه ګرځ اودوړی چې دجبرئیل علیه السلام دسپرلی څخه دبنوغنم په کوڅه کې پورته کیدی هغه تراوسه زما په سترګو کې دی داسی فکرکوم لکه اوس چې زه هغه وینم او دوړی پورته کیږی (بخاری شریف)

---

(۱) زرقاني جلد /۲ /ص / ۱۲۶) ——— (۲) دابن اسحاق په روایت کې راغلي دي چې جبرئیل علیه السلام موضع جنائز یعنی هغه ځای چې نبی کریم ﷺ دجنازی دلمانځه لپاره له مسجد بیل جوړ کړی وو هغه ته نژدی راغلی اوودریدی ، طبقات ابن سعد جلد ۲ / ص / ۵۳، له دې معلومه سوه چې دجنازی دلمانځه لپاره بیل ځای جوړ په کاردی په مسجد کې دننه دجنازی لمونځ کول نه دی په کار کنه نو دبیل ځای جوړولو څه ارتیا وه ——— (۳) البدایه والنهایه جلد ۴ / ص / ۱۱۶ ابن هشام جلد ۲ / ص / ۱۴۵)

جبرئیلؑ خوروان سو اونبی کریم ﷺ امروکي چې هیڅ سړی دی پرته له بنوقریظه بل ځای لمونځ نه کوی په لاره کې چې کله مازیګرسو نواختلاف پیښ سو یوشمیرصحابه کرامؓ وویل چې کله بنوقریظه ته ورسیدو لمونځ به کوو یوشمیرنوروبیا وویل لمونځ به همدااوس کوو ځکه درسول الله ﷺ دامقصدنه وو چې لمونځ دې قضاکړل سی بلکې مقصدیې تلوار اوتعجیل وو ، رسول الله ﷺ ته چې کله ددې یادونه وسوه نوهغه په یوه لوری هم ملامتی ونه ویله (بخاری شریف) ځکه دټولونیت دخیراودرسول الله ﷺ دامرمنلووو.

ف :. حافظ ابن قیمؒ فرمایې چاچې په ظاهردحدیث عمل وکړ هغه ته ثواب ورسیدی اوچاچې اجتهاداواستنباط وکی هغه ته هم ثواب ورسیدی مګرکوموخلکوچې وظاهره الفاظوته وکتل اوبنوقریظه ته له رسیدومخکې یې لمونځ نه وکي تردی چې دمازیګروخت ووتی نوهغوئ ته یواځې یوفضیلت ورپه برخه سو یعنی دحکم نبوی عملی کیدل اوکوموخلکوچې اجتهاداواستنباط وکی اوپه دې پوه سو چې دنبی کریم ﷺ مقصددانه وو چې دمازیګرلمونځ دی بیخی پریښودل سی بلکې مقصودیې ژرر سیدل وو بنوقریظه ته ځکه یې دمازیګرلمونځ په لاره کې اداکي ودې خلکوته دوه فضیلتونه دی یوفضیلت دحکم نبوی عملی کیدل اودویم فضیلت دمازیګردلمانځه اداکیدل چې هغه په حقیقت کې بې شمیره فضیلتونه لری اودمازیګردلمانځه حکم په قرآن کې راغلی دی (حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوٰةِ والصَّلَوٰةِ الْوُسْطَى) اوپه حدیث کې راغلی دی چې چادمازیګرلمونځ قضاکی دهغه اعمال بربادسو اوداسی نورپه ظاهردالفاظوعمل کونکوباندی که څه هم ناراضی ښکاره نه کړه ځکه ددوئ هم نیت دخیروو مګر کوموخلکوچې اجتهاداواستنباط وکی دهغوئ مرتبې ته نه سی رسیدلای (فتح الباری جلد ۷/صفحه /۳۱۶)

وروسته رسو ل الله ﷺ علیؓ ته بیرغ ورکړی اوروان سو کله چې علیؓ بنوقریظه ته ورسیدی نویهودو خبیثانو رسول الله ته په ډاګه ښکنځل کول (چې دایونه ښېونکی جرم دی)

له ده وروسته رسول الله ﷺ په خپله روان سو اوکله چې بنوقریظه ته ورسیدی نوبنوقریظه یې پنځه ویشت ورځې محاصره کړل دمحاصری په وخت کې دبنوقریظه مشر کعب بن اسددوئ راغوندکړل اوورته وې ویل چې زه تاسوته درې خبری وراندی کوم په دې دروخبروکې چې کومه غواړی هغه خوښه کړی ددې لپاره چې له دې غم څخه خلاصون پیداکي ، لومړی داچې موږپه دې سړی (یعنی محمدرسول الله ﷺ) باندی ایمان راوړو اودهغه پیروی وکړو (فوالله لقدتبین لکم انه لنبی مرسل وانه للذی تجدونه فی کتابکم فتأمنون علی دمائکم واموالکم وابنائکم ونسائکم)

ژباړه : څکه قسم په الله ﷻ تاسو ته دا خبره ښه روښانه ده چې دا بیشکه دالله تعالی نبي اورسول ﷺ دی اوربنتیا هم دا هغه نبي دی چې تاسو په تورات کې دده نوم لیکلی لیدلی دی که ایمان راوړی نو ستاسو ځانونه او مالونه کوچنیان او ښځې ټول به خوندی پاته سی ؟ بنو قریظه وودده په ځواب کې وویل چې دا خو موږ ته دمنلو وړ خبره نده څکه موږ خپل دین نه پرېږدو ، کعب ورته وویل ښه که دا نه مني نو دویمه خبرمی داده چې خپل ماشومان اوښځې ووژني چې کله له دوئ بیغمه سی نو توری راواخلی اوپه پوره میړانه او ټینګ عزم سره وجنګیږی اودمحمدصلی الله علیه وسلم ښه کلکه مقابله وکړی که ناکامه سواست نود کوچنیانواو ښځوغم به نه وی درسره اوکه کامیابه سونو ښځې ډیری دی اوله هغو څخه هم ماشومان پیدا کیږی ؟ بنو قریظه وو وویل پر ته له څه وجې د ښځواو کوچنیان له وژلو وروسته دژوند څه خوند پاته کیږی ، کعب وویل ښه که موداهم نه وی خوښه نو دریمه خبره داده چې نن شپه دهفتی ده کیدای سی چې محمد ﷺ اودهغه ملګری نن ناخبره وی اوزموږ له لوری په اطمینان اوډاډوی څکه دوئ په دې پوهیږی چې هفته دیهودو په نزد ډیره محترمه ده په دې کې دوئ بریدنه کوی دمسلمانانوله دې ناخبری څخه ګټه پورته کې اوناڅاپه پرډوئ دشپې برید وکړی ؟ بنو قریظه وو ورته وویل اې کعب ته په دې خبریې چې زموږ مشران ددې ورځې دبی حرمتی په وجه بیزوګیان اوخنزیران سوی دی او ته موږ ته ددې امر کوی لنډه دا چې دکعب یوه خبره هم ونه منل سوه

بنو قریظه وو له رسو ل الله ﷺ څخه غوښتنه وکړه چې ابولبابه ؓ موږ ته راولیږه ددې لپاره چې موږ له هغه سره مشوره وکړو له ابولبابة بن عبد المنذر ؓ سره دبنو قریظه وو دوستانه اړیکی وی څکه دوئ په دې بناء باندی دا امیدوو چې کیدای سی هغه په دې تنګ وخت کې له موږ سره مرسته وکړی ، رسول الله ﷺ ابولبابة ؓ ته اجازه ورکړه ابولبابة ؓ ورغلی کله چې هغه ورسیدی نودبنو قریظه ټول خلک راپوځای سو ښځواو کوچنیانو ژړل ابولبابة ؓ چې کله دوئ ته وکتل زړه یې نرم سو بنو قریظه چې کله له ده څخه پوښتنه وکړه چې آیا موږ درسول الله ﷺ امرومنو اودهغه په فیصله راضي سو ؟ ابولبابة ؓ وویل هو غوره خبره همدا ده مګر دستونی وخواته یې اشاره وکړه یعنی په توروبه حلالیږی څکه رسول الله ﷺ ستاسو دوژلو اراده کړی ده ابولبابه ؓ لادخپل ځای څخه نه وو لاړ سوی سمدستی پرحال سو چې آه تاخو دالله ﷻ اودهغه له رسول ﷺ سره خیانت وکی له هغه ځایه سمدستی مسجدنبوی ته راغلی اوپه یوه ستنه پوری یې ځان وتړی اوقسم یې واخیستی چې ترڅوپوری الله ﷻ زما توبه قبوله نه کړی ترهغه وخته پوری به په دې ستن پوری تړلی یم اوله الله تعالی سره یې داژمنه وکړه چې په بنو قریظه کې به هیڅکله بیاپل نه ایږدم په کوم ښار کې چې دالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ سره ما خیانت کړی دی هغه به هیڅکله نه وینم ،

رسول الله ﷺ چې کله خبرسو نووې فرمایل : که هغه سیده زماخواته راغلی وای نوما به دهغه لپاره ببښنه غوښتی وه مګر کله چې هغه سیده مسجدته ولاړی نوزه دئ په خپل لاس نه خلاصوم ترڅوپوری چې الله تعالی دهغه توبه قبوله نه کړی (۱)
بنو قریظه آخرمجبوره سو اوودې ته تیارسو چې رسول الله ﷺ چې څه امرکوی هغه موږ منو لکه څنګه چې د خزرج قبیلی اوبنونضیر دوستانه اړیکی وی دغه رنګه دبنوقریظه اواوس قبیلی هم دوستانه اړیکی وی نوځکه اوس قبیلی له رسول الله ﷺ څخه غوښتنه وکړه چې دخزرج په غوښتنه رسول الله ﷺ دبنونضیرسره کومه معامله کړی وه دغه رنګه زموږ په غوښتنه باندی له بنوقریظه سره معامله وکړه رسول الله ﷺ واوس قبیلی ته وویل آیاتاسوپه دې خوښ یاست چې ستاسو فیصله دې په تاسوکې یوڅوک وکړی دوئ وویل هوسعدبن معاذ ؓ چې کومه پریکړه وکړی هغه زموږ منظوره ده سعدبن معاذ ؓ خوپه خندق کې ټپی سوی وو رسول الله ﷺ دده لپاره په مسجدنبوی کې یوه خیمه ودروله چې له نژدی څخه دده پوښتنه وکړی دده دراغوښتلولپاره یې خلک ولیږل هغه په خره سپوررو اوتشریف یې راوړی کله چې رسول الله ﷺ ته نژدی راورسیدی نورسول الله ﷺ وفرمایل (قوموا الی سیدکم) دخپل مشر داحترام اودرناوی لپاره ولاړسی (۲)
کله چې هغه له خره راکښته سو نونبی کریم ﷺ وفرمایل چې دې خلکوپریکړه تاته سپارلی ده سعد ؓ وویل چې زه ددوئ په اړه داسی پریکړه کوم لومړی ددوئ جنګی خلک دی ووژل سی یعنی نارینه دی ووژل سی اوښځي اوماشومان دی بندیان سی مینځي اومریان ځنی جوړسی اوددوئ ټول مالونه اوسامانونه دی په مسلمانانو وویشل سی ،
رسول الله ﷺ وفرمایل رښتیا هم تادالله دحکم برابره پریکړه وکړه تردی وروسته سعد ؓ دادعاوکړه اې الله ﷻ ته په دې ښه خبرېې چې زماتردی بل خوښ شئ نسته چې زه له هغه قوم سره جهادوکړم کوم چې ستارسول ﷺ یې دروغجن ګڼلی دی اوله حرم څخه یې راایستلی دی الله ﷻ زه دافکرکوم چې تازموږاوددوئ ترمینځ جنګ پای ته رسولی دی نوکه له قریشوسره جنګ پاته وی نوماژوندی وساته ددی لپاره چې ستاپه لاره کې له هغوئ سره جهادوکړم اوکه جنګ پای ته رسیدلی وی نوزماداټپ خراب کړی اوپه همدی مې شهادت راپه برخه کی کله چې ده دعاپای ته رسوله نوله ټپ څخه وینه جاری سوه اودهمدی ټپ له کبله شهید سو روح دی ښاد وی (اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّآاِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ)
جابر ؓ وایې چې ماله رسول الله ﷺ څخه واوریدل چې ویل یې دسعدبن معاذ ؓ په مرګ سره عرش وښوریدی (بخاری)

---

(۱) سیرة ابن هشام جلد ۲ /ص/ ۱۴۶، البدایه والنهایه جلد ۴ /ص/ ۱۱۹)
(۲) اودامعنی څکه ځنی اخیستل سوی ده چې هغه ناروغه وو یعنی دهغه دراکښته کیدولپاره ولاړسی .

اوپه یوروایت کې راغلی دی چې داسمان ټولی دروازی دهغه لپاره خلاصی سوی او داسمانو ملائکه وی دهغه دپاک روح په خیژولو سره خوشاله سوی (رواه الحاکم. فتح الباری مناقب سعد بن معاذؓ)

اویا زره ملائکه وو دهغه په جنازه کې ګډون وکی چې هغه تردی مخکې هیڅ کله نه وی راکښته سوی (ذکره ابن عائذ) ورواه البزار واسناده جید (۱)

په انصاروؓ کې یوه سړی دسعد بن معاذؓ په اړه یو شعر ویلی دی

وما اهتز عرش الله من موت هالک .... سمعنا به الا لِسَعدابی عمرو

(استیعاب لابن عبدالبر جلد/۲/ صفحه ۲۲/ ترجمه سعد بن معاذؓ)

موږ پرته له سعد بن معاذؓ دبل چا په مرګ سره نه دی اوریدلی چې دالله ﷻ عرش دهغه په مړینه سره ښوریدلی دی اودهغه دقبر مبارک څخه به دمشکو خوشبویې راتله ، والله سبحانه وتعالی اعلم (روض الانف جلد /۲/ صفحه /۱۹۳)

بنو قریظه ټول بندیان سو اومدینې منوری ته راوستل سو اودیوی انصاری ښځې په کورکې وساتل سو په بازار کې ددوئ لپاره خندقونه وکیندل سو وروسته به دوه ۲ دوه ۲ اوڅلور ۴ څلور ۴ له هغه کوره راایستل کیدل اوپه خندق کې به ددوئ سرونه پریکیدل ، حیی بن اخطب اودبنو قریظه د مشرکعب بن اسد سرونه هم غوڅ سو دحیی بن اخطب په وینا کعب بن اسد له رسول اللهﷺ سره لوظ مات کی کله چې دنبی کریمﷺ مخ ته راوستل سو نورسول اللهﷺ ته یې وکتل اووې ویل چې قسم په اللهﷻ زه خپل نفس ستاد دښمنی په اړه نه ملامتوم مګر حق دادی چې الله تعالی چې دچامرسته ونه کړی دهغه هیڅ مرستندوئ نسته بیایې خلکوته وکتل او ورته وې ویل اې خلکو تاسو مه خفه کیږی اللهﷻ چې دبنی اسرائیلو لپاره کومه سزا ټاکلی وه او کوم غم چې یې ددوئ لپاره لیکلی وو هغه پوره سو تردی وینا وروسته چې کینستی دهغه سرغوڅ سو په ښځو کې یوه هم نه ده وژل سوی پرته له هغه ښځې چې جرم یې کړی وو جرم یې داوو چې د خونی له بامه یې دژرندی پل پرخلاد بن سویدؓ راغورزولی وو اوهغه په همدی شهید سو ، ابن هشام لیکلی دی چې دهغې ښځې نوم بُنانه وه دحَکَم قرظي ښځه وه (عیون الاثر جلد /۲/ صفحه /۷۸)

په ترمذی ، نسائی . ابن حبان کې له جابرؓ څخه په صحیح سند سره روایت سوی دی چې ددوئ شمیر څلورسوه تنه وو دبنو قریظه بندیان دپلورلو لپاره دنجد او شام وخواته ولیږل سول اوددوئ په قیمت آسونه او سلا وی واخیستل سوی اوکوم مالونه او سامانونه چې له بنو قریظه وو څخه په غنیمت ونیول سو هغه پرمسلمانانو وویشل سو (۱)

دبنو قریظه په غزاکې الله تعالی داآیتونه نازل کړه :وَاَنْزَلَ الَّذِیْنَ ظَاهَرُوْهُمْ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ مِنْ صَیَا

---

(۱) البدایه والنهایه جلد /۴/ص/۱۲۸)
(۲) یعنی هغه ټوله یې مړیان او وینځی کړه ۱۲)

صِيْهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوْبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيْقًا تَقْتُلُوْنَ وَتَأْسِرُوْنَ فَرِيْقًا وَاَوْرَثَكُمْ اَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ وَاَرْضًالَّمْ تَطَؤُهَا وَكَانَ اللهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرًا (کماقال الله تبارک وتعالی: فَكُلُوْا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلٰلًا طَيِّبًا)

ژباړه: اوکوم اهل کتابوچی دهغوئ مرسته کړی وه الله تعالی هغوئ له خپلو کلاوو راکښته کړل اوددوئ په زړوکې یې ستاسوویره واچوله یوه ډله تاسووژله اویوه ډله موبندیان کړل اوالله تعالی تاسووارثان وګرزولاست ددوئ دمالواوځمکی اوددوئ دهغومالوچی په هغه باندی تاسو لاتراوسه پل نه دی ایښي اوالله تعالی په هرشئ باندی قدرت لری.

تنبیه: دبنوقریظه په اړه دسعدبن معاذ رضی الله عنه پریکړه دتورات دحکم برابره وه چی په هغه باندی دیهودوایمان وو لکه چی دتورات په سفرداستثناء شلم باب اولسم آیت کې راغلی دی: کله چی ته کوم ښارته دجګړی لپاره راسی نولومړی دوئ ته دسولی پیغام ولیږه که دوئ سوله ومنله اوستالپاره یې دروازی پرانیستلی نوټول خلک چی په دې ښارکې دی هغه به تاته مالیه درکوی اوستاخذمت به کوی اوکه دوئ لتاسره سوله ونه کړه بلکې لتاسره یې جګړه وکړه نوته دوئ محاصره کړه اوکله چی الله تعالی دوئ ستاپه واک کې راولی نوددوئ جګړه کونکی خلک په توره قتل کړه مګر ښځې اوماشومان اوپسونه اوهرڅه چی په دې ښارکې دی هغه ټول شیان ځان ته واخله اوته دخپلو دښمنانولوټ سوی شیان کوم چی الله ﷻ تاته درکړی دی وخوره (فَكُلُوْا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلٰلًا طَيِّبًا)

له بل لوری ابولبابة رضی الله عنه دمسجدپه ستن پوری تړلی پروت دی یواځی دلمانځه اوحاجت لپاره پرانیستل کیدی نه یې خوراک کوی اونه څښاک اودابه یې ویل چی زه به تل داسی یم ترڅوچی مړشم یاالله عزوجل زماتوبه قبوله کړی شپږورځی وروسته دسهارپه وخت کې دده توبه قبوله سوه په دغه وخت کې رسول الله ﷺ دام سلمه رضی الله عنها په کورکې وو ام سلمه رضی الله عنها له رسول الله ﷺ څخه اجازه وغوښته چی پرابولبابة رضی الله عنه باندی زیری وکی اومبارکی ورکړی مسلمانانو رامنډی کړی چی هغه خلاص کړی خوابولبابة رضی الله عنه وویل ماقسم کړی دی چی ترڅوپوری رسول الله ﷺ په خپل لاس مبارک ماخلاص نه کړی ترهغه وخته پوری به ځان نه خلاصوم کله چی رسول الله ﷺ دسهاردلمانځه لپاره تشریف راوړی نوپه خپل لاس مبارک یې هغه خلاص کی.

نکته: پرابولبابة رضی الله عنه باندی دپښیمانتیاداسی کیفیت راغلی چی ځان یې دمسجدپه ستن پوری وتړی اوقسم یې وخوړی چی ترڅوپوری زماتوبه قبوله نه سی اورسول الله ﷺ ماپه خپل لاس مبارک خلاص نه کړی ترهغه وخته به زه په دې ستن پوری تړلی یم که څه هم ماته مرګ راسی دایوځانګړی حالت اوکیفیت وو داحالت کله ناکله دالله ﷻ

پر مخلصو دوستانو باندی راځي دا يو داسی حالت وو چی الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ خوښ کړ الله ﷻ دابولبابه رضی الله عنه په اړه داآيت نازل کي يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا لَاتَخُوْنُوا اللهَ وَالرَّسُوْلَ وَتَخُوْنُوْا اَمَانَاتِكُمْ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ (سورة انفال آيت ۱۵۲) او دهغه دتوبی په اړه داآيت نازل سو (وَآخَرُوْنَ اعْتَرَفُوْا بِذُنُوْبِهِمْ خَلَطُوْا عَمَلاً صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللهُ اَنْ يَّتُوْبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْم)

ابولبابه رضی الله عنه شل ورځی دمسجد په ستن پوری تړلی وو کله چی داآيت نازل سو نو په خپله رسول الله ﷺ مسجد ته تشريف راوړی او ابولبابه رضی الله عنه ته يې زيری ورکي او په خپل لاس مبارک يې خلاص کي

له دې معلومه سوه چی دمينی په جوش کې داسی حالت او کيفيت راتلل دالله ﷻ او دهغه درسول ﷺ په نزد غوره ده او دهغه نه منل مناسب نه دی داسی کيفيت او حالت راتلل عقلاد مينی او محبت او دعشق له لوازمو څخه دی کوم خلک چی دښو علماء داسی حالات نه منی پردوئ داګمان کيږی چی ددوئ زړونه دالله ﷻ له مينی خالی دی کله چی انسان په مينه اخته سی نو خپل حواس او عقل له لاسه ورکوی ترکتولاندی چی اور په زوره سی نو حتما کتهو په زوره جوش خوری بهرحال دداسی مينی او حالت څخه انکار کول کيدای نه سی دعائشه صديقه رضی الله عنها په اړوند چی کله آيتونه نازل سو نو صديق اکبر رضی الله عنه عائشه صديقه رضی الله عنها ته وويل اې لوری ولاړه سه او دنبی کريم ﷺ شکر آدا کړه ؟ عائشه صديقه رضی الله عنها وويل (انا لااشکر الاربی) زه پرته له خپل پالونکی دبل هيچا شکر نه آدا کوم داهم دمينی يو کيفيت وو چی دالله رب العزت ددې بی مثاله نعمت په ليدو دومره خوشاله سوه چی دنبی کريم ﷺ دشکر څخه يې هم انکار وکي اورسول الله ﷺ وهغې ته هيڅ هم ونه ويل نو له دې معلومه سوه چی په داسی حالت کې انسان معذور دی ، که داسی نه وی په حقيقت کې داټول درسول الله ﷺ دزوجيت برکت وو ، دبرائت دآياتو دنازليدو په وجه پرعائشه صديقه رضی الله عنها باندی داسی حالت راغلی چی په دې حالت کې يې دا کلمات له ژبی ووتل (انا لااشکر الاربی)

(هذا توضيح ما افاده الشيخ عبدالحق المحدث الدهلوی فی مدارج النبوة)

له رسول الله ﷺ سره دزينب بنت جحش رضی الله عنها نکاح دهجرت پنځم کال

دهجرت په پنځم کال رسول الله ﷺ له زينب بنت جحش رضی الله عنها سره نکاح وکړه :

(قال القتادة والواقدی وبعض اهل المدينة تزوجها عليه السلام سنة خمس زاد بعضهم فی ذی القعدة قال الحافظ البيهقی تزوجها بعد بنی قريظة وقال خليفة بن خياط وابو عبيدة ومعمر بن المثنی وابن منده تزوجها سنة ثلاث والاول اشهر وهو الذی سلکه ابن جرير وغير واحد من اهل التاريخ . البداية والنهاية جلد/۴/ صفحه /۱۴۵)

زبا ره : قتاده او واقدی او د مدینې یو شمیر نورو علماء ویلی دی چې رسول الله ﷺ له زینب رضي الله عنها سره په کال پنځم هجری کې نکاح وکړه او یو شمیر نورو داهم ورزیاتې کړی دی چې د میانی په میاشت کې وسوه او امام بیهقی فرمایي چې د زینب رضي الله عنها نکاح د بنی قریظه له غزا وروسته وسوه ، او خلیفه بن خیاط او ابو عبیدة او معمر او ابن منده بیا وایي چې په کال دریم هجری کې د زینب رضي الله عنها نکاح وسوه او لومړی قول یعنی د کال پنځم هجری خبره ډیره مشهوره ده او همدا خبره ابن جریر او نورو ډیرو تاریخ لیکونکو غوره کړی ده ..
د زینب رضي الله عنها د نکاح تفصیلی بیان به ان شاء الله تعالی د امهات المؤمنین په بیان کې راسی .

د پردې کولو حکم د الله ﷻ له لوری نازل سو

د زینب رضي الله عنها د نکاح په ورځ کې د پردې آیت نازل سو یعنی دا آیت کریمه ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاءِ حِجَابٍ﴾ سورة احزاب ، ودې آیت د پردې آیت وایي ، ښځه دې له نارینه څخه پرده کوی چې نکاح یې ورسره رواوی او په سورة نور کې چې کوم آیتونه نازل سوی دی یعنی ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ الی قوله تعالی : ﴿لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ﴾ دا آیتونه د فرج د پټولو په اړه نازل سوی دی و دې ته آیات الستر وایي یعنی د بدن څومره برخه هروخت پټول ضروری دی او د بدن څومره برخه که ښکاره سی روا ده مثلاً په کور کې د مخ او لاسو پټول لازم نه دی ځکه دا اندامونه که هروخت پټ وساتل سی . نو ستونزی او مشکلات رامنځ ته کیږی بلکې د دې مطلب دا نه دی چې که هرچاته غواړی مخ دې ښکاره کی ځکه که دا مطلب سی نو بیا د پردی د حکم څه فایده سوه د دې تفصیل به ان شاء الله د زینب رضي الله عنها په قصه کې راسی .

د هجرت شپږم کال د محرم په لسمه محمد بن مسلمه رضي الله عنه د قرطاء ولوری ته ولیږل سو

د هجرت شپږم کال د محرم الحرام په لسمه رسول الله ﷺ محمد بن مسلمه د دیرش تنه سپرو سره قرطاء(۱) ته ولیږی دوئ ولاړل او پرهغوئ یې برید وکې لس تنه یې ووژل او نور وتښتیدل یو نیم سل اوښان او دری زره پسونه او بزی په غنیمت ونیول سو ټول یې راوستل او د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر سو نولس ۱۹ ورځې وروسته د محرم په ۲۹ همدا اصحابه کرام رضي الله عنهم مدینې منوری ته راورسیدل رسول الله ﷺ پنځمه برخه ځنی بیله کړه او نور غنیمت یې پر مجاهدینو وویشی په ویش کې یو آس د لسو پسو برابر و ګرزیدی (۲)
په صحیح بخاری کې له ابو هریرة رضي الله عنه څخه روایت سوی دی چې دې صحابه کرام رضي الله عنهم د بنی حنیفه مشر ثمامه بن أثال بندی سو مدینې ته یې رسول الله ﷺ ته راوستی ، نبی کریم ﷺ ثما

(۱) قرطاء د بنی بکر د قبیلې یو ښاخ دی له مدینې منوری څخه د دوو ورځو مزل دی دوئ دا ضربه په نامه ځای کې اوسیدل ، زرقانی
(۲) طبقات ابن سعد جلد ۲ / ص / ۵۶)

ثمامه بن اثال د مسجد په ستن پورې وتړی ددی لپاره چی د مسلمانانو لمنځونه او د الله ﷻ په دربارکې عجز اوفریادووینی چی دعبادت په لیدلوسره الله ﷻ یادیږی او د مسلمانانو عمل ته په کتلوسره د آخرت مینه پیداکیږی او دهغوئ برکات او رڼاګانی د تورزړو تیاری روښانه کوی ،رسول الله ﷺ چی به کله د ثمامه وځنګ ته تیریدی نو ورته فرمایل به یې اې ثمامه زماپه اړه ستا څه نظردی ثمامه به ویل زمانظرستاپه اړه ښه دی (ان تقتل تقتل ذادم وان تنعم تنعم علی شاکروان کنت تریدالمال فسل ماشئت) ژباړه : که ته ما ووژنی نو هغه څوک به دې وژلی وی چی دوژلو مستحق دی او که احسان راسره وکړی نو دا به دې په یو شکرکښونکی باندی احسان اونیکي وی او که مال غواړی نو څومره چی ته غواړی زه بی درته راوړم

رسول الله ﷺ ددې خبری په اوریدوسره غلی تیرسو په دویمه ورځ بیاد ثمامه و ځنګ ته تیرسو اوله ثمامه یې پوښتنه وکړه اې ثمامه زماپه اړه ستاڅه ګمان دی ؟ ثمامه د رسول الله ﷺ نرمی اومهربانی محسوس کړه او دویمه او دریمه خبره یې ونه کړه اویوائی دومره یې وویل (ان تنعم تنعم علی شاکر) که ته نیکی راسره وکړی نوپه شکرکښونکی باندی به دې احسان کړی وی ، نبی کریم ﷺ بیاتیرسو په دریمه ورځ بیادهغه وځنګ ته تیرسو اوله ثمامه یې پوښتنه وکړه چی اې ثمامه زماپه اړه ستاڅه فکردی ؟ ثمامه وویل زماهغه ګمان دی چی پرون می درته وړاندی کي دریمه ورځ ثمامه (ان تنعم تنعم علی شاکر) توری ونه ویل او خپله معامله یې رسول الله ﷺ ته د ښواخلاقواودډیری مهربانی له کبله پریښوده رسول الله ﷺ خپلو ملګروﷺ ته وویل ثمامه خلاص کي ، دابن اسحاق په روایت کې راغلی دی چی په خپله یې ثمامه ته وویل (قدعفوت عنک یاثمامة واعتقتک) اې ثمامه ماته وبښلی اوآزادمی کړی ، ثمامه له آزادیدوسره سم مسجدته نژدی د خورماوویوباغ هغه ته ولاړی اوغسل یې وکی اوبیرته مسجدته راغلی اووې ویل (اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللهِ) و رسول الله ﷺ ته یې وویل اې محمد ﷺ تردی مخکې ماته ستاترمخ په دنیاکې بل مبغوض مخ نه وو اونن ستاترمخ په دنیاکې بل محبوب اوغوره مخ نسته اوتراوس مخکې ستاتردین بل ډیر مبغوض دین نه وو اونن ترټولوادیانو ستادین ماته ډیر محبوب دی اوستاترښار بل هیڅ ښارماته مبغوض نه وو اونن ستاترښاربل هیڅ ښارماته محبوب ندی ، زه دعمری په نیت روان وم په لاره کې ستاملګروګیرکړم اوتاته یې راوستم اوس چی ستاڅه امر وی هغه کوم رسول الله ﷺ ورته وویل ته ولاړسه اوعمره وکړه اودازیری یې ورکي چی ته به روغ رمټ راځي اوتاته به هیڅوک ضرر نه سی رسولای .

ثمامه ﷛ چې کله مکې ته ورسیدی نو یو کافرورته وویل چې ثمامه ته بې دینه سوی یې ثمامه ﷛ وویل نه هیڅ کله نه زه رسول اللهﷺ ته تسلیم سوی یم یعني زه بې دینه سوی نه یم ځکه کفراو شرک هیڅ دین نه دی بلکې لغوه او بې معنی شئ دی زه د الله ﷻ پیروی کونکی اوامرمنونکی یم اوخپل ځان مې الله ﷻ ته سپارلی دی قسم په الله ﷻ که زه هیڅکله ستاسو مذهب ته بیرته وګرزم اوښه پوه سی چې دیمامه له لوری چې تاسوته کومه غله راتله له دی وروسته به یوه دانه هم تاسوته نه راځی ترهغه وخت چې رسول اللهﷺ اجازه ونه کړی ، ثمامه چې کله یمامه ته ورسیدی نو پرقریشویې غله بنده کړه قریش مجبوره سو اورسول اللهﷺ ته وړاندیزوکې چې ته خودصله رحمی حکم کوی نوموږستا خپلوان یو ته ثمامه ته لیک ولیږه چې غله راپرېږدی ؟ رسول اللهﷺ ثمامه ته لیک ولیږی چې پرقریشو غله مه بنده وه (بخاری شریف) وفتح الباری جلد ۸ /صفحه /۲۸، باب وفد بنی حنیفة

مسئله : کوم سړی چې په اسلام کې داخل سی دهغه لپاره غسل کول مستحب دی ، لکه چې په فتح القدیرکې راغلی دی .

ثمامه بن اثال ﷛ له غوره صحابه کرام ﷛ دی درسول اللهﷺ تروفات وروسته چې کله دیمامه خلک له دین اسلام واوښتل اودمسیلمه کذاب سره ملګری سو نو ثمامه ﷛ ودې خلکوته داآیتونه تلاوت کړه (بسم الله الرحمن الرحیم ﴿حمٓ﴾ ﴿تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ﴿غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾

ژباړه : داکتاب نازل سوی دی دهغه الله ﷻ له لوری چې غالب دی اوپوه دی اوګناهونوبښونکی اودتوبې قبلونکې دی اومجرمانوته سخت سزاورکونکې دی اودوستانوته لوی بدله ورکوني دی .له هغه پرته بل څوک دعبادت وړنسته هغه ته دټولو خلکوورتلل دی .

وروسته یې خلکوته وویل اې خلکو ښه انصاف وکړی چې ددې معجز کلام اودمسیلمه کذاب ددرواغوڅومره توپیردی .

دثمامه ﷛ درښتینوالی اودځانګړی اخلاص خبرودااثروکې چې دړې زره تنه دمسیلمه پلوی پریښوده اوداسلام په غیږه کې بیرته داخل سو (زرقانی جلد ۲ /ص /۱۴۴)

دابن اسحاق په روایت کې راغلی دی چې کله دیمامه خلک له دینه واوښتل نو ثمامه ﷛ خلک دمسیلمه کذاب له منلو اوپیروی کولو راوګرزول اودایې ورته ویل :

(ایاکم وامرا مظلما لانور فیه وانه لشقاء کتبه الله عزوجل علی من اخذبه منکم وبلاء علی من لم یأخذمنکم یابنی حنیفة) ژباړه : اې خلکو تاسو خپل ځانونه له هغې تیاری درلودونکی کارڅخه راوګرزوی چې په هغه کې درڼانوم هم نسته رښتیاهم دابدبختی ده چې الله ﷻ دهغو خلکولپاره لیکلی ده کوموچې دابدبختی قبوله کړه اوازموینښت اوامتحان دی دهغه خلکولپاره چې هغوئ دانه خوښوی اې بنو حنیفه زما خبره ومنی

مګر ثمامه ﷛ له دوئ ناهیلي سو چي نصیحت پر دوئ اثر نه کوی او خلک ټول د ګمراهي په لار روان دی نو کوم خلک چي له ده سره وو هغوئ ته یې وفرمایل قسم په الله ﷻ زه په دی ښارکې نه اوسیږم زه په دې پوهیږم چي الله تعالی به دوئ په فتنه کې اچوی څوک چي زما ملګری غواړی هغه دې راسره ولاړسی ، ثمامه ﷛ د مسلمانانو له یوی ډلي سره له هغه ځایه ولاړی او دعلاء بن حضرمی ﷛ سره یو ځای سو او په دې اړه ثمامه ﷛ څه شعرونه هم وویل :

دعانا الی ترک الدیانة والهُدیٰ .... مسیلمة الکذاب اذ جاء یَسْجَعْ

مسیلمه دورغجن موږ ته ددین اوسمی لاری پریښودو بلنه راکړه کله چي هغه دجادوګرانو په څیر خبری کولی .

فیاعجباً من معشر قد تتابعوا .... له فی سبیل الغیّ والغیُّ اشنع

حیرانتیا ده وهغه خلکو ته چي دوئ د هغه په خبره بی لاری سو او سره له دی چي دا بی لاری ډیر بد شئ دی (کذا فی الاستیعاب لابن عبد البر ترجمه ثمامه ﷛)

ددی قرد غزا دهجرت شپږم کال دلومړی خور میاشت (۱)

ذی قرد دیوی چینی نوم دی چی هغه دغطفان ښارته نژدی ده درسول الله ﷺ داوښانو پر څرځای باندی عیینه بن حسن فزاری دځلویښت کسانو په ملګرتیا برید وکی او درسول الله ﷺ اوښان یې له ځان سره بوتلل دابوذر ﷛ زوی چی دهغه اوښانو ساتنه کول هغه یې شهید کی او دابوذر ﷛ ښځه یې بندی کړه او له ځان سره یې بوتله ،

سلمه بن اکوع ﷛ دپیښی له خبریدو سره سمدستی دهغوئ په لټون پسې روان سو او پر یوه غونډۍ ودریدې او داناره یې وکړه (یاصباحا) درې ځله یې دانعره وکړه چی ددې ناری په اوریدو سره په ټوله مدینه کې زوږ اوشور جوړ سو سلمه بن اکوع ﷛ ډیر ښه غشی ویشتونکی وو هغه په دوئ پسی ولاړی او دوئ یې داوبو پر یوه چینه ګیر کړل پر دوئ یې غشی واورول کله چی به ده غشی ویشتل نو دا شعرونه به یې لوستل :

انا ابن الاکوع .... والیوم یوم الرضع

زه داکوع زوی یم او نن ورځ به معلومه سی چی چا د شریفی مور شیدی رودلی دی او څوک ذلیل او سپک دی

سلمه بن اکوع ﷛ دوئ تر برید لاندی ونیول ټول اوښان یې څنی خلاص کړه او ډیرش یمنی پټوان یې له هغوئ غنیمت ونیول او راواخیستل دده له تګه وروسته رسول الله ﷺ پنځه سوه یا اووه سوه صحابه ﷛ په ملګری روان سو او ډیر ژر هلته ورسیدل رسول الله ﷺ

(۱) ددې غزا په تاریخ کې اختلاف دی ابن سعد وایې چی دا غزا په کال شپږم هجری دلومړی خور په میاشت کې سوی ده او امام بخاری رحمه الله وایې چی په کال اووم هجری کې دخیبر تر غزادرې ورځی مخکې سوی ده مګر ټول علماء پر دې یو خوله دی چی دا غزا په کال شپږم هجری کې سوې ده او دحدیبیه تر سوله مخکې ده دتفصیل دپاره فتح الباری جلد ۷/ص/۳۵۲ وګوری)

ترتلو مخکې هم څو سپاره لیږلي وو هغه کسان مخکې ورسیدل او دوئ مقابله یې وکړه دوه تنه له مشرکینو ووژل سوه یو مسعدة بن حَكَمَة چې ابوقتاده ﷛ ووژی او بل ابان بن عمر چې هغه بیا دعکاشه بن محصن ﷛ په لاس ووژل سو او د مسلمانانو له ډلې څخه مُحرز بن نضله ﷛ چې د هغه لقب اخرم (۱) دی دعبدالرحمن بن عیینة په لاس شهید سو سلمه بن اکوع ﷛ رسول الله ﷺ ته راغلی او غوښتنه یې وکړه چې یارسول الله ﷺ ما هغوئ په فلانی ځای کې تږی پریښودل اوراغلم که سل تنه ملګری ماته راکې نو ټول به بندیان راولم؟ رسول الله ﷺ وفرمایل: (یاابن الاکوع اذاملکت فاسجع) اې د اکوع زویه کله چې ته زورور سې نونرمی کوه (۲) مشرکینو ماته وخوړه او وتښتیدل رسول الله ﷺ یوه شپه او ورځ هلته پاته سو اوصلوة الخوف یې اداکی اوپنځه ورځې وروسته مدینې منورې ته بیرته راستون سو، زرقانی جلد ۲/ص/۱۵۳)

دبنی لحیان غزا دهجرت شپږم کال
دلومړۍ خور میاشت

دهجرت شپږم کال دلومړۍ خور په میاشت کې رسول الله ﷺ په خپله دعاصم بن ثابت ﷛ اوخبیب بن عدی ﷛ اونوروشهیدانو درجیع دپیښېدبدلی اخیستولپاره دوه سوه تنه صحابه کرام ﷛ له ځان سره ملګری کړه اوروان سو بنولحیان درسول الله ﷺ په راتګ خبرسو وتښتیدل په غروکې پټ سورسول الله ﷺ دوې ورځې هلته پاته سو اوشاو خواته یې واړه واړه ګروپونه ولیږل اوبیرته له جنګ رسول الله ﷺ بیرته مدینی ته راستون سو اوپه ژبه مبارکه یې داکلمات جاری وو . آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ رَبَّنَا حَامِدُونَ اعوذبالله من وعثاء السفر وكآبت المنقلب وسوء المنظر فی الاهل والمال (طبقات ابن سعد جلد ۲/ص/۵۶. زرقانی جلد ۲/ص/۱۴۷)

دعکاشه بن محصن رضی الله تعالی عنه سریه دغَمر (۱) په لوری دهجرت شپږم کال
دلومړۍ خور میاشت

دهجرت شپږم کال دلومړۍ خورپه میاشت کې رسول الله ﷺ عکاشه بن محصن ﷛ له څلوېښتو ملګرو سره دغمرلوری ته ولیږی مګر هغه خلک خبرسو سمدستی وتښتیدل کله چې دوئ ورسیدل څوک په لاس نه ورغلونوشجاع بن وهب یې دلتهون لپاره یوې خواته ولیږی له نښونښانو څخه صحابه کرام ﷛ ته هیڅ معلومات نه کیدی په دغه وخت کې یوسړی ددوئ لاس ته ولویدی هغه یې بندی کې اوپوښتنه یې څنې وکړه هغه دپسو اونورڅاروځای وښودی دوئ بریدپروکی دوسوه اوښان یې په غنیمت ونیول (طبقات ابن سعد جلد ۲/ص/۶۱)

---

(۱) غمر داوبو دچینې نوم دی

د محمد بن مسلمه رضی الله تعالی عنه سریه د ذی القصه په لوری (۱)

په همدی کال دڅلورمی خورپه میاشت کې رسول الله ﷺ محمدبن مسلمه ﷺ له لسو تنوصحابه کرام ﷺ سره د ذی القصه ولوری ته دبنی ثعلبه اوبنی عُوال دمقابلې لپاره ولیږل دشپې دوئ هم هلته ورسیدل اوویده سو مشرکین په غروکې پټ سړی وو کله چې دوئ ویده سو نوسل تنه مشرکین راغلل اودشپې یې پرمسلمانانوبریدوکي اوټول یې شیهدان کړه محمدبن مسلمه ﷺ ټپي سو ددوئ په فکرهغه هم شیهدسوپرېښودی اودوئ ولاړل یومسلمان ددوئ وڅنګ ته تیریدی محمدبن مسلمه ﷺ یې راپورته کي اومدینې ته یې راورسوی.

دابوعبیدة بن الجراح ﷺ سریه د ذی القصه په لوری

رسول الله ﷺ ابوعبیدة بن الجراح ﷺ له څلویښتوملګروسره ذی القصه وخواته ولیږی دوئ چې کله ورسیدل سمدستي یې پرهغوئ بریدی وکي مشرکینوماته وخوړه او وتښتیدل ابوعبیدة ﷺ ددوئ پسونه ، بزې، ګیرکړه اومدینه منوری ته بیرته راستون سو ودې سریه ته ذی القصه ثانیه وایې

دجمُوم سریه دهجرت شپږم کال دڅلورمی خورمیاشت)

دهجرت شپږم کاڵ ددویمی خورمیاشت وه رسول الله ﷺ زیدبن حارثه ﷺ جموم ته ولیږی جموم له مدینې څخه څلورمیله لیری وو دبنی سلیم دمقابلې لپاره چې کله صحابه کرام ﷺ ورسیدل نورشئ په لاس ورنه غلی یوه ښځه وه هغې دمشرکینومعلومات ورکړه مسلمانانوپرهغه ځای بریدوکي بنوسلیم څه بندیان سو اوڅه اوښان اوپسونه یې غنیمت ونیول سو دوې ورځې وروسته دوئ مدینې ته راورسیدل (۲)

دعیص سریه دهجرت شپږم کال ددریمی خورمیاشت

رسول الله ﷺ ته خبرورسیدی چې دقریشویوه تجارتی قافله له شامه را روانه ده ددې خبرپه اوریدوسره رسول الله ﷺ زیدبن حارثه ﷺ له سل تنه ملګروسره دعیص په نامه ځای ته ولیږی داځای له مدینې منوری څخه دڅلورو ورځومزل دی دسیندغاړی ته نژدی ساحل ته واقع دی هلته به دقریشوتجارتی قافلی تیریدلی ، مسلمانان چې کله ورسیدل نودقافلی ټول خلک یې ونیول اوددوئ ټول مالونه اوسامانونه یې غنیمت کړه ټوله یې راوړه ومدینې منوری ته په بندیانوکې درسول الله ﷺ زوم ابوالعاص بن ربیع هم وود نبی کریم ﷺ لور زینب ﷺ عص بن ربیع ته پناه ورکړه اونبی کریم ﷺ هم ددې پناه ومنله اودده ټول سامان اومال یې بیرته ورکي (۳)

(۱) ذی القصه داوبودچینی نوم دی چې له مدینې منوری څخه شل میله لیری ده ..زرقانی)
(۲) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص /۶۲، ۶۳، زرقانی جلد ۲ /ص /۱۵۵)
(۳) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص /۶۲، ۶۳)

دطرِف سریه دهجرت شپږم کال څلورمه خور

طَرِف د چینی نوم دی دمَدینی منوری څخه شپږدیرش میله لیری پروت دی زیدبن حارثه ﷺ یې له پنځه لس تنه ملګرو ﷺ سره دبنی ثعلبه دمقابلی لپاره هغه ځای ته ولیږی غلیمان وتښتیدل زیدبن حارثه ﷺ څه اوښان اوپسونه اوبزی په غنیمت ونیول هغه یې مدینی منوری ته راوستل اوبیرته راستون سو (۱)

دحسمی سریه(۲) دهجرت شپږم کال څلورمه خور !

دحیة الکلبی ﷺ درسول اللهﷺ پیغام وقیصر روم ته وړی وو کله چې له هغه ځایه راتلی دروم باچاقیصر درسول اللهﷺ لپاره ډالۍ اوتحفی ورکړی پرلاره چې کله حسمی سیمی ته راورسیدی نوهنید جذامی دجذام قبیلي مشرله څوملګروسره دحیهﷺ ته لار ونیوه اوپرده باندی یې بریدوکي ټولی تحفی اوډالۍ یې څنی واخیستی یواځی یوزوړپټووریاته سو نورسامان یې ټول څنی واخیستی رفاعه بن زید جذامی ﷺ په اسلام مشرف سوی وو کله چې هغه په دې خبرسو نوده له ځان سره څونورمسلمانان ملګری کړه اوولاړی له هنید جذامی څخه یې هغه ټول شیان بیرته واخیستل اودحیة الکلبی ﷺ ته یې وسپارل دحیه ﷺ مدینی منوری ته راغلی رسول اللهﷺ یې له پیښي خبرکي رسول اللهﷺ دپنځه سوه صحابه کرام ﷺ لښکرتیارکي اوزیدبن حارثه ﷺ یې ددوئ مشروټاکی اودحسمی ولوری ته یې ولیږل دوئ به دشپی مزل کوی اودورځي به یوځای پټیدل یوه ورځ سهارهلته ورسیدل سمدستی یې پرجذام قبیله بریدوکي هُنیداودهغه زوی ووژل سو سل ښځي اوماشومان بندیان سو زر اوښان اوپنځه زره پسونه اوبزی په غنیمت ونیول سو له دوئ سره درفاعه بن زیدﷺ خلک هم اوسیدل اوهغه مسلمانان وو په ناخبری سره دهغوئ ماشومان هم بندیان سوه رفاعه بن زیدﷺ درسول اللهﷺ په خدمت کې حاضرسو رسول اللهﷺ علی ﷺ له ده سره ملګری کي اوحکم یې وکی چې ټول بندیان پریښودل سی اوټول مال بیرته ورکړل سی تردی چې شړۍ بدنۍ اوکجاوه ټول شیان بیرته ورکړل سو (۳)

دوادی القری سریه بزرګه میاشت دهجرت شپږم کال (۴)

درجب په میاشت کې نبی کریمﷺزیدبن حارثه ﷺ دبنی فزاره دمقابلی لپاره وادی القری ته ولیږی یوڅو مسلمانان شهیدان سو اوزیدبن حارثهﷺ په ټپی حالت کې مدینی ته راغلی

---

(۱) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص /۶۲، ۶۳)

(۲) حسمی دتری کندی ته نژدی ځای دی هلته دجذام قبیله آباده ده ابن سعداوابن سیدالناس وایې چې داسریه شپږم کال دڅلورمی خور په میاشت کې سوی ده اوحافظ ابن قیم وایې چې داسریه دحدیبیه ترسوله وروسته ده څکه دحدیبیه له راستنیدو وروسته دحیة کلبی ﷺ دروم پاچاته دپیغام رسولولپاره ولیږل سو ، زرقانی جلد ۲ /ص /۱۵۸)

(۳) ابن سعد جلد ۲ /ص /۶۳) زرقانی جلد ۲ /ص /۱۵۸)

(۴) وادی القری دیوځای نوم دی مدینی منوری ته نژدی دی دشام دلاری پرسرپروت دی ، زرقانی)

ددومة الجُندَل سریه دهجرت شپږم کال دشعبان یا برات میاشت !

دعبدالله بن عمر ﷛ څخه روایت دی چی رسول الله ﷺ په مسجد کې ناست وو ابوبکر ﷛ اوعثمان ﷛ اوعلی ﷛ اوعبدالرحمن بن عوف ﷛ اوعبدالله بن مسعود ﷛ اومعاذبن جبل ﷛ اوحذیفة بن الیمان ﷛ اوابوسعید خدری ﷛ اولسم زه وم موږټول درسول الله ﷺ په مجلس کې ناست وو چی یوځوان انصاری درسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوسلام یې واچوی کینستی اوپوښتنه یې وکړه چی یارسول الله ﷺ (ای المؤمنین افضل) اې دالله ﷻ رسول ﷺ ترټولوغوره مسلمان څوک دی ؟

نبی کریم ﷺ وفرمایل (احسنهم اخلاقاً) ترټولوغوره هغه څوک چی اخلاق یې ترټولوښه وی ، وروسته هغه پوښتنه وکړه (فأی المؤمنین اکیسُ) ترټولوهوښیاراوپوه څوک دی ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل : (اکثرهم للموت ذکرا واکثرهم استعدادا له قبل ان ینزل به اولئک هم الاکیاس) ژباړه : کوم خلک چی ترټولومرګ ډیریادوی اودمرګ څخه مخکې ترټولوډیر دمرګ تیاری کوي داسی خلک پوه اوهوښیاران دی .

انصاری ځوان چوپ سو خورسول الله ﷺ مجلس ته مخ راواړو او وې ویل پنځه خویونه ډیر خطرناک دی الله تعالی دی تاسوله هغوپنځوو ساتی

۱- په کوم قوم کې چی بی حیایې په ښکاره توګه سره خپره سی نوپه هغه قوم کې به طاعون اوهغه ناجوړیانی خپریږی چی هغه به مخکې تاسو هیڅکله نه وی لیدلی

۲- کوم قوم چی په ترازو (تله) اوناپ (ګز) کې کمی کوی هغوئ به په وچکالی اوبی وزلی اخته کیږی اوظالم پاچا به پردوئ مسلط کیږی

۳- کوم قوم چی دخپلومالوزکوة نه ورکوی پرهغوئ به بارانونه بندیږی که حیوانات نه وی نوبیخی به له باران بی برخی وای

۴- اوکوم قوم چی الله ﷻ اودهغه درسول ﷺ لوظ ماتوی نوالله ﷻ به پردوئ دښمنان مسلط کوی اوهغه به دبل قوم خلک وی له دوئ سره چی څه وی هغه ټول به ځنی اخلی

۵- اوکله چی امیران اوملایان دالله ﷻ دکتاب خلاف پریکړه کوی اوسرکښنه سی نوالله تعالی به یې په خپل مینځ کې بیلوالی اواختلاف پیداکوی .

وروسته رسول الله ﷺ عبدالرحمن بن عوف ﷛ ته وویل چی زه نن یاصبا تاپه یوه مهم کارپسی لیږم ته تیارسه ! صباسهارچی کله لمونځ وسو نوعبدالرحمن بن عوف ﷛ یې راوغوښتی اوخپل مخ ته یې کښینوی اوپه لاس مبارک یې لنګوټه(پګړی) دهغه پرسروتړله اودڅلوروګوتوپه اندازه شمله یې شاته ورپریښوده اووې فرمایل اې دعوف زویه داسی بګړی تړه داډیره ښه ښکاریږی وروسته یې بلال ﷛ ته وویل چی ته یو بیرغ

راوړه اوعبدالرحمن بن عوف ؓ ته یې ورکړه وروسته رسول الله ﷺ د الله ج
حمداوثنااوپرخپل ځان باندې درود ووایو اوعبدالرحمن بن عوف ؓ ته یې وفرمایل
دابیرغ له ځان سره واخله اود الله ﷻ په لاره کې جهاد وکړه کوموخلکوچې په الله ﷻ باندې
کفرکړی دی له هغوئ سره وجنګیږه ، خیانت مه کوه ، دوکه مه کوه ، دچاپوزه اوغوږونه
مه پریکوه ، ماشومان مه وژنه دادالله ژمنه ده اودهغه دنبي ﷺ طریقه ده
له اووه سوه ۷۰۰ملګروؓ سره یې دومة الجندل خواته ولیږی اودایې ورته وویل چې که
دوئ ستابلنه ومنله او اسلام یې قبول کې نو دهغه ځای دمشرله لورسره په نکاح کې ځان
مه کوه ،عبدالرحمن بن عوفؓ روان سو کله چې هلته ورسیدی خلکوته یې داسلام بلنه
ورکړه دري ورځی پرلپسی یې دوئ ته داسلام بلنه ورکوله دریمه ورځ ددومة الجندل
مشر اصبغ بن عمرو اسلام قبول کی نوموړی مخکې عیسائي ووده په پیروی
نوروډیروخلکوهم اسلام ومنی اودرسول الله ﷺ دوینا برابر دعبدالرحمن بن عوف ؓ نکاح
دهغه ځای دمشراصبغ له لور تُمَاضر سره وسوه عبدالرحمن ؓ هغه له ځان سره مدینې
منورې ته راوسته ابوسلمة بن عبدالرحمن ؓ چې له لویوتابعینوڅخه دی اولوی حافظ
دی دهغې له خیټې پیداسوی دی (۱)

دفدک سریه دهجرت شپږم کال دشعبان میاشت !

رسول الله ﷺ ته داخبرورسیدی چې بنی سعدبن بکردخیبردیهودودمرستې لپاره فدک ته
نژدې لښکرراټولوځای کړی دی ، رسول الله ﷺ علي ؓ له سل تنه صحابه کرام ؓ سره فدک
ته ولیږی په لاره کې دهغوئ یوسړی ګیرسو له ځیړنواوتحقیقاتوڅخه وروسته دامعلومه
سوه چې دفدک جاسوس دی ودته په امن ورکولوسره یې له هغه څخه پوښتنه وکړه هغه
ددوئ ټولوسم معلومات اوځای وروښودی مسلمانان دهغومعلوماتوبرابرهغه ځای ته
ورسیدل اوپردوئ یې بریدوکي بنوسعدوتښتیدل مسلمانانوپنځه سوه اوښان اودوه زره
پسونه اوبزې له ځان سره مدینې منورې ته راوستل اوراغلو (۲)

دام قرفه سریه دهجرت شپږم کال دروژې مبارکه میاشت !

ام قرفه دیوی ښځي لقب دی ددې اصل نوم فاطمه بنت ربیعه وه داښځه دبنوفزاره قبیلې
مشره وه زیدبن حارثه ؓ یوځل دتجارت لپاره مال اخیستی وو شام ته تلی کله چې په دی
ځای کې تیریدی نودبنوفزاره خلکوپرده بریدوکي اوزید ؓ یې ټپی کي اوټول سامان یې
څنې واخیستی زید ؓ بیرته مدینې منورې ته راستون سو رسول الله ﷺ سمدستي ددوئ
دمقابلې لپاره یولښکرتیارکی دزید ؓ په مشرۍ یې ولیږی دوئ په کامیابی سره بیرته
مدینې ته راغلو (۳)

(۱) زرقاني جلد ۲ /ص / ۶۳، طبقات ابن سعدصفحه ۱۵)
(۲) زرقاني جلد ۲ /ص / ۱۶۲)
(۳) زرقاني جلد ۲ /ص / ۱۶۲)

دعبدالله بن عتیک ﷺ سریه دیهودی ابورافع بن حقیق دوژلو لپاره

دابورافع یهودی دوژلوتفصیلی قصه دهجرت ددریم کال په پیښوکې یاده سوی ده زمونږهدف دلته یواځې داوو چې دیوشمیرعلماء په نزد ابورافع دوژلوپیښه په کال دریم هجری کې سوی ده اودیوشمیرعلماء په نزدبیادهجرت په پنځم کال سوی ده اودیوشمیرنورو په نزدبیادهجرت په شپږم کال سوی ده دتفصیل لپاره وګوری (زرقانی ج/۲/ص/۱۶۲)

دعبدالله بن رواحه ﷺ سریه دهجرت شپږم کال دکوچنی اخترمیاشت!

دابورافع له وژلو وروسته یهودو اُسیربن رِزام خپل مشروټاکی هغه درسول الله ﷺ دمقابلې لپاره تیاری پیل کی اوعطفان قبیلَه اونوری قبیلې یې درسول الله په خلاف دجګړې لپاره راپورته کولې رسول الله ﷺ چې کله خبرسو نوعبدالله بن رواحه ﷺ یې له درې ملګروسره دپلټنې لپاره ولیږی عبدالله بن رواحه ﷺ راغی خبرېې راوړی چې خبره سمه ده رسول الله ﷺ عبدالله بن رواحه ﷺ له دیرش ملګروسره هغه ته ولیږی او ورته وې ویل چې هغه دلته راولی ددې لپاره چې له هغه سره مخامخ خبری وکړو اسیربن ارزام هم له دیرش ملګروسره مدینی ته را روان سو پریوه یوه اوښ باندی دوه دوه تنه سپاره وو یویهودی اویومسلمان ددوئ نیت بدل سو اسیربن رزام اوعبدالله بن انیسﷺ پریوه اوښ وو آسیربن رزام دوه ځلی توره پورته کړه مګر عبدالله بن انیسﷺ بیداره وو اودواړه ځله یې وبخښې اسیرچې کله دریم ځل داحرکت وکې نو ددواړو دلوترمینځ جګړه راپورته سوه ټول یهودیان ووژل سو په دوئ کې یواځې یوسړی پاته سو هغه وتښتیدی داللهﷻ په ساتنه مسلمانان ټول روغ رمټ وو یواځې عبدالله بن انیس ﷺ ټپی سو کله چې صحابه کرام ﷺ مدینی ته راغلل نورسول الله ﷺ وفرمایل (قدنجاکم الله مِنَ القوم الظّالمین) الله تعالی تاسوته دظالمانوڅخه خلاصون درکی . اودعبدالله بن انیس ﷺ په ټپ یې لاړی مبارکی وموښلی هغه سمدستی جوړسو اوپه مخ یې لاس ورکښنودی اودعایې ورته وکړه .

دکرز بن جابرفهری ﷺ سریه دعرنیین په لوری دهجرت شپږم کال کوچنی اختر

دعکل اوعُرَینیه څه خلک ومدینی منوری ته راغلو اوپه ښکاره یې اسلام ومنی څو ورځی وروسته یې له رسول الله ﷺ څخه غوښتنه وکړه چې مونږخوشپانه خلک یو تراوسه زمونږ په شیدوباندی ګذاره ده دغلی عادت نه یو دمدینی اوبه زمونږله بدن سره برابری نه دی که ته مونږته له ښاره دباندی دزکواتو داوښانوساتلواودهغودشیدوڅښلواجازه راکړی ښه به وی ؟ رسول الله ﷺ ددوئ غوښتنه ومنله اوله ښاره دباندی یې دزکوة داوښانوپه وروشوکې داوسیدواجازه ورکړه اوهلته یې دشیدوخوړلواجازه هم ورکړه داوئ په څووروځوکې جوړروغ اوقوی سو دوئ په همدې وخت کې له اسلام واوښتل ومرتدسواودرسول الله ﷺ څاروان اوښبه یې شهیدکې اودهغه لاسونه اوپښې اوپوزه اوغوږونه پریکړل اوپه سترګوکې یې اغزی ورښخ کړه اواوښان یې وتښتول

رسول اللهﷺ چې څنګه خبرسو سمدستي يې (۱) کرزبن جابرفهری رضی الله عنه له شلوتنو ملګروسره ددوئ په لاندی کولوپسی ولیږی مسلمانان په دوئ پسی ورسیدل اوټول یې بندیان رسول اللهﷺ ته راوستل له دوئ څخه دقصاص اوبدلی اخیستلوحکم وسو لکه څنګه چې دې خلکوڅاروان اوښبه وژلي وو هغه رنګه دوئ ووژل سو پوزه ، غوږونه ، پښې ، اولاسونه ورڅخه غوڅ سو مګر د راتلونکي لپاره داحکم وسو چې مجرم که هرڅومره سخت جرم کړی وی خوله هغه سره به ډاسی عمل نه کیږی اومخکې هم داحکم وو چې دهرڅومره سخت دښمن مثله کول حرام دی نوځکه که کوم کافر یو مسلمان شهیدکې اومثله یې کې نو دهغه په بدله کې به کافر وژل کیږی خومثله کیږی به نه .

ابوسفیان عمروبن امیه ضمری رضی الله عنه درسول الله دشهادت لپاره مدینې ته ولیږی !

ابوسفیان بن حرب یوه ورځ دقریشوپه یوه غونډه کې ناست وو اووې ویل چې داسی څوک نسته چې ولاړسی اومحمدﷺ قتل کړی ، ځکه پرهغه هیڅ پیره نسته ، محمدﷺ په عاموبازاروا وکوڅوکې ګرزی ، یوه کوچی وویل زه په دې کارکې ډیرماهریم که ته زمامرسته وکړی نوزه داکارکولای سم ، ابوسفیان هغه ته یوه اوښه ورکړه اودلاری توښه یې ورکړه اودمرستی ژمنه یې ورسره وکړه هغه کوچی خپله نیزه راواخیسته اومدینې ته روان سو کله چې کوچی ورسیدی نورسول اللهﷺ دبنی عبدالاشهل په مسجدکې وو کله چې یې هغه کوچی ولیدی وې ویل داسړی په یوفاسدنیت راروان دی ، اُسیدبن حضیر رضی الله عنه ولاړسو اوهغه صحرایې ودروی کله چې په هغه کې تالاشی وسوه نودده له لاسه نیزه ولویده اسید رضی الله عنه رسول اللهﷺ ته راوستی رسول اللهﷺ ورته وویل رښتیاووایه په کوم نیت راغلی یې ؟ سارایې وویل که ته ماته امن راکړی نورښتیابه درته ووایم ، رسول اللهﷺ ورته وویل ماتاته امن درکړی دی ،صحرایې ټوله قصه ورته بیان کړه ، رسول اللهﷺ صحرایې پریښودی اووې بخښی صحرایې چې کله درسول اللهﷺ مهربانی ولیده سمدستي مسلمان سو اودایې وویل (یامحمدوالله ماکنت افرق الرجال فماهوالاان رأيتک فذهب عقلی وضعفت نفسی ثم اطلعت علی ماهممت به ممالم یعلم احدفعرفت انک ممنوع وانک علی حق وان حزب ابی سفیان حزب الشیطان فجعل رسول الله صلی الله علیه وسلم یتبسم) ژباړه : اې محمدﷺ زه داسی څوک نه یم چې له چاوبیریږم مګر کله چې می ته ولیدی نوحالت می بل شان سو عقل می ولاړی اوزړه می کمزوری سو اوبل داچې ته زماپه نیت خبرسوی اوسره له دې چې په دې هیڅوک هم نه وو خبرنوزه پوه سوم چې ته داللهﷻ له لوری ساتل سوی اوخوندی یې اورښتیاهم ته پرحق یې اوداابوسفیان ډله دشیطان ډله ده ،رسول اللهﷺ چې داخبری واوریدی مسکی سو

(۱) دا دواقدی اوابن سعداوابن حبان خبره ده اوداامام بخاری (رح) په نزد داسریه دحدیبیه ترسوله وروسته اودخیبرترغزامخکې سوی ده دتفصیل لپاره زرقانی جلد ۲ /ص/ ۱۷۳وګوری)

هغه څوورځې د رسول الله ﷺ په خدمت کې اوسیدی او بیایې له رسول الله ﷺ څخه اجازه وغوښته او رخصت سو وروسته د هغه درک نه سو معلوم چې چیری ولاړی

څه وخت وروسته رسول الله ﷺ عمرو بن امیه ضمری او سلمة بن اکوع انصاری ؓ مکې ته ولیږل چې که موو خت پیدا کی نو ابوسفیان ووژنی ، کله چې دوئ دواړه مکې ته داخل سو نو دا نیت یې و کی چې کله مسجد حرام ته داخل سو نو لومړی به د بیت الله شریف طواف کوو په حرم کې له داخلیدو سره سم ابوسفیان دوئ ولیدل او ورته راغلی که ګوری یو عمرو بن امیه ؓ دی د فکرو کې چې دئ خامخا دیو ضروری کار لپاره راغلی دی ځکه د جاهلیت په وخت کې عمرو بن امیه ضمری ؓ په شیطان مشهور وو د مکې خلک له ده ډیرو یریدل د مکې خلکو په دې فکر چې عمرو بن امیه ؓ مور ته څه زیان و نه رسوی له دې ویری یې د هغه لپاره څه پیسې جمع کی عمرو ؓ خپل ملګری ته وویل چې د ابوسفیان وژل خو اوس نه سی کیدای ښه داده چې مو ږ خپل ځانو نه وباسو او ولاړ سو کله چې دوئ روان سو په لاره کې عبد الله بن مالک نیمی ووژی یو څه نور ولاړل د بنی الدیل قبیلې یو سړی په پروتې دا شعر وایو : وَلَسْتُ بِمُسْلِمٍ مَادُمْتُ حَیًّا .... وَلَسْتُ اَدِیْنُ دِینَ المسلمینا

ژباړه : ترڅو چې زه ژوندی یم زه به هیڅکله مسلمان نه سم او نه به د مسلمانانو دین غوره کړم . عمرو ؓ (۱) شعر ویونکی باندی د غشی وار وکې چې په هغه سره د مشرک روغه سترګه د باندی راووته او وریسی یې د توری وار پروکی او ځای پر ځای یې کې کله چې له دغه ځایه روان سو نو په لاره کې د قریشو دوه جاسوسان په مخه ورغلو هغه خلک قریشو د رسول الله ﷺ د حالاتو د معلومولو لپاره لیږلی وو له هغو څخه یې یو ووژی او بل یې بندی رسول الله ﷺ ته راوستی او ټوله قصه یې ورته بیان کړه رسول الله ﷺ د دې پیښې په اوریدو سره وخندل او عمرو ؓ ته یې د خیر دعا وکړه (زرقانی جلد ۲ / ص / ۱۷۷)

د حدیبیة سوله د هجرت شپږم کال د ذی القعدة یا میاشت

حدیبیه د یوه کوهی نوم دی له دې کوهی سره یو کلی آباد دی چې هغه هم په همدې نامه مشهور دی دا کلی له مکې معظمې څخه نه ۹ میله لیری دی ، محب طبری فرمایې چې د حدیبیه ډیره برخه په حرم کې داخله ده او پاته برخه یې په حل کې ده ،

د حدیبیه تر سوله مخکې رسول الله ﷺ خوب ولیدی چې زه او زما څه ملګری ؓ مکې مکرمې ته په امن داخل سو او عمره کوو یو شمیر صحابه وو ؓ ویښتان کوچنی کړی او یو شمیر نورو بیا خریلی دی (رواه البیهقی فی الدلائل)

د دې خوب په اوریدو سره د صحابه کرام ؓ په زړو کې چې د بیت الله شریف کومه مینه او محبت وو هغه را وخوټیدی او د بیت الله شریف د لیدو تمې ته ټول ناآرامه سو ،

(۱) په یو روایت کې راغلی دی چې عمرو ؓ پوښتنه وکړه چې ته څوک یې هغه وویل زه د بنی بکر قبیلې څخه یم عمرو ؓ وویل ښه راغلی وروسته هغه سړی پریوتی او دغه شعر یې بیا پیل کې عمرو ؓ لومړی یو غشی د هغه پر روغه سترګه وویشتی وروسته یې د توری وار پروکې او د تل لپاره پټه خوله سو ، زرقانی)

دهجرت شپږم کال د دوشنبه د میانی لومړی ورځ وه رسول الله ﷺ د عمری په نیت له مدینې منوری څخه مکی معظمی ته له پنځه لس سوه مهاجرو او انصارو ﷺ سره روان سو (۱) کله چې دوئ ذوالحلیفة ته ورسیدل نو د قربانۍ څاروو ته یې ږنګولی واچولی او دعمرې احرام یې وتړی ، بُسربن سفیان ﷺ یې د حالاتو د معلومولو لپاره مخ ته ولیږی د مسلمانانو د جنګ نیت نه وو ځکه له دوئ سره هیڅ رنګه وسله او د جنګ سامان نه وو یواځې د ومره وسله وه ورسره وه لکه یو مسافر چې یې له ځان سره وړی له دوئ سره یواځې توری وی او هغه هم په تیکی کې پټی وی (فتح الباری کتاب الشروط ، طبقات ابن سعد جلد ۲ / ص / ۶۹)
کله چې رسول الله ﷺ د اسطاط کوهی ته ورسیدی نو بسربن سفیان ﷺ راغلی او خبریې راوړی چې قریشو ستاد راتګ په خبریدو سره لښکر راجمع کړی دی او ستاد مقابلې لپاره تیاری نیسی او داڅرمنه یې کړی ده چې تا ته د مکی د داخلیدو اجازه نه ورکوی ،
او بل داخبروو چې خالد بن ولید د لښکر د مقدمة په ډول دوه سوه سپاره له ځان سره کړی دی او غمیم ځای ته رسیدلی دی ، رسول الله ﷺ د دې خبر په اوریدو سره هغه لاره پرېښوده او پر بله لار روان ړی او حدیبیه ته ورسیدی له دې ځایه چې کله رسول الله ﷺ خپل اوښه د مکی و خواته وګرزوله اوښه پریوته خلکو داوښی د ولاړیدو لپاره حل حل وویل خو هرڅو مره کوښښ یې چې یې وکی اوښه نه پورته کیده صحابه کرام ﷺ وویل (خلات القصواءُ خلات القصواءُ) اوښه چوسه اوښه چوسه رسول الله ﷺ وفرمایل دا د دی عادت نه دی الله ﷻ د امنع کړې ده وروسته یې وفرمایل، قسم په هغه ذات چې د هغه په لاس کې زما روح دی قریش که لما څخه دیو داسی شئ غوښتنه وکړی چې په هغو کې د شعائر الله تعظیم کیږی زه به خامخا هغه منم ، کله چې رسول الله ﷺ داخبره وکړه او ښه سمدستی ولاړه سوه او له هغه ځایه روان سو او حدیبیه ته ورسیدل او هم د لته میشت سو د ګرمۍ موسم وو داوبو د لږوالی له کبله تنده ډیره وه په ژوکې او به تمامی سوی صحابه کرام ﷺ رسول الله ﷺ ته عرض وکی یارسول الله ﷺ او به تمامی سوی او تنده ډیره ده رسول الله ﷺ له خپلی کڅوړی یو غشی راوایستی چې دا په چینه کی کیږدی کله چې صحابه کرام ﷺ هغه په چینه کې کیښودی نو او به راوخوټیدی او ټول لښکر په او به سو (۲)

(۱) په دې اړه روایتونه بیلابیل دی مشهور څورلس سوه دی لکه چې په صحیحن کې له براء بن عازب ﷺ څخه روایت سوی دی او په صحیحن کې له جابربن عبدالله ﷺ څخه د پنځلس سوه روایت هم سوی دی د تفصیل لپاره ، زرقانی جلد ۲ /ص / ۱۸۰ وګوری)
(۲) دا حدیث د صحیح بخاری په ډیرو بابو کې ذکر سوی دی مګر ټوټی ټوټی پوره حدیث په کتاب الشروط فی الجهاد و المصالحة مع اهل الحرب کې ذکر سوی دی ،، فتح الباری جلد ۵ /ص / ۲۴۲، ۲۴۵)

په حدیبیه کې له میشتیدو وروسته رسول الله ﷺ خراش بن امیه خزاعی ﷺ په اوښ باندی مکی ته ولیږی ورته وې ویل چی قریشوته ووایه چی موږ یوائحی دبیت الله دلیدولپاره راغلی یو دجنګ لپاره نه یوراغلی کله چی خراش ﷺ مکی ته ورسیدی نوقریشو سمدستی دده اوښ حلال کی اونیت یې وکی چی هغه ووژنی مګر دهغه یوشمیرخپلوانودته پناه ورکړه اودئ یې له مرګه وژغوری خراش ﷺ بیرته راغلی اورسول الله ﷺ ته یې ټوله پیښه بیان کړه وروسته رسول الله ﷺ عمر ﷺ ته پیغام ورکي اومکی ته یې دده دلیږلونیت وکي عمر ﷺ معذرت وغوښتی اووې ویل یارسول الله ﷺ ته په دې خبریې چی دمکی خلک زماله لاسه څومره زوریدلی دی اوټول زمادښمنان دی اوپه مکه کې زمادقبیلی هیڅوک هم نسته چی ماته پناه راکړی نوکه ته عثمان غنی ﷺ ولیږی ښه به وی ځکه دهغه په مکه کې خپلوان سته دته به پناه ورکړی رسول الله ﷺ هم همدارایه خوښه کړه اوعثمان غنی ﷺ یې راوغوښتی اوداامریې ورته وکي چی ابوسفیان اودمکی نوروشرانوته زماپیغام ورسوه اوکوم مسلمانان چی په مکه کې دی اودخپل اسلام ښکاره والی نه سی کولای هغوئ ته دازیری ورکړه چی نورمه ویریږی نژدی ده چی الله تعالی به فتح راپه برخه کړی اوخپل دین به غالب اوښکاره کړی ، عثمان بن عفان ﷺ دخپل ملګری ابان بن سعید په پناه کې مکی ته داخل سواودرسول الله ﷺ پیغام یې ورسوی اودمکی مسلمانانوته یې زیری ورکي ټولو قریشوپه یوه خوله داځواب ورکی چی سږکال رسول الله ﷺ مکی ته نسی داخلیدای ته که غواړی نویوائحی طواف کولای سی ، عثمان ﷺ وفرمایل زه پرته له رسول الله ﷺ هیڅکله طواف نه کوم ، قریشوچی کله داخبره واوریده راپاڅیدو اوعثمان ﷺ یې بندی کي عثمان ﷺ هلته بندی سو اودلته په حدیبیه کې داخبرمشهورسوچی عثمان ﷺ شهیدسوی دی .

بَيعَةُ الرِّضوَان

رسول الله ﷺ ته چی کله داخبرورسیدی نوډیر غمجن سو اودایې وفرمایل چی ترڅوپوری زه له دوئ څخه بدله وانه خلم ترهغه وخت به له دې ځایه نه ځم

رسول الله ﷺ تریوه درخته لاندی ناست وو اوله صحابه کرام ﷺ یې بیعت واخیستی بیعت پردی وسو چی ترڅوپوری زموږ په بدن کې ساه وی له کافرانوسره به جهادکوو مړه به سو خوتښتوبه نه ،

بیعت پیل سو ترټولو مخکې ابوسنان اسدی ﷺ بیعت وکی په معجم طبرانی کې له عبدالله بن عمر ﷺ څخه روایت سوی دی چی رسول الله ﷺ چی کله خپل ملګری ﷺ دبیعت لپاره راوغوښتل نوترټولو مخکې ابوسنان ﷺ درسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوغوښتنه یې وکړه چی یارسول الله ﷺ دبیعت لپاره لاس راکړه رسول الله ﷺ ورته وایې پرڅه شئ باندی بیعت راسره کوی ، ابوسنان ﷺ وویل پرهغه څه چی زماپه زړه کې دی رسول کریم ﷺ

ورته وایې ستا په زړه کې څه دی ؟ ابو سنان ﷺ وویل یارسول الله ﷺ زما په زړه کې دادی چې ترهغه وخته پورې به توره چلوم ترڅو پورې چې یا خو الله عزوجل ماته بری راکړي او یا هم په دې لاره کې شهید سم رسول الله ﷺ له ده سره بیعت وکړ او وروسته ټولو صحابه کرام ﷺ بیعت وکړ .

په صحیح مسلم کې راغلي دي چې سلمه بن اکوع ﷺ درې ځله بیعت وکړ په پیل کې په مینځ کې او په پای کې.. رسول الله ﷺ چې کله له بیعت کولو خلاص سو نو چپه لاس يې پر راسته لاس کیښودی او دا يې وفرمایل چې دا بیعت دعثمان ﷺ له لوری دی (رواه البخاری) راسته لاس درسول الله ﷺ له طرفه وو او چپه لاس دعثمان ﷺ له طرفه وو عثمان ﷺ به دا بیعت یادوی چې زما له طرفه درسول الله ﷺ چپه لاس زما تر راسته لاس ډیر غوره وو (زرقاني جلد ۲ /ص /۲۰۶، ۲۰۸)

ودې بیعت ته بیعت الرضوان وایې او دهغه یادونه الله تعالی په سورة فتح کې کړې ده :

﴿لَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحاً قَرِيباً﴾(۱۸) ﴿وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللهُ عَزِيزاً حَكِيماً﴾ (۱۹)سورة الفتح آیت)

ژباړه : یقیناً الله ﷻ راضي سو له مومنانو څخه کله چې دوئ ستا په لاس ترونه لاندې بیعت وکړ د دوئ په زړو کې دالله ﷻ او دهغه درسول ﷺ کوم مینه او اخلاص چې پروت دی هغه الله تعالی ته ښه معلوم دی نو الله تعالی هم پر دوئ باندې خپل خاص سکون آرام او ډاډ نازل کړ او په بدل کې نژدې فتح ورپه برخه کړه او له دې پرته نور غنیمتونه به هم واخلي او الله تعالی غالب او حاکم ذات دی ..

تر بیعت کولو وروسته دا معلومه سوه چې دعثمان ﷺ دشهادت خبر دروغ وو قریش چې کله په دې بیعت خبر سو نو وویریدل دسولې لپاره يې دلیک او پیغام سلسله پیل کړه (فتح الباری ۳۴۵) خزاعه قبیله که څه هم تر اوسه لا په اسلام نه وو مشرف سوی مګر تل درسو ل الله ﷺ خیرغوښتونکی او دوستان وو دمکې مشرکینو چې به کله درسول الله ﷺ په خلاف فریبونه کول دوئ به هغه خبر رسول الله ﷺ ته رسوی ددې قبیلې مشر بدیل بن ورقاء دخزاعه قبیلې څو تنه له ځان سره ملګر ی کړل او درسول الله ﷺ په خذمت کې حاضر سو دوئ ورسول الله ﷺ ته وویل چې قریشو دحدیبیه په شا و خوا سیمو کې داوبو پر یوه لویه چینه ستا د مقابلې لپاره یولوی لښکر راجمع کړی دی او تا ته دمکې د داخلیدو اجازه نه درکوی ، او دشیدو درلودونکي اوښې له دوئ سره دی یعنی تر ډیره وخته دپاته کیدو نیت لري . او دمقابلې لپاره ټینګ ولاړ دی خوراکي توکي نور هم ورسره شته ، رسول الله ﷺ وویل موږ له هیچا سره دجنګ دپاره نه یو راغلي یوائې دعمرې دپاره راغلي یو ډیرو جګړو خو قریش کمزوری کړی دی که هغوئ غواړي نوزه به له دوئ سره دڅه وخت لپاره سوله وکړم په دغه وخت کې به یو پر بل برید نه کوی ، ما او نورعرب دې پرېږدي که

دالله ﷻ په مرسته زه بریالی سوم نو که د دوئ خوښه وه په دې دین اسلام کې دې داخل سی اواوس دستی خوبه دیوځه وخت لپاره په آرام وی او که بالفرض عرب بریالی سی نو د قریشو هغه تمنی اوارزو به پوره سی، مګر زه تاته داخبر درکوم چی الله تعالی به خامخا خپل دین بریالی کوی او ددې دین دښکاره کیدو او غلبې او د بریالیتوب او مرستی کومه ژمنه چی الله تعالی کړی ده هغه به هرومرو پوره کیږی او که قریش داخبره ونه منی نو قسم په هغه ذات چی زما ساه دهغه په لاس کې ده زه به خامخاله دوئ سره جهاد کوم ترڅو چی زما سرله بدنه بیل سی، دخزاعه قبیلی مشر بدیل له رسول الله ﷺ څخه ولاړی او قریشو ته یې وویل ماتاسوته ددې سړی له خوا خبر راوړی دی که غواړی نو تاسو ته به یې وړاندی کړم یو شمیر ناپوه او کم عقلانو ویل زموږ هیڅ اړتیا ورته نسته موږ د هغه هیڅ خبره اوریدل نه غواړو مګر په قریشو کې چی کوم پوه او هوښیار خلک وو هغوئ وویل هو بیان یې کړه راته وې وایه،

بُدیل وویل تاسو ډیر تلوار کونکی خلک یاست، محمد صلی الله علیه وسلم د جګړی لپاره نه دی راغلی بلکې دعمری داداکولو لپاره راغلی دی او غواړی لتاسو سره سوله وکړی قریشو وویل رښتیا هم هغه دجګړې لپاره نه دې راغلی مګر هغه مکی ته نسی داخلیدای، عروه بن مسعود ولاړ سو وینا یې وکړه وې ویل اې قریشو آیا زه ستاسو دپاره دپلار په منزله نه یم او تاسو زما دپاره داولاد په منزله نه یاست خلکو وویل رښتیا هم همداسی ده ده ورته وویل آیا تاسو په ما باندی یو بدګمانی لری قریشو ورته وویل نه هیڅکله نه،

عروه وویل دې سړی یعنی (نبی کریم ﷺ) ستاسو دنیکی او ګټې خبره کړی ده زما په نظر دا خامخا ومنی او ماته اجازه راکړی چی زه د محمد ﷺ په خدمت کې حاضر سم او په دې هکله خبری ورسره وکړم دوئ ورسره خوښه کړه، عروه دنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضر سو رسول کریم ﷺ هغه خبره ورته وکړه کومه چی یې بُدیل ته کړی وه عروه وویل اې محمد ﷺ تابه اوریدلی وی چی هرچاخپل قوم په خپله هلاک او بربادی کړی وی نو د بریالیتوب په پرته که بل صورت پیښ سی یعنی ناکامه سی نو پر دې خلک هغه یوا ځي پریږدی او وتښتی ، ابوبکر صدیق ؓ د رسول کریم ﷺ شاته ناست وو هغه عروه ته ځواب ورکي ورته وې ویل آیا موږ به رسول الله ﷺ پریږدو او وتښتو به، عروه وویل دا سړی څوک دی ، صحابه کرام ؓ وویل داابوبکر صدیق ؓ دی عروه وویل قسم په الله ﷻ که په ما باندی ستا احسان نه وای چی دهغه بدله تراوسه مانده درکړی نو هرومرو به مې ځواب درکړی وای داخبره یې وکړه او له رسول الله ﷺ سره یې خبری پیل کړی عروه چی به کله خبره کوله نو د رسول الله ﷺ ږیری مبارکی ته به یې لاس وروړي مغیره بن شعبه ؓ دعروه ورا ره د رسول الله ﷺ څنګ ته توره په لاس ولاړو ود رسول الله ﷺ په هکله یې داونه زغمله سمدستی یې عروه ته وویل خپل لاس دې درلنډ کړه له مشرک سره دا مناسب نده چی هغه

دی رسول الله ﷺ مسه کړی ، دمغیره ؓ خول پرسرووا و دجګړی جامی یې اغوستی وې څکه عره هغه ونه پیژندی او په غصه یې له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه دا بیاڅوک دی رسول کریم ﷺ وفرمایل داستاوراره مغیره بن شعبه ؓ دی عروه چې کله هغه وپیژندی ورته وې ویل ای غداره آیاماستادغداری او فتنه پورنه وو ورکړی ، مغیره ؓ تراسلام مخکې له څوملګروسره دمصرپاچامقوقس دربارته په یوه سفرتللی وو مقوقس پاچادده وملګروته ښه انعامونه ورکړه اودته یې لږشئ ورکړی مغیره ؓ په دې ډیر خفه سو دوئ په لاره کې یوځای دمه وکړه اوشراب یې وڅیښل ویده سو مغیره ؓ وخت پیداکي اودوئ ټول یې ووژل اوددوئ ټول انعامونه یې له ځان سره راواخیستل راغلی مدینی منوری ته درسول الله ﷺ په خذمت کې حاضرسو اواسلام یې ومنی رسول الله ﷺ ورته وفرمایل اسلام خوقبول کړه مګرله مال سره زماهیڅ اړیکه نسته څکه په چل او غداری سره اخیستل سوی دی عروه دمغیره ؓ دمړوپوروکي اودده روغه جوړه یې وکړه ،،

دعروه سترګی په صحابه کرام ؓ کې دی چې داڅومره احترام اوڅومره په اخلاص داسی عجب اونالیدلی منظرده هیڅکله نه وو لیدلی دصحابه کرام ؓ داسی حالت وو چې کله به رسول الله ﷺ څه حکم وکي نوهریوه به داغوښتل چې ترټولو مخکې یې بایدزه پرځای کړم اوکله چې به رسول الله ﷺ لاړی توکی نوهرسړی به داغوښتل چې ترټولو مخکې چې هغه پرځمکه ونه ولویږی هغه په لاسوراخلی او په خپل مخ باندی یې مبنی اوکله چې اودس کوی نودهغه داوداسه په ابوباندی هم دصحابه کرام ؓ دغه حالت وی نژدی وه چې په خپل مینځ کې جګړه وسی دهغه له بدن څخه یوویښته هم ځمکی ته نه رسیږی سمدستی هغه راپورته کوی اوکله چې رسول کریم ﷺخبری کوی نوټول ورته غوږوی داسی ښکاریږی لکه دوئ چې له سره ترپښوپوری غوږونه جوړ سوی دی دهیچاداتوان نسته چې پورته وګوری داسی معلومیږی چې دحال په ژبه عروه ته دده د بدګمانی ځواب ورکوی چې هغه په لوړی سرکې درسول الله ﷺ دخوږوملګرو ؓ په اړه ویلی وو ، چې که قریش بریالی سو نوهمداخلک به تایواځي پریږدی اووبه تښتی همدااخلاص اومحبت اومینه اوحیرانونکي عظمت لیدنه دصحابه کرام ؓ له لوری پوره دقناعت وړځواب وو چې ددوئ دعشق مینی اومحبت اوعقیده داحالت وی دوئ به څنګه رسول کریم ﷺ یواځی پریږدی اووبه تښتی نه هیڅ کله داسی نه ده عروه ستافکرډیر غلط دی ..

عروه چې کله درسول الله ﷺ له خواولاړی نوقریشوته یې وویل ، ای قوم قسم په الله ﷻ مادقیصراوکسری اونجاشی پاچادربارونه لیدلی مګر قسم په الله ﷻ دمینی او اخلاص اوعزت داعجیبه اونالیدلی منظرمی هیڅکله نه دی لیدلی .

دامنظرنه تررسول الله ﷺ مخکې لیدل سوی دی اونه به ترهغه وروسته ولیدل سی رسول کریم ﷺ خاتم الانبیاء دی مینه ، عشق ، اخلاص ، محبت درناوی ، احترام اوحیراونکي منظرونه هم پررسول الله ﷺ پای ته رسیدلی دی ،

په يو روايت کې راځي چې عروه وويل ، اې قوم : ما ډير پاچهان ليدلي دي مګر د محمد ﷺ په څيرمې هيڅوک نه دي ليدلي څو هغه پاچانه معلوميږي (رواه ابن شيبة مرسلا (زرقاني جلد ۲ /ص / ۱۹۲)
عروه خو قريشو ته په ښکاره ونه ويل چې دا نبي ﷺ دي مګر اشارتاً يې وويل چې دا شان د پاچهانو نه دي بلکې دا الله ﷻ د پيغمبرانو وي .
د عروه د اخبرې چې کله حُليس بن علقمة کناني واوريدې ده غوښتنه وکړه چې ماته اجازه راکړې چې له رسول الله ﷺ صلی الله عليه وسلم سره ووينم ،
حُليس بن علقمة راغلی ، رسول کريم ﷺ چې کله وليدې نو صحابه کرام ﷺ ته يې وويل د قربانۍ څاروي او حيوانات د دې سړي په مخکې ودروي ځکه دا سړی له هغه قبيلې څخه دی چې د قربانۍ د څارو درناوی کوي ، حُليس چې کله د قربانۍ اوښان ولاړو ليدل له لارې بيرته وګرزيدې او قريشو ته يې وويل زما دی د کعبې په رب قسم وی دا خلک يوائې د عمرې لپاره راغلي دي دا خلک خوله بيت الله شريف هيڅ وخت نه سی منع کيدای
قريشو حُليس ته وويل ته خو يو زنګلي سړی يې په دې خبرونه پوهيږې ، حُليس په غصه سو اووې ويل اې قريشو قسم په الله ﷻ که موږ لتاسو سره دا ژمنه او لوظ کړی وی چې څوک د بيت الله شريف د طواف لپاره راځي هغه دې له بيت الله شريف څخه منع کيږی قسم دی په هغه ذات چې د هغه په لاس کې زما ساده که تاسو محمد ﷺ د بيت الله له زيارت وګرزوی نوزه به ټول حبشيان له ځان سره کړم او لتاسو به بيل سم ؟
قريشو وويل ته يو ځل کښينه خفه کيږه مه موږ لږ فکر کوو ،
د قريشو په غونډه کې مکرز بن حفص ولاړ سو اووې ويل زه خپله ځم او له رسول الله ﷺ سره خبرې کوم رسول کريم ﷺ چې کله مکرز وليدې وې فرمايل دا بد سړی دی ځکه د حديبيه د ميشتيدو په وخت کې مکرز يو ځل پنځوس تنه له ځان سره ملګر کړي وو او د شپې يې پر مسلمانانو د بريد نيت وکړ مګر صحابه کرام ﷺ هغه ونيول او مکرز وتښتيدی د رسول الله ﷺ اشاره و هغه خبرې ته وه مکرز راغلی او له رسول الله ﷺ سره يې خبرې پيل کړې په همدې خبرو کې د قريشو له لورې سهيل بن عمرو د سولې لپاره راغلي رسول الله ﷺ چې کله سهيل وليدې نو خپلو خوږ ملګرو ﷺ ته يې وفرمايل : قَدْسَهُلَ لَكُمْ اَمْرُكُمْ ژباړه : په تحقيق سره ستاسو کار څه اسانه سو (۱) وروسته يې وفرمايل چې قريش اوس سولې ته راغلي دي دا سړی يې د سولې لپاره رالیږلی دی سهيل د رسول کريم ﷺ په مخکې کينستی او تر ډيره وخته د سولې پر شرائطو باندې خبرې وسوی کله چې د سولې شرائط پوره سو نو رسول الله ﷺ علي ﷺ ته د پريکړه ليک په ليکلو امر وکي او ورته وې فرمايل چې داسې وليکه :

(۱) يعني پوره آسانه خونه سو مګر څه آساني راغله دا د من تبعضيه معنی ده چې په قد سهل لکم من امرکم کې لفظ د من دی رسول کريم ﷺ به نيک فال خوښوی ځکه د سهل په راتلو سره يې ښه فال واخيستی او د سهيل په راتګ يې د سهولت په اره ښه فال کښی مګر د سهيل لفظ د سهل تصغير دی چې هغه په لږوالي او کموالي دلالت کوی ځکه په نيک فالي کې من تبعضيه زياته سوه د دې لپاره چې اصل ماخذ او نيک فال دواړه په لږوالي کې سره شريک شي ، زرقاني جلد ۲ /ص / ۱۹۴)

(هذا ماقاضی علیه محمد رسول الله ﷺ) دا هغه پریکړه ده چې محمد ﷺ د الله رسول کړی ده سهیل وویل که مونږ ته د الله ﷻ رسول ﷺ منلی نو بیا موله بیت الله شریف نه ګرزولی او نه به مولتا سره جنګ جګړې کولی د محمد رسول الله پرځای محمد بن عبد الله ﷺ ولیکه رسول الله ﷺ وفرمایل قسم په الله ﷻ خوږه د الله ﷻ رسول ﷺ یم که څه هم تاسو ما دروغجن بولی او علی ﷜ ته یې وویل د الفظ وران کړه د هغوئ د غوښتنې برابر زمانوم ولیکه علی کرم الله وجهه وویل یا رسول الله ﷺ زه هیڅکله ستانوم نه سم ورانولای، رسول کریم ﷺ ورته وویل بنه هغه ځای ماته راوښیه چیرې چې تا دغه لفظ لیکلی دی زه به یې وران کړم علی ﷺ په ګوته وروښودی رسول کریم ﷺ د رسول الله ﷺ لفظ په خپل لاس وران کې او علی کرم الله وجهه ته یې د محمد بن عبد الله د لیکلو امرو کې، (۱)

د سولې شرائط په لاندې ډول کینودل سو

(۱) ترلس کالو پورې به په خپل مینځ کې جګړه بنده وی

(۲) دویم د قریشو څخه چې کوم سړی پرته له خپلو خپلوانو او مریئ پرته د مالک له اجازې مدینې منورې ته ولاړ سی هغه به بیرته ورسپارل کیږی که څه هم مسلمان وی

(۳) کوم سړی چې له مسلمانانو څخه راوتښتي او له مدینې منورې څخه مکې ته راسی نو هغه به بیرته نه سپارل کیږی

(۴) په دې وخت کې به یو پر بل باندې توره نه پورته کوی او نه به څوک له چا سره خیانت کوی

(۵) محمد ﷺ به سږکال پرته له عمرې بیرته مدینې منورې ته ستنیږی مکې ته به نه داخلیږی او په راتلونکی کال به یوازې درې ورځې په مکه کې پاته کیږی او له عمرې وروسته به بیرته ځي او له توروپرته به بل هیڅ وسله نه وی ورسره او توری به هم په پوښو کې وی

(۶) د قبائلو خپل خوښه ده که څوک غواړی په سوله کې دی دیوه لورې شریک سی او که نه غواړی دوئ آزاد دی، له قبائلو څخه بنو خزاعه قبیله د رسول الله په عهد کې شریک سوه او بنو بکر قبیله د قریشو په عهد کې شریکه سوه بنو خزاعه د رسول الله ﷺ دوستان او هم عهده سوا و بنو بکر د قریشو حلیفان او هم عهده سو .

د سولې د پریکړې لیکل لاروان وو چې د سهیل زوی ابوجندل ﷜ په ښنو کې ولچک اوزولنې بندی وی له مکې راتښتیدلی وو او د رسول کریم ﷺ په خدمت کې حاضر سو دئ مخکې لا په اسلام مشرف سوی وو او د مکې مشرکینو ده ته رنګارنګ تکلیفونه رسولی وو

(۱) په یو شمیر روایاتو کې راغلی دی فکتب رسول الله ﷺ لفظ راغلی دی مګر هغه پر اسنادی مجازی باندې حمل دی یعنې د لیکلو امر یې وکې لکه چې کتب الی قیصر و کسری کې مجازی اسناد دی ځکه د قرآن له آیاتو او متواترا حادیثو څخه دا ثابته ده چې نبی کریم ﷺ امی دی او په دې پېښه کې د علی ﷜ په لاس د لوظنامې لیکل په مشهور و احادیثو ثابت دی وقد قال قائلهم فی ذلک شعراً (برئت من شری دنیا باخرة .. وقال ان رسول الله کتبا ،، زرقانی جلد ۲ /ص / ۱۹۷)

سهیل وویل دالومړنی سړی دی چې دژمنی برابر باید بیرته موږ ته وسپارل سي
رسول کریم ﷺ وفرمایل تراوسه خولالیک نه دی بشپړ سوی یعنی ترلیکلو اولاسلیک وروسته به په هغې باندی عمل پیل کیږی ، رسول الله ﷺ بیابیا سهیل ته وویل چې ابوجندل ﷺ دې موږ ته وسپارل سی مگر سهیل پردې خبره ډیر ټینګ ودریدی وې نه منله ، رسول کریم ﷺ ابوجندل ﷺ بیرته سهیل ته وسپاری
دمکی مشرکینو ابوجندل ﷺ ته رنګارنګ تکلیفونه ورکړی وو ځکه ابوجندل ﷺ په ډیرافسوس مسلمانانو ته وویل افسوس اې مسلمانانو زه کافرانو ته بیرته سپارل کیږم ، رسول کریم ﷺ چې کله دا خبره واوریده ابوجندل ﷺ ته یې تسلی ورکړه او ورته وز فرمایل (یاابا جندل اصبر واحتسب فانا لانغدروا ان الله عزوجل جاعل لک فرجا ومخرجا) ژباړه : اې ابوجندل ﷺ صبرکوه اوله الله ﷻ څخه مه ناهیلی کیږه موږ دژمنی مخالفت نه کوو اوربنتیا هم ژرده چې الله تعالی به ستا لپاره دخلاصون لاره پیدا کې
مگر پرتولو مسلمانانو دهغه سپارل ډیر ګران تمام سو دعمرفاروق ﷺ زغم پای ته ورسیدی او رسول الله ﷺ ته یې وویل یارسول الله ﷺ آیاته پرحق نه یې ، رسول کریم ﷺ وفرمایل ولی نه ، عمرفاروق ﷺ وویل آیا موږ پرحق او دوی برباطل نه دی ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل بیشکه همداسی ده ، عمرفاروق ﷺ وویل بیانو ولی داذلت او ماته پرځان ورو ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل زه دالله ﷻ ربنتینی رسول ﷺ اونبی ﷺ یم دهغه دحکم مخالفت نه سم کولای او هغه زما مرستندوی دی عمرفاروق ﷺ وویل یارسول الله ﷺ آیاتا نه وویلی چې موږ به دبیت الله شریف طواف کوو ؟ رسول کریم ﷺ وفرمایل ما دا هیڅکله نه وویلی چې سږکال به طواف کوو ،
عمرفاروق ﷺ په همدی حالت کې ابوبکرصدیق ﷺ ته راغلی او هغه خبری یې ورته وکړی کومی چې یې رسول الله ﷺ ته کړی ابوبکرصدیق رضی الله تعالی عنه ټکی په ټکی هغه ځواب ورکي کوم چې رسول کریم ﷺ ورکړی وو ،
عمرفاروق ﷺ وایې چې زه وروسته په دې بی ادبی ډیرپښیمانه سوم او ددې په بدله کې می ډیرلمنځونه وکړل اوروژی می ونیولی اوخیراتونه می وکړه اوډیرمریان می آزاد کړل ،
په صحیح مسلم کې له انس ﷺ څخه روایت دی چې صحابه کرام ﷺ غوښتنه وکړه چې یارسول الله ﷺ په دې شرطوباندی څنګه سوله وکړو چې له موږ څخه څوک ددوی خواته ولاړسی هغه به موږ ته نه سپارل کیږي ؟ رسول کریم ﷺ وفرمایل هوکوم سړی چې له موږ څخه ولاړسی موږ هغه ته هیڅ اړتیانه لرو الله تعالی هغه له خپل رحمت لیری وغورزوی اوددوی له لوری که څوک مسلمان سی او موږ ته راسی نوکه څه هم دژمنی

برابربه هغه بیرته سپارل کیږی مګر دویری خبره نده الله تعالی به نژدی ددوئ دخلاصون لپاره لاره پیداکي (الله ﷻ په زړهاو ملیاره واره حمدوی چی هیڅ داسی پیښه نه وسوه چی یو مسلمان دی له مدینی منوری ځخه تښتیدلی وی اومکی ته دې پناه وړی وی)

لنډه دا چی پردې شرطوباندی سوله وسوه او له دواړولوروڅخه لاسلیکونه وسو (۱)

دسولی له پوره کیدو وروسته رسول کریم ﷺ صحابه کرام ﷺ ته دقربانۍ کولو، اوسرخریلوامروکي ، صحابه کرام ﷺ دسولی دشرطوپه منلودومره غمجن اوزړه ماتی وو چی رسول کریم ﷺ درې ځله امرورته وکي مګرهیڅوک هم ولاړنه سو کله چی رسول کریم ﷺ داحالت ولیدی نودیرخفه سو راغلی دام سلمة ﷺ خیمی ته اودشکایت په ډول یې داپیښه ورته بیان کړه ام المؤمنین ام سلمه رضی الله تعالی عنها وویل ، یارسول الله ﷺ داسوله پرمسلمانانودیره ګرانه تمامه سوی ده او له دې کبله یې زړونه مات سوی دی ځکه ستاحکم عملی نه سو ته هیچاته هیڅ هم مه وایه دباندی ووزه اوخپله قربانی وکړه اوسروخریه دوئ به هرومروستاپیروی کوی ، رسول کریم ﷺ هم همداسی عمل وکي کله چی صحابه کرام ﷺ رسول کریم ﷺ ولیدی دوئ هم ټولو قربانی حلالول پیل کړه ،

الله تعالی دې ام المؤمنین ام سلمه ﷺ ته ښه بدله ورکړی چی دهغې په مشوره داستونزه حل سوه اودنبی اکرم ﷺ له زړه ځخه یې داغم پورته کي لکه ځنګه چی دشعیب ﷺ دلورمشوره دموسی ﷺ په اړه ډیره ګټوره وه دغه رنګه دام المؤمنین ام سلمه ﷺ دامشوره ډیره ګټوره اودخیراوبرکت سبب سوه

داټولی پیښبي اوقصی موږدبخاری اوفتح الباری ځخه رااخیستی دی چی هغه الحمدلله ډیردباوروړ اومستندی دی داوږدوالی له کبله مودرواياتوحواله پریښوده ځنګه چی داټولی پیښبي په یوه باب کې یادی سوی دی ځکه مویوائی دفتح الباری حواله کافی وګڼله که موتفصیل په کاروی نوفتح الباری جلد ۵ کتاب الشروط له صفحه ۲۴۵ یا ترصفحه ۲۵۶ پوری وګوری .

داټولی پیښبي له زیادت سره په زرقانی شرح مواهب کې هم راغلی دی مګر دهغوترتیب دفتح الباری له ترتیب بیل دی موږددې پیښوراوړل دفتح الباری دترتیب برابرکړی دی ځکه مودفتح الباری حواله ورکړی ده

رسول کریم ﷺ دوې اوونی هلته پاته سو دوې اوونۍ وروسته دوئ بیرته ستانه سول کله چی دمکی مکرمی اومدینی منوری مینځ ته ورسیدل نوسورة فتح نازل سو (اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِيْنًا) الی اخرالسورة

---

(۱) دمسلمانانوځخه ابوبکربن ابی قحافه ﷺ اوعمربن الخطاب ﷺ ، عثمان بن عفان ﷺ علی بن ابی طالب کاتب ﷺ عبدالرحمن بن عوف ﷺ سعدبن ابی وقاص ﷺ ابوعبیدة بن الجراح ﷺ محمدبن مسلمة ﷺ ددې مبارکانولاسلیکونه وسو اوله مشرکینوځخه ډیرولاسلیکونه وکړل دهغوئ یوشمیردادی ، حویطب بن عبدالعزی ، مکرزبن حفص ، اونور . دپریکړه لیک یونسخه له رسول الله ﷺ سره پاته سوه اوبله نسخه له سهیل بن عمروته ورکړه (، طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص/ ۷۱)

په لاره کې رسول کريم ﷺ ټول صحابه کرام ﷺ رايوځای کړل او انا فتحنالک فتحا مبينا سورة يې ورته ولوستی صحابه کرام ﷺ خودا سوله خپل ماته ګڼله او هغې ته الله ﷺ ښکاره فتحه او بريالیتوب وويل ددې خبر په اوريدو سره صحابه کرام ﷺ د تعجب په ډول له رسول کريم ﷺ پوښتنه وکړه چې يارسول الله ﷺ آيا دا فتح ده ، رسول کريم ﷺ وفرمايل قسم په هغه ذات چې دهغه په لاس کې زما روح دی ربښتيا هم دا فتح ده او ډيره لويه فتح ده (روا ه احمد او ابوداؤد والحاکم)

امام زهری فرمايي : چې دحديبيه سوله داسی لوی بريالیتوب وو چې تردې مخکې هيڅکله داسی بريالیتوب د مسلمانانو نه وو په برخه سوی ځکه خپل مينځی جګړی پای ته ورسيدی او له يوه او بل سره اړيکی ټينګی سوی او امن راغلی او کومو خلکو چې اسلام نه سو ښکاره کولای هغوئ په ډاګه اسلام ښکاره کی اسلامی احکام پرځای سو په خپل مينځ نفرت اوليری والی ليری سو دخبروخت پيدا سو په اسلامی مسائلو او احکامو خبری او مناظری پيل سوی خلکو قرآن کريم واوريدی دې سولی دا اثر وکي چې دحديبيه ترسوله وروسته بيا دمکی ترفتح پوری دومره ډير خلک په اسلام مشرف سو چې دا اسلام له پيل بيا تردغه وخته نه وو دومره خلک مسلمانان سوی (۱) ځکه اسلام خود ښوخويونو او ښوعملوکان اوچينه وه او د ټولو ښيګڼويوه مجموعه وه او بل دا چې صحابه کرام ﷺ هم د ښوخويو او اخلاقو يوه نمونه اوژوندی تصويروو ترسوله مخکې دکين او نفرت او بغض او دښمنی سترګی دهغو دليدلو مانع وی

دسولی له کبله دکين او نفرت پردی له سترګو پورته سوی د اسلام زړه راکښونکی تصوير خلک ځان ته راواړول

ترسوله مخکې دمکی مشرکين د(ولکن لايشعرون) مصداق وو ځکه د اسلام او مسلمانانو رڼا دوئ نه ليده دسولی په وجه چې کله دښمنی او نفرت له زړو ليری سو نو اوس دوئ شعور خاوندان سو اود ربښتينيو خلکو دتندی رڼايې وليده .

رسول کريم ﷺ چې کله مدينی منوری ته ورسيدی ابوبصير ﷺ د قريشو له بنده راتښتيدلی مدينی منوری ته راورسيدی قريشو هم سمدستی دوه تنه دهغه دسپارلو لپاره وريسی راوليږل ، رسول کريم ﷺ دژمنی له امله ابوبصير ﷺ دوئ ته وسپاری او ابوبصير ﷺ ته يې وفرمايل چې زه دخپلی وعدی مخالفت نه سم کولای ښه به داوی چې ته له دوئ سره ولاړسی ابوبصير ﷺ وويل يارسول الله ﷺ ته ما وکافرانو ته سپاری دوئ ماله دين اړول غواړی او رنګارنګ تکليفونه يې راکړی دی او له ما سره يې ډير ظلم کړی دی ؟ رسول کريم ﷺ ورته وفرمايل له الله تعالی څخه اميدسا ته نژدی ده چې الله تعالی به ستاد خلاصون لاره پيدا کي

(۱) فتح الباری حصه ۲ /ص / ۲۵۶، زرقانی جلد ۲ /ص / ۲۱۰ /

دقریشو استازو ابوبصیرله ځان سره ملګری کي اودمکی پرلورروان سو کله چې
ذوالحلیفه ته ورسیدل نوددمه کولو لپاره کینستل کومی خورماوی چې ورسره وې هغه
یې وخوړی ابوبصیرؓ په دوئ کې یوه ته وویل چې ستاتوره ماته ډیره ښه معلومیږی هغه
قریشي توره له تیکی وایسته او وی یل هو قسم په الله ﷻ دا ډیره غوره او ښه توره ده
ډیرځایونه ماازمویلی ده ابوبصیرؓ وویل ته راوړه چې زه یې سمه وګورم هغه سړی هم
توره ورکړه ابوبصیرؓ سمدستی پرهغه دتوری واروکي چې په دې وارسره خودهغه
ژوند پای ته ورسیدی او بل ملګری چې یې کله داپیښه ولیده نوسمدستی له هغه ځایه
وتښتیدی اوسیده مدینی منوری ته ولاړی کله چې مدینی منوری ته ورسیدی نودرسول
الله ﷺ په خذمت کې حاضرسو اوپه ویریدلی حالت کې یې وویل یارسول الله ﷺ زمابل
ملګری خووژل سو اوس زه هم وژل کیږم ترده وروسته ابوبصیرؓ هم درسول الله ﷺ په
خذمت کې حاضرسو اوغوښتنه یې وکړه چې یارسول الله ﷺ تاخوزه ودوئ ته وسپارلم
اوماته الله تعالی له دوئ خلاصون راکي اوته په دې ښه خبریې چې که زه مکی ته بیرته
ولاړسم نوداخلک ماله دین په اوښتلو باندی مجبوره کوی داکار می ځکه وکړ چې
زمااودوئ په مینځ کې څه ژمنه نسته ؟ رسول کریم ﷺ وفرمایل ډیر جګړه مار سړی یې که
دې ځوک ملګری سی ، ابوبصیرؓ پوه سو چې که زه دلته پاته سم نورسول الله ﷺ می
بیرته ورسپاری ځکه له مدینی ووتی اودسیندغاړی ساحل ته ولاړی هلته میشت سو په
هغه ځای کې چې دقریشو تجارتی قافلی به له شام راتلی پرهمدی لاره باندی به تیریدی
دمکی کمزوری اوناوسه مسلمانان چې کله په دې خبرسو نوپټ پټ به دابوبصیرؓ
وخواته راتلل دسهیل بن عمروزوی ابوجندلؓ هم هلته ورسیدی په همدی ترتیب سره
اویا ۷۰ تنه یوه ډله جوړه سوه (۱) دقریشو کومه قافله چې به پردغه لار تیریدله پرهغوئ به
یې برید کوي اوکوم دغنیمت مال چې به ددوئ لاس ته ورتلی په هغه به یې ګذاره کوله
قریش له دې تهولګی ډیرتنګ سو آخرودې ته اړسو درسول الله ﷺ وخذمت ته یې یوسړی
ولیږی چې موږتاته دالله ﷻ اودخپلوي واسطه وړاندی کوو چې ته ابوبصیرؓ اودهغه
ملګری ومدینی ته راوغواړه اوکوم سړی چې زموږله لوری تاسوته پناه دروړی موږ هغه
نه غواړو ، رسول کریم ﷺ سمدستی یولیک ابوبصیرؓ ته ولیږی کله چې درسول کریم
ﷺ لیک وابوبصیرؓ ته ورسیدی په دغه وخت کې ابوبصیرؓ له دنیاڅخه دکوچیدو په
حالت کې وودرسول کریم ﷺ لیک ابوبصیرؓ ته ورکړل سو ده لوستی اوخوشالی دئ به
ده لیک لوستی په همدی حالت کې یې روح الله ﷻ ته وسپاری اودرسول کریم ﷺ لیک دده
پرسینه پروت وو (کمارواه السهیلی ، جلد ۲/ص/۲۳۳)

(۱) علامه سهیلی وایې چې ددرې سوه تنه مجاهدینو یوټولګی جوړسو لکه چې دزهری اوموسی بن عقبه څخه روایت
سوی دی ، زرقانی جلد ۲/ص/۲۰۳)

اوپه يوه روايت کښې راغلى دى چې ليک يې په لاس کښې وو كماذكره الحافظ فى الفتن)
ابوجندل بن سهيل ﷺ دابوبصير ﷺ دكفن تيارى وكړي اوپه هغه ځاى كښې يې ښخ كړي
اوڅنګ ته يې يو مسجد جوړ كړي وروسته ابوجندل ﷺ له خپلو ټولو ملګرو سره مدينې
منورى ته ولاړى .
سهيل بن عمرو چې كله دهغه سړى له وژل كيدو خبر سو كوم چې ابوبصير ﷺ وژلى وو هغه
سړى دسهيل له قبيلې څخه وو سهيل وغوښتل چې له رسول الله ﷺ څخه دمړى
دپورغوښتنه و كړى ابوسفيان ورته وويل ليونيه دمحمد ﷺ څخه دهغه دپورغوښتنه نه
سى كيداى ځكه هغه خپله ژمنه پوره كړه اوابوبصير ﷺ يې ستاسو قاصد ته وسپاري
اوابوبصير ﷺ خودهغه په امرداسړى نه دى وژلى بلكې په خپله يې وژلى دى دهغه
دپورغوښتنه دابوبصير ﷺ له كورنۍ اوقبيلې څخه هم نه سى كيداى ځكه ابوبصير ﷺ
ددوئ په دين نه دى داخل (فتح البارى كتاب الشروط)
له سولې وروسته به چې كوم مسلمان سړى له مكې څخه راوتښتيدى اومدينې ته به
راغلى رسول الله ﷺ به دژمنې له امله هغه بيرته دوئ ته ورسپاري څه وخت وروسته څه
مسلمانانو ښځو هجرت وكړي اوله مكې څخه مدينې منورى ته راغلى دمكې
خلكو دپريكړى له امله دهغوئ دسپارلو غوښتنه و كړه مګر الله تعالى دوحى له لارى
دښځو سپارل منع كړه اودايې په ډاګه كړه چې ددوئ دسپارلو شرط خوترنارينه وپورى
خاص وو ښځې په دې شرط كښې نه دى داخلې لكه چې په يوشمير روايا تو كښې دالفظ دى (
لايأتيه رجل) رسول كريم ﷺ ته به كوم نارينه نه راتلى مګر كله چې به راغلى نو رسول الله ﷺ
به بيرته ورسپارى اوښكاره خبره ده چې رجلٌ دلفظ معنى ده نارينه ده دالفظ ښځوته
څنګه شامليداى سى دمكې مشركينو غوښتل چې ښځې هم په دې كښې شاملې كړى
مګر الله تعالى منع وكړه اوپه ځانګړى ډول يې په دې اړه آيتونه نازل كړه (

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآتُوهُمْ مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَاسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْأَلُوا مَا أَنْفَقُوا ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ (١٠) ﴿وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ (١١) (سورة الممتحنة)

ژباړه : اې مؤمنانو كله چې مسلمانانې ښځې تاسوته راسى نو دهغوئ ازموينه كوى چې
دڅه لپاره يې هجرت كړى دى نو كه ترازموينې وروسته تاسوته دامعلومه سى چې
دارښتيا هم مؤمنانې دى نو بيا دوئ كافرانو ته مه سپارى دا ښځې دهغو كافرانو لپاره نه دى
روا اونه هغه كافران ددوئ لپار روادى اوو هغو كافرانو ته ددوئ مصرف اوخرچه وركوى
كومه چې دوئ په كړى ده اوپر تاسو هيڅ ملامتيا نسته چې ودې مهاجرو ښځوته په

ولوروړکولوسره نکاح وکړي اواې مسلمانانوتاسودکافرانوښځوسره اړیکی مه ساتي اوله کافرانوهغه څه وغواړی کوم چی تاسومصرف کړی دی اودوئ دې وغواړی هغه چی دوئ مصرف کړی دی داداللهﷻ امردی چی ستاسوپه مینځ پریکړه کوي اوکه ستاسوله ښځوڅخه کومه ښځه دکافرانولوری ته ولاړه سی بیابه ستاسووار راځی نودچاښځي چی له لاسه وتلی دی څومره مهرچی هغوئ په خپلوښځوورکړی وودهغه په اندازه دې ورکړي او ویریږي له هغه اللهﷻ چی تاسوایمان په راوړی دی ...

ددې آیت ترنازلیدووروسته کافران هم غلی سواوبیایې دښځودسپارلوغوښتنه نه وکړه.

دحدیبیه دسولی فایدی اورازونه اومسئلی اوحکمونه !

(۱) **لومړی مسئله** : دمسلمانانوپاچااودیندراه مسلمان که له کافرانوسره په سوله کولوکې دمسلمانانوګټی ووینی نوسوله کول روادی داسی سوله هم معنیً جهاددی ځکه هدف له جهاددکفراوکافرانودشرمخنیوی دی نوکه هغه په سوله سره حاصل سی الله روادہ الله تعالی فرمایې ﴿وَإِن جَنَحُواْ لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ (٦١آیت سورة الانفال)ژباړه : که کافران دسولی وخواته مائیل سی نوته هم دسولی خواته میلان کوه مګرباوراوتکیه یواځی په اللهﷻ کوه یعنی په سوله باندی باوراوتکیه مه کوه ، (۱)

(۲) **دویمه مسئله** : که په سوله کې داسلام اومسلمانانوګټی نه وی نوسوله کول نه دی روا ځکه داسی سوله دمسلمانانودسپک والی اودجهاددپریښودولامل ګرزی ، الله تعالی فرمایې ﴿فَلاَ تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنتُمُ الأَعْلَوْنَ وَاللهُ مَعَكُمْ وَلَن يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ﴾ (٣٥سورة محمد) ژباړه : اوتاسوسستی مه کوي اودسولی وخواته یې رابولی اوتاسوبه زورویاست اوالله تعالی ستاسوسره دی ..

یعنی پرجهادباندی له توان درلودلوسره سره له کافرانوسره سوله کول روانه دی اودسوله معنی ده دجنګ پریښودل نه دیووالی ځکه فقهاء دسولی لپاره د(موادعت) لفظ استعمال کړی دی اوموادعت په لغوی معنی یودبل سره جنګ پریښودل ،

(۳) **دریمه مسئله** : داړتیاپه وخت کې له کافرانوسره پرته له څه بدلی یاپه مال ورکولوسره اویاپه مال اخیستلوسره درې سره قسمه سوله روادہ لکه چی رسول کریمﷺ ترهجرت وروسته دمدینی له یهودوسره پرته له څه عوض ورکولوسوله اومهاعده وکړه ، اودحدیبیه سوله یې پرته له څه بدلی ورکولویااخیستلووکړه ، اودنجران له عسایانوسره یې پرمعلومه اندازه مال سوله وکړه اوداحزاب په غزاکې رسول کریمﷺ عینیه بن حصن فزاری ته دمدینی په نیمایې برخه خورماورکولوسره دسولی نیت وکي ، تفصیلی قصه داحزاب په غزاکې تیره سوی ده ، له دې معلومه سوه چی دادرې سره قسم سوله روادہ ،

(۱) سبحان الله داداللهﷻ کلام دی چی له سولی سره دتوکل علی الله مسئله هم بیانیږی ،منه عفاعنه)

(۴) **څلورمه مسئله** : د مسلمانانو او کافرانو ترمنځ چې کله د څه مودې لپاره سوله وسي نو د هغه سولې د پریکړه لیک لیکل مناسب دي ځکه کومه سودا او معامله چې د څه مودې لپاره وي الله تعالی احتیاطاً د هغه د لیکلو حکم کړی دی الله تعالی فرمایي : ﴿یَا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذَا تَدَایَنتُم بِدَیْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ﴾(۲۸۲سورة البقرة) اې مومنانو کله چې د پور معامله کوی د معلوم وخت لپاره نو هغه لیکي ..

کومه مالي او تجارتي معامله او سودا چې لاس په لاس وي او تر راتلونکې پورې ترلې نه وي د هغې لیکلو ته اړتیا نسته لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿إِلاَّ أَن تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلاَّ تَكْتُبُوهَا﴾(۲۸۲سورة البقرة)ژباړه مګر کومه سودا چې لاس په لاس کیږي نو هغه که و نه لیکي هیڅ ملامتیا او ګناه پر تا سو نسته .

له دې معلومه سوه چې کومه معامله چې په هغې کې وخت نه وي د هغې په نه لیکلو کې ملامتیا نسته یعني د هغې لیکل ضروري او حتمي نه دی (شرح السیر الکبیر /ج ۴ /ص /۶)

(۵) **پنځمه مسئله** : پریکړه لیک باید پر دوو پاڼو ولیکل سی د دې لپاره چې له هر لوري سره یوه نسخه خوندي پاته سی

(۶) **شپږمه مسئله** : پر هر پریکړه لیک باندې باید د دواړو ډلو د مشرانو لاسلیکونه وي لکه چې د حدیبیه په سولکه چې کوم پریکړه لیک تیار سو په هغه باندې د دواړو لوریو لاسلیکونه سوي و ویو لیک له رسول اللهﷺ سره پاته سو او بل له سهیل بن عمرو سره پاته سو

(۷) **اوومه مسئله** : د سولې له شرائطو څخه د یوه شرط هم سرغړونه او مخالفت کول نه دي په کار لکه چې رسول اللهﷺ ابو جندل رضی الله عنه او ابو بصیر رضی الله عنه بیرته و قریشو ته وسپارل او دوئ ته یې داوویل چې ماژمنه کړی ده زه د خپلې ژمنې سرغړونه نه کوم

(۸) **اتمه مسئله** : که دیوی سیمې مسلمان حاکم له چا سره سوله وکړه نو د نورو سیمو د حاکم او مسلمان د هغه پابند نه دی کوم مسلمانان چې له مکې څخه مدینې منورې ته راغلو رسول اللهﷺ د پریکړې له مخې هغوئ مشرکینو ته بیرته وسپارل په رسول اللهﷺ باندې یوائې دومره پابندي وه چې په دارالاسلام یعني مدینه منوره کې داسې سړی نه سی پاته کیدای ابو بصیر رضی الله عنه او ابو جندل رضی الله عنه چې کوم ځای ته ولاړل او هلته میشت سو هغه د مدینې له حدودو د باندې وو او بل دا چې د رسول اللهﷺ په امر او اجازه یې دا کار نه دی کړی (فتح الباري ، وزاد المعاد)

(۹) **نهم مسئله** : ابو بصیر رضی الله عنه چې د عامر قبیلې سړی ووژی هغه یې یوائې د خپل دین او ایمان او ځان د ساتلو لپاره وکړه ځکه ابو بصیر رضی الله عنه په دې پوهیدی چې که مکې ته بیرته ستون سوم نو بیا به په نویو تکلیفو اخته کیږم او کفر او شرک ته به اړ کیږم ځکه ده د عامر قبیلې سړی قتل کړ او خپل ځان او خپل ایمان یې وساتی (روض الانف جلد ۳ /ص /۳۳۴)

(۱۰) لسمه مسئله: کو مه مسلمانه ښځه چې له دارالحرب څخه هجرت وکوی او دارالسلا
ته راسی نو ددې نکاح له خپل میړه سره فسخ کیږی او دغه رنګه که کوم مسلمان سړی چې
له درالحرب څخه ودارالاسلام ته راسی دده نکاح له خپلی میرمن سره ماتیږی
(۱۱) یوولسمه مسئله: (لاتمسکوا بعصم الکوافر) د کافرانو ښځو ناموس له ځان سره مه
ساتي یعنی دوئ پریږدی اوله دوئ سره اړیکی وشلوی او مسلمان ته دانه دی روا چې یو
مشرکه ښځه په خپله نکاح کې وساتی. ددې آیت له نازلیدو وروسته عمر ﷺ خپلو
دوارو هغو ښځوته چې په مکه کې وی طلاق ورکی دیوی نوم قریبه وه چې هغې وروسته
له معاویه بن ابی سفیان سره نکاح وکړه او ددویمی نوم ام کلثوم وه، چې هغې بیا وروسته
له ابوجهم سره نکاح وکړه (فتح الباری جلد ۵ /ص/ ۳۶۱)
دصحابه کرام ﷺ له عمل او اخلاص څخه داڅرګندیږی چې دوئ دالله ﷻ دحکم په پرتله
دهیڅ اړیکی او مینی یوه ذره پرواهم نه ساتله او څنګه به وای څکه ددوئ زړونه خو الله ﷻ
له مینی ډک وو اودبل چادمینی ځای نه ووپکي پاته (ماجعل الله لرجل من قلبین فی جوفه) الله
تعالی دهچادوړه زړونه نه دی پیدا کړی..
(۱۲) دوولسم راز: دابن اسحاق په روایت کې راغلی دی (لایسقط من شعرة الااخذوه) یعنی
درسول کریم ﷺ له بدن مبارک څخه به چې کوم ویښته ولویدی صحابه کرام ﷺ به هغه په
ډیره مینه اوډیرتعظیم سره لاس په لاس کاوو اوتبرکاً به یې له ځان سره خوندی ساتی له
دې معلومه سوه چې تبرک دانبیاء علیهم السلام په آثارو رصحی اوجائزدی (فتح الباری
جلد ۵ /ص/ ۲۵۰) لکه چې الله تعالی فرمایې
(﴿وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَن يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ
هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾ (سورة البقرة آیت ۲۴۸)
ژباړه: بنی اسرائیلو چی کله له خپل نبی ؑ څخه دطالوت دپاچهی علامه وپوښتله
نو داعلامه ورته بیان سوه چې دهغه سره به یوصندوق وی چې په هغه کې به دموسی ؑ
اوهارون ؑ تبرکات وی یعنی دموسی ؑ اوهارون ؑ لکړه، جامی، څپلی،
اودتورات څه تختی به وی اودتبرکاتوصندوق پورته کونکی به ملائکه وی چې دهغه په
لیدوسره به دمؤمنانو دهغه دپاچهی یقین راځی... اوښکاره خبره ده چې کوم سړی
دتعظیم اودلیل وړوی نودهغه دآثاروتعظیم په حقیقت کې دهمدی سړی تعظیم دی
اوصحابه کرام ﷺ درسول الله ﷺ زغره، توره، اوپیاله، اوګوتمی، دتبرک په څیر کارول،
په صحیح بخای کې راغلی دی چې پرهغه باندی امام بخاری رحمه الله په کتاب الخمس کې
یو بیل باب نومولی دی باب ماذکر من ورع النبی صلی الله علیه وسلم وعصاه وسیفه وقدحه وخاتمه ومن شعره
ونعله الخ جلد ۱/ص/ ۴۳۸) که موددې مسئلی تفصیل په کاروی نو جذب القلوب اوشفاد قاضی
عیاض اودسمهودی کتاب وګوري..

(۱۳) **دیارلسم حکمت** : دحدیبیه په سوله کې دصدیق اکبر ؓ غوره والی او فضیلت له دوولارو معلوم سو لوړی داچې ټول صحابه کرام ؓ دعمر فاروق ؓ په ګډون خفه او غمجن وو یوازې ابوبکر صدیق ؓ درسول کریم ﷺ په څیر مطمئن او ډاډه وو، دویم داچې کله عمر بن الخطاب ؓ خپل خفګان او غم ابوبکر صدیق ؓ ته بیان کې نو دابوبکر صدیق ؓ له ژبې تکې په تکې هغه ځواب راووتی کوم چې درسول الله ﷺ له ژبې مبارکې څخه وتلی وو (۱)

(۱۴) **مسئله** : امام شافعي رحمه الله فرمایي : چې دحدیبیه څه برخه په حل کې ده او څه برخه یې په حرم کې ده داما م احمد په روایت کې راغلی دی چې رسول کریم ﷺ خود حل په برخه کې میشت وو مګر لمنځونه یې دحرم په حدودو کې اداکول، ددې مسئلې پر بناء کوم سړی ته چې داسې صورت پیښ سي وحرم ته نژدې وي نو لمنځونه دې دحرم په حدودو کې کوي دعبدالله بن عمر رضي الله تعالی عنهما هم همدا عمل وو .

او بل داچې له دې پیښې څخه دا هم معلومه سوه چې دسل زره لمنځو ثواب په مسجد حرام پورې خاص نه دی بلکې دحرم په حدودو کې چې هرځای لمونځ اداسي دسل زره لمنځو ثواب ورته رسیږي (۲) .

(۱۵) **مسئله** : رسول کریم ﷺ چې کله صحابه کرام ؓ ته دقربانۍ او سرخریلو حکم وکې او صحابه کرام ؓ په هغه کې لږځنډوکې نو رسول کریم ﷺ دام المؤمنین ام سلمة ؓ په مشوره باندې عمل وکې ، له دې څخه داڅرګندیږي چې له ښځو سره مشوره کول روادی په دې شرط چې دښځې پوهه، زړاکت، پرهیزګاري، اودینداري ډاډوړوي ..

(۱۶) **مسئله** : دسهیل بن عمرو په ټینګار سره رسول کریم ﷺ د بسم الله الرحمن الرحیم پرځای باسمک اللهم لیکل ومنل که څه هم بسم الله لیکل غوره او ښه وو مګر خو باسمک اللهم هم حق او صحي وو رسول کریم ﷺ په غوره او افضل باندې ټینګار ونه کې ..

(۱۷) **مسئله** : دبیعت غوره والی او فضیلت دبیعت حقیقت دعقبه دبیعت په بیان کې تیر سوی دی دهغه خلاصه داده چې بیعت له بیع څخه جوړدی (بیع) معنی خرڅول ، پلورل، اودشریعت په اصطلاح کې دخپل ځان خرڅول دجنت په بدل کې پر الله ﷻ باندې دلته څو شیان دی یو (بیعت) خرڅول ، دویم (مبیع) خرڅ سوی شئ ،دریم (ثمن) قیمت ارزښت (بائع) خرڅونکی (مشتري) رانیونکي ، اخیستونکي

دلته نفس خرڅ سوی دی ، جنت دهغه بدله ده خرڅونکي انسان دی او رانیونکي الله ﷻ دی دټولو پوهانو په نزد داخبره منل سوې ده چې دسوداتر کیدلو وروسته مبیع دبائع له ملک وزي او دمشتري په ملک کې داخلیږي مشتري (رانیونکي) دټولو تصرفاتو مالک وي

---

(۱) زادالمعاد جلد ۲ /ص/ ۱۲۸)
(۲) زادالمعاد جلد ۲ /ص/ ۱۲۸)

دغه رنګه د مومن د ځان له خرڅولو وروسته د خپل ځان مالک نه پاته کیږی ځکه نو مؤمن ته په کاردی چی له بیعت وروسته په خپل نفس کې په خپله خوښه کارونه کړی بلکې د الله ﷻ اوامر او نواهی پرځای کې مګر د اسودا یواځی په خپله نه کیږی بلکې د انبیاء علیهم السلام او دهغوئ د وارثانو په واسطه کیږی ، صحابه کرام ﷺ چی کله د نبی کریم ﷺ په لاس مبارک باندی بیعت وکي نو اصل بیعت خو له الله ﷻ سره وو او رسول کریم ﷺ یواځی کفیل او وکیل دی لکه چی الله تعالی فرمایي ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ﴾ سورة الفتح آیت ۱۰) ژباړه : په تحقیق سره هغه کسان چی ستا سره بیعت کوی بیشکه هغوئ په حقیقت کې له الله تعالی سره بیعت کوی د الله ﷻ لاس د هغوئ تر لاسو لوړ دی .

په صحیح بخاری کې له سهل بن سعد ﷺ څخه روایت دی چی رسول الله ﷺ وفرمایل :(من یضمن لی مابین لحییه ورجلیه اضمن له الجنة) ژباړه : څوک دی ماته د خپلو ژامو او پښو د مینځ ذمه واره سی یعنی د ژبی او عورت د ساتنی ذمه واخلی نو زه د هغه لپاره د جنت ضامن یم ..

په دې حدیث شریف کې رسول کریم ﷺ خپل ځان د روپو یعنی د جنت ضامن وګرزوی چی که مومنان د دې ضمانت را کړی چی په ژبه او عورت کې به هیڅ واک د الله ﷻ له خوښی خلاف نه کوی کوم چی زموږ مشتری ، رانیونکي دی ، نو زه به د الله ﷻ له لوری د هغه د مبیع یعنی دغه تاچی ځان پر خرڅ کړی دی د بدل یعنی جنت ورکولو ضامن او کفیل سم .

په دې حدیث کې دیضمن او اضمن لفظ ودې بیع ته اشاره کوی ځکه ضمانت او کفالت په بیع کې وی په مبیع کې که څه عیب را ووزی نو مشتری ته د عیب د لید و په صورت کې د هغې بیرته ورکولو حق شته مګر که اخیستونکي په مبیع کې له عیب سره سره داو وایې چی زما خوښه ده نو خیار عیب ساقطیږی او بیع په پوره معنی تامیږی د اخیستونکي له لوری د بیرته ورکولو او فسخ احتمال نه پاته کیږی ، صحابه کرامو ﷺ چی کله تر ونه لاندی د رسول کریم ﷺ په لاس مبارک بیعت وکي نو الله عزوجل دا آیت نازل کي :

﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ﴾ (سورة الفتح آیت ۱۸) ژباړه : په تحقیق سره الله تعالی راضی سو له هغه مومنانو څخه چی دوئ تر درختی لاندی ستا سره بیعت وکي الله ﷻ خپل خیار عیب ساقط کي او دایې ښکاره کړه چی دې کسانو له الله ﷻ سره د سودا معامله کړی ده هغه هیڅکله نه ماتیږی الله تعالی خو د خپلی رضا په ښکاره کولو سره خپل خیار عیب ساقط کی مګر صحابه کرام ﷺ هم د رضینا بالله په ویلو سره خپل خیار عیب ساقط کړی دی لکه چی الله تعالی فرمایي : (رضی الله عنهم ورضوا عنه) الله ﷻ له دوئ راضی سو او دوئ له الله تعالی څخه راضی سو .

که څه هم دالله ﷻ له لوری دهیڅ عیب امکان هم نسته مګر صحابه کرام ﷺ درضیت په ویلوسره دفسخ اواقالی امکان هم پای ته ورسوی لنډه داچی دواړولوریو دخپلی رضااوخوشالي په ښکاره کولوسره هریوه دعیب دلیدلو خیار ساقط کي سوداپوره سوه صحابه کرامو ﷺ خپل ځانونه الله ﷻ ته وسپارل دالله ﷻ دژمنی برابر دهغوئ دځانوبدل یعنی جنت دالله ﷻ په ذمه واجب سوی دی دصحابه کرام ﷺ څخه پرته دنوروټولو مومنانو معامله په ویره کیده ځکه دامعلومه نه ده چی دچامبیع به دخیارعیب په بناء باندی بیرته ورکول کیږی اوډیروخلکوخوپه دین کې دالله ﷻ سره دخپلی بیع اقاله کړی ده لکه چی یوکوچی رسول الله ﷺ ته راغلی او وې ویل (أَقِلْنِي بَيْعَتِي) زماسودا بیرته ماته کړه دفقهاء په اصطلاح کې اقاله دخرڅونکی اورانیونکي په حق کې دسوداماتیدل دی اوده دریم سړی په حق کې نوی سودا ده دغه رنګه کله چی یوبدبخت له الله تعالی سره دخپلی سودااقاله وکړی نودهغه سړی اودالله ﷻ په مینځ کې سوداماتیږی.اوده دریم یعنی شیطان په حق کې نوی سوداکیږی .

دامام ابوحنیفه رحمه الله مسلک دی (لاربوا بين المولى وعبده) ژباړه : دمریئ اوبادار په مینځ کې سودنسته ځکه مریئ په خپله له هرڅه سره ټول دبادار ملک دی موږخوترمریانوهم غټ مریان یو اودهغه الله ﷻ بندګان یو اوبندګان هم داسی بندګان یو چی هیڅ وخت دهغه له بندګی اومریی توبه نه سوخلاصیدای اونه دالله ﷻ په حمدسره دهغه له عبدیت څخه ازادیدل غواړو ځکه الله ﷻ له موږڅخه یوه نیکي رانیسی اولږترلږه لس چنده بدله راکوی (یمحق الله الربوا ویربی الصدقات)

حاصل دخبری داسو چی:کموصحابه کرامو ﷺ چی درسول الله ﷺ په لاس مبارک باندی بیعت وکي الله ﷻ له هغوئ څخه خوشاله سو اوددوئ زړونه یې دآرام اوډاډ په ډیرارزښتناک دولت سره آباد کړه اودنژدی بریالیتوب اوډیروغنیمتوژمنه یې ورسره وکړه لکه چی الله تعالی فرمایې : ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحاً قَرِيباً﴾(۱۸)﴿وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللهُ عَزِيزاً حَكِيماً﴾ (۱۹) \سورة الفتح) ژباړه : په تحقیق سره الله ﷻ خوشاله سو له مومنانوکله چی دوئ لتاسره بیعت کوی ترونه لاندی الله ﷻ ته معلوم دی هغه څه چی ددوئ په زړوکې دی الله تعالی به پردوئ باندی آرام اوډاډنازل کې اوپه بدل کې یې نژدی فتح ورکړه اوډیرغنیمتونه دی چی وروسته به یې اخلی اوالله ﷻ غالب اوحاکم ذات دی .

اوپه سورة توبه کې یې وبیعت ته لویه کامیابی ویلی ده لکه چی الله تعالی فرمایې : فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُم بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (۱۱۱)سورة التوبه)

ژباړه : نوتاسوخوشاله سی په هغه سوداکومه چی تاسوله الله ﷻ سره کړی ده اوداډیر لویه کامیابی ده ..

نبی کریم ﷺ به کله په اسلام باندی اوکله په هجرت باندی اوکله پرجهادباندی اوکله دګناهوپرپرینبودلوباندی مثلاًله الله تعالی سره به هیڅوک نه شریک کوی ، زنا ، غلا ، به نه کوی اولادبه نه وژنی پرچابه تورنه تړی اوکله په دې خبره چی دالله ﷻ بندګی به کوی پنځه وخت لمونځ به پوره پوره کوی ، زکوة به ورکوی ، امربالمعروف اونهی عن المنکربه کوی ، دهرمسلمان دخیرغوښتنه به کوی ، دخپل مشرا وامیرخبره به منی ترڅوچی دالله ﷻ دنافرماني حکم ونه کړی ، له چاڅخه به سوال نه کوی ، دمور اوپلارسره به نیکی کوی اوداسی نور پردی کاروبه رسول اللهﷺ له خلکوسره بیعت کوي داپه ډیروصحیح احادیثوثابت اومنل سوی دی دتفصیل لپاره فتح الباری جلد ۱/ اوکنزالعمال جلد ۱/ ص ۲۵/ فصل خامس فی احکام البیعت ته رجوع وکړی

ددې صریح آیاتو اوصحیح احادیثوڅخه وروسته دبیعت په مسنون اومستحسن اوداچی سبب دخیر اوبرکت دی هیڅ د شک اوشبه ځای نسته رسول الله ﷺ چی څنګه دکتاب اوحکمت ښوونکي دی اودامت دزړوپاکونکي اوزنګ لیری کونکي دی دغه رنګه دالله ﷻ پرځمکه باندی دالله ﷻ خلیفه هم وو کوم بیعت چی رسول الله ﷺ دخلیفة الله په حیثیت سره اخیستی دی هغه دخلفاء لپاره سنت سو کوم بیعت چی دکتاب اوحکمت ښوونکي دخلکودسپیڅلتیالپاره اخیستی دی هغه دحق علماء اودالله ﷻ دپیژندنکولپاره سنت اوهمداتګلاره سوه ..

(۱۸) **مسئله** :دعثمان غنی ﷺ له لوری درسول الله ﷺ یولاس په بل لاس باندی ایښودوسره بیعت کول ددې خبری دلیل دی چی په غیاب کې بیعت کول هم صحی دی ..

(۱۹) **مسئله** : دسلمه بن اکوع ﷺ درې ځله بیعت کول ددې خبری دلیل دی چی دبیعت نوی کول اودهغه بیاکول سنت اوښه کاردی ..

(۲۰) **مسئله** : په حدیبیه کې چی صحابه کرامﷺ له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په لاس بیعت وکي الله تعالی پرته له څه قیداوشرطه له دوئ څخه دخپلی خوشالی اعلان وکي اووې ویل (لَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ) او (فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ) سره یې ددوئ دزړواخلاص بیان کي او (فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ) سره یې ددوئ ډاډاودزړه یقین بیان کي چی ددوئ زړونه بیخی ډاډه دی ، دخفګان هیڅ نوم اونښان نسته پکی پاته اوداخبره ښکاره ده چی الله تعالی دچاپرزړه ډاډاوآرام نازل کی داسی څوک نه اوس دستی اونه په راتلونکي کې له دین اوښتلای سی په احادیثوکې ددوئ ډیرفضیلتونه راغلی دی

لکه چې په مسند احمد کې له جابربن عبدالله ﷺ څخه روایت دی چې رسول کریم ﷺ وفرمایل کوموخلکوچې تر ونه لاندی لماسره بیعت کړی دی له هغوئ څخه به هیڅوک هم دوزخ ته نه ځي .. او تیرسوی آیت (لَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ) په دې آیت سره داثابت سوه چې دوئ دالله ﷻ ځانګړی خاص بندګان دی او دالله ﷻ په نزد غوره دی داپه ښکاره او ښرګنده ځنی معلومه سوه .

شیعه خود (فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ) لږپه غوراوسوچ سره ولولی چې څنګه الله تعالی ددوئ دزړو داخلاص یادونه کړی ده چې له دې څخه ښکاره معلومه سوه چې دصحابه کرام ﷺ داعمل دتقیّه پربناء باندی نه وو بلکې په اخلاص اورښتینی نیت سره وو د (فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ) څخه وروسته دتقیه هیڅ احتمال نه پاته کیږی کله چې الله تعالی ددوئ دزړوداخلاص شاهدی ورکړه نو اوس دمنافقت اوتقیه احتمال پاته نه سو او (وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا﴿۱۸﴾ وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللهُ عَزِيزًا حَكِيمًا) په دې سره یې ترلیری ځایه دخبرولړۍ ورسوله یعنی له دوئ سره دخیبردفتح اوډیروغنیمتواولویوبریالیتوبونو ژمنه وسوه اوداژمنه هم له مخلصانوسره وه له دی معلومه سوه چې داغنیمتونه چې پرچاباندی وویشل سو هغوئ دالله ﷻ غوره اومخلص بندګان دی اوهغه څوک ووچې الله ﷻ ځنی راضي وو .

دنړۍ وپاچهانوته داسلام بلن لیکونه دهجرت شپږم کال دلوی اخترمیاشت !

الله تعالی دحدیبیه وسولی ته ښکاره بریالیتوب اودډاډاوآرام سبب ووایو رښتیاهم هغه ښکاره بریالیتوب اودډاډاوآرام لامل سوه ځکه د (فتح) معنی په عربی ژبه کې دیوبندشئ خلاصول دی ، دعربود مخالفت له کبله داسلام بلنه اوداحکامورسولودروازه تراوسه بنده وه ددې سولی له امله دروازه پرانستل سوه اوس ددې وخت راغی چې دالله عزوجل پیغام دالله ﷻ وټولوبندګانوته ورسیږی اوداسلام پردې لوی سترخوان باندی وټولی دنیاته بلنه ورکړل سی چې راسی ددې سترخان دخوندورواوپاکومیوخوندونه واخلی کوموخلکوچې دالله ﷻ بلنه ومنله اوداسلام سترخان ته راغلل کښیناستل چې هریووینی نوچې هریووینی په ښوخویو اوښائسته اخلاقو اوښوصفاتواوداسی فضائلواوآدابواونیکیواوستاینورنګین دی هیڅ داسی رنګ نسته چې هغه دې پردې سترخان باندی نه وی داسی پاک اوسپیڅلی اوخوندور سترخان دی چې دهیڅ ښکاره اوپټی بی حیایۍ اوناوړه کارودوړی زړی نوم اونښان نسته له دنیاڅخه په لاس پرېمنځلواودالله ﷻ دپاک نامه په اخیستلوسره خوراک پیل کړتراوسه یوه دوې ګولی لانه وی خوړلی چې ژبه سمدستی داسلام خونداوداایمان مزه محسوس کی اوپوه سی چې

دروح خوراک خوهمدادی په همدی خوراک سره روح ژوندی پاته کیږی دکفراوشرک نجاست اومرداری په خوړلوسره خودروح ژوندی پاته کیدل ممکن نه دی ،
لنډه داچی نبی کریمﷺ له حدیبیه څخه په راستنیدوکې دذی الحجة په میاشت کې په کال شپږم هجری پاچهانوته داسلام دبلن لیکونولیږلونیت وکې صحابه کرام رضی الله عنهم یې راغونډکړه اووعظ یې ورته وکې ورته وې فرمایل : (ایهاالناس) اې خلکو زه دټولې نړۍ لپاره رالیږل سوی یم ټولې نړۍ ته داپیغام ورسوی الله تعالی دی په تاسورحمت وکې دعیسی علیه السلام دحوارینوپه څیراختلاف مه کوې کله چې به عیسی علیه السلام نژدی لیږل نودوئ به خوشاله سو اوکله چې به یې دلیری ځای دلیږلوحکم ورته وکې نودوئ د ځمکی خواته درانه کېنیناستل ـــ صحابه کرام رضی الله عنهم خوداطاعت، مینی ، محبت ، اوځان قربانولواواخلاص اووفاسمبول وو په ډیروسختوازمویښتوکې په هرځای کې په لوړودرجوکې کامیاب سوی وو درضی الله عنهم ورضوا عنه غوره نمره دوئ اخیستی وه دوئ کله له دې ویریدل په زړه اوبدن سره دامرپرځای کولولپاره تیارسو اویوه مناسبه مشوره یې درسول کریمﷺ په خذمت کې وړاندی کړه هغه داچی یارسول اللهﷺ پاچهان چې پرکوم لیک باندی مهرنه وی هغه دمنلووړنه ګڼی تردې اندازی چی لولی یې هم نه ، رسول کریمﷺ دصحابه کرام رضی الله عنهم په مشوره مهرجوړکي چی دهغه کړۍ دزروه اوغمی هم دزرو وو مګر دحبشیانوکاریګری وه په مهرباندی محمدرسول الله ولیکل سو ترټولو لاندی لفظ محمدﷺ وو اوترټولولوړلفظ داللهﷻ وو اودرسول لفظ په مینځ کې وو ، تاریخ طبری جلد ۳ /ص / ۸۴، زرقانی جلد ۳ /ص / ۳۳۴)
رسول اللهﷺ دپاچهانواومشرانوپه نامه یې دلیکونولړۍ جاری که دوئ ته یې دحق بلنه ورکړه اوپه دې یې خبرکړل چې درعیت دګمراهی ټوله پړه به پرتاسواچول کیږی .
واقدی وایې چی دالیکونه دهجرت دشپږم کال په پای کې دذی الحجی په میاشت کې دحدیبیه ترسوله وروسته ولیږل سو اودسیرت یوشمیرنورعلماء بیاوایې چی په کال اووم هجری کې ولیږل سو کیدای سی چی رسول اللهﷺ دنړۍ وپاچهانوته دلیکونونیت دهجرت دشپږم کال په پای کې کړی وی خولیږل سوی په اووم هجری کې وی (۱)
اوامام بیهقی فرمایې چی دموته له غزا وروسته لیکونه لیږل سوی دی مګرپردی باندی ټول متفق دی چی دحدیبیه ترسوله وروسته اودمکی ترفتح مخکې دالیکونه لیږل سوی دی یعنی ددې مودی په مینځ کې دلیکونولړۍ جاری وه ، والله اعلم ...

---

(۱) مدارج النبوة جلد ۲ /ص / ۲۹۴)

لومړی لیک دروم دپاچا (هرقل) په نامه لیک مبارک دهجرت اووم کال

بسم الله الرحمن الرحیم . من محمد عبدالله ورسوله الی هرقل عظیم الروم سلام علی من اتبع الهدی اما بعدُ فانی ادعوک بدعایة الاسلام اَسلِم تسلم یؤتک الله اجرک مرتین فان تولیت فان علیک اثم الاریسین یااهل الکتاب تعالو الی کلمة سواء بیننا وبینکم ان لانعبدوا الاالله ولانشرک به شیئاً ولایتخذ بعضنا بعضاً اربابا من دون الله فان تولو فقولوا اشهدوبانا مسلمون ..

ژباړه : پیل کوم په نامه دالله ﷻ چی ډیر مهربان دی په دنیاکې هم اوپه آخرت کې هم : دالیک د محمد ﷺ دالله بنده اورسول له لوری څخه دی دروم ولوی مشر ته سلام دی وی په هغه چاچی دهدایت پیروی وکړی ، وروسته زه تارابولم هغه کلمی ته چی اسلام ته داخلیدونکي ده یعنی کلمه طیبه اسلام ومنه روغ به پاته سی اوالله ﷻ به دوچنده بدله درکړی لکه چی له اهل کتابوسره الله ﷻ ژمنه کړی ده (اولئک یؤتون اجرهم مرتین) اوکه ته مخ واړوی له اسلامه نودټول اولس داسلام نه راوړلوګناه به پرتاباندی وی چی ستاپه پیروی کی دی اواې دکتاب خاوندانوراسی ویوی داسی خبری ته چی هغه زموږاوستاسوترمینځ منله سوی اویوه خبره ده هغه داچی له الله ﷻ پرته به دبل هیڅ شئ عبادت نه کوو اونه به له اللهﷻ سره شریک نیسو، اوله الله ﷻ پرته به یوبل خپل معبوداوخدای نه جوړووکه دوئ اسلام ونه مني ته ورته ووایه چی تاسوشاهدان سی پردی چی موږمسلمانان یو

رسول کریم ﷺ دالیک مبارک دحیّه کلبی رضی الله تعالی عنه ته ورکي اودروم پاچاته یې ولیږی دروم پاچاپه همدوخت کې پرفارسیانودبریالیتوب دشکر داداکولولپاره له حمص څخه تربیت المقدس په پښبوراغلی وو دحیه کلبی ؓ په کال اووم ۷ هجری کې بیت المقدس ته ورسیدی اودبُصری دوالی په واسطه دروم دپاچادربارته ورسیدی اوهغه ته یې درسول الله ﷺ لیک ورسوی (فتح الباری جلد ۱ /ص /۳۵)

اوترلیک ورکولومخکې یې یولنډهویناوکړه دحیه ؓ داسی وو :

دروم دپاچاپه دربارکې ددحیه کلبی رضی الله عنه ویناکوی !

اې دروم پاچازه تاته دهغه چاله لوری سفیررالیږل سوی یم چی هغه ترتاډیر غوره دی اوکوم ذات چی دئ یې رالیږلی دی هغه ترټولولوړاوغوره دی نوځکه هرڅه چی زه وایم هغه په غورواوره اوپه اخلاص سره دهغه ځواب راکړه که په عاجزی سره هغه وانه وری نوپه هغه سم نه سی پوهیدلای اوکه په ځواب کې اخلاص نه وی نوهغه ځواب عادلانه اومنصفانه نه وی ، اې پاچادارانه ووایه اوته په دې ښه خبریې چی مسیح بن مریم صلی الله علیه وعلی نبینا وسلم لمونځ کاوو ؟ دروم پاچاهوییشکه هغه لمونځ کاوو .

دحیه کلبی ؓ زه تادهغه پاک ذاته خواته رابولم چی دهغه لپاره مسیح لمنځونه کول اوهغه ته یې دنازتندی پرځمکه اینبودی هغه ځوک چی مسیحؑ یې دموږپه نس کې

جوړکړی دی اوهغه څوک چي ډاټول اسمانونه اوځمکی یې پیداکړی دی اوترهغه وروسته زه تادهغه دنبی اُمیﷺ خواته رابولم چي موسی ﷺ اوعیسی ﷺ دهغه زیری ورکړی دی اوته په دې ښه خبریې اوپوه یې که ته دابلنه ومنی نوستالپاره ددنیااوآخرت کامیابی ده اوکه یې ونه منی نوآخرت خوستاله لاسه وزی اوپه دنیاکې به ستاسره نورخلک شریک وی اوباور وکړه چي ستایورب شته چي هغه نه منونکی میده کوی اوخپل نعمتونه بدلوی ..

دروم پاچادرسول الله ﷺ لیک ددحیه کلبی ﷺ له لاسه واخیستی اوپه سراوسترګویې کیښودی مچ یې کې وروسته یې خلاص کې او وې لوستی باچا وویل زه به پردی فکروکړم اوسبابه ددې ځواب درکړم (روض الانف جلد ۲ /ص/ ۳۵۵)

دروم پاچاوخپلوخادمانوته حکم وکې چي که هرڅوک دهغه دقوم څخه زموږملک ته راغلی وی هغه دې راوستل سی ددې لپاره چي له هغوئ څخه پوښتنی وکړم په اتفاقی ډول ابوسفیان دقریشوله یوی ډلی سره په همدی وخت کې دتجارت په نیت شام ته راغلی وو په غزه کې میشت وو ابوسفیان تردغه وخت لاپه اسلام نه وو مشرف سوی له غزی څخه هغه دپاچاودرباته راوستل سو دپاچادربار په ډیرشان اودبدبه سره تیارسو ی وو دروم مشران، عالمان، راهبان، ټول راغوښتل سوی وو اودقریشوتجارتی ډله هم راغله دروم پاچالومړی دعربوډلی ته وویل آیاپه تاسو کې ددې سړی چي دنبوت دعوه یې کړی ده نژدی خپلوان شته ؟

ابوسفیان وویل زه یم

دروم پاچاوویل ته ماته رانژدی شه(۱) اوستاملګری دی ترتاشاته کښینی اودده ملګروته یې وویل چي زه له ده څخه پوښتنی کوم که یې دروغ وویل نوتاسوراته وایاست، ابوسفیان وایې که ماته داانديښنه نه وای چي زماملګری به زماتکذیب وکړی نومابه خامخادروغ ویلی وو وروسته دخبرواترولړی په لاندی ډول پیل سوه :

پاچا : په تاسو کې دمحمدﷺ نسب څنګه دی ؟

ابوسفیان : هغه دډیر غوره نسب خاونددی (۲) دهغه ترنسب بل لوړ نسب دهیچانسته .

پاچا : آیادهغه په پلورا ونیکه ګانو کې څوک پاچاتیرسوی دی ؟

ابوسفیان : نه

پاچاآیاتاسو هغه دنبوت تردعوه مخکې کله په دروغ ویلولیدلی دی ؟

ابوسفیان : نه

پاچا : دهغه پیروی کونکي څنګه خلک دی امیران اوشتمن خلک اوکه بی وزله اوکمزوری ؟

(۱) ددې لپاره چي حیاء اومخامخ کیدل له تکذیب څخه مانع نه سی څکه نورده شاته کښینول سو) ـ(۲)لومړی جمله دصحیح بخاری دروایت ده اودویمه جمله دمسندبزاردروایت ترجمه ده قال هوفی حسب مالایفضل علیه احد ج ۸ /ص/ ۱۶۲)

ابوسفیان : ډیر خلک یې وژله او کمزوري خلک دي
پاچا : دهغه پلویان ورځ په ورځ زیاتیږي او که کمیږي ؟
ابوسفیان : ورځ په ورځ زیاتیږي
پاچا : آیا څوک چې دهغه په دین کې داخل سي تر داخلیدو وروسته دهغه له دین بیرته اوړي مرتد کیږي که نه ؟
ابوسفیان : نه (۱)
پاچا آیا هغه دژمنی او وعدي مخالفت کوي ؟
ابوسفیان : نه هیڅکله نه تراوسه هغه له موږ سره لوظ نه دی مات کړی مګر اوس زموږ او ده ترمینځ دڅه مودې لپاره سوله سوې ده معلومه نه ده چې په هغې کې به څه کوي ، ابوسفیان وایې چې پرته له دې خبري ماته دیوې خبري زیاتولو وخت پیدا نه سو دابن اسحاق په روایت کې راغلي دي (فوالله ماالتفت الیها مني) ابوسفیان وایې قسم په الله ﷻ پاچازما ودې خبري ته کومه چې ماله ځانه زیاته کړه یوه ذره هم ندی کتلي ،
پاچا : کله تاسو له هغه سره جنګیدلي هم یاست ؟ (۲)
ابوسفیان : هو
پاچا : جګړه څنګه وه ؟
ابوسفیان : کله دئ بریالی سوی دی او کله موږ ،
پاچا : هغه تاسو ته په څه شئ حکم کوي ؟
ابوسفیان : هغه وایې چې دیوه الله ﷻ عبادت کوي هیڅوک له هغه سره مه شریک کوي او دکفر او شرک ټول رواجونه کونم چې ستاسو پلرو او نیکونو کړي دي هغه ټول پریږدي او لمونځ او زکوة او رښتیا او پاک لمني او دخپلوی حکم کوي .

---

(۱) داسلام په بدګنلو سره هیڅوک تراوسه پوري له اسلام نه دی اوښتی یوشمیرمرتدین دښځو او پیسو په طمع له اسلام اوښتي دي چې هغوئ ته هیڅ نه کتل کیږي الحمد لله اسلام له دې پاک دی چې څوک دی دزنا ، ښځو او پیسو په طمعه خپل ځان ته واړوي په حیدرآباد کې زما یو عیسای همسایه وو دئ به کله ناکله ماته راتلی تقریباً پنځه پنځوس کاله وو یوه ورځ ماد ته قسم ورکي چې ته الله حاضر او ناظر وګڼه او رښتیا راته ووایه چې په دې دومره وخت کې تا یو مسلمان لیدلی دی چې دین اسلام یې بدګنلی وی او عیسائي سوی وی هغه ځواب راکي قسم په الله ﷻ که ما یو مسلمان هم داسې لیدلی وي، چې هغه دې اسلام دبدي له وجې پري ایښي وي یواځې او یواځې دښځو او پیسو ، دالرو په طمع عیسائي کیږي او هغه هسې په نامه عیسائي وي په عقائدو کې دهغه هیڅ تغیر او تبدیل نه راځي یواځې ددالرو او دښځو دازادی له کبله ځان ته عیسائي . ایې ،، مګر په دین اسلام کې ودی سري ته چې دپیسو او یا بلې وجې عیسای سي مرتد او کافر ویل کیږي .منه)
(۲) داترجمه د (فهل قاتلتموه) ده پاچا دجنګ مخکښوالی قریشو ته منسوب کی او داسې یې ونه ویل چې آیا ده له تاسو ره جګړه کړي ده ، پاچا دنبی کریم ﷺ دادب لحاظ وساتی لومړی یې جنګ پر قریشو وتپی او بل داچې دالله ﷻ پیغمبر ﷺ له قوم سره هیڅکله لومړی جنګ نه کوي اول دوئ الله ﷻ ته رابولي کله چې دوئ حق ونه مني او په غرور سره دانبیاء علیهم السلام مقابله پیل کي وروسته نو انبیاء علیهم السلام له دوئ سره جهاد او دجنګ پیل کوي)

پاچا: ترجمن ته وويل چې ته وا بوسفيان ته ووايه چې ما لومړى د هغه د نسب پوښتنه وکړه تا وويل چې د هغه ډيرلوړ او غوره نسب دى او تر هر چا لوړ دى او بيا مې له تا څخه داوپوښتل چې د هغه په کورنۍ کې خو به کوم پاچا نه وى تير سوى، تا وويل نه که د هغه په کورنۍ کې کوم پاچا تير سوى واى نو ما به داويل چې هغه غواړى له دى لارى د خپل نيکه تللى پاچهى بيرته لاس ته راوړى، او ماله تا وپوښتل چې تا سو خو هغه په دروغ ويلو نه دى ليدلى، تا وويل نه، له دې څخه ماته دا څرگند ه سوه چې دا څنگه کيداى سى چې يو سړى په بندگانو پورى دروغ نه وايي او معاذالله په الله ﷻ باندى دروغ ووايې، او ماله تا څخه داوپوښتل چې څنگه خلک د هغه پيرى کوى، تا وويل چې کمزورى او بې وزله خلک، رښتيا هم دانبياء عليهم السلام پيروى کونکي ډيرى کمزورى او بيوزله وى (۱)، او ماله تا وپوښتل چې د هغه منونکى زياتيږى که کميږى، تا وويل زياتيږى، رښتيا هم دايمان هم همدغه حال دى د هغه منونکى ورځ په ورځ زياتيږى تر دى اندازى چې د کمال حد ته ورسيږى او ماله تا څخه وپوښتل چې د هغه په دين کې له داخليد و وروسته کوم سړى د هغه له دين اوښتى دى، تا وويل نه، رښتيا هم دايمان دا حال دى چې کله څوک د هغه خوند او مزه وڅکى او د هغه خوشالى زړه ته ننوزى نو بيا په هيڅ شئ هغه بيرته نه وزى، او ماله تاڅخه وپوښتل چې آيا هغه دژمنى مخالفت کوى تا وويل نه رښتيا هم د پيغمبرانو همدا شان وى هغوئ هيڅکله بې لوظى نه کوى، او ماله تا د جگړى په اړه وپوښتل تا وويل کله هغه بريالى وى او کله مونږ، رښتيا هم دانبياء عليهم السلام سره په پيل کې دالله تعالى همداسى معامله وى کله برى او کله ماته ددې لپاره چې د هغه د منونکو صداقت او اخلاص وازمويل سى مگر په پاى کې هغه بريالى کيږى او فتح د ده په برخه وى، او ماله تا وپوښتل چې هغه تا سو ته د څه حکم کوى، تا وويل دالله ﷻ د عبادت حکم کوى د شرک او بت پرستى څخه منع کوى، د لمانځه او زکوة او رښتيا ويلو، او پاک لمنى، او داسى نورو غوره شيانو حکم کوى که دا ټول شيان کوم چې تا وويل صحى وى نو هغه رښتيا هم نبى ﷺ دى او نژدى ده چې هغه به ددې ځاى مالک وگرزى کوم ځاى چې زما تر دواړو پښو لاندى، دى څکه زه په دې خبريم چې دانبى ﷺ راښکاره کيدونکي دى مگر دا فکر مى نه وو چې په تا سو کې به راښکاره کيږى زما له هغه سره ديو ځاى کيدو هيله ده که زه د هغه په خدمت کې حاضر سوم نو د هغه پښى به و مينځم وروسته يې د رسول الله ﷺ ليک وټولى غونډى ته ولوستى،

دليک په اوريد و سره زوږ او شور راپورته سو او له هر لورى ږغونه راپورته سو، ابو سفيان

(۱) يعنى مغرور او سرکښه نه وى د پيسو، مال او قدرت له نشى خوندى وى ددوئ زړونه له سرکشى او غرور څخه خالى وى څکه حق خبره اورى او قبلوى يې)

وایې په دغه وخت کې مونږ ټول دباندې راوایستل سو ، کله چې مونږ دباندې راووتلو نوما خپلو ملګروته وویل چې دتعجب خبره ده چې له محمدصلی الله علیه وسلم څخه دروم پاچاهم ویرېږي ، له هغې ورځې زما پوره باورسو چې درسول الله ﷺ دین به هرومرو بریالی کېږي تردې پورې چې الله تعالی ماته داسلام توفیق راکي (بخاري شریف ، فتح الباري (۱)

امام زهري لیکې چې دعبدالملک بن مروان په وخت کې ابن الناطور دنصاراوویوغټ عالم (۲) ماته بیان کړی دی اودئ په خپله دروم دپاچا په هغه غونډه کې وو دئ وایې چې پاچا وروسته دروم یولوی عالم ته چې دهغه نوم ضفاتررومی وو درسول الله ﷺ په اړه لیک ولیکی اوهغه عالم ته یې ولیږی ضفاتر په اسمانی کتابو ډیرښه خبروو اوپوه وو دلیک ترلیږلو وروسته باچا له بیت المقدس څخه حمص ته ولاړی پاچاپه حمص کې وو چې دهغه لیک ځواب راغلی ضفاترلیکلي وو چې داهغه نبی علیه السلام دی کوم چې مونږ یې انتظارکاوو اودکوم چې عیسی علیه السلام زیری ورکړی دی ماد هغه تصدیق وکی اوزه دهغه پیروی کوم دهغه په نبی کیدو کې هیڅ شک نسته ته خامخا دهغه خبره ومنه اودهغه پیروی وکړه

پاچادلیک تر راسیدووروسته یولویه جرګه راوغوښته اودروم ټول مشران یې رایوځای کړل اوټولی دروازې یې بندی کړی اوپه خپله پرلوړځای کښینستی اوله هغه ځایه یې وخلکوته داسی ویناوکړه (یامعشر الروم انی قد جمعتکم لخیر انه قد اتانی کتاب هذا الرجل یدعونی الی دینه وانه والله لنبی الذی کنا ننتظره ونجده فی کتبنا فهلم نتبع ولنصدقه فتسلم دیننا وآخرتنا) ژباړه : اې دروم خلکو رښتیا هم ما تاسو دیوډیر لوی خیرلپاره راغونډ کړی یاست هغه داچې ماته ددی سړی یعنی محمد ﷺ له لوری یولیک راغلی دی اوپه هغه کې ماته بلنه راکړی دخپل دین دمنلواورښتیاهم قسم په الله ﷻ داهغه نبی علیه السلام دی کوم چې مونږ یې انتظارکاوو اوکوم چې مونږ په کتابوکې لیدلی دی راسی مونږ ټول پریوه ځای دهغه پیروی وکړو اودهغه خبره ومنو ددې لپاره چې زمونږ دنیا اوآخرت دواړه روغ پاته سی .

ددې خبری په اوریدوسره سمدستی دروم ټول مشران ولاړسو اوددباندی وتلوپه نیت یې ددروازی خواته ولاړل وې کتل چې دروازی ټولی بندی دی پاچاحکم وکي چې تاسوراسی ماخوستاسوازموینه کوله ستاسودینی کلکوالی اوپوخوالی می ولیدی خوشاله سوم خلکوچې داخبره واوریده خوشاله سوا ودپاچاودرباته پرمخی پرسجده پریوتل وروسته پاچا دحیه کلبی رضی الله عنه یواځی راوغوښتی او ورته وې ویل ، قسم په

(۱) داحدیث امام بخاري په ډیروبابوکې راوړی دی حافظ عسقلانی په دووبابوکې پردې حدیث باندې پوره رڼا اچولې ده... غیدلی دی په بدء الوحی جلد ۱ /ص ۳۰ بیاتر ۳۸ اودویم ځای سورة آل عمران جلد ۸ /ص / ۱۰۸ ، اوجلد ۸ /ص / ۱۶۸)

(۲) ددې عالم نوم ابن الناطور دی لکه چې په صحیح بخاري کې ذکرسوی دی ، فتح الباري جلد ۱ /ص / ۳۸)

الله ﷻ ماته ښه معلوم دی چې ستاسو دوست نبی مرسل ﷺ دی زه ویریږم چې د روم خلک به ما ووژنی که زه له دی نه ویریدای نو ما به خامخا د هغه پیروی کړی وه ته ضفاتر د روم اسقف اعظم ته ولاړ سه هغه ډیر لوی عالم دی او تر ما ښه پوه دی او بل دا چې په رومیانو کې د هغه عظمت او منښه تر ما ډیره زیاته ده ته هغه ته ورسه او د رسول الله ﷺ حال ورته بیان که (۱)، دحیه کلبی ﷺ ضفاتر ته ولاړی او د رسول الله ﷺ ټول حالات یې ورته بیان کړه ضفاتر وویل قسم په الله ﷻ هغه نبی مرسل ﷺ دی موږ د هغه حالات او صفات په اسمانی کتابو کې لیکلی لیدلی دی دا خبره یې وکړه او یوی حجری ته ولاړی ده توری جامی اغوستی وی هغه یې بدلی کړی او سپینی جامی یې واغوندلی او لکړه یې راواخیسته کلیسا ته راغلی خلک یې راوغوښتل او داسی وینا یې ورته وکړه : (یامعشرالروم انه قدجاء نا کتاب من احمد یدعوننا فیه الی الله عزوجل وانی اشهدان لااله الاالله وان احمدعبده ورسول) اې د روم خلکو د احمد مجتبی ﷺ له لوری یو لیک راغلی دی چې په هغه کې یې موږ د الله ﷻ و لوری ته رابللی یو زه شاهدی ورکوم چې له الله ﷻ پرته هیڅ د عبادت لائق نسته او احمد ﷺ د الله ﷻ بنده او رسول ﷺ دی

ددې خبری په اورېدو سره ټول خلک پرده باندی راټول سو تردی پوری چې هغه یې په وهلو پرېښودی ، دحیه کلبی ﷺ بیرته راغلی او دا ټول حالات یې پاچاته وړاندی کړل پاچا وویل زه هم له دی ویریږم چې خلک به له ما سره همداسی چلند وکړی

(تاریخ طبری جلد ۳ /ص / ۸۷ تر ۹۸،، البدایه والنهایه جلد ۴ /ص / ۲۶۲ تر ۲۶۸ پوری، الجواب الصحیح جلد ۱ /ص / ۹۴، فتح الباری جلد ۱ /ص / ۴۰) (۱)

په معجم طبرانی کې راغلی دی چې د روم پاچا دحیه کلبی ﷺ ته وویل چې زه ښه پوهیږم چې محمد ﷺ دالله ﷻ پیغمبر او نبی دی لکه چې ضفاتر وویل مګر که زه داسی وکړم نو زما پاچهی ختمیږی او د روم خلک ما ووژنی مګر پاچا د رسول الله ﷺ ودې ارشاد ته نه وکتل (اَسلِم تَسلِم) اسلام راوړه ته به خوندی پاته سی که یې اسلام منلی وای نو دنیا او آخرت به یې دواړه خوندی پاته سوی وو

خبره پوره کوو : د روم پاچا په ډیر درناوی او احترام سره د رسول الله ﷺ لیک د سروزرو په قلمدان کې کیښودی ، امیر سیف الدین منصور روایې چې ماته یو ځل منصور پاچا څه لاښودنه وکړه او د مغرب پاچاته یې ولیږلم د مغرب پاچا د یو سفارش لپاره زه د فرنګیانو پاچا ته ولیږلم چې هغه بیا د قیصر د روم د مخکنی پاچا له نسل څخه وو کله چې زه

(۱) حافظ عسقلانی په فتح الباری کې پردی تأمل کړی دی چې ضفاطر او د روم عالم یو عالم او که ضفاطر د روم له عالم بیل دی حافظ لیکی د طبری ددې سیاق څخه کوم چې موږ وړاندی کې دا معلومیږی چې دوئ دوه کسان دی والله تعالی اعلم)

(۲) دا ټول له پیښنه له پوره تفصیل سره په الجواب الصحیح کې ذکر سوی ده مګر ددې پېښې څه برخی په فتح الباری کې هم ذکر سوې دی ځکه په حواله کې د فتح الباری نوم هم شامل سو)

د فرنگیانو د پاچاله لوری رارخصت کیدمه نوده د پاته کید و تینګار راته وکی او دایې راته وویل چی که ته پاته سی نو یوډیرلوی اونالیدلی شیٔ به درته وښیم زه هم پاته سوم ، ده یو صندوق راوغوښتی چی پرهغه باندی د سروزرو پتری لګیدلی وی له هغه څخه یې د سروزرو یو قلمندان راوایستی هغه یې پرانیستی یولیک یې راوایستی چی په وریښموکې پیچلی وو ډیرتوری دهغه لیک وران سوی وو پاچاوویل داستاسو د پیغمبرﷺ لیک دی ، چی زمونږنیکه قیصرته یې رالیږلی وو اوزمونږنیکه داوصیت کړی وو چی ترڅوپوری دالیک له تاسوسره خوندی وی ترهغه وخت پوری به ستاسو پاچهی پاته وی نوځکه دخپلی پاچهی دساتلوپه نیت مونږددې لیک ډیره ساتنه او احترام کوو اوله نصاراوویې پټ ساتو

فایدی او باریکی اورازونه !

(۱) دلیک پیل د الله ﷻ په نامه کیدل په کاردی لکه چی سلیمان علیه السلام دسبا په نامه کوم لیک لیږلی وو نو پیل یې په بسم الله الرحمن الرحیم سره وکي ..

(۲) دلیک لیږونکی به خپل نوم لومړی لیکی او چاته چی لیک لیږی دهغه نوم به وروسته لیکی لکه چی رسول الله ﷺ خپل نوم اول ولیکی او وروسته یې دروم دپاچانوم ولیکی دصحابه کرام رضی الله عنهم هم داعادت وو چی کله به یې رسول الله ﷺ ته لیک لیږی نولومړی به یې خپل نوم ولیکی (کذافی شرح البخاری للامام النووی صفحه ۸۶)

مګر دالازمی او واجب نه ده ځکه رسول الله ﷺ علیؓ او خالدبن ولیدؓ یوځای ته ولیږل کله چی دوئ دواړه ورسیدل نو رسول الله ﷺ ته یې لیکونه ولیږل علیؓ د رسول کریم ﷺ نوم مبارک مخکې ولیکی او خپل نوم یې وروسته ولیکی او خالدؓ خپل نوم لومړی ولیکی او د رسول کریم ﷺ نوم مبارک یې وروسته ولیکی له دې څرګنده سوه چی دواړه قسم روادی ..

عبدالله بن عمرؓ چی کله معاویهؓ او عبدالملک بن مروان ته لیک ولیږی نولومړی یې د معاویهؓ او عبدالملک نوم ولیکی او دغه رنګه زیدبن ثابتؓ به چی کله معاویهؓ ته لیک لیږی نو د معاویهؓ نوم به یې مخکې لیکی (۲)

(۳) رسول کریم ﷺ دخپل نوم سره دعبدالله لفظ زیات کي په دې کې دعیسایانو وفاسدی عقیدی د مسیح علیه السلام الوهیت باطل والی ته اشاره وه چی عیسی علیه السلام معاذالله خدای نه وو بلکې دالله ﷻ بنده او دهغه عزتمند رسول وو چی الله ﷻ دخپل ځان وخواته پورته کړی دی دارنګه ودې ته اشاره ده چی ټول پیغمبران علیهم السلام راغلی دی ټولوپه دې اقرار کاوو چی مونږ دالله ﷻ بندګان یو معاذالله خدایان نه یو

(۴) الی هرقل عظیم الروم) دهرقل څخه وروسته دعظیم الروم لفظ زیادت کې ودې ته اشاره ده چی کله کافرانو ته لیکونه لیږل کیږی نو په ښو الفاظو او القابو سره دی هغوئ ته وویل سی

(شرح بخاری للنووی (رح) ———— (۲) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۱۶۸)

(۵) (سلام علی من اتبع الهدی) سلام دی په هغه چاباندی چی دهدایت پیروی وکړی یعنی که یې ونه کړی نونه دی وی داجلمه دموسی علیه السلام په قصه کې ذکرسوی ده ودې ته اشاره ده چی کافرته به مطلقا اسلام علیک نه لیکل کیږی بلکې سلام علی من ابتع الهدی لیکل به کاردی معنی چی پرتادی سلامتیاوی په دې شرط چی دهدایت پیروی وکړی لکه چی په قرآن کریم کې وروسته داسی جمله راغلی ده (وَاَنَّ الْعَذَابَ عَلٰی مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰی) اوپه حدیث شریف کې دسلام علی من ابتع الهدی وروسته داجمله راغلی ده (فان تولیت الخ) نوداد حدیث جمله د(وان العذاب علی من کذب وتولی) پرځای ده

(۶) (اسلم تسلم یؤتک الله اجرک مرتین) اسلام ومنه سالم به پاته سی اوالله تعالی به تاته دوه اجرونه درکړی، یواجربه تاته دخپل مخکنی نبی باندی دایمان راوړلوپه وجه درکړی اوبل اجرپرنبی اخرالزمان ﷺ باندی دایمان راوړلوپه وجه درکړی لکه چی الله تعالی فرمایي (اُولٰئِكَ يُؤْتَوْنَ اَجْرَهُمْ مَّرَّتَيْنِ)

(۷) (فَاِنْ تَوَلَّيْتَ فَاِنَّ عَلَيْكَ اِثْمُ الْاَرِيْسِيِّيْنَ) ژباړه: که ته ایمان نه راوړی نودټول اولس ګناه به ستاپرغاړه وی،، ځکه کوم سړی چی دچادګمراهی لامل وګرزی دهغه ګناه هم دهغه په غاړه ده لکه چی الله تعالی فرمایې: وَلَيَحْمِلُنَّ اَثْقَالَهُمْ وَاَثْقَالًا مَّعَ اَثْقَالِهِمْ) خامخابه داکافران دخپلوګناهوپیټی پورته کوی اودنورو دابه هم له خپلوسره یوځای پورته کوی

(۸) دحیه کلبی ﷺ ته لیک ورکول اویواځی دده لیږل ددې دلیل دی چی لیک حجت اومعتبردی اوبل داچی خبرواحدحجت اوسنددی که دیوی سړی خبرمعتبرنه وای نویواځی ددحیه ﷺ دلیږلو څه فایده (کذاقاله الامام النووی فی شرح البخاری)

(۹) اوبل داچی له دې معلومیږی چی مستور الحال روایت دمنلووړدی ترڅوپوری چی څه علامه دهغه په دروغواوخطاباندی نه وی ځکه دحیه ﷺ دهرقل په حق کې مستورالحال وو

(۱۰) هرقل پاچاپه دې ښه پوهیدی چی محمد ﷺ دالله ﷻ رسول اوهغه نبی دی چی عیسی علیه السلام دهغه دراتلوزیری ورکړی دی مګر اسلام یې نه ومنی له دې څرګندیږی چی ایمان دعلم اوپوهی نوم نه دی بلکې دمنلواوغاړه ایښودلونوم ایمان دی نوځکه که یوسړی نبی کریم ﷺ نبی بولی مګر منی یې نه هغه سړی هیڅکله مسلمان نه دی لکه چی دمحققین علماء قول همدادی چی صحیح خبره داده چی دروم پاچا هرقل اسلام نه دی راوړی په مسنداحمدبن حنبل کې راغلی دی چی هرقل دتبوک څخه یولیک نبی کریم ﷺ ته ولیږی چی په هغه لیک کې لیکلی وو چی زه مسلمان یم رسول الله ﷺ وفرمایل چی داسړی دروغجن دی تراوسه په خپل نصرانیت باندی پاته دی..

دخسروپرویز کسری دفارس باچاپه نامه لیک مبارک دهجرت اووم کال!

بسم الله الرحمن الرحیم . من محمدرسول الله ﷺ الی کسری عظیم فارس سلام علی من اتبع الهدی وآمن بالله ورسوله وشهدان لااله الاالله وحده لاشریک له اون محمداعبده

ورسوله ادعوک بدعایة الله عزوجل فانی انا رسول الله الی الناس (۱) کٌلّهُم لانذر من کان حیا ویحق القول علی الکافرین اسلم تسلم فان تولیت فعلیک اثم المجوس)

ژباړه : پیل کوم په نامه دالله ﷻ چی ډیرمهربان اوبښونکی ذات دی ، دالیک دمحمدرسول الله ﷺ له لوری څخه دفارس پاچاکسری ته دی ، سلامتیادی پرهغه چاوی چی دهدایت پیروی وکړی اوپه الله ﷻ او دهغه په رسول ﷺ باندی ایمان راوړی اوشاهدی ورکړی چی دالله ﷻ څخه پرته بل څوک دعبادت لائق نسته الله ﷻ یودی دهغه هیڅ شریک نسته اومحمد ﷺ دالله ﷻ بنده اودالله ﷻ رسول دی زه تادالله ﷻ په حکم دالله ﷻ دین ته رابولم زه دالله رسول ﷺ یم ټولوخلکوته ددې لپاره چی وبیروم هغه سړی چی دهغه زړه ژوندی وی اوپوره سی حجت دالله ﷻ په نه منونکوباندی اسلام رواړه روغ به پاته سی اوکه دی مخ واړوی نودټولومجوسوګناه به ستاپرغاړه وی ..

رسول کریم ﷺ دالیک عبدالله بن حذافه سهمی رضی الله عنه ته ورکی اوکسری ته یې لیږی کسری ته چی کله درسول کریم ﷺ لیک ورسیدی هغه سمدستی له غصی تک سور سو اولیک څیری کی اودایې وویل چی دی سړی ماته لیک رالیږلی دی ، په ته پرمابانډی ایمان راوړه اوسره له دی چی داسړی زمامریئ دی ، عبدالله بن حذافه سهمی رضی الله عنه راغلی اورسول الله ﷺ ته یې قصه بیان کړه رسول کریم ﷺ وفرمایل دکسری ملک اوپاچهی ټوټې ټوټې سوه کسری سمدستی دیمن والی باذان ته لیک ولیکی چی ته سمدستی دوه تکړه خلک حجازته ولیږه چی دوئ هغه سړی چی ماته یې لیک رالیږلی دی ونیسی اوماته یې راولی ، دیمن والی باذان هم سمدستی دوه تنه مخورخلک رسول کریم ﷺ ته ولیږل اویولیک یې ورکی دوئ لیک راواخیستی اورسول کریم ﷺ ته راغلوکله چی دوئ دنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو دنبوت ددربارپه لیدوسره له عظمت اوویری سره هغه لیک ورسول کریم ﷺ ته وسپاری رسول کریم ﷺ چی کله لیک ولوستی مُسکی سو اودواړوته یې داسلام بلنه ورکړه او ورته وې فرمایل چی تاسوصباراسی په دویمه ورځ دوئ درسول کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو رسول الله ﷺ ورته وویل ، چی نن شپه په فلانکی وخت کې په کسری باندی دده زوی شیرویه مسلط سو اوشیرویه کسری قتل کې دهجرت داووم کال دڅلورمی خور لسمه دسه شنبه شپه وه رسول الله ﷺ وفرمایل تاسو ولاړسی اوباذان ته داټول حالات بیان کې اوورته وې فرمایل چی وباذان ته داهم ووایاست چی زمادین اوزماپاچهی به ترهغه ځایه رسیږی ترکومه ځایه چی دکسری پاچهی رسیدلی ده دوئ ولاړل اوباذان ته یې داپیښه بیان که باذان ددې خبر په اوریدوسره وویل داخبره خودپاچهانوپه شیرنه ده که داخبره صحی وی نوقسم په الله ﷻ هغه رښتینی نبی ﷺ دی .

په همدغه وخت کې دشرویه له لوری دوه تنه راغلواودکسری دمرګ خبریې راوړی ، باذان له خپلی ټولی کورنی اوملګرواودوستانوسره په اسلام مشرف سو اودخپل اسلام راوړلو خبریې رسول الله ﷺ ته ولیږی

---

(۱) لکه چې الله تعالی فرمایي : (قل یاایها الناس انی رسول الله الیکم جمیعا)

(۲) په دې لیک کی یې (یؤتک الله اجرک مرتین) نه دی لیکلی ځکه کسری داورعبادت کوی دهیڅ اسمانی کتاب اوپیغمبرپیروی یې نه کوله ځکه ددوواجرومستحق نه وو ، زرقانی جلد ۳ /ص/۳۴۱)

دحبشه دپاچا نجاشی په نامه لیک مبارک !

بسم الله الرحمن الرحیم من محمد رسول الله ﷺ الی النجاشي ملک الحبشه سلام علی . امابعد فانی احمد الله الذی لااله الاهو الملک القدوس السلام المؤمن المهیمن واشهدان عیسی بن مریم روح الله وکلمة القاها الی مریم البتول الطیبة الحصینة دحملت بعیسی فخلقه الله من روحه ونفخه کما خلق ادم بیده وانی ادعوک الی الله وحده لاشریک له والموالاة علی طاعته وان تتبعنی وتؤمن بالذی جائنی فانی رسول الله وانی ادعوک وجنودک الی الله تعالی فقدبلغت ونصحت فاقبلوا نصیحتی والسلام علی من ابتع الهدی)

ژباړه : پیل کوم په نامه دالله ﷻ چی ډیرمهربان اوبښونکی دی دالیک دمحمد رسول اللهﷺ له لوری څخه دحبشه دپاچانجاشي ولوری ته دی سلام دی وی پرماباندی وروسته زه حمداوثناء وایم دهغه الله ﷻ چی له هغه پرته بل هیڅ معبودنسته هغه ربښتینی پاچادی دټولوعیبوڅخه پاک دی امن ورکونکي دی اودټولوساتونکی دی اوشاهدی ورکوم چی عیسی علیه السلام دمریم زوی اودالله ﷻ خاص روح اودهغه کلمه ده چی الله تعالی پاکی مریم ته ورکړ وروسته پیاداامیدواره سوه په عیسی علیه السلام سره الله تعالی هغه په خپل خاص روح اوپوکی سره پیداکي لکه چی آدم علیه السلام یې په خپل لاس پرته له مور اوپلاره پیداکړی دی زه تاالله ﷻ وخواته رابولم چی هغه یودی هیڅوک له هغه سره شریک نسته اودهغه پیروی وکړه اودهغه له عبادت سره مینی ته دې رابولم اودې خبری ته چی کوم شئ دالله ﷻ له لوری ماته راغلی دی یعنی قرآن پرهغه باندی ایمان راوړه ربښتیاهم زه دالله ﷻ رسول ﷺ یم زه تاواوستاټول لښکردالله ﷻ وخواته رابولم ماداالله ﷻ پیغام ورسوی اوسمه لارمی دروښوده او زمانصیحت ومني اوسلامتی دی وی پرهغه چاباندی چی دسمی لاری پیروی وکړی ..

عمروبن امیه ضمری رضی الله تعالی عنه ته یې دالیک ورکي حبشه ته یې و لیږی ، عمروبن امیه رضی الله عنه درسول اللهﷺ لیک باچاته ورسوی اوپاچاته یې وویل اې اصحمه زه تاته څه ویناکوم هیله لرم چی ته به یې په غوراوفکرسره واوری ، زموږ په تاباندی باور اوډاډ دی اوپرتاباندی ښه گمان لرو موږ چی کله ستاڅخه دکوم خیر اونیکی هلیه کړی ده نوهغه نیکی موږته رسیدلی ده ستادامن په سایه کې موږته هیڅ ویره نده پیښه سوی انجیل چی دهغه حجت کیدل تاته دریادوم هغه زموږاوستاسوترمینځ دریم اوشاهددی چی دهغه شاهدی نه سی ردکیدای اوداسی قاضی اوحاکم دی چی په خپله پریکړه کې دعدل اوبرابری څخه تیری نه کوی که تادابلنه ونه منله نوته به ددې نبی امی ﷺ په حق کې داسی ثابت سی لکه یهود دعیسی علیه السلام په حق کې ،رسول اللهﷺ خپل استازی اوسفیران نوروپاچهانوته هم لیږلی دی مگر دنورو خلکوپه پرتله موږلتاډیره هلیه اوامیدلرو ..

(۱) البدایه والنهایه جلد ۴ /ص /۲٦۸..۲۷۲، زرقانی جلد ۳ /ص/۳۴۲)

دحبشه دباچانجاشي خوب :

نجاشي وویل زه شاهدی ورکوم او قسم خورم چې رسول اللهﷺ هغه نبی امی ﷺ دی کوم چې اهل کتاب دهغه انتظار کوی اوځنګه چې موسی ﷺ په راکب الحمار سره دعیسی ﷺ زیری ورکړی دی دغه شان یې په راکب الجمل سره دمحمد رسول اللهﷺ زیری ورکړی دی اوزما دهغه دنبوت اورسالت دومره یقین دی چې له سترګولیدلو ځخه وروسته به هم زماپه یقین کې زیادت نه راځي لکه چې دیوشمیرنیکوخلکوداخبره ده (لوکشف الغطاء ماازددت یقیناً) که ټولي پردی پورته سی نوبیابه هم زماپه یقین کې بدلون اوزیادت رانه سی .اودرسول اللهﷺ لیک مبارک یې په سترګوومونږي اوله تخته راکښته سو پرځمکه کینستی اسلام یې ومنی اودحق شاهدی یې ورکړه اودرسول اللهﷺ دلیک ځواب یې داسی ولیکی

دحبشه دباچانجاشي له لوری درسول الله صلی الله علیه وسلم دلیک ځواب ..

بسم الله الرحمن الرحیم . الی مُحمّدرسول اللهﷺ من النجاشي الاصحم بن ابجز سلام علیک یانبی الله ورحمة الله وبرکاته . احمدالله الذی لااله الاهوالذی هدانی للاسلام امابعدفقدبلغنی کتابک یارسول الله فماذکرت من امرعیسی فوربّ السماء والارض ان عیسی مایزیدعلی ماذکرت تُفرُوقًا انه کماقلت وقدعرفنامابعثت به الینا وقدقرینااابن عمک واصحابه فاشهدانک رسول الله صادقا مصدقا وقدبایعتک وبایعت ابن عمک واسلمت علی یدیه لله رب العالمین وقدبعثت الیک یانبی ارها ابن الاصحم بن الاجز فانی لااملک الانفسی وان شئت ان اتیک فعلت یارسول فانی اشهدان ماتقول حق والسلام علیک یارسول الله)

ژباړه : پیل کوم په نامه دالله ﷻ چې ډیرمهربان اوبښونکی دی دالیک دنجاشي اصحم دابجز زوی له لوری ومحمدرسول اللهﷺ ولوری ته دی سلام دی وی په تاباندی اې دالله ﷻ پیغمبرﷺ اورحمتونه اوبرکتونه دی وې دالله تعالی پرتاباندی زه ثنااوصفت کوم دهغه الله ﷻ چې هغه ماته داسلام لاربښوونه اوتوان راکړي یارسول اللهﷺ ستالیک ماته راورسیدی دعیسی ﷺ په هکله چې تاڅه ویلی دی قسم دځمکی اواسمانونوپه پالونکي باندی چې عیسی ﷺ تردې دیوی ذری په اندازه زیات نه دی ربښتیاهم دهغه شان هم هغه دی کوم چې تایادکړی دی ته چې په کوم دین موږ ته رالیږلی سوی یې موږهغه وپیژندی اوستاداکازوی اودهغه ملګروملمستیامووکړه وروسته زه بیاشاهدی ورکوم چې ته دالله ﷻ ربښتینی رسول یې ماستاسره اوستاداکاد زوی په واسطه بیعت وکړي اودهغه په لاس مې دالله رب العالمین لپاره اسلام راوړی ستاپه خدمت کې خپل زوی ارهابن اصحم درلیږم زه یوازې دخپل ځان واک لرم که ته غواړی نوزه به خپله ستاپه خدمت کې حاضرسم ځکه یارسول اللهﷺ زه داشاهدی ورکوم چې ته څه وایې هغه ټیخي حق دی سلام دی پرتاباندی اې دالله رسولهﷺ ..

نجاشي خپل زوی دحبشه له شپیته کسانوسره په یوه کښتۍ سپورکي اودرسول الله صلی الله علیه وسلم ولوری ته یې ولیږل مګر هغه ټیړۍ په لاره کې ډوبه سوه ،

(۱) زادالمعادجلد ۳ /ص /۶۱، هدایة الحیاری لابن قیم /ص /۴۲، زرقانی جلد ۳ /ص /۳۴۳ت ۳۴۵)

دانجاشي هغه نجاشي دی چي دده وهیواد ته مسلمانانو په کال پنځم ۵ هجري کي هجرت کړی وو دهغه نوم اصحمه دی دجعفرؓ په لاس یې ایمان راوړی وو اوکله چي په کال ۹ نهم هجري کي هغه وفات سو په کومه ورځ چي هغه وفات سو نورسول اللهﷺ په مدینه منوره کي دهغه دوفات خبرورکي اودجنازي دلمانځه ځای ته له صحابه کرامؓ سره یوځای ولاړی اوغائبانه یې دجنازي لمونځ پری وکي ..

ترهغه نجاشي وروسته چي کوم نجاشي دهغه ځای ناستی سو رسول اللهﷺ داسلام بلنلیک دهغه په نوم هم ولیږی چي هغه امام بیهقي له ابن اسحاق څخه روایت کړی دی هغه لیک دادی : من النبی محمدصلی الله علیه وسلم الی النجاشی الاصحم عظیم الحبشة سلام علی من اتبع الهدی وآمن بالله ورسوله وشهدان لااله الاالله وحده لاشریک له لم یتخذصاحبة ولاولد وان محمداعبده ورسوله وادعوک بدعایة الله فانی انارسوله فاسلم تسلم یااهل الکتاب تعالوالی کلمة سواء بیننا وبینکم ان لانعبدالاالله ولانشرک به شیئا ولایتخذبعضنابعضاارباباً من دون الله فان تولوا فقولوا اشهدوابانامسلمون فان ابیت فعلیک اثم النصاری من قومک)

ژباړه : دالیک دمحمدصلی الله علیه وسلم له لوری دحبشه پاچا نجاشي ته دی ، سلام دی وی په هغه چاچي دسمي لاری پیروی یې وکړه اودالله ﷻ اودهغه په رسولﷺ باندی یې ایمان راوړی اوشاهدی یې ورکړه چي الله یودی دهغه سره هیڅوک شریک نسته نه دهغه ښځه سته اونه اولاداوشاهدی یې ورکړه چي محمدﷺ دالله ﷻ بنده اودهغه رسول دی زه تاته دالله ﷻ په حکم بلنه درکوم رښتیاهم زه دالله ﷻ رسولﷺ یم اسلام راوړه روغ به پاته سی اې اهل کتابوراسی یوی پاکی اوسمی خبری ته چي هغه زموږاوستاسوترمینځ منلی سوی ده هغه داچي پرته له الله ﷻ به دبل هیچابندګی نه کوو اوله هغه سره به هیڅوک شریک نه نیسو اوپه خپل مینځ کي به یودبل څخه خدای نه جوړووکه چیری دوئ سرغړونه وکړی نوته ورته ووایه چي موږخومسلمانان یو اودالله ﷻ بندګان یو اې نجاشي که ته داسلام له منلو انکاروکړی نوستادقوم نصاراووټوله ګناه به ستاپه غاړه وی .

دحبشه دویم باچاچي دئ هم نجاشي نومیدی اسلام راوړل نه دی ثابت یوائی دهغه نوم معلوم سو ، حافظ ابن کثیروایې چي دانجاشي دهغه نجاشي څخه بیل دی کوم چي دجعفرؓ په لاس باندی مسلمان سوی دی ، خبره پای ته ورسیده .. یوشمیرخلکو دوئ دواړه یوګڼلی دی دصحیح مسلم له روایت ښکاره دامعلومیږی چي دنجاشي په نامه دحبشي دوه پاچهان دی په دې دویم لیک کي چي دنجاشي سره داصحمه لفظ یادسوی دی هغه دراوی وهم دی ، اصحمه دلومړنی نجاشي نوم دی راوی دوئ دواړه یوګڼلی دی ځکه یې داصحمه لفظ په غلطي سره زیات کړی دی (والتفصیل فی الزرقانی جلد ۳ /ص /۳۴۶)

د مصر او اسکندریه د پاچا مقوقس په نامه د اسلام بلن لیک مبارک

بسم الله الرحمن الرحیم . من محمد عبدالله ورسوله الى المقوقس عظیم القبط سلام على من اتبع هدى الاسلام اسلم تسلم یؤتک الله اجرک مرتین فان تولیت فعلیک اثم القبط یااهل الکتاب تعالوا الى کلمة سواء بیننا وبینکم ان لانعبدوا الاالله ولانشرک به شیئا ولایتخذ بعضنا بعضاً ارباباً من دون الله فان تولوا فقولوا اشهدوا بانا مُسلِمون)

ژباړه : پیل کوم په نامه د الله ﷻ چې ډیر مهربان او ښونکی دی ، دالیک د محمد ﷺ چې د الله بنده او د هغه رسول دی له لوری څخه دی و مقوقس چې د قبطیانو د پاچا دی سلام دی وی په هغه چا باندی چې د سمی لاری پیروی وکړی زه تاته د اسلام بلنه درکوم اسلام راوړه سالم به پاته سی او الله تعالی به تاته دوه ځله بدله درکړی او که تاله دې بلنی مخ واړوی نو د ټولو قبطیانو د حق نه قبلولو ګناه به ستا پر غاړه وی اې اهل کتابو راسی داسی سمی خبری ته چې هغه زموږ او ستاسو ترمینځ منل سوی ده هغه دا چې له الله ﷻ پرته به د بل هیچا بندګی نه کوو او هیڅوک به د هغه سره نه شریک کوو او په موږ کې به یو بل خدایان نه جوړوو پرته له الله ﷻ نو که دوئ له دې مخ واړوی ته ورته ووایه چې تاسو شاهد سی چې موږ مسلمانان او د الله ﷻ منونکی یو

مهرېې پرووهی او حاطب بن ابی بلتعه رضی الله تعالی عنه ته یې ورکې چې دا واخله او د مصر پاچا ته یې ورسوه ، حاطب بن ابی بلتعه ؓ د رسول الله ﷺ لیک واخیستی او روان سو کله چې مصر ته ورسیدی د مصر پاچا اسکندریه ته تللی وو حاطب ؓ اسکندریه ته ورپسی ولاړی کله چې هلته ورسیدی نو وې لیدل چې پاچا د سیند پر غاړه دیوی لوړی کوټی په کلیکین کې ناست دی حاطب ؓ له لاندی اشاره ورته وکړه چې له ماسره یو پیغام دی پاچا دئ ور وغوښتی د ننه ورغلی حاطب ؓ چې کله ورغلی او د رسول الله ﷺ پیغام یې ورته ورسوی پاچا په ډیر درناوی او قدر سره د رسول الله ﷺ لیک واخیستی او وې لوستی (زرقانی جلد ۳ /ص /۳۴۷) (۱)

حاطب ؓ وایې چې وروسته د اسکندریه پاچا د میلمستیا په ډول ماته یو سرای راکې او هلته میشت سوم یوه ورځ یې ټول مشران او علماء راوغوښتل ماته یې وویل چې زه له تا څخه پوښتنی کوم ښه په فکر او غور سره د هغو ځواب راکړه ؟

حاطب ؓ وایې ما ورته وویل سمه ده . **د مقوقس سوالونه او د حاطب ؓ ځوابونه :**

مقوقس وویل د چالیک چې تا راوړی دی آیا هغه نبی ؑ نه دی ؟

حاطب ؓ وویل ولې نه هغه خود الله رسول ﷺ دی .

مقوقس : که هغه رښتیا د الله ﷻ رسول وای نو په کوم وخت کې چې د هغه قوم دئ له مکې څخه وشړی نو په دغه وخت کې ده ولې د دوئ په حق کې ښیرا ونه کړه چې دوئ ټول هلاک سوی وای ؟

---

(۱) الخصائص الکبری جلد ۵ /ص /۱۲، زرقانی جلد ۳ /ص /۳۴۸)

حاطب : ورته په ځواب کې وویل آیاته ددې شاهدی نه ورکوی چې عیسی بن مریم علیه السلام دالله رسول دی مقوقس وویل هوحاطبؓ وویل نوکله چې دهغه دښمنانو هغه په دارکولو نیت وکي نومسیح علیه السلام په دغه وخت کې ددوئ په حق کې ولی ښیرانه کوله چې الله ﷻ دوئ هلاک کړی وای تردی پوری چې الله تعالی عیسی علیه السلام دخپل ځان وخواته پورته کي ...مقوقس : رښتیاهم ته حکیم اودحکیم له لوری راغلی یې ..

حاطب رضی الله تعالی عنه دمقوقس په دربارکې ویناوکړه ..

مقوقس دحاطبؓ داحکیمانه ځواب واوریدی نوغلی کینستی تردی وروسته حاطبؓ پاچاته ویناوکړه اوپه نصحیت کې یې داسی یې ورته وویل .

اې پاچاته په دې خبرېږې چې یوسړی دمصرپه همدی ښارکې مخکې تیرسوی دی هغه دادعوه کوله چې زه رب یم الله تعالی هغه راونیوی اوسزایې ورکړه اوهلاک اوبربادیې کی تاته هم په کاردی چې له هغه څخه پندواخلی داسی ونه سی چې نورخلک بیاله تاعبرت اخلی اسلام داسی دین دی چې ستاسوتردین ډیر غوره دی دهغه په اړوندالله تعالی ژمنه کړی ده چې هغه به پرټولوادیانوبرلاسی کوی اوټول دینونه به دده په وړاندی منسوخ کیږی دادی دالله ﷻ پیغام راوړونکی راولیږل سو خلکوته یې ددی دین بلنه ورکړه په دې اړه قریش ترټولوډیر سخت وو اویهودبیاددې دین ترټولو سخت دښمنان سو اونصارا عیسایان ترټولونژدی ثابت سو قسم په الله ﷻ لکه څنګه چې موسی علیه السلام دعیسی علیه السلام زیری ورکړی دی همداسی عیسی علیه السلام دمحمدرسول اللهﷺ زیری ورکړی دی په دواړوکې هیڅ فرق نسته (۱)اوموږتاسوقرآن ته رابولوداداسی مثال لری لکه انجیل منونکې چې دتورات منونکې رابولی ، کوم قوم چې دهرنبی په وخت کې وی هغه قوم دهغه نبی اُمت دی دهغوئ په ذمه لازمه ده چې دهغه نبی علیه السلام پیروی وکړی اواې پاچاته هم دهغه خلکو څخه یې چې دد ې نبی علیه السلام په وخت کی یې اوموږتادمسیح علیه السلام له دین څخه نه منع کوو بلکې دادرته وایو چې دمسیح علیه السلام خبره ومنی ..

دمصرپاچامقوقس دتقریرپه اړه حاطبؓ ته ځواب ورکوی

مقوقس پاچاوویل ماددې نبی علیه السلام په اړه ښه غوراوفکر وکي اوپه دې پوه سوم چې هغه دغوره شیانوحکم کوی اودناوړه شیانوڅخه منع کوی د بدوکاروحکم نه ورکوی اودرغبت دشیانوڅخه منع نه کوی جادوګر اوګمراه نه دی کاهن (جوګی) اودروغجن نه دی دنبوت نښی می په هغه کې ولیدی مثلاً دهغه دغیب خبرورکول اوپه دې اړه به بیافکرکوم اودرسول الله ﷺ لیک یې دپیل په غاښ جوړسوی دبلی کې خوندی کی اوخازن ته یې حکم وکي چې داښه خوندی وساته اویولیکونکې یې راوغوښتی په عربی ژبه یې درسول الله ﷺ دلیک ځواب ولیکی هغه ځواب داسی وو

(۱) څنګه مسیح علیه السلام په خپله درسول الله ﷺ زیری ورکړی دی (وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ اسْمُهُ أَحْمَدُ) اودهغه ددین دمنلو اوپیروی حکم یې کړی دی دنبی کریمﷺ پیروی بعینه دمسیح علیه السلام دحکم پیروی ده)

د مصر د پاچا مقوقس له لوري دلیک ځواب !

بسم الله الرحمن الرحیم . الی محمد بن عبدالله من المقوقس عظیم القبط سلام علیک . اما بعد فقد قرأت کتابک وفهمت ماذکرت فیه وماتئه الیه فقد علمت ان نبیاقد بقی وکنت اظن ان یخرج من الشام وقدا کرمت رسولک وبعثته الیک بجاریتین لهما من القبط مکان عظیم وکسرة واهدیت الیک بعلة لترکبها والسلام)

ژباړه : پیل کوم په نامه دالله ﷻ چي ډیر مهربان اوبښونکي دی ، دالیک د محمد بن عبدالله ﷺ ولوری ته دی د قبطیانو د مشر مقوقس له لوری څخه سلام دی وی په تاباندی ، وروسته له دی ماستالیک ولوستی اوپوه سوم اودده مضمون او هغه څه چي هغه ته تابلنه ورکړی ده پوه سوم زمایقین وو چی یونبی پاته دی خوزمافکر دادوو چی کیدای سی هغه په شام کی وی ماستادا استازی ډیر درناوی اوعزت وکی دوې مینځی اوڅه جامی اویوه قچره مې ستالپاره ډالۍ درولیږل ،په درناوی پرتادی سلامتیا وی ..

دیوی وینځی نوم ماریه قبطیه وه دا د رسول کریم ﷺ په حرم کې داخله سوه د رسول کریم ﷺ زوی ابراهیم د هغې له نسه پیدا سوی دی او ددویمی نوم سیرین وه چی هغه حسان بن ثابت ؓ ته ورکړل سوه او د قچری نوم دُلدُل وه

مقوقس د رسول الله ﷺ د استازی ډیر درناوی وکړ او د رسول الله ﷺ دلیک یې ډیر درناوی وکي او اقراریې وکړچی ربښتیاهم داهغه نبی ﷺ دی چی مخکنیو انبیاء علیهم السلام یې زیری ورکړی دی مگر ایمان یې رانه وړی په نصرانیت باندی پاته سو ،

حاطب ؓ چی کله مدینی ته را ورسیدی نو رسول الله ﷺ ته یې قصه بیان که رسول کریم ﷺ وفرمایل چی د پاچهی له کبله یې اسلام ونه منی د هغه پاچهی نسی پاته کیدای لکه چی د عمر فاروق ؓ د خلافت په وخت کې مسلمانانو فتح کې (الجواب الصحیح للحافظ ابن تیمیه جلد ۱ /ص/ ۹۰ تر صفحه ۱۰۰، اوزرقانی جلد ۳ /ص/ ۳۴۸، روض الانف جلد ۲ /ص/ ۳۵۵، وهدایة الحیاری صفحه ۳۳)

مقوقیس ددې لیک تر رسیدو مخکې د رسول الله ﷺ حالات له مغیره بن شعبه څخه پوښتلي وو مغیره وایې چی زه او د بنی مالک قبیلي څو نورکسان مصر ته تللي وو کله موږ په مصر کې وو د مصر پاچا مقوقس موږ وروغوښتلو او څو پوښتنی یې را څخه وکړی هغه پوښتنی دا دی :

مقوقس : ستاسو په هیواد کې کومه نوی خبره سته ؟

مغیره : هویو څوک د محمد ﷺ په نامه راپاڅیدلی او دعوه یې کړی ده چی زه نبی یم هغه یو نوی دین راوړی چی زموږ د پلرو او نیکه گانو له دین خلاف دی او د پاچا دین هم نه دی

مقوقس : دده قوم له ده سره څه وکړل ؟

مغیره : ډیرو ځوانانو د هغه پیروی وکړه او سپین ږیرو یې مخالفت وکی له نه منونکو سره یې جګړه وکړه کله یې بری او کله ماته په برخه وی

مقوقس : هغه څه شئ ته خلک رابولی ؟

مغیر :دیوه الله ﷻ وبندګی ته اووایې چی له هغه سره څوک مه شریک کوی دکوموبتانوچی زموږپلرواونیکونوعبادت کوی هغه پرېږدی اولمونځ کوی زکوة ورکوی
مقوقس :آیادلمانځه لپاره معلوم وخت اودزکوة لپاره معلومه اندازه سته ؟
مغیر : په شپه اوورځ کې پنځه لمنځونه کوی اوپه شل مثقال سروزروکې نیم مثقال زکوة یعني دمال څلویښتمه برخه زکوة ورکوی .
مقوقس :زکوة چی واخلی څه په کوی ؟
مغیره: په بی وزلواومسکینانوپې ویشی ، اوله دې پرته دخپلوی اوژمنی دپوره کولوامرکوی دزنا، اوشرابودحراموالی امرکوی اوهغه څاروی چی دالله ﷻ په نوم نه وی حلال سوی هغه نه خوری
مقوقس : رښتیاهم داهغه نبی مرسل ﷺ دی دټول نړۍ لپاره رالیږل سوی دی عیسی ﷺ به ددې خبروحکم کوی اوترهغه مخکې ټولوانبیاء علیهم السلام به هم ددې خبروښودنه کوله اوپه پای کی به بریالیتوب هم دده په برخه وی تردې اندازی چی هیڅوک به دهغه مخنیوی نه سی کولای اودځمکی ویلوته به دده دین رسیږی .
مغیره :که ټوله دنیاهم په ده باندی ایمان راوړی خوموږبه په ده باندی ایمان نه راوړو
مقوقس :تاسوناپوه اوکم عقله یاست ښه داراته ووایه چی دهغه نسب څنګه دی ؟
مغیر : دهغه نسب ترهرچاغوره اولوړدی
مقوقس :انبیاء علیهم السلام تل ترهرچادلوړاوعزتمندو کورنۍ څخه سوی دی
مقوقس :دهغه دربښتیاویلوپه اړه څه راته ووایه ؟
مغیره :هغه دومره رښتینی دی چی په ټولوعرب آمین ورته وایې
مقوقس : تاسوپه دې اړه ښه غوراوفکر وکې چی داڅنګه کیدای سی چی یوسړی بندګانوته رښتیاوایې اوهغه دې په الله ﷻ باندی دروغ وتړی ..
مقوقس :دهغه ددین منونکی څنګه خلک دی ؟
مغیر :ډیریې ځوانان دی
مقوقس : تررسول کریم ﷺ مخکې چی څومره انبیاء علیهم السلام تیرسوی دی دهغوئ پیروی کونکی هم ډیر ځوانان وو (۱)

(۱) ځکه پخوانی خویونه اوعادتونه په سپین ږیروکې پاخه اوټینګ وی دوئ ته خپل عادت اورواج پرېښودل ډیر ګران دی (ان الغصون اذا لاتیها اعدلت ... ولن یلین اذا لاینته خشب) دونی څانګی چی نوی وی هغه سیده کیدای سی ، مګر کله چی غټی سی بیادهغو سیده کول نه سی کیدای ، ځکه دمکی ډیر ځوانان دبعثت په پیل کې په اسلام مشرف سوی دی اودقریشو مشران دمکی له فتح وروسته په اسلام کې داخل سو حذیفه بن الیمان ؓ یوه ورځ ناست اودځوانانویوټولی دنصیحت اوریدولپاره دده پرشاوخواراټول وو یوسړی ددوئ وڅنګ ته تیرسو دځوانانوپه غونډیدوسره یې وکتل له حذیفه ؓ یې پوښتنه وکړه داځوانان دڅه لپاره راغونډسوی دی حذیفه ؓ وویل (هل الخیرالافی الشباب) له ځوانانوپرته په بل چاکی خیرسته چی هغوئ نصیحت واوری او وروسته یې وفرمایل آیاتادالله تعالی دالارښودنه اوریدلی ده (قالوا سمعنافتی یذکرهم یقال له ابراهیم انهم فتیة آمنوا بربهم قال لفتاه اتناغدائنا) الله ﷻ هیڅ یوه نبی ﷺ نه دی رالیږلی مګرکله چی دهغه ځوانی پوره سوی وی یعنی څلویښت کالوته رسیدلی وی (کماقال الله تبارک وتعالی (اذابلغ اشده وبلغ اربعین سنة) کذافی تنبیه المعترین للامام الشعرانی رحمه الله صفحه ۱۲۰)

مقوقس : دیثرب یهودیانوله هغه سره څه معامله وکړه هغوئ خواهل تورات دی ؟
مغیره : مخالفت یې وکړ ده له هغوئ څخه څوک ووژل او څوک یې بندیان کړه او څوک یې له هیواده وشړل .
مقوقس : یهود خوډیر کین کښ خلک دی یهودوله ده سره کین وکړ که داسی نه وی نو دوئ په دې ښه پوهیږی چې دا ربښتینی نبی علیه السلام دی .
مغیره وایې موږ چې کله دپاچا خبری واوریدلې نودباندی راووتلوا وپه خپل زړوکې مو داویل چې دعجمو پاچهان هم دمحمد رسول اللهﷺ تصدیق کوی او سره له دی چې دوئ له هغه ډیر لیری دی اوموږ خو دده خپلوان او ګاونډیان یو موږ تراوسه پوری دهغه په دین کې نه یو داخل سوی سره له دی چې دئ زموږ کورو ته راغلی اوموږ ته یې داسلام بلنه راکړه دپاچا خبروزما په زړه کې اثروکی زه یوڅوورځی په اسکندریه کې پاته سوم په کلیسا ګانو وګرزیدم هیڅ یوه داسی کلیسا به نه وی پاته سوی چې هغې ته دې زه نه یم ورغلی او دهغوله پاذریانو څخه مې د رسول اللهﷺ دصفت اوشان پوښتنه نه وی کړی په پای کې زه ددوئ اسقف اعظم (لوی پادری) ته ورغلم کله چې می هغه ولیدی هغه ډیر عابد اوپرهیزګاره سړی وو خلکو به دته ددعالپاره مریضان راوستل ما له هغه پوښتنه وکړه چې آیا له دې وروسته بل نبی راځي پادري په ځواب کې راته وویل :

(نعم هو آخر الانبیاء لیس بینه وبن عیسی بن مریم علیه السلام احد وهو نبی مرسل وقد امرنا عیسی علیه السلام باتباعه وهو النبی الامی العربی اسمه احمدﷺ لیس بالطویل ولا بالقصیر وفی عینیه حمرة ولیس بالابیض ولا بالادم یعض شعره ویلبس ماغلظ من الثیاب ویجزی بما لقی من الطعام سیفه علی عاتقه ولایبالی بمن لاقی یباشر القتال بنفسه ومعه اصحابه یفدونه بانفسهم هم له اشد حبا من اولادهم یخرج من ارض حرم ویأتی الی حرم الارض سباخ ونخل یدین بدین ابراهیم علیه السلام)

ژباړه : هو هغه آخری نبی دی دده اوعیسی علیه السلام ترمینځ بل نبی نسته هغه نبی مرسل دی عیسی علیه السلام موږته دهغه دپیروی کولوحکم کړی دی هغه نبی امی عربی دی دده نوم احمدﷺ دی نه اوږدی قد والادی اونه کوچنی قد والادی میانه قد ه دی دده په سترګو کې سوروالی دی داسی هغه پنډی جامی اغوندی څومره خوراک چې ورته رسیږی په هغه بسنه کوی اوصبر کوی دهغه پراوږوبه توره وی دهیچا دمقابلې پروا به نه کوی په خپله به جهاد کوی اودده ملګری به په ځان اومال سره به پرده ځان قربانوی ترخپل اولاد به هم له ده سر ډیره مینه لری هغه نبی به په حرم مکه کې ښکاره کیږی اواسی ځای ته به هجرت کوی چې هغه ځمکه به دښو خورماوو والاوی دابراهیم علیه السلام ددین پیروی به کوی ..
مغیره وایې ما ورته وویل دهغه څه نور صفات هم راته بیان که ؟
پادری وویل چې دهغه لنګ به بندوی خپل اندامونه به مینځی یعنی اودس به کوی ترهغه مخکې چې څومره انبیاء تیرسوی دی هغوئ یوائې خپل قوم ته رالیږل سوی و اودئ به ټولی دنیا ته رالیږل کیږی دځمکی ټول مخ به دده لپاره مسجد اوپاک وی کله چې دلمانځه

وخت راسی او هلته او به نه وی نو بیادئ په تیمم کولو لمونځ کوی دبنی اسرائیلو په خیر به دخپل عبادت ځای پوری پابند نه وی چی د عبادت له ځایه پرته بل ځای لمونځ نسی کولای مغیره وایي ، چی ټولی خبری می ښه په غور سره واوریدی او یاد می کړی راغلم مدینی منوری ته کله چی زه د رسول الله ﷺ په خذمت کښ حاضر سوم سمدستی د اسلام په کړی کښ داخل سوم (۱)

دبحرین دپاچا منذر بن ساوی په نامه لیک مبارک ، !

رسول الله ﷺ علاء بن حضرمی رضی الله تعالی عنه منذر بن ساوی ته د اسلام دبلنی لپاره ولیږی او لیک یې ورکي (۲)، علاء بن حضرمی ﷺ فرمایي کله چی ما د رسول الله ﷺ لیک مبارک منذر بن ساوی ته ورسوی نو منذر ته مې وینا وکړه هغه داسی :

اې منذر ، په دنیا کښ ته ډیر هوښیار یې د آخرت په اړه ناپوه او ذلیل مه جوړیږه د امجوسیت ډیر بدترین مذهب دی نه په ده کښ د عربو په خیر شرافت او عزت سته او نه د اهل کتابو په خیر علم ددې مذهب خلک له هغو ښځو سره نکاح کوی چی دهغوئ په یادولو سړی شرمیږی او هغه شیان خوری چی دهغوله خوړلو روغ طبیعتونه نفرت کوی په دنیا کښ د داسی اور عبادت کوی چی د قیامت په ورځ به د دوئ خوراک وی .

اې منذر ته کم عقل او ناپوه نه یې ته ښه فکر او غور وکړه کوم ذات چی هیڅلکه دروغ نه وایي دهغه په تصدیق کولو او دهغه رښتینی ګڼلو کښ ستاڅه فکر دی او کوم څوک چی هیڅکله خیانت نه کوی دهغه په آمین ګڼلو کښ او کوم څوک چی دده په خبره کښ هیڅکله دروغ نه وی په هغه باندی په باور کولو کښ ستاڅه شک دی که د رسول الله ﷺ ذات مبارک داسی وی او رښتیا هم داسی دی نو ته پوه سه چی هغه بیشکه د الله ﷻ نبی ﷺ دی او د الله ﷻ رسول ﷺ دی صلی الله علیه وسلم او داسی رسول دی چی د کوم شئ د کولو حکم یې تاته کړی دی دهغه په اړه هیڅ هوښیار هیڅکله نسی ویلای چی کاشکی هغه ددې شئ څخه منع کړی وای او د کوم شئ د نه کولو حکم چی کړی دهغه په اړه هیڅ هوښیار د انه سی ویلای چی کاشکی ددې شئ په کولو حکم سوی وای یا کوم څوک چی دئ وبښی یاد کوم چاچی دئ سزا وټاکی په هغه کښ داسانی او کمبود څکه دهغه هر امر او هره منع او دهغه ارشاد د هر هوښیار او فکرمند د تمنا او آرزو برابر دی ..

دبحرین پاچا منذر بن ساوی وعلاء بن حضرمی ته په ځواب کښ وایي :

منذر وویل زه چی په کوم دین باندی یم ما په هغه کښ فکروکی نو هغه می یوائی د دنیا لپاره ګټور وبالو او د آخرت لپاره نه او ستاسو په دین کښ می فکروکی نو هغه می هم د دنیا لپاره او هم د آخرت لپاره ګټور وبالو نو ماته دهغه دین د منلو څه مانع شته چی دهغه په منلو سره د ژوند ټول امید و نه او د مرګ خوشالی حاصلیږی تر واسه پوری به زه وهغه چاته ډیر په تعجب کښ وم چی هغه به دین اسلام منلی وو او اوس به په دې باندی تعجب کوم چی څوک د احق دین څنګه نه منی او ردوی یې .

(۱) الجواب الصحیح لابن تیمیه ، ج /۱ /ص /۱۰۱ تر ۱۰۳ ، (۲) له روایاتو خو دا ثابته ده چی رسول کریم ﷺ منذر بن ساوی ته د اسلام بلن لیک لیږلی دی مګر له ډیری پلټنی سره سره موږ دهغه لیک الفاظ معلوم نه کړای سو ، زرقانی ج /۲ /ص /۳۵۱)

د منذربن ساوی له لوری د رسول الله صلی الله علیه وسلم دلیک ځواب:!

منذر په اسلام مشرف سو او د رسول الله صلی الله علیه وسلم دلیک ځواب یې ولیکی

اما بعد یا رسول الله فانی قرأت کتابک علی اهل البحرین فمنهم من احب الاسلام واجبه ودخل فیه ومنهم من کرهه وبارضی یهود ومجوس فاحدث الی فی ذلک امرک)

ژباړه: اې رسول اللهﷺ ماستا پیغام د بحرین واولس ته ورسوی یو شمیر خلکو اسلام ومنی او په اسلام کې داخل سو او یو شمیر نورو بیاونه منی او زما په هیواد کی یهودیان او مجوسیان او سیږی په دی اړه ته خپل حکم راته وکړه.

رسول اللهﷺ د منذر دلیک په ځواب کې ورته ولیکل

بسم الله الرحمن الرحیم. من محمد رسول الله الی المنذربن ساوی سلام علیک فانی احمد الیک الله الذی لااله الاهو واشهد ان محمدا رسول الله. اما بعد فانی اذکرک الله عزوجل فانه من ینصح فانما ینصح لنفسه وانه من یطع رسلی وتبع امرهم فقد اطاعنی ومن نصح لهم فقد نصح لی وان رُسلی قد اثنوا علیک خیرا وانی قد شفعتک فی قومک فاترک للمسلمین مااسلموا علیک وعفوت عن اهل الذنوب فاقبل منهم وانک مهما تصلح فلن نعزلک من عملک ومن اقام علی یهودیته اومجوسیته فعلیه الجزیة) (زادالمعاد جلد۲/ص/۶۱، زرقانی ج/۳/ص/۳۵۱)

ژباړه: پیل کوم په نامه د الله ﷻ چی ډیر مهربان او ببښونکی ذات دی، دا لیک د محمد رسول اللهﷺ له لوری و منذربن ساوی ته، سلام دی وی پر تا باندی زه تاته د هغه الله حمد رسوم چی له هغه پرته هیڅ معبود نسته او شاهدی وایم چی محمدﷺ د الله رسول دی وروسته زه تاته الله ﷻ دریادوم ځکه چی څوک د الله ﷻ سره وفا او د مسلمانانو د خیرغوښتنه وکړی هغه په رښتیا هم د خپل ځان د خیرغوښتنه وکړه او چاچی زما د استازو خبره ومنله نو هغوئ زما د حکم پیروی وکړه نو ربنتیا هم هغو زما پیروی وکړه او چاچی د دوئ خیرغوښتنه وکړه نو ربنتیا هم هغوئ زما خیرغوښتنه وکړه زما استازی ستا ښه صفت وکي ماستا د قوم په اړه ستا خبره ومنله هغه مالونه چی د مسلمانانو په واک کې دي هغه پر خپلو مالو پریږده او خطاکارونه ماوبښل ته د دوئ اسلام قبول که یا توبه قبوله کړه او ترڅو پوری چی جوړ روغ یې مو پرتا نه ګوښه کوو او څوک چی پر خپل یهودیت یا مجوسیت باندی پاته دی پر هغوئ جزیه کیږده..

د عمان پاچا ته د اسلام بلن لیک مبارک د هجرت اتم کال د میانی میاشت!

بسم الله الرحمن الرحیم. من محمد بن عبدالله ورسوله الی جَیفَر وعبدٍ ابنی الجلندی سلام علی من اتبع الهدی اما بعد فانی ادعوکما بدعایة الاسلام اَسلِما تَسلَماً فانی رسول الله الی الناس کافة لانذر من کان حیا (۱) ویحق القول علی الکافرین وانکما ان اقررتما بالاسلام ولیتکما وان ابیتما ان تقرا باالاسلام فان ملککما زائل عنکما وخیلی تحل بساحتکما وتظهر نبوتی علی ملککما

---

(۱) یعنی د هغه پر زړه د ژوند آثار پاته وی او د چاچی زړه ببخی مروی د هغه په اړه بیریدل او نه بیریدل یو شان دی

ژباړه : پیل کوم په نامه د الله ﷻ چې ډیر مهربان او بښونکی دی ، دالیک د محمدبن عبدالله ﷺ د الله دراليږل سوی استازی له لوري دی و جیفر او عبدچې دوئ دواړه د جلندی زامن دی سلامتیادی وی په هغه چاباندی چې په سمه لاردی وروسته تردی زه تاسو دواړوته د اسلام بلنه درکوم اسلام راوړی روغ به پاته سی ځکه زه د الله ﷻ رسول ﷺ یم ټولو خلکوته رالیږل سوی یم ددی لپاره چې د الله ﷻ له عذاب هغه څوک وویروم چې ژوندی دی او ددې لپاره چې د الله ﷻ دلیل په نه منونکو باندی پوره سی تاسو که اسلام ومنی نو تاسو به پرخپله پاچهی پاته سی او که موانکار وکړ نو پوه سی چې ستاسو پاچهی نژدی تلونکی ده او زما نبوت او پیغمبری به ستاسو دهیواد په ټولو ادیانو غالبه کیږی ..

کال ۸ هجری د میانی په میاشت کې یې عمرو بن العاص رضی الله تعالی عنه ته دالیک ورکی او د جلندی و زامنوته یې ولیږی .

عمروبن العاص ﷺ وایې : چې مالیک واخیستی عمان ته ورسیدم لومړی مې له عبد سره ولیدل هغه ډیر حلیم زغم درلودونکی او ښه خویه انسان وو ماورته وویل چې زه د رسول الله ﷺ استازی یم ، عبد وویل چې پاچا خوزما مشرورور جیفردی زه به تاله هغه سره مخامخ کم دالیک هغه ته وړاندی که ، وروسته یې ماته وویل چې ته موږ څه ته رابولی ، عمربن العاص ﷺ دیوه الله عبادت او بندګی وکې بت پرستی پریږدی او ددې خبری شاهدی ورکړی چې محمد صلی الله علیه وسلم د الله ﷻ بنده او د هغه رسول دی

عبد : اې عمروبن العاص ﷺ ته دخپل قوم د مشرزوی یې داراته ووایه چې ستاپلار څه وکړل موږ به د هغه پیروی وکړو ؟

عمروبن العاص ﷺ : زماپلار مړسو او پر هغه باندی یې ایمان نه راوړی او زماهلیه داوه چې هغه به اسلام راوړی او د محمد ﷺ تصدیق به و کړی ترڅه وخته زه هم د هغه په رایه پاته وم خو وروسته الله تعالی ماته سمه لاروښوده او د اسلام هدایت یې رانصیب کی او توفیق یې راکي

عبد : ته کله مسلمان سوی یې ؟

عمروبن العاص ﷺ : څو ورځې کیږی

عبد : چیری مسلمان سوی

عمروبن العاص ﷺ د حبشه د پاچا نجاشی په لاس باندی(۱) او نجاشی هم مسلمان سوی دی

عبد : له نجاشی سره تر اسلام راوړلو وروسته د هغه قوم څه معامله وکړه ؟

عمروبن العاص ﷺ : د مخکې په څیرې هغه پر پاچهی پریښودی او د هغه خبره یې ومنله

عبد : پادریانو او راهبانو څه وکړل ؟

عمروبن العاص ﷺ : ټولو د هغه پیروی وکړه

---

(۱) یوه عجیبه او باریکه خبره ده چې یو صحابی د تابعی په لاس باندی اسلام منی ځکه عمروبن العاص ﷺ صحابی وو او نجاشی تابعی دی ، زرقانی ج۳ /ص/۳۵۳)

عبد : اې عمرو ﷺ لږ فکر وکړه چې ته څه وایې ښه پوه سه چې تر درو غو بل ډیر بد خوی نسته او د انسان لپاره تر درو غو بل ډیر رسوا کونکي شئ نسته ؟

عمرو بن العاص ﷺ : رښتیا هم ما دروغ نه دی درته ویلی او نه زموږ په دین کې دروغ ویل روا دی .

عبد : معلومه نه ده چې د روم پاچا هرقل د نجاشي په اسلام راوړلو خبر دی که نه ؟

عمرو بن العاص ﷺ : هرقل د نجاشي په اسلام خبر دی .

عبد : ته په دې څه خبر سوی ؟

عمرو بن العاص ﷺ : نجاشي به مخکې د روم پاچا هرقل ته مالیه ورکوله خو کله چې مسلمان سو وروسته یې مالیه بنده کړه او دا یې وویل چې قسم په الله ﷻ که د روم پاچا یوه روپۍ هم وغواړي نو نه یې ورکوم د روم پاچا هرقل ته چې کله د نجاشي دا خبره ورسیده نو هیڅ یې هم ونه ویل د هرقل ورور چې نیاق نومیدی هغه ډیر په غصه سو او پاچا ته یې وویل چې آیا ته خپل مریئ یعنی نجاشي همداسې پریږدې چې مالیه به هم نه راکوی او ستا له مذهب او ښتی دی او نوی دین یې غوره کړی دی ؟ هرقل ورته وویل د نجاشي خپله خوښه ده چې هغه کوم دین غوره کوی هغه دې خوښ کی قسم په الله ﷻ که زه پر خپله پاچهی نه ویریدای نو ما به هم هغه دین غوره کړی وو

عبد : په ډیر تعجب وویل اې عمرو ﷺ ته څه وایې ؟

عمرو بن العاص ﷺ قسم په الله ﷻ زه چې څه وایم هغه بیخي بشپړ رښتیا دی

عبد : ښه دا راته ووایه چې ستاسو پیغمبر د څه شئ حکم ورکوی او د کوم شیانو څخه منع کوی ؟

عمرو بن العاص ﷺ : د یوه الله ﷻ د بندګی حکم کوی او د هغه د نافرمانی څخه منع کوی د ښو کارو او خپلوی حکم کوی د تیری او ظلم زنا او شراب خوړلو او بتانو له عبات کولو او د صلیب له عبادت کولو څخه منع کوی .

عبد : څومره ښه شیانو ته بلنه ورکوی او څه ښه غوره دین دی کاشکی چې زما ورور هم لماسره یو سی زه او دئ دواړه یو ځای د هغه مبارک ﷺ په خذمت کې حاضر سو او پر هغه باندی ایمان راوړو او د هغه تصدیق وکړو مګر کیدای سی چې زما ورور به د خپلی پاچهی له امله په دې اړه فکر وکړی ؟

عمرو بن العاص ﷺ : که اسلام ومنی نو رسول الله ﷺ به د هغه پاچهی پر خپل حال پریږدی او دا حکم ورکوی چې د خپل قوم له شتمنو څخه زکوتونه واخلی او د قوم پر بیوزلو او مسکینانو یې وویشی .

عبد : دا خو ډیره غوره خبره ده دا راته ووایه چې زکوة څنګه او څومره اخلی ؟

عمرو بن العاص ﷺ : وایې ما د زکوت تفصیلی بیان ورته وکي چې په سرو زرو کې دومره او په سپینو زرو کې دومره او په او ښانو او پسو او بزو کې دومره اخلی تر دې وروسته عبد زه

خپل ورورته وروستم مادحضرت محمدمصطفی صلی الله علیه وسلم مهرسوی لیک ورته وړاندی کی جیفرلیک پرانیستی اووې لوستی ماته یې دکینستلوامروکي اوقریشودځه حال احوال پوښتنه یې راڅخه وکړه له یوی یادوو ورځوروسته جیفرهم اسلام راوړلوته تیارسو اودواړه وروڼوپه یوه ځای په یوه ورځ دخپل اسلام راوړلواعلاز وکي ډیرخلک ددویٔ له اسلام راوړلوسره مسلمانان سو چاچی ونه منی پرهغویٔ باندی جزیه کیښنودل سوه (زادالمعادجلد۳ /ص /۶۳، هدایة الحیاری للحافظ ابن القیم ص۳۴) (۱)
دابن اسحاق په روایت کې راغلیٔ دی چی رسول کریم ﷺ عمروبن العاص ؓ جلندی ته داسلام دبلنی لپاره لیږلی وو کیدای سی چی رسول الله ﷺ عمروبن العاص ؓ پلاراودواړه زامنوته لیږلی وی (کذافی الاصابه جلد۱ /ص /۲۶۲، ۲۶۳ترجمه جلندی وجیفرقسم ثالث)
علامه سهیلی لیکی چی عمروبن العاص ؓ جلندی ته وویل اې جلندی ته که څه هم ل موږډیرلیری یې مګر دالله عزوجل څخه نه یې لیری کوم پاک ذات چی ته یواځي پیداکړی یې یعنی پرته دبل چاله مرستی نویواځی دهغه عبادت کوه اوبل څوک ستاپ پیداکولوکې شریک نسته نوته هم دهغه الله ﷻ په عبادت کی شریک مه پیداکوه اویقیز ساته چی کوم الله ﷻ چی ته ژوندی کړی یې هغه تاته مرګ راولی اوچاچی ستادزوکړی پیل کړی دی هغه به بیرته تاخپل ځان ته ورغواړی ته دنبی امی ﷺ په اړه ښه فکراوغوروکړه چی ددنیااوآخرت نیکی اوخوشالی یې راوړی ده که هغه لتاڅخه څه بدله اوعوض غواړی نوهغه مه ورکوه اودهغه په کومه ویناوکارکې دنفس دغوښتنی که څه بوی محسوس کوی نوهغه پریږده بیادهغه په راوړی دین کې فکروکړه چی دهغه دیز دخلکوله جوړوسویوقوانینوسره ورته مشابه دی اوکه نه که دهغه شریعت اودهغه دیز دخلکودجوړسوی دین سره مشابه وی نووایه چی دچاسره مشابه دی اوکه دهغه دیز دخلکوله جوړسوی دین سره مشابه نه وی نوپوه شه چی هغه دالله جل جلاله دین دی نوهغه ومنه اوکوم حکم چی کوی هغه عملی کړه اوله څه څخه چی موویروی له هغه څخه وبیریږه ؟ جلندی وویل : مادداې نبی امی ﷺ په اړه ښه غوراوفکروکی بیشکه چی هغه دهیڅ خیراونیکی حکم نه ورکوی مګر ترټولومخکې په هغه باندی په خپله عمل کوی اوله هیڅ بدیٔ منع نه کوی مګر ترټولومخکې هغه په خپله دهغې پریښودنکی دی کله چی پرخپلودښمنانوبریالی سی نوکبراولویی نه کوی اوکله چی مغلوب سی نوبیریږی نه نولوظ ماتوی دژمنی وفاکوی زه شاهدی ورکوم چی هغه رښتیاهم نبی دی (۲)
اوداشعرونه یې وویل اتانی عمرو بالتی لیس بعدة........ من الحق شئ والنصیح نصیح
فیاعمرو قد اسلمت لله جهرة............. ینادی بها فی الوادیین فصیح

(۱) داقصه په طبقات ابن سعدکوتاه په جلد۲ /ص /۱۸کې ذکرسوی ده ، زرقانی ج۳ /ص /۳۵۳)
(۲) روض الانف جلد۲ /ص /۳۵۶)

ديمامه مشر هوذة بن على په نامه داسلام بلنليک مبارک !

بسم الله الرحمن الرحيم . من محمد رسول الله الى هوذة ابن على . سلام على من اتبع الهدى واعلم ان دينى سيظهر الى منتهى الخف والحافر فأسلم واجعل لک ماتحت يديک ..

ژباړه : پيل کوم په نامه دالله ﷻ چې ډير مهربان او ښنونکى دى ، داليک د محمد رسول الله ﷺ له لورى وطرفته د هوذة بن على ، سلامتيا دى وى پرهغه چاچى دسمى لارى پيروى يې وکړه پوه سه چې زما دين به هغه ځاى ته رسيږى کوم ځاى ته چې اوښان او آسونه رسيداى سى اسلام راوړه روغ به پاته سى اوستا په واک کې چې څه دى هغه به موږ تاته پريږدو سليط بن عمرو رضى الله تعالى عنه ته يې دامبارک ليک ورکړ اووې ليږى ، هوذه چې کله د رسول الله ﷺ ليک ولوستى نو په ډير درناوى او عزت سره راکښته سو

سليط ﷺ هوذه ته لاندې نصيحت وکې داسى يې ورته وويل :

اې هوذة ته زړو او کمزورهډوکو مشرکړى يې او په حقيقت کې مشر هغه څوک دى چې په ايمان سره روښانه سى اودتقوى توښه له ځان سره يوسى زه تاته ديوډيرغوره شئ حکم کوم او له يوډيربدترين شئ دى منع کوم که ته داومنې نوستاتولى هيلى به پوره سى اوله ويرى به په امن سى اوکه دى انکاروکې نود قيامت ويرونکې منظربه زما اوستا ترمنيځ داپرده پورته کوي

هوذه وويل ته ماته وخت راکړه چې زه په دې کې فکروکړم وروسته يې د رسول الله ﷺ دليک داسى ځواب وليکي .

(ماأحسن ماتدعوا اليه واجمله والعرب تهاب مكانى فاجعل الى بعض الامراتبعک) ژباړه : کوم شئ ته چې ته بلنه ورکوى هغه ډيرغوره اوښائسته دى عرب زما له هيبت او مرتبې څخه ويريږى که ته ماته څه واک راکړى نوزه به ستا پيروى وکړم داليک يې ورکې اودتګ په وخت کې يې سليط ﷺ ته تحفى اوډالۍ هم ورکړى اود څه هجرجوړى سوى جامى يې ورکړى کله چې سليط ﷺ مدينى ته راغلى نو نبى کريم ﷺ ته يې ټوله قصه بيان کړه رسول الله ﷺ ليک ولوستى اووې فرمايل قسم په الله ﷻ که يوه لويشت ځمکه وغواړى هم يې نه ورکوم هغه هم تباه سو اودهغه ملک هم تباه سو ، رسول الله ﷺ چې کله دمکې له فتح بيرته راتلى نو جبرئيل عليه السلام راغلى اود هوذه دمرګ خبريې ورکې ، رسول الله ﷺ خپلو صحابه کرام ﷺ ته داخبرواوروى اودايې وفرمايل چې نژدى به په يمامه کې يو کذاب دروغجن ښکاره کيږى چې دنبوت دعوى به کوى اوترما وروسته به وژل کيږى اوهمداسى وسو (۱)

ددمشق دمشر امير حارث غسانى په نامه داسلام بلنليک مبارک

بسم الله الرحمن الرحيم . من محمد رسول الله الى الحارث بن ابى شمر . سلام على من اتبع الهدى وآمن بالله وصدق فانى ادعوک الى ان تؤمن بالله وحده لاشريک يبقى) ژباړه : پيل کوم په نامه دالله ﷻ چې ډيرمهربان اوښنونکى دى ، دمحمد رسول الله ﷺ له لورى وحارث بن ابى شمرته ، سلامتيا دى وى پرهغه چاچى دسمى لارى پيروى يې وکړه

(۱) زادالمعاد جلد ۳ /ص /۶۳)

اوپه الله ﷺ باندی یې ایمان راوړی اوداالله ﷺ داحکاموتصدیق یې وکړ زه تاته بلنه درکوم ددی خبری چی ایمان راوړه په هغه الله ﷺ باندی چی دهغه هیڅ شریک نسته که ته ایمان راوړی نوستاپاچهی به پاته سی ..

شجاع بن وهاب اسدی رضی الله تعالی عنه ته یې دالیک ورکړ اودمشق ته یې ولیږی کله چی شجاع بن وهاب ﷺ دمشق ته ورسیدی نوپه دغه وخت کې حارث غسانی دروم دپاچاهرقل په میلمستیاتیارولوبوخت وو هرقل په دغه وخت کې په فارسیانوبریالی سوی وو ددې بریالیتوب دشکراداکولولپاره له حمص پلی بیت المقدس ته تللی وو ، شجاع بن وهاب ﷺ وایې زه څوورځی انتظارسوم مګر له حارث سره می ملاقات ونه سو مادحارث وچوکیدارته وویل چی زه درسول الله ﷺ استازی یم غواړم له پاچاسره ووینم چوکیدار راته وویل چی پاچاپه یوه یادوورځوکې راځی ترهغه وروسته بیاته ورسره لیدای سی ، داچوکیداردروم اوسیدونکی وو دده نوم مُری وو چوکیدارله ماڅخه درسول الله ﷺ په هکله پوښتنی کولی مابه درسول الله ﷺ حالات ورته بیانول ده به ژړل کله چی ده درسول الله ﷺ حالات واوریدل نو وې ویل چی ماانجیل لوستی دی درسول الله ﷺ نوم اوصفات می پکی لیدلی زه په رسول الله ﷺ باندی ایمان راوړم اودده تصدیق کوم اوزه اندیښمن یم چی حارث به ماووژنی ، دې چوکیدار زماډیردرناوی اوعزت وکړاوډیری میلمستیاوی یې راکړی ،

یوه ورځ حارث راغلی اوتاج یې پرسرکې ماته ددنه ورتلواجازه راکړل سوه کله چی زه ورغلم نودرسول الله ﷺ لیک می ورته وسپاری ، حارث چی کله هغه ولوستی نویوه لمبه سو اودرسول الله ﷺ لیک یې لیری وغورزوی اوپه غصه یې وویل چی هغه بیاڅوک دی چی زماپاچهی به له مااخلی زه په خپله دده ولوری ته ورځم سمدستی یې دآسانودنال اچولوامروکې اودرسول الله ﷺ دلیک مضمون یې دروم پاچاهرقل ته ولیږی اوخپله اراده یې ورته وښوده ، دروم دپاچاهرقل له لوری دته ځواب راغلی چی ترخپله اراده تیرسه ، کله چی ده ته دروم دپاچاله لوری ځواب راغلی وروسته یې زه وروغوښتم اوپوښتنه یې راڅخه وکړه چی دبیرته تلونیت دې کله دی . ماورته وویل چی صبامی نیت دی چی ولاړسم ، حارث دسل مثقالوسروزروهدیه راته وړاندی که اوچوکیدار هم تحفه راکړه اووې ویل چی رسول الله ﷺ ته زماسلام ورسوه ، زه راغلم مدینی منوری ته اوټوله پیښه مې رسول الله ﷺ ته بیان کړه ، رسول الله ﷺ وفرمایل دهغه پاچهی تباه سوه ، وروسته مادمُری چوکیدار سلام ورسوی اوڅه چی هغه راته ویلی وو هغه می بیان کړل نبی کریم ﷺ وفرمایل رښتیایې ویلی دی (زادالمعاد جلد ۳ /ص/ ۶۳)

فوائد او مسائل (۱) دنړۍ وپاچهانوته دليک ليږل او داسلام بلنه ددې خبرې ښکاره دليل دى چې درسول الله ﷺ نبوت يوائې ترعربوپورى خاص نه دى بلکې دهغه رسالت عرب اوعجم جنس اوانس يهود اونصارى اومشرکين اومجوس ټولو لپاره دى

دروم پاچا (هرقل) چې په مذهب عيسايي وو هغه درسول الله ﷺ دنبوت اورسالت اقرار وکړ مگر اسلام يې رانه وړى دغه رنګه دمصرپاچامقوقس هم چې عيسايي وو درسول الله ﷺ دنبوت اورسالت اقراروکي مگراسلام يې رانه وړى اودحبشه پاچانجاشي هم عيسائي وو خو هغه اسلام راوړى دعيسايانو nيوشميرډلو داګمان دى چې رسول کريم ﷺ نبي اورسول دى مگر يوائې دعربو لپاره وو ديهودو اونصاراوو لپاره نه دى راليږل سوى ددوئ دافکر بيخي غلط دى ، ځکه که درسو ل الله ﷺ نبوت اورسالت يوائې دعرب لپاره ځانګړې وى نويهوديانو اونصرانيانو اومجوسيانوته يې داسلام بلنه ولى ورکوله اوپه يهوديانو اونصرانيانو يې جزيه ولى اېښوده دامام زهرى څخه نقل دى چې ترټولومخکې رسول الله ﷺ دبحرين په نصاراووجزيه کېښوده اوکله چې يې معاذبن جبل ﷺ يمن ته وليږى اودهغه ځاى حاکم يې وټاکى نوحکم يې ورته وکي چې په يمن کې چې کوم يهوديان دى له هغوئ څخه دهربالغ دکال يو دينارجزيه اخله

(۲) ترهمدى وخت خوډير غزاګاني له عربوسره وى تردى وروسته په کال اووم ۷ هجرى کې دخيبرله يهوديانوسره جهاداوقتال وسوا وبياپه کال اتم ۸ هجرى کې دموته ولورى ته دنصرانيانو دمقابلې لپاره يوه سريه وليږل سوه چې په هغه کې زيد ﷺ اوجعفر ﷺ اوعبدالله بن رواحه ﷺ مشران وټاکل سو ددې سريه تفصيل به نژدى راسى انشاءالله اوبياپه کال نهم ۹ هجرى کې رسول الله ﷺ په خپله دروم دپاچا دمقابلې لپاره تبوک ته روان سو چې داغزادتبوک په غزامشوره ده داغزادشام له نصاراوو سره وه له دې ټولوپيښو معلومه سوه چې درسول الله ﷺ رسالت يوائې ترعربوپورى ځانګړې نه دى بلکې يهوديان اونصرانيان اوټول عالم دهغه ددعوت اوشريعت مکلف دى اوکه دهغه دشريعت مکلف نه وى نوله هغوئ سره دجهادڅه معنى ده ؟

(۳) اوهمدارنګه له قرآن اوحديث څخه په تواترثابته ده چې رسول الله ﷺ په ډاګه دافرمايل (قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا وَيَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا) اهل کتابوته به يې په ښکاره داسلام بلنه ورکوله نوکه دنصرانيانوددې ډلې په نزد که څه هم هغه عربوته نبي راليږل سوى دى مگر بهرحال نبي وو اونبي که څه هم ويو خاص قوم ته راليږل سوى وى خوعقلاً اونقلاً دالازمى ده چې نبي به په خپله خبرو اودعوه کې رښتينى وى دانسى کيداى چې نبي دى وى اوپه يوه خبره کې دى هغه دروغجن وى نوکه دعيسانو ددې ډلې په نزد نبي کريم ﷺ دعربو لپاره پيغمبروو نو هغه رښتياپه دې دعوه کې چې (انى رسول الله اليکم جميعا) به هم خامخارښتينى وى کله چې يې هغه پيغمبروګڼى نوپه دعوى دعموم درسالت کې به هم هغه رښتينى منى ..

(۱) طبقات ابن سعد جلد ۱ /ص/ ۷۱)

دخیبر غزا د هجرت اووم کال د محرم الحرام میاشت!

﴿وَعَدَكُمُ اللهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ﴾ (سورة الفتح آیت ۲۰) ژباړه : وعده کړی وه الله تعالی له تاسو سره د ډیرو غنیمتو چې هغه به تاسو ته درکول کیږی اوس داد خیبر غنیمت الله تعالی تاسو ته ژر درکړ ..

رسول کریم ﷺ چې کله له حدیبیه څخه د مدینې پر لار روو چې سورة فتح نازل سو په دغه سورت کې الله تعالی له مسلمانانو سره عموماً او په ځانګړی ډول د بیعت الرضوان له صحابه ؓ وو سره دا ژمنه وکړه چې تاسو ته به ډیر بریالیتوبونه درکوم او ډیر غنیمتونه به تاسو ته رسیږی اوس دستی د بیعت الرضوان په بدل کې د خیبر فتحه ورکړه او د مکی فتح چې تر او اسه لا ستاسو لاس ته نده درغلی پوه سی چې هغه به هم تاسو ته درکړل سی او تر هغه وروسته به تاسو نوری فتحی هم وکي چې په هغو موږ خبریو لکه چې په تیرسوی آیت کې فعجّل لکم هذه څخه د خیبر فتح مرادده او له وَآثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا څخه هم له نژدی فتح څخه د خیبر فتح مرادده کله چې رسول کریم ﷺ له حدیبیه څخه بیرته مدینې منوری ته راورسیدی د میانی میاشت پای او د محرم لومړنی شپې اوورځی په مدینه منوره کې وو په همدی وخت کې رسول کریم ﷺ ته دا امروسو چې په خیبر باندی حمله وکړه پر هغه ځای چې هلته غدار یهودیان اوسیږی او هغه خلک چې دخپلې ژمنی خلاف یې د احزاب په جنګ کې یې د مکی د مشرکین پر مدینه منوره باندی د حملې لپاره راوستل او الله ﷻ رسول الله ﷺ ته دا خبرورکي چې د خیبر د بریالیتوب د زیری په اوریدوسره به منافقین هم له تا دا غوښتنه وکړی چې موږ هم ستاسره په دې سفرځو خو د الله ﷻ حکم دادی چې دا خلک دې له تاسره په دې سفر کی نه ملګری کیږی په دې اړه دا ایت نازل سو ﴿سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللهِ قُل لَّن تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللهُ مِن قَبْلُ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (۱۵) آیت سورة الفتح)

ژباړه : کوم خلک چې د حدیبیه له سفرشاته پاته سوی دی کله چې تاسو د خیبر د غنیمتو لپاره ځی نو دوئ به تاته وو ایې چې موږ ته هم اجازه راکړه چې خیبر ته درسره ملګری سو الله تعالی د دوئ په اړه تاته دا لارښودنه کوی چې دا خلک غواړی چې د الله تعالی حکم او د هغه ژمنه بدله کړی ته ورته وو ایه چې تاسو هیڅکله زموږ سره نسی تلای الله تعالی مخکې لادا حکم کړی دی بیا به دا منافقین دا اعتراض کوی چې تاسو زموږ سره کین کوی او غواړی چې په غنیمت کې موږ له تاسره شریک نه سو او سره له دې دا د دوئ وینا بیخی غلط ده ځکه د صحابه کرام ؓ زړونه له کین او حرص څخه پاک دی بلکې دا خلک په خبره ډیر لږ پوهیږی ..

د کوم خلکو په نظر کې چې ټوله دنیاد یوه ماشی دوزرپه کچه ارزښت نه لری د هغه په اړه د کین تصور پوره ناپوهی او کم عقلی ده

رسول الله ﷺ په مدینه کې د څه وخت پاته کیدو وروسته دهجرت اووم کال دمحرم په میاشت کې څورلس سوه پلي اودوه سوه سپرو لښکرتیارکی اودخیبرخواته روان سو په دې سفرکې ام المؤمنین ام سلمة رضي الله عنها له رسول کریم ﷺ سره وه (فتح الباری جلد ۳ /ص/ ۳۵۶، اوزرقانی جلد ۲ /ص/ ۲۱۷)

په صحیح بخاری کې له سلمه بن اکوع رضي الله عنه څخه روایت دی چې موږ درسول الله ﷺ سره په شپه کې خیبرته روان سونومشهورشاعرعامربن اکوع رضي الله عنه داشعر لوستی اومخکې روان وو (اللهم لولاأنت مَا اهْتَدَيْنَا .... وَلاتَصَدَّقْنَا وَلاصَلَّيْنَا

اې الله ﷻ که موږته تاسمه لارنه وای راښودلی نوموږبه هیچری نه وه پیداکړی اونه به موخیرات کوی اونه به لمونځ کوی

فاغفرفداء لک ما اتقینا(۲) .... وَألْقِيَنْ سکينةً عَلَيْنَا

الله ﷻ موپه تاباندی قربان یو کوم احکام چې موږنه دی عملی کړی هغه راوبښی اوخاص ارام اوداد په موږنازل کړی ددی لپاره چې زړه ته آرام اوداډحاصل سی اوهررنګه غمونه له زړه لیری سی

وَثَبِّتِ الْأَقْدَامَ اِنْ لَاقَيْنَا .... اِنَّ اذَا صِيْحَ بِنَا اَتَيْنَا

له دښمنانوسره دمقابلی په وخت کې زموږپښې ټینګې کړی . کله دجهادلپاره راوغوښتل سونوپه منډه ورته راڅو

.....بِالصِّيَاحِ عوّلُوا عَلَيْنَا ،،،، اوپه ناره سره یې موږته فریادکړی دی

په مسنداحمدکې دشعریوشمیرکلمی نوری هم زیاتی سوی دی هغه داسی دی :

اِنَّ الَّذِيْنَ قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا .... اِذَا اَرَادُوا فِتْنَةً اَبَيْنَا

رښتیاهم کوموخلکوچې پرموږتیری کړی دی کله چې هغوئ موږته دکفراوشرک په کومه فتنه کې داخته کول نیت وکړی نوموږهغه نه منو

وَنَحْنُ عَنْ فَضْلِكَ مَا اسْتَغْنَيْنَا :::::::::

اې الله ﷻ موستاله مهربانی اوفضل بې پروانه یو دامصری په مسلم کې هم ذکرسوی ده رسول الله ﷺ پوښتنه وکړه چې داشعر څوک وایې ؟ صحابه کرام رضي الله عنهم ورته وویل عامربن اکوع رضي الله عنه دی نبی کریم ﷺ وفرمایل (یرحمه الله) الله تعالی دی رحم پروکړی اودمسنداحمدپه روایت کې راغلی دی چې (غفرلک ربک) الله ﷻ دی تاته بښنه وکړی رسول کریم ﷺ چې به کله څوک دبښنې په دعاخاص کې نوهغه به خامخاشهیدکیدی څکه عمرفاروق رضي الله عنه ورته وویل یانبی الله ددې لپاره خوجنت واجب سو کاشکې چې موږدعامر رضي الله عنه له دلاوری یوڅوورځي نوره ګټه پورته کړی وای (فتح الباری جلد ۷ /ص/ ۳۵)

---

(۱) په یوبل روایت کې د (مااتقینا) پرځای (مابقینا) راغلی دی یعنی کوم ګناهونه چې په موږپاته دی چې له هغوڅخه موږتوبه نه ده کښلی هغه راوبښی څکه رښتینی توبه سره ګناه دعملنامی څخه ورانیږی دتوبی څخه وروسته ګناه نه پاته کیږی لکه چې په حدیث کې راغلی دی اوپه یوبل روایت کې (مالقینا) یعنی اې الله ﷻ کوم ګناهونه چې موږکړی دی هغه راوبښی

صحابه کرام ؓ په لاره کې یو لوړ ځای ته ورسیدل نو په زوره یې د تکبیر ناره وکړه ، رسول کریم ﷺ وفرمایل په خپلو ځانو رحم وکی تاسو خو کا ڼه او غائب ته ناره نه کوی تاسو خو هغه پاک ذات رابولی چې اوریدونکی او نژدې دی او هروخت ستاسو سره دی .. ابو موسی اشعری ؓ وایې چې زه د رسول الله ﷺ سپرلۍ ته نژدې وم هغه مبارک له ما څخه لاحول ولاقوة الابالله واوریدل ، رسول کریم ﷺ راته وویل اې عبدالله بن قیس ؓ (۱) ما ورته وویل (لبیک یارسول الله ﷺ) اې د الله ﷻ رسول ﷺ حاضریم ، رسول کریم ﷺ وفرمایل آیا زه تاته د جنت خزانه و نبیم ما ورته وویل ولی نه زما مور او پلار دې پر تا قربان وی خامخا یې را وښیه رسول کریم ﷺ وفرمایل (لاحول ولاقوة الابالله (۲) یعنی دا کلمه د جنت خزانه ده (بخاری

رسول کریم ﷺ خبر وو چې د غطفان یهود و د خیبر د یهودو د مرستی لپاره لښکر را جمع کړی دی ځکه رسول الله ﷺ چې کله له مدینې منورې وکوچیدی د رجیع په نامه ځای کې پړاو واچوی چې د خیبر او غطفان په مینځ کې وو ددې لپاره چې د غطفان یهود و ویریږی او د خیبر د یهودیانو مرستی ته رانه سی کله چې د غطفان یهود خبر سو نو پر خپل ځان وویریدل بیرته پرشا ولاړل او د خپل ځان د ساتنې په غم اخته سو (ابن هشام جلد ۲ / ص / ۱۸۵)

رسول کریم ﷺ چې کله خیبر ته نژدې ورسیدی صحابه کرام ؓ ته یې حکم وکې چې ودریږی او دعاء یې وغوښته دعا دا سې وه (اللهم رب السموات وما اظللن ورب الارضین وما اقللن ورب الشیاطین وما اضللن ورب الریاح وما اذرین فانا نسألک خیر هذه القریة وخیر اهلها وخیر ما فیها ونعوذبک من شرها وشر اهلها وشر ما فیها اقدموا بسم الله)

د رسول کریم ﷺ دا عادت شریف وو چې کله به یو کلی ته داخلیدی نو همدا دعاء به یې غوښته (سیرة ابن هشام جلد ۲ / ص / ۱۸۵)

په صحیح بخاری کې له انس ؓ څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ خیبر ته د شپې ورسیدی د هغه عادت شریفه داوو چې د شپې به یې برید نه کوی د سهار انتظار به یې کوی کله چې به یې آذان واوریدی نو برید به یې نه کوی او که به آذان نه وسو نو نو وروسته به یې برید کوی ددې عادت شریف برابر په خیبر کې د سهار د آذان انتظار وسو کله چې آذان نه واوریدل سو نو د برید د تیاری امر یې وکې مور تیار سو په همدې وخت کې یهودو کولنګان او بیلچې را اخیستی وو او خپلو باغو او کاروته له کورو راووتل ناڅاپه یې د مسلمانانو لښکر ولیدی چې را روان دی دوئ ناری کړی وې ویل محمد ﷺ والخمیس یعنی ___

(۱) عبدالله بن قیس ؓ د ابو موسی اشعری نوم دی او ابو موسی اشعری یې کنیت دی

(۲) ددې کلمی معنی داده چې د الله ﷻ د الله ﷻ له مرستی پرته له سرغړونی نه سې ساتل کیدای او هیڅ توان او قوت نه لری مګر د الله په مرسته او تائید سره ښکاره خبره چې په حول او قوت کې خپل ځان نیست کنل او د الله ﷻ په حول او قوت او د هغه په مرسته او تائید او د هغه په توفیق او لاربنوونه باندې تکیه کول هغه لوړه درجه د تسلیم او غاړه ایښودنه ده د جنت له خزانو څخه ده او کوم شئ چې د جنت په خزانه کې وی هغه پټ وی ځکه د لاحول ولاقوة الابالله د اجر او ثواب اندازه په هیڅ حدیث کې نده یاده سوی ځکه د خزانې شئ پټ وی نو ځکه یې اجر او ثواب هم پټ ساتل سوی دی ..

محمدﷺ له خپل ټول فوځ اولښکرسره راغلی لښکرته یې خمیس ویل ځکه دلښکرپنځه برخې وی لومړی برخه (۱) مقدمه (۲) میمنة (۳) میسره (۴) قلب (۵) ساقه
رسول کریم ﷺ چې کله دوئ ولیدل نو ددعاء لپاره یې دواړه لاسونه پورته کړه داسې یې وفرمایل (۱) الله اکبرخربت جیرانا اذانزلنابساحة قوم فساء صباح المنذرین (بخاری وفتح الباری جلد ۷ /ص /۳۵۹)
په خیبرکې دیهودیانوډیری کلاوی وی یهودوچې کله دمسلمانانولښکرولیدی سمدستی له خپلواولادواوښځو په کلاګانوننوتل رسول اللهﷺ ددوئ په کلاګانوبریدونه پیل کړل پرلپسی یې فتح کولی .لومړی کلاچې فتح سوه هغه دناعم قلعه په نامه وه .
(۱) **ناعم کلا**: ترټولومخکې دناعم کلافتح سوه محمودبن مسلمه ﷛ ددې کلا په لمن کې وو چې یهودیانوله لوړی خواپه هغه باندی دژرندی پل راوغورزوی محمودبن مسلمه ﷛ شهیدسو
دویمه قموص کلا: ترناعم کلاوروسته قموص کلافتح سوه داکلا دخیبرپه کلاګانوکې ډیره ټینګه وه کله چې داکلامحاصره سوه نورسول کریمﷺ دسخت درد له کبله دجګړی له میدان راووتی اوبیرغ یې ابوبکرصدیق ﷛ ته وسپاری ابوبکرصدیق ﷛ پوره هڅه وکړه مګر کلا فتح نه سوه بیرته راغلی په دویمه ورځ یې فاروق اعظم ﷛ ته بیرغ ورکې اووی لیږی عمرفاروق ﷛ هم پوره کوښښ اوهڅه وکړه مګر بیاهم کلافتح نه سوه بیرته راغلی (رواه احمد (۲) والنسائی وابن حبان والحاکم عن بریده بن الحصیب ﷛)
دریمه ورځ رسول اللهﷺ وفرمایل چې صبابه داسې چاته بیرغ ورکوم چې له الله ﷻ اودهغه له رسول ﷺ سره مینه لری اوالله ﷻ اودهغه رسول ﷺ هم له ده سره مینه لری . اودهغه سړی په لاس به داکلافتح کیږی هرصحابی په دې انتظارکې وو چې دانیک بختی به دچاپه برخه سی ټوله شپه په دی امیداوهیلوتیره سوه کله چې سهارسو نورسول اللهﷺ علی ﷛ راوغوښتی دعلی ﷛ سترګی خوږیدی رسول کریم ﷺ دهغه په سترګولاړی وموښلی اودعایې ورته و که هغه سمدستی جوړی سوی داسې جوړی سوی لکه هیڅ وخت چې خوږسوی نه وی کله چې علی ﷛ راغلی بیرغ یې ورکی اونصیحت یې ورته وکې ورته وې ویل چې ترجګړی مخکې دوئ ته داسلام بلنه ورکړه اودالله ﷻ له حقوق یې خبرکړه قسم په الله ﷻ که یوسړی ته الله تعالی ستاپه ذریعه هدایت ورنصیب کی نو هغه ستالپاره ترسر واوښانوډیرغوره اوښه دی علی ﷛ بیرغ پورته کی اوروان سو اوداکلاهم دده په لاس فتح سوه (رواه البخاری)(۳)

(۱) په صحیح البخاری کتاب الصلاة کې درې ځله دالله اکبراودرې ځله ددې کلماتو وینایادونه سوی ده ، زرقانی جلد ۲ /ص / ۲۲۳)
(۲) قال الهیثمی رواه احمد ورجاله رجال الصحیح مجمع الزوائد جلد ۶ /ص /۱۵۰ وقال الحافظ وفی الباب عن اکثرمن عشرة عن الصحابة سروهم الحاکم فی الاکلیل وابونعیم فی الدلائل ، فتح الباری جلد ۷ /ص / ۳۶۵، فلاوجه اتضعیف هذالروایة کمافعل ابن کثیر)
(۳) فتح الباری جلد ۷ /ص / ۳۶۵)

دیهود دمشهور او پیاوړی پهلوان مرحب او د مقابلې لپاره میدان ته راووتی داشعر لوستی

قدعلمت خیبر انی مرحب .... شاک السلاح بطل مجرب

د خیبر خلکو ته ښه معلومه ده چې زه مرحب یم په وسله سنبال، دلاور او تجربه کاریم

عامربن اکوع ﷺ ده ده دمبارزې لپاره میدان ته راووتی او داشعرېې لوستی :

قدعلمت خیبر انی عامر .... شاک السلاح بطل مغامر

عامر ﷺ غوښتل چې د مرحب پرپښه واری وکوی خوتوره خطاسوه او په خپله ده ده پرورانه ولګیده چې له همدې کبله شهید سو سلمه بن اکوع ﷺ وایې چې کله موږ مدینې ته بیرته راتلو رسول الله ﷺ زه ډیرغمجن او خفه ولیدم پوښتنه یې را څخه وکړه چې ولې داسې خفه یې ؟ ماورته وویل چې د خلکو دافکر دی چې د عامر ﷺ ټول اعمال لاهوسو ځکه هغه په خپل توره مړسو ؟ رسول کریم ﷺ وفرمایل چاچې دخبره کړی ده غلط یې ویلی دی هغه خولوی مجاهد دی او په ګوتویې اشاره وکړه وې فرمایل چې دهغه لپاره دوه اجره دی ، دابن اسحاق په روایت کې راغلی دی چې داسې یې وفرمایل چې هغه شهید دی او ده ده جنازه یې وکړه (۱) وروسته علی ﷺ میدان ته راووتی او د مرحب په ځواب کې یې داشعر ولوستی

اَنَا الَّذِی سَمَّتْنِی اُمِّی حیدره ....(۲)...... كَلَيْثِ غَابَاتٍ كَرِيْهَ الْمَنْظَرَه

زه هغه څوک یم چې ماته خپلې مور زمری ویلی دی د زنګله د زمریانو په څیر ډیر ویرونکي یم .. داشعرېې ولوستی او په داسې زوریې په مرحب ګذار وکي چې مرحب سره دوه ځایه سو او کلاهم سمدستی فتح سوه (رواه مسلم ، فتح الباری جلد ۷ /ص / ۳۶۷)

وروسته د مرحب ورور یاسر دمبارزې لپاره میدان ته راووتی دمسلمانانو له لوری زبیر ﷺ ورمخکې سو او د یاسر سره مبارزه وکړه هغه یې ووژی (زادالمعاد (۳)

دا کلا ترشل ورځې محاصرې وروسته د علی ﷺ په لاس فتح سوه دغنیمت له مال پرته ډیر بندیان هم مسلمانانو ته په لاس ورغلل چې په بندیانو کې صفیه ﷺ دبنی النضیر قبیلې د مشر حیی بن اخطب لور او د کنانة بن الربیع ښځه وه (۴)

نکته :: نبی کریم ﷺ چې به هره ورځ پرکومه کلاباندی بریدکوی نوله مهاجرو یا انصارو ﷺ څخه به یې یو څوک ټاکی او د اسلام بیرغ به یې ورکړ هغه کلا به ده ده په لاس فتح سوه ، دقموص کلا دفتحې فضلیت په قضاء ازلی کې د علی ﷺ په لاس لیکل سوی وو په دې وجه رسول الله ﷺ علی ﷺ را وغوښتی او بیرغ یې هغه ته ورکي او د رسول الله ﷺ داویناچې بیرغ به داسې چاته ورکوم چې دالله ﷻ او دهغه رسول ﷺ به مینه ورسره لری داد قدردانی او حوصله په ——————

(۱) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص / ۸۰)

(۲) ویل کیږی چې مرحب په تیره شپه خوب لیدلی وو چې یو زمری راسی او دئ څیری کی ، علی ﷺ ته په کشف دامعلومه سوه ځکه یې وویل انا الذی سمتنی امی حیدره ودې ته اشاره وه چې اې مرحب کوم زمری چې تا په خوب لیدلی وو هغه زه یم کله چې علی ﷺ دامصری ولوستې مرحب په رپید وسو او ددلاوری ټول زوریې ووتی والله اعلم وعلمه اتم . زرقانی جلد ۲ /ص / ۳۲۴)

(۳) ابن هشام جلد ۲ /ص / ۱۸۷)

(۴) فتح الباری جلد ۷ /ص / ۳۶۷)

ډول وو معاذالله ددې مطلب دانه وو چې له علیؓ پرته دالله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ هیڅ دوست نسته

صفیهؓ او ددی داکا دوې لوڼې دقموص کلا له بندیانو څخه وی چې د دوئ قصه به راسی او د صفیهؓ دخاوند نوم کنانة بن ربیع وو چې په همدی غزا کی ووژل سو (۱)

دریمه : د صعب بن معاذ کلاوه !

دقموص دکلاله فتح کیدو وروسته دصعب بن معاذ کلا فتح سوه په دې کلاکې غوښه او دخوراک توکی اونوره ډیر سامان وو هغه ټول دمسلمانانو لاس ته ورغلو په یوروایت کې راغلی دی چې کله د مسلمانانو دخوراک څښاک توکی لږسو صحابهؓ رسول الله ﷺ ته راغلل او ددعاء غوښتنه یې وکړه په دویمه ورځ دصعب بن معاذ کلافتح سوه مسلمانوته ډیر غنیمتونه په لاس ورغلل چې په هغه سره مسلمانانو ته ډیر قوت حاصل سو (۲)

په همدی ورځ رسول الله ﷺ اور ولیدی چې ډیروخواوو ته بل دی رسول کریم ﷺ پوښتنه وکړه دادڅه شئ اور دی ؟ خلکوویل غوښه پخیږی . رسول کریم ﷺ پوښتنه وکړه دڅه شئ غوښه ده ، دوئ وویل دکورنی خروغوښه ده . رسول الله ﷺ وفرمایل دامرداره ده ټول وغورزوی اولوښی مات کې صحابه کرامؓ غوښتنه وکړه چې یارسول الله ﷺ که غوښه وغورځو اولوښی په اوبو پریولو څنګه ده ؟ رسول کریم ﷺ وفرمایل ښه ده لوښی ومینځی

څلورمه کلا دحصن قُلّه په نامه وه ،ددې کلاوو له فتح کیدو رووسته یهودیان ولاړل اودحصن قُلّه په نامه کلاکی یې پناه واخیسته داکلا ډیره مضبوطه وه دغره په لمن کې پریوه غونډۍ وه څکه حصن قله ورته وایې څکه قله معنی دغره غونډۍ داکلادزبیرپه نامه سره مشهوره سوه څکه داکلا دغنیمت له ویشلو وروسته زبیرؓ ته ورکړل سوه

درې ورځی رسول الله ﷺ داکلامحاصره کړی وه په اتفاقی ډول یویهودی راغلی اورسول الله ﷺ ته یې وویل چې اې ابوالقاسم ﷺ که ته ټوله میاشت هم دوئ محاصره کې بیاهم دوئ پروانه په کوی څکه له دوئ سره خوراکی توکی شته اوترڅمکه لاندی یوه چینه ده دشپې دوئ راوزی اوله هغې چینې اوبه اخلی اوبیرته کلاته ننوزی که ته پردوئ اوبه بندی کړی نوبیابریالی کیدای سی ، رسول کریم ﷺ ددوئ اوبه بندی کړی دوئ مجبورسوچې له کلادباندی راووزی کله چې دوئ راووتل نوسخته جګړه یې وکړه څه مسلمانان هم شهیدان سو ، حافظ ابن کثیروایې : چې داکلا دقله نطاه دسیمی آخرینی کلاوه ددې کلاترفتحی وروسته رسول اکرم ﷺ دچپه طرف دکلاګانوولوری ته ولاړی ترټولومخکې یې دابی کلافتح کړه چې له سختی جګړی وروسته فتح سوه اومسلمانان ورننوتل ددی کلاترفتح کیدو وروسته یې نورې کلاګانی هم فتح سوی (۳)

---

(۱) فتح الباری جلد ۷ /ص / ۳۶۰)
(۲) عیون الاثر جلد ۲ /ص / ۱۳۴)
(۳) البدایه والنهایه جلد ۴ /ص /۱۹۸)

پنځمه کلا د وطیح او سلالم کلاوه :

دحصن قله دکلاله فتح کیدو وروسته نبی کریم ﷺ پاته کلاګانو ولوری ته ولاړی کله چی په ټولو کلاوو باندی قبضه وسوه نوپه پای کې دوطیح اوسلالم لوری ته ولاړی اوپه یوشمیرروایاتوکې دالکتیبة په نامه دکلایادونه هم سوی ده تردېدې دوو مخکې ټولی کلاګانی فتح سوی یواځې دغه دوې کلاوی پاته وی دیهودوټول زور اوقوت همدلته سره یوځای سو اوپه دې کلاووکې یه پناه واخیسته ترڅورلس ورځی محاصری وروسته یې دسولی غوښتنه وکړه رسول کریم ﷺ ددوئ غوښتنه ومنله دیهودیانوله لوری ابن ابی الحقیق دسولی دخبرولپاره راغلی رسول کریم ﷺ په دې شرط دسولی خبره ورسره ومنله چی یهود به یوځل دخیبرټول ځمکه پرېږدی یعنی له وطن به شړل کیږی سره اوسپین زراوسلااودجنګ نورسامان به ټول دلته پرېږدی اوهیڅ شئ به هم له ځان سره نه وړی که چیری یې ددې شرطو مخالفت وکې نوالله ﷻ اودهغه رسول ﷺ بریئ الذمه دی (۱)

مګریهودوسره له دې پاخه لوظ اوژمنی بیاهم خپل شرارت ته مخه کړه هغه داسی چی دحیی بن اخطب سره دځرمنی یوه کڅوړه وه چی په هغې دوئ ټولوسره زر اوګیڼی اچولی وودوئ همداکڅوړه پټه کړه . رسو ل کریم ﷺ کنانة بن الربیع راوغوښتی اوپوښتنه یې ځنی وکړه چی هغه دځرمنی کڅوړه چیری دی کنانة وویل په جنګ جګړوکې مصرف سوه . رسول الله ﷺ وفرمایل وخت خودومره نه دی تیرسوی اومال ډیر وو ، داداابن سعدروایت دی دابوداؤدپه روایت کې راغلی دی چی له سعیئه ځخه یې پوښتنه وکړه دبیهقی (۲)

اوداابن سعدپه یوه بل روایت کې راغلی دی چی له کنانة اودده له ورور اونوروپهودیې وپوښتل ټولوهمداوویل چی هغه خوپه جنګ کې مصرف سوه ، رسول کریم ﷺ وفرمایل که چیری هغه کڅوړه پیدا سوه نوبیاستاسوخیرنسته ، دایې وفرمایل اویوه انصاری ته یې امروکې چی ولاړسه فلانی ځای کې دونی په ریښه کې داکڅوړه ښخه ده رایې وړه هغه انصاری ولاړی اوکڅوړه یې راوړه په کڅوړه کې دلس زره دینارو په اندازه مال وو ، په دې جرم یې هغه ټول ووژل (۳)

اوله دې پرته دکنانه یوبله ګناه داهم وه چی دمحمدبن مسلمه ﷺ ورورمحمودبن مسلمه ﷺ هم په دې جګړه کې شهیدسو ځکه رسول کریم ﷺ کنانه یهودی محمدبن مسلمه ﷺ ته وسپاری چی دخپل ورو محمودبن مسلمه ﷺ په بدله کې یې په خپله قتل کړه (سیرة ابن هشام)

تنبیه :. دخیبردکلاوودفتح کوم ترتیب چی دی ناچیزبنده یادکړی دی چی لومړی دناعم کلافتح سوه اوبیادقموص کلافتح سوه وروسته دصعب کلا اوبیاپه پای کې وطیح

(۱) زادالمعاد جلد ۲ /ص/ ۱۳۶)

(۲) حافظ عسقلانی دبیهقی ددې روایت په اړه وایې (رواه البیهقی باسناد رجاله ثقات من حدیث ابن اعمر ﷺ ، فتح الباری ۷/ /ص /۳۶۷ غزوه خیبر)

(۳) زرقانی جلد ۲ /ص/ ۱۲۹)

او سلالم کلا فتح سوی دا ترتیب د سیرة ابن هشام او البدایه والنهایه لابن کثیر جلد ۴ /ص / ۱۹۳ کښ یادسوی دی د احادیث او د سیرة په کتابو کښ له دې پرته د نورو کلاګانو هم یادونه سته او د فتح ترتیب مختلف دی علامه حلبی رحمه الله په سیرت حلبیه کښ لیکلی دی چې د نطاق په سیمه کښ درې کلاوی وی حصن ناعم، حصن قله، حصن صعب، تر ټولو مخکښ د ناعم کلا فتح سوه کوم یهود چې د ناعم له کلا وتښتېدل دوئ د نطاق سیمی په بله کلا حصن صعب بن معاذ کښ پناه واخیسته دوې ورځی دا کلا محاصره سوه په دویمه ورځ د لمر لوېدو مخکښ دا کلا هم فتح سوه، وروسته رسول کریم ﷺ د حصن قله کلا محاصره کړه دې کلا ته حصن قله ځکه وایې چې د قله معنی دغره دغونډۍ ده دا کلا دغره په غونډۍ باندی وه ځکه دغره کلا ورته وایې دا کلا تر فتح وروسته زبیر رضی الله عنه ته ورکړل سوه ځکه ورته قلعه الزبیر رضی الله عنه هم وایې دا درې واړه کلاوی د نطاق د سیمی وی

وروسته مسلمانانو چپه طرفته پرمختګ وکي په دې سیمه کښ دوې کلاوی وی یوه د حصن اُبی په نامه دویمه حصن بریځ لومړی کلا چې د ابی په نامه او دویمه چې د بریځ په نامه دواړی فتح سوی، کله چې دا سیمه هم فتح سوه نو یهود ټول وتښتېدل او د کتیبه په نامه کلا و کښ یې پناه واخیسته د کتیبه په سیمه کښ درې کلاوی وی، قموص، وطیم، سلالم، تر ټولو مخکښی قموص کلا د علی رضی الله عنه په لاس فتح سوه دویمه د وطیح کلا دریمه سلالم کلاوه دا کلاګانی محاصره سوی تر څورلس ورځی محاصری وروسته یهودیانو غوښتنه وکړه چې موږ او زموږ اهل اوعیال دی ژوندی پرېښودل سی موږ خیبر پرېږدو وزو؟ رسول الله ﷺ داورسره ومنل (۱)

تر خیبر وروسته د فدک فتح

کله چې د فدک یهود په دې خبر سو چې د خیبر یهودیانو په دې شرائطو سوله کړی ده نو دوئ هم رسول کریم ﷺ ته پیغام ولیږی چې موږ ته دې امان راکړل سی موږ به ټول مال اوتوکی پرېږدو او له وطن به کډه کوو، رسول کریم ﷺ ورسره ومنله او د محیصة بن مسعود له لاری خبری وسوی، او فدک هم فتح سو، لکه څنګه چې فدک پرته له څه جنګ او جګړی فتح سو هغه ځای ته لښکرنه ولیږل سو ځکه د فدک غنیمت یواځی د رسول الله ﷺ سو د خیبر د غنیمتو په ځیر پر مجاهدینو نه ویشل سو (سیرة ابن هشام)

د خیبر په غزاکی څورلس یا پنځلس صحابه کرام رضی الله عنهم شهیدان سو او درې نوی یهود ووژل سو تر فتح وروسته چې کله د غنیمت مال او بندیان رایو ځای سو نو په دوئ کښ صفیه د حیی بن اخطب لور او د کنانة بن ربیع ښځه هم شامله وه ددې واده په نژدې شپو او رځو کی سوی وو، حیی بن اخطب د هارون علیه السلام له اولادی څخه وو تر جګړی وروسته چې کله

---

(۱) سیرة حلبیه جلد ۲ /ص/ ۱۶۲)

بندیان رایوځای سو نو دحیه ﷛ غوښتنه وکړه چی یارسول اللهﷺ یوه وینځه ماته راکړه، نبی کریمﷺ وفرمایل چی ستاخوښه وی کومه وینځه چی ته غواړی هغه ستاده، دحیه ﷛ صفیه غوره کړه، صحابه کرامو ﷛ وویل یارسول اللهﷺ صفیه دیهودو دمشرلورده داستالپاره مناسب ده ځکه رسول کریمﷺ صفیه بیرته ځنی وغوښتنه اوپه بدل کې یې دصفیه داکالوردحیه ﷛ ته ورکړه رسول کریمﷺ صفیه آزاده کړه اونکاح یې ورسره وکړه (۱) دصفیه ﷛ دنکاح پوره بیان به ان شاء الله تعالی دامهات المؤمنین په بیان کې راسی لکه څنګه چی دبنی المصطلق په غزاکی رسول کریمﷺ جویریه په نکاح کړه ددې دکورنۍ عزت اومرتبی ته په کتوسره معامله وسوه دغه رنګه په دې ځای کې له صفیه ﷛ سره دهغی دکورنۍ دعزت اودهارون ﷤ دنسل کیدو له کبله یې هغه ازاده کړه اوپه خپله یې نکاح ورسره وکړه.

ورسول الله صلی الله علیه وسلم ته دزهرورکولوپیښه!

رسول کریمﷺ دخیبرله فتح وروسته څوورځی په خیبرکې پاته سو په همدی شپوورځوکې یوه ورځ زینب بنت حارثه دسلام بن مشکم ښځی یوکباب سوی پسه دهدیه په ډول رسول کریمﷺ ته راوړی خو په هغه کې یې پټ زهراچولی وو، رسول کریمﷺ په څکلوسره سمدستی پوه سو خوبشربن براء بن معرور ﷛ چی له نبی کریمﷺ سره یوځای خوراک کوی څه وخوړی نبی کریمﷺ وفرمایل، لاس بنده کړه ځکه په دې غوښه کې زهرګډسوی دی، زینب یې راوغوښته اوپوښتنه یې ځنی وکړه چی داکاردې ولی وکي هغې ومنله چی رښتیاهم ماپه دې پسه کې زهرګډکړی وو ددې لپاره چی وماته دامعلومه سی چی که رښتیاته نبی یې نوتاته به الله تعالی خبردرکوی اوکه نه وی نوخلک به ستاڅخه خلاص سی رسول کریمﷺ دخپل ځان دبدلی داخیستلوپه نیت هغې ته هیڅ هم ونه ویل مګروروسته چی کله بشربن براء بن معرور ﷛ دهمدې زهروله کبله شهیدسو نوزینب بنت حارثه یې دبشروارثانوته وسپارله هغوئ دبشربن معرور ﷛ په قصاص کې ووژله، دبیهقی په روایت کې راغلی دی چی زینب دجرم له منلووروسته اسلام راوړی اودایې وویل چی ماته اوس ستارښتینوالی بیخی ښکاره ثابت سو ته اوستادمجلس ټول حاضرخلک پردی شاهدکوم چی زه ستاپه دین یم اواقرارکوم چی له الله ﷻ پرته بل هیڅوک دعبادت ورنسته اومحمدﷺ دالله ﷻ بنده اودهغه رسول دی، زهری اوسلیمان دنه وژلووجه همدا ښودلی ده چی رسول کریمﷺ ځکه نه ووژله چی دې اسلام راوړی وو (۱)

---

(۱) فتح الباری جلد ۷/ص/ ۳۶۰)
(۲) فتح الباری جلد ۷/ص/ ۳۸۰)

مخابره : دخیبر ځمکی بیرته یهودوته په بزګری وسپارل سوې !

کله چې خیبرفتح سو او ځمکه ټوله دالله ﷻ او دهغه رسول ﷺ او دمسلمانانو سوه نورسول کریم ﷺ اراده وکړه چې یهود دپریکړی برابرله وطن وشړل سي مګریهودوغوښتنه وکړه چې تاسوموږپرېږدئ ځمکه پرېږدی موږبه کښت کوو کوم حاصل چې له دې ځمکی لاس ته راځی دهغه نیمایي برخه به تاسوته درکوو ؟ رسول کریم ﷺ ددوئ داغوښتنه ومنله اودایې په ښکاره ورته وفرمایل (نقرکم علی ذلک ماشئنا) موږتاسوترهغه وخته پرېږدې ځمکه پرېږدو چې زموږخوښه وی (بخاری شریف جلد ۱ /ص / ۳۱۵ کتاب المزارعة باب اذاقال رب الارض اقرک ماقرک الله الخ ، فتح الباری جلد ۵ /ص / ۲۱۶ وصفحه ۲۳۹ کتاب الشروط باب اذااشترط فی المزارعة اذاشئت اخرجتک)

دامعامله ترټولولومړی په خیبرکې سوی ده ځکه ودې معاملې ته مخابره وویل سو کله چې به ۱ غلودانووخت راغلی نورسول کریم ﷺ به دحاصلاتوداندازه کولولپاره عبدالله بن رواحه ؓ خیبرته لیږی (سنن ابی داؤد جلد ۲ /ص / ۱۲۸)

عبدالله بن رواحه ؓ به غله پردووبرخوویشله اویهودوته به یې وویل چې کومه برخه ستاسوخوښه وی هغه واخلی ، یهودوچې به کله دمسلمانانوعدل اوانصاف ولیدی نوویل به یې چې په داسی عدل اوانصاف سره اسمان اوځمکه ولاړدی ، په یوروایت کې راغلی دی چې عبدالله بن رواحه ؓ به داسي ورته ویل (یامعشرالیهودانتم ابغض الخلق الیٰ قتلتم انبیاء الله وکذبتم علی الله ولیس یحملنی بغضی ایاکم ان احیف علیکم) (۱)

اې یهودیانوپه ټول مخلوق کې زماپه نزد تاسوډیر بدخلک یاست تاسودالله پیغمبران وژلی دی اوتاسوپه الله ﷻ پسې دروغ ویلی دی مګر ستاسوکینه ماهیڅکله ودې ته نه اړکوی چې زه ستاسوسره ظلم وکړم ..

دابوهریرة رضی الله تعالی عنه راتګ وخیبرته :

ابوهریره ؓ اودهغه څوملګری دخیبرله فتح وروسته دنبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضرسو څورسول کریم ﷺ ودوئ ته دغنیمت برخه نه ورکړه (بخاری شریف غزوه خیبر)

دخیبر دغنیمتوویش څنګه وسو ؟

دخیبرپه غنیمتوکې سره زر اوسپین زرنه وو بلکې غوایي اوښان اوڅه نورسامان وو ترټولوی غنیمت دخیبرځمکی اوباغونه وو دځمکوپرته چې کوم غنیمت وو هغه نبی کریم ﷺ دقرآنی نص برابرپه مجاهدینووویشل اوځمکی یې یوازې دحدیبیه په صحابه ؓ باندی وویشلی .

دحدیبیه دعمری په نیت چې کله رسول کریم ﷺ له مدینی منوری روان سو نوکوچیانوته یې بلنه ورکړه چې په دې سفرکې ورسره ملګری سی ، ځکه له رسول کریم ﷺ سره داندیښنه وه چې دبدردوژل سویودااحزاب اواحدله کبله دقریشوزړه دمسلمانانوله کین اودښمنی ډک دی هسی نه چې مکی ته په داخلیدوسره جګړه وسی یاقریش زموږمخه ونیسی ځکه په دې وخت کې دعقل غوښتنه داوه چې له نبی کریم ﷺ سره ډیرملګری ولاړسی ددې لپاره چې دقریشو دجنګ مخه ونیسی خودرسول کریم ﷺ له بلنی سره بیاهم ډیرو صحرایانو دابلنه ونه منله اوډیروخود خپلواړتیاوو اوبوختیا بهانه وکړه مخلص

(۱) شرح معانی الاثار جلد ۱ /ص / ۳۱۶)

مسلمان چې له سره ترپښوپورې دایمان په رڼاروښانه وو درسول الله ﷺ ملګرتیاې ددیناواآخرت نیک بختي ګڼله له رسول الله ﷺ سره ملګری سو مکې ته نژدې په حدیبیه کې ودرول سو اومغلوبانه سوله پېښه سوه پردې ټولوباندې صحابه کرام ﷺ صبروکې کله چې دحدیبیه په سفرکې دمخلصومسلمانانواخلاص ښکاره سو نوداالله ﷺ له لورې ددې مات سوې زړودټکورلپاره دخیبردفتح زیری نازل سو چې ژرده چې تاسوبه خیبرفتح کوی اوداحکم نازل سو چې دخیبرغنیمتونه دهغه چالپاره ځانګړې دی چې حدیبیه ته تللې دی بل څوک به په دې کې برخه نه لری (۱) که موتفصیل په کاروی نودتفسیرپه کتابوکې دسورة فتح تفسیراوترجمه وګورئ)

اوس دې ته راځو چې رسول کریم ﷺ دخیبرځمکې څنګه وویشلې ددې ویش بیان په سنن ابی داؤدکې یادسوی دی هغه داسې چې رسول کریم ﷺ دپنځمې برخې له بېلیدوروسته دخیبرټوله ځمکه پرشپږدیرش برخوووېشله په شپږدیرش برخوکې یې اتلس برخې جلاکړې دټولومسلمانانودارتیاووپوره کولولپاره اوپاته اتلس برخې یې دحدیبیه په مجاهدینو وویشلې او هره یوه برخه یې بیاپرسل باندې وویشله داټول یې داالله ﷺ دامربرابروویشلې

دخیبردځمکوهغه برخه چې رسول کریم ﷺ ونه ویشله هغه ، الکتیبه ، الوطیح ، سلالم ، اوله دې سره موښتنې ځمکې وې

اوهغه برخه چې دحدیبیه پرمجاهدینو وویشل سوې .هغه د، شق، اونطاة ، اوله دوئ سره موښتنې ځمکې وې داروایت په سنن ابی داؤد کې له سهل بن ابی حثمه ﷺ څخه موصولاً اوله بشیربن یسارتابعی څخه مرسلاً روایت سوی دی (۲)

امام طحاوی وایې چې نبی کریم ﷺ دخیبرټوله ځمکه نه کړه تقسیم یواځې دشق ، نطاة اوله هغوئ سره موښتې ځمکې یې دحدیبیه پرمجاهدینووویشلې اوپاته ټوله ځمکه یې دعامومسلمانانودښیګڼواوارتیاوولپاره پرېښوده (۳)

اوس راځودې خبرې ته چې همدااتلس برخې څنګه وویشل سوې په دې کې روایتونه بېلابېل دی په مشهورروایت کې راغلې دی چې دحدیبیه ټول مجاهدین څورلس سوه وو چې په دوئ کې دوه سوه آسانوو الاوو دڅورلس سوه تنوڅورلس برخې سوې ځکه هره برخه سل حصې وه دامام مالک اوامام شافعي اوامام احمداونورعلماء رحمهم الله په نزددسپاره لپاره دوې برخې د ې پرته له خپلې برخې نوددوه سوه سپرولپاره څلورسوه برخې سوې نوپه دې طریقه دڅورلس سوه برخوسره چې څلورسوه نورې جمعه سی اتلس سوه برخې جوړېږي

(۱) ازالة الخفاء لشاه ولی الله جلد۱ /ص/ ۳۸)

(۲) ابوداؤد جلد۲ /ص/ ۴۲۵) ، اوبذل المجهود جلد ۴ /ص/ ۱۴۵)

(۳) شرح معانی الاثار جلد ۲ /ص/ ۱۴۴)

اوپه سنن ابی داؤدکې له مجمع بن جاریهؓ څخه روایت دی چې په خیبرکې دلښکرشمیرپنځلس سوه وو په دوئ کې دري سوه سپاره وو ، رسول کریم ﷺ هرسپاره ته دوې برخی ورکړی اوپلی ته یې یوه برخه ورکړه (۱) داروایت دامام ابوحنیفهؒ دمسلک برابردی دهغه په نزددسپاره لپاره یوائې دوې برخی یوه برخه په خپله دسپاره اوبله برخه یې دآس ده لکه چې داله ابوموسی اشعریؓ اوعلیؓ څخه هم نقل سوی دی نوپه دې حساب سره دپنځلس سوه برخوڅخه ددري سوه تنه شپږبرخی سوی اوهره برخه دسل کسانوسوه اوپاته برخی ددولس سوه کسانودولس ۱۲برخی سوی اودولس اوشپږچې سره جمعه کې اتلس سوه پوره کیږی

فائدة للمدرسین

قال ابن الملک هذا رأی حدیث مجمع بن جاریة مستقیم علی قول من یقول لکل فرس سهمان لان الرجالة علی هذه الروایة تکون الف ومأتین ولهم اثناعشر سهما لکل مأة سهم وللفرسان ستتة اسهم لکل مأة سهمان فالمجموع عشر سهما اما علی قول من قال للفارس ثلاثة اسهم فمشکل لان سهام الفرسان تسعة وسهام الرجالة اثناعشر فالمجموع احدوعشرون سهما انتهی کلام العلامة القاری)

خلاصه دخبری داده چې دخیبرځمکی نیمه برخه دحدیبیه په مجاهدینو ویشل سوه له دوئ پرته بل څوک په دې کی شریک نه سو مگر له احادیثو څخه داڅرګندیږی چې دخیبرله فتح وروسته اصحاب سفینه یعنی کښتۍ والا لکه جعفرؓ اوابوموسی اشعریؓ اوددوئ ملګری چې ددوئ شمیرتر سلوزیات نه وو دحبشه څخه راغلو رسول کریم ﷺ ودوئ ته هم څه برخه ورکړه خودا معلومه نه ده چې دې صحابه کرامؓ ته یې له غنیمت برخه ورکړه اوکه یې له هغه پنځمی برخی ورکړه چې له غنیمت ایستل سوی وه اوکه یې له نورو منقوله مالوڅخه ورکړه اوکه یې له غنیمت دمرستی په ډول یوڅه ورکړل اوبل داچې په خپله خوښه رسول کریم ﷺ ورکړه اوکه دنورومجاهدینوپه اجازه سره وو (فتح الباری وشرح شیخ الاسلام دهلوی (۲)

دخیبرپه غزاکې څه مریان اوښځې هم دمجاهدینودمرستی لپاره راغلی وو هغوئ ته رسول کریم ﷺ دخیبرله لاس ته راغلیوغنیمتوڅخه څه دمرستی په ډول ورکړل اوله ځمکویې ودوئ ته هیڅ برخه ورنه کړه لکه چې دابوداؤداوترمذی اونسائی له روایاتو معلومیږی (۳)

مهاجروؓ وانصاروؓ ته بیرته خپل باغونه وسپارل !

دهجرت په پیل کې چې کله مهاجرله مکی څخه مدینی منوری ته راغلونو دمهاجرودمرستی اوکومک لپاره انصاروؓ څه ځمکی اوباغونه دوئ ته ورکړه چې په دې باغوکې کارکوی اوپه خپله هم ګټه ځنی اخلی اوڅه ګټه موږته راکوی ،

(۱) بذل المجهود جلد ۴ /ص/ ۱۴۶)
(۲) عمدة القاری جلد ۷ /ص/ ۱۴۷، قسطلانی جلد ۵ /ص/ ۳۰۹)
(۳) البدایه والنهایه جلد ۴ /ص/ ۲۰۴)

دخیبرله فتح وروسته مهاجرین کرام ﷺ له مرستی او کومک څخه لاپرواسو نو څکه مهاجرو ﷺ دانصارو ﷺ ځمکی بیرته وروسپارلی ، دانس ﷺ مورام سلیم هم رسول کریم ﷺ ته څو دخورماونی ورکړی وی رسول کریم ﷺ دام سلیم ﷺ دمور ونی خپل دایه ام ایمن ته یعنی داسامه بن زید ﷺ مورته ورکړی وی دخیبرله فتح وروسته چی کله مهاجرینو ځمکی انصارو ﷺ ته وسپارلی ام سلیم ﷺ هم درسول کریم ﷺ څخه خپلی درختی وغوښتی داهغه ونی وی چی ام ایمن ته ورکړل سوی وی رسول کریم ﷺ ام ایمن ته وفرمایل چی دام سلیم ﷺ ونی بیرته ورکړه خوام ایمن له سپارلو څخه انکاروکي اودام سلیم په غاړه کی یې کپړه واچول اوراکش یې کی وی ویل چی قسم په الله ﷺ که داونی هیڅکله بیرته دروسپارم ، ام ایمن درسول کریم ﷺ دایه اودکوچنی والی پالونکي اودده دپلار مینځه وه څکه رسول کریم ﷺ دام ایمن خوابدی نه غوښتل نونبی کریم وفرمایل اې ام ایمن ته داونی بیرته ورکړه ددې په بدل کې به زه نوری ونی درکړم نبی کریم ﷺ دیرورته وویل خودې نه ورسپارلی وروسته نبی کریم ﷺ په خپل ځانی جایدادکې دهری ونی په بدله کې لس ونی ورکړی نوبیاام ایمن راضی سوه رسول کریم ﷺ دپاللو اوخذمت په حق کې له ام ایمن سره دامعامله وکړه ، صلی الله علیه وسلم وشرف وکرم (۱)

مسئلی او حکمونه

په دې غزاکې دحلال اوحرام کوم اقسام چی نازل سوی دی یاکوم مهمی مسئلی چی په دې غزاکې پیښي سوی دی له دې څخه فقهاء کرام ډیر مسائل راکښلی دی هغه په لنډډول تاسوته وړاندی کوو :

(۱) مسئله : دمحرم په میاشت کې جنگ اوجگړی کول : ؟

دامخکی تیرسوچی دخیبردغزالپاره رسول کریم ﷺ دمحرم الحرام په میاشت کې وتلی دی نوله دې معلومه سوه چی په شهرحرام یعنی عزتمندومیاشتوکې جنگ جگړی منع نه دی اودکوم آیاتواواحادیثوڅخه چی په شهرحرام کې دجنگ منع راغلی ده هغه منسوخ دی که موتفصیل په کاروی نو(یَسْئَلُوْنَکَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِیْهِ) اودسورة توبه داآیت (منها اربعة حرم) تفسیروگوری .

(۲) دویمه مسئله : دځمکوویشل :

دامودرته بیان کړه چی رسول کریم ﷺ دخیبرټوله ځمکه پرغانیمنوباندی نه ده ویشلی بلکی یوائی دشق اونطاة اوله هغوسره موښتی ځمکی یې وویشلی ،الکتیبه اووطیح اوسلالم اوله هغه سره موښتی ځمکی یې دمسلمانانودارتیاوولپاره پریښودی له دې معلومیږی چی دهیوادپاچااوامیرته په فتح سوی ځمکوکې اختیارسته چی څه مصلحت وګڼی هغه دی وکړی که غواړی چی پرمجاهدینوباندی یې وویشی اوکه غواړی دهغه ځای داوسیدونکوپه واک کې پریږدی اوپرهغوئ مالیه وټاکی اودامام ابوحنیفه اوامام مالک اوصاحبین اوسفیان رحمهم الله هم همدارایه ده

(۱) فتح الباری جلد ۵ /ص/ ۱۸) (۲) قسطلانی جلد ۴ /ص / ۳۵۴)

دامام شافعی رحمه الله مذهب دادی چې دنوروغنیمتوپه شیرځمکی هم باید پرمجاهدینو وویشل سی اودوئ دخیبردځمکی دنه ویش داتأویل کوی چې دخیبرنیمه برخه په زورفتح سوه اونیمه برخه یې په سوله نوکومه نیمه برخه چې په زورفتح سوه هغه یې وویشله اوکومه نیمه برخه چې په سوله فتح سوه هغه یې پریښوده مګرداحادیثواوسیرت په ټولورواياتوکی ددې خبری تصریح سوی ده چې ټول خیبرپه ډیرسخت جنګ اوسختی مقابلی فتح سوی دی کله چې یهودله زوره ولویدو نومجبوره سو اوله کلاوو راکښته سو اوله هرڼګه ملکیت اوغوښتنی لاس په سرسو اوپه دې خبره راضی سو چې په ځمکواوباغوکی به ددوئ هیڅ برخه نه وی بلکې دمزدورانوپه ډیربه دوئ دځمکي پالنه کوی او ترڅه وخت چې دمسلمانانو خوښه وی ترهغه وخت به دوئ پرځمکو پاته وی اوکله چې مسلمانان وغواړی نودوئ به له ځمکی شړل کیږی یهودیوائی دمزدورانواوبزګرانوپه ډیرپاته سو دهیڅ یوی ځمکی اوسرای مالکان نه وو اورسول کریم ﷺ دسولی په وخت کې ښکاره پردوئ داشرط کیښودی چې کله موږوغواړو نوځمکه به بیرته له تاسواخلو اودهمدی شرط په بناء باندی عمرفاروق رضی الله عنه دخپل خلافت په وخت کې ټولی ځمکی له دوئ واخیستی اودوئ ټول یې وشړل له دې معلومه سوه چې ټول خیبرپه زورفتح سوی دی اودکوموغټوعلماءکرام لکه امام مالک رحمه الله اوداسی نورو له خبری بیادامعلومیږی چې دخیبرنیمه برخه په زور اونیمه په سوله فتح سوی ده دهغه معنی اصطلاحی نه ده بلکې دهغه مراد دادی چې په پیل کې یهودو جګړه وکړه مګر وروسته یې چې کله ماتي وخوړه نومجبورسو سلاح یې وغورزوله اودجنګ دپای ته رسیدوغوښتنه یې و کړه له دې تسلمیدو اوسلاح غورزولو څخه یوشمیرعلماء دصلح په لفظ تعبیرکړی دی یعنی نیم خیبرپه جنګ فتح سو اونیم خیبرپه سوله فتح سو ددې مسئلی تفصیل که موپه کاروی نوازالة الخفاء لشاه ولی الله واحکام القرآن للجصاص اوشرح معانی الاثار للطحاوی باب مایفعل الامام بالارض المفتوحة ته رجوع وکړی دارنګه تیسیرالقاری وشرح شیخ الاسلام ته هم رجوع وکړی (۱)

(۲) مسئله هغه شیان چې په خیبرکې منع سو:

په خیبرکې رسول کریم ﷺ له څوشیانو منع وکړه **لومړی** دکورنی خرودغوښی له خوړلویې منع وکړه **دویم**: دغنیمت مال چې ترڅو ونه ویشل سی ترهغوپوری یې دپلورلومنع وکړه **دریم**: بایدترویشلومخکې استعمال نه سی **څلورم**: دآسانودغوښی اجازه یې ورکړه چې په دې کی دفقهاء اختلاف دی ددې ټولوشیانوتفصیل په زرقانی جلد ۲/ص/۲۳۳ترص/۲۳۹وګوری)

(۱) تیسیرالقاری جلد ۳ /ص/۱۵۸)

(۴) مسئله دمتعت حرام والی :
په صحیحین کې له علی کرم الله وجهه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ په خیبر کې دمتعة څخه منع وکړه اوله دې روایت پرته دقرآن کریم له ډیرو آیاتوڅخه دمتعت حراموالی ثابتیږی **لومړی** ـ۱ـ ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ﴾(۵)﴿إِلاَّ عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ﴾(۶)﴿فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاء ذَلِكَ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾(۷)سورة المؤمنون)
ژباړه : یعنی کامیابی اوغوره والی په دې کی دی چې مومنان دخپل فرج اوشرمګاه پوره ساتنه وکړی پرته له خپلی ښځي اووینځی څخه جماع روا نه ده اوڅوک چې ددې دواړولاروپرته بله کومه لار راباسی نوداهغه کسان دی چې دشریعت له حدودوتیری کونکی دی ..
اودشیعه ګانوپه نزد هم هغه ښځه چې له دې سره متعت وسی هغه نه مینځه ده اونه آزاده ښځه ځکه دمتعت دښځی لپاره نه شهادت سته نه اعلان نه خوراک اونه کټه نه سکنی اونه طلاق سته نه لعان سته اونه ظهارسته نه ایلاء سته اونه عده سته اونه میراث سته .
دویم دلیل دادی لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ﴾(۳آیت سورة النساء) اللهﷺ دنکاح اندازه معلومه کړی ده چې ترڅلوروزیاتی ښځي نه روا اوپه متعت کې نه اندازه معلومه ده اونه کوم خاص شمیرسته **دریم** داچې ددې بدرواج دجاری کیدو په صورت کې دنکاح کولوضرورت هم نه پاته کیږی ځکه ډیرنکاح کونکی دنفسانی غوښتنودپوره کولولپاره نکاح کوی اوداغوښتنه چې کله په متعت سره پوره سی نوبیادنکاح څه اړتیا پاته کیږی ..

دمتعت دحراموالی اعلان کله وسو ؟
داسلام په پیل کې دحلال اوحرام ډیرحکمونه په ورو ورو نازل سوی دی لکه دشراب اوسود دحراموالی حکم داحکم تربعثت تقریباپنځلس یاشل کاله وروسته نازل سو دغه رنګه دمتعت په اړه دالله ﷺ دحکم ترنازلیدومخکې دجاهلیت په وخت کې دارواج وو خلکو دپخوا په څیرمتعت کوی دخیبرترغزاپوری دمتعت په اړه هیڅ صریح اوښکاره حکم نه وو نازل سوی ترهغولومخکی دخیبرپه جنګ کی چې دهجرت اووم کال وو رسول اللهﷺ دمتعت اودکورنی خرودغوښودحراموالی اعلان وکي لکه چې له علی کرم الله وجهه څخه په صحیح سند سره روایت سوی دی (بخاری ، مسلم)
اووروسته بیادهجرت داتم کال په پای کې داوطاس جګړه پیښه سوه په هغه کې یوائی ددرې ورځو لپاره دمتعت اجازه و سوه اوداباحت معنی دا ده چې کوموخلکو چې دمخکی

په ځیر متعت کړی وو او په خیبر کښې د متعت د حراموالی حکم نازل سوی وو دوئ په هغه خبر نه وو په دې ناخبری کښې چی کوموخلکو متعت وکړ پردوئ باندی ملامتیا نسته مګر تردی وروسته چی کله رسول الله ﷺ د عمری لپاره مکی معظمی ته تشریف راوړی نو د کعبی دواړه درشل یې په لاس کښې ونیول او داسی یې وفرمایل : چی متعت ترقیامته پوری د تل د پاره حرام دی د مکی له فتح وروسته په زرهاوو خلک په اسلام کښې داخل سو هغوئ د متعت په حرام والی باندی خبر نه وو د ناخبری په وجه یې د جاهلیت د رواج مطابق دې نویو مسلمانانو د اوطاس په جګړه کښې متعت وکي رسول الله ﷺ چی کله په دې خبر سو نو د کعبی پردروازه ودریدی او د متعت د همیشنی حرمت اعلان یې وکي وروسته بیا د تبوک په غزاکی څه ښځي د مسلمانو د خیمو خواته ولیدل سوی ګرزیدی رسول کریم ﷺ پوښتنه وکړه چی دا ښځي څوک دی ؟ دوئ ورته وویل چی دا هغه ښځي دی چی خلکو متعت ورسره کړی دی نو رسول کریم ﷺ ډیر سخت خفه سو او د غصی له کبله یې مخ مبارک سور سو او خطبی د پاره ولاړ سو د الله ﷻ حمد او ثناء یې وویل وروسته یې د متعت د حرام والی حکم وکي صحابه کرام ﷺ وایې چی تردې وروسته مو ر هیڅکله متعت نه دی کړی او د تل د پاره مو دا اراده وکړه چی هیڅکله به متعت نه کوو (کذافی کتاب الاعتبار للامام الحازمی صفحه ۱۸۰) (۱)

نو د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا ډیر خفه کیدل حتی چی د مخ مبارک رنګ سور کیدل د دې خبری ښکاره دلیل دی چی د متعت حراموالی او مخالفت نبی کریم ﷺ مخکی لاکړی وو بلکې دوه ځله یې کړی وو د متعت له حرمت څخه یې خبر کړی وو اول ځل په خیبر کښې او دویم ځل د اوطاس په غزاکی نو د دوه ځلی ممانعت وروسته چی کله وسو (که څه هم هغه د ناخبری له وجی وو) ځکه په رسول الله ﷺ باندی دا خبره ډیره ګرانه تمامه سوه او د غصی له امله یې مخ مبارک سور سو او دریم ځل یې د حرمت په اړه خطبه وویله او ډیر ټینګاریې وکي ، او وروسته یې په حجة الوداع کښې د متعت د حرمت اعلان وکی د دی لپاره چی ټول خلک په دې خبر سی ،،، له یو شمیر روایاتو څخه د متعت د حراموالی بیا بیا اعلان کولو څخه دا ګمان پیدا سوی دی چی متعت دوه یادرې ځلی حلال سوی دی او بیرته دوه یادرې ځله حرام سوی دی خو داسی خبره نه ده بلکې له دویم ځل اعلان کولو څخه نوی حراموالی نه دی مراد بلکې د هغه مخکني حراموالی دویم اعلان وو ،، د عمر فاروق ﷺ د خلافت په وخت یو شمیر خلکو د ناخبری له کبله متعت وکي ، خو کله چی عمر فاروق ﷺ

(۱) اخرج الامام الحازمی باسناده عن جابر بن عبدالله الانصاری یقول خرجنا مع رسول الله ﷺ الی غزوة تبوک حتی اذا کنا عند العقبة مما یلی الشام جئن نسوة فذکرنا تمتعنا وهن یجلن فی رحالنا او قال یطفن فی رحالنا فجائنا رسول الله ﷺ فنظر الیهن فقال من هولاء النسوة فقلنا یارسول الله نسوة تمتعنا منهن فغضب رسول الله ﷺ حتی احمرت وجنتاه وتمعر لونه واشتد غضبه وقام فینا خطیبا فحمدالله واثنی علیه ثم نهی عن المتعة فتوادعنا یومئذ الرجال ولم نعد ولانعود لها ابدا آه)

خبرسو ډیرخفه سو او منبرته پورته سو خطبه یې ولوسته او د متعت د حراموالی اعلان یې وکې ددی لپاره چې په حرمت کې څه شک پاته نه سی او داسی یې وفرمایل چې زما له دی اعلان وروسته که څوک متعت وکړی نوزه به پرهغه باندی حدزنا جاری کوم له هغه وخت متعت بندسوا وپردی باندی دټولوصحابه کرام ﷺ اجماع وسوه عبدالله بن عباس ﷺ اویوشمیرنور وچی دناخبری له وجی دمتعت قائل وو کله چی دوئ دمتعت په حراموالی اومنع خبرسو نودخپلی خبری څخه یې رجوع وکړه لکه چی دابوبکرجصاص په احکام القرآن جلد ۲ /ص /۱۴۷ کې په ډیرتفصیل سره بیان سوی دی علماء حضرات دی ددی آیت (فَمَا اسْتَمْتَعْتُم بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً(۲۴آیت سورة النساء) په تفسیرکې داتفصیل وګوری عبدالله بن عباس ﷺ دهجرت څخه یویادوه کاله مخکی پیداسوی دی اواته یانه کال له خپل موراوپلار سره په مکه معظمه کی اوسیدی دمکی له فتح وروسته په اتم کال عباس ﷺ له خپلی کورنۍ سره هجرت وکې عبدالله ﷺ له خپل پلار عباس ﷺ سره مدینی منوری ته راغلی اودخیبرپه غزاکی چی دمتعت دحراموالی اعلان سوی وو هغه دعبدالله ﷺ ترراتګ مخکی وو اوپه دې وخت کې دمتعت کومه پیښه نه وه سوی عباس ﷺپه خپله په خبرنه وو یواځی له نوروصحابه کرام ﷺ څخه یې اوریدلی وو ځکه یې دافتوی ورکړی وه چی لکه څنګه چی دمجبوری په حالت کې مرداره اوخنزیرخوړل رواکیږی دغه رنګه دمجبوری په حالت کې متعه هم روا ده مګر وروسته چی کله علی کرم الله وجهه اونورو صحابه کرام ﷺ دمتعت دحراموالی اوترقیامته پوری دحراموالی اومنع روایتونه عبدالله ﷺ ته واورول نوعبدالله ﷺ له خپلی فیصلی رجوع وکړه دعلی کرم الله وجهه څخه دمتعت دحرمت روایتونه بی شمیره راغلی دی خوشیعه دمتعت دومره اندازی پوری عاشقان دی چی دعلی رضی الله تعالی عنه خبره هم نه اوری .. (قال الامام ابوجعفر الطحاوی کل هؤلاء الذین رووا عن النبی صلی الله علیه وسلم اطلاقها اخبروا انهاکانت فی سفروان النهی لحقها فی ذلک السفر بعد ذلک فمنع منها ولیس احد منهم یخبرا نهاکانت فی حضر وکذلک روی عن ابن مسعود رضی الله عنه تفسیر قرطبی جلد۵/ص/۱۳۱)

ژباړه : امام طحاوی وایې څومره خلکوچی دمتعت درواوالی بیان کړی دی هغوئ ټولو په اتفاق داهم ویلي دی چی دایواځی دسفرپه حالت کې وو اوبیایې داویلی دی چی بیاپه همدغه سفرکی ددې رواوالی وروسته سمدستی دمتعت دحراموالی اعلان سوی دی اویوراوی هم داسی نسته چی هغه دې بیان کړی وی چی دمتعت پیښه په کورکی سوی ده او داسی روایت له عبدالله ابن مسعود ﷺ څخه هم سوی دی (تفسیرقرطبی)

او همدغسی امام حازم وایې : (وانماکان ذلک فی اسفارهم ولم یبلغنا ان النبی صلی الله علیه وسلم اباحه لهم وهم فی بیوتهم وکتاب الاعتبار صفحه ۱۷۸) ژباړه : دمتعت چی هره پیښه راغلی ده نو هغه په سفرکې سوی ده اوموږته هیڅ یوه راوی داخبره نه ده کړی چی رسول الله ﷺ په کوراوخپل ځای کی له اوسیدوسره سره دمتعت اجازه ورکړی وی یعنی داسی هیڅکله نه دی سوی چی په خپل وطن کی له اوسیدوسره دمتعت اجازه ورکړل سوی وی .

داسلام په پیل کې څنګه متعت مباح او روا وو ؟ آیا د شیعه ګانو دا متعت ده که زنا ؟

متعت له متاع څخه جوړ دی متاع معنی لږ ګټه لکه چې الله تعالی فرمایي :
﴿يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ﴾(۳۹سورة غافر)
او طلاق سوی ښځې ته چې کومه بدله ور کول کیږي هغه ته هم متعت وایې ځکه هغه په نسبت و مهر ته لږ ګټه ده لکه چې الله تعالی فرمایې : ﴿وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقّاً عَلَى الْمُتَّقِينَ﴾۲۴۱سورة البقرة) دا د متعه اصلي معنی سوه د متعت اطلاق په دوو معناګانو باندی کیږي یو دا چې له متعت څخه موقت نکاح واخیستل سی یعنی تر معلوم وخت پوری د شاهدانو په مخکې له یوی ښځې سره نکاح وتړل سی او د معلوم وخت تر تیرید و وروسته پرته له طلاق بیلوالی راسی مګر له بیلوالی وروسته د رحم د پاکوالی د پاره یو حیض باید انتظار وکړی د دې لپاره چې له بلی نطفې سره ګډون رانه سی .. هم دا صورت د اسلام په پیل کې روا وو خو وروسته د تل لپاره ناروا وګرزیدی ،
د متعت دویمه معنی دا ده چې یو سړی ښځې ته ووایې چې زه به ستا څخه یوه ورځ یا څوورځې ګټه اخلم او ددی په بدل کې به تاته دومره بدله درکوم ،، نو دا ښکاره زنا ده د متعت دا صورت هیڅکله هم په اسلام کې نه دی روا سوی چې منسوخ سی بلکې د متعت دغه صورت په هیڅ دین کې نه دی روا ځکه د متعت دغه صورت ښکاره زنا ده او زنا په هیڅ دین کې هیڅکله نه ده روا سوی ،،
البته د متعت لومړنی صورت یعنی نکاح موقت یعنی تر معلومی مودی پوری د شاهدانو په مخکې د ولی په اجازه اړیکی ټینګول او د معلومی مودی له تیرید و وروسته یو حیض عده تیرول دا د مینځ ځای دی یعنی دا معلوم وخت نکاح د نکاح مطلق او زنا په مینځ کې یوه درجه ده چې نه خالص زنا ده او نه نکاح مطلق ده ځکه په نکاح کې خو طلاق سته عده سته میراث سته او د متعت نکاح خو حقیقي نکاح نه ده بلکې د حقیقي نکاح سره یوائې په ظاهری صورت مشابهت لری ځکه د متعت په دې صورت کې شاهدان هم سته او د ولی اجازه هم ضروری ده او له سړی څخه د بیلوالی وروسته که د بل سړی سره متعت کول غواړی نو تر څو پوری چې یو حیض پر تیر نه سی تر هغه وخته د بل سړی سره متعت نه سی کولای ځکه دا صورت ته خالص زنا هم نه ویل کیږي او نه خالص نکاح ورته ویل کیږی ، ځکه په دې نکاح موقت کې په لومړی سر کې شاهدان او د ولی اجازه ضروری او په پای کې د رحم د پاکی لپاره یو حیض تیریدل ضروری وی او په نکاح صحیح او مؤیده کې وخت معلوم نه وی او میراث ورلای سی په نورو شرائطو کې دواړه یو دی ، امام قرطبی وایې :
(روی اللیث بن سعد عن بکیر بن الاشج عن عمار مولی الشرید قال سألت ابن عباس ﷺ عن المتعة اسفاح هی ام نکاح قال لاسفاح ولانکاح قلت فما هی قال المتعة کما قال الله تعالی قلت هل علیها عدة قال نعم حیضة قلت یتوارثان قال لا (تفسیر قرطبی جلد۵/ص/ ۱۳۲)

ژباړه : امام لیث بن سعد له بکیربن اشج څخه روایت کړی چی عمار د شرید مریئ وایې چی ما له عبدالله ابن عباس ﷺ څخه د متعة په اړه پوښتنه وکړه چی آیا متعة زنا ده که نکاح ؟ ده وویل ، نه زنا ده او نه نکاح ، ما بیا پوښتنه وکړه چی آخر نو دا څه شئ دی ؟ ده وفرمایل متعة دی لکه څنګه چی الله تعالی پردی باندی د متعة د لفظ اطلاق کړی دی ، ما وپوښتل د متعة پر ښځه باندی عده شته ؟ ده وویل هو د متعت د مودی له پوره کیدو وروسته به ښځه یو حیض موده تیروی ، ما وپوښتل چی دوئ یو د بل میراث وړلای سی ؟ ده وفرمایل نه

له دې عبارته په ډاګه معلوم سو چی د متعة نکاح یعنی موقت نکاح مینځنی ځای دی په مابین د نکاح مطلق او خالص زناکی یوه مینځنی درجه ده د اسلام په پیل کې یواځې دا صورت هم د مجبوری په حالت روا وو لکه څنګه چی د مجبوری په حالت کې د مرداری او خنزیر خوړل روا دی تردی وروسته امام قرطبی وایې (قال ابو عمر یختلف العلماء من السلف والخلف ان المتعة نکاح الی اجل لا میراث فیه والفرقة تقع عند انقضاء الاجل من غیر طلاق وقال ابن عطیة وکانت المتعة ان یتزوج الرجل واذن الولی الی اجل مسمی وعلی الآمیراث بینهما لان الولد لاحق فیه بلاشک فان لم تحمل حلت لغیره وفی کتاب النحاس فی هذا خطاء وان الولد لا یلحق فی نکاح المتعة قلت هذا هو المفهوم من عبارة النحاس فانه قال انما المتعة ان یقول لها اتزوجک یوما اوما اشبه ذلک علی انه لا عدة علیک ولا میراث بیننا ولا طلاق ولا شاهد یشهد علی ذلک وهذا هو الزنا بعینه ولم یبح قط فی الاسلام . ولذا قال عمر لا اوتی برجل تزوج متعة الا غیبته تحت الحجارة (تفسیر قرطبی جلد۵/ص/ ۱۳۲)

خلاصه د دې ټولو خبرو دا را ووته چی په احادیث نبویه کې چی د کوم متعة نکاح روا والی او بیا د هغه حراموالی او منع راغلی ده له هغه څخه د امشهور متعة نه ده مراد لکه شیعه ګان چی یې کوی بلکې له دې څخه هغه نکاح موقت مرادده چی تر معلوم وخت پوری د شاهدانو په مخکی د ولی په اجازه سره وتړل سی او بیا د معلومی مودی له تیریدو وروسته پرته له طلاق سره بیل سی او له یوه حیض تیریدو وروسته بیا دا ښځه پاکیږی دا صورت د اسلام په پیل کې روا وو د اسلام په پیل کې د متعة خاص حکم نه وو نازل سوی لکه د شراب او د سود د حراموالی حکم چی د اسلام په پیل کې نه وو نازل سوی او کوم خلکو چی تر منع کیدو مخکی شراب څښلی وو یا یې سود اخیستی وو د شریعت له لوری په هغوئ باندی هیڅ حد جاری نه سو او نه هغوئ ته څه سزا ورکړل سوه تردی پوری چی د شراب او سود د حراموالی حکم نازل سو ..

د اسلام په پیل کې د شراب او سود د حلا ل والی دا معنی نه ده چی معاذالله د شریعت له لوری اجازه ورته سوی وه چی د چاچی زړه غواړی شراب دی وڅښي او د چاکه زړه غواړی

نوسو د دی واخلی دغه شان دمتعة دموقت نکاح په معنی داسلام په پیل کې جائزاومباح کیدو دامعنی ده چی داسلام په پیل کې دمتعة نکاح یاموقت نکاح منع نه وه راغلی معاذالله داسی نه ده چی رسول الله ﷺ په خپله دمتعة دنکاح اجازه ورکړی وه ، بلکې منع یې نه وه راغلی دمتعة دنکاح دحرمت اول اعلان دخیبرپه غزاکی وسو اوبیاداوطاس په غزاکی اوبیادتبوک په غزاکی اوبیاپه حجة الوداع کی ددې لپاره چی ټول خلک دمتعة په حراموالی ښه پوره خبرسی ،،

اودمتعة دحراموالی په اړه بیااعلان دمخکې اعلان دتاکیداوتائیدلپاره وو کوم چی دخیبرپه غزاکی رسول کریم ﷺ فرمایلی وو بل نوی حکم نه وو ،

اوپاته سودشیعه ګانو متعة چی سړی وښځی ته یوه ورځ یادوې ورځی یایوساعت یادوه ساعته لپاره څه عوض ورکړی اوکته ځنی واخلی نوداخالص زنااوښکاره بدفعلی ده داصورت هیڅلکه په اسلام کې جائزاومباح کیږی نه اونه جائز اومباح وو چی.منسوخ سی لکه چی زنانه رواسوی ده اونه منسوخ سوی ده ..

بلکه :: دنړۍ له پیدا کیدو بیاتراوسه پوری پرته له شیعه ګانو په هیڅ دین کې متعة نه دی رواسوی معاذالله که دشیعه ګانو په څیرمتعة جائزاورواسی نوبیاپه نسب کې هم زیان راځی اواولادهم ضائع کیږی اودوارث اومورث بیلوالی هم نه راځی اونه دامعلومیږی چی دادچازوی اودچاورور اودمیراث اوطلاق اوعدة کوم شرعی حکمونه چی راغلی دی هغه هم ټول بی ګټی کیږی اوبل داچی شریعت په نکاح کې دښځلورو ښځو اندازه ټاکلی ده هغه هم بی معنی کیږی په متعة کې دښځلورو ښځو قیدنسته ، نه عده سته اونه طلاق نه میراث سته یواځی دمتعة په منلوسره دقرآن کریم اواحادیث ټول احکام بی ګټی کیږی بلکې دنکاح اړتیانه پاته کیږی نارینه به خپله اړتیاپه متعة سره پوری کوی اوښځي به دخپل خوراک اونفقی اوغم اودرد ځان ته ذمه واره سی اودبل چاله ذمه واری به بی برخی پاته سی دیوه اوبل لاس ته به ګوری اوبیادځوانی له تیریدو وروسته به څوک دښځو کفیل اوذمه واروی شیعه ګان دی فکروکړی چی آیاتردی بل هم زیات ذلت اوسپکاوی سته شیعه ګانو ته په کاردی چی په زړه اوژبه سره دعمرفاروق ؓ شکرآداکی چی دخلافت په وخت کی یې ددی بی حیایې نوم اونښان هم ورک کې ،د متعة دحراموالی تفصیلی دلائل اومفاسدکه غواړی ځان ته معلوم کی نواحکام القرآن للجصاص جلد ۲ /ص ۱۱۵ترص /۱۴۶پوری اوتحفه اثناعشریه اوفتاوی عزیزیه ته رجوع وکړی والله سبحانه وتعالی اعلم وعلمه اتم واحکم ،

دمتعت دحراموالی یو عقلی دلیل: هرشریف الطبع اوعزتمندسړی دخپلی نکاح ادخپلی خوراولوردنکاح په اعلان فخرکوی اوډیر په خوشالۍ سره دنکاح ډوډی ته خپل خپلوان اودوستان رابولی اومتعة داسی نه دی بلکې هغه پټوی وخپلی خوریالورته

د متعة په نسبت کولو شرميږی ترننه پوری دهيڅ غيرتمند بلکې ديو بی غيرته په اړه هم چادانه ويلی چی هغه دې په يو مجلس کې د فخر په ډول ويلی وی چی زمالور يا خور يا مور دومره ځله متعة کړی دی ، اوپه نکاح کی ټول خلک سری اوبنځي ته اودهغوئ مورا وپلار ته مبارکی وايې مگر د متعة په اړه يو ځای هم مبارکی نه ده اوريدل سوی ..

د حبشه ډير مهاجرين مدينی منوری ته راتلل ،

کو مومهاجرينو چی له مکی مکرمی څخه حبشه ته هجرت کړی وو کله چی دوئ په دې خبر سو چی رسول کريم ﷺ له مکی څخه هجرت کړی دی او مدينی منوری ته تللی دی نو په دوئ کې ډيری له حبشه څخه مدينی منوری ته راغلو ، عبدالله ابن مسعود رضی الله عنه هغه وخت مدينی ته راورسيدی کله چی رسول کريم ﷺ د بدر لپاره تياری کوی (۱)

جعفر رضی الله تعالی عنه اوله ده سره څه نور مسلمانان په حبشه کې پاته سو دوئ بيا په هغه ورځ راورسيدل کله چی خيبر فتح سو رسول کريم ﷺ جعفر رضی الله عنه ته غاړه ورکړه اوپرتندی يې مچ کي وروسته يې وفرمايل چی زه نه پوهيږم چی د خيبر په فتح ډير خوشحاله يم اوکه د جعفر رضی الله عنه په راتګ ډير خوشاله يم (رواه البيهقی عن جابر رضی الله عنه)

ابوموسی اشعری رضی الله عنه هم له جعفر رضی الله عنه سره ملګری وو دئ په خپله وايې چی موږ د رسول الله ﷺ په خذمت کې هغه وخت حاضر سو کله چی هغه خيبر فتح کړی وو دغنيمت له ماله يې موږ ته هم برخه راکړه زموږ څخه پرته چی څوک په خيبر کې شريک نه وو هيچاته يې هم برخه نه ده ورکړې (دا د بخاری روايت دی د بيهقی په روايت کې راغلی دي چی د صحابه کرام رضی الله عنهم په خوښه يې دوئ هم په غنيمت کې شريک کړه

د وادی القری او تيما فتح !

د خيبر له فتح وروسته رسول کريم ﷺ وادی القری ته مخ واړوی ترڅلور ورځی محاصری وروسته يې فتح کړه د رسول کريم ﷺ مريي مدعم کجاوه راکښته کوله چی ناڅاپه يو غشی راغلی او پری ولګيدی چی په همدی سره شهيد سو خلکو ويل د ده شهادت دی مبارک وی رسول کريم ﷺ وفرمايل نه قسم په الله جل جلاله کوم څادر چی ده دغنيمت له مال پټ کړی دی هغه هغه اورپرده باندی بليږی بل صحابی چی کله د نبی کريم ﷺ له ژبی مبارکی څخه داخبره واوريدله سمدستی يې د څپلی يوه تسمه راوړه نبی کريم ﷺ وفرمايل د څپلی يوه تسمه هم خيانت او د دوزخ اوردی (رواه البخاری) وادی القری فتح سو د تيماء خلک چی کله په دې خبر سو نو سمدستی يې له رسول کريم ﷺ سره پر جزيه منلو باندی سوله وکړه (۱)

(۱) فتح الباری جلد ۷ /ص / ۱۴۵) (۲) زرقانی جلد ۲ /ص / ۱۴۶)

دلمانځه راګرزېدل اودتعریس شپه !

دوادی القری اوتیماء له فتح وروسته رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې منورې ته روان سو کله چې مدینې ته نژدې سو نوپه یوه کنده کې دشپې په آخرې برخه کې پړاو واچوی چې یو ګړی ارام وکوی صحابه کرامؓ اورسول اللهﷺ خپله ټول ویده سو هیڅوک هم راوینښ نه سو تردې چې لمرراولړسو خوترټولولومړی رسول اللهﷺ راوینښ سو او ولاړسو اوصحابه کرامؓ یې هم ټول راپورته کړه اوله دې میدان دوتلوحکم یې وکی چې دلته شیطان دی کله چې دوئ له دی ځایه ووتل نوبیرته کښته سو اوبلالؓ ته یې داذان حکم وکي اودس یې وکی اودسهاردوه رکعته سنت یې وکړه وروسته بلالؓ اقامت وکی اوپه جماعت یې دسهاردلمانځه قضاراوړه (رواه مسلم عن ابی هریرةؓ)

فوائد: لومړی فایده: په لمانځه اوعبادت کې دانبیاء علیهم السلام څخه دغفلت په وجه هیڅکله سهوه نه کیږی بلکې دالله ﷻ له طرفه په سهو مبتلاکیږی ددې لپاره چې امت ته دسهوی مسائل معلوم سی ځکه که رسول اللهﷺ ته داسهوه نه وه پېښه سوې نوامت ته به دقضاسوی لمنځودقضاء مسئله څنګه معلومیده اوکه دماپښین یامازیګرپه دویم رکعت یادریم رکعات په هیره سره سلام نه وی ګرزولی لکه چې په حدیث دذوالیدین کې دی) نوامت ته به دسجده سهوی مسئله څنګه معلومیده . سبحان الله دالله ﷻ څومره حکمتونه اوڅومره رحمتونه دی چې دی محترموته یې دنبوت اورسالت انعام ورکړاوداحکامودوضاحت په مسندیې کښېنول دهغوئ سهوه اوهیره یې هم دتشریع داحکامویوه ذریعه جوړه کړه که آدم ؑ ته سهوه اوهیره نه وای پیښه سوی نودتوبی اواستغفارسنت به له کومه ځایه معلومیدی ،، ربناظلمناانفسنا وان الم تغفرلنا وترحمنالنکونن من الخاسرین) ددې کلام په ویلوسره ترقیامته پوری دالله ﷻ درضااوخوشالی اودشیطان دذلت اورسوایې لاروښودله سوه قربان دی شم دداسی سهوی هیری څخه چی په هغې سره دتل لپاره درحمتونودروازه خلاصه سوه دعارفینوپه کلام کی راغلی دی چی ابوبکرصدیقؓ به داسی ویل (یالیتنی کنت سهومحمدصلی الله علیه وسلم) کاشکی زه له سره ترپښوپوری درسول اللهﷺ سهوه وای) کیدای سی چی ابوبکرصدیقؓ دی داګمان کړی وی چی دانبیاء علیهم السلام سهوڅومره دخیر اوبرکت سبب کیږی اوڅومره دالله ﷻ په نزدمقبوله وی په همدی هیله یې ویلی وی (والله سبحانه وتعالی اعلم

دویمه فایده : له دې حدیث څخه دامسئله ثابت سوه چی په کوم ځای کې چی په عبادت کې سستی اوکهالی راسی نوښه داده چی هغه ځای پریږدی اوبل ځای ته ولاړسی په ښکاره خوبل ځای ته تلل دهجرت کبری یوه نمونه ده که ودی ته هجرت صغری وویل سی نوبې ځایه به نه وی کوم ځای چی دالله تعالی عبادت ګران سی اوهلته دګناهوبازار تودسی دغه ځای پریښودل اوداسی ځای غوره کول چی هلته دالله ﷻ طاعت اوبندګی آسانه وی واجب دی اوهمدی ته هجرت کبری وایې اوپه کوم ځای کې چی دالله تعالی په

عبادت کې غفلت راسی هغه ځای پریښودل اوبل نژدی ځای ته تلل او عبادت آداکول مستحب دی همدی ته موږ په هجرت صغری سره وویل (واذابنابک منزل فتحول) کله چی ستایو ځای خوښ نه سی نو هغه ځای پریږده او د هجرت حکمونه د فقه په کتابو کې وګوری.

ام حبیبه رضی الله تعالی عنهاهم په همدې کال مدینی منوری ته راغله !

په همدی کال ام حبیبه بنت ابی سفیان له حبشه څخه مدینی منوری ته راغله رسول اللهﷺ د نجاشی په واسطه مخکی لا له هغی سره نکاح کړی وه او دهغی د نکاح تفصیلی بیان به ان شاء الله د امهات المؤمنین په بیان کې راسی ..

دعمری قضا دهجرت اتم کال د ذی قعدة الحرام یامیانی میاشت !(۱)

دحدیبیه په سوله کې له قریشوسره داپریکړه وسوه چی سږکال به پرته له عمری بیرته مسلمانان ځی او په راتلونکی کال کی به عمری ته راځی درې ورځی به په مکه کې تیروی له درې ورځووروسته به سمدستی ځی ددې پریکړی برابر رسول کریم ﷺ چی کله دذی القعده میاشت ولیده صحابه کرام ته یې حکم وکی چی دهغه عمری لپاره تیاری وکی له کومی چی دمشرکینو په حدیبیه کې منع کړی وو او داحکم یې وکی چی کوم خلک چی په حدیبیه کې برخه درلوده له هغوئ دې څوک نه پاته کیږی صحابه کرام ټول تیارسو خاص بیا هغه صحابه کرام چی په حدیبیه کې شریک وو پرته له هغه خلکوچی په دې موده کی شهیدان سوی یا وفات سوی وو (طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص/ ۸۷، زرقانی جلد ۲ /ص/ ۲۵۴)

دوه زره صحابه کرامو تیاری وکي اوله رسول اللهﷺ سره مکی مکرمی ته روان سو دقربانی اوښان ورسره وو کله چی ذوالحلیفة ته ورسیدل نبی کریم ﷺ او صحابه کرام په مسجد کې احرام وتړی اولبیک یې وایوروان سو دوئ احتیاطاً له ځان سره وسله هم یووړه مګر دحدیبیه په سوله کې داشرط ایښودل سوی وو چی وسله به له ځان سره نه راوړی ځکه یې وسله په بطن یاجج کې پریښوده بطن یاجُج له مکی څخه اته میله لیری دی اودوه سوه تنه صحابه کرام یې دوسلی دساتنی لپاره پریښودل رسول اللهﷺ له خپلو خوږو ملګرو سره په تلبیه ویلو سره دحرم محترم په لوری روان سو (طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص/ ۸۷)

---

(۱) قال ابن اسحاق خرج النبی ﷺ فی ذی القعدة مثل الشهر الذی صدفیه المشرکون معتمراعمرة القضاء مکان عمرته التی سده عنها وقال الحاکم فی الاکلیل تواترت الاخبار انه صلی الله علیه وسلم لماهل ذوالعقدة امراصحابه ان یعتمروا قضاء عمرتهم وان لایتخلف احدمنهم شهدالحدیبیة فخرجوا الامن استشهدوخرج معه آخرون معتمرین فکانت عدتهم الفین سوی النساء والصبیان وقال وتسمی ایضاعمرة الصلح . فتح الباری جلد ۷/ص/ ۳۰۳)

ژباړه : حاکم په اکلیل کې وایې چی له متواتراحادیثو څخه داثابته ده چی رسول کریم ﷺ چی کله دمیانی میاشت ولیده نوده دعمری دقضاء راوړلو حکم وکی کومه چی دقریشو دمنع له کبله نه وه سوی اوداټینګاریې وکی چی کوم خلک چی په حدیبیه کی شریک وو دوئ دې هیڅوک هم نه پاته کیږی پرته له هغه خلکوچی په دې وخت کې شهیدان سوی وو دوئ ټول له نبی کریم ﷺ دعمری دقضاء راوړلو دپاره روان سو له دوئ پرته څه نور خلک هم دعمری په نیت روان سو چی ددوئ ټول شمیر دوه زره تنه ته رسیدی او ودې عمری ته دسولی عمره هم وایې ،، له دې روایاتو معلومیږی ی چی که دڅه عذرله کبله دچاپرذمه عمره یاحج پاته سی نو په راتلونکی کال کی به دهغه قضاء لازمی راوړی اوداامام ابوحنیفه رحمه الله هم همدامذهب دی دتفصیل لپاره دفقه کتابو ته رجوع وکي)

عبدالله بن رواحه ﷺ مخکی روان وو درسول الله ﷺ داوښی قصواء مهاريې نيولی وو اوداشعرونه يې لوستل

خَلُّوا بَنِي الكُفَّار عَن سَبِيلِه ....قَدأَنزَلَ الرَّحمن فِي تَنزِيلِه

اې کافرانودرسول الله ﷺ لاره پريږدی ، الله ﷻ په قرآن کې داسی حکم نازل کړی دی

بِأَنَّ خَيرُالقَتلِ فِي سَبِيلِه....................نَحنُ قَتَلنَاكُم عَلَى تَأوِيلِه

كَمَاقَتَلنَاكُم عَلَى تَنزِيلِه. (۱) (رواه عبدالرزاق عن انس ﷺ)

چې غوره وژل هغه دی چې دالله ﷻ په لاره کې وی موږله تاسوسره جهادوکړ دالله ﷻ دحکم دنه منلوپه وجه لکه چې قرآن دالله ﷻ له خوانازل سوی دی دهغه دنه منلوپه وجه موله تاسوسره جهادکړی دی

اودبيهقی په روايت کې تردې وروسته زيادت هم راغلی دی هغه داسی :

اَليَومَ نَضرِبُكُم عَلَى تَنزِيلِهِ...............ضَرباً يُزِيلُ الهَامَ مِن مَقِيلِهِ

نن دالله ﷻ دحکم مطابق به داسی وهل کوو چې ستاسوکوپړی به له سره بيلی سی

وَيَذهَلُ الخَلِيلُ عَن خَلِيلِهِ...............يَارَبِّ اِنِّي مُؤمِنٌ بِقِيلِهِ

داسی چې دوست به له دوسته ناخبره وی . اې الله ﷻ زه دهغه په خبره ايمان اوباورلرم .

اودابن اسحق په روايت کې راغلی دی :

يَارَبِّ اِنِّي مُؤمِنٌ بِقِيلِهِ...............اِنِّي رَأَيتُ الحَقَّ فِي قَبُولِهِ

اې الله ﷻ دهغه په خبره ايمان اوباورلرم ،، اوماحق دهغه په منلوکې ليدلی دی .

عمرفاروق ﷺ وويل اې ابن رواحه ﷺ ته درسول الله ﷺ په مخکې اودالله ﷻ په حرم کې شعرونه وايې ؟ نبی کريم ﷺ وفرمايل اې عمره ﷺ پريږده چې وايې يه داشعردکافرانولپاره ترغشی ويشتلوهم ډير سخت دی (رواه الترمذی ، حسن غريب، فتح الباری جلد ۷ /ص /۳۸۳)

دابن سعدپه روايت کې راغلی دی چې نبی کريم ﷺ وفرمايل اې عمر ﷺ زه يې اورم ، عبدالله ابن رواحه ﷺ ته يې حکم وکې چې اې ابن رواحه ﷺ داکلمات وايه :

لَاإِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحدَهُ نَصَرَ عَبدَهُ وَأَعَزَّجُندَهُ وَهَزَمَ الأَحزَابَ وَحدَهُ) عبدالله بن رواحه ﷺ به له نورو صحابه کرام ﷺ سره يوځای داکلمی لوستی اوروان وو په دې طريقه سره مکی ته داخل سو دبيت الله شريف طواف يې وکی اودصفااومروه په مينځ کې سعی وکړه وروسته يې قربانی وکړه اوحلال سو وروسته يې صحابه کرام ﷺ ته وويل چې يوځوتنه بطن ياجج ته وليږی کوم کسان چې پاته دی هغه دې راسی طواف اوسعی دی وکړی له دی فرمان وروسته يې کعبة شريف ته يې تشريف يووړی ترماپښين پوری دننه په کعبه کې وو

(۱) دعلی تأويله اوعلی تنزيله داترجمه علامه زرقانی کړی ده يعنی علی انکارتاويله اوعلی انکارتنزيله اوکيدای سی چې دامعنی وی چې موږله تاسوسرهد الله ﷻ په حکم جهاد کوو..

بلال ﷺ د كعبې شريف پربام د رسول الله ﷺ په امر د ماپښين اذان وكي (۱)
قريشو كه څه هم د معاهدې له مخې رسول الله ﷺ ته د عمرې اجازه وركړې وه مګر دوئ د ډيرې غصې او خفګان اوكين له كبله رسول الله ﷺ او د ده ملګرې ﷺ نه سو ليدلای څكه د قريشو مشران او اشراف ټول غروته وختل او مكه مكرمه يې پريښوده (۲)

له ميمونة رضى الله تعالى عنها سره نكاح

د عمرې ترآداكولو وروسته رسول كريم ﷺ درې ورځې په مكه مكرمه كې پاته سو او له ميمونة بنت الحارث ﷺ سره يې نكاح وكړه (۳) كله چې درې ورځې پوره سوې د قريشو څو تنه نبي كريم ﷺ ته راغلو چې وخت پوره سوی دی تاسو ولاړسی ، نبي كريم ﷺ وفرمايل كه تاسو لږ وخت راكې نو زه به په مكه كې د ميمونة بنت الحارث ﷺ سره د واده ډوډۍ وكړم ؟ قريشو په ډير تريو تندي سره په ځواب كې ورته وويل چې موږ ستا ډوډۍ او بلنې ته هيڅ اړتيا نسته ته ولاړسه ، رسول كريم ﷺ هم سمدستي صحابه كرام ﷺ ته امروكي چې د سفر لپاره ځانونه تيار كړي او خپل مريئ ابورافع يې له ميمونة ﷺ سره پريښودی ابورافع هغه له ځان سره صرف نامي ځای ته ورسوله نبي كريم ﷺ هم هلته واده وكی او له هغه ځايه روان سو دلوی اختر په مياشت كې مدينې ته ورسيدی او الله تعالی دا آيت نازل كی ﴿لَقَدْ صَدَقَ اللهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِن شَاءَ اللهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لاَ تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِن دُونِ ذَٰلِكَ فَتْحاً قَرِيباً﴾
(سورة الفتح آيت ۲۷)

د عمرې له قضاء راوړلو وروسته چې كله رسول الله ﷺ د مكې مكرمې څخه روانيدی نو د حمزه ﷺ (۴) وړوكې لور ونبي كريم ﷺ ته د كاكا ناری وهلی راغله ، علي ﷺ سمدستي هغه راپورته كړه ، د علي ﷺ او جعفر ﷺ او زيد بن حارثه ﷺ په مينځ كې اختلاف سو هريوه دا غوښتل چې زما په پالنه كې دې پاته سي علي ﷺ وويل چې دا انجلۍ زما د اكا لورده او ما راپورته كړې ده ، جعفر ﷺ وويل زما د اكا لورده او بل د دې خاله زما په نكاح كې ده چې د دې انجلۍ د مور ځيورده ، رسول كريم ﷺ دا پريكړه وكه چې انجلۍ دې له خپلې خاله سره پاته سي او وې فرمايل ، چې خاله داسې دی لكه مور (رواه البخاري عن البراء بن عازب ﷺ)

---

(۱) طبقات الكبرى جلد ۲ /ص / ۸۸)
(۲) زرقاني جلد ۲ /ص / ۲۵۵)
(۳) د صحيح بخاری په ډيرو ځايو كې له ابن عباس ﷺ څخه روايت سوی دی چې رسول الله ﷺ د ميمونه ﷺ نكاح د احرام په وخت كې وتړله په صحيح مسلم كې راغلي دي چې رسول الله ﷺ د حلال كيدو وروسته نكاح ورسره وكړه خود صحيح بخاری روايت ترټولو صحي دی لكه چې حافظ عسقلاني په فتح الباري كې ويلي دي
(۴) حمزه ﷺ د نبي كريم ﷺ رضاعي ورور دی څكه د حمزه ﷺ لور ونبي كريم ﷺ د كاكا ناری وهلې)

سريه اخرم بن ابى العوجاء دهجرت اتم كال دلوى اختر مياشت،

اخرم ﷜ دلوى اخترپه مياشت كې له پنځوس تنوسره بنى سليم قبيلې ته داسلام دبلنې لپاره وليږل سو بنى سليم ورېل موږ اسلام ته هيڅ اړتيانه لرواوپرمسلمانانويې غشې وويشتل دمسلمانانونداورکی ټولې ټوله شهيدان سو يواځې اخرم ﷜ ژوندى پاته سو ځکه هغه ټپي وو دوئ دشهيدګمان پرى وكي اخرم﷜ دصفرمياشتى په لومړى ورځ مدينې منورى ته راورسيدى (۱)

دهجرت اتم كال دصفرى په مياشت كي دغالب بن عبدالله ليثي رضى الله تعالى عنه سريه

دهجرت اتم كال دصفرى مياشت وه رسول كريم ﷺ غالب بن عبدالله ليثي﷜ دكديد په نامه ځاى ته وليږى چى په بنى الملوح باندئ بريد وكي له ده سره يوه ډله نورصحابه كرام﷢ هم وو دوئ چى كله هلته ورسيدل شپه وه دشپى يې بريدوكي دهغه قبيلې اوښان يې ونيول مدينې منورى ته را روان سو دبنى الملوح يو لوى لښكرپه دوئ پسى له شاراووتى كله چى دوئ ته رانژدى سو نودالله ﷻ په مهربانى سره داسى تيزباران سو چى دمسلمانانواوكافرانوپه مينځ كې يوه لويه كنده وه هغه له اوبوډكه سوه اودوئ مسلمانانوته راونه رسيدل اوبويې مخه ونيوه مسلمانان روغ رمټ مدينې منورى ته راورسيدل ..

يوشميركوچنى سريه دخيبردغزا اوموته دغزاپه مينځ كې نبى كريم ﷺ ليږلى دى دالله ﷻ په فضل سره ټول برياليى بيرته راستانه سوى دى (۱)

دخالدبن وليد﷜ اوعثمان بن طلحه﷜ اوعمروبن العاص﷜ اسلام راوړل دهجرت ۸ كال

په همدى موده كې داسلام مشهورتكړه اوپياوړى سپه سالار خالدبن وليد رضى الله تعالى عنه اودعربو مشهور هوښيار عاقل مدبر عمروبن العاص﷜ په اسلام مشرف سو ددوئ داسلام راوړلوپه وخت كې اختلاف دى يوشميرخلك وايي چى دهجرت اتم ۸ كال دصفرى په مياشت كى وو اويوشميرنوربيا وايي چى دخيبرله فتح وروسته دهجرت په اووم ۷ كال كى يې اسلام راوړى دى.

داخبره په صحيح اوصريح رواياتوسره ثابته ده چى دحديبيه دغزاپه وخت كې خالدبن وليد﷜ دقريشوپه فوځ كې يوپياوړى قمندان او دبخارى له روايت څخه معلوميږى چى خالدبن وليد﷜ دموته په غزاكى وو اوپه پاى كې دئ دلښكرااميرسو اودده په لاس باندى الله تعالى مسلمانانوته برى وركړ له دى معلومه سوه چى دحديبيه ترسوله وروسته اودموته ترغزامخكى مسلمان سوى دى ..

خالدبن وليد﷜ وايي الله تعالى چى كله ماته دخيراراده وكړه نوزماپه زړه كې داسلام مينه ولويده ناڅاپه مى په زړه كى دافكرپيدا سو چى زه چى په كومه جګړه كې

(۱) طبقات كبرى جلد ۲ /ص/ ۸۹) ———— (۲) زرقانى جلد ۲ /ص/ ۲۶۶)

دقریشوله لوری درسول الله ﷺ مقابلې ته وزم کله چې بیرته راسم نوزمادزړه کیفیت داسې بدل وی زړه راته وایې چې ستاداټولې هڅې اوکوششونه بې معنی اوبې ګټې دی اومحمد ﷺ به هرومرو غالب کیږی اوبل دحدیبیه په وخت کې زه دمکې دقریشوله لوری دسپرودټولی مشروم مافکروکی چې کله مسلمانان پرلمانځه ودریږی نوباید موږپرد وئ بریدوکوو مسلمانانودعفان په نامه ځای کې لمونځ کوی کله موږهغه ځای ته ورسیدو دمسلمانانو دلمانځه وخت وو موږدبرید نیت کړی وو خوموږناکامه سو ځکه رسول الله ﷺ مسلمانانوته صلوة الخوف ورکوی په دغه وخت کې زه پوه سوم چې ودې سړی ته الله ﷺ خبرورکړی دی اودئ دالله ﷻ له لوری ساتل کیږی اوغیبی دده ساتنه کیږی زه ناکام بیرته راستون سوم رسول کریم ﷺ چې کله له قریشو سره سوله وکړه اوبیرته ولاړی نوزماپه زړه کې دافکرراغلی چې دقریشو قوت اودبدبه نوره ختمه سوه ځکه دحبشه پاچانجاشی هم مسلمان سو اودرسول الله ﷺ ملګرو ؓ ته یې هم پناه ورکړه دوئ هلته بنه په امن کې اوسیږی اوس بله لارنسته زه بایدولاړسم دروم پاچاهرقل ته هلته یایهودی سم یانصرانی سم اودعجموتابع سم اوترلاس لاندی سم اوپه پیغورسره خپل ژوندتیرکړم یوځوورځې په خپل وطن کې ددې لپاره پاته سوم چې کیدای سی دغیب له لوری ماته څه معلومات وسی زه په همدې فکرواوسوچ کې وم چې رسول کریمﷺ دتیرکال دعمری دقضاء راوړلولپاره مکې مکرمی ته راغلی په همدی وخت کې زه له مکې ووتلم اوپټ سوم، رسول کریم ﷺ چې کله له عمری خلاص سو نوزماورور ولیدبن ولید ؓ چې دنبی کریم ﷺ ملګری وو هغه په ماپسې ګرزیدلی ووخوزه یې پیدانه کړم وروسته زماورور زماپه نامه یولیک لیکلی وو هغه یې راولیږی دهغه لیک مضمون داسې وو :

بسم الله الرحمن الرحيم ، امابعدفانی لم ارا عجب من ذهاب رايک عن الاسلام وعقلک عقلک ومثل الاسلام جهله احدوقد سألنی رسول الله صلی الله عليه وسلم عنک وقال اين خالدفقلت يأتی الله به فقال مثله جهل الاسلام ولوکان جعل نکايته وجده مع المسلمين کان خيرا له ولقدمناه علی غيره فاستدرک يااخی ماقدفاتک من مواطن صالحة)

ژباړه : پیل کوم په نامه دالله ﷻ چې ډیرمهربان اوبښونکی دی ، وروسته ماتردې کار نادراوعجیب نه دی لیدلی چې ستالاره داسلام په څیرپاک دین له قبلولوکړه ده سره له دی چې ستاعقل خوستاعقل دی کوم چې مشهوراوهرچاته معلوم دی اوداسلام په څیرله دین ناخبری ډیر دتعجب خبره ده اورسول الله ﷺ لماڅخه ستاپه اړه پوښتنه وکړه چې خالدچیرې دی ماورته وویل چې یارسول الله ﷺ زړه چې الله تعالی به هغه راولی نبی کریم ﷺ وفرمایل چې ډیردتعجب ځای دی چې دده په څیرهوښیار داسلام په څیرپاک دین نا خبره

وی اووې فرمایل چې که خالد د مسلمانانو په ملګرتیا کې د حق دین مرسته کولای او د باطل مقابله یې کولای نو دا به دده لپاره ډیر غوره وو او موږ به هغه پر نورو باندی مخکې کولای نو اې وروره له تا څخه چې کوم غوره ځایونه تیرسوی دی هغه راوګرزوه اوس دراګرزیدو وخت دی ..ولید بن ولید ؓ د لیک پای)

خالد بن ولید ؓ وایې چې زما دورور لیک چې کله راورسیدی نو دې لیک زما مینه له اسلام سره نوره هم زیاته کړه او د هجرت د سفر یو خوشالی می په زړه کې پیدا سوه او د رسول کریم ﷺ چې زما په اړه څه فرمایلي وو هغه ډیر خوشاله کړم او په دې وخت کې می یو خوب ولیدی هغه داسی چې زه په یوه تنګ ښار کې یم په هغه ښار کی وچکالی ده زه له دې وچی او تنګی سیمی څخه یوه شنه او آباد او پراخ ښار ته ولاړم ما په خپل زړه کې وویل چې دا یو ځانګړی خوب دی او زما دپاملرنې لپاره دی زه هم سمدستی مکی مکرمی ته راغلم او د سفر سامان می تیارکی او د مدینې په لوری می د تلونیت وکی دامی غوښتل چې بل څوک هم له ماسره ملګری سی راغلم صفوان بن امیه ته می وویل چې زه یوه خبره درته کوم که دی خوښه وی هغه دا چې ته نه وینی چې محمد ﷺ په عرب او عجمو باندی برلاسی سو که موږ محمد ﷺ ته ورسو او د هغه پیروی وکړو نو دا به زموږ لپاره غوره وی د محمد ﷺ عزت زموږ عزت دی ؟ صفوان بن امیه په ډیره سختتی سره دا خبره رد کړه اووی ویل چې که د ځمکی پرمخ بل څوک پاته نه سی یوازې زه یم نورټول خلک دده تابع سی نو بیا به هم دده پیروی ونه کړم ، ما په خپل زړه کې وویل چې دده پلار او ورور په بدرکې وژل سوی دی ځکه له ده څخه امید نه سی کیدای له هغه ځایه راغلم عکرمه بن ابی جهل ته می هغه خبره وکړه کومه چې صفوان ته می کړی وه هغه هم همداسی ځواب راکی لکه صفوان چې راکړی وو ، وروسته زه راغلم خپل کورته او ښه می تیاره کړه په فکرکی می راغلو چې راسه عثمان بن طلحه ته دا خبره یاده کړه هغه زما ښتینی دوست وو مګر ماته د هغه د پلار او نیکه وژل رایاد سو او په دې کی شکی سوم چې هغه به دا خبره راسره ومنی وروسته می دا پریکړه وکړه چې په ویلو کی زما څه زیان دی زه خو اوس هسی هم ځم روان یم راغلم عثمان بن طلحه ته می خبره یاده که کومه چې ما صفوان او عکرمه ته کړی وه ، عثمان بن طلحه زما خبره ومنله وې ویل چې زه هم مدینې ته ځم دیاجج په نامه ځای کی به سره یو ځای کیږو که ته تر ما مخکی ورسیدې نوزما انتظار وکړه او که زه تر تا مخکی ورسیدم نوزه به ستا انتظار کوم خالد ؓ وایې چې زه هم د ژمنی برابر یاجج ته ورسیدم عثمان زما په انتظار ولاړ وو سهار موږ دواړه له هغه ځایه روان سو کله چې موږ هده په نامه ځای ته ورسیدو نو د عمرو بن العاص سره مو ولیدل هغه چې کله موږ ولیدو نو هر کله را شه یې راته وویل موږ هم مرحبا ورته وویل موږ پوښتنه وکړه چې چیری روان یې ده راته وویل

په اسلام کې د داخلید واو د محمد صلی الله علیه وسلم د پیروی په نیت روان یم مدینې منورې طیبې ته روان یم ، موږ وړرته وویل چې موږ هم په همدې اراده راوتلي یو .. خالد رضی الله عنه وايې چې موږ دریواړه سره ملګری سو او مدینې منورې ته ورسیدو د سپرلۍ اوښان مود حره په نامه ځای کې ودرول یو چا زموږ خبر نبي کریمﷺ ته ورسوی هغه زموږ د راتلو په خبر ډیر خوشاله سو اووې فرمایل چې مکې د خپل ځګر ټوټې راایستلي دی خالد رضی الله عنه وايې چې ما ډیرې غوره جامې اغوستې وی د نبی کریمﷺ و خواته روان وم په لاره کې زما ورور ولید بن ولید رضی الله عنه هم راسره ولیدل هغه راته وویل چې په تلوراځې رسول اللهﷺ ستاسو په راتګ خبر سوی دی او ستاسو په راتګ ډیر خوشاله دی او تاسو ته سترګی په لاره دی ، موږ په تلوار ولاړو د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سو رسول کریمﷺ چې کله زه ولیدم مُسکی سو ما وویل االسلام علیک یارسول اللهﷺ ده په روڼ تندی سره زما د سلام ځواب راکی ما وویل (اَشْهَدُاَنْ لَّااِلٰهَ اِلَّااللهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ الله)، نبی کریمﷺ و فرمایل رانږدی سه کله چې زه ورنږدی سوم رسول اللهﷺ داسی و فرمایل (الحمدلله الذی هداک قد کنت اری لک عقلا رجوت ان لایسلمک الاالی خیر) ژباړه : ټول صفتونه هغه پاک ذات لره دی چې تاته یې د اسلام توفیق درکی زما دا فکر وو چې ستا عقل او پوهه به ستا لاربښودنه د خیر او نیکۍ خواته کوی .. خالد رضی الله عنه وايې ما غوښتنه وکړه چې یارسول اللهﷺ ته په دې خبرې چې د جنګ ځګړو په ځایو کې زه د حق د مقابلې د پاره حاضریدم اوزه په دې باندی ډیر شرمنده او پښیمانه یم ځکه له تا ځخه دا غوښتنه کوم چې ته زما د پاره دعاء وکړه چې الله تعالی زما هغه ټولې خطاګانې راوبښي ؟ نبی کریمﷺ و فرمایل (الاسلام یمحو ماکان قبله) اسلام هغه ټول کارونه ختموی چې مخکې سوی دی ،، دویم ځل بیا ما د دعا غوښتنه و کړه ، نبی کریمﷺ زما د پاره دا دعاء وکړه : (اللهم اغفرلخالدبن الولید ماأوضع فیه من صدعن سبیل الله) اې اللهﷻ ته خالد بن ولید رضی الله عنه ته د هغه ټولې خطاوی وبښې کومې چې خالد رضی الله عنه د اللهﷻ د دین د مخنیوی لپاره کړې دی .. خالد رضی الله عنه وايې چې تر ما وروسته عثمان بن طلحه رضی الله عنه او عمروبن العاص رضی الله عنه را مخته سو او له رسول اللهﷺ سره یې بیعت وکې (۱)

عمروبن العاص رضی الله عنه وايې کله چې موږ د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سو نولو مړی خو خالد رضی الله عنه بیعت وکی ورپسی عثمان بن طلحه رضی الله عنه بیعت وکی وروسته بیا زه د بیعت لپاره ورمخکی سوم خو په د غه وخت کې زما حالت داسی وو (فوالله ماهوالاان جلست بین یدیه فمااستطعت ان ارفع طرفی حیاء منه قال فبایعته علی ان یغفرلی ماتقدم من ذنبی ولم یحضرنی ماتأخرفقال ان الاسلام یمحو ماکان قبله والهجرة تجب ماکان قبلها) ژباړه : قسم په اللهﷻ کله چې زه د رسول الله

(۱) البدایه والنهایه جلد ۴ /ص / ۲۳۸، ۲۴۰، وخصائص کبری جلد ۱ /ص / ۲۴۸)

ﷺ مخ ته کښېنستم د شرم او پښېمانتيا له کبله ما رسول الله ﷺ ته پورته نه سو کتلای عمرو ؓ وایې آخر ما دده مبارک په لاس باندی بیعت وکی او غوښتنه می وکړه چی په دې شرط بیعت کوم چی زما ټول تیرسوی ګناهونه به ښنل کیږی عمرو ؓ وایې چی په دې وخت کې می دا له ذهن څخه ووتل چی داسی و وایم چی زما راتلونکی ګناهونه به هم ښنل کیږی ؟ وروسته نبی کریم ﷺ وفرمایل چی اسلام هغه ټول ګناهونه ختموی کوم چی تر اسلام مخکی د کفر په حالت کی سوی دی او بل دا چی هجرت هم ټول تیرسوی ګناهونه ختموی ،،،عمروبن العاص ؓ وایې قسم په رب لایزال باندی له کومی ورځی چی موږ مسلمانان سو له هغه وروسته چی کوم مهم کارپیښ سوی دی رسول الله ﷺ زموږ په باره کې هیڅ ته نه دی ویلی ، عمروبن العاص ؓ وایې چی زه او خالد ؓ او عثمان ؓ د هجرت په اتم کال د صفر په میاشت کې د نبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضر سو او په اسلام مشرف سو (البدایه والنهایه جلد ۴ /ص / ۲۳۸)

د موته غزا ، د هجرت اتم کال د دریمی خور میاشت

موته د شام په هیواد کی دیوځای نوم دی د بلقاء په سیمه کې پروت دی رسول کریم ﷺ چی کله پاچهانو او امیرانو ته د اسلام بلنې لیکونه ولیږل نو شرحبیل بن عمرو غسانی ته یې هم یو لیک ولیږی شرحبیل د روم د پاچا هرقل له طرفه د شام امیر وو ، حارث بن عمیر ؓ د ته دا لیک ورسوی کله چی حارث بن عمیر ؓ شام ته ورسیدی نو شرحبیل خبیث هغه شهید کی څکه رسول الله ﷺ درې زره لښکر تیار کې د هجرت اتم کال د جمادی الاولی میاشت کې یې موته ته ولیږل (۱) زیدبن حارثه ؓ یې د لښکر مشر وټاکی او لښکر ته یې وفرمایل که زید ؓ شهید سو نو ستاسو مشر به جعفر بن ابی طالب ؓ وی که هغه هم شهید سو نو بیا ستاسو مشر عبدالله بن رواحه ؓ دی او که عبدالله بن رواحه ؓ هم شهید سو نو مسلمانان چی څوک غواړی هغه دی خپل مشر کی (رواہ البخاری واحمد والنسائی بسند صحیح)

په دې غزا کی امیران ډیر وو څکه ودې غزا ته غزوه جیش الامراء هم وایې لکه چی د مسند احمد او نسائی په صحیح سند سره له ابو قتاده ؓ څخه روایت سوی دی چی رسول الله ﷺ جیش الامراء لښکر ولیږی الی اخر الحدیث (۲)

سپین بیرغ یې زیدبن حارثه ؓ ته ورکی او ورته وې فرمایل چی لومړی هغه ځای ته ولاړ سه چیری چی حارث بن عمیر ؓ شهید سوی دی او هغه خلکو ته د اسلام بلنه ورکړه که هغوئ دا بلنه ومنله خوښه ده او که داسی نه وو نو د الله ﷻ څخه مرسته وغواړه او له دوئ سره جهاد وکړه ، ترثنیة الوداع پوری رسول الله ﷺ په خپله هم د لښکر د رخصتولو لپاره ورسره ولاړی په ثنیة الوداع کې ډیر وخت پاته سو او لښکر ته یې دا وصیت وکی چی په

(۱) فتح الباری جلد ۷ /ص / ۳۹۲ ، طبقات الکبری جلد ۲ /ص / ۹۲)
(۲) زرقانی جلد ۲ /ص / ۲۶۸)

هرحال کې دپرهیزګاری خیال ساتی دخپلو ملګرو دخیر غوښتنه کوی دالله تعالی په لاره کې دالله ﷻ په نوم دالله ﷻ له کافرانو سره جهاد وکوي دوکه ، او خیانت مه کوی ماشومان او ښځې او سپین ږیری مه وژنی ، کله چې لښکر رخصت سو نو عبدالله بن رواحه ﷺ وژړل صحابه کرامو ﷺ پوښتنه وکړه چې اې ابن رواحه ﷺ ولې دی وژړل ؟ عبدالله بن رواحه ﷺ په ځواب کی ورته وویل (اما والله مابي حب الدنيا ولاصبابة بكم ولكني سمعت رسول الله ﷺ يقرأ آية من كتاب الله عزوجل ﴿وَإِن مِّنكُمْ إِلاَّ وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْماً مَّقْضِيّاً﴾ (۷۱آیت سورة مریم) فلست ادری كيف بي الصدر بعد الورود) ژباړه : پوه سی قسم په الله ﷻ که زما له دنیا سهر هیڅ مینه وی او نه تاسو ته څه میلان مګرماله رسول الله ﷺ څخه داآیت اوریدلی دی چې فرمایل یې هیڅوک په تاسو کی نسته مګرهغه به خامخا پر دوزخ تیریږی او دالله ﷻ په نزد داپریکړه سوی ده نو نه ده معلومه چې پر دوزخ باندی تیریدل به څنګه وی ، ځکه ژاړم.

لښکرچې کله روان سو مسلمانانو په زوره وویل الله تعالی دی تاسو روغ جوړ او بریالی بیرته راولی خوعبدالله بن رواحه ﷺ دا شعر ولوستی

(لَكِنَّنِيْ أَسْأَلُ الرَّحْمَنَ مَغْفِرَةً .... وَضَرْبَةً ذَاتَ فَرْغٍ تَقْذِفُ الزَّبَدَ)

زه بیرته راتګ نه غواړم بلکې دالله ﷻ بښنه او دهغه په لارکې د داسی ژور زخم غوښتونکی یم چې ځګونه غورزوی

أَوْ طَعْنَةً بِيَدَيْ حَرَّانَ مَجْهِزَةً .... بِحَرْبَةٍ تُنْفِذُ الاحْشَاءَ الْكَبَدَ

یاداسی مضبوط ګذاروی چې تیزوې اوپه داسی تیزی سره پرماولګیږی چې زماتر کولمواو ځګر تیرسی

حَتَّى يُقَالُ إِذَا مَرُّوا عَلَى جَسَدِيْ .... يَاأَرْشَدَالله مِنْ غَازٍ وَقَدْرَشَدَا

تردی چې خلک کله زما په قبر تیریږی نو دا ووایې چې واه واه څومره ښه غازی وو او څنګه کامیاب سو ..... د لښکر د روانیدو په حالت کې عبدالله بن رواحه ﷺ د رسول الله ﷺ خواته رانژدی سو او دا شعرېې ولوستی :

أَنْتَ الرَّسُوْلُ فَمَنْ يُحْرَمُ نَوَافِلَهُ .... وَالْوَجْهُ مِنْهُ فَقَدْ ازْرَىْ بِهِ الْقَدَرِ

ته بیشکه دالله ﷻ رسول ﷺ یې کوم څوک چې ستاله فیوضاتو او برکاتو څخه اوستادمخ مبارک له لیدلو بې برخی سو نو پوه سو چې قضا او تقدیر دهغه سپکاوی وکړ چې دداسی لوی بخت څخه بې برخی سو ..

فَثَبِّتَ اللهُ مَاآتَاکَ مِنْ حُسْنٍ .... تَثْبِيْتَ موسى ونصراً كَالَّذِى نُصِرُوا

الله تعالی دی دموسی ﷺ په څیر ستامحاسن هم ثابت اووساتی اومخکنو انبیاء علیهم السلام په څیر دې ستا مرسته وکړی

انی تَفَرَّسْتُ فِيْکَ الْخَيْرَ نَافِلَةً .... فِرَاسَةً خَالَفَتْ فِيْكَ الذِى نَظَرُوا

ماپه تاکې دخیراونیکی ډیر زیات احساس کړی دی اوزمادا احساس دمشرکینو دلیدلو او احساس خلاف دی .

نبی کریم ﷺ وفرمایل (وانت فثبتك الله يا ابن رواحه) او اې د رواحه زویه الله ﷺ دی تا هم ثابت قدم وساتی .

له بل لوری شرحبیل دلښکرپه روانیدوخبرسوی وو سمدستی یې ترسل زره زیات لښکرراغونډکی اودمسلمانانودمقابلی لپاره یې جمع کی اوله یولک فوځ سره راووتی اوهرقل دشرحبیل دمرستی لپاره هم سل زره لښکربلقاء ته راورسیدی دمسلمانانولښکرد معان په نامه ځای ته ورسیدی دوئ خبرسو چې تردوه سوه زره زیات لښکر زموږددې زره مسلمانانودمقابلی لپاره راوتلی دی اوپه بلقاء کی یې پړاواچولی دی مسلمانانودوې شپي په معان کی تیری کړی اومشوره یې وکړه چې څه بایدوکړو ټولو داخوښه کړه چې رسول الله ﷺ ته باید خبرورکړو اودهغه دحکم اومرستی انتظاروکړو خوعبدالله بن رواحه ﷺ وویل (یاقوم والله ان التی تکرهون للتی خرجتم ایاها تطلبون الشهادة ومانقاتل الناس بعدد ولاقوة ولاکثرة مانقاتلهم الابهذاالدین الذی اکرمنا الله به) ژباړه : ای خلکو قسم په الله ﷻ له کوم شئ چې تاسوویریږی هغه شهادت اوتاسودهغه په پیدا کولوپسی راوتلی یاست موږخوله کافرانوسره دډیر والی اوزورپه وجه نه یو جنګیدلی زموږجنګ خویوازې ددین اسلام په وجه ده په کوم سره چې الله تعالی موږته عزت راکړی دی نودرځی اوولاړسی او وروسته یې داسی وویل (فانطلقوا فانماهی احدالحسنین اماظهور واماشهادة) له دووښیګڼوبه یوه خامخا په لاس درځی یاشهادت اویاپرکافرانوبری ، صحابه کرام ﷺ وویل قسم په الله ﷻ ابن رواحه ﷺ بیخی رښتیاوویل اودالله تعالی دخاصوبندګانواوځان قربانونکودرې زره لښکردالله ﷻ ددښمنانوله دوه لکه لښکرسره دجنګ لپاره موته ته روان سوکله چې دوئ موته ورسیدل هلته یې پړاوواچوی مخامخ درومیانولښکرپروت دی ، دموته په ډګرکی دواړه ډلی میدان ته راووتلی زیدبن حارثه ﷺ داسلام بیرغ په لاس کې دی اومیدان ته رامخکی سو له مخامخ دکافرانولښکردی زید ﷺ وجنګیدی ترڅوشهیدسو ترده وروسته جعفر ﷺ بیرغ پورته کې اورامخ ته سو دښمنان له هرلوری پرده راتوی سول کله چې دښمنانودده آس زخمی کې دئ هم سمدستی له آس رابښکته سو اودآس پښی پریکړی اوخپله سینه یې ډال کړه دالله ﷻ له دښمنانوسره جنګیدی اوداشعرونه یې ویل :

یَاحَبَذا الجنةُ واقْتِرابُهَا............. طیِّبَةٌ وَبَارِدٌ شَرَابُها

دجنت اودهغه نژدی والی څومره پاک اوخوندوردی اواوبه یې ډیریخی اوخوږی دی

والرُّومِ رومٌ قددَنَا عَذابُهَا................ کافرةٌ بعیدةٌ انسابُها

اودرومیانوعذاب رانژدی سوی دی کافران دی اودهغوئ نسب له موږڅخه ډیر لیری دی یعنی زموږاوددوئ ترمینځ هیڅ خپلوی نسته .

عَلَیَّ اِذْ لاَ قِیْتُهَا ضِرَابُهَا : دجنګ په وخت کې ددوئ وهل پرمافرض اولازم دی ..

جعفر ﷺ وجنګیدی په جنګیدلوکې یه یولاس پری سو سمدستی یې داسلام بیرغ په چپه لاس ونیوی کله چې یې چپه لاس هم پری سو نوبیرغ یې په سینه پوری جوخت ونیوی ترهغوپوری یې نیولی ووترڅوشهیدسو ، الله تعالی ددواړو لاسوپه بدله کې دوه وزرونه ورکړل اوپه جنت کې له ملائکه ووسره ګرزی .

په صحیح بخاری کې له عبدالله بن عمرؓ څخه روایت دی چې کله د جعفرؓ بدن وکتل
سو نوترنیوی زیات د غشو او تورو ټپونه پرو و او ټول ټپونه یې مخامخ وو د شاله لوری یې
هیڅ ټپ نه وو له جعفرؓ وروسته عبدالله بن رواحهؓ بیرغ پورته کی او میدان ته راووتی
پر اس سپور وو د څه وخت لپاره دده نفس ته څه تردد او شک ولویدی خودئ خپل نفس ته
مخاطب سو او ځان ته یې وویل :

أَقْسَمْتُ يَانَفْسُ لَتَنْزِلَنَّهُ .... كَارِهَةً او لَتُطَاوِعَنَّهُ

اې نفس ما قسم کړی دی چې ته به خامخا له آس را کښته کیږې د الله ﷻ له دښمنانو سره به
جنګیږې که ستا خوښه وي او که نه (کذافی فتح الباری جلد ۷ /ص / ۳۹۳)

اِنْ اَجْلَبَ النَّاسُ وَشَدُّوا الرنَّهُ .... مَالِي اَرَاكَ تَكْرَهِيْنَ الجَنَّةَ

که خلک ناري وهي او اوازونه کوی نو څه وجه ده چې زه تا ته ګورم ته جنت نه خوښوی
یعنی په تلوار ګام نه پورته کوی او له مخکې کیدو شا ته کیږې ګواکې ته جنت نه خوښوی
،، دا یو اځې د خپل نفس د ترټنې او ملامتیا لپاره وایې

قَدْ طَالَمَا قَدْ كُنْتِ مُطْمَئِنَّهْ .... هَلْ اَنْتَ الا نُطْفَةٌ فِي شَنَّهْ

په ډیر خله آرام یې په دې وخت کې په تا څه سوی دی ستا حقیقت څه دی ته خو د مور په رحم
کی یوه نطفه وی د دې بې حقیقت نطفې د پاره د الله ﷻ په لاره کې شاته کیږې .

يَانَفْسُ اِلاَّ تَقْتُلِي تَمُوْتِي .... هَذَا حِمَامُ الموتِ قَدْ صَلَيْتِ

اې نفس که ته اوس ونه وژل سې نو خامخا به یوه ورځ مرې او په مرګ ستا اخته کیدل لازمی دی

وَمَا تُمَنَّيتُ فَقَدْ اُعْطِيتِ .... اِنْ تَفْعَلِي فِعْلَهُمَا هُدِيتَ

د کوم شی غوښتنه چې تا کړې وه هغه درته ورسیدی یعنی د شهادت د الله ﷻ په لار کی که
تا د زیدؓ او جعفرؓ په څیر کار وکی نو سمه لار به پیدا کې ..

دا شعرونه یې وویل او له آس را ښکته سو دده د اکازوی را غلی او د غوښې یوه هډوکی یې
ورکې چې دا وخوره ددی لپاره چې یو څه قوت په پیدا کی او په ښه زورسره وجنګیږې
پر تا ډیر ورځې دلوږې تیری سوی دی ابن رواحهؓ هډوکی را واخیستی هغه یې یو څل
وشکوی سمدستی یې وغورزوی اووې ویل اې نفس خلک جهاد کوی او ته په دنیا اخته
یې توره یې را واخیسته او ورمخکی سو ترڅو شهید سو او د اسلام بیرغ یې له لاسه
ولویدی ثابت بن احزمؓ سمدستی د اسلام بیرغ پورته کې او مسلمانانو ته یې وویل اې
مسلمانانو د لښکر امیر معلوم کې دوئ ټولو وویل ته زموږ آمیریې موږ ټول ستا په امارت
راضي یو ثابتؓ وویل نه زه دا کار نه سم کولای دا خبره یې وکړه او بیرغ یې خالد بن
ولیدؓ ته ورکې اووې ویل چې ته ښه جنګیالی یې خالدؓ د امارت په منلو کې یو څه
فکر وکې مګر ټولو مسلمانو د هغه په امارت باندی اتفاق وکی ، خالد بن ولیدؓ بیرغ
واخیستی او میدان ته راووتی په ډیره میړانه یې د الله ﷻ له دښمنانو سره مقابله وکړه
پر کافرانو یې برید ونه وکړل او صفونه یې څیری کړه ، په صحیح بخاری کې له خالد بن

ولید ﷺ څخه روایت سوی دی وایې چې د موته په غزاکی زما په لاس کې نه ۹ توری ماتې سوی یوا ځې یوه یمنی توره زما په لاس کې پاته سوه

داورځ په جنګ تیره سوه دویمه ورځ خالدبن ولید ﷺ دلښکرهیئت بدل کی دمخکې مجاهدین یې شاته کړه او دشا مجاهدین یې ورمخ ته کړه راسته طرف یې چپه طرف ته اوچپه طرف یې راسته طرف کی ، رومیانوچی کله دلښکرهیئت بدل ولیدی وویریدل دافکریې وکی چی مسلمانانوته مرسته رارسیدلی ده ، ابن سعدله ابوعامر ﷺ څخه روایت کوی چی کله خالدبن ولید ﷺ په رومیانو بریدوکی نودوئ ته یې داسی غوڅه ماته ورکړه چی ماداسی ماته هیڅکله نه ده لیدلی مسلمانانوچی کوم ځای غوښتل هلته به یې دتوری وارکوي دزهری اوعروة بن زبیراو موسی بن عقبه او عطاف بن خالدا وابن عائذ څخه هم همداسی روایت سوی دی ، اوپه صحیح بخاری کې راغلی دی چې حتی فتح الله علیهم ، تردی چی الله تعالی مسلمانانوته فتح اوبری ورنصیب کی ،، دحاکم په روایت کې راغلی دی چی په غنیمت کې څه سامان هم له رومیانوڼیول سو درومیانوله ماتې وروسته خالدبن ولید ﷺ شاته تګ مناسب وګڼی اوخپل وړوکي ټولګی یې له ځان سره شاته کي په ورو ورو مسلمانان راشاته سو ترڅوله رومیانو ښه رالیری سو وروسی راغلو مدینی منوری ته بریالی راورسیدل

په دي غزاکی دوولس مسلمانان شهیدان سوچی ددوئ نمونه په لاندی ډول دی :

(۱) زیدبن حارثه ﷺ (۲) جعفربن ابی طالب ﷺ (۳) عبدالله بن رواحه ﷺ (۴) مسعودبن اوس ﷺ (۵) وهب بن سعد ﷺ (٦) عبادبن قیس ﷺ (۷) حارث بن نعمان ﷺ (۸) سراقه بن عمر ﷺ (۹) ابوکلیب بن عمروبن زید ﷺ (۱۰) جابربن عمروبن زید ﷺ (۱۱) عمروبن سعدبن حارث ﷺ (۱۲) عامربن سعدبن حارث ﷺ) داټول تفصیل له زرقانی اوفتح الباری باب غزوة موته څخه رااخیستل سوی دی

په کومه ورځ اوپه کوم وخت چی دموته په میدان کې داسلام غازیان شهیدانیدل نوالله ﷻ دشام ځمکه په خپل قدرت کامله سره درسول الله ﷺ سترګوته مخامخ که اودجنګ میدان نبی کریم ﷺ په خپله لیدی دنبی کریم ﷺ اودشام په مینځ کې ټولی پردی پورته سوی ، رسول الله ﷺ وفرمایل چی ټول صحابه کرام ﷺ دی راسی د(الصلاة جامعة) غږوسو صحابه کرام ﷺ رایوځای سو نبی کریم ﷺ په منبرشریف باندی کښېنستی دجګړی ډګردنبی کریم ﷺ سترګوته مخامخ وو رسول الله ﷺ صحابه کرامو ﷺ ته دجنګ حال داسی بیانوی، زید ﷺ داسلام بیرغ په خپل لاس کې واخیستی اوله کافرانوسره ښه وجنګیدی شهیدسو اوجنت ته داخل سو ترزید ﷺ وروسته جعفر ﷺ داسلام بیرغ پورته کی هغه دی دالله ﷻ له دښمنانوسره ښه وجنګیدی ترڅو چی شهیدسو اوجنت ته داخل سو دوه وزرونه لری اوله ملائکوسره په جنت کې ګرزی .اوس عبدالله بن رواحه ﷺ داسلام بیرغ پورته کی رسول الله ﷺ چی دا وویل لږ وخت دپاره یې څه ونه ویل ، انصارو ﷺ دافکر وکی چی کیدای سی له عبدالله بن رواحه ﷺ څخه څه ناوړه کارسوی وی وبیریدل اوپرمخونو مبارکانو یې

دخفګان نښي ښکاره سوی نبی کریم ﷺ ترلږخندا وروسته وفرمایل چی عبد الله بن رواحه
ﷺ هم له کافرانوسره ښه جهادوکي او شهیدسو اودادرې سره جنت ته داخل سو اوپه
ښائسته تخت باندی آرام کوی ماڅکه دڅه وخت لپاره څه ونه ویل څکه مادعبدالله بن
رواحه ﷺ تخت ولیدی چی ښوریدی نوماپوښتنه وکړه چی ددې څه وجه ده چی دعبدالله
بن رواحه ﷺ تخت ښوری ماته وویل سو چی عبد الله بن رواحه ﷺ ته دجګړی په وخت کې
لږشک پیښ سو اولږشااومخ ته سو اوزید ﷺ اوجعفر ﷺ پرته له څه شک اوتردد وړاندی
سو اومخ ته ولاړل اوپه یوه بل روایت کې داسی راغلی دی
(ثم اخذ الرأیة عبدالله بن رواحه فاستشهد ثم دخل الجنة معترضا فشق ذلک علی الانصار فقیل یارسول
الله ﷺ مااعتراضه قال لما اصابته الجرح فتشجع فاستشهد فدخل الجنة فسری عن قومه . اخرج البیهقی
کذافی البدایه والنهایه جلد ۴/ص/ ۲۴۷ وخصائص کبری صفحه ۲٦۰)
ژباړه : نبی کریم ﷺ وفرمایل بیاعبدالله بن رواحه ﷺ بیرغ پورته کی اوشهیدسو بیاهغه
جنت ته څه بندبند کیدی خوداخل سو انصارو ﷺ چی داخبره واوریده غمجن سو
اوپوښتنه وکړه چی یارسول الله ﷺ ددې څه وجه ده نبی کریم ﷺ وفرمایل کله چی عبدالله
بن رواحه ﷺ دجنګ په میدان کې زخمی شو نوهغه دبشریت په تقاضادڅه وخت لپاره
سست سو اوشااومخ ته سو بیایې خپل نفس ملامت کی اوله همت اومیړانی یې
کاروانیستی اووجنګیدی ترڅوشهیدسو اوجنت ته داخل سو انصارو ﷺ چی کله
واوریدل چی جنت ته داخل سو نوټول خفګان اوغم یې لیری سو (البدایه والنهایه)
رسول الله ﷺ داحالت بیانوی اوترسترګویې اوښکی روانی وی بیایې وفرمایل چی اوس
دالله ﷻ له تورو یوی توری بیرغ پورته کی یعنی خالدبن ولید ﷺ اووجنګیدی
اومسلمانانوته الله ﷻ بری ورکي اوپه یوبل روایت کی دی چی رسول الله ﷺ وفرمایل (
اللهم انه سیف من سیوفک فانت تنصره فمن یومئذسمی سیف الله) ای الله ﷻ خالد ﷺ ستاله تورو
یوه توره ده ته دهغه مرسته وکړی له همدی ورځی خالدبن ولید ﷺ دسیف الله په لقب سره
مشهورسو (اصل پیښه خوپه صحیح بخاری کې ذکرسوی ده نورتفصیل دابن اسحق
اوبیهقی له روایت څخه رااخیستل سوی دی (۲)

(۱) کمااخرج الواقدی عن شیوخه قالوا رفعت الارض لرسول الله ﷺ حتی نظرالی معرکة القوم کذافی الخصائص للسیوطی
جلد ۱ /ص / ۲٦۰ وقال ابن کثیر قال الواقدی حدثنی عبد الجبار بن عمارة عن عبد الله بن ابی بکر بن عمرو بن حزم قال لما التقی
الناس بمؤتة جلس رسول الله ﷺ علی المنبر وکشف له مابینه وبین الشام فهوینظرالی معرکتهم فقال اخذ الرآیه زید ﷺ ، الی
اخرالحدیث ، البدایه والنهایه جلد ۴ /ص / ۲۴٦ وکذافی الخصائص جلد ۱ /ص / ۳٦۰) وفی روایة البیهقی وابی نعیم عن
موسی بن عقبه فقال ان الله رفع الی الارض حتی رأیت معترکهم ، کذافی الخصائص جلد ۱ /ص / ۲۵۹) وقال ابن اسحق
دحدثنی محمد بن جعفر عن عروة قال ثم اخذ الرأیة عبدالله بن رواحة ﷺ فالتری بها بعض الاء ثم تقدم علی فرسه ثم نزل فقاتل
حتی ، کذافی فتح الباری جلد ۷ /ص /۳۹۳ ، اودابن اسحق په روایت کې داالفاظ راغلی دی ، فرأت سریر عبدالله بن رواحه ﷺ
ازورارا ، ای میلا وعوجا عن سریری حیاحبیه فقلتُ عمّ هذا فقیل مَضَیَا وتردد عبدالله بعض التردد ثم مضی (سیرة ابن هشام)
(۲) البدایه والنهایه جلد ۴ /ص / ۲۴۵ ، فتح الباری جلد ۷ /ص / ۳۹۲ ، خصائص کبری جلد ۱ /ص / ۲٦)

ابوبکرصدیقؓ چی کله خالدبن ولید ؓ دمرتدینو دجنګ لپاره لیږی خالدؓ ته یې دامارت بیرغ ورکي اوداسی یې وفرمایل (انی سمعت رسول اللهﷺ یقول نعم عبدالله واخوالعشیرة خالدبن الولیدسیف من سیوف الله سله الله علی الکفار (اصابه ترجمه خالدبن ولید)ابوبکرصدیق ؓوایې چی ماپه خپله له رسول اللهﷺ څخه اوریدلی دی وې فرمایل چی څومره ښه بنده دی دالله ﷻ اودقبیلی وررور خالدبن ولیدؓ دالله تعالی له تورو یوه توره ده الله په کافرانوباندی دچلولولپاره راایستلی ده یعنی له تیکی راوتلی ده

نکته :: مطلب دادی چی خالدبن ولیدؓ خوداللهﷻ توره ده اوددی توری چلونکي اوپه کافرانوباندی دهغی کارونکي هم الله تعالی دی اوښکاره خبره چی کومه توره الله تعالی چلوی له هغې توری څوک څان ساتلای سی اوتښتیدلای سی ،، مولانامحمدیعقوب نانوتوی صاحب ددارالعلوم دیوبندلومړی مدرس به داسی ویل چی خالدبن ولیدؓ خوخپل ټول ژونددشهادت په هیله په جهادکی تیرکي مګر دهغه داهیله پوره نه سوه اوشهادت دهغه په برخه نه سو مولانامحمدیعقوب صاحب به جذباتي سو اوداسی به یې ویل چی خالدبن ولیدؓ خامخادشهادت هیله اوامیددرلودی دهغه داهیله کله پوره کیدای سوه دانامکمن اومحال وو ځکه چاته چی رسول اللهﷺ داللهﷻتوره ویلی وی نوهغه نه څوک ماتولای سی اونه یې کړولای سی داللهﷻ دتوری ماتیدل هیڅ امکان نه لری اودایونه کیدونکی کاردی .. **بله نکته** : دعبدالله بن رواحهؓ په اړه چی رسول اللهﷺ وفرمایل چی مادهغه تخت ښوریدونکی ولیدی داپه حقیقت کی دعبدالله بن رواحهؓ دشک مثال وو عبدالله بن رواحهؓ ته چی ترشهادت لږمخکی په دې عالم کې کوم شک پیښ سوی وو په عالم غیب کې هغه دښوریدونکی تخت په شکل ورسول اللهﷺ ته وښودل سو کوم شئ چی دلته پټ وی هغه په عالم غیب کې په یوصورت اوشکل ښکاره کیږی ..

دمحمودغزنوی قصه دعبدالله ابن رواحهؓ په څیرتګ

محمودغزنوی چی کله هندوستان فتح کی اودسومنات مندرټول بُتان یې مات کړه یو بت ترټولوغټ وو کله چی یې دهغه دماتولواراده وکړه دسومنات عبادت کونکی راغلواوپه ډیرټینګاریې غوښتنه وکړه چی دابت مه ماتوه موږبه دبت په اندازه سره زر درکړو خوته دابت مه ماتوه سلطان محمودغزنوی له وزیرانوسره مشهوره وکړه ټولووویل چی موږخوهندفتح کړی دی که یوبت پاته سی نوزموږڅه تاوان نسته اوددې په بدل کی چی کوم مال موږته راکول سی هغه به داسلام په لښکرخرڅ کړو ټولودارایه تصویب کړه خومسعودغازی هم په دې مجلس کی وو هغه وویل چی داخوبت فروشی ده تراوسه پاچابت شکن وو خوله دی وروسته به بت فروش یادیږی داخبره دمحمودغزنوی په زړه ځای پیداکي خوپه یوڅه شک اوترددکی پاته وو چی څنګه وکړم غرمه ویده سوپه خوب کې یې دحشرمیدان ولیدی محمودغزنوی وایې چی یوه ملکه راسی مادډوزخ خواته

کشوی اووایې چې دابت فروش دی دویمه ملکه راسی هغه می بیادجنت خواته کشوی وایې نه داخوبت شکن دی باید جنت ته داخل سی په دې وخت کې زماسترګی خلاصوی سوی اوراوپښ سوم سمدستی می دبت دماتولوامروکی کله چې بت مات سو نودهغه له نس دومره جواهرات اوارزښتناک شیان راووتل چې اندازه یې نه کیدله دالله تعالی شکرمی اداکی چې زه یې دبت له خرڅولووساتلم اودکوم مال په طمع چې مابت خرڅوی ترهغه یې ډیر مال یې راکي ،،،،دفرشتو ددوزخ اوجنت خواته کشول دهغه دتردد اوشک صورت وو چې محمودغزنوی ته دبت په ماتولوکی پیښ سوی وو دویښتیاپه حالت کې چې کوم شک دته پیښ سوی وو هغه په خوب کې په دې صورت ورته وښودل سو چې یوه فرشتی یې دوزخ ته کشوی اوبله یې جنت ته بیایی کله دبت ماتولوخواته ځی اوکله دپریښودوخواته ځی که څه هم په حقیقت کی دبت پریښودل بت فروشی نه وه مګر په صورت کې له بت فروشانوسره مشابهت وو چې هغه الله تعالی په دې شکل کی ورته وښودی دغه رنګه دعبدالله بن رواحه ﷺ شک اوتردد دښوریدونکی تخت په شکل ورسول الله ﷺ ته وښودل سو هررنګه عبادت پرته له شک نه کول دنفس مطمئنه شان دی اودشک په وخت کې خپل نفس ملامتول لکه چې عبدالله بن رواحه ﷺ وکړل دادنفس لوامه شان دی چې دهغه په حق کې الله تعالی دسورت قیامه په پیل کې قسم کړی دی﴿لآ اُقْسِمُ بِیَوْمِ الْقِیَامَةِ﴾ (۱)﴿وَلآ اُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ (۲)سورة القیامة)عبدالله بن رواحه ﷺ چې کله دجګړی په ډګرکی شعر ووایودهغه هدف خپل نفس ملاتول وو کله چې یې یویادوه شعرونه دنفس دملامتیالپاره وویل وروسته یې نفس مطمئن سو اوپرمخ ولاړی اودالله ﷻپه لاره کې شهید سو اوله خپلوملګروسره جنت ته داخل سو (یاایهاالنفس المطمئنة ارجعی الی ربک راضیة مرضیة فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی) نبی کریم ﷺ داغمجنه پیښه صحابه کرام ﷺ ته بیان کړه وروسته دجعفرﷺ کورته ولاړی اودهغه ماشومان یې راوغوښتل اوپرسریې لاس ورتیروی خو ترسترګویې اوښکی روانی وی دجعفرﷺ میرمن اسماء بنت عمیس ﷺ یوه سوه وې پوښتل چې یارسول الله ﷺ زماموراوپلاردې پرتاقربان سی ته ولی ژاړی آیادجعفرﷺ اودهغه دملګروپه اړه تاته کوم خبرراغلی دی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل هو نن هغوئ شهیدان سو ، اسماء بنت عمیس ﷺ وایې چې ددې خبری په اوریدوسره زماله خولی یوه لویه چیغه ووتله اونوری ښځي هم زماکورته راغلې رسول کریم ﷺ خپل کورته تشریف یوړی اووې فرمایل . چې جعفرﷺ دکورنۍ لپاره څه خوراک پوخ کړي اووروې لیږی ځکه نن هغوئ په خپل غم اخته دی په خپله په نبی کریم ﷺ باندی ددې غم آثرډیرو ترډې ورځوپوری په مسجدکی دننه وو (زرقانی) خالدبن ولیدﷺ چې اسلامی لښکربریالی دجګړی له میدان راوایستی له موته څخه بیرته مدینی منوری ته نژدی راورسیدی رسول الله ﷺ اونورصحابه کرامﷺ ددوئ دهرکلی لپاره ترمدینه دباندی ووتل اوددوئ هرکلی اوښه راغلاست یې ووایو

دعمروبن العاص رضی الله تعالی عنه سريه دذات السلاسل په لوری دهجرت ٨ کال

دهجرت اتم کال دځلورمي خور مياشت وه رسول الله ﷺ ته داخبرورسيدی چی دبنی قضاعه قبيلی لښکرغواړی په مدينه منوره بريدوکړی نبی کريم ﷺ سمدستی ددوئ دمقابلی لپاره عمروبن العاص ﷺ ذات السلاسل ته وليږی داځای له مدينی منوری څخه لس منزله ليری پروت دی درې سوه تنه پلی اوديرش سپاره يې ورسره کړل کله چی دوئ هغه ځای ته نژدی ورسيدل نوووی ليدل چی دمشرکينوډله ډيره زياته ده ځکه ودريدل اورافع بن مکيث ﷺ يې رسول الله ﷺ ته وليږی چی دمرستی لپاره څه نورصحابه ﷺ هم راوليږی رسول کريم ﷺ ابوعبيدة بن الجراح ﷺ ددوه سوه تنو مجاهدينوپه مشرتابه دمرستی لپاره وروليږی په دوئ کې ابوبکرصديق ﷺ اوعمرفاروق ﷺ هم وو اووصيت يې ورته وکی چی په خپل مينځ کې اختلاف مه کوی کله چی ابوعبيدة ﷺ هلته ورسيدی نولمانځه وخت راغلی عبيدة ﷺ وغوښتل چی لمونځ ورکړي خوعمروبن العاص ﷺ منع وکړه چی دلښکرامیرخوزه يم ته خوزمادمرستی لپاره راغلی يې ابوعبيده ﷺ وويل ته دخپل ټولګی مشريې اوزه دخپل ټولګی آميريم وروسته ابوعبيدة ﷺ وويل نبی کريم ﷺ دراتلوپه وخت اخری خبره ماته داوکړه چی ديوبل خبره منی اواختلاف مه کوی نوځکه زه ستاخبره منم که څه هم ته زمامخالفت کوی ابوعبيدة ﷺ دعمروبن العاص ﷺ امارت اوامامت ومنی وروسته به عمروبن العاص ﷺ لمنځونه ورکول ابوعبيده ﷺ به په هغه پسی اقتداکوله دوئ ټول پريوه ځای دبنی قضاعه قبيلی ته ورسيدل اوپرهغوئ يې بريدوکی کافران وويريدل شاوخواسيموته وتښتيدل صحابه کرامو ﷺ عوف بن مالک اشجعی ﷺ مدينی منوری ته وليږی چی رسول الله ﷺ ته خبرورسوی عمروبن العاص ﷺ ترېرياليتوب وروسته په هغه ځای کې څوورځی پاته سو اوشاوخواسيموته به يې سپاره ليږل هغوئ به اوښان اوبزی ګيرولی اومسلمانانوبه هغه پخول اوخوړل به يې په دې سريه کې عمروبن العاص ﷺ ته احتلام پيښ سو ډيرسخت يخ وو ځکه عمروبن العاص ﷺ غسل ونه کی اوپه تيمم سره يې دسهارلمونځ وکی ، درسول الله ﷺ په مخکی چی کله ددې پيښی يادونه وسوه نورسول الله ﷺ وعمروبن العاص ﷺ ته وفرمايل اې عمرو ﷺ تاخپلوملګروته دجنابت په حالت کې لمونځ ورکړی دی ؟ عمروبن العاص ﷺ وويل اې داالله ﷻ رسول ﷺ زه پرخپل ځان ويردم اودالله تعالی ارشاددی (ولاتقتلوا انفسکم ان الله کان بکم رحيما) نبی کريم ﷺ مسکی سو اوهيڅ يې هم ونه ويل (١)

فايده : خالدبن وليد ﷺ اوعمروبن العاص ﷺ دواړه په يوه ځای په اسلام مشرف سو ددوئ له اسلام راوړلووروسته دموته غزاپيښه سوه چی په هغی کې خالدبن وليد ﷺ اميرسو اودموته له غزاوروسته دذات السلاسل غزاپيښه سوه چی په هغې کی بياعمروبن العاص ﷺ آميروټاکل سو ..

(١) البدايه والنهايه جلد ۴ /ص / ٢٧٣، زرقانی جلد ٢ /ص / ٢٧٧)

دامین الامة ابو عبیدة ابن الجراح رضی الله تعالی سریه دسیف البحر په لوری

تردې سریه وروسته دهجرت د اتم کال په بزرګه میاشت کې رسول الله ﷺ ابو عبیدة بن الجراح ؓ ددرې سوه صحابه ؓ په مشری سیف البحرته دسیند غاړی ته په جهنیه قبیلې باندې دبرید کولو لپاره ولیږی په دې لښکرکې عمربن الخطاب ؓ او جابربن عبدالله ؓ هم وو اودروانیدو په وخت کې دتوښې لپاره رسول الله ﷺ یوه کڅوړه خورماوی ورکړی ورته وې فرمایل چې کله دا خورماوی تمامې سی نو دخورماووهډوکی زبیښی اودهغه خوندتیروی اوجهادوکړی، صحابه ؓ لاپرلاری ووچې هغه خورماوی خلاصی سوی نو دونو پاڼې به یې راشکولې اوپه اوبوکې به یې لمدولې اوخوړلې به یې ځکه ودې سریه ته سریة الخبط هم وایې ځکه خبط په لغت کې دونو پاڼی شکولوته وایې دونودپاڼو په خوړلو سره یې شونډې اوخولې خوږسوی.. لنډه داچې یوه ورځ دسیند غاړی ته ورسیدل اوله لوږی ډیر ناارامه وو ناڅه یوغیبي رحمت رابنکاره سو هغه داسې چې دسیندپرغاړه دومره غټ ماهي را وغورزیدی چې دې ټول لښکراتلس ورځې خوراک ځنې وکې صحابه کرام ؓ وایې چې موږ هغه ماهي وخوړی زموږبدنونه ښه قوی اوجوړسوددې ماهي نوم عنبرو ترخوراک وروسته ابوعبیده ؓ ددې ماهي له پښتیو څخه یوه پښتۍ جګه ودروله اوپه لښکرکې یې ترټولو جګ سړی چاڼ کې او ترټولو پرلوی اوښ سپورسو اوپرته له څه تکلیف دپښتۍ ترهډوکي لاندې تیرسو اودسپاره سړی سرهم له هغه پښتۍ ونه لګیدی.. کله چې موږ مدینې منوری ته راغلو اورسول الله ﷺ ته مو دهغه ماهي یادونه وکړه نونبی کریم ﷺ وفرمایل چې دا دالله ﷻ له لوری رزق وو چې الله ﷻ ستاسو لپاره رالیږلی وو که دهغه څه غوښه درسره پاته وی نورایې وړی کله چې دهغه غوښه راوړل سوه نونبی کریم ﷺ دهغه څخه خوراک وکې ،، په دې سریه کې جنګ ونه سو داسلام لښکرپرته له جنګه بیرته مدینې منوری ته راستون سو **نکته** :.،، کومه روزی چې دالله ﷻ له لوری په خپله وی اودبنده په کارسره نه وی لاس ته راغلی نوپه هغه روزی کی ډیربرکت وی اوډیره پاکه وی ځکه رسول الله ﷺ ددې برکت اوپاکۍ له کبله ددې غوښتنه وکړه اوهغه یې وخوړله رَبِّ اِنِّی لِمَآ اَنزَلْتَ اِلَیَّ مِنْ خَیْرٍ فَقِیْرٌ

فایده :.. دیوشمیرعلماء نظرداوی چې داسریه دحدیبیه ترسوله مخکې لیږل سوی ده ځکه رسول الله ﷺ دحدیبیه له سولې وروسته په قریشوباندې دبرید کولولپاره هیڅ سریه نده لیږلې اومشهوره خبرداده چې رسول الله ﷺ داسریه دقریشوپریکړی له سرغړولو وروسته اودمکې ترفتح لږمخکې لیږلی ده ځکه رسول الله ﷺ دمکې دفتح لپاره په روژه مبارکه کې روان سوی دی اوداسریه درجب بزرګه میاشت کې لیږل سوی ده په مینځ کې یوائې دبرات میاشت پاته کیږی کیدای سی چې دقریشودلوظ ماتولو څخه وروسته دمکې دفتح دتیاری په وخت کې داسریه لیږل سوی وی اوداسریه دفتح تمهیدوو

مسئله :. درجب الحرام په میاشت کې سریه لیږل ددې دلیل دی چې په عزتمنده میاشت کې له کافرانوسره جهادکول روادی ..

لویه فتح (یعنی دمکی مکرمی فتح دملسمانانولوی بری اوداسلام عزت دهجرت اتم کال دروژی مبارکه میاشت)

کله چی دقریشو اورسول الله ﷺ په حدیبیه کې سوله وکړه په حدیبیه کې یوپریکړه لیک ولیکل سوپه دغه سوله کې قبائلوته خپل و ک ورکول سو چی دچاپه عقداوپریکړه کی غواړی شریک دی سی په همدی بناء باندې بنوبکرله قریشوسره په پریکړه کی ګډون وکې اوخزاعه قبیله له رسول الله ﷺ سره په پریکړه کی ګډون وکې ددې دواړوقبیلو خپل مینځی اختلافات اوجنګونه له ډیره وخته پاته وو په لومړی سرکې مالک بن عبادحضرمی دتجارت له مال سره دخزاعه سیمی ته داخل سو دخزاعه خلکوهغه ووژی اودده ټول مال اوسامان یې لوټ کې ، بنوبکردوخت په پیداکولوسره دحضرمی په بدل کې دبنوبکردرې مشران ذویب ، سلمی ، اوکلثوم دعرفات په میدان کې دحرم حدودوته نژدی ووژل دجاهلیت له وخت بیادبعثت ترراخرګندیدودالړی روانه وه داسلام له ښکاره کیدو وروسته په اسلامی معاملاتوکې دبوختی له کبله دالړی ودریده په حدیبیه کې دمعلومی موډی دسولی له امله دواړه ډلی آرامه سوی بنوبکردخپلی دښمنی دراپورته کولووخت پیداکې اوهمداسی یې وکړل له بنوبکرقبیلی څخه نوفل بن معاویه دیلی له خپلوملګروسره په خزاعه باندی دشپی چپاو ورووړی اوبریدیې پری وکې دخزاعه قبیلی څوتنه دتیرپه نامه چینی سره ویده وو پردوئ یې برید وکې په دی برید کې له قریشوڅخه صفوان بن امیه ، شیبة بن عثمان ، سهیل بن عمرو ، حویطب بن عبدالعزی اومکرزبن حفص هم په پټه له دوئ سره مرسته وکړه ، خزاعه وتښتیدل اوپه حرم کې یې پناه واخیسته خودوئ په حرم کې هم له وژلوخلاص نه سو ، ځکه قریشودبنوبکرهررنګه مرسته وکړه وسله یې هم ورکړه اودجنګ لپاره یې جنګیالی هم ورکړل دخزاعه خلک په مکه کې دبدیل بن ورقاء خزاعی کورته راغلواوپناه یې واخیسته مګر بنوبکراودقریشومشران کورته ننوتل دوئ یې ووژل اومال یې لوټ کی ددوئ دافکروو چی رسول الله ﷺ به په دی خبرنه سی کله چی سهارسو نوقریش په خپل کارډیرپښیمانه سو اوپه دی پوه سو چی موږخولوظ مات کی اوکومه پریکړه چی موږله رسول الله ﷺ سره په حدیبیه کې لیکلی وه هغه موږپه خپله غلطی سره ماته کړه ،

له بل لوری عمرو بن سالم خزاعی د څلویښتوکسانوله یوه پلاوی سره مدینی منوری ته ورسیدی کله چی درسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرسو په دغه وخت کې رسول الله ﷺ په مسجدکی وو عمروبن سالم خزاعی په ولاړه داغوښتنه وکړه

(یَارَبِّ اِنِّی نَاشِدٌ مُحَمَّدَا ………………… حَلَفَ اَبِیْنَا وَاَبِیْهِ الاتَلِدَا

اې ربه ﷺ زه محمدصلی الله علیه وسلم ته دخپل پلاراودهغه دپلارعبدالمطلب دپخوانی ژمنی دیادلولپاره راغلی یم ،،

د جاهلیت په وخت کې خزاعه د عبد المطلب حلیفان وو عمرو ودې ته اشاره وکړه لکه څنګه
چې موږ ستا حلیفان او په پریکړه کی شریک یو دغه رنګه زموږ پلرونه او نیکه ګ
ستا د پلار او نیکه حلیفان وو (۱) ،،،
فائده :.. په یو شمیر روایاتو کې د (یارب انی ناشد) پرځای (اللهم انی ناشد) راغلی دی او په
یو شمیر نور روایاتو کی بیا د (یارب) پرځای (لاهم انی ناشد محمدا) راغلی دی لاهُمّ په معنی
داللهُمّ دی لکه چې په صحیح بخاری کی راغلی دی (لاهُمّ لولا انت ما اهتدینا) یعنی که
ستا توفیق نه وای نو موږ سمه لار نه سوه پیدا کولای ،،، علامه شبلی په سیرة النبی ﷺ
جلد ۱ /ص / ۴۶۷ ،، کې لاهُمّ یعنی لَا هَمّ معنی هیڅ غم نسته زه محمد ﷺ ته لوظ یادوم آ
هیڅ غم نسته د رسم خط په یو والی سره علامه صاحب غلط سوی دی)
عمرو بن سالم خزاعی نور شعرونه هم ولوستل :

اِنَّ قُرَيْشًا اَخْلَفُوكَ الْمَوْعِدَا .... وَنَقَضُوْا مِيْثَاقَكَ الْمُؤَكَّدَا

رښتیا هم قریشو ستا سره د ژمنی خلاف کار وکی او ستا سره یې ټینګ ژمنه ماته کړی ده

هُمْ بَيَّتُوْنَا بِالْوَتِيْرِ هُجَّدَا .... وَقَتَلُوْنَا رُكَّعًا وَ سُجَّدًا

دې خلکو په موږ باندی په وتیر چینه کې د خوب په حالت کې د شپې برید وکی او د رکوع
او سجدی په حالت کې یې موږ ووژلو ،،،
په دوئ کې یو شمیر مسلمانان هم وو که څه هم دوئ په خپله مسلمانان نه وو

وَجَعَلُوا لِيْ فِيْ كِدَاءٍ رُصَّدًا .... وَزَعَمُوا اَنْ لَسْتُ اَدْعُوا اَحَدًا

او په کداء نامه ځای کې یې خلک زموږ د څار لپاره کښینول د دوئ داګمان وو چې زه به
هیڅوک د مرستی لپاره نه راوغوارم

وَهُمْ اَذَلُّ وَاَقَلُّ عَدَدًا .... او دوئ ټول ذلیل او په شمیر کې لږ هم دی

وَوَالِدًا كُنَّا وَكُنْتَ الْوَلَدَا .... ثُمَّتَ اَسْلَمْنَا وَلَمْ نَنْزِعْ يَدَا

موږ د پلار په منزله یو او ته د اولاد په منزله یې ،، او له دې پرته موږ ستا تل پیروی کړی ده
هیڅکله موږ ستا له پیروی څخه لاس نه دی پورته کړی ،،
دوئ ځانونه د پلار په منزله بلل ځکه د عبد مناف مور له خزاعه قبیلی څخه وه او بل دا چې
د قصی مور فاطمه بنت سعد هم له خزاعه قبیلی څخه وه
د دې خپلوی په بناء باندی زموږ مرسته پر تا لازم ده موږ هیله لرو چې د خپلو وفادارو مرسته
وکړی . فَانْصُرْ اَهْدَاكَ اللّٰهُ نَصْرًا اعْتَدَا .... وَادْعُ عِبَادَاللّٰهِ يَاْتُوا مَدَدًا
نو تاسو په تلوار سره زموږ مرسته وکړی الله تعالی دې ستاسو مرسته وکړی او د الله خاص
بندګان یعنی خپلو صحابه کرام ؓ ته امر وکړه چې دوئ زموږ د مرستی لپاره هرو مرو راسی
او په یوه نسخه کې راغلی دی (فانصر رسول الله نصرا اعتدا) اې د الله ﷺ رسول ﷺ
زموږ سمدستی مرسته وکړه۔

(۱) د زړی معاهدی پوره بیان په حسن الصحابة فی شرح اشعار الصحابة جلد ۱/ ص / ۳۱۷ کې راغلی دی علماء دی هغه وګوری)

فِيهِمْ رَسُولَ اللّٰهِ قَدْ تَجَرَّدَا.................... اِنْ سِيمَ خَسْفًا وَجْهَهُ تَرَبَّدَا

کله چې د الله ﷺ د دوستانو لښکر زمونږ مرستې ته راسي نو په دوئ کې به خامخا د الله ﷺ رسول ﷺ هم وي ، هغه به دتیری کونکو د جګړی لپاره تیار وي یعنی یوائي خپل ملګری مه رالیږه بلکې له هغه لښکر سره دی رسول الله ﷺ په خپله هم تشریف راوړی او که ظالمان هغه ته کوم سپکاوی رسول وغواړی نو د هغه مخ مبارک د غیرت له کبله نه بدلیږی .

په یو شمیر نسخو کې د (قدتجردا) پر ځای (قدتحردا) (۱) په حاء مهمله سره راغلی دی چې د هغه معنی ده غضبناک کیږی

فِي فَيْلَقٍ كَالْبَحْرِ يَجْرِي مُزْبِدًا ::::او هغه ﷺ به له ځان سره داسی لښکر راولی چې د سیند په څیر به ځګونه کوی .. (دا ټول تفصیل په معانی الاثار للامام الطحاوی او سیرة ابن هشام او روض الانف او زرقانی شرح مواهب کې راغلی دی او په کوتاه ډول په فتح الباری کې هم یادونه سوی ده (۲)

د ابن عائذ په مغازی کې له عبد الله ابن عمر رضی الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ چې کله دا بیینه واوریده نوو یې فرمایل (نُصِرْتَ يَا عَمرو بن سالم) او په یو بل روایت کې راغلی دی چې داسی یې وفرمایل لماسره دی هیڅ وخت مرسته ونه شی که زه ستاسو سره مرسته ونه کړم وروسته یې وپوښتل چې آیا ټول بنوبکر په دې برید کې شریک وو ؟ عمرو بن سالم وویل ، نه ټول نه وو بلکې د بنوبکر قبیلی څخه یوائی بنونفاثه او د هغوئ مشر نوفل شریک وو ، رسول الله ﷺ له دوئ سره د مرستې ژمنه وکړه کله چې پلاوی رخصت سو ، رسول الله ﷺ سمدستی قریشو ته یو استازی ولیږی چې قریشو ته دا پیغام ورسوه چې په درې خبرو کې چې کومه یوه ستاسو خوښه وی هغه غوره کې ؟

لومړی.۱. د خزاعه څخه چې کوم خلک وژل سوی دی د هغوئ دیت دی ورکړل سی

دویم.۲.یا دی بنونفاثه له پریکړی او ژمنی څخه بیل سی

دریم.۳.یا دی د حدیبیه د پریکړه لیک فسخ اعلان سی

استازی چې کله پیغام ورسوی نو د قریشو له لوری قرطفه بن عمرو دا ځواب ورکی چې نه مونږ د خزاعه د وژل سویو کسانو دیت ورکوو ، او نه د بنونفاثه سره خپلی اړیکی شلوو یعنی د حدیبیه د سولی په ماتولو باندی راضي یو مګر د استازی له روانیدو وروسته قریش ډیر پښیمانه سو سمدستی یې ابوسفیان ډیر په تیزۍ د پریکړی د نوی کولو لپاره او د سولی د مودی د زیاتولو لپاره مدینی منوری ته ولیږی (۳)

(۱) روی بحاء مهمله ای شمرو وتهیأ لحربهم ، زرقانی
(۲) فتح الباری جلد ۷ /ص/ ۳۹۹)
(۳) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۴، زرقانی جلد ۲ /ص/ ۲۹۲)

ابوسفیان مدینې منورې ته دپریکړې دنوي کولو او وخت زیاتولو لپاره ځي

ابوسفیان دسوله دنوي کولو لپاره له مکې مکرمې څخه مدینې منورې ته روان سو ، رسول الله ﷺ صحابه کرام ؓ ته خبرورکې چې ابوسفیان دسولې دمودې دزیاتولو او دپریکړې دنوي کولو لپاره راروان دی کله چې ابوسفیان له مکې څخه راتلی دعسفان په نامه ځای کي یې له بدیل بن ورقاء خزاعي سره ولیدل ابوسفیان له بدیل بن ورقاء څخه وپوښتل چې له کومه ځایه راغلې بدیل ورته وایې زه له نژدې کنډو څخه راغلم بدیل داخبره وکړه او دمکې پرلوري روان سو ابوسفیان فکروکي چې بدیل خو به خامخا مدینې راغلی وي نودئ هم راغلی هغه ځای ته چیرې چې بدیل خپل اوښ چوکړی وو ابوسفیان دبدیل داوښ پچه راپورته که اوماته یې کړه وې کتل چې په پچه کې دخورمازړي دي ابوسفیان وویل قسم په الله ﷻ بدیل خوله مدینې څخه راغلی دی او دادخورمازړي دمدینې دخورماوو دي ابوسفیان زړه ماتې مدینې ته روان سو کله چې مدینې ته ورسیدی نولومړی دخپلې لور امّ المؤمنین ام حبیبة رضی الله تعالی عنها کورته ورغلی کله چې دام حبیبه ؓ کوټې ته ننوتې نوام حبیبه ؓ بستره پورته کړه ؟ ابوسفیان وویل اې لورې تادابستره ولې پورته کړه آیادادې زما وړنه وګڼله اوکه دې زه ددې بسترې وړاولائق ونه ګڼلم ؟ ام حبیبه ؓ ورته وویل دادرسول الله ﷺ بستره ده په دې باندې دیومشرک چې دشرک په مردارۍ ککړوي نه سي کینستلی ابوسفیان په غصه سو وې ویل اې لورې قسم په الله ﷻ ته ترماوروسته په شراخته سوې یې ؟ ام حبیبه ؓ ورته وویل په شرنه یم اخته سوې بلکې دکفرله تیارو راوتلې یم اوداسلام په رڼا ځلیدلې یم اوزه تاته حیرانه یم چې ته دقریشو مشراوسرداریې خوبیاهم دکاڼوعبادت کوې ابوسفیان له هغه ځایه ولاړسو سیده مسجدته راغلی رسول الله ﷺ ته یې عرض وکې چې زه دقریشوله لورې دپریکړې دنوي کولو لپاره اودسولې دمودې دزیاتولو لپاره راغلی یم ؟ رسول الله ﷺ هیڅ ځواب ورنه کړ ، کله چې ناهیلی سو له هغه ځایه راغلی ابوبکرصدیق ؓ ته له هغه یې دمرستې غوښتنه وکړه ، ابوبکرصدیق ؓ ورته وویل په دې اړه زه هیڅ هم نه سم ویلای تردد وروسته عمربن الخطاب ؓ ته راغلی اوله هغه یې دمرستې غوښتنه وکړه عمربن الخطاب ؓ په ځواب کې ورته وایې الله اکبرزه ستادمرستې لپاره رسول الله ﷺ ته ورسم که په دنیاکې زماسره یوڅوک هم نه وي نوبیابه هم زه یوائې دجهادلپاره تیاریم ، ابوسفیان چې کله داخبرواوریدې له هغه ځایه راغلی علي ؓ ته په دغه وخت کې دعلي ؓ وڅنګ ته فاطمة الزهراء ؓ اوحسن ؓ هم ناست وو ابوسفیان علي ؓ ته وویل اې ابوالحسن ؓ ته ترټولو په خپلوۍ کې موږته نژدې یې زه دیوډیرمهم کارلپاره راغلی یم دانه غواړم چې ناکام بیرته ولاړسم نوڅکه ته رسول الله ﷺ زماسفارښت وکړه ؟ علي ؓ وویل قسم په الله ﷻ رسول الله ﷺ په دې اړه څه نیت کړی دی څکه اوس هیڅوک نه سي کولای چې په

دی اوره له رسول الله ﷺ سره خبری وکړی ابوسفیان چی کله داخبره واوریدله په ډیرعجزیې یې فاطمة الزهراء رضی الله عنها ته وویل ای بنت محمدصلی الله علیه وسلم ته که ودې کوچنی یعنی حسن رضی الله عنه ته داحکم وکی چی ته ووایه چی ماقریشوته پناه ورکړی ده نودتل لپاره به دعربوسرداره ومنل سی ، فاطمة الزهراء رضی الله عنها ورته وویل چی اول خوداکوچنی دی اوپناه ورکول دلویانوکاردی اوبل داچی درسول الله ﷺ دخوښي خلاف څوک پناه ورکولای سی ابوسفیان علی رضی الله عنه ته مخ واړوی وې ویل چی کارخوډیر ګران سو ته ماته یولاره راوښیه چی زه څه وکړم ؟ علی رضی الله عنه ورته وویل نورخوزماپه ذهن کې څه نه راځی یوه خبره زماپه فکرستالپاره ګټه کولای سی ته فکرپکی وکړه هغه داچی مسجدته ولاړسه اوپه لوړآوازووایه چی زه دحدیبیه دسولی دنوی کولواودسولی دمودی دزیاتولولپاره راغلی یم ، ابوسفیان هم سمدستی راغلی مسجدته اودا ناره یې وکړه له هغه ځایه روان سو مکی مکرمی ته ورسیدی ټوله پیښه یې قریشوته بیان کړه قریشوورته وویل آیامحمدﷺ هم ستادا اعلان دمنلوپه معنی ومنی ابوسفیان وویل نه ، قریشو وویل چی دمحمدﷺ له اجازی اوخوښي پرته موږ څنګه داده سو ، قریشووویل ته هم هسی ولاړی راغلی هیڅ کاردی نه وکي قسم په الله ﷻ علی ﷺ په تاپوری ټوقی کړی دی تانه دسولی خبرراوړی چی په هغه سره موږ داده سو اونه دې دجنګ خبرراوړی چی موږ تیاری وکړو کله چی ابوسفیان مکی ته ولاړی رسول الله ﷺ پټ وخپلوملګرو رضی الله عنهم ته دجنګ دتیاری اودسفردتوکودتیارولواودوسلوسمبالولوامر وکی اوداټینګاریې وکی چی داخبره دی پټه وساتل سی اودشاوخواقبیلوته یې خبرولیږی چی تیارسی !

دحاطب بن ابی بلتعه رضی الله تعالی عنه قصه !

کله چی مسلمانانوپه پټه دجنګ تیاری کوی په همدی وخت کې حاطب بن ابی بلتعه رضی الله عنه دمکی دخلکوپه نامه یولیک ولیکی اوپه پټه یې دیوی ښځي په لاس دالیک مکی ته ولیږی الله تعالی رسول الله ﷺ ته دوحی له لاری ددې لیک خبرورکی رسول الله ﷺ علی رضی الله عنه اوزبیر رضی الله عنه اومقداد رضی الله عنه ولیږل چی تاسوولاړسی دروضه په نامه ځای کې به یوه ښځه په اوښ سپره وی له هغې سره دحاطب بن ابی بلتعه رضی الله عنه لیک دی چی دمشرکینولپاره لیکل سوی دی له هغې ښځی به لیک راوړی ، دوئ وایې کله چی موږ هغه ځای ته ورسیدلو نوهغه ښځه مو ولیده سمدستی مو ددی اوښ ودروی اودهغې لټون موکي خولیک په لاس نه راغلی موږ ورته وویل قسم په الله ﷻ دالله رسول ﷺ هیڅکله غلط نه وایې لیک راکړه ښځي وویل لماسره هیڅ لیک نسته موږ بیاورته وویل چی ښه به داوی چی هغه لیک راکړی که داسي ونه کړی نوموږ ستابربنډه تلاشی اخلو ښځه وویریده سمدستی یې له خپلوکوڅیوڅخه لیک راوایستی اوموږته یې راکي موږ هغه لیک رسول الله ﷺ ته راوړی رسول الله ﷺ حاطب بن ابی بلتعه رضی الله عنه راوغوښتی ځنی وپوښتل چی داڅنګه معامله ده ؟

حاطب ﷛ وویل اې دالله رسول ﷺ دقریشوله ماسره هیڅ خپلوی نسته یواځي ددوستۍ اړیکي می دی ورسره اوزماکورنی. او اولادونه په مکه کی دی دهغوئ هیڅ مرستندوی نسته دنورومهاجرینوهلته خپل خپلوان سته دخپلوی په وجه ددوئ اولادونه اوکورنی خوندی دی په دی وجه ماوغوښتل چی له قریشوسره څه نیکی وکړم اودهغه په بدله کي به دوئ زماد کورنی او اولادوساتنه وکړی قسم په الله ﷻ که داکارماله دین داوښتوپه وجه کړی وی اوپه اسلام کی له داخلیدو وروسته بیرته په کفرباندی دراضی کیدوپه وجه نه دی بلکي زمایواځنی هدف داووکوم چی مادرته بیان کي (دادصحیح بخاری روایت دی)

اودابن مردویه په روایت کی ابن عباس ﷛ له عمر ﷛ څخه روایت نقل کړی دی وایې چی (فکتبتُ کتاباً لایضرالله ورسوله) مایولیک ولیکی په هغه لیک کې زماداګته وه اودالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ هیڅ زیان پکی نسته.

په صحیح بخاری کی راغلی دی چی رسول الله ﷺ دحاطب ﷛ له وینا وروسته وویل:

(اَمَا اِنَّهٗ قَدْ صَدَقَکُمْ) پام کوی رښتیاهم حاطب ﷛ تاسوته رښتیا وویل

عمرفاروق ﷛ وویل یارسول الله ﷺ اجازه راکړه چی ددې منافق سرغوڅ کړم؟ رسول الله ﷺ وفرمایل: (انه قد شهد بدراً ومایدریک لعل الله اطلع علی اهل بدر فقال اعملوا ماشئتم فقد غفرت لکم) رښتیاهم حاطب ﷛ بدرته حاضرسوی دی اواې عمر ﷛ ته څه خبریې کیدای سی چی الله تعالی درحمت په نظربدریانوته فرمایلی وی چی څه غواړی کوی ماستاسوبښنه کړی ده عمرفاروق ﷛ چی کله داخبره واوریده، وې ژړل اووې ویل (الله ورسوله اعلم) الله ﷻ اودهغه رسول ﷺ ښه خبردی ،،، یعني ځوک چی دبدرپه جنګ کی شریک سوی دی هغه هیڅلکه نه منافق کیږی دې خلکودالله ﷻ په لاره کې هغه قربانی ورکړی دی چی دعرش نژدی فرښتی هم دوئ ته حیرانیږی په بدرکې چی هرڅوک درسول الله ﷺ مقابلی ته راوتلی وو که دصحابه کرام ﷢ پلرونه واوکه زامن اوکه دوستان ودوئ بی دریغه له هغوئ سره وجنګیدل دالله ﷻ اودرسول ﷺ دمینی په نشه کې مستی داسی کچی ته رسیدلی وه چی په خپلوځانوهم نه پوهیدل اودالله ﷻ دین یې لوړ کړی دی اودکفراوشرک په سرباندی یې داسی وارکړی دی چی هغه ټپ بیادتل لپاره جوړنه سو ،،، ددې لویې قربانی په بدل کې الله ﷻ دوئ ته درضی الله عنهم ورضوا عنه انعام ورکړی اود (اولئک کتب فی قلوبهم الایمان) ښنائسته تاج په یې پرولګوله او وروسته چی دکومو ګناهونه دکیدلوامکان وودهغه معنی په صیغه دماضی سره بیان کړه یعني (فقد غفرت لکم) په صیغه دماضی سره او (قد یغفر لکم) یې په صیغه دمضارع سره نه دی فرمایلی ددی دپاره چی دبدریانودګناهوبښنل په قطعی اویقینی ډول سره ثابت سی چی دهغوئ بښنه دتیری سوی زمانی دکارپه څیرېقنی اوثابت ده اود (اعملوا ماشئتم) وینا دعزت اودرناوی وینا ده ودې ته اشاره ده چی بدریان که هرڅه کوی خوپه هیڅ حال کی هم دعفوی اوبښنی له دائری نه وزی د(اعملوا ماشئتم) وینا مطلب

دانه دی چی بدریانوته هرڅه جائزاوروادی بلکې معنی یې داده چی بدریان که هرڅه
کوی خوپه هیڅ حال کی هم دعفوی اوبښنې له دائری نه وزی داسی وینا وهغه دوستانوته
کیږی چی دهغوئ له خپل محبوب څخه نافرمانی ممکن نه وی ،،، دبدرشریک کیدل
خوپه ښکاره یوه نیکی ده مګر په حقیقت کې دزړهاو اوسلهاووزره ښیګڼویوعنوان
اواجمال دی اودایمان اواحسان اوربښتینولی یوسندډی ځکه که په بدرکې شریک
صحابه ﷺ دبشریت په غوښتنه یوه غلطی یاسهوه وکړی نو هغه د(رضی الله عنهم ورضواعنه او
الئک کتب فی قلوبهم الایمان) څخه نه سی وتلای ځکه داد عالم اوخبیرذات ﷻ وینا ده چی په
هغه کې ددروغو هیڅ امکان نسته الله تعالی تردی وینامخکی معلومه وه چی له دوئ به
خطاکیږی خوسره له دی ازلي اوابدی علم بیاهم الله ﷻ دوئ ته درضی الله عنهم
ورضواعنه انعام ورکړی له دې معلومه سوه چی ددې لویې نیکۍ وروسته دهغوئ څخه
داسی غلطی نه کیږی چی ددوئ نیکی خرابه کړی بلکې دالویه نیکی دراتلونکی لپاره
کفاره جوړیږی لکه چی الله تعالی فرمایې : (انَّ الحَسَنَاتِ یُذهِبنَ السَّیئات) په تحقیق سره
نیکۍ بدیانی ختموی ..

اویوه شاعرڅومره ښه ویلی دی : واذاالحبیب اتی بذنب واحد...... جائت محاسنه بالف شفیع
که له دوسته یو وخت څه غلطی وسی نو دهغه تیری سوی نیکۍ ستامخ ته زرسفارښتنه کوی
په زړه کې چی کله یوفاسداوزهرلړونکی ماده نه وی نوبیاګناه دومره زیان نه رسوی بلکې
دزړه ایمانی قوت هغه وتوبه اواستغفارته تیاروی چی په هغه سره یواځې دانه چی ګناه
یې ښنل کیږی بلکې په نیکۍ سره بدلیږی لکه چی الله تعالی فرمایې ﴿إلاَّ مَن تَابَ وَآمَنَ
وَعَمِلَ عَمَلاً صَالِحاً فَأُوْلَئِكَ يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللهُ غَفُوراً رَّحِيماً﴾ (۷۰) آیت سورة الفرقان)
کوموخلکوچی دکفراوشرک څخه توبه وایسته اوایمان یې راوړی اوښه کارونه یې وکړل
الله تعالی دداسی خلکوبدی په نیکۍ بدلوی اوالله ﷻ ښښونکی اومهربان ذات دی .
بنده چی کله توبه اوښښنه وغواړی اوپه خپله ګناه پښیمانتیاښکاره کې نوالله تعالی دهغه
بدیانی په نیکیانوبدلوی

داآیت دعاموموٴمنانوپه حق کی دی ، خوبدریان ترټولوډیر ددې وړدی اودچاپه زړه کی
چی کومه فاسده ماده وی نوپه زړهاوو عبادتونه هم هغه ته هیڅ ګټه نه رسوی لکه ابلیس
لعین اوبلعم بن باعوراء (اولکه اوس وخت چی په افغانستان کی ملعون عبدالرب رسول
سیاف دبلعم بن باعوراځای ناستی دی)مترجم) خوارج ، روافض که په زړهاوو لمنځونه
اوروژی اوپه سلهاووزره عبادتونه وکړی خوترڅوپوری چی زړه پاک نه کې اوداخرابه
ماده له زړه ونه باسی ترهغه وخت پوری دوئ ته هیڅ عبادت ګټه نه رسوی داسی مثال
لری لکه دصفراوی مزاج ناروغ ته چی هرڅومره خوندور اومزه دارخوراکونه ورکړه سی
خوبیاهم هغه ته هیڅ ګټه نه رسوی ځکه دمزاج په وجه هغه مزه دارخوراکونه په صفراء کې

حل کیږی الله تعالی فرمایي : ﴿فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللهُ مَرَضاً وَلَهُم عَذَابٌ اَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾ (۱۰آیت سورة البقره) ددوئ په زړوکی ناروغی ده الله تعالی ددوئ ناروغی نوره هم زیات کړه او ددوئ لپاره سخت او دردناک عذاب دی .

روغ جوړ سړی که په غلطی سره څه بدپرهیزی وکړی نو دهغه لپاره د تداوی اړتیانسته دهغه طبیعت ددی ناروغی مخنیوی کوی ، عمرﷺ دحاطبﷺ داغلطی دمزاج په فسادباندی حمل کړه اودمنافقت حکم یې پروکي اودوژلواجازه یې وغوښتله خودروحانی طبیبانورئیس صلی الله علیه وسلم په ځواب کې ورته وویل اې عمرﷺ دحاطب ﷺ زړه دنفاق له ناروغی بیخی پاک دی داکاریې په ناخبری کړی دی یوه غلطی سوی ده دهغه روحانی مزاج بیخی روغ جوړدی په بدرکی ګډون دده روحانی مزاج جوړکړی دی خوناڅاپه بدپرهیزی څنی وسوه دروغ مزاج سړی ته که نزله یازکام ورسیږی نودهغه لپاره معمولی جوشانده کافی وی ،،

رسول الله ﷺ حاطب راوغوښتی اویوائې داسی یې ورته وفرمایل (ماهذایاحاطب ﷺ) اې حاطبﷺ داڅه پیښه ده ، دده لپاره داکافی جوشانده ده ،، ددې جوشاندی په خوړلو سره دبدپرهیزی اثرداسی ختم سو چی ترمرګه پوری یې بیاهیڅ شکایت نه دی کړی رضی الله عنه وارضاه اوهمداسی وسو کله چی رسول الله ﷺ داسکندریه پاچاته داسلام بلنلیک لیږی نوهمدغه حاطب ﷺ ته یې ورکي لکه چی په مخکی پاڼوکی تیرسو سبحان الله څنګه دربارو چی یوی خواته حاطب ﷺ ته جوشانده ورکول کیږی اوبلی خواته عمربن الخطابﷺ ته دروحانی مرضودتشخیص اوعلاج لاری ښودل کیږی ددئ لپاره چی کله اړتیاپیښه سی نوعمرفاروق ﷺ دمرض په معلومولو اودرملنه کی غلطی ونه کړی

دحاطب بن ابی بلتعه رضی الله تعالی عنه دلیک مضمون !

دحاطب ﷺ دلیک مضمون هم په همدی دلالت کوی چی دده منشأ عیاذاً بالله منافقت نه ووهغه لیک داسی وو : (اما بعدفان رسول الله صلی الله علیه وسلم جائکم بجیش کاللیل یسیر کالسیل فوالله لوجائکم وحده لنصره الله وانجزله وعده فانظروا لانفسکم والسلام) ژباړه : اې قریشو رسول الله ﷺ له یوه ویرونکی لښکرسره تاسوته درروان دی چی دسیلاب په څیربهیږی قسم په الله ﷻ که رسول الله ﷺ یوائې هم درسی نوالله تعالی به خامخاله ده سره مرسته کوی اودفتح اومرستی کومه ژمنه چی الله تعالی له ده سره کړی ده هغه به خامخاپوره کوی (یعنی دهغه دبریالیتوب رازپه لښکرپوری نه دی تړلی) نوتاسودخپل کارفکروکوی ، والسلام..

داليک یحی بن سلام په خپل تفسیرکې یادکړی دی چی هغه بیاعلامه قسطلانی دبخاری په شرح کتاب الجهادباب حکم الجاسوس کې نقل کړی دی اودفتح الباری په باب غزوة الفتح کې هم ذکرسوی دی اوپه البدایه والنهایه کې هم سته (البدایه والنهایه جلد ۴ /ص ۲۸۴)

ددې لیک مضمون دحاطب بن ابی بلتعه ؓ دهغه عذرپه بنکاره تصدیق اوتائیدکوی کوم چې مخکې تیرسو (فکتبت کتاباً لایضرالله ورسوله) ماداسی لیک ولیکې چې الله ﷻ اورسول ﷺ ته هیڅ زیان نه رسوی .
دواقدی په روایت کې راغلی دی چې دالیک سهیل بن عمرو اوصفوان بن امیه اوعکرمة بن ابی جهل ته لیکل سوی وو دوئ درې واړه دمکې په فتح کې په اسلام مشرف سوی دی رضی الله عنهم (۱) اوپه یوه بل روایت کی راغلی دی چې دلیک مضمون داسی وو (ان محمدا قد نفر فاما الیکم واما الی غیرکم فعلیکم الحذر) ژباړه : رښتیاهم محمدصلی الله علیه وسلم دغزالپاره وتونکی دی خودامعلومه نه ده چې کومې خواته یې نیت کړی دی ستاسولوری ته اوکه بل لوری ته تاسو خپل فکروکوی ..
الله تعالی دحاطب ؓ په دې پیښه کې سورة ممتحنه نازل کې الله تعالی فرمایې :
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ (سورة الممتحنه آیت ۱)
په دې آیت الله تعالی له کافرانوسره ددوستی داړیکود پرېکولو بیان کړی دی ددی سورت تفسیروګوری ..

اسلامي لښکر له مدينې منورې روانېږي !

رسول الله صلی الله علیه وسلم دروژې مبارکې په لسمه ورځ له لس زره ۱۰۰۰۰ لښکرسره دمازیګرله لمانځه وروسته له مدینې منورې څخه دمکې مکرمې په لوری روان سو ، بخاری فتح الباری جلد ۸ /ص / ۲) اوله امهات المؤمنین څخه ام سلمه ؓ اومیمونه ؓ ورسره ملګرې وې کله چې رسول الله ﷺ ذوالحلیفه یاجحفه ته ورسیدی نوحضرت عباس ؓ له خپل کورنۍ سره له مکې مکرمې څخه هجرت کړی وو اومدینې منورې ته راروان وو په لاره کې سره یوځای سو درسول الله ﷺ په خبره دهغه سامان مدینې منورې ته ولیږل سو اوعباس ؓ په خپله له رسول الله ﷺ سره په اسلامی لښکرکې دجهادلپاره ملګری سواوبیرته مکې مکرمې ته ستون سو عباس ؓ خومخکې لااسلام راوړی وو خوله قریشو یې خپل اسلام پټ ساتلی وو رسول الله ﷺ وعباس ؓ ته وفرمایل اې عباس ؓ ستاهجرت آخری هجرت دی لکه زمانبوت اورسالت چې آخری نبوت اورسالت دی عباس ؓ مخکې درسول الله ﷺ په امرسره په مکه کې اوسیدی ددې لپاره چې دقریشوخبرونه رسول الله ﷺ ته ورسوی ،، په مسندابی یعلی اومعجم طبرانی کی راغلی دی چې د مکه داوسیدوپه وخت کې عباس ؓ درسول الله ﷺ څخه دهجرت اجازه وغوښته نبی کریم ﷺ په ځواب کې ورته وفرمایل چې اې آکا ته په خپل ځای اوسیږه الله تعالی به هجرت په تاباندی ختموی لکه چې نبوت یې پرماپای ته رسولی دی (زرقانی جلد ۲ /ص / ۳۰۰)
اودابواء (۲) په نامه ځای کې ابوسفیان بن حارث اوعبدالله بن ابی امیه دااسلام راوړلو په

—— (۱) زرقانی جلد ۲ /ص / ۲۹۸) —— (۲) ابواء دهمزه په زبرسره اودباپه غروندی سره دی ابواء یوکلی دمکې اومدینې په مینځ کې

نیت له مکی راوتلی اومدینی منوری ته د هجرت په موخه روان وو ابوسفیان بن حارث
بن عبد المطلب(۱) درسول اللهﷺ دآکازوی اورضاعی ورور هم وو د حلیمه سعدیه شیدی
یې رودلی وی ترنبوت مخکی درسول اللهﷺ ځانګړی دوست وو په هیڅ وخت کی به نه
هغه څخه نه بیلیدی خودرسول اللهﷺ تربعثت وروسته دوستی په دښمنی اومینه په کرکه
بدله سوه درسول اللهﷺ له سختودښمنانوڅخه سو اودرسول اللهﷺپه حق کې به یې
شعرونه هم لوستل حسان بن ثابت رضی الله عنه دده دشعروځواب ورکړی دی له ابوسفیان بن حارث
سره دده زوی جعفرهم وو ،،،اوعبدالله بن ابی امیه درسول اللهﷺ دترور (امه) عاتکه بنت
عبدالمطلب زوی وو دئ هم درسول اللهﷺ له سختودښمنانوڅخه وو دوئ دواړه په ابواء
کې دمسلمانانولښکرته په مخه ورغلو اوله رسول اللهﷺ سره دلیدوغوښتنه یې وکړه
خوځنګه چی رسول اللهﷺ ته دوئ ډیرتکلیفونه رسولی وو ځکه رسول اللهﷺ ددوئ
غوښتنه نه ومنله اواجازه ورنه کړه ام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنها سفارښتنه وکړه ورسول اللهﷺ
ته یې وویل چی یوستادآکازوی دی اوبل دې دعمه زوی دی ته ورسره ووینه ، رسول الله
ﷺ وویل ماته له دوئ سره دلیدوهیڅ اړتیانسته دآکازوی زمابی عزتی کړی ده اودعمه
زوی هغه څوک دی چی په مکه کې یې ماته ویلی وو چی که ته اسمان ته په زینه کی
وخیژې اوزه تاپه خپلوسترګووینم اوبیاته له اسمان کتاب راکښته کړی اوڅلورملائکه
وی ستاسره ملګری وی اوداشاهدی ورکړی چی ته دالله ﷻ رسول ﷺ یې بیابه هم زه په
تاباندی ایمان نه راوړم . ام سلمه رضی الله عنها ورته وویل یارسول اللهﷺ ستاله عزتمندو اخلاقو
څخه داهیله کیږی چی ستادنعمت له سترخانه ستادآکازوی اودعمه زوی بی برخی پاته نه
سی ، اوکله چی ستامهربانی اوبښنه عامه ده نوبیادوئ ولی بی برخی پاته کیږی ..
ابوسفیان بن حارث وویل چی که رسول اللهﷺ په خپل دربارکی دحاضری اجازه نه راکوی
نوزه خپل زوی جعفربیایم اوپوی صحراته ته وزم اوهلته به یوائحی وږی تږی مړسم ؟
رسول اللهﷺ چی دام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنها سفارښت اوددوئ دواړوډیرخجالت
اوپښیمانتیاواوریده نودحاضریدو اجازه یې ورکړه کله چی حاضرسو نودواړه په اسلام
مشرف سو اوله مسلمانانوسره یوځای مکی مکرمی ته روان سو
حافظ ابن عبدالبراومحب طبری روایت کوی چی علی رضی الله عنه ابوسفیان بن حارث ته دامشوره
ورکړه چی درسول اللهﷺمخ ته ودریږه اوهغه خبره وکړه کومه چی د یوسف علیه السلام
ورونویوسف علیه السلام ته کړی وه چی ﴿قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ آثَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِن كُنَّا لَخَاطِئِينَ﴾ (۹۱)سورة یوسف
قسم په الله ﷻ رښتیاهم ته الله ﷻ په موږباندی غوره کړی وی اورښتیاهم موږګنهګاره یو.

(۱) داابوسفیان دحارث زوی اودعبدالمطلب لمسي دی هغه مشهورابوسفیان نه دی ۱۲

دمخامخ دریدلومشوره یې څکه ورکړه چې درسول الله ﷺ دمخ اوسترګوحیاء دهغه اودهغه دملامتیاپه مینځ کې پرده سی لکه چې همداسی وسواودرحمت للعالمین صلی الله علیه وسلم له ژبی مبارکی څخه داځواب ووتی : لَاتَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ (۹۲)سورة یوسف) نن ورځ پرتاسوهیڅ ملامتی اوالزام نسته الله ﷻ دی تاسوته ببننه وکړی هغه په ټولومهربانی کونکیوکی تر ټولومهربان دی .

دابوسفیان عذرومنل سو اودنبی کریم ﷺ دلاربښوونی برابرچې (الاسلام يهدم ماكان قبله) داسلام کولنګ دابوسفیان زړه وکیندی اوداسی یې پاک کی چې اوس دهغه په زړه کې هیڅ خیری هم پاته نه سو ، ایمان ، اخلاص ، احسان ، اویقین یې ددوئ په زړوکی ټینګ سو داسی چې له دباندی څخه هیڅ ګرځ اودوړی ددوئ وزړوته نه سی رسیدای اوله همدی ځایه دالله ﷻپه لاره کی دسرورکولواوقربانی لپاره له رسول الله ﷺ سره ملګری سو ، ویلی کیږی چې ابوسفیان بن حارث ﷺ دډیری حیاء له کبله په ټول ژوندکې رسول الله ﷺ ته پورته نه دی کتلی اورسول الله ﷺ دهغه په اړه دجنت شاهدی ورکوله ، رضی الله عنه وارضاه (زرقانی جلد ۲ /ص / ۳۰۰ ترص / ۳۰۲)

ابوسفیان بن حارث ﷺ دتیری کوتاهی په عذرکی ډیرشعرونه وویل

لعمرک انی یوم احمل رأیته .... لتغلب خیلُ اللاّتِ خَيْلَ مُحَمَّدِ

قسم دی ستاپه ژوندباندی رښتیاهم په کومه ورځ چې مابیرغ ددی لپاره پورته کوی چې دلات لښکردمحمد ﷺ په لښکرباندی بری پیداکی .

اناکالمدلج الحیران اظلم لیلهُ .... فهذا اوانی حین أُهدَی وَاهدَیٰ

په هغه ورځ زه دتوری شپې دمسافر په څیرحیران اوغمجن وم اواوس دالله ﷻ په ستاپلوسره داهغه وخت دی چې دالله ﷻ له لوری ماته لاربنودنه کیږی اولارپیداکوم اوله دې پرته یې نورشعرونه هم په عذرکی وویل (سیرة ابن هشام جلد ۴ /ص / ۴۳)

اوعبدالله بن ابی امیه ﷺ داسلام راوړلوڅخه وروسته داسی وو چې دډیری حیاء له کبله یې رسول الله ﷺ ته پورته نه کتل رسول الله ﷺ چې کله له مدینی منوری څخه روان سوی وو په دغه وخت کې دده ﷺ اوصحابه کرام ﷺ روژه وه ، کله چې دکدیدپه نامه ځای (۱) ته ورسیدل دصحابه ﷺ دتکلیف له امله یې روژه ماته کړه صحابه کرام ﷺ هم درسول الله ﷺ په پیروی روژی ماتی کړی (بخاری شریف) ځکه یوخوسفرپه خپله ستړیااوتکلیف دی اوبیاهغه سفر چې دجهادلپاره وو اوموسم هم ډیرګرم وو ځکه یې روژه ماته کړه ځکه که روژه نه کی ماته نودکمزوری اونه توان له کبله دجهادفی سبیل الله فریضه نه سی اداکولای او په حدیث شریف کې راغلی دی (ليس من البر الصيام فی السفر) په سفرکې روژه نیول نیکی نه ده اوکه دجهادسفرنه وی یاپه سفرکې څه خاص تکلیف نه وی نوبیاروژه نه ماتول غوره دی ځکه درمضان دروژی قضاء که څه هم راوړل کیږی مګر درمضان انوار اوتجلیات اودملائکه وو اسمان ته ختل اوکښته کیدل اودشیطانانوپه ښنبوکی

درنخیرونو اچول او د جنت او د رحمت دورازی خلاصیدل او د جهنم دروازی بندیدل او د الله ﷻ د کتاب شپه او ورځ تلاوت او د ملائکه وو د ذکرتولی. او د تسبیح او تهلیل مجلسونه او د قرآن د تلاوت محفلونه پیدا کول له روژی پرته په بله میاشت کی نه سی کیدای په دی وجه الله تعالی فرمایلی دی (وان تصوموا خیرلکم) یعنی مریض او مسافر که روژه ونیسی دده لپاره غوره دی که څه هم ماتول خوورته روادی مګرروژه نیول ښه او غوره دی او همدا د امام ابو حنیفة النعمان رحمه الله مذهب هم دی چی په سفرکې روژه نیول غوره دی د مکی د فتح په نیت چی لس زره کسیز لښکرسفرکوی هغوئ د جهاد فی سبیل الله او د الله ﷻ د دین د پورته کولو په نیت وو ددی لپاره خولمونځ هم وروسته کیدای سی چی ترروژه ډیرغوره دی او د دین ستن ده او تر ایمان وروسته ترټولوغوره شئ لمونځ دی څکه په جهاد کی د روژی ماتول غوره دی د الله ﷻ په لارکی قربانی او سرورکولو د پاره وتل دا هغه نعمت دی چی ودې ته د اسمان او ځمکی ملائکه وی حیرانیږی په داسی حالت کی د روژی ماتولو سره که څه هم د تسبیح او تهلیل او حمد او د ملائکه وو درا کښته کیدو په برکاتو سره کټه اخیستل له لاسه وزی مګر د الله ﷻ په لارکې د قربانی لپاره په مینه سره سهار او ماښام تللو کی د نژدیکت په زرهاوونه بلکی په سلهاوو زره مرتبی لاس ته راځي که زرکاله پرلپسی تسبیح او تهلیل کوی نو د الله ﷻ د نژدیکت دا مرتبه هغه ته په لاس نه ورځي کوم چی د جهاد په یو څوګامه کی په لاس راځي په ښکاره خو اوه میله مزل وو مګر په حقیقت کې د اوو ۷ اسمانونو ته پورته ورسیدل دوئ ببرسرونه لوڅي پښي په خپل خواږه بدن چی د جنت په بدل کې یې پر الله ﷻ باندی خرڅ کړی وو دوئ الله تعالی ته د مبیع د سپارلو لپاره روان وو ددې د پاره چی ژر ژر ددې رانیونکي (الله تعالی) ته خپل مبیع وسپاری او خپل قیمت (یعنی جنت) وصول کی هسی نه چی کوم قاتل (یعنی شیطان) ودې بیع ته څه زیان ورسوی او له الله ﷻ سره سوی سودا فسخ نه کړی د اسمان او ځمکی ملائکې د حیرت په سترګو مجاهد ته ګوری..

اسلامی لښکر په مرالظهران کی پړاو واچوی!

له کدیده چی کله روان سو د ماخستن وخت وو رسول الله ﷺ مرّ الظهران ته ورسیدی او همدلته یې پړاو واچوی او لښکرته یې حکم وکی چی هرسړی دی د خپلی خیمی مخ ته اور بل کی د عربو د پخوانی دودوو چی په لښکربه یې اوربلوی د هغه رسم موافق رسول الله ﷺ دا حکم وی،

له بل لوری قریش د پریکړی پر ماتولو پښیمانه وو او دایې ویل چی معلومه نه ده چی رسول الله ﷺ به کله په موږ باندی برید کوی، ابو سفیان بن حرب او بدیل بن ورقاء او حکیم، د حالاتو د جاج اخیستلو لپاره له مکی راووتل کله چی یې مرالظهران ته وکتل او رونه یې ولیدل وبیریدل ابو سفیان وویل چی دا ورځنګه بل دی، بدیل وویل دا اور د خزاعه قبیلی دی ابو سفیان وویل له خزاعه سره دومره لښکرله کومه ځایه راغلی دوئ خوډیرلږ دی

دوئ په همدې خبروبوخت وو چې درسول اللهﷺ سپاهیانو ولیدل سمدستي یې ګیرکړه دوئ له یوه سپاهي څخه پوښتنه وکړه تاسوڅوک یاست؟ ده ورته ویل موږ مسلمانان اودرسول اللهﷺ ملګری یو دوئ په دې خبروکې وو چې عباس رضی الله عنه درسول اللهﷺ پرقچره سپورووراو ګښت یې کوی کله چې رانږدې سونودابوسفیان غږیې وپیژندی ورته وې ویل افسوز دی اې ابوسفیان دادی درسول اللهﷺ لښکرراورسیدی قسم په الله ﷻ که په تاسوکامیاب سو نوستاسربه پرېکې اودقریشوپه دې کې خیردی چې له رسول اللهﷺ څخه دامن غوښتنه وکړی اودهغه مبارک خبره ومنی؟ ابوسفیان وایې ماچې کله دغ واوریدی نوهغه خواته مې دتلوغوښتنه وکړه کله چې عباس رضی الله عنه ته ورسیدم ورته ومې اې ابوالفضل رضی الله عنه زمامور اوپلاردې ترتاقربان وی دخلاصون څه صورت سته؟ عباس رضی الله عنه وویل زماشاته پردې قچره باندې سپورسه، زه دې درسول اللهﷺ په خذمت کې حاضروم ددې لپاره چې ستالپاره امن وغواړم عباس رضی الله عنه له ځان سره کړم موږ په اسلامی لښکرتیریدو یوځای دعمر رضی الله عنه په څنګ کې تیرسو عمر رضی الله عنه چې کله زه ولیدم نوراپسې راغلی اووی ویل دادی دالله ﷻ دښمن دادی درسول اللهﷺ دښمن ابوسفیان راغلی الحمدلله چې الله ﷻ پرته له څه لوظ اوژمنې په لاس راکې عمرفاروق رضی الله عنه پلې روان وو زه اوعباس رضی الله عنه په قچره سپاره وو موږ ډیرپه تیزۍ سره رسول اللهﷺ ته ورسیدو عمر رضی الله عنه هم توره په لاس راغلی اودرسول اللهﷺ څنګ ته ودریدی اوغوښتنه یې وکړه چې یارسول اللهﷺ دادی دالله ﷻ دښمن اودهغه درسول ﷺ دښمن ابوسفیان الحمدلله پرته له څه ژمنې نن په لاس راغلی دی ماته اجازه راکړه چې اوس دستي دده سرله تنه بیل کړم، عباس رضی الله عنه وویل یارسول اللهﷺ مادته پناه ورکړې ده خوعمرفاروق رضی الله عنه توره په لاس ولاړدی اوبیابیاداغوښتنه کوی اودرسول اللهﷺ دحکم انتظارکوی عباس رضی الله عنه په زوره وویل اې عمر رضی الله عنه لږودریږه که ابوسفیان له بنوعدی قبیلې څخه وای نوتابه دده پروژلودومره ټینګارنه کوی خوته په دې ښه خبریې چې دئ دبنې عبدمناف څخه دی ځکه دده په وژلوباندې ټینګارکوی، عمر رضی الله عنه وویل اې عباس رضی الله عنه قسم په الله ماته ستااسلام دخپل پلارخطاب تراسلام ډیرمحبوب وو اوکه زماپلاراسلام راوړی وای نوزه به دومره نه وم خوشحاله لکه ستاپه اسلام راوړلوچې خوشاله سوم ځکه زه ښه پوهیدم چې رسول اللهﷺ ستاپه اسلام دخطاب تراسلام راوړلوډیرخوښ وو ستاپه اړه خوزماداقکردی اوته چې څه ګمان کوی کوه یې، رسول اللهﷺ عباس رضی الله عنه ته حکم وکی چې ابوسفیان خپلې خیمې ته بوزه اوسهاریې ماته راوله ابوسفیان ټوله شپه دعباس رضی الله عنه په خیمه کې وو اوحکیم بن حزام اوبدیل بن ورقاء هم په همدې وخت کې درسول اللهﷺ په خذمت کې حاضرسو اوپه اسلام مشرف سودشپې ترڅه وخت رسول اللهﷺ له دوئ څخه دمکې دحالاتوپوښتنې کولې خووروسته بیادوئ دواړه مکې ته ولاړل ددې لپاره چې قریش درسول اللهﷺ په راتګ خبرکي..

ابوسفيان بن حرب اسلام راوړی !

کله چې سهارسو عباس ﷛ ابوسفيان له ځان سره ملګری کی اودرسول الله ﷺ په خذمت کې حاضرسو رسول الله ﷺ ابوسفيان ته وکتل اوويې فرمايل : افسوز اې ابوسفيان آيا اوس ددی وخت نه دی راغلی چې ته يقين وکوی چې (لااله الاالله) چې له الله ﷻ پرته بل هيڅوک دبندګی لائق نسته ؟ ابوسفيان ويل زمامورا وپلاردی په تاقربان سی رښتياهم ته ډير صبرناک اوعزتمنداوډيرخپلوی پالونکی يې قسم په الله ﷻ که له الله ﷻ پرته بل څوک دعبادت اوبندګی لائق وای نونن به موږته په ښه راغلی وو اوستاپه مقابله کې به موله هغه مرسته غوښتې وای ،، رسول الله ﷺ ورته وايې اې ابوسفيان آيا اوس ددی وخت نه دی چې ماد الله ﷻ رسول ﷺ ومنې ؟ ابوسفيان وايې زمامورا وپلاردی په تاقربان سی رښتياهم ته ډيرصبرناک اوعزتمنداوترټولوډير خپلوی پالونکي يې ته مهربانی کونکی يې اوزماله دښمنی سره سره ته په مامهربانی کوی زماپه دی کی يوزره شک هم نسته چې ته دالله رسول ﷺ يې ..

وروسته دعباس ﷛ په لار ښودنه ابوسفيان اسلام ومنې دابوسفيان له مسلمانيدو وروسته عباس ﷛ غوښتنه وکړه چې يارسول الله ﷺ ابوسفيان دمکی له مشرانوسردارانوڅخه دی فخرخوښوی که ته دده لپاره يوځانګړی کار وټاکی چې دده دعزت اوشرافت باعث اودييلوالی سبب وی ، رسول الله ﷺ وفرمايل :صحی ده اعلان وکوی چې څوک دابوسفيان کورته داخل سوهغه به په امن وی ، ابوسفيان وويل يارسول الله ﷺ زماپه کورکې خوټول خلک نه ځايږی ، رسول الله ﷺ وفرمايل اوڅوک چې مسجدحرام ته داخل سو هغه به هم په امن وی ، ا بوسفيان وويل يارسول الله ﷺ په مسجدحرام کی هم نه ځايږی ، رسول الله ﷺ وفرمايل څوک چې خپله دروازه بنده کی هغه به هم په امن وی ابوسفيان وويل هوپه دی کې ډيره فراخی ده اوډيرخلک به خوندی سی تردی وروسته چې کله رسو ل الله ﷺ له مرالظهران څخه روان سو عباس ﷛ ته يې حکم وکی چې ابوسفيان له ځان سره ملګری که اوغره ته وخيژی ددی لپاره چې اسلامی فوځ ښه ووينی دوئ دواړه ولاړو دغره په يوه څوکه کی ودريدل چې دلښکرلاره هم وه کله چې اسلامی لښکر جوفی جوفی تيريدی ابوسفيان حيران پاته سووې ويل اې عباس ﷛ ستادوراره پاچهی خوډيره فراخه سوه عباس ﷛ ورته وويل داپاچهی نه ده بلکې نبوت دی يعنی لکه د داؤد ﷺ اوسليمان ﷺ چې په ظاهره دپاچهی شان وو خوپه معنی اوحقيقت کی نبوت وو ځکه هغه دعات خلاف په عجيبه طريقه وو په ظاهری اسبابو اومادياتوباندی نه وو بناء نه هوايې الوتکی ورسره وی اونه دهغه تخت په مادی اوکسبی زور سره الوتی دسليمان ﷺ تخت پرته له کوم مادی اوظاهری سبب دعادت خلاف په هواکی الوتی چې همدادهغه دنبوت معجزه وه ددی لپاره چې ددنياپاچهان خپل مادی طاقت ددی عينی طاقت په مقابله کی هيڅ وګڼی اودالله ﷻ نبی ﷺ ته غاړه کيږدی

دغه شان د رسول الله ﷺ هم هماشان او شوکت وو چې په ظاهره پاچهي معلومېږي خو په حقیقت کې نبوت او پیغمبري ده

کومه قبیله چې به تېرېدله ابوسفیان به پوښتنه کوله چې دا څوک دي ترټولو مخکې د خالدبن ولید رضی الله عنه زرکسیزه ګروف تیرسو ترده وروسته نوري مختلفي ټولۍ تیري سوي تردي چې په پای کې رسول الله ﷺ د مهاجرینو او انصارو رضی الله عنهم په وسلوال او زغره لرونکې ډله کې ښکاره سو د مهاجرینو بیرغ زبیر رضی الله عنه پورته کړی وو او د انصارو رضی الله عنهم بیرغ د سعدبن عباده رضی الله عنه په لاس کې وو سعدبن عباده رضی الله عنه چې کله د دوئ ته رانژدې سو ابوسفیان یې ولیدی په رګو کې یې وینه په جوش سوه داسې یې وویل (الیوم یوم الملحمه الیوم تستحل الکعبة) نن ورځ د جنګ ده نن ورځ به په کعبه کې وینې تویدل رواوي ..

ابوسفیان په ویره وپوښتل چې دا خلک څوک دي ؟ عباس رضی الله عنه وویل چې دا د مهاجرین او انصارو رضی الله عنهم لښکر دی او په دې ټولګۍ کې رسول الله صلی الله علیه وسلم هم دی ، رسول الله ﷺ چې کله د دوئ مخ ته تېرېدی ابوسفیان ورته وویل یارسول الله ﷺ آیا تا سعدبن عباده رضی الله عنه ته د خپلو خپلوانو د وژلو حکم کړی دی د سعد رضی الله عنه خبره یې ورته یاده کړه او غوښتنه یې وکړه چې یارسول الله ﷺ زه تاته الله ﷺ او خپله خپلوي ورانډې کوم چې په نیکۍ او خپلوۍ کې ته ترهرچا ډېر غوره یې ؟ رسول الله ﷺ په ځواب کې ورته وفرمایل :

(یاأباسفیان الیوم یوم المرحمه یعزالله فیه قریشاً) اې ابوسفیان نن ورځ د مهربانۍ ورځ ده الله تعالی به په دې ورځ کې قریشو ته عزت ورکړي ،، او د بخاري په روایت کې راغلي دي چې داسې یې وفرمایل (کذب سعد ولکن هذا یوم یعظم الله فیه الکعبة ویوم تکسی فیه الکعبة) سعد رضی الله عنه غلط ویلي دي نن د کعبې د عزت ورځ ده او کعبې شریفې ته به پوښ اغوستل کیږي ،،، تردې وینا وروسته یې امروکي چې بیرغ دې له سعدبن عباده رضی الله عنه څخه واخیستل سي (۱) او دهغه زوی قیس رضی الله عنه ته دې ورکړل سي ،،، او د ابن عساکر په روایت کې راغلي دي چې کله رسول الله ﷺ تیریدی نو د قریشو یوې ښځې داسې شعرونه ویل :

یانبی الهدی الیک الرجا...... حیٌّ قریش ولات حین الجاء حین

اې د سمې لارې لارښوده قریشو تاته پناه دروړې ده او سره له دې چې داوخت د پناه نه دی

ضاقت علیهم سعة الارض .... وعاداهم اله السماء

کله چې فراخه ځمکه پردوئ تنګه سوه او د ځمکو او اسمانو مالک د دوئ د ښمن سو

سعدا یرید قاصمة الظهر .... بأهل الحجون والبطحاء

رښتیا سعدبن عباده رضی الله عنه د حجون او بطحاء د خلکو ملا متول غواړي

تردې وروسته ابوسفیان له رسول الله ﷺ څخه رخصت سو او په ډېره چټکۍ سره مکې ته

---

(۱) له سعد رضی الله عنه له ژبې د جذبې په وجه دا لفظ ووتی چې هغه مناسب نه وو څکه رسول الله ﷺ بیرغ ددہ لاس واخیستی مګر دده نه خفه کید ولپاره یې دده زوی ته ورکی په ښکاره خو یې څنې واخیستی خو په حقیقت کې بیرته دده ورکړل سو لکه څوم ره چې خطاوه هغو مره خبرداري وو له کل څخه یې واخیسته او جزء ته یې ورکه او جزء له کله نه سي بیلیدای (، منه عفاعنه)

ولاړی او په لوړ آواز یې دا اعلان وکړ چې محمد صلی الله علیه وسلم له فوځ سره را روان دی زما په خیال د هیچا توان نسته چې د هغه مخنیوی وکړي اسلام راوړی خوندی به سی خو که څوک اسلام نه راوړی نو دا درته وایم چې څوک مسجد حرام ته داخل سی هغه ته امن دی یا زما په کورکې پناه واخلی هغه ته امن دی او یا خپله دروازه په ځان پسی بنده کی هغه ته امن او که څوک سلاح پرځمکه کیږدی هغه ته امن دی له بل لوری دا بوسفیان ښځه هنده راغله ابوسفیان یې تربریتوونیوی ورته وې ویل چې اې بنی کنانه ، دا سپین ږیری خو پاګل سوی دی نه پوهیږی چې څه وایې او ډیری ناوړه خبری یې وکی قریش ټول سره راټول سوه ابوسفیان وویل اوس دخبرو وخت نه دی په خبرو هیڅ نه کیږی اې خلکوتا سو زما د ښځی په خبرو مه غولیږی ځکه هیڅوک د محمدﷺ مخنیوی نه سی کولای څوک چې مسجد حرام ته داخل سی هغه ته امن دی او څوک چې زما کور ته داخل سی هغه ته هم امن دی قریش ورته وویل اې کمبخت اللهﷻ دی تا هلاک کی ستا په کورکې به څومره خلک ځای سی ، ابوسفیان وویل چې څوک دخپل کور دروازه بنده کي هغه ته هم امن دی ، ابوسفیان خپلی ښځی هندی ته وویل چې خیر په دی کی دی چې ته اسلام ومنی که داسی ونه کی مرګ به دې میلمه سی څه ولاړه سه او دخپل کور دروازه په ځان پسی بنده کړه او کښینه زه ربښتیا وایم پاګل نه یم قریشو چې کله دابوسفیان خبری واوریدی ټول وتښتیدل څوک مسجد حرام ته داخل سو او څوک خپلو کورو ته ولاړو ..

اسلامی لښکر مکی مکرمی ته د داخلیدو په حال کی دهجرت اتم کال دروژی شلمه !

رسول اللهﷺ دکداء له لوری ومکی مکرمی ته داخل سو او مکی ته د داخلیدو په وخت کې رسول اللهﷺ دا اللهﷻ دکعبی ددرناوی او احترام ډیرخیال وساتی په ډیره عاجزی یې سر ټیټ کړی وو او داخل سو دپاچا په شیرنه سو داخل ،، په صحیح بخاری کې له عبدالله بن مغفلؓ څخه روایت دی چې مادمکی دفتح په ورځ رسول اللهﷺ ولیدی چې په اوښه باندی سپور دی او په خواږه آواز سره سورة الفتح لولی)

ددی لوی بریالیتوب دخوشالی اوتازه والی اوفراخی له اثارو سره سره دا اللهﷻ په دربار کی دخشوع او عاجزی آثار هم درسول اللهﷺ په روښانه مخ باندی ځلیدل په اوښه باندی سپور وو دعاجزی له کبله یې سردومره ټیټ کړی وو چې ویښتان مبارک یې دکجاوی له لرګی سره موښلیدل (رواه ابن اسحق مرسلاً) او د رسول اللهﷺ خادم او د خادم زوی اسامه بن زیدؓ له شا وریسی سپور وو (بخاری شریف)

انسؓ روایت کوی چې کله رسول اللهﷺ مکی ته بریالی داخل سو نو ټولو خلکو رسول اللهﷺ ته کتل مګر رسول اللهﷺ دعاجزی په وجه سر ښکته اچولی وو (رواه الحاکم بسند جید)

په معجم طبرانی کې له ابو سعید خدریؓ څخه روایت دی چې دمکی دفتح په ورځ رسول اللهﷺ وفرمایل چې دا هغه ورځ ده چې الله تعالی له ماسره ژمنه کړی وه او بیا یې دا سورة تلاوت کی (اِذَاجَاءَ نَصْرُاللّٰهِ وَالْفَتْحُ .. زرقانی جلد۲/ص/۲۲۰)

درسول الله ﷺ فکرپه دې کی وو چی یو وخت زه له دی ښاره په ناوسی سره ووتم او په پټه له دښمنانو په پټو لارو ولاړم اوس بیا داسی وخت راغلی چی د الله تعالی په مرسته او نصرت سره زه وهمدی ښارته په ډیرعزت اودبدبه بریالی داخلیږم (وذلک فضل الله یؤتیه من یشاء) له دې کبله رسول الله ﷺ سرمبارک ښکته اچولی وو اوداوښي په پالانه یې کیښودی اودشکرسجده یې آداکړه اودخوشالی په جذبه کې په خواږه آواز انافتحنا اواذاجاء نصرالله سورتونه لوستل چی رښتیا دالوی بریالیتوب اوښکاره فتح اودافتح اوبریالیتوب اوعزت اوعظمت خاص د الله تعالی فضل اوانعام دی چی حق برلاسی اوباطل سرټیټی سو داسلام اوایمان رڼا وځلیده اودکفرتیاری لیری سوی اودحرم ځمکه دکفراوشرک له مرداری پاکه سوه ، رسول الله ﷺ دکداء له لوری په لوړه خواتیرسو اومکی مکرمی ته داخل سو اوخالدبن ولید ﷺ ته یې دښکته طرف دمکی دګدی له خوادداخلیدوحکم وکې اوزبیر ﷺ ته یې دلوړی خوایعنی دکداء (۱)له خوادداخلیدو حکم وکی اوداټینګاری وکی چی تاسو په خپله جګړه مه پیل کوی که پرتاسوبریدوسو نویواځی له هغوخلکوسره جنګیږی وروسته ډیرپه درناوی اوعزت مکی ته داخل سو کله چی رسول الله ﷺ مکی ته داخل سو نولومړی یې دام هانئ بنت ابی طالب کورته تشریف یوړی اودغسل کولوروسته یې اته رکعته لمونځ وکی داداځابنت وخت وو (بخاری)

دفقهاء په اصطلاح کی ودې لمانځه ته صلوة الفتح وایې اوداسلامی امیرانوداطریقه پاته سوی ده چی کله به یې یو ښارفتح کی نودفتح په شکرکې به یې اته رکعته لمونځ کوی ، سعدبن ابی وقاص ﷺ چی کله مدائن ښارفتح کی اودکسری ماڼۍ ته داخل سو نواته رکعته لمونځ یې په یوه سلام آداء کې (روض الانف جلد ۲ /ص / ۲۷۳) غالباً په دی وجه به امام ابوحنیفه رحمه الله داخبره کړی وی چی تراته رکعته زیات لمونځ په یوه سلام سره کول مکروه دی ، ام هانئ رسول الله ﷺ ته وویل یارسول الله ﷺ زمادخاونددوه خپلوان په تیښته زماکورته راغلی دی دوئ ته ماپناه ورکړی ده خوزماورور علی ﷺ ددوئ وژل غواړی ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل : چاته چی ام هانئ پناه ورکړی ده هغوئ ته موږهم پناه ورکړی ده علی ﷺ ته په کاردی چی هغه نه ووژنی (البدایه والنهایه ج /۴ /ص /۲۹۹،، ۳۰۰)

---

(۱) کداء دکاف په زبرسره اوالف مدلری دمکی لوړطرف ته وایې اوګدی دکاف په پېښ اوالف په صورت دیاء مقصوره دی مکی لاندی خواته وایې کداء هغه ځای دی چی ابراهیم ﷺ پرډریدلی اوټولوخلکوته یې دحج بلنه ورکړی وه لکه چی الله تعالی فرمایې ﴿وَأَذِّن فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالاً وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ﴾ (۲۷) (سورة الحج) ژباړه : خلکوته دحج اعلان وکړه راځی به تاته پښې لوڅی اوپه خوارواوښانوبه له لیری لیری ځایو ...

اوپرهمدی ځای یې دخپل اولادلپاره دعاء کړی ده چی هغه قبوله سوی هم ده دعاء داسی ده ﴿رَّبَّنَا إِنِّي أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُم مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ﴾ (۳۷) سورة ابراهیم) ژباړه : اې ربه ماخپل یوشمیراولادونه په داسی میدان کې میشت کړه چی هلته دښنوشیانوهیڅ نوم اوښان نسته ستاکورته نژدی اې ربه ددې لپاره چی لمنځونه آداکی اودخلکوزړونه دوئ ته میلان وکړی اودوئ ته میوی ورکړی چی ستادنعمتوشکراداکی ، رسول الله ﷺ په مکه مکرمه ځکه له لوړی داخل سو ځکه له هغه ځایه دنبی کریم ﷺ نیکه اودمکی جوړونکی له الله تعالی دعاغوښتی وه (روض الانف جلد ۲ /ص / ۲۷۰)

نبی کریم ﷺ چی کله له لمانځه خلاص سو نو شعب ابی طالب ته ولاړی هتله د رسول الله ﷺ لپاره خیمه درول سوی وه صحابه کرامو ؓ مکی ته ترداخلیدو یوه ورځ مخکی له رسول الله ﷺ څخه وپوښتل چی ته دمکی په کوم ځای کې اوسیږی رسول الله ﷺ وفرمایل چیری چی قریشواوبنی کنانه ، بنوهاشم اوبنوالمطلب ایسارکړی وو اوپه خپل مینځ کې داپریکړه اوقسم کړی وو چی له بنی هاشم اوبنی المطلب سره به نه پیرل اوپلورل کوو اونه به نکاح ورسره کوو تولی اړیکی به ورسره شلوو ترڅوچی محمدصلی الله علیه وسلم موږته ونه سپاری ، ودې ځای ته شعب ابی طالب وایې (۱)

په صحیح مسلم کې له ابو هریرة ؓ څخه روایت دی چی رسول الله ﷺ انصار ؓ راوغوښتل ورته وې فرمایل چی قریشوستاسو دمقابلی لپاره دشاوخواصحرایان راټول کړی دی هغوئ که جګړ وکه نودوئ دفصل په څیر وریبی ،،، صفوان بن امیه ، اوعکرمة بن ابی جهل اوسهیل بن عمرو په خندمه په نامه ځای کې دجګړی لپاره څه کوچیان رایوځای کړل اوپرخالدبن ولید ؓ یې بریدوکي له مسلمانانوڅخه دوه تنه شهیدان سو خنیس بن خالدبن ربیعه ؓ اوکرزبن جابرفهری ؓ اوله مشرکینوڅخه دوولس یادیارلس تنه ووژل سو نورټول وتښتیدل داابن اسحق روایت دی (۲)

اودموسی بن عقبه په مغازی کې راغلی دی چی خالدبن ولید ؓ چی کله مکی ته له لاندی خواداخل سو نودبنوبکر قبیلی اوبنوحارث بن عبدمناف اوڅه خلک دهذیل قبیلی اوڅه کوچیان قریشودجګړی لپاره رایوځای کړی وو خودخالدبن ولید ؓ په لیدلوسره دهغوزړونه مات سو کله چی دوئ جګړه پیل که نوتوان یې نه وو ماته یې وخوړه او وتښتیدل دبنوبکرقبیلی تقریباشل کسان اودهذیل څخه دری یاڅلور ووژل سو نورټول وتښتیدل څوک په کورونوتل پټ سو اوڅوک وغروته وختل ،، ابوسفیان په زوره وویل څوک چی خپله دروازه بنده کی هغه په امن دی ،، رسول الله ﷺ دتورو رڼا ولیده سمدستی یې خالدبن ولید ؓ راوغوښتی وې فرمایل چی داڅه خبره ده ماخوتاسوله جنګه منع کړی واست ، خالد ؓ وویل یارسول الله ﷺ موږ دجنګ پیل نه دی کړی ماخپل لاس ډیرخوندی وساتی کله چی مجبورسوم اوتوری پرموږ ولګیدی ترهغه وروسته می جګړه وکړه رسول الله ﷺ وفرمایل (قضاء الله خیر) الله تعالی چی څه پریکړه کړی وی په هغې کی خیردی (۳)
وروسته امن پرځای سو اوخلکوته امن ورکړل سو اوخلک ډاډه سو فتح پوره سوه نورسول الله ﷺ مسجد حرام ته داخل سو ..

(۱)زرقانی جلد ۲ /ص / ۳۲۴، فتح الباری جلد ۸ /ص / ۱۶)
(۲) ددې روایت په بنیاد باندی دمشرکینوڅخه یواځی دیارلس تنه وژل سوی دی اودموسی بن عقبه اوابن سعداوواقدی له روایته معلومیږی چی دروېشت یاڅلیرویشت تنه وژل سوی دی اوهمدا روایت ډیر مستنددی اولږ دډیرسره ضدنه دی کیدای سی چی دمړو شمیر ټول څلیرویشت وی اویواځې دخندمه په نامه ځای کې دولس یادیارلس تنه وژل سوی وی اونورمشرکین بیاپه بل ځای کې وژل سوی وی ، والله سبحانه وتعالی اعلم ..
(۳) فتح الباری جلد ۸ /ص /۹)

تر فتح وروسته رسول اللهﷺ مسجد حرام ته داخل سو !

تر فتح وروسته رسول اللهﷺ مسجد حرام ته داخل سو او پر کعبه شریفه يې طواف وکي په دلائل بیهقی او دلائل ابی نعیم کې له عبد الله ابن عمرؓ څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ چې کله حرم ته داخل سو نو د کعبې شاوخوا درې سوه شپیته بتان ایښول سوي وو ، رسول اللهﷺ به هر یوه یوه بت ته په لکړه اشاره کوله او دا به يې فرمایل (جَاءَ الحَقُّ وَزَهَقَ البَاطِلُ) بت به پر مخې ښکته رالویدی ،، امام بیهقي وایې چې دابن عمرؓ حدیث که څه هم ضعیف دی مګر دابن عباسؓ حدیث دده تائید کوی (۱)

حافظ عسقلاني فرمايې چې ابن حبان دعبد الله بن عمرؓ حدیث ته صحیح ویلی دی (۲)
حافظ هیثمي وایې چې دابن عباسؓ حدیث طبراني روایت کړی دی چې دهغه ټول راویان ثقه دی او دا حدیث بزار هم په لنډه دول روایت کړی دی (۳)

دابن اسحق او ابراهیم په روایت کی راځي چې دابتان له پخې ختې جوړ سوی وو نه له ژړو (۴) په دی اړه تمیم بن اسد خزاعي ویلی دی

(وفی الاصنام معتبر وعلم . لمن یرجو الثواب او العقابا (۵)

کله چې رسول اللهﷺ حرم ته داخل سو نو په دغه وخت کې په اوښه سپور وو او په همدغه حالت کی يې طواف وکي له طواف کولو چې کله خلاص سو نو عثمان بن طلحه يې راوغوښتی او د کعبې شریفې دخونی کلیانی يې څنې واخیستې او بیت الله شریفه یې خلاصه که په بیت الله شریفه کې دننه انځورونه وو دهغه ټولو دخرابولو حکم يې وکی ، کله چې ټول انځورونه خراب سو او د زمزم په اوبو بیت الله شریف پریولل سوه تر هغه وروسته رسول اللهﷺ بیت الله شریف ته ننوتی او لمونځ يې آداء کی او د بیت الله شریف په ټولو کونجانو کی وګرزیدی او د توحید او تکبیر په آوازو يې هغه روښانه کړه په دغه وخت کې بلالؓ او اسامهؓ له رسول اللهﷺ سره وو کله چې خلاص سو دروازه يې خلاصه کړه او دباندی راووتل کله چې دوئ دباندی راووتل مسجد حرام له خلکو ډک دی او خلک ټول په انتظار دی چې دمجرمانو او دښمنانو په اړه به څه پریکړه کیږی دا ورځ د هجرت اتم کال وو او دروژی مبارکی شلمه وه د کعبې په دروازه باندی رسول اللهﷺ ودریدی او د کعبې شریف کلیانی دده مبارک په لاس کی وی د کعبه شریفې پر دروازه يې داسی خطبه ولوستله :

---

(۱) الخصائص الکبری جلد ۱ /ص / ۲۶۴)
(۲) مجمع الزوائد جلد ۶ /ص / ۱۷۶)
(۳) زرقاني جلد ۲ /ص / ۳۳۴)
(۴) البدایه والنهایه جلد ۴ /ص / ۳۰۲)
(۵) زرقاني جلد ۲ /ص / ۳۳۶)

دبیت الله شریف پردروازه باندی رسول اللهﷺ داسی خطبه ولوسته :

لَااِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِیْکَ لَهٗ صَدَقَ وَعْدَهٗ وَنَصَرَعَبْدَهٗ وَهَزَمَ الْاَحْزَابَ وَحْدَهٗ . اَلَاکُلُّ مَاثَرة اودم اومایدعی فهوتحت قدمی هاتین الاسدانة البیت وسقایة الحاج الاوقتیل الخطاء شبهة العمدبالسوط والعصافیه الدیة مغلظة من الابل اربعون منها فی بطونها اولادُها یامعشرقریش ان الله قداذهب عنکم نخوة الجاهلیة وتعظمها بالاباء . الناس من آدم وادم من تراب ثم تلاهذه الآیة﴿یَا اَیُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاکُم مِّن ذَکَرٍ وَّاُنْثٰی وَجَعَلْنَاکُمْ شُعُوباً وَّقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا اِنَّ اَکْرَمَکُمْ عِندَ اللّٰهِ اَتْقَاکُمْ اِنَّ اللّٰهَ عَلِیْمٌ خَبِیْرٌ﴾ (۱۳آیت سورة حجرات)ثم قال یامعشرقریش ماترون انی فاعل بکم قالوا خیرا اخ کریم (۱) وابن اخ کریم قال فانی اقولوا لکم کماقال یوسف لاخوته لاتثریب علیکم الیوم اذهبوا فانتم الطلقاء (زادالمعاد وسیرة ابن هشام وزرقانی والبدایه والنهایه جلد۲/ص/۳۰۰...۳۰۱)

ژباړه : له اللهﷻ پرته هیڅوک دبندګی وړنسته هغه خپله ژمنه پوره که دخپل بنده مرسته یې وکړه اوددښمنانو ټولوډلوته یې یواځې ماته ورکړه ، پام کوی هرخوی اوعادت که بدنی اوکه مالی وی چې دهغه غوښتنه کیږی هغه ټول زماترپښولاندی دی هغه ټول لغوه اوباطل دی مګر دبیت الله شریف چوکیداری اوحاجیانوته دزمزم اوبه ورکول داټول کارونه به په خپل ځای پاته وی اوپه دی خبرسی څوک چې په خطاء سره ووژل سی په لکړه یادره سره دهغه دیت سخت دی سل اوښان دی چې په هغوکی به څلویښت باروړونکی اوښانی وی ای قریشو اللهﷻ دجاهلیت غرور اوتکبراوپه پلرو اونیکه ګانو فخرکول لغوه اوناروادی خلک دآم علیه السلام څخه پیدادی اوآدم علیه السلام له خاوری جوړسوی دی تردی وروسته یې داآیت تلاوت کی ، ای خلکو موږتاسوله نارینه اوښځي پیداکړی یاست اوتاسومو په قوموااوقبیلوویشلی یاست ددی لپاره چې په خپل مینځ کی سره وپیژنی اوپه تاسوکې ترټولوغوره داللهﷻ په نزدهغه څوک دی چې ډیر پرهیزګاره وی الله تعالی صابراوخبیرذات دی ، وروسته یې وفرمایل ای قریشو ستاسوزماپه اړه څه فکردی چې زه به لتاسوسره څه چلندوکړم ؟ (۱) خلکوویل دنیکی ګمان مودی ته زموږعزتمند وروریې اودعزتمندورور زوی یې رسول اللهﷺ وفرمایل زه تاسوته هغه وایم کوم چې یوسف علیه السلام خپلوورونوته ویلی دی چې پر تاسونن ملامتی نسته ځي تاسوټول آزادیاست ،

په عربوکی په خپل نسب فخر اولویی دودجوړسوی وو رسول اللهﷺ په دی خطبه کی هغه پای ته ورسوی اوداسلامی برابری بیرغ یې ودروی اودایې وښودل چې دشرافت اوعزت بنیادیواځې تقوی اوپرهیزګاری ده رسول اللهﷺ رحمة للعالمین دی دټولی دنیادلارښودنی لپاره رالیږل سوی دی دهغه هدف لارښودنه ده ددښمنانوڅخه بدله اخیستل دپاچهانوکاردی نه دانبیاء علیهم السلام ..

(۱) ددې خبری کونکی سهیل بن عمروو داهغه څوک دی چې دحدیبیه په سوله کې یې شرطونه ایښی وو وروسته په اسلام مشرف سوکله چې نبی کریمﷺ وفرمایل چې ای قریشوستاسوزماپه اړه څه فکردی سهیل بن عمرو ترټولومخکی وویل (نقولوا خیراونظن خیراً اخ کریم وابن اخ کریم وقدقدرت) زموږدخیرګمان لرو ته عزتمنداودعزتمندزوی یې اوپه بدله اخیستلوباندی واک لری (اصابه ترجمه سهیل بن عمرو رضی الله عنه)

حجابت او سقايت : يعنى حاجيانو ته دزمزم اوبه ورکول او دکعبه شريف کلياني

رسول الله ﷺ چې کله له خطبې ويلو خلاص سو نو په مسجد حرام کې کېښېنستی، او دبيت الله شريف کلياني دهغه په لاس مبارک کې وي علي ﷺ (۱) ولاړ سو او غوښتنه يې وکړه چې يارسول الله ﷺ کلياني موږ ته راکه ددې لپاره چې دزمزم داوبو ورکولو (۲) او دبيت الله شريف چوکيداري عزت هم موږ ته په لاس راسي، په دې وخت کې داآيت نازل سو: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُم بَيْنَ النَّاسِ أَن تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ﴾ (سورة الفتح) ربښتيا هم الله تاسو ته حکم کوي چې امانتونه امانت ساتونکو ته وسپارئ

رسول الله ﷺ عثمان بن طلحه راوغوښتی او دکعبه شريف کلياني يې بېرته ورکړې او داېې ورته وفرمايل چې دا کلياني دتل لپاره واخله يعنې هميشه به ستاپه کورنۍ کې وي ،، ماپه خپله نه دي درکړې بلکې الله تعالى تاته درکړې دي له ظالم او غاصب پرته بې بل څوک له تانه سې اخيستلای (۳)

دکعبې شريف پربام باندې بلال رضى الله تعالى عنه اذان کوي !

دماپښين دلمانځه وخت راغلی رسول الله ﷺ بلال ﷺ ته حکم وکې چې دکعبې بام ته وخيژه او آذان وکړه ، دمکې قريشو درښتينې دين دښکاره کېدو دا اعلان عَجيبه او نادر منظر ته له غروا و غونډيو کتل دقريشو يو شمير مشرانو دحق دين دعزت دامنظر ته نه سو کتلای دئ پټ سو يوازې ابوسفيان ﷺ او عتاب ﷺ او خالدبن اسيد ﷺ او حارث بن هشام ﷺ چې وروسته مسلمانان سو اويو شمير نور دقريشو مشران دکعبې شريف په غولي (انګړ) کې ناست وو عتاب او خالد وويل چې الله ﷻ زماله پلار سره ډير ښه وکول چې ددې اعلان تراوريدو مخکې يې له دې دنيا واخيستی حارث وويل قسم په الله ﷻ که زما يقين واى چې رسول الله ﷺ رښتينی نبي دی نو ما به هرومرو دهغه پيروي کړې وه ابوسفيان وويل زه هيڅ نه سم ويلای که ما يو لفظ له خولې وايستی نو کانې هغه ته خبرور کوي ، رسول الله ﷺ ته دوحې له لارې خبرورکول سو کله چې رسول الله ﷺ ددوئ وخواته تيرسو نو دوئ ته يې وفرمايل چې تاسو څه وويل زه په هغه خبرسوم دوئ چې څه خبرې کړې وې هغه ټولې يې ټکې په ټکې ورته بيان کړې ، حارث او عتاب وويل موږ شاهدي ورکوو چې بيشکه ته دالله ﷻ رسول ﷺ يې ځکه له موږ څخه هيچا تاته ددې خبرو خبرنه دي درکړې له دې معلومه سوه چې دالله ﷻ له خوا تاته وحي سوې ده (رواه ابويعلى عن ابن عباس ﷺ او ابن ابى شيبة عن ام سلمة رضى الله عنها (۴)

(۱) له سعيد بن مسيب ﷺ څخه روايت سوی دی وايي چې عباس ﷺ هم ډيره هڅه وکړه مګر نبي کريم ﷺ ونه منله (زاد المعاد)
(۲) يعنې دحج په وخت کې وحاجيانو ته دزمزم اوبه ورکولو خدمت موږ ته وسپاره)
(۳) فتح البارى جلد ۸ /ص/ ۱۵، زرقانى جلد ۲ /ص/ ۳۳۷،، ۳۴۰)
(۴) زرقانى جلد ۲ /ص/ ۳۴۶)

نبی کریم ﷺ عتاب بن اسیدؓ داسلام راوړولو وروسته دمکې والي وټاکی دعتابؓ
عمرپه دغه وخت کې یویشت کاله وو اوده ورځی یې یودرهم ورته وټاکی عتابؓ به
ویل (ایها الناس اجاع الله اکبرمن جاع علی درهم (روض الانف جلد۲/ص/ ۲۷۳) اې خلکو الله ﷻ دی
هغه سړی نه مړوی څوک چې په یوه درهم نه مړیږی ..
دنبی کریم ﷺ دوفات تروخته پوری عتابؓ دمکې امیروو کله چې خلیفه
ابوبکرصدیقؓ سو نوهغه هم په خپل حال پرېښودی په کومه ورځ چې ابوبکرصدیقؓ
وفات سو په هم هغه ورځ عتابؓ هم وفات سو (استیعاب لابن عبدالبر ترجمه عتاب بن اسیدؓ)
بلالؓ چې کله دکعبې پربام باندی آذان کوی نوابومحذوره جمحی اوڅو نور
ځوانانو دمسخروپه څیرله له بلالؓ سره دآذان کلمات غبرګول ، ابومحذوره ډیرخوش
آوازه وو اوډیر لوړآواز یې وو دابومحذوره آواز درسول الله ﷺ غوږمبارک ته ورسیدی
رسول الله ﷺ حکم وکې چې داسړی دی راحاضرسی کله چې هغه ځوانان راوستل سورسول
الله ﷺ پوښتنه وکړه چې زما غوږته یوخوږآواز ورسیدی په تاسوکی داکوم یودی دوی
ابومحذوره ته اشاره وکړه رسول الله ﷺ نورپرېښودل اودده دپاته کیدوحکم یې وکی
ابومحذوره وایې چې زه درسول الله ﷺ مخ ته ودریدم اوپه زړه کې می داغالب ګمان
ووچې زه به وژل کیږم خورسول الله ﷺ ماته امروکی چې ته آذان ووایه زړه می نه غوښتل
خومجبوره وم آذان می وکی ترآذان ویلو وروسته رسول الله ﷺ یوه کڅوړه راکه چې په هغه
کې یوڅه روپۍ وی اوپه سراوتندی باندی لاس مبارک راتیرکي اوبیایې په سینه
اوځیګراونس باندی ترنامه پوری لاس راتیرکي اودادعائی وکړه (بارک الله فیک وبارک الله
علیک) ابومحذوره وایې چې دنبی کریم ﷺ په لاس تیریدلو سره زماتوله کرکه په مینه بدله
سوه اوزړه می درسول الله ﷺ له مینی ډک سو سمدستی می اسلام قبول کی اوغوښتنه می
وکړه چې یارسول الله ﷺ مادمکی مؤذن وټاکه رسول الله ﷺ وفرمایل ماته دمکی مؤذن
وټاکلی (۱) زه راغلم دمکی امیرعتاب بن اسیدؓ می هم له دی خبرکی اودرسول الله
ﷺ دحکم مطابق می اذان کوی ټول ژوندپه مکه کې واوسیدی اوآذان یې کوی په کال ۵۹
هجری کې په مکه مکرمه کې وفات سو (استیعاب لابن عبدالبر ترجمه ابومحذورهؓ)
سهیلی ویلی دی چې ابومحذورهؓ چې کله مؤذن وټاکل سو په دغه وخت کې دهغه
عمرشپاړس کاله وو تروفات پوری دمکی مؤذن پاته سوی دی اوتروفات وروسته دهغه
په اولادوکې نسل په نسل دهغه دآذان وارثان سو ،،
یوشاعردابومحذورهؓ دآذان په اړه وایې اما ورب الکعبة المستورة .... وما تلا محمد من سورة

(۱) له یوشمیر روایاتو معلومیږی چې ابومحذورهؓ دمکی له فتح وروسته دستی مؤذن وټاکل سو اوله ډیرو روایاتو څخه بیادامعلومیږی
چې دحنین له غزا وروسته رسول اللهﷺ دی مؤذن وټاکی ، والله اعلم)

قسم دی په رب دکعبی باندی چی په هغې باندی پوښ پروت دی اوقسم دی دقرآن په سورتو کوم چی محمدصلی الله علیه وسلم تلاوت کړی دی

والنغمات من ابي محذوره .... لافعلن فعلةً مذكورة

اوقسم دی دابومحذوره ؓ دآذان په خوږو نغمو زه به فلانی کارخامخاکوم (روض الانف جلد ۲ /ص/ ۲۷۷)

نبی کریم ﷺ چی کله طواف وکړ وروسته دصفاغونډۍ ته وختی اودبیت الله شریف خواته یې مخ وګرزوی ترډیره وخته یې لاس په دعاء اوحمداوثناء ویلو پورته کړی وو دغونډۍ په لمن کی دانصاروؓ ټولۍ وه په دی وخت کې یوشمیرانصاروؓ وویل چی الله تعالی خورسول الله ﷺ ته خپل ښاراوځمکه فتح کړه هسی نه چی رسول الله ﷺ دلته په مکه کی پاته سی اومدینه منوره پرېږدی دوئ په دی خبروبوخت وو چی په رسول الله ﷺ باندی دوحی آثارښکاره سو دصحابه کرام ؓ داعادت وو چی دوحی دنازلیدوپه وخت کی به هیچادرسول الله ﷺ وخواته نه کتل کله چی وحی نازله سوه نورسول الله ﷺ وفرمایل ، اې انصاروؓ تاسوداسی ویلی دی ؟ دوئ وویل هویارسول الله ﷺ نبی کریم ﷺ وفرمایل : ښه پوه سی هیڅکله داسی نه سی کیدای زه دالله ﷻ بنده اودهغه رسول ﷺ یم مادالله ﷻ په امرهجرت کړی دی ، ستاسوژوندزماژونددی اوستاسومرګ زمامرګ دی ، انصاروؓ چی کله داواوریدل نوله سترګویې اوښکې روانی سوی اووې ویل یارسول الله ﷺ موږ په دی اندیښنه کی ووچی هسی نه چی هغه شمع چی موږدهغې ځان ځارونکی فتنګان یو زموږله کوروکډه وکړی موږقربانی ورکونکی مریان اووفادار خادمان یو دهرڼګه قربانۍ لپاره تیاریو خودالله درسول ﷺ په اړه ډیر بخیلان یو ؟ رسو ل الله ﷺ وفرمایل الله ﷻ اودهغه رسول ﷺ تاسوریښتینی ګڼی (رواه مسلم واحمدوغیرهما عن ابی هریرة ؓ ، زرقانی جلد ۲ /ص/ ۳۳۲،، البدایه والنهایه جلد ۴ /ص/ ۳۰۶،،او ۳۰۷)

له نارینه اوښځوسره بیعت !

رسول الله ﷺ چی کله له دعاء فارغ سو دصفاپرغونډۍ کینستی خلک دبیعت لپاره راتلل رسول الله ﷺ په اسلام اودالله اورسول ﷺ په اطاعت باندی بیعت ورسره کوی له نارینه وو څخه یواځې په اسلام اودتوان په اندازه دهغه درسول ﷺ په پیروی باندی بعیت واخیستی اوپه یوشمیررواياتوکی راځی چی له نارینه ووڅخه په اسلام ، جهادبیعت اخیستی اوله ښځویې پرهغه شیانوبیعت اخیستی کوم چی په سورة الممتنحه کې یادسوی دی ، کله چی دنارینه ووبیعت خلاص سو نوله ښځویې بیعت اخیستی په هغه شیانوکوم چی په بیعت النساء کی ذکرسوی دی ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (۱۲آیت سورة الممتحنة)

رسول الله ﷺ له ښځوسره یواځې په ژبه مبارکه بیعت کوی اودرسول الله ﷺ لاس مبارک یو وخت هم هیڅکله له پردی ښځی سره نه دی موښتی اونه یې هیڅ وخت له پردی ښځې په لاس ستړی مشی کړی ده بلکې دکپړی یاتوکرپه واسطه به یې بیعت ورسره کوی دهغه توکریوطرف به درسول الله ﷺ په لاس مبارک کی وو اوبل سربه یې دښځی په لاس کی وو

اوداسی هم پینځه سوی دی چی داوبوپیاله به یې راوغوښته په هغه پیاله کی به یې لاس مبارک داخل کې اوبیابه یې پیاله دباندی راوایسته اوښځوته به یې حکم وکی چی تاسوهم په دی پیاله کی خپل لاسونه واچوی ښځوبه هم خپل لاسونه په هغه پیاله کې واچول په دی طریقه بیعت ټینګیدی که موتفصیل په کاروی نوتفسیرقرطبی سورة ممتنحه جلد ۸ /ص/ ۷۱ وګوری چی کوموښځوبیعت کړی دی تاریخ ابن اثیرجلد ۲ /ص/ ۶۶)
ابن اثیرجزری وایې کله چی رسول اللهﷺ دنارینه وو له بیعت کولوفارغ سونودښځوسره یې بیعت وکی مورډ قریشودیوخومشهوروښځویادونه کوو هغه په لاندی ډول دی

(۱) ام هانئ بنت ابی طالب یعنی دعلی خور

(۲) ام حبیبه بنت عاص بن امیه رضی الله تعالی عنها دعمروبن عبدودعامری ښځه

(۳) اروی بنت العیص رضی الله تعالی عنها یعنی دعتاب بن اسید خاله

(۴) عاتکه بنت ابی العیص رضی الله تعالی عنها یعنی داروی خور

(۵) هنده بنت عتبه رضی الله تعالی عنها دابوسفیان ښځه اودامیرمعاویه مور

هندی چی کله دبیعت لپاره حاضره سوه نومخ یې په پړونی پټ کړی وو ځکه دی په احدکی دحمزه سینه څیرلی وه اودهغه زړه اوینه راکښلی وو اودهغه له زړه څخه یې وینی زبیښلی وی خواوس ډیره پښیمانه وه د ډیر حیاء اوشرم له کبله یې مخ پټ وو اوغلی ناسته وه ددی لپاره چی رسول اللهﷺ یې ونه پیژنی ددی دبیعت قصه په لاندی ډول ده

هنده : یارسول اللهﷺ ته زمورڅخه دکوموشیانوبیعت اخلی ؟

رسول اللهﷺ له اللهﷺ سره به هیڅکله هیڅوک نه شریک کوی

هنده : یارسول اللهﷺ له مورڅخه دهغه خبروژمنه اخلی چی له نارینه وو دی نه دی اخیستی خوموربې په سترګومنو

رسول اللهﷺ اوبل داچی غلابه نه کوی ،

هنده : زه خودخپل خاوند (ابوسفیان) له مال څخه څه رااخلم خوداراته معلومه نه ده چی داپه غلاکی داخل دی که نه ابوسفیان په دغه وخت کې ناست وو ابوسفیان وویل څه چی تیرسو هغه وبښل سو ؟

رسول اللهﷺ وفرمایل چی دارتیاپه اندازه دخاوندله مال څخه پردمیره له اجازی مال اخیستل راودی چی په عرف اورواج کی ستااوستادبچیانوارتیاوی په پوره سی .

رسول اللهﷺ اوبل داچی زنابه نه کوی ،

هنده : یارسول الله آیا عزتمنده ښځه هم زناکولای سی

رسول اللهﷺ اوبل داچی خپل اولادونه به نه وژنی

هنده : بنیاهم صغاراً وقتلتم یوم بدر کباراً فانت وهم اعلم) موږدوئ په وړوکوالی کی وپالل اوتادوئ په بدرکې ووژل نوته پوه سوی اودوئ ..

عمرفاروق چی کله واوریدل وې خندل

رسول اللهﷺ : اوبل داچی په هیڅ چابه تورنه تړی

هنده : والله ان اتیان البهتان بقبیح وماتأمرنا الابالرشد ومکارم الاخلاق .
قسم په الله ﷻ په چاباندی تور تړل ډیر بدکاردی او ته مونږ ته دسمی لاری او ښو خویو پرته دبل شئ حکم نه کوی
رسول الله ﷺ : اوبل داچی په ښه کارکی به نافرمانی او مخالفت نه کوی (۱)
هنده : زمونږ په دی مجلس کی ستا د نافرمانۍ اراده او خیال هم نشته
رسول الله ﷺ عمر رضی الله عنه ته امر وکی چی له دې بیعت واخله تربیعت وروسته رسول الله ﷺ دهغې لپاره دمغفرت اوبښنی دعاوکړه (۲)
هنده : تراسلام راوړلو وروسته وویل یارسول الله ﷺ تراسلام مخکی ماته ستاترمخ بل مبغوض مخ نه وو اونه می ترتابل څوک ډیر دښمن وو او اوس بیاستاترمخ ماته بل محبوب مخ نشته .
رسول الله ﷺ وفرمایل : چی اوس به محبت نور هم زیاتیږی ..　　**دویمه خطبه** ! دابن اسحق په روایت کې راغلی دی چی دمکی دفتح په دویمه ورځ یوه خزاعی سړی دهذیل قبیلی یومشرک ووژي ، رسول الله ﷺ چی کله خبر سو نوصحابه کرام رضی الله عنهم یې راغونډ کړل اودصفاغونډۍ ته وختی ودریدی اودا خطبه یې ولوسته : یاایها الناس ان الله حرم مکة یوم خلق السموات والارض فهی حرام الی یوم القیامة فلایحل لامرئ یؤمن بالله والیوم الاخر ان یسفک فیها دما ولایعض فیها شجرة ولم تحل لاحدکان قبلی ولاتحل لاحد یکون بعدی ولم تحلل لی الاهذه الساعة غضبا علی اهلها الاثم قدرجعت کحرمتها بالامس فلیبلغ الشاهد منکم الغائب فمن قال لکم ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قاتل فیها فقولوا ان الله قداحلهالرسوله ولم یحللها لکم یامعشر خزاعة ارفعوا ایدیکم عن القتل فلقدکثرالقتل لقدقتلتم قتیلا لادیته فمن قتل بعدمقامی هذا فأهله بخیرالنظرین ان شاؤ فدم قاتله وان شاؤ فدیته
ژباړه : اې خلکوپه تحقیق سره الله تعالی چی په کومه ورځ ځمکی او اسمانونه پیداکړه به هم هغه ورځ یې دمکی حرام او محترم پیداکړه نو دابه ترقیامته پوری حرام او عزت منده وی نو دهیڅ یوه سړی لپاره چی په الله تعالی اودقیامت په ورځ ایمان لری دانه دی روا چی به مکه کی وینه وبهوی اونه دچالپاره دونی پریکول روادی ، مکه ترما مخکی دچالپاره حلال سوی ده اونه به ترما وروسته دچالپاره حلال سی اوزمالپاره یوائحی په همدی ساعت اوهمدی ګړی کې حلال سوی ده دمکی دخلکو دنافرمانۍ اوناخوښي له کبله اوپه دی خبرسی چی دد ې حراموالی بیرته دتیرپه څیرلکه څنګه چی پرون وو وګرزیدی نوپه تاسوکی چی څوک حاضروی هغه دی زما دا پیغام هغه خلکوته ورسوی کوم چی غائب دی اوتاسوته که څوک داووایې چی رسول الله ﷺ په مکه کی قتال کړی دی نوتاسوبه هغه ته داسی ووایاست چی رښتیاهم الله تعالی یوائحی خپل رسول ﷺ لپاره دڅه وخت لپاره حلاله کړی وه اوستاسولپاره حلاله نه ده اې دخزاعه قبیلی له وژلولاس پورته کې تاسویوسړی وژلی دی چی دهغه دیت زه ورکوم اوله ننه وروسته که چاڅوک ووژی نودمړی کورنۍ ته له دوو خبرو دیوی خبری خوښی وی یاخوبه دوینی په بدل کې دوژونکی وینه تویوی اویابه دوژونکی څخه دمړی پوراخلی ..
تردی وروسته رسول الله ﷺ دخپل طرف سل اوښان دهغه سړی دیت اداکې چی خزاعه وژلی وو (۳)

(۱) زرقانی جلد ۲ /ص/ ۳۱۶) —— (۲) الکامل لابن الاثیر جلد ۲ / ص/ ۹۶—— (۳) سیرة ابن هشام جلد ۴ /ص/ ۵۸)

دمکي مشرکینو د مهاجرینو﵃ کورونه اوجایدادونه غصب کړی وه کله چی رسول اللهﷺ دخطبی له لوستلو خلاص سو دکعبه په دروازه لاوولاړووچی ابواحمدبن جحش﵁ ولاړسو اودخپل هغه کوردسپارلوپه اړه څه ویل غوښتل چی ابوسفیان دده ترهجرت وروسته په څلورسوه دیناره خرڅ کړی وو ، رسول اللهﷺ هغه راوغوښتی اوپه ورو یې ورته څه وفرمایل : ابواحمدبن جحش﵁ دخبری په اوریدوسره غلی سو اونوریې هیڅ هم ونه ویل کله چی له ابواحمد﵁ څخه پوښتنه وسوه چی رسول اللهﷺ تاته څه ویلی وو ابواحمد﵁ وویل چی پیغمبرﷺ داسی وفرمایل چی که ته صبروکې نوستالپاره به غوره وی اوددی کورپه بدل کی به الله تعالی تاته په جنت کی یوکوردرکړی ماورته وویل زه صبرکوم ،، ترده وروسته یوشمیرنورومهاجرینوغوښتنه وکړه چی موږته دی خپل کورنه وسپارل سی خورسول اللهﷺ وفرمایل ستاسوکوم مال چی دالله﷯ په لارکې مصرف سوی دی دهغه بیرته غوښتل زه نه خوښوم کله چی مهاجرینو﵃ داخبره واوریده هیچاهم څه ونه ویل کوم کورونه چی دالله﷯ اودهغه درسولﷺ لپاره پری ایښی وو بیایې دهغوغوښتنه نه ده کړی اوپه کوم کورکې چی رسول اللهﷺ پیداسوی وو اوپه کوم کورکې چی یې له خدیجة الکبری﵂ سره واده کړی وو نبی کریمﷺ دهغه په اړه هم هیڅ ونه ویل (۱)

له بخښنی وروسته دځوځانګرو اوسخترینومجرمینوپه اړه حکم !

دمکی دفتح په ورځ رسول اللهﷺ دعامی بښنی اعلان وکی په دوئ کې هغه څوک ووچی درسول اللهﷺ په لاره کې اغزی اچولی وو اوچاییا رسول اللهﷺ په کانو ویشتلی وو اوچاییا ټول وخت درسول اللهﷺ په مقابله کی تیرکړی وو اوهغه څوک چی درسول اللهﷺ ښنې یې په وینولړلی وی دوئ ټولوته یې دبخښنی اعلان وکې مګریوڅوتنه چی درسول اللهﷺ په اړه یې ډیری بی ادبه اوناوړه خبری کړی وې ددوئ په اړه داحکم وسو چی هرځا که وموندل سی ودې وژل سی ددوئ په اړه دالله﷯ داحکم دی : ﴿مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا﴾(۶۱) ﴿سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا﴾ (۶۲)سورة الاحزاب)

ژباړه : پردوئ لعنت ویل سوی دی هرچیری چی پیداسی ودې نیول سی اوښه دی ووژل سی لکه څنګه چی دتیرسویومفسدینوپه اړه دالله﷯ داپریکړه دی اودالله﷯ په قانون اوعادت کی به هیڅ تغیراوتبدیل نه وویني ..

دنبی کریمﷺ عزت اوتعظیم اودهغه ساتنه اومرسته پرټول امت باندی فرض دی دهغه بی عزتی دالله﷯ ددین بی عزتی دی اوالله تعالی فرمایي (ان شانئک هو الابتر) ربښتیا هم

(۱) الصارم المسلول صفحه ۱۵۴) داکتاب په دائرة المعارف حیدرآباد دکن کې چاپ سوی دی شائقین دی خبری وکی

ستا دښمن ذلیل او بی برکته دی ،، او الله تعالی فرمایې : ﴿وَإِن نَّكَثُوا أَيْمَانَهُم مِّن بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنتَهُونَ﴾(۱۲)﴿أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَّكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُم بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَوْهُ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾
(۱۳)آیت سورة التوبه)

ژباړه : که له ژمنی کولو وروسته خپل قسمونه مات کی او ستاسو په دین پوری بد وایې نو دا دکفرله مشرانو سره وجنګیږه ربښتیا هم ددوئ قسمونه هیڅ شئ نه دی ددې لپاره چې داسی شرارتونه منع سی تاسو ولی دهغه خلکو سره جنګ نه کوي چې هغوئ خپل قسمونه مات کړل او پیغمبرﷺ دایستلو کوشش یې وکي اودپریکړی په ماتولویې پیل وکي آیا تاسو له هغوئ بیریږی یوا ځی له الله تعالی و بیریږی که تاسو مومنان یاست ..

یعنی کومو خلکو چی نبی کریم ﷺ له مکی وایستی له هغوئ سره په جنګ کولو کی مومنانو ته یوه ذره فکر کول نه دی په کار دهغوئ وښکاره زور اودبدبی اومادی ساز وسامان څخه مه بیریږی یوا ځي له الله ﷻ څخه وبیریږی اودهغه درسول ﷺ په مرسته اوساتنه کی ځان اومال اوهرڅه ته چی اړتیاوی هغه مه سپموی اوداخبره هوښیارانو ته معلومه ده درناورځي په ځیرروښانه ده چی ښکنځل بدرد ناوړه خبری ټوقی مسخری داجرم دشړلوترجرم ډیر سخت دی حکومت سخت مجرم بښلای سی مګر دعزتمند پاچا په شان کې دبی ادبی کونکی اوبدزبانه ته دیوه ګړی لپاره سترګی نه سی پټولای ځکه په دی کی دحکومت بی عزتی ده اوبل داچی دپیغمبرﷺ سپکاوی اوبی عزتی دټول امت سپکاوی اوبی عزتی ده ځکه پرهرمسلمان دافرض دی چی کله درسول اللهﷺ په شان کی بی ادبی واوری نوسمدستی دی دهغه مجرم روح واخلی یادی خپل روح ورکړی

تشتم ایدینا ویحلم رأینا .... ونشتم بالافعال لا بالتکلم

زموږ لاسونه ښکنځل کوی اوزموږ رایه اوعقل حلم اوصبرکوی اوموږ په عمل سره ښکنځل کوونه په ژبه سره

دقاضی عیاض په شفاکی راغلی دی چی خلیفه هارون رشیدله امام مالک رحمه الله علیه څخه دنبی کریم ﷺ په شان کې دبی ادبی کونکی په اړه حکم وپوښتی نو هغه په ځواب کې ورته وویل (مابقاالامة بعدشتم نبیها) دهغه امت به څه ژوندوی چی دهغه پیغمبرﷺ ته ښکنځل کیږی دشیخ الاسلام حافظ ابن تیمیه عراقی قدس الله سره آمین) په وخت کې یونصرانی درسول الله ﷺ په شان کی بی ادبی وکړه ، نوشیخ الاسلام دشپږسوه پاڼو یوغټ کتاب یوائي پردی موضوع باندی ولیکی اوالصارم المسلول علی شاتم الرسولﷺ یې دهغه نوم کیښودی چی په هغه کی دقرآنی آیاتو اودنبوی احادیثو اوصحابه رضی الله عنهم اوتابعینو اجماع اودخلفاء راشدینوتعامل اوپه عقلی دلائلوسره درسول الله ﷺ دبی ادبی کونکي واجب القتل کیدل ثابت کړی دی ،، جزاه الله تعالی عن الاسلام والمسلمین خیراً آمین ثم آمین

لنډه خبرداده : دکومو خلکوپه اړه چی رسول اللهﷺ دمکی دفتح په ورځ داحکم کړی وو چی هرچیری پیداسی ودې وژل سی دهغوئ شمیرتقریباً پنځلس یاشپاړس وو ددوئ تفصیل په لاندی ډول دی :

لومړی کس عبدالله بن خطل وو عبدالله په لومړی سرکی مسلمان سو اورسول اللهﷺ عامل وټاکی اودزکوتوراټولولپاره یې ولیږی یومریئ اویوانصاری یې ورسره ملګری کړه کله چی دوئ یومنزل سفروکي ابن اخطل مریی ته دخوراک تیارولوحکم وکی مري ستړی وو بیده سو کله چی را ویښ سو نوابن اخطل مریئ ولیدی چی تراوسه یې لاخوراک نه دی تیارکړی ډیرپه غصه سو هغه مریئ ووژي وروسته په زړه کی وروګرزیدل چی رسول اللهﷺ به خامخادمریئ په قصاص کې ماوژني ځکه نومرتدسو اوله هغه ځایه مکی ته راغلی اوله مشرکینوسره یوځای سو اودزکوة اوښان یې هم له ځان سره راوستل اودرسول اللهﷺ په شان کې به یې ناوړه شعرونه هم ویل اووینځوته یې هغه شعرونه ورکول چی په ښه آوازیې ولولی ،، نودده درې جرمه وو یووینه تویېدل دویم مرتدکیدل ، دریم جرم چی ترټولوغټ جرم وو هغه درسول اللهﷺ په شان کی ناوړه ژبه استعمالول وو ابن اخطل دمکی دفتح په ورځ دکعبی شریف په پردوکی ځان وپیچی اوپه حرم کی یې پناه واخیسته نبی کریمﷺ ته وویل سو چی ابن اخطل دبیت الله پردی نیولی دی ؟ نبی کریمﷺ وفرمایل هم هلته یې ووژنی تردی وروسته ابوبرزه اسلمی رضی الله عنه اوسعدبن حریث رضی الله عنه په هم هغه ځای کې دده ژوندپای ته ورسوی دحجر اسود اومقام ابراهیم په مینځ کې دده سرلاندی راګیل سو (الصارم المسلول صفحه ۶۳۳، وزرقانی جلد ۲ /ص /۳۱۴)

دویم اودریم : قرنتی اوقریبه وه ، دوئ دواړی دابن اخطل وینځی وی شپه اوورځ به یې دنبی کریمﷺ په شان کې ناوړه شعرونه په خواږه اوازویل دمکی مشرکین به په یوبانډار کې رایوځای سو شراب به یې وڅیښل اودوئ دواړوبه دنبی کریمﷺ په بدی ویلوکی په خواږه آواز غزلی ویلی یوه په دوئ کی ووژل سوه اوبلی دامن غوښتنه وکړه هغی ته امن ورکړل سو هغه راغله اوتوبه وکښه مسلمانه سوه (۱)

څلورم : ساره : په بنی مطلب کی دیوسړی مینځه وه دې هم دنبی کریمﷺ په شان کی ناوړه شعرونه ویل یوشمیرخلک وایې چی ووژل سوه اونوربیاوایې چی اسلام یې راوړی اودعمر رضی الله عنه دخلافت تروخت ژوندی وه اوداهغه مینځه وه چی دحاطب بن ابی بلتعه رضی الله عنه لیک یې مکی ته راوړی

(۱) الصارم المسلول صفحه ۱۲۶ــه

پنځم : **حُویرث بن نقید**) دئ هم شاعروو اودرسول اللهﷺ په شان کی به یې ناوړه شعرونه ویل ځکه دده وینه توی سوه علی رضی الله عنه کرم الله وجهه دئ ووژی (۱)

شپږم کس : **مقیس بن صبابه**) دئ لومړی مسلمان وو دبنی قردپه غزاکی یوه انصاری دده وروړ هشام ددښمنانوپه شک په غلطی سره ووژی ، رسول اللهﷺ ددیت ورکولوحکم وکي

خو مقیس د دیت له اخیستلو وروسته انصاری شهید کی او مرتد سو ولاړی مکی ته د مکی د فتح په ورځ رسول الله ﷺ د هغه د وژلو اجازه ورکړه غلیة عبدالله لیثی رضی الله عنه هغه ووژی (۲)
مقیس بن صبابه، په بازار کې روان وو ونیول سو او ووژل سو (۳)

اووم : عبدالله بن سعدبن ابی سرح) دئ هم لومړی د رسول الله ﷺ د وحی لیکونکی وو وروسته له دینه واوښتی او له کافرانو سره ملګری سو د عثمان غنی رضی الله عنه رضاعی ورور وو د مکی د فتح په ورځ پټ سو عثمان غنی رضی الله عنه هغه پیدا کې او نبی کریم ﷺ ته یې راوستی رسول الله ﷺ په دغه وخت کې له خلکو بیعت اخیستی عثمان رضی الله عنه وویل یارسول الله ﷺ عبدالله حاضر دی له هغه بیعت اخلی. نبی کریم ﷺ د څه وخت لپاره هیڅ ونه ویل خو کله چی عثمان رضی الله عنه له رسول الله ﷺ څخه بیا بیا غوښتنه وکړه نو نبی کریم ﷺ له عبدالله ابن ابی سریح سره بیعت وکې او اسلام یې قبول کې په دې طریقه هغه له مرګه وژغورل سو وروسته نبی کریم ﷺ صحابه کرام رضی الله عنهم ته وفرمایل چی په تاسو کی څوک نه پوهیدی چی کله ماله عبدالله څخه بیعت نه اخیستی په همدی وخت کی یې هغه وژلی وای یوه صحابی رضی الله عنه وویل یارسول الله ﷺ په دغه وخت کی تا اشاره ولی نه کوله ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل د نبی لپاره اشاره کول مناسب نه دی ،، عبدالله بن ابی سریح داخل په ربښتیا ایمان راوړی او وروسته بیا هیڅ خبره نه ده څنی اوریدل سوی د عمرفاروق رضی الله عنه او عثمان رضی الله عنه د خلافت په وخت کی د مصر او نورو ځایو والی پاته سوی دی او د عثمان رضی الله عنه د خلافت په وخت کی په کال ۲۷ یا ۲۸ هجری کی د افریقا د فتح مشری دده پرغاړه وه او کله چی د غنیمت مال ویشل کیدی نو د هر مجاهد برخه درې زره دیناره سوه د عثمان رضی الله عنه له شهادته وروسته له فتنو څخه بیخی بیل وو او له علی رضی الله عنه او معاویه رضی الله عنه یوه سره یې هم بیعت نه دی کړی د معاویه رضی الله عنه د امارت په پای کې په عسقلان کې وفات سو د وفات عجیبه پیښه ده، عبدالله بن سعدبن سرح رضی الله عنه یوه ورځ سهار ولاړ سو او دا دعائی وغوښته (اللهم اجعل عملی الصبح) اې الله ﷻ زما آخری عمل د سهار په وخت کې وګرزوی، او دس یې وکی او لمونځ یې کوي راسته طرف ته یې سلام وګرزوی خو کله چی چپه طرف ته سلام ګرزول غوښتل روح یې لوړ عالم ته والوتی، انالله وانا الیه راجعون، رضی الله عنه وارضاه (۳)

اتم : عکرمه بن ابی جهل) دئ هم له هغو خلکو څخه وو چی د مکی د فتح په ورځ یې نبی کریم ﷺ وینه مباح ګرزولی وه، عکرمه د ابوجهل زوی او د پلار په څیر دئ هم د رسول الله ﷺ له سختو دښمنانو څخه وو د مکی د فتح په ورځ یمن ته وتښتیدی د عکرمه ښځی ام حکیم بنت حارث بنت هشام، اسلام راوړی او له رسول الله ﷺ څخه یې د خپل میړه لپاره

(۱) زرقانی جلد ۲ /ص/ ۳۱۵)
(۲) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۹)
(۳) البدایه والنهایه جلد /۴/ ص/ ۲۹۸)
(۴) الاصابه جلد ۲ /ص/ ۳۱۶، زرقانی جلد ۲ /ص/ ۳۱۳)

دامن غوښتنه وکړه رحمت للعالمین صلی الله علیه وسلم دخپل سخت دښمن ابوجهل دزوی لپاره دامن غوښتنه سمدستی ومنله ،
عکرمه وتښتیدی اودساحل غاړی ته ورسیدی په همدی وخت کې یوه بیړی راغله اوعکرمه پکښې سپورسو کښتۍ سفرپیل کې چی یودم تیزباداوداوبوڅپې راغلې اوکښتۍ یې راګیرکه عکرمه دلات اوعزی څخه مرسته وغوښته ، خوپه کښتۍ کې خلکوورته وویل په دی وخت کې لات اوعزی هیڅ هم نه سی کولای یوائې یوه الله ﷻ ته فریادکوی ، عکرمه وویل قسم په الله ﷻ چی په سیندکی له الله ﷻ پرته بل څوک په کارنه سی راتلای نوپوه سوم چی په وچه کې هم پرته له اللهﷻ هیڅوک څه نه سی کولای په همدی وخت کې می په رښتیاله الله ﷻ سره داسی ژمنه وکړه (اللهم لک عهدان عافیتنی مما انافیه ان آتی محمدا حتی اضع یدی فی یده فلاجدنه عفوا غفورا کریما) اې الله ﷻ زه له تاسره داژمنه کوم چی که تازه له دی غمه خلاص کړم نوخامخابه محمدﷺ ته حاضرېږم اوخپل لاس به دهغه په لاس کی ایږدم اورښتیابه زه هغه ښښونکی اومهربان اوعفوه کونکی پیداکړم ..
له بل لوری دعکرمه ښځه ام حکیم هم ورورسیده اووې ویل (یاابن عم جئتک من عندابر الناس واوصل الناس وخیرالناس لاتهلک نفسک انی قداستأمنت لک رسول لله صلی الله علیه وسلم) اې زمادآکازویه زه تاته دهغه چاله خواراغلې یم چی ترټولوډیرنیکی کونکی دی اوډیرخپلوی پالونکی دی اوپه ټول مخلوق کې غوره سړی دی ته ځان مه برباده وه ماستالپاره له رسول الله ﷺ څخه امان لاس ته راوړی دی ..
عکرمه چی کله داخبری واوریدی دام حکیم سره راروان سو په لاره کی یې دکوروالی نیت وکې ام حکیمؓ وویل نه اوس خوته کافرېې اوزه مسلمان یم عکرمه وویل رښتیاهم لوی شئ ته منع کړی یې دایې وویل اودمکې وخواته راروان وو رسول الله ﷺ دعکرمه تر رارسید ومخکی صحابه کرامؓ ته فرمایلی وو (یاتیکم عکرة مؤمنا فلاتسبوا اباه فان سب المیت یؤذی الحی) عکرمه مسلمان راروان دی نوځکه تاسو دهغه پلارته بدمه وایاست ځکه مړی ته په بدویلوژوندی ته تکلیف رسیږی ..
عکرمه رسول الله ﷺ ته راورسیدی اودرسول الله ﷺ مخ ته ودریدی خپله میرمن ورسره ملګری وه دهغې پړونی پرسروو اودده څنګ ته ودریده عکرمه وویل چی زمامیرمن ولاړه ده دې ماته ویلی دی چی تاماته امان راکړی دی ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل دی رښتیاویلی دی تاته امان دی عکرمه وویل ته وکوم شئ ته بلنه ورکوی ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل ددی خبرشاهدی ورکه چی الله ﷻ یودی ، اوله هغه پرته هیڅوک دبندګی ورنسته اوزه دالله ﷻ رسول ﷺ یم اولمونځ کوه اوزکوة ورکوه اوداسلام نور ارکان یې ورته بیان کړه عکرمه وویل : (قدکنت لاتدعوا الاالی الخیر وامرحسن جمیل قدکنت فینا یارسول الله ﷺ قبل ان تدعونا وانت اصدقنا حدیثاً وابرنا) رښتیاهم ته خیراوغوره اوښوخبروته بلنه ورکوی یارسول اللهﷺ ددی حق بلنی څخه مخکی هم ته په موږکی ترټولوډیررښتینی اونیک وی

وروسته یې وویل(اشهدان الااله الاالله وان محمداعبده ورسوله)دشهادت دکلمې له ویلو وروسته عکرمه ﷺ ووویل زه الله تعالی اوټول ناست خلک شاهدان کوم چې زه مسلمان یم مجاهدیم اومهاجریم (۱) اواې دالله رسولهﷺ زماله تاداغوښتنه ده چې زمالپاره له اللهﷻ بخښنه وغواړې؟ نبی کریمﷺ دعکرمه ﷺ لپاره دبخښنې دعاوکړه عکرمه ﷺ ووویل یارسول اللهﷺ قسم په اللهﷻ ماچیکوم مصرف اولګښت داللهﷻ دلارې دمخنیوی لپاره کړی دی اوس به زه داللهﷻ ولارې ته دراببللولپاره دهغه دوه برابره لګښت کوم اوڅومره جګړې چې مې داللهﷻ اودهغه درسولﷺ په خلاف کړې ذی دهغه دوه برابره جګړې به داللهﷻ په لاره کې کوم اوپه کومو ځایوکې چې به ماخلک داللهﷻ له لارې منع کول په هم هغوځایوکې به خلک داللهﷻ ولارې ته رابولم ، اوعکرمهﷺ همداسې هم وکړه دابوبکرصدیق ﷺ دخلافت په وخت کې ابوبکرصدیق ﷺ لښکر دمرتدینو دمقابلې لپاره ولیږی عکرمه ﷺ دهغه لښکرمشراوامیروو لنډه داچې ټول ژوندیې داللهﷻ اودهغه درسولﷺ له دښمنانوسره په جهاداوجګړوکې تیر کر دابوبکرصدیقﷺ دخلافت په وخت کې داجنادین په جنګ کې شهیدسو اوپربدن مبارک یې دغشواوتورو تراویازیات ټپونه وو روح دی ښاد وی (۲)

ام المؤمنین ام سلمة ﷺ څخه روایت وایې چې رسول اللهﷺ وفرمایل چې ماپه خوب کې دابوجهل لپاره په جنت کې یوه ماڼۍ ولیده کله چې عکرمه ﷺ مسلمان سو نورسول اللهﷺ ام سلمه ﷺته وفرمایل چې دهغه خوب تعبیراوترجمه عکرمه دی (اصابه ترجمه عکرمهﷺ) دعکرمه ﷺ له اسلام راوړلووروسته داسې حالت ووچې کله به دقرآن کریم دتلاوت لپاره کینستی اوقرآن کریم به یې تلاوت کوی نودومره به یې ژړل چې دبې هوښۍ حالت به پرراغلی اوده په وار وار ویل (هذاكلام ربي . هذاكلام ربي) دازمادربﷻکلام دی دازمادربﷻکلام دی (۳)

په یو ه روایت کې راځي چې دمکې په فتح کې عکرمه ﷺ یومسلمان شهیدکی کله چې رسول اللهﷺ خبرسو نومسکې سو اووې فرمایل چې قاتل اومقتول دواړه په جنت کې دی (۴) ودیته اشاره وه چې عکرمه که څه هم اوس مشرک دی خوژرده چې په اسلام کې به داخل سی ..

نهم : هباربن الاسود)هبارمسلمانانوته ډیرې ستونزې رسولې وې اودرسول اللهﷺ لور زینب ﷺ دابوالعاص بن ربیع ښځې چې کله له مکې څخه دهجرت په نیت مدینې منورې ته روانه سوه نوهباربن اسود له څونوروکسانوسره ولاړې اوپه لاره کې یې زینب ﷺ په

(۱) زرقانی جلد ۲ /ص/ ۳۱۴)
(۲) الاستیعاب لابن عبدالبر جلد ۳ /ص/ ۱۴۸)
(۳) احیاء علوم الدین جلد /۱/ص/ ۲۵۳)
(۴) مدارج النبوة جلد ۲ /ص/ ۳۹۳)

نیزه ووهله چې په دی نیزه وهلو سره هغه له اوښه را ولویده دا په همدی وخت کې حامله وه
حمل يې ضائع سو او په همدی ناروغی کی وفات سوه (انا لله وانا الیه راجعون) دمکی
دفتح په ورځ رسول الله ﷺ دهبار بن اسود وینه مباح گرزولې وه کله چې رسول الله ﷺ له
جعرانه راستون سو نو هبار يې په خدمت کی حاضرسو راغلی مخامخ ودریدی صحابه
کرام ﷺ وويل یارسول الله ﷺ دغه هبار بن اسود دی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل ما ولیدی له
ناستو صحابه ﷺ څخه یوه دولا ړیدو نیت وکي نبی کریم ﷺ وفرمایل کښینه ، هبار بن اسود
ودریدی وی ويل (اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللهِ اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللهِ وَقَدْ هَرَبْتُ
مِنْكَ فِي الْبِلَادِ وَاَرَدْتُ اللِّحَاقَ بِالْاَعَاجِمِ ثُمَّ ذَكَرْتُ عائدتک وَصِلَتُكَ وصفحک عمن جهل علیک وکنا یا نبی
الله اهل شرک فهدانا الله بک وانقذنا من الهلکة فاصفح عن جهلی وعما کان یبلغک عنی فانی مقر بسوء فعلی
معترف بذنبی فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم قد عفوت عنک وقد احسن الله الیک اذ هداک للاسلام
والاسلام یجب ما قبله (۱)
ژباړه :سلام دی وی پر تا باندی ای دالله ﷻ نبی ﷺ زه شاهدی ورکوم چې له الله ﷻ پرته
دبندگی ورهیڅوک نسته او محمد ﷺ دالله ﷻ رسول ﷺ دی زه ستا څخه نورو ښاروته
وتښتیدم زمانیت وو چې له عجمیانو سره یوځای سم خو وروسته ستا احسان او ستا خپلوی
اوله ناپوهانو سره ستا مخ اړونه را یاده سوه ای دالله نبی ﷺ موږ مخکې مشرکین وو
بیا موږ ته الله ﷻ ستا په راليږلو سمه لاروښوده اوله بربادی يې وژغورلو نو ته زما دناپوهي
څخه مخ واړوه او دهغه خبرو چې تا ته زما له لوری رسیدلې دی رښتیا هم زه په خپل
بد کار اقرار کوم او دخپلی گناه اقرار کوم ، نبی کریم ﷺ وفرمایل : ما تا ته بخښنه وکړه
او الله ﷻ له تا سره ډیره نیکی وکړه چې تا ته يې سمه لاروښوده او اسلام تیر سوی گناهونه
ختموی

لسم (وحشی بن حرب) وحشی دسید الشهداء حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه قاتل
دی چې دهغه پوره بیان داحد په غزاکی تیرسوئ دی وحشی طائف ته وتښتیدی او بیا له
هغه ځایه مدینی منوری ته ولاړی او اسلام يې ومنی او دخپلی گناه بخښنه يې وغوښته .
ابوبکر صدیق ﷺ چې کله مسیلمة الکذاب ته دمقابلی لپاره لښکر ولیږی نو په دوئ کې
وحشی بن حرب ﷺ هم وو په کومه نیزه چې يې حمزه ﷺ شهید کړی وو هغه ورسره وه او په
هم هغه نیزه يې مسیلمة الکذاب جهنم ته ورسوی وحشی به ويل چې په دی نیزه می په
ټولو خلکو کې غوره سړی شهید کړی دی او په همدی نیزه می تر ټولو خلکو بد سړی هم
وژلی دی (استیعاب لابن عبد البر ترجمه وحشی بن حرب ﷺ (۲)

یوولسم : (کعب بن زهیر) کعب مشهور شاعر وو دنبی کریم ﷺ په شان کې به يې ناوړه
شعرونه ويل حاکم وایې چې دئ هم له هغه خلکو څخه وو چې رسول الله ﷺ يې وینه مباح
کړی وه دمکی دفتح په ورځ وتښتیدی وروسته بیا مدینی منوری ته ولاړی او په اسلام

(۱) الاصابه جلد ۲ /ص/ ۵۹۵) (۲) زرقانی جلد ۲ /ص/ ۲۱۶)

مشرف سو او د رسول الله ﷺ په مدح او صفت کې یوه قصیده وویله چې په بانت سعاد سره مشهوره دی (۱) رسول الله ﷺ له هغه ډیر خوشاله وو او خپل یو پټوپې ورکي ..

دوولسم : (**حارث بن طلاطل**) حارث هم د رسول الله ﷺ په شان کې ناوړه ژبه کاروله د مکې د فتح په ورځ علی کرم الله وجهه قتل کي (۲)

دیارلسم : (**عبدالله بن زبعری**) عبدالله ډیر ښه شاعر وو د رسو ل الله ﷺ په شان کې به یې ناوړه شعرونه ویل سعیدبن مسیب ﷺ وایې چې د مکې د فتح په ورځ دابن زبعری دوژلو حکم وسو دئ نجران ته وتښتیدی وروسته یې بیا توبه وکښه او د نبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضر سو او اسلام یې راوړې او په عذر کې یې دا شعرونه وویل (۳)

يَارَسُوْلَ الْمَلِيک اِنَّ لِسَانِيْ .... راتقٌ مَا فتقتُ اذا انا بُورٌ

اې د الله رسول ﷺ زماژبه به د هغه کوتاهي پټې وکړی کوم چې ما د خپلی بربادی او ګمراهي په وخت کې رسولی دی

آمَنَ اللحمُ والعظامُ بِرَبِّي .... ثم قلبی الشَّهِيْدُ اَنْتَ النَّذِيْرُ

زما غوښې او هډوکو په الله ﷻ باندی ایمان راوړی او بیا زما زړه شاهدی ورکوی چې ته د الله ﷻ زیری ورکونکی او ویروونکی یې (سیرة ابن هشام)

څورلسم : (**هبیره ابی وهب مخزومی**) دئ هم ډیر غټ شاعر وو او د نبی کریم ﷺ په ب شان کې به یې ناوړه شعرونه ویل د مکې د فتح په ورځ نجران ته وتښتیدی او هم هلته د کفر په حالت کی مړسو (سیرة ابن هشام، اصابه ترجمه هنده بنت ابی طالب هغه چې د ام هانئ په لقب سره مشهوره ده د هبیرة بن ابی وهب ښځه وه

پنځه لسم : (**هنده بنت عتبه**) د ابو سفیان ښځه دا هغه هنده ده چې د احد په ورځ یې د حمزه ﷺ زړه را وکیښ او ینه ځنی و زیبښله هنده هم په هغو ښځوکی وه چې رسول الله ﷺ د دې د وژلو رحکم کړی وو هندی رسول الله ﷺ ته ډیر تکلیفونه رسولي وو هنده د رسول الله ﷺ په خدمت کی حاضره سوه او عذریې وړاندی کی او اسلام یې ومنی کله چې کور ته ولاړه تهول بُتان یې ټوټی ټوټی کړه او داسی یې وویل قسم په الله ﷻ ستاسو په اړه موږ تیروتلی وو (۴) دا پنځه لس تنه هغه مجرمان وو چې د ښلو وړنه وو د دوئ ګناه ډیره لویه وه هرچا چې د خپلی ګناه اقرار وکی او توبه یې وکښه او رسول الله ﷺ ته حاضر سو هغه ژوندی پاته سو او څوک چې په خپله سرغړونه او بغاوت باندی پاته سو هغه ووژل سو،

اوس موږ د قریشو څو عزتمند مشران یادوو هغه چې د مکې د فتح په وخت کې د اسلام په سپیڅلی دین مشرف سوی دی

(۱) فتح الباری جلد ۸ /ص/۱۰، استیعاب /ص۲۹۷ (۲) فتح الباری ج/۸ /ص ۱۰ (۳) الصارم المسلول /ص/۳۴ (۴) سیرة ابن هشام واصابه جلد ۴ /ص/ ۴۲۵)

دابی قحافه رضی الله تعالی عنه اسلام راوړل ! یعنی دابوبکرصدیق ؓ دپلار

رسول الله ﷺ په مسجد حرام کی ناست و ابوبکرصدیق ؓ سپین ږیری پلار له ځان سره راوستی اودرسول الله ﷺ په خذمت کې حاضرسو اودرسول الله ﷺ مخ مبارک ته یې کښینوی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل (هلاترکت الشیخ فی بیته حتی اکون اناآتیه فیه)
اې ابوبکرصدیق ؓ تادا سپین ږیری ولی په کورکې نه پرینبودی زه به په خپله وهغه ته ورغلی وای ،، ابوبکرصدیق ؓ په ځواب کې ورته وویل (یارسول الله ﷺ هواحق ان یمشی الیک من ان تمشی الیه انت) یارسول الله ﷺ ددې پرځای چی ته زماپلارته راسی داغوره دی چی زماپلارپه خپله ستاپه خذمت کی حاضرسی ، وروسته رسو ل الله ﷺ دابوقحافه په سینه لاس مبارک تیرکي اوداسلام بلنه یې ورکه ، ابوقحافه اسلام ومنی دسپین ږیری والی له کبله یې ټول مخ اوسرسپین وو رسول الله ﷺ ورته وفرمایل نکریزی کاروه اوداټینګاریې وکی چی تور رنګ هیڅکله مه کاروه (۱)
علامه حلبی په سیرت حلبیه کی لیکی چې کله ابوقحافه ؓ اسلام راوړی نورسول الله ﷺ ابوبکرصدیق ؓ ته مبارکی ورکړه ، ابوبکرصدیق ؓ وویل یارسول الله ﷺ قسم په هغه ذات چی ته یې په حق رالیږلی یې ابوطالب که اسلام راوړی وای نوزماسترګی به ډیریخی سوی وی (۲)

دصفوان بن امیه اسلام راوړل !

صفوان بن امیه دقریشوله مشرانوڅخه ووپه ډیره میړانه اوسخاباندی مشهوروو په میلمستیااومهربانی کې دده ټوله کورنۍ ممتازه وه دده پلارامیه بن خلف دبدرپه جنګ کی ووژل سو دمکی دفتح په ورځ صفوان بن امیه جدی ته وتښتیدی دده ذاکازوی عمیربن وهب ؓ نبی کریم ﷺ ته راغلی اودصفوان لپاره یې امن وغوښتی نبی کریم ﷺ امن ورکي اودنښې په ډول یې خپله پګړی یاپټوهم ورکی عمیر ؓ ولاړی صفوان یې له جدی څخه بیرته راوستی اودرسول الله ﷺ په خذمت کې حاضرسو صفوان وویل اې محمد ﷺ عمیر ؓ وایي چی تاماته امن راکړی دی ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل بلی هوماامن درکړی دی صفوان وویل ماته دفکرکولولپاره دوې میاشتی وخت راکه ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل زه تاته څلورمیاشتی مهلت درکوم سمدستی نه سو مسلمان مګردحنین په غزاکې له رسول الله ﷺ سره ملګری سو اورسول الله ﷺ ته یې څه زغری امانتا ورکی کله چی حنین ته ورسیدی نوله ژبې یې داسی الفاظ ووتل (کان یربنی رجل من قریش احب الی من ان یربنی رجل من هوازن) دقریشویوسړی چی زماپالنه کوی هغه زماپه نزد ډیرغوره اوښه دی تردی چی دهوازن څخه یوسړی زماپالنه وکړی .. رسول الله ﷺ چی کله له حنین راستون سو صفوان ته یې بې شمیره پسونه اوبزی ورکړلی صفوان چی کله داپسونه اوبزی ولیدل وې ویل قسم په الله ﷻ دومره سخاله نبی ﷺ پرته بل هیڅوک نه سی کولای له دې وروسته مسلمان سو (استیعاب ، واصابه ترجمه صفوان بن امیه ؓ)

(۱) روض الانف جلد ۷ /ص/ ۲۷) —— (۲) سیرة حلبیه جلد ۲ /ص/ ۲۱۲) —— (۲) ابن هشام جلد ۴ /ص/ ۳۸)

دسهیل بن عمرو رضی الله عنه اسلام راوړل !

نوموړی دمکې له عزتمندو اومخوروخلکوڅخه وو دقریشودخطیب په نامه سره مشهوررود حدیبیه په سوله کې چې کله نبی کریمﷺ سهیل ولیدی نو وې فرمایل (قدسهل من امرکم) اوس ستاسو کاراسانه سو.

دمکې دفتح په ورځ سهیل خپل زوی عبدالله نبی کریم ﷺ ته ولیږی چې ولاړسه له رسول الله ﷺ څخه زمادپاره امن وغواړه ، رسول اللهﷺ نوموړی ته امن ورکی اوصحابه کرام رضی الله عنهم ته یې وفرمایل (من لقی سهیل بن عمرو فلایحد الیه النظرفلعمری ان له عقل وشرف ومامثل یجهل الاسلام) څوک چې له سهیل بن عمروسره وويني نودته دی په تیزنظرنه ګوری قسم دی زماپه هغه اللهﷻ چې ماته یې ژوندراکړی دی سهیل ډیر هوښیار اوعزتمند دی دسهیل په څیرسړی له اسلام لیری نه سی پاته کیدای ..

سهیل سمدستی اسلام نه راوړی خودحنین غزاته له نبی کریم ﷺ سره ملګری سو اودجعرانه په نامه ځای کې په اسلام مشرف سو (۱)

اوقسم یې وخوړی چې ماچې څومره جنګونه دمشرکینوپه ملګرتیاکې کړی دی هغومره به اوس دمسلمانانوپه ملګرتیاکې کوم اوڅومره مال چې ماپه مشرکینوباندی مصرف کړی دی هغومره به په مسلمانانولګوم (۲)

یوه ورځ دعمرفاروق رضی الله عنه په دروازه باندی ډیرخلک راټول سوی وو له نوموړی سره دملاقات په انتظارولاړوو سهیل بن عمرو رضی الله عنه ، ابوسفیان بن حرب رضی الله عنه اونورد قریشو سپین ږیری هم وو چوکیدار چې کله خبرورکی چې خلک ولاړدی عمرفاروق رضی الله عنه صهیب رضی الله عنه اوبلال رضی الله عنه اونور بدریان رضی الله عنهم دننه ور وغوښتل ، سهیل رضی الله عنه ابوسفیان رضی الله عنه اودقریشونورسپین ږیری یې پریښودل ، ابوسفیان وویل دنن په څیرپیښه خوماهیڅکله نه دی لیدلې مریان بلل کیږی اوموږته څوک ګوری لاهم نه په همدی وخت کې سهیل داسی ځواب ورکی چې ددې وړده چې په سروزرو ولیکل سی ، سهیل رضی الله عنه ابوسفیان اودقریشونورومشرانوته وویل اې خلکوستاسوپرمخونودغصی نښی ښکاره وینم ددی پرځای چې تاسوپه نوروباندی غصه وکوی تاسوته په کاردی چې پرخپلوځانوغصه وکوی ځکه دحق دین بلنه تاسوهم ته درکول سوه اوودې خلکوته هم دوئ ددې بلنې په اوریدوسره سمدستی ورمنډه کړه اوتاسوشاته پاته سوا ست قسم په اللهﷻ کوم شرافت اوغوروالی ته چې دوئ ورمنډه کړی ده ستاسوله هغه شرافته بی برخی کیدل زماپه نزد ددې دروازی تربې برخه کیدلو ډیرزیات سخت دی هغه چې تاسونن ورباندی په غصه یاست اواې خلکو داخلک ترتاسومخکی سوی دی په هغه څه چې تاسوولیدل اوستاسودپاره ددی شرافت اوفضیلت حاصلیدو اوس هیڅ لاره نسته ددې تللی عزت راګرزیدل اوتلافی که څه صورت وی نوهغه یواځی دالله ﷻ په لاره کې جهاد اودالله ﷻ په لاره کې قربانی اوسرورکول دی ددې دپاره تیارسی کیدای سی چې الله تعالی به تاسوته دشهادت عزت اونعمت درکړی

---

(۱) سیرة حلبیه جلد ۲ /ص / ۲۲۶) ——— (۲) اصابه جلد ۲ /ص / ۹۲)

سهیل خپل زړه راښکونکی تقریرپای ته ورسوی او ولاړ سو او دهغه وخت څخه دا الله ﷻ په لاره کی دجهادلپاره ودریدی له خپلی کورنۍ او اولادوسره یوځای درومیانو دمقابلی لپاره شام ته روان سو او دیرموک په جنګ کی شهیدسو اویوشمیرنورخک بیا وایې چی دعمواس په طاعون کی وفات سو بهرحال خپل هدف ته ورسیدی دطاعون مرګ هم شهادت دی (استیعاب لابن عبدالبرترجمه سهیل بن عمروؓ)

دابولهب ددواړو زامنو عتبه اومعتب اسلام راوړل !

عباسؓ وایې دمکی له فتح وروسته رسول اللهﷺ ماته وفرمایل چی ستادواړه وریرونه عتبه اومعتب دابولهب زامن چیری دی ؟ دوئ خومانه دی لیدلی چی دوئ دواړه چیری دی ؟ ماورته وویل چی دقریشوکوم مشرکین چی پټ سوی دی له هغوئ سره دوئ دواړه یوی خواته تللی دی رسول اللهﷺ وفرمایل چی ولاړسه اودواړه ماته راوله زه هم سمدستی دنبی کریمﷺ په لاربنوونه سپورسوم اودعرنه په نامه ځای ته ولاړم هلته می دوئ دواړه پیداکړه اوله ځای سره می راوستل ، رسول اللهﷺ دوئ ته اسلام وړاندی کی دوئ دواړواسلام ومنی اوله رسول اللهﷺ سره یې بیعت وکی وروسته نبی کریمﷺ ولاړسو اودواړه یې ترلاس ونیول اودکعبی شریفی دروازی ته نژدی ملتزم ته راغلی اوترډیره وخته یې دعا وکړه کله چی له هغه ځایه راستون سو مادرسول اللهﷺ په مخ مبارک دخوښي آثارولیدل ، ماپوښتنه وکړه چی یارسول اللهﷺ الله تعالی دی تاهمیشه خوشاله لری زه نن تاخوشاله وینم ؟ رسول اللهﷺ وفرمایل چی ماله لوی ښتن څخه داغوښتنه کړی وه چی زمادآکادواړه زامن ماته راکړی نوالله تعالی دوئ دواړه عتبه اومعتب رضی الله عنهما ماته راکړه اوراته هبه یې کړه (۱)

دمعاویه بن ابی سفیان رضی الله تعالی عنه اسلام راوړل !

یوشمیرخلک وایې چی معاویهؓ دمکی په فتح کې اسلام راوړی دی خوصحی خبره داده چی دحدیبیه له سولی وروسته یې اسلام راوړی نوموړی خپل اسلام پټ ساتلی وواودمکی په فتح کې هغه په ښکاره اسلام ومنی ، دټولو مسلمانانو مور ام حبیبه دابی سفیان لور دمعاویهؓ خور ده اودمور ورور ماماوی ځکه معاویهؓ دټولو مسلمانانو ماما دی اوڅنګه چی درسول اللهﷺ له اهل بیت اوخپلوانوسره مینه ساتل په مؤمن باندی فرض دی دغه رنګه درسول اللهﷺ له خسرګنۍ اودخسرګنۍ له خپلوانوسره هم مینه اومحبت پرمسلمانانو فرض اولازم دی ،، ابوسفیان بن حربؓ دنبی کریمﷺ دبی بی مبارکی ام حبیبهؓ پلاردی اومعاویهؓ دام حبیبهؓ ورور دی له دوئ سره مینه ساتل فرض دی اوله دوئ سره کین اودښمنی ساتل حرام اوناروادی اوتراسلام مخکی چی هرڅه سوی دی هغه ټول ښنل سوی دی اوتراسلام مخکی خبری کول دقرآن اوحدیث له مخی قطعاً ناروادی اومنع دی ...

(۱) الخصائص الکبری جلد ۱ /ص/ ۲۶۴) ---- (۲) اصابه جلد ۲ /ص/ ۴۳۳)

دمنډرانو (بتخانو) دنړولولپاره څو ټولګی ولیږل سو !

رسول اللهﷺ دمکی له فتح وروسته تقریباًپنځه لس ورځی په مکه کې پاته سو کوم بتان چی په کعبه کې وو هغه یې مات کړه او داسی یې وفرمایل (من کان یؤمن بالله والیوم الآخر فلایدع فی بیته صنما) څوک چی په اللهﷻ او دقیامت پرورځ ایمان لری هغه دې په خپل کورکې یو بت هم نه پریږدی ،، کله چی مکه مکرمه له بتانو پاکه سوه او دهغې ټول بتان مات سو او دباندی وغورزول سو نو دمکی په شاوخوا سیمو کی دبتانو دنړولو لپاره کوچنی ټولګی ولیږل ..

دعزی بت او سواع بت نړیدل !

دروژې په پنځه ویشتمه ۲۵ خالدبن ولیدؓ له دیرش سپرو سره دعزّی دنړولو لپاره نخته ولیږی سوله مکی بیاترنخله پوری دیوی شپې لاره وه او عمروبن العاصؓ یې دسواع بت دنړولو لپاره ولیږی همدا بت بیا له مکی مکرمی څخه درې میله لیری وو عمروبن العاصؓ چی کله هغه ځای ته ورسیدی نو دهغه بت ملنګ یا منجور عمروؓ ته وویل ته په څه نیت راغلی یې عمروبن العاصؓ وویل زه درسول اللهﷺ په امرددې بت دنړولو لپاره راغلی یم ملنګ چی کله داخبره واوریده وې ویل ته هیڅکله داکارنه سی کولای سواع خدای به تا په خپله له دی کاره وګرزوی ، عمروبن العاصؓ وویل افسوز دی ته اوس هم په دی ګمراهی کی ورک یې آیا بت څه اوری او که وینی چی مابه له دی کاره وګرزوی داخبره یې وکړه او په بت یې یودرود ګذار وکې چی په دې ګذار د ملنګ سواع خدای لاندی پرځمکه راولویدی او مات سو عمروبن العاصؓ ملنګ ته وویل څنګه سو تا د دروغ خدای ولیدی چی څنګه پرځمکه راپریوتی ملنګ هم سمدستی مسلمان سو او وې ویل اسلمت لله ، ما دالله ﷻ لپاره اسلام راوړی دی ..

دمنات بت دړی وړی سو !

او دروژې په ۲۶ سعدبن زید اشهلیؓ دمنات دنړولو لپاره مشلّل ته ولیږل سو او شل تنه سپاره له ده سره ملګری کړه (۱) لنډه دا چی دروژې مبارکی ټوله میاشت دبتانو په ماتولو یعنی داللهﷻ له ځمکی څخه دکفر او شرک دمرداری په پاکولو تیره سوه ..

او دکوچنی اختر په میاشت کې داسلام دپرمختګ او دحق دبلنی لپاره درې نیم سوه مهاجرین او انصارؓ له خالدبن ولید سره دکمان په نامه سیمی لاندی برخی ته ولیږل ، په دې سیمه کی بنی جذیمه یلملم ته نژدی دحوض په غاړه کې اوسیدل دهغه نوم عمیصاء وو کله چی دوئ هلته ورسیدل نو خالدبن ولیدؓ ولاړی او دوئ ته یې داسلام بلنه ورکړه دوئ دویری او خفګان په حالت کی وو په بنکاره خوبې داونه ویل چی موږ مسلمانان یو بلکې داسی یې وویل (صَبَأۡنَا صَبَأۡنَا) موږ خپل مخکی دین پریښودی ، خالدبن ولیدؓ داځواب کافی ونه ګڼی او بېردوئ یې برید وکې یو شمیر یې ووژل سوا وپاته بندیان سو کله چی رسول اللهﷺ ته راورسیدل او پیښه یې بیان کړه نو رسول اللهﷺ لاس پورته کې او دوه ځله یې داوفرمایل (اللهم انی ابرأ الیک مما صنع خالد. بخاری وفتح الباری جلد۸/ص/ ۴۵) ای اللهﷻ زه له هغه څه بیخی بیزاره یم کوم چی خالدؓ کړی دی وروسته یې علی کرم الله وجهه ته روپۍ ورکی او بنوجذیمه ته یې ولیږی ددی لپاره چی دوئ ته دیت دمړو پوره ورکړی علیؓ ولاړی او دوئ ته یې دیت ورکی او دخبری پلټنه یې وکړه کله چی بیرته راغلی نو ټوله پیښه یې بیان که رسول اللهﷺ بی حده دیر خوشاله سو او دایې وفرمایل (اَصَبۡتَ وَاَحۡسَنۡتَ) تا دیر ښه او دحق برابر کار وکی (۲)

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۳) (۲) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۳)

دحنين ، اوطاس ، او طائف غزاګاني دهجرت اتم کال دکوچنی اخترشپږمه دشنبی ورځ

حنین دیوځای نوم دی دمکی او طائف په مینځ کی پروت دی په حنین کې دهوازن او ثقیف قبیلی میشتی وی دوئ ډیر جنګیالی او په غشو ویشتلو کی ډیرپیاوړی و رسول الله ﷺ چی کله مکه فتح که له دوئ سره دااندیښنه پیداسوه چی هسی نه رسول الله ﷺ پرموږباندی بریدوکی دوئ مشوره سره وکړه پریکړه پردی وسوه چی مخکې تردی چی مسلمانان پرموږبریدوکی موږبایدموږپردوئ بریدوکو وددوئ مشرمالک بن عوف نصری دشل زره لښکرپه مشری له حنین څخه راروان سو اوپرمسلمانانودبریدنیت یې درلودی له دوئ سره یوتجربه کارسپین ږیری درید بن صمه هم وو دومره سپین ږیری وو چی نه یې څه لیدل اونه یې حرکت کولای سو مګرله ډیره وخت دجنګوتجربه درلوده ځکه یې هغه هم له ځان سره کی ددې لپاره چی له نوموړی څخه مشوری واخلی ،، مالک بن عوف ټولوخلکوته امرکړی وو چی له هرسړی سره به خپله کورنۍ اواولادونه وی ددی لپاره چی ښه په کلکه مقابله وکړی اوهیڅوک له خپلواولادو اوبچیانوونه تښتی دوئ حرکت پیل کله چی اوطاس ته ورسیدل نودرید پوښتنه وکړه چی داکوم ځای دی خلکو ورته وویل دااوطاس دی درید وویل داځای دجنګ لپاره ډیر برابراومناسب دی ځکه دد ې ځای ځمکه نه ډیره سخته ده اونه ډیره نرمه ده چی پښې پکې ننوزي وروسته یې وویل داڅه دی چی زه اورم داوښانو غرغری دخرو هنګاری اودپسواوبزو آوازونه اودماشومانوژړا اوفریاداورم ؟ خلکوو ویل مالک بن عوف ټول خلک له ښځواوماشومانواومال له هرڅه سره راوستلی دی ددی لپاره چی خلک دخپلوښځواوماشومانودساتنی لپاره ښه وجنګیږی ،، درید وویل دایې ډیر غلط کارکړی دی آیاماته خوړونکي به داټول شیان له ځان سره وړی ، په جنګ کی له توری اونیزی پرته بل هیڅ شئ په کارنه دی که تاسوماته وخوړه نودټول کورنۍ اواولاددرسوایی سبب به وی ښه داده چی ټول ښځی اوماشومان دی بیرته ولیږل سی که بریالی سو نوټول به راولو اوکه موماته وخوړه نوماشومان اوښځی به ددښمن له لاسه خوندی وی ، مالک بن عوف ته یې داخبره وکړه خوهغه ونه منله اووې ویل قسم په الله ﷻ که هیڅ وخت زه له خپلی رایه واوړم ددی سپین ږیری دماغ خراب سوی دی په هیڅ نه پوهیږی هوازن اوثقیف که زماپه رایه راسره ځی نوښه به وی اوکه داسی نه وی نوزه اوس دستی ځان وژنم ، ټولوو ویل موږتیاریواو ستاسره یو !

رسول الله ﷺ چی کله ددوئ په حالاتوخبرسو نوعبدالله بن ابی حدراسلمی ؓ یې دپلټنی لپاره ولیږی عبدالله ؓ یوه یادوې ورځی هلته تیری کی اوټول حالات یې وڅیړل اوراغلی ونبی کریم ﷺ ته یې ددوئ دجنګ دتیاری خبرورکي ، رسول الله ﷺ هم سمدستی دجنګ لپاره تیاری پیل کی له صفوان بن امیه څخه یې سل زغری په خواست وغوښتی اوصحابه کرام ؓ ته یې هم دتیاری حکم وکی کله چی لښکرتیارسو دادهجرت اتم کال دکوچنی اخترشپږمه ۶ اودشنبی ورځ وه رسول الله ﷺ ده دوولس زره کسانوله لښکرسره له مکی ووتی اودحنین په لوری روان سو لس زره سربایلونکی خوهغه وو چی

له مدینې منورې څخه له رسول اللهﷺ سره یوځای راغلي وو او یو شمیرنوي خلک هم په لښکرکې وو چې تراوسه یې لا اسلام نه وو منلی ، (سیرة ابن هشام)
ده دوولس زره تنو دالوی لښکرچې کله دحنین په لوری روان سو نو دیوه سړي له ژبې دالفظ ووتی (لن نغلب الیوم من قلة) نن ورځ به موږ دلږوالي له کبله ماته نه خورو ،، په دې خبره کې دفخراوځان خوښونې بوی وو چې دا د اللهﷻ نه دی خوښ دا سبابو په دی نړی کې کله لږوالي هم دماتی لامل وی ځکه یو شمیرصحابهؓ چې ودومره لوي لښکر ته وکتل نوله ژبې څخه یې داالفاظ ووتل چې نن ورځ به موږ دلږوالي له کبله ماته نه خورو یعنی که نن موږ ماته وخوړه نو داز موږ ماته به دلږوالي له امله نه وی بلکې د اللهﷻ له لوری به وی بریالیتوب او مرسته دهغه په لاس کی ده مګر د اللهﷻ په دربارکې داخبره ناخوښه سوه ځکه په دې خبره کی داوهم وو چې دکامیابۍ اوغلبې راز په ډیروالي کې دی خصوصاً بیا هغه خلک چې دتوحید منزلونه اودرسالت اونبوت له روښانه درباره تیرسوی دی دهغوئ دیوه سړي له ژبې څخه هم داسې دوهم خبره وتل ددوئ له شان سره مناسب نه وه خوکیدای سی چې کوم خلک چې دمکې په فتح کې مسلمانان سوی وو اونبی کریم ﷺ ملګري وو اوتراوسه لاددوئ په زړوکې اسلام نه ووټینګ سوی دادهغوئ دملګرتیا آثروو
په سنن نسائي کی راغلي دی چې یوه ورځ دسهار په لمانځه کې رسول اللهﷺ سورة روم لوستی دقرائت په مینځ کې رسول اللهﷺ ته څه ګډوډی او اشتباه پیښه سوه کله چې له لمانځه خلاص سو نو داسې یې وفرمایل (مابال اقوام یصلون معنا لایحسنون الطهور وانما یلبس علینا القرآن اولئک) څه حال دی دهغه خلکو چې زموږ سره په لمانځه کی دریږی او اودس په سمه طریقه نه کوی داسې خلک په موږ باندې په قرائت کې ګډوی راولي .
ددې حدیث شریف څخه داپه ډاګه کیږی چې دنبی کریم ﷺ دزړه مبارک دخړوالي اودقرائت دګډوډ والي لامل یوائې دهغه خلکوملګرتیاوه چې دوئ داوداسه د پوره آداب او دمستحباتو لحاظ نه ووساتلی معاذالله داسې نه وو چې په هغوئ کې څوک بې اودسه وو تول په اوداسه وو خودیوشمیرلمونځ کونکوپه اوداسه کی یوائې دآدابو او مستحباتو کموالي وو چې په دې سره دنبی کریمﷺ زړه مبارک متأثرسو ،، اوس له دې څخه دمشرکینو اوبدعتیانو زندیقانو وملحدینو او امریکایانو داثراوضرر اندازه تاسو په خپله وکوی .. علامه طیبی طیب الله وجعل الجنة مثواه ددې حدیث په وضاحت کې لیکی چې دسنتو اوآدابو رڼا او برکات بل ته ځی اودهغه په پرېښودسره دغیبی فتحو دروازی بندیږی اوپه یوشمیروختو کی ددې اثرنوروته هم ورځی چې ددې سړي په وجه بل سړی هم له نیکیو برکتو اوتجلیاتو څخه بې برخې کیږی ، په صحابه کرامؓ باندې چې کوم رنګ وو هغه دسرور کائنات علیه افضل الصلوات والتحیات دملګرتیا اثروو مګر په دې وخت کې دپردوخلکو دملګرتیا داثرله کبله یې بې اختیاره داکلمه له ژبې ووتله

لنډه داچې دالله ﷻ داخبره خوښه نه سوه اودبري پرځای دماتې خیره ولیدل سوه لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ﴾(۲۵)﴿ثُمَّ أَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ﴾(۲۶) سورة التوبه)

ژباړه: دحنین په ورځ چې کله تاسوخپل ډیروالی په ځان باوري کړلاست نوهغه ډیروالي تاسوته هیڅ ګټه ونه رسوله اودالله ﷻ فراخه ځمکه پرتاسوتنګه سوه بیاتاسو دښمن ته شااړوله اووتښتیدلاست تردی وروسته الله ﷻ خپل خاص آرام په خپل رسول ﷺ باندی اودمؤمنانوپه زړوباندی نازل کی اوداسی لښکرېې راکښته کي چې تاسونه لیدې او کافرانوته یې سزاورکړه اوداسزاءدکافرانوده ..

اسلامی لښکردسه شنبی په ورځ ماښام دحنین ډګر ته ورسیدی دهوازن اوثقیف قبیلی جنګیالی په کمن کي پټ ناست وو ، مالک بن عوف دوئ ته مخکی دالارښوونه کړی وه چې دتوروپوښونه وکاږی اوځیری یې کی لیری وغورزوی اسلامی لښکرچې کله ودغه ځای ورسیدی نوپه یوه دم شل زره تورو اونیزو پردوئ بریدوکی توره شپه وه پراسلام می لښکرپه یوه ځل دشل زره تورو بریدوسو چې په پایله کې دمسلمانانولښکر خواره واره سو اویواځی لس یادوولس فدایان له رسول اللهﷺ سره پاته سو په دوئ کې ابوبکرصدیق ؓ عمرفاروق ؓ علی ؓ اوعباس ؓ اوفضل بن عباس ؓ اواسامه بن زید ؓ اوځه نورفدایان وو عباس ؓ درسول الله ﷺ دقچری قیزه نیولی وه اوابوسفیان بن حارث ؓ دپالان نیولی وه ،، کوم خلک چې له مکی نوی راغلی وو هغوسمدستی په خپل مینځ کې خبری پیل کي ، ابوسفیان بن حرب دمعاویه ؓ پلارو ویل اوس به داماته خوړلی ترسینده پوری نه دریږی اوکلدة بن حنبل ډیر په خوشالی په زوره وویل نن جادوګری ختم سوه ، صفوان بن أمیه سره له دی چې تراوسه لامشرک وو وویل خولهٓ بنده که الله ﷻ دی ستاخولي بندی کي زماپه نزدداډیره غوره ده چې دقریشویوسړی زما پالونکي وی تردی چې دهوازن یوسړی زمامشراوپالونکی وی شیبه بن عثمان بن ابی طلحه وویل نن به زه له محمد ﷺ ځخه دخپل پلاربدله اخلم دده پلارپه احدکی وژل سوی وو کله چې هغه درسول الله ﷺ وخواته رامخ ته سو نوسمدستی غشی پرواوریدل اوونبی کریم ﷺ ته نه راورسیدی یوه سو چې دالله ﷻ له لوری دده ساتنه کیږی وروسته بیاپه اسلام مشرف سو

لنډه داچې کله دهوازن اوثقیف خلک له مورچو راووتل یودم یې بریدوکی اوپرمسلمانانوله هرلوری غشی دباران په څیرواوریدل دمسلمانانوپښي وښویدی یواځي څوفدایان خاص ملګری له رسول الله ﷺ سره پاته سو ، رسول الله ﷺ درې ځله ناره وکړه اې خلکو دې خواته راسی زه دالله رسول ﷺ یم اومحمدبن عبدالله ﷺ یم

انا النبی (۲) لا کذب .... انا ابن عبدالمطلب ..

(۱) تاریخ ابن اثیر ———— (۲) صحیح بخاری ، ومسلم)

زه ربښتینی نبی یم الله ﷻ چې له ماسره دفتح کومه وعده کړی اوزمادساتنی ژمنه یې کړی ده (۱) هغه بیخي حق ده په هغه ژمنه کې ددروغوامکان هم نسته اوزه دعبدالمطلب زوی یم ، دعباس ﷛ ډیر لوړږغ وو رسول الله ﷺ نوموړی ته حکم وکی چې مهاجرین اوانصاروﷺ ته ناره وکړه هغه په لوړآواز دانعره وکړه (یامعشرالانصار یا اصحاب السمرة) اې دانصاروﷺ ټولې اې هغه خلکوچې ترونه لاندی موبیعت رضوان کړی وو ،، ددې آواز په اوریدوسره صحابه کرام ﷺ دپتنګانوپه څیرد نبوت دشمع په شاوخوا راوګرزیدل رسول الله ﷺ پرمشرکینوباندی دبرید امروکی کله چې سخت جنګ پیل سو اودجنګ په ډګرکې دتوروبریښناوی پورته سوی رسول الله ﷺ یوموټی خاوری راواخیستی اودکافرانووخواته یې وپاشلی اودایې وفرمایل (شاهت الوجوه (رواه مسلم) تورسودامخونه ،،، دصحیح مسلم په بل روایت کی راځي چې رسول الله ﷺ دیوه موټی خاوری له ویشتلو وروسته داوفرمایل (انهزموا ورب محمد) قسم په رب ﷻ دمحمد ﷺ دوئ ماته وخوړه هیڅ یومشرک پاته نه سو چې دهغه په سترګوکې دی دهغه یوه موټی خاوری ګرځ نه وې لویدلی اویوساعت لانه وو تیرسوی چې دښمنانوماته وخوړه اوپښې یې دجنګ له میدان وښویدی ډیر وتښتیدل اوپه زرهاووبندیان سوپه دی اړه الله تعالی داآیت نازل کی

﴿ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنكُمْ شَيْئاً وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ ﴾(۲۵)﴿ ثُمَّ أَنَزلَ اللّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنزَلَ جُنُوداً لَّمْ تَرَوْهَا وَعذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُواْ وَذَلِكَ جَزَاء الْكَافِرِينَ ﴾(۲۶) سورة التوبه)

له یوه لوری رسول الله ﷺ خاوره دکافرانوپرمخ وشیندله له بل لوری داسلام سپاهیانویواځی دالله ﷻ په مرسته باور وکی اوبریدیې پیل کې په یوه ګړی ماته په بری بدله سوه دهوازن قبیلې پهلوانان سره له ډیره زوره اودبدبې له میدان وتښتیدل مسلمانانودوئ بندیانول ددښمن اویاتنه ووژل سو اوپه زرګونونوربندیان سو اوبې شمیره مالونه اوشتمنی دمسلمانانو لاس ته ورغلی (۲)

جبیربن مطعم ﷛ روایت کوی چې دهوازن له ماتې لږ مخکې یوتور پتوماولیدی چې له آسمان راښکته سو هغه پتوزموږاوددښمنانوپه مینځ کې ولویدی ناڅاپه له دې پتوتورمیږیان راووتل اودجنګ په میدان کې خواره واره سو ماته دهغوئ په ملائکوکیدوکې یوه ذره شک هم نه و کله چې دوئ راښکته سو دښمنانوهم ماته وخوړه (۳) له ماته خوړلووروسته دثقیف اوهوازن مشراوسپه سالار مالک بن عوف نصری له یوی ډلې سره وتښتیدی اوطاس ته یې ځان ورسوی هم هلته یې پناه واخیسته اوڅه خلک یانخله ته وتښتیدل ،رسول الله ﷺ دابوموسی اشعری ﷛ آکا ابوعامراشعری ﷛ له لږ فوځ سره ددوئ دمخنیوی لپاره اوطاس ته ولیږی کله چې دوئ هلته ورسیدل سمدستی جګړه

---

(۱) اشارة الي قوله تعالي (والله يعصمك من الناس)
(۲) عیون الاثر جلد ۲ /ص/ ۱۹۲)
(۳) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۳۴)

پیل سوه درید بن صمه سپین ږیری ګمراه دربیعه بن رفیع ؓ په لاس ووژل سو، دنوموړی زوی سلمه بن درید ابوعامراشعری ؓ په ګوډه (کونډی) په غشی وویشتی چی په همدی سره شهیدسو ابوموسی اشعری ؓ دجګړی ډګرته راودانګل اوبیرغ یې پورته کې اوپه ډیره میړانه یې جګړه وکړه اودخپل آکا قاتل سلمه بن درید یې ووژی جګړی ترهغه وخته دوام وکی ترڅو الله تعالی مسلمانانوته بری ورکي (۱)

ابوعامراشعری ؓ دشهیدکیدوپه وخت کې ابوموسی اشعری ؓ ته وویل اې وراره، رسول اللهﷺ ته زما سلام وایه اوداورته ووایه چی زمالپاره دبښني دعاء وکړی. ابوموسی اشعری ؓ وایې کله چې زه راغلم اودجنګ قصه می رسول اللهﷺ ته بیان که اودخپل آکا ابوعامراشعری ؓ پیغام می هم ورته ورسوی رسول اللهﷺ سمدستی داوداسه لپاره اوبه راوغوښتی اودس یې وکی اوددعاء لپاره یې لاسونه پورته کړه داسی دعاء یې وکه (اللهم اغفر لعبید ابی عامر) اې اللهﷻ عبیدابوعامرؓ ته بخښنه وکوی بیایې داډعاوکړه (اللهم اجعله یوم القیامة فوق کثیر من خلقک من الناس) اې اللهﷻ دقیامت په ورځ یې تر ډیرو لوړکي ، ابوموسی ؓ وایې ماغوښتنه وکړه چی یارسول اللهﷺ زمالپاره هم دبخښنی دعاء وکړه ، رسول اللهﷺ وفرمایل (اللهم اغفرلعبدالله بن قیس ذنبه وادخله القیامة مدخلا کریما) اې اللهﷻ دعبدالله بن قیس ؓ ګناهونه وبخښي اودقیامت په ورځ یې دعزت په ځای کې داخل کی (بخاری شریف باب غزوة اوطاس)

دطائف محاصره!

رسول اللهﷺ دحنین دغنیمت مالونه اوبندیانو په اړه حکم وکی چی په جعرانه کې دی یوځای سی اوپه خپله طائف ته ولاړی اودطائف تر تلومخکی یې طفیل بن عمرو دوسی ؓ له څوملګروسره دیوه غټ بت چی په (ذوالکفین) سره مشهوروو ولیږی چی هغه بت وسوځوی ، طائف ته درسول اللهﷺ له رسیدو څلورورځی وروسته طفیل بن عمرودوسی ؓ هم ورسیدی اویو منجنیق یې هم له ځان سره راوړی (زرقانی جلد ۳/ص/۲۸، عیون الاثرجلد ۲/ص/۲۰۰)

مالک بن عوف نصری دهوازن قیلی مشرقمندان له خپل فوځ سره درسول اللهﷺ تررسیدومخکی دطائف کلاته ننوتلی وواودروازه یې په ځان پسی بنده کړی وه او دډیر وخت لپاره یې غله اوخوراکی شیان په کلاکی زیرمه کړی وو رسول اللهﷺ چی کله طائف ته ورسیدی دوئ یې محاصره کړل اودمنجنیق په ذریعه یې پردوئ کاڼي واورول دوئ دکلاپردیوالو غشی ویشتونکی وخیژول هغوئ داسی سخت غشی وویشتل چی ډیرمسلمانان ټپیان سو اودولس تنه شهیدان سو ، خالدبن ولیدؓ دوئ ته دلاس په لاس جګړی بلنه ورکړه مګر دوئ په ځواب کې ورته وویل چی موږته دکلادکښته کیدو هیڅ اړتیانسته دډیروکلوغله موږزیرمه کړی ده کله چی داختمه سی بیابه موږ له توررو سره

(۱) عیون الاثر جلد ۲/ص/۱۹۲)

د ربنکته کېږو مسلمانان په منجنیق کینستل او د دیوال د سوری کولو هڅه یې وکړه مګر کافرانو له لوړی خوا داوسپنې ګرم سیخان پر واورول مسلمانان بیرته شاته راغلو رسول اللهﷺ چې کله دا حالت ولیدی نود باغود پرېکولو امریې وکی ، د کلاخلکو رسول اللهﷺ ته د اللهﷻ او د خپلوی وسیله مخ ته کړه اووې غوښتل چې تاسو باغونه مه پرېکوی ، رسول اللهﷺ وفرمایل : زه د اللهﷻ او د خپلوی په وجه دوئ پرېږدم وروسته یې د کلادیوال ته نژدې ږغ وکی چې که مرییځ له کلا را کښته سی او موږ ته راسی هغه به آزادوی په دی ترځ کی دوولس یادیارلس مریان را کښته سول او د مسلمانانو خواته راغله په همدې وخت کې نبی کریمﷺ یوخوب هم ولیدی هغه داسی چې د شیدو یوه پیاله زمامخ ته راوړل سوه یوچرګ راغلی په دې پیاله کې منبوکه ووهله او هغه شیدی واوښتلی ،رسول اللهﷺ داخوب ابوبکر صدیقؓ ته بیان کې ، ابوبکرؓ وویل غالباً داکلاا وس نه سی فتح کیدای رسول اللهﷺ نوفل بن معاویه دیلمی راوغوښتی اوپوښتنه یې ځنی وکړه چې ستاڅه رایه ده ، نوفل وویل یارسول اللهﷺ ګیدړه په خپله ځاله کې ده که بنده سی نوبه ونیول سی او که پاته سی نوتاته هیڅ تاوان نه سی رسولای (۱)

دابن سعد په روایت کی راغلی دی چې عمر فاروقؓ راغلی ونبی کریمﷺ ته یې وویل اې د اللهﷻ نبیﷺ ودې خلکوته ښیرا وکړ ه، نبی کریمﷺ وفرمایل اللهﷻ ماته اجازه نه ده راکړی ، عمرفاروقؓ وویل بیاموږته له هغوئ سر ه د جنګیدو څه ضرورت دی ، رسول اللهﷺ د روانیدو حکم وکي او د تلو په وخت کې یې دادُعاوکړه (اللهم اهدثقیفاً وائت بهم (۲)

اې اللهﷻ ته ثقیف ته سمه لاروښيي او دوئ ماته مسلمانان راولی ، او همداسی وسوځکه وروسته دا کلاپه خپله فتح سوه ټول خلک یې مسلمانان سو او مالک بن عوف نصری چې د دوئ مشر قمندان وو هغه په خپله د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضرسو او په اسلام مشرف سو .

د حُنین د غنیمتو ویشل !

رسول اللهﷺ له طائف روان سو د میانی په پنځمه جعرانه ته ورسیدی هغه ځای ته چې د غنیمت مال راغونډ سوی وو ،، شپږ زره بندیان او څلیرویشت زره اوښان او څلویښت زره پسونه اوبزی او څلور زره اوقیه سره زر دا ټول شیان راټول سوی وو رسول اللهﷺ ترلس ورځی زیات د هواز ن د خلکو انتظار وکی چې کیدای سی دوئ د خپلو خپلوانو ښځواو ماشومانو د خلاصون لپاره راسی مګر کله چې ترلس ورځی وروسته بیاهم څوک نه راغلی ترلس ورځي وروسته رسول اللهﷺ د غنیمت مال په غانمینو باندی وویشی (۳)

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۸)
(۲) الطبقات الکبری لابن سعد جلد ۲ /ص / ۱۱۵)
(۳) فتح الباری جلد ۸ /ص / ۳۸، عیون الاثر جلد ۳ /ص / ۱۹۳)

دغنیمت له ویشلو وروسته د هوازن پلاوی د رسول اللهﷺ په خذمت کې حاضر سو په دوئ کې نه کسانو اسلام ومنی او د نبی کریمﷺ په لاس مبارک یې بیعت وکی وروسته یې دخپلو مالو او ښځو او ماشومانو د سپارلو غوښتنه وکړه د نبی کریمﷺ رضاعی مور حلیمه سعدیه هم له همدی قبیلی څخه وه د دې قبیلی خطیب او مشر زهیربن صُرد ولاړ سو داسی غوښتنه یې وکړه چی یا رسول اللهﷺ په دې بندیانو کې ستا تروریانی خاله ګانی او دایانی دی (یعنی تئ ورکونکی ښځې) که دیو پاچا یا امیر سره زمونږ داسی اړیکی وای نو ډیره مهربانی به یې راسره کړی وه خو ته تر ټولو غوره یې پر مونږ چی کوم غم راغلی دی په هغه ته ښه خبر یې ته پر مونږ احسان وکړه اللهﷻ به پر تا احسان وکړی او دا شعر یې ولوستی

امنتن علینا رسول اللهﷺ فی کرم .... فانک المرء نرجوه و ننتظر

انشاء الله پوره قصیده به د پلاوو په بیان کې راسی.

رسول اللهﷺ ورته وفرمایل ما ستاسو ډیر انتظار وکی اوس خو غنیمتونه ویشل سوی دی له دوو شیانو یو غوره کې، بندیان، که مال، پلاوی وویل تا موږ ته د مال او نسب اختیار راکړی دی مونږ نسب خوښوو داو ښانو او پسو په اړه تا ته هیڅ هم نه وایو.. رسول اللهﷺ وفرمایل: زما او زما د کورنۍ بنی هاشم او بنی المطلب په برخه چی څه راغلی دی هغه ټول ستاسو دی مګر د نورو مسلمانانو په برخه چی څه ورغلی دی د هغه په اړه د ماپښین له لمانځه وروسته تا سو راشی و د ریږی ویناوکړی زه به ستاسو شفاعت وکړم، د ماپښین له لمانځه وروسته دهوازن د پلاوی خطیبانو فصیح او بلیغ تقریرونه وکول او د خپلو بندیانو د آزادولو غوښتنه یې وکړه، تر دوئ وروسته رسول اللهﷺ خطبه ولوسته لومړی یې د اللهﷻ حمد او ثنا و ویل وریسی یې وفرمایل چی ای خلکو دا ستاسو ورونه دهوازن قبیلی دی مسلمانان سوی دی او راغلی دی دا غوښتنه لری ما خپل او د خپلی کورنۍ برخه دوئ ته ورکړی ده زه مناسب ګڼم چی نور مسلمانان هم د دوئ بندیان خوشی کی کوم سړی چی د زړه په خوشالۍ سره دا کار وکوی نو غوره ده او که داسی ونه کوی نو زه هغه سړی ته د خپل بندی عوض او بدله ورکوم، کله چی دوئ دا خبره واوریده ټولو په ډیره خوشالۍ دهوازن ټول بندیان خوشی کړل او د رسول اللهﷺ په یوه خبره دهوازن شپږ زره بندیان له بنده خلاص سوه (۱)

د دې جګړې په بندیانو کې د رسول اللهﷺ رضاعی خور شیماء رضی الله عنها هم وه خلکو چی کله هغه کیر که دی وویل زه ستاسو د پیغمبرؑ خوریم. خلکو شیماء رسول اللهﷺ ته راوستله شیماء وویل ای محمدﷺ زه ستا خوریم او نښه یې وښوده چی په ورکتوب کې یو ځل تا په ما غاښ لګولی دی د هغه دا نښه موجوده ده رسول اللهﷺ وپیژند له او مرحبا یې ورته وویل او دناستی لپاره یې خپل څادر ورته وغوړوی او د ډیر خوشالۍ له امله یې په ستر ګو کې

(۱) فتح الباری جلد ۸/ص/۳۶)

اوښکي راغلی وروسته يې و فرمایل که ته زماسره پاته کیدل غواړی نوپه ډیردرناوی اوعزت به دې ساتم اوکه خپلی قبیلی ته تګ غواړی نوستاخوښه ده شیماء وویل زه خپل قوم ته تلل غواړم ، اومسلمانه سوه . رسول اللهﷺ دتګ په وخت کې دې ته څه اوښان اوپسونه اودرې مریان اویوه مینځه ورکړو (اصابه ترجمه شیماء جلد ۴ /ص / ۳۴۴)

دمکی په فتح کې چی دقریشوکوم مشران په اسلام کې داخل سو ووهغوئ تراوسه ګډوډه عقیده لرله ایمان یې په زړوکې ټینګ سوی نه وو ودوئ ته دقرآن په اصطلاح مؤلفة القلوب ویل سوی رسول اللهﷺ دغنیمتو دویشلوپه وخت کې ودې مؤلفة القلوب ته ډیر انعامونه ورکړل چاته يې دغنیمت له مال څخه سل اوچاته دوه سوه اوچاته درې سوه اوښان ورکړه چی تفصیلی بیان په فتح الباری اوزرقانی کی سوی دی)

لنډه داڅه غنیمتونه چی ورکړل سوه هغه دقریشومخورو اومشرانوته ورکړل سو انصاروﷺ ته هیڅ ورنه کړل سوه ځکه دانصاروﷺ دیوشمیرځوانانوله ژبی داالفاظ ووتل چی رسول اللهﷺ خوقریشوته غنیمتونه ورکړه اوموږيې پرېښودواوسره له دی چی زموږترتورو اوس لادهغوئ وینی څاڅی یوشمیرنورو وویل چی په سختیواوتکلیفوکې خوموږ رابلل کیږو اوغنیمتونه بیاپربل چاویشل کیږی ، رسول اللهﷺ چی کله له دې خبرو خبرسو نوانصارﷺیې راوغوښتل اووې فرمایل اې انصاروﷺ داڅه خبره ده چی زه یې اورم ، انصاروﷺ وویل یارسول اللهﷺ زموږمشرانواوپوهانواودرایه په خاوندانوکې یوه هم داخبره نه ده کړی بلکې یوشمیرځوانانوداسی ویلی دی ، رسول اللهﷺ وفرمایل اې انصاروﷺ آیاتاسوبی لاری نه واست اللهﷻ تاسوته زماپه وجه سمه لارونه ښوده اوپه خپل مینځ کی یودبل دښمنان نه واست ؟ الله تعالی زماپه ذریعه ستاسوزړونه یودبل سره ونه تړل ، اوتاسوبی وزله نه واست ، الله تعالی زماپه ذریعه تاسوشتمن نه کړلاست ، انصاروﷺ وویل یارسول اللهﷺ ته چی څه وایې هغه بیخی صحی دی ربښتیاهم داللهﷻ اودهغه درسولﷺ پرموږباندی لوی احسان دی ، رسول اللهﷺ وفرمایل تاسوزمادخبروځواب راکولای سی ، چی ووایاست اې محمدﷺ کله چی ته خلکودروغجن ګڼلی ، نوموږستاتصدیق وکی ، اوکله چی بی ملګرو اوبی مرستندویه وی ، په هغه وخت کې موږستاملګری اومرسته وکړه ، اوکله چی ستاداوسیدوځای نه وو ، موږتاته ځای درکی ، اوکله چی ته غریب اوفقیروی ، موږستامرسته وکړه ، اې دانصاروﷺ ټولی آیاستاسوزړه په دې خفه سوی دی چی ماددی رزیلی دنیا چی ددې حقیقت دسراب په څیردی څه سامان اویوڅوروپۍ ویوڅو خلکوته دزړه دمیلان لپاره ورکړی اوستاسوپه ایمان اواسلام اویقین باندی می باور وکړ اوتاسومی پرېښودی ،، دبخاری په ورایت کی راغلی دی چی رسول اللهﷺ داسی وفرمایل چی قریشوته دجګړوغمونه رسیدلی دی یعنی دمسلمانانوپه مقابله کی دوئ ته ځانی اومالی زیان اوښتی دی ځکه می دوئ ته غنیمتونه ورکړه ددې لپاره چی ددوئ دبربادسوومالوتلافی

وسی او ددوئ زړونه له اسلام سره مینه پیدا کي او په جګړو کې ددوئ ورونه وژل سوی اوبندیان سوی اورنګارنګ تکلیفونه اوغمونه ورته رسیدلی او له دې څخه الله تعالی تاسوساتلی یاست نودزړه دمیلان دپاره داسی خلکوته مال ورکول مناسب دی اوتاسوخومؤمنان یاست دایمان اویقین بی مثاله اونه تلونکی دولت درکړل سوی دی آیاتاسوپه دی باندی خوشاله نه یاست چی خلک اوښان اوپسونه خپلورکورته بیایې اوله تاسوبه دا الله ﷺ رسول ﷺ ملګری و قسم په هغه ذات چی دهغه په لاس کې زماروح دی که هجرت دتقدیر امر نه وای نوزه به هم له انصارو﷢ څخه وم که خلک په یوه لاره ولاړسی اوانصار﷢ په بله لاره نوزه به هرومرودانصارو﷢ لارغوره کوم اې الله ﷻ ته په انصارو﷢ اوددوئ په اولادو اوداولادوپراولادو باندی مهربانی وکړی داویناچی ځان قربانونکوانصارو﷢ واوریده چیغی اوژړا اوفریادونو ځمکه پرسرواخیسته دوئ ټولوپه یوه خوله وویل یارسول الله ﷺ قسم په رب ﷻ موږټول په دی بیخی خوشاله یو چی دالله ﷻ رسول ﷺ زموږ په برخه سی ورروسته دوئ سره ولاړه .رضی الله عنهم ورضوا عنه) (تاریخ ابن اثیر جلد ۲ /ص/۱۳۱)(۱)

له جعّرانی څخه دعمری په نیت دهجرت اتم کال ذالقعده میاشت !

دهجرت اتم کال دمیانی په میاشت کې رسول الله ﷺ له جعرانی څخه دشپې مکی مکرمی ته دعمری په نیت روان سو. کله چی ورسیدی ، عتاب بن اسید ﷛ یې دمکی والی وټاکی ، اومعاذبن جبل ﷛ یې ددینی زدکړو لپاره له هغه سره پریښودی اودوې میاشتی اوشپاړس ورځی ورروسته دمیانی په ۲۷ ورځ له خپلوملګرو﷢ سره مدینی منوری ته ورسیدی (۲)

دمتعت دحراموالی اعلان !

رسول الله ﷺ چی له اوطاس څخه دعمری لپاره تشریف راوړی دکعبی شریفی په دروازه ودریدی اودکعبی ددروازی دواړه پلی یې په دواړولاسونیولی اوداسی یې وفرمایل : چی متعت ترقیامته پوری دتل دپاره حرام دی دااعلان دشپې په وخت کې وسواوداوریدو نکو شمیرهم لږوو ټول صحابه کرام ﷢ په دې نه سوخبر ځکه یوشمیرپه ناخبری کی تردې اعلان ورروسته هم متعت وکړ لومړی ځل خورسول الله ﷺ دخیبر په غزاکی دمتعة دحراموالی اعلان کړی وو اودویم ځل دتبوک په غزاکې اودریم ځل دکعبی شریفی په دروازه باندی وسو ورروسته بیادعمرفاروق﷛ دخلافت په وخت یوشمیرخلکودناخبری په وجه دمتعة نکاح وکړه عمرفاروق﷛ چی کله خبرسو نومنبرته وختی اووی ویل ، چی نبی کریم ﷺ متعه ناروا کړی دی اوځای ځای درسول الله ﷺ په وخت کې دناخبری له کبله متعه سوی ده او هغه په دی باندی هیڅ نیوکه نه ده کړی لنډه داچی دمتعة حرمت ثابت سوی دی اوس زماله دې اعلان ورروسته که څوک متعة وکړی زه پرهغه باندی دزناحد جاری کوم ، دعمرفاروق﷛ له دی اعلان ورروسته متعه بالکل بنده سوه . .

(۱) دنبی کریم ﷺ دوعظ ډیرځایونه په فتح الباری جلد ۸ /ص/۴۰، اوزرقانی جلد ۳ /ص/۳۸ کې هم ذکرسوی دی مګر په هغه ی ترتیب اوپرلپسی والی سره په تاریخ ابن اثیرالجزری کې ذکرسوی دی ———— (۲) زرقانی جلد ۳ /ص/۴۱)

دهجرت داتم کال ہیلاہیلی پیښې !

(۱) لومړی پیښه په همدې کال عتاب بن اسید رضی الله عنه په ټولو مسلمانانو داسی حج وکی لکه څنګه چی به مخکې عربو کوی

(۲) په همدې کال دمیاښی په میاشت کې دماریه قبطیه رضی الله عنها له نس ابراهیم بن رسول الله صلی الله علیه وسلم پیدا سو .

(۳) په همدې کال رسول الله ﷺ عمرو بن العاص رضی الله عنه عامل وټاکی اودعشر اوزکات لپاره یې عمان ته ولیږی

(۴) په همدې کال رسول الله ﷺ کعب بن عمیر رضی الله عنه ذات اطلاع سیمې ته چی دشام له سیمو څخه ده داسلام دبلنې لپاره ولیږی پنځه لس تنه یې ورسره کړه دهغه ځای خلکو ټول مسلمانان شهیدان کړه یوائې یو په ډوئ کې روغ پاته سو او مدینی منوری ته بیرته راغلی (تاریخ ابن اثیر صفحه ۱۳۲)

(لطائف او معلومات !) رازونه اوښوونې

دعربو ډیرو قبیلو دمکې دفتح انتظار کوی چی که محمد ﷺ مکه فتح که نو هغه به رښتیا هم پیغمبر ﷺ وی کله چی مکه مکرمه فتح سوه نو خلک راتله او ډلی ډلی په اسلام کی داخل سو لکه چی الله تعالی فرمایي ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ (۱) ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾ (۲) ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ (۳) سورة النصر)

ژباړه : کله چی دالله ﷻ مرسته او فتح راسی اوته خلک ووینې چی په دین اسلام کې ډلی ډلی داخلیږی نو په دغه وخت کې دالله ﷻ په تسبیح او حمد او بخښنې مشغول سه او ددې پاته دنیا دسفر کولو وخت رانژدی دی بیشکه هغه لوی توبه قبلونکی دی ..

مګر دهوازن او ثقیف قبیلې دجګړې په مهارت پوه وی او ډیر ښه غشی ویشتونکی وو په تکوینی طور دهغوئ زړونه اوس دستی بندسو ددې لپاره چی له خپل زور او قوت سره دجنګ ډګر ته راسی تردی چی هیڅ نارینه او ښځه ماشوم او سپین ږیری اوښان اوبزې اوڅاروی اوهر رنګه مال چی په کوروکې هیڅ یې نه پریښوده الله ﷻ داټول غنیمتونه پریوه ځای مسلمانانوته ورکړه ددې لپاره چی الله تعالی په دغه وخت کې دخپل پاک دین دښکاره بری عجیبه اونالیدلی منظر دنیاته وښیي

دعربو په غزاګانو کی پیل دبدر له غزاوسو چی په دی سره ټول عرب وویریدل او پای دحنین په غزاوسو چی دې دعربو زور اودبدبه پای ته ورسوله له دې غزا وروسته په جزیرة العرب کی دهیچا توان نه وو چی دحق دین په مقابله کې سرپورته کي مګر کله چی دیو شمیر مسلمانانو له ژبې داالفاظ ووتل (لن نغلب الیوم عن قلة) نن به موږ دلږوالی له کبله ماته نه خورو داالفاظ دالله ﷻ نه سو خوښ ځکه په لومړی سرکې ماته راغله ددی لپاره چی داوښودل سی چی فتح اوبری یوائې دالله ﷻ له لوری دی دلږوالی او ډیروالی په وجه نه دی دچاچی الله تعالی مرسته وکړی په هغه باندی هیڅوک نسی بریالی کیدای

اودچاله مرستی چی لاس پورته کی دهغه بیا هیڅ مرستندوی نسته او بل ددې لپاره چی خلکوته داو ښیی چی الله تعالی په خپله دخپل رسول ﷺ او دخپل دین ساتنه کوی ستاسو په ډیروالی باندی نه ده تاسو خوسره له دومره ډیروالی وتښتیدلاست خو کله چی تاسو ته دامعلومه سوه چی زموږ ډیروالی او زموږ توان هیڅ کارنه ورکوی یوائې دالله ﷻ مرسته او قوت زموږ مرسته کولای سی نو بیا الله تعالی پر تاسو داانعام وکی :

﴿ثُمَّ أَنزَلَ اللهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ﴾ (۲۶)آیت سورة التوبه) ژباړه : بیا الله تعالی په خپل رسول ﷺ او مؤمنانو باندی ځانګړی آرام او ډاډ ناز کی او دمرستی لپاره یې داسی لښکر راولیږی چی تاسو نه لیدی او کافرانو ته یې سزا ورکړه او دا سزا دکافرانو ده ..

دالله تعالی داعادت دی چی دبریالیتوب او مرستی بدله عاجزانو او خاکسارو ته ورکوی لکه چی الله تعالی فرمایې ﴿وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾ (۵) ﴿وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾ (۶)سورة القصص) ژباړه : زموږ اراده ده چی په هغه خلکو باندی احسان وکړو چی دوئ په ځمکه کې دکافرانو له اوری کمزوری ګڼل سوی دی او دوئ موږ واکمن وګرزوو او دکافرانو دملکیتو وارثان یې وګرزوو او په ځمکه کې دوئ ته حکومت ورکړو او فرعون او هامان او ددوئ لښکروته مو ددوئ په لاس داسی شیان وښودوچی له هغه څخه دوئ وویریږی ..

لکه چی دبدر په غزاکی دفتح او دحنین په غزاکی دماتی همدا راز وو لکه چی الله تعالی فرمایې (لقدنصرکم الله ببدرو وانتم اذلة) یقینا الله تعالی له تاسو په بدر کې مرسته وکړه په داسی حال کې چی تاسو بیخی بی وزلی او شتوواست ..

داحد غزا په حقیقت کې دبدر دغزا تکلمه پوره کیدل وو لکه چی له پیښو څخه داسی ښکار ریږی لکه چی دبدر او حدغزا دواړی په یوه ځای یوه غزاوی او دعربو دقبیلو سره لومړنی غزاوه او دحنین غزا آخری غزاوه ځکه په لومړنی غزاکې لومړی فتح او دهغې په پای کی ماته یعنی داحد په غزاکی او دحنین په غزاکی په پیل کې ماته وه خو وروسته بیا فتح ددی لپاره چی دعربو دغزاګانو پیل او پای دواړه په بریالیتوب او مرسته باندی سی او لکه څنګه چی دبدر په غزاکی دمسلمانانو دمرستی لپاره ملائکی له اسمان راښکته سوی وی دغه رنګه دحنین په غزاکی هم ملائکی له اسمان راښتکه سوی ..

دغنیمت دمالو زیاته برخه رسول الله ﷺ هغو خلکوته ورکړه چی ددوئ په زړو کې تراوسه لا ایمان نه وو ټینګ سوی ددې لپاره چی په دی احسان سره ددوئ مینه له رسول الله ﷺ سره ډیره سی ځکه داحسان کونکي مینه فطری کاردی دچاپه لاس نه دی لکه چی یو شاعر وایې : (احسن وجه فی الوری وجه محسن .... وایمن کف فیهم کف منعم

او کله چی درسول الله ﷺ مینه په زړو کې ټینګه سی نوله هغه زړه څخه بیا ددنیا او مافیها مینه په خپله وزی دانه سی کیدای چی په یوه زړه کی دواړی مینی یو ځای سی درسول الله

ﷺ مینه او د دنیا مینه لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿مَا جَعَلَ اللهُ لِرَجُلٍ مِّن قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ﴾ سورة الاحزاب آیت ۴) الله عزوجل د هیڅ یوه سړي په سینه کې دوه زړونه نه دي پیدا کړي ..

دانصارو ؓ د شکایت لامل معاذ الله د مال مینه او محبت نه وو ځکه د دوئ په اړه رسول الله ﷺ په خپله شاهدي ورکړه چې ماستاسو په ایمان او یقین باندې باوروکې او تاسو ته مې له مال غنیمت څخه برخه درنه کړه د دوئ په پاکو زړوکې د دنیا مینه چیرې ځاییدای سي بلکې لامل یې داوو چې انصارو ؓ داورکړه داکرام او عزت او د بریالیتوب دلیل وګڼې ځکه یې د غیرت په غوښتنه په زړوکې دافکرپیدا سو چې په دې ځای کې رسول الله ﷺ زموږ په ځیرځان قربانونکو له درناوي ولې سترګې پټې کړي او سره له دې چې دا سترګې پټول تردې انعام په سلهاوو زره درجو غوره وو ځکه دا سترګې پټول د انصارو ؓ د ایمان او اخلاص سند وو او هغه انعام ورکول د دوئ د ګډوډوالي دلیل وو د چا په ایمان باندې یې چې باور وو هغوئ یې پریښودل ،، دامضمون د حافظ ابن قیم رحمه الله د خبرو وضاحت او شرح ده علماء دې زادالمعاد او فتح الباري جلد ۸ /ص /۳۹ وګوري)

په همدې کال د بیلابیلو ځایو والیان او امیران وټاکل سو !

د مکې له فتح وروسته تقریباً ټوله جزیرة العرب د اسلام ترسیوري لاندې سوه ځکه دا اړتیا پیښه سوه چې د مسلمانانو په سیمه کې نظم او امن ته توجه وسي ځکه رسول الله ﷺ د اسلام د برې او حکومت د پاته کیدو لپاره په بیلابیلو ځایو کې بیل بیل والیان او حاکمان وټاکل، لومړی ، باذان بن ساسان یې د صنعاء والي وټاکی ، باذان مخکې د کسرې له لورې د صنعاء والي وو کله چې الله تعالی کسرې هلاک او برباد کې په همدې وخت کې باذان مسلمان سو رسول الله ﷺ نوموړي پرخپل حکومت پریښودی ترڅو چې باذان ژوندی وو هیڅوک یې له ده سره په واک کې نه دي شریک کړي د باذان له مرګ وروسته د ده زوی شهربن باذان د صنعاء والي سو د شهربن باذان له مرګه وروسته خالد بن سعید بن العاص اموي د صنعاء والي وټاکل سو ،

او زیاد بن لبید انصاري ؓ یې د لبید او ابوموسی اشعري ؓ یې د عدن او معاذ بن جبل ؓ یې د یمن د جند ولایت والي او ابوسفیان بن حرب یې د نجران او د ده زوی یزید بن ابي سفیان یې د تیمامي او عتاب بن اسید ؓ د مکې والي او حاکم وټاکل سو او علي کرم الله وجهه د یمن قاضي وټاکل سو (۱)

دعاملانو (زکات ټولونکو) لیږل دهجرت دنهم کال پیل !

دهجرت نهم کال پیل سو دهجرت اتم کال پای ته ورسیدی او د محرم الحرام میاشت رانبکاره سوه په دې میاشت کې رسول الله ﷺ عاملان زکوة راټولونکي وشاو خواسیمو ته د زکاتو او عشر راټولولو لپاره ولیږل

زادالمعاد جلد اول /۱ /ص /۳۱)

لومړی (۱) عینیة بن حصن فزاری ﷺ بنی تمیم ته ولیږل سو ، دویم (۲) بریدة بن الحصیب ﷺ ، اسلم قبیلی ته ولیږل سو (۳) عبادبن بشراشهلی ﷺ ، سلیم اومزینه قبیلی ته ولیږل سو (۵) رافع بن مکیث ، جهینیه قبیلی ته ولیږل سو عمروبن العاص ﷺ بنی فزاره قبیلی ته ولیږل سو (۶) ضحاک بن سفیان کلابی ﷺ ، بنی کلاب قبیلی ته ولیږل سو (۷) بسربن سفیان کعبی ﷺ بنی کعب قبیله ته ولیږل سو ابن الُلتبیه ازدی ﷺ ، ذنیان قبیله ته ولیږل سو [۔ا]۔ (۸) علاء بن الحضرمی ﷺ ، دبحرین سیمی ته ولیږل سو (۹) حضرت علی کرم الله وجهه ، دنجران سیمی ته ولیږل سو (۱۰) عدیٰ بن حاتم ﷺ ، بنی طی اوبنی اسد قبیله ته ولیږل سو (۱۱) مالک بن نویره ، بنی حنظله قبیله ته ولیږل سو [۔۲۔]

بنوتمیم ته دعیینة بن حصن فزاری ﷺ سریه دمحرم میاشت دهجرت نهم کال ا

رسول الله ﷺ بشربن سفیان عدوی دزکاتوټولولوپاره بنوتمیم ته خواته ولیږی نورخلک زکوة ورکولوته تیارسو مګر بنوتمیم په دی کې خفه سو اووې ویل چی قسم په الله ﷻ که له دی ځایه یواوښ هم بوزی توری یې راوایستی اودجګړی لپاره تیارسو بشرچی کله داحالت ولیدیٔ بیرته راستون سو اورسول الله ﷺ ته یې خبرورکی رسول الله ﷺ عیینه بن حصن فزاری ﷺ له پنځوس مجاهدینوسره د سقیاپه نامه ځای ته ولیږی چیری چی بنوتمیم اوسیدل داځای له جحفی څخه اولس میله لیری دی مجاهدین په شپه کی ورسیدل اوپردوئ باندی یې بریدوکی یولس نارینه اویویشت ښځی اودیرش ماشومان یې بندیان مدینی منوری ته راوستل ، بنوتمیم مجبورسو اودلس تنه یوپلاوی یې ونبی کریم ﷺ ته ولیږی په دوئ کې عطارد بن حاجب اوزبرقان اوقیس بن عاصم اواقرع بن حابس هم وو کله چی دوئ مدینی ته ورسیدل نودرسول الله ﷺ دحجری شریف شاته ودریدل اونبی کریم ﷺ ته یې آواز وکی ، اې محمدﷺ دباندی راووزه له موږسره په شاعری اوفخرکی مقابله وکړه زموږصفت کول ښائست دی اوزموږبدی بیانول عیب دی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل داشان خودالله ﷻ دی اونه زه شاعریم اونه ماته دفخرحکم سوی دی په دی اړه داایت نازل سو :﴿إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِن وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾ (۴)﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (۵)آیت سورة الحجرات) (۳)

ژباړه په تحقیق سره کوم خلک چی تاته دحجرودشاله خوا ناری وهی ډیریې نه پوهیږی اوکه دوئ صبرکړی وای ترهغه وخت چی ته راوتلی وای نودابه ددوئ لپاره غوره وو اوالله ﷻ بخښونکی اومهربان ذات دی ..

(۱) طبقات ابن سعد جلد ۳ /ص / ۱۱۵)
(۲) زادالمعاد جلد ۲ /ص / ۲۱۰)
(۳) روح المعانی جلد ۲۶ /ص /۱۳۱)

ادب سائل ډیر ستر نعمت دی !

عبدالله بن عباس ﷺ د قرآن د زده کړی لپاره د سید القرآء ابی بن کعب ﷺ کور ته، ورتلی د ادب په وجه به یې دروازه هیڅکله نه ډبوله د ابی بن کعب ﷺ په انتظار به ناست وو ترڅو چې به هغه په خپله د باندې راووتی یوه ورځ ابی بن کعب ﷺ ورته وویل ته دروازه ټکوه، عبدالله بن عباس ﷺ په ځواب کې ورته وویل (العالم فی قومه کالنبی فی اُمةٍ وقد قال الله تعالی فی حق نبیه علیه الصلوة والسلام ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (۵) آیت سورة الحجرات)

ژباړه: عالم په خپل قوم کی د نبی په څیر دی په خپل امت کې او الله تعالی د خپل نبی ﷺ په اړه فرمایلی دی چې که دوئ صبر کړی وای تر هغه وخت چې ته راوتلی وای نو دا به غوره وو ،،، ابو عبیدة ﷺ وایې چې ما د هیچا د دروازه نه ده ټکولی ترڅو چې هغه په خپله وخپل دوست ته تشریف راوړی علامه الوسی وایې چې له کومه وخت چې ما دا قصه ولیده له همدې وخت می بیا د استاذانو او شیخانو سره همدا معمول دی والحمد لله تعالی علی ذلک بیرته خپلې خبری ته ګرزو: وروسته رسول الله ﷺ د باندی راووتی او د ماپښین لمونځ یې اداکی کله چې له لمانځه خلاص سو د مسجد په غولی کی کینستی پلاوی وویل موږ د فخر د مقابلې لپاره راغلی یو ته زموږ شاعر او خطیب ته د وینا اجازه ورکړه، رسول الله ﷺ وفرمایل اجازه ده :

دعطارد بن حاجب تمیمی خطبه !

د بنو تمیم خطیب او ویاند عطارد بن حاجب ولاړ سو او داسی خطبه یې ولوستله!

الحمدلله الذی له علینا الفضل هو الذی جعلنا ملوکا وهب لنا اموالا عظاما مانفعل فیها المعروف وجعلنا اعز اهل المشرق واکثر عددا وعدة فمن مثلنا فی الناس السنا بروس الناس وافضلهم فمن فاخرنا فلیعدد مثل ماعددنا وانا لوشئنا لاکثرنا الکلام ولکنا نستحی من الاکثار وانا نعرف بذلک اقول هذا لان تأتوا بمثل قولنا وامر افضل من امرنا)

ژباړه: حمد او صفت هغه ذات لره دی چې موږ ته یې غوره والی راکړی دی او پاچهان یې ګرزولی یو او ډیر شته یې راکړی دی هغه موږ په ښو کارو کې لګوو او موږ یې د مشرق په خلکو کې تر ټولو ډیر عزتمند کړی یو او ډیر زور او واک او دبدبه یې راکړی ده نو اې خلکو که زموږ په څیر خلک څوک نه وی آیا موږ د خلکو مشران او تر دوئ غوره نه یو او که څوک زموږ سره په فخر کې مقابله غواړی هغه ته په کار دی چې زموږ په څیر د فخر شیان او خپل صفتونه بیان کی لکه موږ چې خپل صفتونه او د فخر لاملونه درته په ګوته کړه او که موږ وغواړو نو د خپل فخر په اړه ډیری اوږدی خبری کولای سو مګر موږ د خپل فخر په بیانولو شرمیږو او موږ په دی باندی مشهور یو او ما دا خبره ځکه وکړه چې که څوک د دې برابر یا تر دی غوره راوړلای سی بیان دی کې عطارد چې له خطبی ویلو خلاص سو کینستی

رسول الله ﷺ ثابت بن قیس بن شماس انصاری﷛ ته وویل دده ځواب ورکړه ثابت بن قیس﷛ هم سمدستي ولاړسو اوداسي خطبه یې ولوسته :

دثابت بن قیس انصاری رضی الله تعالی عنه خطبه !

الحمدلله الذی السموات والارض خلقه قضی فیهنّ امره ووسع کرسیه علمه ولم یکن شئ قط الامن فضله ثم کان من قدرته ان جعلنا ملوکا واصفی خیر خلقه رسولا اکرمه نسبا واصدقه حدیثا وافضله حسبا وانزل علیه کتابًا وائتمنه علی خلقه فکان خیرة الله فی العالمین ثم دعاالناس الی الایمان به فامن برسول الله صلی الله علیه وسلم المهاجرون من قومه وذوی رحمه اکرم الناس احسابا واحسن الناس وجوهاً وخیرالناس فعالا ثم کنا اول الخلق اجابة واستجابة الی حین دعارسول الله ﷺ فنحن انصارالله ووزراء رسول الله ﷺ نقاتل الناس حتی یؤمنوا بالله فمن آمن بالله ورسوله منع ماله ودمه ومن کفر جاهدناه فی الله ابداً وکان قتله علینا یسیرا اقول قولی هذا واستغفروا الله لی وللمؤمنین والمؤمنات والسلام علیکم

ژباړه: حمد اوثناء دی وی هغه پاک ذات لره چې اسمانونه او ځمکې یې پیدا کړی دی اوخپل حکم یې په هغوکې جاري کړی دی هغه په ټولو مخلوقاتو باندی خبردی هرڅه چې دی دهغه فضل دی بیاهغه قدرت موږپاچهان جوړکړو اوپه ټوله نړۍ کې یې غوره رسول راولیږۍ ، چې په ټول مخلوق کې په مرتبه اونسب کې ډیر غوره دی اوالله تعالی پرهغه باندی یوکتاب نازل کی اودئ یې دټول مخلوق امین وګرزوی نوځکه دئ په ټوله نړۍ کې ترټولوغوره بنده دی دالله ﷻ دې رالیږل سوی استازی ټولوخلکوته داسلام بلنه ورکړه ترټولوخلکومخکې پرده باندی لومړی مهاجرینوایمان راوړی چې دده خپلوان دی اوپه عزت اوکورنۍ اومرتبه کې ترټولوغوره دی اودکارو اوښوعملوله کبله ترټولوزیات ښائسته دی تردوئ وروسته بیاموږانصارو﷛ درسول الله ﷺ بلنه ومنله موږترنوروخلکومخکې یو ، موږانصاریو﷛ دالله ﷻ ددین مرسته مووکړه اودرسول الله ﷺ وزیران اومرستندویان یوله خلکوسره ترهغه وخت جنګیږو ترڅوچی دوئ ایمان نه وی راوړی مګر څوک چې په الله ﷻ اودهغه په رسول ﷺ باندی ایمان راوړی نوهغه خپل ځان اومال خوندی کی اوچاچی سرغړونه وکړه له هغوسره موږدالله ﷻپه لاره کې جهادکووا ودهغه وژل موږته ډیر اسانه دی داهغه څه دی چې ماوویل اوزه دالله تعالی څخه دخپل ځان اودټولومؤمنانونارینه اوښځولپاره دبخښنې دعاغواړم ، والسلام ،

ترده وروسته زبرقان بن بدرپه خپلوصفاتواوفخرکې یوه قصیده وویله رسول الله ﷺ حسان﷛ ته وفرمایل ، دده ځواب ورکړه : حسان﷛ ولاړسودهغه په ځواب کې یوه قصیده ولوسته اقرع بن حابس وویل قسم په الله ستاخطیب زموږترخطیب اوستاشاعرزموږترشاعرډیر غوره دی اوټول په اسلام مشرف سو رسو ل الله ﷺ دوئ ته انعام ورکي اوددوئ ټول بندیان یې خوشی کړه (۱)

زرقانی جلد ۳ /ص /۴۲ــ۴۳

بنی المصطلق ته دولیدبن عقبه بن ابی معیط رضی الله تعالی عنه ابیزل

رسول الله ﷺ ولیدبن عقبه ؓ دزکاتوټولولوپاره بنی المصطلق ته ولیږی دوئ چی کله دعقبه ؓ په راتګ خبرسو ډیر خوشاله سو په عسکری جاموکې دولیدبن عقبه ؓ دهرکلی لپاره مخ ته راووتل ، دجاهلیت په وخت کې دولیدبن عقبه ؓ اودبنی المصطلق په مینځ کې دښمنی وه ، ولید ؓ چی کله دوئ ولیدل داخیال یې وکی چی کیدای سی دزړی دښمنی په وجه دوئ دجنګ لپاره راوتلی وی کله چی ده وسلوال خلک ولیدل سمدستی له هغه ځایه راوګرزیدی اورسول الله ﷺ ته راغلی ورته وې ویل چی هغه خلک له دین اسلام اوښتی دی دوئ له زکوة ورکولو څخه انکارکړی دی ، رسول الله ﷺ چی داخبره واوریده ډیر تعجب یې وکی رسو ل الله ﷺ لاپه همدی فکر کې وو چی دبنی المصطلق پلاوی راورسیدی دوئ اصل خبره بیان کړه چی موږ دجګړی اراده نه وه بلکې په عسکری جاموکی مودولید ؓ هرکلی کوی اوپه دی اړه داآیت نازل سو ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ﴾ (٦) (سورة الحجر

ژباړه : اې مؤمنانوکه تاسوته یوفاسق خبرراوړی نودهغه ښه پلټنه کوی هسی نه چی په ناخبری کې یوقوم ته څه زیان ورسوی صبابه په خپلو کړوپښیمانه یاست .

پاملرنه : په دې آیت کې له فسق څخه فسق لغوی مراددی یعنی له اطاعت وتل نورنوکه هرڅومره معمولی درجه وتل وی دلته شرعی اواصطلاحی فسق نه دی مراد ، دګناه کبیره کول قصدادشریعت په اصطلاح کې ودې ته فسق وایې ، ولیدچی کوم خبررسول الله ﷺ ته بیان کی ددی خبرلامل اومنشأ غلط فهمی وه ځکه په دی آیت کې له فسق څخه فسق لغوی مراددی څنګه چی خبردپیښی خلاف وو ځکه هغه ته فاسق وویل سو اوپه دی معنی سره دصحابی فاسق کیدل دصحابی ؓ شرعاً فاسق کیدلوسره لازم نه دی فافهم ذلک واستقم ، زرقانی جلد ۳ /ص / ۴۰)

په حدیث شریف کې راغلی دی چی دایمان اووه اویا ۷۷ درجی دی لوړه درجه یې شهادة أَنْ لاَإِلَهَ إِلَّاالله دی ، اوکوچنی درجه یې له لاری داغزی لیری کول دی نوری ټولی برخی اوځانګی په مینځ کې دی اوپه هره برخه باندی دایمان اطلا ق کیږی دغه رنګه په قرآن اوحدیث کې دفسق اوظلم اوګناه اطلاق دکفرڅخه واخله بیاترووړو ګناه پوری راغلی دی لکه څنګه چی دایمان مرتبی بیلابیلی دی دغه رنګت دکفراوګناه مرتبی هم بیلابیلی دی دآدم ؑ په تیروتنه باندی هم دګناه اومعصیت اطلاق راغلی دی وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ﴾ (۱۲۱) الاسراء) اوپه کفرباندی دګناه اطلاق راغلی دی وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا﴾ (۲۳)آیت سورة النوح) مګرښکاره خبره ده چی په ټولوګناهوکی دځمکی اواسمان په ډیرتوپیردی لفظ که څه هم یودی مګر معنی مختلف ده ،،

دغه رنګه په دی آیت کې چی د فاسق لفظ راغلی دی دا په لغوی معنی اخیستل کیږی نه په شرعی معنی باندی ځکه صحابه کرام ؓ ټول عادلان او ثقه او معتمد دی رضی الله عنهم ورضوا عنه دی معاذالله که نو موړی شرعی فاسق وی نو الله ﷻ به له ده راضی نه وو ځکه الله تعالی فرمایي ﴿فَإِنَّ اللهَ لاَ يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾ (۹۶) آیت سورة الانفال) الله تعالی له فاسقانو نه راضی کیږی ، په همدی وجه امام بخاری رحمه الله په صحیح بخاری کې یو باب اېښي دی باب کفران العشیر وکفر دون کفر وباب ظلم دون ظلم)

دعبدالله بن عوسجه رضی الله تعالی عنه سریه دهجرت ۹ کال دصفری میاشت !

دهجرت نهم کال دصفر المظفر په میاشت کې رسو ل کریم ﷺ عبد الله بن عوسجه ؓ بنی عمرو بن حارثه ته داسلام له بلنې لیک سره ولیږی کله چی نو موړی وهغوخلکو ته بلنه ورکړه دوئ داسلام له منلو ډډه وکړه اودرسول الله ﷺ لیک یې په اوبو پریولی ، عبدالله بن عوسجه ؓ راغلی اونبی کریم ﷺ ته پیښه بیان کړه ، نبی کریم ﷺ وفرمایل ، آیا دهغوئ عقل تللی وو ، له هغه وخت بیا تر اوسه پوری دهغې قبیلې خلک کم عقل اوناپوهان دی دیر لږ عقل لرونکی اودیریې ګونګیان وی . اعاذناالله سبحانه وتعالی عن ذلک آمین یارب العالمین

دقبطه بن عامر رضی الله تعالی عنه سریه وخثعم قبیلی ته دهجرت ۹ کال !

دهمدې په همدې میاشت کې نبی کریم ﷺ شل تنه مجاهدین د قطبة بن عامر ترمشری لاندی دخثعم قبیلی ته ولیږل قطبة بن عامر ؓ ولاړی اوله دوئ سره یې جګړه وکړه اوهغوئ ته یې ماته ورکړه اوځه اوښان اوپسونه اویوڅه بندیان یې په غنیمت ونیول اوبیرته مدینې منورې ته راستون سو دخمس ترایستلو وروسته ځلور ځلور اوښان دهرسړی په برخه ورسیده اویو اوښ په لسو بزوو شمیرل سو (۱)

دضحاک بن سفیان رضی الله تعالی عنه سریه وبنی کلاب ته !

دلومړی خورپه میاشت کې رسول کریم ﷺ بنی کلاب ته داسلام دبلنې لپاره ضحاک بن سفیان کلابی ؓ ولیږی دوئ له اسلام را وړلو انکار وکي اوصحابه کرام ؓ او اسلام ته یې بنکنځل وکړه اوجګړی ته تیار سو په پای کې جګړه وسوه دوئ ماته وخوړه اوضحاک بن سفیان ؓ بریالی اوکامیاب له غنیمت سره مدینې منورې ته راستون سو (۲)

حبشه ته دعلقمة بن مجزر مدلجی رضی الله تعالی عنه سریه !

رسول کریم ﷺ ته داخبر ورسیدی چی جدی ته څه حبش راغلی دی رسول الله ﷺ علقمة بن مجزر مدلجی ؓ له درې سوه تنه سپرویو ټولی سره ددوئ دنیولو لپاره ولیږله دوئ چی کله خبر سو وتښتیدل اودسیند په یوه جزیره کې پټ سو مسلمانان چی کله له هغه ځایه

(۱) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص / ۱۱۷)
(۲) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص / ۱۱۷)

بیرته راتلونو ددې ټولګې. یو شمیر خلکو تلوار وکی دوئ غوښتل چې ترنورلښکر مخ ته ځان ورسوی علقمة ﷺ اوربل کي اوتلوار کونکیوته یې امروکی چې ودې اورته ولوېږی څه خلک ودې ته تیارسو علقمة ﷺ وویل ودرېږی ماله تاسوسره مسخری کولی کله چې مجاهدین مدینی منوری ته ورسیدل نورسول الله ﷺ ته یې ددی پیښي یادونه وکړه نبی کریم ﷺ وفرمایل هرڅوک چې تاسوپه ګناه امرکوی هغه حکم مه منی اودصحیح بخاری اومسنداحمداوسنن ابن ماجه له روایت څخه معلومېږی چې ددې سریه امیرعبدالله بن حذافه سهمی ﷺ وو اوپه اورکې دداخلیدوامر همده ورکړی وو کیدای سی چې ددې اختلاف په وجه امام بخاری ددې سریه لپاره دوې ترجمی ایښي وی بخاری رحمه الله داسی ویلی دی. باب سریة عبدالله بن حذافة السهمی ﷺ وعلقمة بن مجزز المدلجی ﷺ ویقال انها سریة الانصاری . دتفصیل لپاره فتح الباری جلد۸/ص/۳۶ ، اوزرقانی جلد۳/ص/۴۹ وګوری)

دطئ قبیلی دبتانو ماتولو لپاره دعلی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه سریه اودحاتم طائی دزوی اولور داسلام یادونه !

دهجرت نهم ۹ کال دلومړی خورپه میاشت کې علی رضی الله تعالی عنه له دوه نیم سوه یادوه سوه تنه سپروسره دطئ قبیلی دفلس (۱) بت دماتولو لپاره رسول الله ﷺ ولیږی کله چې علی ﷺ ورسیدی پردوئ باندی یې دشپی برید وکی څه نارینه بندیان ونیول سو اوڅه پسونه په غنیمت ونیول سوه اوبت وسوځول سو اودوې توری یې له هغې بت خانی څخه راوړی داتوری حارث بن شمر ځړولی وی په دې بندیانو کې دحاتم طائی لور سفانه (۲) هم وه اودحاتم زوی عدی بن حاتم وشام ته وتښتیدی ځکه په شام کې دده دعیسوی دین پلویان ډیروو بندیان چې کله مدینی منوری ته راوستل سو دمسجدو څنګ ته په یو کیمپ یې ځای پرځای سو رسول کریم ﷺ چې کله ددوئ وڅنګ تیریدی دحاتم لورولاړه سوه اوغوښتنه یې وکړه چې یارسول الله ﷺ زماپلارخومردی اوکوم ولی اوخپل چې زماوو هغه وتښتیدی ته پرموږ احسان وکړه الله ﷻ به پرتا احسان وکوی ، رسول الله ﷺ وپوښتل ستاخپل اوولی څوک دی ؟ سفانه وویل زماورور عدی بن حاتم ، نبی کریم ﷺ وفرمایل ، عدی هغه چې له الله ﷻ اورسول ﷺ څخه تښتیدلی دی سمه دی زه به له تاسره نیکي وکړم په تلوکې تلوارمه کوه زه غوارم چې ستادقوم یوډاډمن څوک پیداکړم اوته ورسره ولاړه سی ، دوې یادرې ورځې وروسته دطئ قبیلی څه خلک شام ته تلو رسول الله ﷺ دمهربانی اوسخاپه وجه دلاری توښه اوسپرلی اوڅه جامی ورکړی اورخصت یې کړه ، سفانه په اسلام مشرفه سوه اوپه دې تګ کې درسول الله ﷺ شکریه اداکړه

(شکرتک یدافتقرت بعدغنی ولاملکتک یدااستغنت بعدفقرواصاب الله بمعروفک مواضعه ولاجعل لک الی لئیم حاجة ولاسلب نعمة عن کریم الا وجعلک سبباً لردها علیه)

---

(۱) فلس دفاء په پیښ سره اودلام په سکون سره)
(۲) سفانه ، دفاء په شداواودسین په زورسره)

ژباړه : لوی ښېښتن دی وکړی چی هغه لاس ستاتل شکرکښونکی سی کوم چی نه
خوشالی. وروسته خالی سوی وو او هغه لاس دې پرتاباندی هیڅ کله واک ونه لری کوم
چی له فقرڅخه وروسته امیرسوی وی او الله ﷻ دې وکړی چی ستانیکی تل په خپل ځای
وی او الله ﷻ دی وکړی چی ته هیڅکله ویوه کمینه رزیل ته اړنه سی او الله ﷻ دی وکړی
چی ته له هیڅ عزتمند څخه خپل مهربانی ونه ګرزوی مګر که وګرزی الله ﷻ دې تا سبب
دبیرته ورسپارلو وګرزوی ..
سفانهؓ له رسول الله ﷺ څخه رخصت سوه شام ته ولاړه کله چی شام ته ورسیده نوله خپل
وروعدی سره یې ولیدل او ټوله پیښه یې ورته بیان کړه .عدی له خپلی خوروښېښتل
ستاڅه رایه ده زه څه وکوم ، سفانه په ځواب کې ورته وویل (اری والله ان تلحق به سریعا فان
یک نبیا فالسباق الیه فضیلة وان یک ملکا فلن تزال فی عزو انت آت) ژباړه : قسم په الله ﷻ زه دا ښه
ګنم چی ته ډیر ژرهغه ته ورسی که هغه نبی ﷺ وی نو هغه ته ژرورتلل او مخکې کیدل
دغوروالی سبب دی او که هغه پاچاوی نو دتل لپاره به دې عزت کوی او ته به داسی داسی
سی ! ، عدی هم دخور خبره ومنله سمدستی راغلی مدینی منوری ته اودرسول الله ﷺ په
خدمت کی حاضرسو اوپه اسلام مشرف سو ، زرقانی جلد ۳ /ص/ ۵۳ واصابه ترجمه
عدی وسفانه) ددې داسلام دراوړلوپوزه بیان په اصابه کې سوی دی هلته دی وکتل سی
اوپه لومړی جلدکی موږهم درته یادونه کړی ده ..

دکعب بن زهیررضی الله تعالی عنه اسلام راوړل !

دامومخکې درته وویل چی کعب بن زهیریوله هغوشاعرانوڅخه دی چی دنبی کریم ﷺ په
شان کې یې ناوړه شعرونه ویل دمکی دفتح په ورځ کعب بن زهیراودهغه ورور بحیربن
زهیردځان خوندی ساتلولپاره دمکی څخه وتښتیدل او ابرق الغراف په نامه ځای ته ولاړل
هلته میشت سو بحیره کعب ته وویل ته دلته پاته سه زه به نبی کریم ﷺ ته ورسم له هغه سره
به خبری وکړم اودهغه ددین پوره څیړنه به وکړم که هغه ریښتینی راته معلوم سو نودهغه
پیروی به وکړم که نه وو پری به یې ږدم کعب داخبرورسره ومنله ، بحیرراغلی مدینی
منوری ته اودرسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرسو کله چی یې دنبی کریم ﷺ خبری
واوریدی سمدستی په اسلام مشرف سو په همدی مهال رسول الله ﷺ له طائف راستون
سوی اومدینی منوری ته راغلی وو ، بحیرؓ خپل وررور کعب ته یولیک ولیکی په هغه
کې داسی لیکلی وو ، کوموخلکو چی دنبی کریم ﷺ په شان کې ناوړه شعرونه ویلی وو
هغه دمکی دفتح په ورځ ووژل سو اوڅوک چی په تیښته بریالی سو هغه ولاړل که تا ته

خپل ژوند ګران وی نوسمدستی راشه او د نبی کریمﷺ په خدمت کی حاضر سه ، ځکه څوک
چی اسلام ومنی او توبه وکاږی او نبی کریمﷺ ته په خپله راسی نبی کریمﷺ هغه نه وژنی
او که داسی نه سی کولای نو بیا لیری ځای ته ولاړ سه چی هلته خوندی سی پر کعب
دا خبره ډیره بده ولګیده چی بحیره زماله مشوری پرته مسلمان سو دده دلیک په ځواب
کې یې دا شعرونه ولیکل او بحیرؓ ته یې و لیږل :

الاَ اَبْلَغَا عَنِّی بُحَیْرًا رِسَالَةً .... فَهَلْ لَکَ فِیمَا قُلْتُ وَیْحل هَل لَکَا

اې دوستانو، بحیرا ته زما دا پیغام ورسوی زه چی څه وایم په دې اړه ستا څه رایه ده افسوز
چی تا څه وکړل

فَبَیِّنْ لَنَا اِنْ کُنْتَ لَسْتَ بِفَاعِلٍ .... عَلَی اَیِّ شَیْءٍ غَیرِذٰلِکَ دَلَّکَا

دا را ته ووایه چی که ته د خپل پلار او نیکه په دین باندی پاته نه سی نو بیا تا ولی له دی پرته
بله لاره نه غوره کوله

عَلَی خُلُقٍ لَمْ تُلْفَ اُمًّا وَلَا اَبًا .... عَلَیْهِ وَتُلْفِی عَلَیْهِ اَخًا لَکَا

تا داسی لاره غوره کړه چی نه دی مور په دې لاره تلی ده او نه دې پلار او نه دې ورور پر دې
لاره لیدلی دی .

فَاِنْ اَنْتَ لَمْ تَفْعَلْ فَلَسْتُ بِآسِفٍ .... وَلاَ قَائِلٍ اِمَّا عَثَرْتَ لَعًا لَکَا

که چیر ته زما خبره ونه منی نو زما هیڅ غم نسته او نه زه ستا د بنوید لو په وخت کې تا ته
(لعالک) وایم، دا کلمه د تیروتنی په وخت کې ویل کیږی معنی دا دی چی ودریږه .

سَقَاکَ بِهَا الْمَاْمُونُ کَاْسًا رَوِیَّةً .... فَاَنْهَلَکَ الْمَاْمُونُ مِنْهَا وَعَلَّکَا

مامون (محمدﷺ) لکه څنګه چی قریشو هغه آمین او مامون ګڼلی وو کیدای سی په
تا باندی یې ډکه پیاله په وار وار څیښلی وی

بحیراؓ دا پیښه له نبی کریمﷺ پټه نه کړه ځکه یې دا قصیده د نبی کریمﷺ په خدمت کې
وړاندی کړه نبی کریمﷺ وفرمایل ده رښتیا ویلی دی بیشکه زه د اللهﷻ له لوری مامون
او ماموریم (۱)

او علی خلق لم تلف اما ولا اباً ، دا ټکی چی رسول اللهﷺ واوریدل ، وې فرمایل دا هم سمه خبره
دی ده خو خپل مورا و پلار پر دی لاره نه ولیدلی

بحیراؓ دده د پیغام په ځواب کې داسی شعرونه ولیکل او وې لیږل !

مَنْ مُبْلِغٌ کَعْبًا فَهَلْ لَکَ فِی الَّتِی .... تَلُومُ عَلَیْهَا بَاطِلاً وَهِیَ اَحْزَمُ

داسی څوک شته چی کعب ته دا پیغام ورسوی ، چی آیا ستا په هغه دین کې دا خلید و مینه
سته په کوم دین باندی چی ته ما هسی ملامتوی او سره دی چی دا ډیر ښه او غوره دین دی

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۵۳، په یو شمیر نسخو کې د سقاک بها المأمون پرځای سقاک بها المأمور راغلی دی)

اِلَی اللہِ لَا الْعُزّٰی وَلاَ اللاتُ وَحْدَہٗ .... فَتَنْجُوْا اِذَاکَانَ النَّجَاءُ وَتَسْلَمُ

لات اوعزی ته نه بلکې ديوه خدای ﷻ وخواته راشه ، ددې لپاره چې په کوم وخت کې موحدين د الله ﷻ له عذاب څخه خلاصون پيدا کوی ، نو ته هم خلاصون پيدا که او د الله ﷻ له عذاب به خوندی سی .

لَدَیٰ یَوْمَ لَا یَنْجُوا وَلَیْسَ بِمُفْلِتٍ .... مِنَ النَّاسِ اِلاَّ طَاھِرُ الْقَلْبِ مُسْلِمِ

او له عذاب به خلاصون هيڅوک پيدا نه کی ، پرته له هغه چاچی د هغه زړه د کفر او شرک له پليتيو پاک وی او مسلمان وی .

فَدِیْنُ زُھَیْرٍ وَھُوَ لاَشَیْءٌ دِیْنُہٗ .... وَدِیْنُ اَبِیْ سُلْمٰی عَلَیَّ مُحَرَّمٗ

د زهير دين بيشکه هيڅ شئ هم نه دی او زما د پلار زهير او نيکه ابوسلمی دين په ما باندی حرام دی ځکه زه په حق دين يعنی اسلام کې داخل سوی يم ..

د بحير ﷺ دې ځرکند ځواب پر کعب باندی ډير اثرو کی په دغه وخت کې يې يوه قصيده د نبی کريم ﷺ په صفت کې وليکله او مدينی منوری ته روان سو کله چې مدينی منوری ته ورسيدی د سهار له لمانځه وروسته د نبی کريم ﷺ په خدمت کې حاضر سو ځان يې پردی جوړ کړی وو ولاړ سو اورسول الله ﷺ ته يې وويل يارسول الله ﷺ که کعب بن زهير توبه وکاږی او ستا په خدمت کې حاضر سی او مسلمان سی نو آيا ته به هغه ته امن ورکړی ؟ نبی کريم ﷺ وفرمايل : بلی هو ، کعب وويل يارسول الله ﷺ هغه توبه کښونکی او ګنهګار زه يم زه کعب يم لاس را اوږد که چې بيعت درسره وکړم په همدې وخت کې يو انصاری ولاړ سو او له رسول الله ﷺ څخه يې دده د سر پريکولو اجازه وغوښته ، نبی کريم ﷺ وفرمايل : پريږده د توبه کښلی او راغلی دی وروسته کعب د نبی کريم ﷺ په شان کې هغه قصيده ولوسته چې د هغه قصيده لومړنی بيت داسی دی :

بانت سعاد فقلبی الیوم متبول .... متیم اثرھا لم یفد مکبول

کعب بن زهير چې کله ودې شعر ته ورسيدی

ان الرسول لسیف یستضاء بہ .... مھند من (۱)سیوف اللہ مسلول

رسول الله ﷺ په همدې وخت کې يو يمنی پټو اغوستی وو هغه يې له ځان ليری کی او کعب ؓ ته يې ورکی ، وروسته بيا هغه پټو معاويه ؓ د کعب بن زهير له وارثانو په شل زره ۲۰۰۰ درهمه رانيوی ، دا پټو تر يو څه وخت د اسلام له خلفاء سره وو د اختر د لمانځه لپاره به يې تبرکاً اغوستی د تاتاريانو په فتنه کې هغه پټو مبارک ورک سو (شرح موهب قصه کعب بن زهير)

د تبوک غزا د هجرت نهم ۹ کال رجب يا بزرګه مياشت د پنجشنبی ورځ !

په معجم طبرانی کی له عمران بن حصين ؓ څخه روايت سوی دی چې د عربو عيسايانو د روم پاچا هرقل ته ليک وليږی چې محمد صلی الله عليه وسلم وفات سوی دی او مسلما

(۱) د حاکم په روايت کې راغلی دی چې کله کعب ؓ من سیوف الھند ولوستی نبی کريم ﷺ وفرمايل داسی وايه من سیوف اللہ مسلول

نان له ډیری لوږی اوو چکالی سره مخ دی پر عربو باندی د برید همدا وخت ډیر مناسب دی ، هرقل هم سمدستی دفوځ دتیاری امر وکی څلوېښت زره لښکرېې تیارکي اوپر مسلمانانو دبرید لپاره راووتل (۱)

دشام قبطی سوداګرو به دزیتون تیل راوړل اوپه مدینه منوره کی به یې خرڅول دوئ داخبرراوړی چی هرقل ډیر لوی لښکرراایستلی دی پرمسلمانانوبریدکوی اودده دلښکرمخ کښی لومړي ټولګي تربلقاء پوری رارسیدلی دی اوهرقل ټول فوځ ته دپوره کال تنخوا هم ورکړی ده (۲)

رسول الله ﷺ چی څنګه خبرسوسمدستی یې دسفردتیاری امر وکی ددې لپاره چی ددښمنانوسرحدتبوک ته ورسیږی اوددوئ مقابله هم هلته وکړی ، سیمه ډیر لیری وه سخته ګرمی وه وچکالی اوبی وزلی وه ډیره لوږه وه فقر اوغربت ترحدتیروو اوداسی وخت وو چی دمدینی خورماوی پخی وی دمسلمانانو دحاصل ټولولو وخت وو په داسی نازک وخت کې دجهاد امروسو منافقین خوشه کوی مسلمانان په ډیرسخت ازموېښت کې ولویدل یوشمیرمسلمانانو غوښتل چی پاته سی او نوروته به یې هم ویل (لاتنفروا فی الحر) دادګرمی په وخت کې جهادته مه ځی ، یوه مسخراچی وویل ، تاسوبه دی خبریاست چی زه دښائسته ښځوپه لیدلوبی تابه کیږم زه پردی ویریږم چی درومیانودشاپیریانوپه څیر ښائسته ښځی چی ووینم هسی نه چی په فتنه کې ولویږم (۳)

مخلصومؤمنانواوسربښندونکومجاهدینوچی داخبرواریدی ډیر په خوشالی سره دځان اومال په تیاری بوخت سوترټولولومړی ابوبکرصدیق ﷺ راغلی اوټول شته چی یې په کورکې درلودل رایې وړل اونبی کریمﷺ ته یې وړاندی کړه ددې مال اندازه څلوېښت زره درهم وه نبی کریمﷺ پوښتنه وکړه آیادکورلپاره دی څه پرېښودل ، ابوبکرصدیق ﷺ وویل یوائی الله ﷻ اودهغه رسول ﷺ ، عمرفاروق ﷺ نیم مال راوړی ،عبدالرحمن بن عوف ﷺ دوه سوه اوقیه سره زرراوړل عاصم بن عدی ﷺ اویاخورماوی راوړی (۴) عثمان غنی ﷺ دری سوه اوښان له سامان سره اوزردیناره راوړل اودنبی کریمﷺ په خدمت کی حاضرسو نبی کریمﷺ ډیرخوشاله سو په وار واربه یې هغه اړول رااړول اوفرمایل به یې : له دې ښه عمل وروسته عثمان ﷺ ته هیڅ عمل زیان نه سی رسولای اې الله ﷻ زه له عثمان ﷺ راضی یم ته هم له هغه څخه راضی سی (۵)

---

(۱) مجمع الزوائد جلد ۶ /ص /۱۹۱)
(۲) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص /۱۱۹)
(۳) عیون الاثر جلد ۲ /ص /۲۱۵)
(۴) زرقانی جلد ۳ /ص /۶۴)
(۵) زرقانی جلد ۳ /ص /۶۴)

ډیرو صحابه کرام ﷺ دخپل وس اوتوان برابرمرسته وکړه خوبیاهم دسپرلۍ اودلارې دتوښې پوره سامان برابرنه سو څوصحابه کرام ﷺ درسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوغوښتنه یې و کړه چې یارسول الله ﷺ موږ بیخي بې وزله یو که موږته سپرلۍ راکې موږبه هم له دې ثواب نه بې برخې کیږو نبی کریم ﷺ وفرمایل له ماسره هیڅ سپرلۍ نسته نو مرې صحابه ﷺ په ژړا بیرته ولاړل اودوئ په شان کې داآیتونه نازل سو

﴿وَلاَ عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لاَ أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّواْ وَّأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَناً أَلاَّ يَجِدُواْ مَا يُنفِقُونَ﴾ (۹۲سورة التوبه) ژباړه : اونه په هغه خلکو څه ګناه سته چې دوئ تاته راغلو چې ته موږته دجهادلپاره سپرلۍ راکړ ه اوتاداسې ورته وفرمایل چې اوس خوله ماسره هیڅ هم نسته چې تاسوته یې درکړم نوهغه خلک په داسې حال کې بیرته ولاړو چې ددوئ له سترګو اوښکې بهیدلې په دې غم باندې چې له دوئ سره څه نسته چې هغه دخدای ﷻ په لاره کې ولګوی ..

له دې نو موړوصحابه ﷺ څخه یو عبدالله بن مغفل ﷺ اوبل ابولیلی ﷺ اوبل عبدالرحمن بن کعب ﷺ وو کله چې دوئ له رسول الله ﷺ په ژړا ستانه سو په لاره کې یامین بن عمرونضری سره ولیدل هغه دژړا الامل څنې وپوښتې دوئ وویل چې نه خوله رسول الله ﷺ سره څه شته اونه موږ توان لروچې دسفرسامان تیارکړو موږ پرېدې ژاړوچې ددې غزاله ګډون څخه بې برخې پاته سو یامین چې کله ددوئ خبرې واوریدې زړه یې نرم سو سمدستي یې اوښ ورته رانیوی اودلارې توښه یې ورته برابره کړه (۱)

کله چې صحابه کرام ﷺ دتګ لپاره تیارسو نورسول الله ﷺ محمدبن مسلمه انصاری ﷺ خلیفه اودمدینې والي وټاکی اوعلی ﷺ یې دکور دساتنې لپاره په مدینه منوره کې پرېښودی علی ﷺ غوښتنه وکړه چې یارسول الله ﷺ ته ماله وروماشومانو اوښځوسره پرېږدې ، نبی کریم ﷺ وفرمایل ، ته په دې خوښ نه یې چې ستانسبت له ماسره داسې سې لکه دهارون ﷺ له موسی ﷺ سره خو ترماوروسته هیڅ نبی ﷺ نسته (بخاری شریف)

(حدیث انت منی بمنزلة هارون من موسی ﷺ ددې حدیث وضاحت !

شیعه ګان وایې چې له نبی کریم ﷺ وروسته خلافت دعلی ﷺ حق دی دلیل یې داحدیث دی چې (انت منی بمنزلة هارون من موسی ﷺ) خواهل السنت والجماعة وایې چې دنبی کریم ﷺ دسفرپه وخت کې علی ﷺ دخپل اهل اوعیال اوکورنۍ دساتنې لپاره پرېښودل چې زماتر راتګه پورې ددوئ ساتنه کوه له دې څخه دعلی ﷺ امانت اودینداری اوخصوصیت معلومیږي څکه خلک دخپلې کورنۍ دساتنې لپاره هغه څوک پرېږدې چې دهغه پرامانت دینداری اومحبت باندې یې اطمینان اوډاډوی ، خپل زوی یا زوم دکوردساتنې لپاره پرېږدې مګر داخبره چې زماتروفات وروسته به ته زماخلیفه یې

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۶۶)

دحدیث له دې مضمون سره هیڅ تړاونه لري بل داچې دعلي ﷛ خلیفه کیدل یواځې دکورلپاره وو ځکه رسول الله ﷺ په دې غزاکې محمدبن مسلمه انصاري ﷛ خپل خلیفه اومدینې والي ټاکلی وو اوسباع بن عرفطه ﷛ یې دمدینې کوتوال اوعبدالله بن ام مکتوم ﷛ یې دخپل مسجدامام ټاکلی وو له دې معلومه سوه چې دعلي ﷛ خلافت مطلق نه وو بلکې یواځې دکور اواهل اوعیال دساتنې پوري ځانګړې سوی وو اوکه داومنوچې نیابت مطلق دی نوبیاددې غزاڅخه تر راستنیدوپوري وو لکه یوپاچاچې په سفرځي یوڅوک خپل نائب وټاکي نو دهغه سرې پاچاکیدل ترهغه وخته پوري وي ترڅوچې هغه پاچابیرته راستون سي کله چې پاچاراورسیږي نودده نیابت هم پای ته رسیږي اوداموقت نیابت ددې دلیل نه سي کیدای چې دپاچاله مرګه وروسته هم همدغه سړی دپاچاخلیفه دی البته په موقت نیابت سره دپاچادځای نیول اواهلیت ثابتیږي خوموږله هغه څخه انکارنه کوو چې علي ﷛ دخلافت اهلیت اولیاقت نه لري ټول اهل سنت په زړه اوژبه دعلي ﷛ داهلیت اولیاقت منونکي دي مګرپه دې کې دنوروخلفاء ﷛ داهلیت اولیاقت انکارنسته دهغوئ کمال اهلیت اوکمال لیاقت له نورواحادیثوڅخه دلمرپه څیرروښانه اوثابت دي

لکه څنګه چې پاچادسفرپه وخت کې څوک خپل نائب وټاکي دادددې دلیل نه سي کیدای چې دپاچاله مرګه وروسته به حکومت ده ته سپارل کیږي همداسې دعلي ﷛ نیابت دی اویواځې دکورنۍ اواهل اوعیال دساتنې لپاره نیابت دخلافت کبری دلیل ګرزول پوره بې عقلي ده.

درسول الله ﷺ داعادت شریف وو چې کله به غزاته تلی نویوسړی به یې په مدینه منوره کې خپل نائب پریښودی اوکله چې به له سفره راستون سو نودهغه سړي نیابت به په خپله پای ته ورسیدی دهیچا په خیال کې داخبره نه ده تیره سوې چې دهغه صحابي ﷛ موقت نیابت اوخلافت دده دخلافت کبری اوامامت کبری دلیل ګڼلې وي پاته سوه داخبره چې رسول الله ﷺ په دې حدیث کې علي ﷛ ته دهارون ﷵ سره تشبیه ورکړه نوموږ داوایو چې په دې تشبیه سره بیشکه فضیلت ثابتیږي خوتشبیه په ټولوکارو کې برابري نه لازمه وي په دې حدیث کې علي ﷛ ته له هارون ﷵ سره تشبیه ورکړل سوې ده نودبدردبندیانوپه اړه چې کله نبي کریم ﷺ له صحابه کرام ﷡ مشوره وغوښته نوپه هغه وخت نبي کریم ﷺ دابوبکرصدیق ﷛ تشبیه له ابراهیم ﷵ اوعیسی ﷵ سره ورکړې ده لکه چې دبدرد غزاپه بیان کې موږپوره بیان درته کړ ی اوتیرسوی دی اوښکاره خبره چاته چې له ابراهیم ﷵ اوموسی ﷵ سره تشبیه ورکول دانت مني بمنزلة هارون من موسی ترتشبیه ورکولو ډیر غوره دي.

لنډه داچې رسول الله ﷺ له دیرش زره فوځ سره له مدینې منورې رخصت سو چې په دوئ کې لس زره ۱۰۰۰۰ سپاره وو (زرقاني شرح مواهب (۱) ــــــــــ

(۱) عیون الاثرجلد ۲ /ص/ ۲۲۶)

په لاره کې چې به کوم دعبرت اخیستلوځای راتلی لکه دثمودیان پرقوم چې دالله ﷻ عذاب نازل سوی وو نورسول الله ﷺ به دومره متأثره سوچې په مخ مبارک به یې توکرواچوی او اوښه به یې تیزه کړه اوصحابه کرام ﷺ ته به یې دا تینګارکوی چې هیڅ یوتن دی ددې ظالمانوکوروته نه داخلیږی اونه دی ددې ځای اوبه څیښي اونه دی اودس په کوی تیټ سرپه ژړا به له هغه ځایه څخه تیرسو اوکوموخلکوچې په ناخبری سره له هغه ځایه اوبه رااخیستې وی یایې په هغواوبواوړه لامده کړی وو دوئ ته امروسو چې هغه اوبه توی کي اوهغه اوړه واوښانوته ورکي (بخاری شریف (۱) کتاب الانبیاء وفتح الباری جلد ۶/ص/ ۲۶۸وشرح مواهب جلد ۲/ص/۷۳)

له دې څخه داخبره معلومه سوه چې مسجدحرام اومسجداقصی اومسجدنبوی چې هروخت دالله ﷻ په اطاعت اوبندګی سره آباددی هلته تلل هلته اوسیدل اودریدل داعین ثواب اوعبادت اوسراسردخیر اوبرکت اودرحمتودنازلیدو سبب دی ددې خلاف هغه ځایوته تګ اوورتلل چې یووخت دالله ﷻ دسرغړونی مرکزپاته سوی وی اوهلته دالله ﷻ قهراوعذاب نازل سوی وی ډیر خطرناک اوویروونکی دی لکه څنګه چې وحرم ته دداخلیدونکی ته داحکم سوی دی (من دخله کان آمنا) دغه رنګه دعذاب ځایوته په ورتلوسره دعذاب دنازلیدوویره سته بیت الله که یې څوک طواف کوی اوکه نه کوی هغه په خپله دخیراوبرکت اورڼاګانوسرچینه ده ددې په لیدلوسره دزړه تیاری اوخړوالی لیری کیږی ددې څمکه اواوبه اوهواء دروحانی مرضولپاره شفاء ده نوکیدای سی چې دروحانی طبیبانوپه نظردعذاب دځایواوبه اوهوا زهرجن اوروغ سړی ناروغه کوی اودهغه ځای زهرلرونکی جراثیم اومکروبونه دروح اوزړه لپاره زیانمن وی ځکه رسول الله ﷺ دهغه ځای دابوله کارولومنع وکړه له کوم کوهی څخه چې دصالح ﷺ اوښی اوبه څیښلې وی له هغه کوهی څخه دابواخیستلوحکم وکړ ځکه هغه کوهی د سرغړونی اوغضب له اثره پاک وو دزمزم اوبه لکه څنګه چې مبارکی اوبه دی دښکاره مرضواوخصوصاً دپټومرضولپاره درمل دی ځکه یې دهغود څیښلوتینګارکړی دی چې هرڅومره څښیلی سی هغومره وڅیښي کوم بدبختان چې دالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ په سرغړونه اونه منلواخته وو ترڅوچې دالله ﷻ عذاب پردوئ نازل سو دوئ په حقیقت کې ترحیواناتواوڅاروبلکې ترهغوهم بدی دی لکه چې الله تعالی فرمایې ﴿أُولَـٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَـٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ﴾ (۱۷۹آیت سورة الاعراف) ځکه رسو ل الله ﷺ دهغه اوړوپه اره هغه چې دثمودیانودعذاب دځای په اوبو لامده سوی وو داحکم وکی چې په اوښانودی وخوړل سی داسی اوبه دحیواناتودمزاج مناسب دی دانسانانومناسب نه دی.

(۱) کتاب الانبیاء باب قول الله تعالی، والی ثمود اخاهم صالحاً، وقوله تعالی، کذب اصحاب الحجر المرسلین)

لنډه دا کله چې نبی کریم ﷺ پردې ځمکه تیریدی نو هغه ته داانديښنه ولويده چې هسی نه چې ددې ځای دزهرجنو اوبو او هواء اثرپه صحابه کرام ﷺ باندی وسی ځکه یې دوئ ته دهغوڅخه دساتنی لپاره یوه نسخه وړاندی کړه هغه داچې ددې ځای څخه تېټ سر په ژړاباندی تیرسي ، یعنی خشوع اوعاجزی ژړا اوزاری اوپه خپلوګناهوباندی پښیمانتیا اوشرمیدل دداسی ځایودزهرجنواوبواوهواء څخه دساتنی لپاره ددرمل اودوا نسخه حکم لري ، داوس وخت دپیچکاری دلګولوورروسته که په طاعونی ځمکه تیرسی نواندیښنه نسته اې دوستانو دالله ﷻ په دربارکې ژړا اوزاری توبه کښل اوشرمیدل دګناهوداسی مجرب اوښه درمل دی چې هرڅومره سخت اوزهرجن مکروب نه سی پاته کیدای سُبْحَانَکَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِکَ اَشْهَدُاَنْ لَّااِلٰهَ اِلَّااَنْتَ نَسْتَغْفِرُکَ وَنَتُوْبُ اِلَیْکَ قال الله تبارک وتعالی .﴿وَلَاتَرْکَنُوْااِلَی الَّذِیْنَ ظَلَمُوْافَتَمَسَّکُمُ النَّارُ وَمَالَکُم مِّن دُوْنِ اللهِ مِنْ اَوْلِیَاءَ ثُمَّ لَاتُنْصَرُوْنَ﴾ (۱۱۳)سورة هود) ﴿وَسَکَنْتُمْ فِیْ مَسَاکِنِ الَّذِیْنَ ظَلَمُوْااَنْفُسَهُمْ وَتَبَیَّنَ لَکُمْ کَیْفَ فَعَلْنَابِهِمْ وَضَرَبْنَالَکُمُ الْاَمْثَالَ﴾ (۴۵)آیت سورة ابراهیم)

وتیری کونکوته میلان اودتیری کونکوپه کوروکې اوسیدل هم دملامتیاسبب دی

حجر ته چې کله دوئ ورسیدل رسول الله ﷺ داسی وفرمایل : چې هیڅ یوسړی دی له دې ځایه یوائې نه وزی ناڅاپه دوه تنه ووتل یوسړی دنبی کریم ﷺ په دم سره روغ جوړسو اودویم سړی هوااوبادپورته کی اوپه غروکی وموښتی څه وخت وروسته بیا مدینی ته راورسیدی ، دادبیهقی اوابن اسحاق روایت دی دصحیح مسلم له روایت معلومیږی چې داپیښه په تبوک کی سوی ده کیدای سی چې دوې پېښي وی یادابن اسحق اوبیهقی په روایت کی دراوی وهم وی ، والله اعلم

اسلامی فوځ مخ په وړاندی روان وو کله چې یوځای ته ورسیدل نواوبه نه وی خلک ډیر غمجن سو الله تعالی دنبی کریم ﷺ په دعاء سره باران واوروی چې په هغه سره ټول اوبه سو کله چې له هغه ځایه روان سو نوپه لاره کې دنبی کریم ﷺ اوښه ورکه سوه یومنافق وویل چې دئ خوداسمان خبرونه بیانوئ مګرپه خپله اوښه نه دی خبرچې هغه چیری ده ، رسول الله ﷺ وفرمایل : قسم په الله ﷻ که زه په هیڅ شئ خبریم مګر هغه چې الله تعالی ماته ښودلی دی اواوس ماته دالله ﷻ په ښودنه معلومه سوه چې هغه اوښه په فلانی کنده کیده اودهغې مهاردیوی ونی سره تړلی دی چې په دې سره دابنده سوی ده وروسته بیاصحابه کرام ﷺ ولاړل اواوښه یې راوستله (رواه البیهقی وابونعیم)

تبوک ته ترتلویوه ورځ مخکې نبی کریم ﷺ صحابه کرامو ﷺ ته وفرمایل چې صبابه تاسودڅاښت په وخت کې دتبوک چینی ته رسیږی هیڅوک دې له هغې چینی څخه اوبه نه اخلی کله چې دوئ وچینی ته ورسیدل نودابویوڅاڅکی له هغې راتوییدی په ډیرتکلیف سره څه اوبه په یوه لوښی کې راجمع سوی نبی کریم ﷺ په دې اوبوسره خپل لاس اوخوله مبارک پریوللل اوبیرته یې په هغه چینه کې توی کی ددې اوبوپه تویدلوسره هغه چینه راوخوټیده اواوبه سمدستی ډیری سوی او ټول لښکرپه اوبه سو

ومعاذبن جبل ؓ ته یې وفرمایل : چې اې معاذ ؓ که ته ژوندی پاته سوی نو ددې ځیمې باغونه به شنه او تازه ووینې (رواه مسلم)
دابن اسحق په روایت کې راغلي دي چې ترننه پورې هغه چینه جاري ده (خصائص کبری جلد ۱ /ص /۲۷۳)
دوئ تبوک ته ورسیدل شل ورځې یې هلته تیرې کړې خو هیڅوک مقابلې ته نه راغلو د نبی کریم ﷺ تګ هم بې معنی نه سو ځکه دښمن وویریدی او دشاوخوا قبیلو خلک تسلیم سوې دجرباء (۱) اوازرح اوایله مشران راغله له نبی کریم ﷺ سره یې سوله وکړه او جزیه یې ومنله نبی کریم ﷺ دوئ ته دسولې پریکړه لیک ولیکی اوورېې کي
اوله همدې ځایه نبی کریم ﷺ خالدبن ولید ؓ له څلورسوه شل سپرو مجاهدینو سره اکیدر ته ولیږی اکیدر دهرقل له لوری ددومة الجندل مشروو نبی کریم ﷺ خالدبن ولید ؓ ته وفرمایل : چې نوموړی به تاته په داسې حال کې په لاس درشي چې ښکاربه کوی دئ وژنه مه بلکې ژوندی یې نیسه اوماته یې راوله خوکه ده انکاروکي نو قتل یې که ، خالد ؓ چې کله هلته ورسیدی شپه وه اودسپوږمۍ رڼاوه اکیدر اودهغه ښځه دکلاپه دروازه کې ناست ووغزل یې اوریدله ناڅاپه یوه غرڼۍ غواراغله اودکلاله ځنځیرسره وجنګیده اکیدرسمدستي دخپل ورور اوڅه ملګروسره دښکارلپاره راکښته سو اوپه آسانو سپاره سو اوپه غوا پسي یې وځغستل لږمخکې چې ولاړل خالدبن ولید ؓ ورته راورسیدی داکیدر ورور حسان مقابله وکړه هغه ووژل سو اکیدرچې دښکارلپاره راوتلی وو هغه په خپله دخالدبن ولید ؓ ښکارسو خالد ؓ ورته وویل زه تانه وژنم پناه درکوم په دې شرط چې ته به له ماسره رسول الله ﷺ ته ځې اکیدرخبره ومنله خالدبن ولید ؓ هم سمدستي له ځان سره ملګری کی اودنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو ، اکیدر په دوه زره ۲۰۰۰ اوښانو اواته سوه ۸۰۰ آسانو اوڅلورسوه زغرو اوڅلورسوه ۴۰۰ نیزوورکولو باندی سوله وکړه (۲)

مسجد ضرار ونړول سو !

ترشل ورځې پاته کیدو وروسته رسول الله ﷺ له تبوک مدینې منورې ته بیرته راستون سو کله چې نبی کریم ﷺ ذی اوان ته راورسیدی چې له مدینې څخه دیوه ساعت لاره ده نو نبی کریم ﷺ مالک بن خشعم ؓ اومعن بن عدی ؓ دمسجد ضرار دنړولو اوسوځولو لپاره مخکې ولیږل ، دامسجد منافقینوددې لپاره جوړکړی وو چې درسول الله ﷺ په خلاف په دې مسجد کې مشورې اودسیسې جوړې کی کله چې نبی کریم ﷺ تبوک ته تلی نو هغه وخت منافقین راغلوله نبی کریم ﷺ څخه یې غوښتنه وکړه چې موږدناروغانو اومعذوروخلکو لپاره یو مسجد جوړکړی دی ته زموږسره ولاړسه یو ځل

(۱) جَرباء اواَذرح اواَیله ، دادرې ښارونه دشام په سیمه کې دي)
(۲) عیون الاثر جلد ۲ /ص /۲۲)

لمونځ پکې وکړه ددې لپاره چې مقبول اوبرکتي سي نبي کریم ﷺ وفرمایل زه خواوس تبوک ته روان یم کله چې راسم بیابه وخت ګورو له راتلوسره سم نبي کریم ﷺ مالک بن خشعم ﷛ اومعن بن عدیﷺ ته امر وکی چې ولاړسی اوهغه مسجدوسوځوی اودمسجدپه باره کې داآیتونه نازل سوه :

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِرَاراً وَكُفْراً وَتَفْرِيقاً بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَاداً لِّمَنْ حَارَبَ اللهَ وَرَسُولَهُ مِن قَبْلُ وَلَيَحْلِفَنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلاَّ الْحُسْنَى وَاللهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ (۱۰۷) ﴿لاَ تَقُمْ فِيهِ أَبَداً لَّمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَن تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُوا وَاللهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ﴾ ۱۰۸سورة التوبه)

ژباړه : کوموخلکوچې یومسجدجوړکي ومسلمانانوته دضرررسولولپاره اودکفرلپاره اوپه مومنانوکې دېلوپیداکولولپاره دایې دهغه چالپاره جوړکړ چې دالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ سره مخکې لاپه مقابله بوخت دی اوقسمونه کوی چې زموږنیت پرته له نیکی بل شئ نه دی اوالله ﷻ شاهدی ورکوی چې داخلک دروغجن دی ته په دې مسجدکی هیڅکله مه دریږه خامخاهغه مسجدچې دهغه بنیادله لومړی ورځی په تقوی سره اینبودل سوی دی یعنی مسجدقباء هغه رښتیاددی لائق دی چې ته په هغه کې ودریږی په هغه کې داسی خلک سته چې پاکی خوښوی اوالله ﷻ پاکې کونکې خوښوی ..

دابن هشام په روایت کې راغلی دی چې نبي کریم ﷺ دسویلم یهودی دکوردسځولوحکم هم وکي په هغه کورکې به منافقان رایوځای کیدل اودنبي کریم ﷺ په خلاف به یې غونډی جوړولی اومشوری به یې کولی ، طلحه ﷛ له څونورملګروسره ولاړی اودهغه یهودی کوریې وسوځی کله چې نبي کریمﷺ مدینی ته نژدی راورسیدی مسلمانان دهرکلی اوښه راغلاست لپاره مخته ورووتل په دوئ کې څه ښځی هم وی انجونواوماشومانوبه داشعرونه زمزمه کول :

طلع البدر علـــــینا ....من ثنیات الــــــوداع
وجب الشکر علـــــینا ....مادعـــــــاء الله داع
ایها المبعوث فــــــینا .... جئت باالامر المطـــــاع

کله چې نبي کریم ﷺ دمدینی منوری زادهاالله شرفاً کورونه اوسرایونه ولیدل نوداسی یې وفرمایل (هذاطابة) دابنار ډیر پاک دی اوکله چې یې دأحدغر ولیدی وې فرمایل : (هذا جبل یُحبُّنا ونحبه) داداحدغر دی زموږسره مینه لری اوموږله ده سره مینه لرو .

دبرات دمیاشتی په پای کې یادروژی په پیل کې مدینی منوری ته داخل سو لومړی مسجدنبوی ته ولاړی دوه رکعته لمونځ یې اداکی کله چې له لمانځه فارغ سو دخلکودلیدولپاره ډیر وخت ناست وو وروسته بیادآرام لپاره کورته ولاړی (شرح مواهب (۱) داغزا اخری غزاوه چې نبي کریم ﷺ په خپله برخه پکی درلوده ..

(۱) ابن هشام ، شرح مواهب جلد ۳ /ص / ۸۰)

د تبوک له غزا څوک پاته سوي وو !

رسول الله ﷺ چي کله تبوک ته ولاړی نو مخلص مؤمنان هم ورسره وو د منافقینو یوه ډله پاته سوه او یو شمیر مؤمنان هم پاته سو دوئ د نفاق په وجه نه بلکي د بشریت د کمزوري په غوښتنه د ګرمۍ او د میوو د اخیستلو او د قحطی له کبله یو شمیر خلک پاته سو ..

د ابوذر غفاري ﷺ اوښ ډیر خوار او کمزوري وو ده دا فکر وکی چي تر څلورو رڅو پوري به اوښ خوراک وکی او د تللو وړ به سی بیا به د نبی کریم ﷺ سره یو ځای سم کله چي نو موړی له اوښه ناهیلی سو نو خپله توښه او وسله یې په شا واخیسته او پلی روان سو او یو ځای تبوک ته ورسیدی رسول الله ﷺ چي کله ولیدی وې فرمایل : الله ﷻ دی په ابوذر ﷺ باندی رحم وکړی یوازي راروان دی یوازي به مری او یوازي به راپورته کیږي بیا و روسته همداسی وسو په ربزه کی وفات سو هیڅوک له ده سره نه وو ناڅاپه عبد الله ابن مسعود ﷺ له کوفی راروان وو او ابوذر ﷺ یې ولیدی د ته یې کفن ورکي (۱)

په معجم طبرانی کی له ابو خیثمه ﷺ څخه روایت سوی دی چي رسول الله ﷺ تبوک ته روان سو او زه په مدینه منوره کې پاته سوم ډیره ګرمی وه یوه ورځ غرمه په باغ کې پرسره و یالله ناست وم او کوروالامی ډوډی راوړه کیښوده کله چي ما د خپل حالت انځور واخیستی سمدستی می په زړه کې دا فکر پیدا سو چي والله ﷻ دا خو ډیره بی انصافی ده چي رسول الله ﷺ په ګرمی او تکلیفو او سفر کی دی اوزه وسړی سایې ته ناست یم خپل عیش او آرام کوم راولاړ سوم او څه خورماوی می له ځان سره راواخیستی او په اوښ باندی سپور سوم او ډیر تیز ولاړم کله چي لښکر په مخه راغلی نو رسول الله ﷺ له لیری ولیدم وې فرمایل : ابو خیثمه ﷺ راروان دی زه چي کله ورسیدم پیښه مې ورته بیان کړه نبی کریم ﷺ زما لپاره د خیر دعا وکړه (۲)

له دې مبارکانو څخه یو کعب بن مالک ﷺ او بل مرارة بن ربیع ﷺ او هلال بن امیة ﷺ هم وو په صحیح بخاری کې له کعب بن مالک ﷺ څخه روایت سوی دی وایې کله چي رسول الله ﷺ له مدینی منوری څخه روان سو زه هم د سفر د سامان په تیارولو بوخت وم زما دا خیال وو چي په یو دوو ورځو کی به سامان تیار سی او له نبی کریم ﷺ سره به یو ځای سم په دې وخت کې وځنډیدم او قافله لیری ولاړه او په مدینه منوره کې له معذور و خلکو او منافقینو پرته بل څوک نه وو پاته کله چي به ما دا حالت ولیدی نو ډیر به خفه سوم ، کله چي نبی کریم ﷺ له تبوک راغلی نو منافقین راغلو او د دروغو عذرونه یې وړاندی کړل نبی کریم ﷺ په ښکاره هیڅ ونه ویل د دوئ عذرونه یې ومنل او د زړو حال یې الله ﷻ ته وسپاری (د ابن عائذ په مغازی کې راځی چي کعب بن مالک ﷺ وایې چي ما دا نیت وکړ چي داسی به نه کوم

(۱) شرح مواهب جلد ۳ /ص/ ۷۱)
(۲) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۸۸)

چې له غزا هم پاته سوم او د الله رسول ﷺ ته به دروغ هم وایم بلکې رښتیا به وایم نو کله چې دنبي کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسوم اوسلام مې وکړ نبي کریم ﷺ مخ راڅخه واړوی ماوویل اې دالله نبي ﷺ ته زما څخه ولې مخ اړوې قسم په الله ﷻ زه منافق نه یم او نه ماته شک راپیښ سوی دی او نه له دین اسلام اوښتی یم؟ نبي کریم ﷺ وفرمایل بیانو ولې پاته سوی. ماوویل یارسول الله ﷺ زه که له یو دنیادار سره ناست وای نو داسې خبرې به مې جوړې کړې وې چې دهغه غصه به سړه سوې وه مګر ته د الله رسول ﷺ یې که نن دروغ درته ووایم او تا راضي هم کړم خوصبا به الله تعالی تا له ماڅخه خفه کوي او که رښتیا ووایم ته به په هغه خفه سې خوزما دالله ﷻ له فضل او مهربانۍ څخه امید سته چې هغه به ما وبخښي رښتیا هم دا دی چې زما هیڅ عذر نسته زه ګنهګار یم. نبي کریم ﷺ وفرمایل ده رښتیا وویل ښه اوس ولاړ سه ترڅو چې الله تعالی ستا په اړه څه حکم نازل کړي دغه رنګه مرارة بن ربیع رضی الله عنه او هلال بن امیة رضی الله عنه هم دنبي کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو او دخپلې ګناه اقرار یې وکی، نبي کریم ﷺ دا حکم وکی چې ترپنځوسو ورځو پورې به یو سړی له دوئ دریو سره خبرې نه کوي او نه به څه اړیکې ورسره نیسي ټولو خلکو له موږ سره دسلام او خبرې پرېښودې خپلوان دوستان او ملګري ټول پردي راته ښکاریدل کعب رضی الله عنه وایې چې زما دوه ملګري خوله ډیره خفګان په کورکې کښیناستل شپه او ورځ به یې ژړا او فریاد و نه کول خو زه ځوان وم جماعت ته به حاضریدم لنډه دا چې پنځه ورځې په دې خفګان کې پرموږ تیرې سوې د الله ﷻ فراخه ځمکه پرموږ تنګه سوه ترټولو ډیر په دې اندیښمن وو چې که اوس په دې وخت کې مړه سو نو رسول الله ﷺ او مسلمانان به زموږ دجنازې لمونځ هم نه کوي، ترپنځوس ورځو پورې په دې پریشانۍ او خفګان او یوا ځې والي کې وو ترپنځوس ورځې وروسته دسلع غره له خوا یو آواز کونګی داسې نعره وکړه (یا کعب بن مالک ابشر) اې کعب بن مالک رضی الله عنه زیرې مې دربانده ی. ددې غږ به او رید و سره الله ﷻ ته پرسجده پریوتم او پوه سوم چې الله ﷻ زموږ توبه قبوله کړې ده رسول الله ﷺ اعلان وکی چې ددوئ توبه قبوله سوې ده له هرلوري خلک ماته او زما دواړه دوستانو ته دمبارکۍ لپاره په منډه راتلل دابن اسحق په روایت کې راغلي چې داسې مبارکي یې راکوله (لِتَهْنِکَ تَوْبَةُ اللهِ عَلَیْکَ) دالله ﷻ په دربارکې توبه قبلول دې مبارک سه، لومړی سړی چې ماته مبارکي راکړه هغه ته ما سمدستي دوې جامې کالي ورکړه ترديوروسته دنبي کریم ﷺ په خدمت کې حاضر سوم نبي کریم ﷺ په مسجد کې ناست وو کله چې زه مسجد ته داخل سوم طلحه بن عبید الله رضی الله عنه په منډه راغلي او له ما سره یې ستړی مه شې وکوله او مبارکي یې راکړه کعب رضی الله عنه وایې له ناستو کسانو بل هیڅوک هم را ولاړ نه سو قسم په الله ﷻ د طلحه رضی الله عنه نیکي به هیڅکله نه

هیروم دنبی کریم ﷺ مخ مبارک دخوړلسم دسپوږمۍ په شان ځلیدی ماهغه مبارک ﷺ ته سلام وکړرسول الله ﷺ وفرمایل :(ابشر بخیر یوم مر علیک منذ ولدتک امک) ستادی هغه ورځ مبارکه سی چی ترټولوورځوغوره ده له هغه وخت چی ته موږزیږولی یې ،، کعب بن مالک ؓ وایې په کومه ورځ چی په اسلام کی داخل سوم بیشکه چی هغه ورځ ترټولوورځوغوره وه مګر په حقیقت کې داورځ ترهغې ورځی هم غوره وه ځکه په دې ورځ کې دالله تعالی په دربارکې زما توبه قبوله سوه او دادکعب ؓ په ایمان او اخلاص باندی دتل لپاره مهرسو او داآیتونه ددوئ دری صحابه ؓ په باره کې نازل سو :

﴿لَقَد تَّابَ اللهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالأَنصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ (۱۱۷)﴿وَعَلَى الثَّلاَثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُواْ حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّواْ أَن لاَّ مَلْجَأَ مِنَ اللهِ إِلاَّ إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُواْ إِنَّ اللهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ (۱۱۸)﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللهَ وَكُونُواْ مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ (۱۱۹)سورة التوبه)

ژباړه :په تحقیق سره الله تعالی د خپل خاص رحمت په نظروکتل پیغمبرﷺ او مهاجرینو او انصارو ؓ ته کوموچی دتنګۍ او تکلیف په وخت کې دنبی ﷺ پیروی وکړه وروسته تردی چی دیوی ډلی زړه نژدی وو اوښتلوته بیاالله ﷻ په دوئ باندی مهربانی وکړه اوالله ﷻ ډیرمهربان کونکی اوالله تعالی مهربانی وکړه په هغه دری کسانوباندی هم چی دهغوئ معامله پاته سوی وه تردی چی فراخه ځمکه پردوئ تنګه سوه اوددوئ ځانونه هم پردوئ باندی تنګ سو اودوئ په دې پوه سو چی دالله ﷻ له نیولو بل دپناه ځای نسته پرته له هغه نوبیاالله تعالی پردوئ باندی مهربانی وکړه اوددوئ ګناه یې وبښله ددی لپاره چی دوئ الله ﷻ ته رجوع وکړی بیشکه الله ﷻ ډیرتوبه قبلونکی او مهربان ذات دی ای مومنانو له الله ﷻ څخه ویریږی اوله رښتینو سره ملګری سی ..

کعب ؓ وایې چی ماغوښتنه وکړه چی یارسول الله ﷺ ددې توبه په شکرکې زه خپل ټول مال خیرات کوم نبی کریم ﷺ وفرمایل څه پریږده په خیبرکې چی زماد ځمکی کومه برخه وه ماهغه پریښوده اونورټول مال می خیرات کی اوغوښتنه می وکړه چی یارسول الله ﷺ الله ﷻ ماته یوائې د رښتیا په ویلوسره خلاصون راکی زه به خپله توبه داسی ساتم چی ترمرګه به هیڅکله له رښتیا پرته بل څه نه وایم (بخاری وفتح الباری جلد ۸ /ص ۸۶/ حدیث کعب بن مالک ؓ)

دهجرت نهم ۹ کال دمیانی په میاشت کې ابوبکرصدیق ؓ دحج امیروټاکل سو !

دذی القعده په میاشت کې رسول الله ﷺ ابوبکرصدیق ؓ دحج امیروټاکی اومکی مکرمی ته له دری سوه تنه سره ولیږی اوشل اوښان یې دقربانی کولولپاره ورسره کړه ابوبکرصدیق ؓ یې ځکه ولیږی چی په خلکو باندی د اسلامی شریعت برابرحج وکړی

اودسورت برائت شلویښت آیتونه چې دپریکړې د ماتونکوپه اړه نازل سوي وو دهغو
اعلان وکوي په دې آیاتوکې داوو چې ترسږ کال وروسته به مشرکین مسجدحرام ته نه
داخلیږي اوپربیت الله شریف به لوڅ طواف څوک نه کوي اوله چاسره چې رسول اللهﷺ
پریکړه کړې وي هغه به ترهغه وخته پورې پاته وي اوله کوموخلکوسره چې هیڅ پریکړه
نسته دوئ دلوی اخترله ورځې بیاترڅلورومیاشتوپورې وخت لري ، دابوبکرصدیقؓ له
روانیدوروسته نبي کریمﷺ دافکروکی چې دااعلان بایدداسې چاله خواوسي چې هغه
دپریکړه کونکي له کورنۍ څخه وي ځکه عرب په داسې کاروکې دکورنۍ اوخپلوانوخبره
مني ځکه نبي کریمﷺ علیؓ راوغوښتې اوخپله اوښه عضباء یې ورکړه چې په
ابوبکرصدیقؓ پسې ورسه اودبرائت اعلان دحج په وخت کې ته وکړه اوله
یوشمیررواياتوڅخه معلومیږي چې دبرائت آیتونه دابوبکرصدیقؓ له روانیدو وروسته
نازل سوي دي ځکه یې وروسته علیؓ دبرائت دآیاتودااعلان لپاره ولیږی ابوبکرصدیق
ؓ چې کله اوښه ولیده دافکریې وکی چې رسول اللهﷺ په خپله تشریف راوړی دی
ودریدی کله چې یې وکتل علیؓ دی پوښتنه یې وکړه چې (امیرٌاومأمورٌ) یعنی امیرراليږل
سوی یې اوکه تابع یې ؟ علیؓ وویل ماموریم یعنې زه به ستاترامرلاندې یم یواځې
دسورة برائت دآیاتودااعلان لپاره راغلی یم ، ابوبکرصدیقؓ په خلکوحج وکی اودحج
په وخت کې یې خطبه هم ولوسته اوعلیؓ یواځې دسورة برائت آیتونه اودهغومضمون
وجمرې عقبې ته نژدې دقربانۍ په ورځ خلکوته واورول ، ابوبکرصدیقؓ څه خلک
دعلیؓ دمرستې لپاره وټاکل چې بیااعلان وکړې دقربانۍ ورځ په منی کې دااعلان
خلکوته واورول سو : بیت الله شریف ته به هیڅ یوکافراومشرک نه سي داخلیدای اونه به
په راتلونکي کال کې مشرک حج ته راځي اونه به لوڅ طواف کیږي اودچاچې کومه ژمنه
له نبي کریمﷺ سره وي هغه به ترخپله وخت پاته وي اوله چاسره چې ژمنه نسته یادژمنې
وخت معلوم نه وي نوهغه ته څلورمیاشتې وخت سته که په دې وخت کې مسلمان نه سو
نوڅلورمیاشتې وروسته چې هرځای پیداسي هم هلته به وژل کیږي ، په یوحدیث کې
راغلي دي چې کله چې علیؓ ذوالحلیفه ته ورسیدی له ابوبکرصدیقؓ سره یې ولیدل
اووې ویل چې زه رسول اللهﷺ دبرائت دااعلان لپاره رالیږلی یم ابوبکرصدیقؓ
دافکروکی چې کیدای سي زماپه اړه څه حکم نازل سوی وي سمدستي مدینې منورې ته
راستون سو اوپوښتنه یې وکړه چې یارسول اللهﷺ آیازماپه اړه کوم حکم نازل سوی دی ؟
نبي کریمﷺ وفرمایل : نه ته خوزمادغارثور ملګری یې اوپه حوض کوثرباندې به هم
زماسره ملګری یې مګر دبرائت اعلان پرته له مایازمادکورنۍ له غړي بل څوک نه سي
کولای دبرائت دااعلان کولولپاره ځکه ماعلیؓ درولیږی (فتح الباری جلد ۸ /ص / ۶۵)

دهجرت دنهم کال بیلابیلی پېښې

(۱)لومړی په همدې کال دمیانی په میاشت کې رئیس المنافقین عبدالله بن ابی بن سلول مړشو دده په اره داآیت نازل سو : ﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُم مَّاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ﴾(۸۴آیت سورة التوبه)شرح مواهب جلد۳/ص/۲۹۵)
ژباره : ته پردې منافقینوپریوه باندی هم دجنازې لمونځ مه کوه اومه ددوئ پرقبروباندی درېږه دې خلکوپه الله ﷻ اودهغه په رسول ﷺ باندی کفرکړی دی اودالله ﷻ څخه سرغړونکی مړه دی ..

مسئله : دکافرپه جنازه کې ګډون اودهغه په قبرباندی درېدل له شکه خلاص نارواده کافرکه هندووی که انګریزوی که امریکایي وی که برطانوی په کفرکې ټوله سره یودی اوشرعاً دمشرک اودبت پرست کافرکفر دکتابی کافرترکفرسخت دی

(۲) دویم: په همدې کال دحبشه پاچانجاشی وفات سو اودوحی په ذریعه نبی کریم ﷺته په هغه ورځ دده دوفات خبرورکول سو نبی کریم ﷺصحابه کرام﷜ راټول کړه اوغائبانه جنازه یې وکړه

(۳) دریم :په همدې کال دسوددحراموالی حکم نازل سو اویوکال وروسته نبی کریم ﷺ په حجة الوداع کې دسوددحراموالی عام اعلان وکی .

(۴) څلورم : په همدی کال دښځوسره دلعان حکم نازل سو چی دهغه پوره بیان په سورة نورکې ذکرسوی دی

(۵)پنځم :کوم خلک چی په اسلام کې داخل نه سوبلکې یوائی داسلام په سیوری کې هستوګنه غوره که دهغوئ په اره په همدې کال کې دجزیه حکم نازل سو قال الله تبارک وتعالی ﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾(۲۹آیت سورة التوبه)

جزیه له جزاء څخه جوړدی یعنی دادکفرجزاء ده دذلت اوسپکاوی په ډول به له هوښیاربالغ سړی څخه اخیستل کیږی دجزیه مقصددادی چی دکفردبدبه اوزور پای ته رسیدلی دی اواسلام غالب اودحاکم دی و داسی خلکوته دشریعت په اصطلاح کې ذمیان وایې چی له ذمه څخه جوړدی یعنی دهغوئ دځان اومال اوعزت اودهغوئ دحقوق الله ﷻ اودهغه درسول ﷺ دمسلمانانوپه څېرذمه واردی خودایادساتی چی قرآن اوحدیث چی له کافرانوڅخه دجزیه اخیستلوکوم حکم کړی دی دادځان دساتنی بدله نه ده یعنی دجزیه داعلت نه دی چی ذمی دخپل ځان په خپله ساتنه نه سی کولای موږیې له دښمنانوساتوځکه ساتنه خودذمیانودښځواوماشومانواوسپین ږیرواوپادریانوهم کیږی مګرپرهغوئ باندی جزیه نسته بلکې جزیه یوائی له هغه خلکواخیستل کیږی چی په جهادکې دوژلومستحق وی ځکه فقهاء کراموليکلی دی چی جزیه دوژلوبدل دی یوائی له ازاد،عاقل اوبالغ سړی څخه اخیستل کیږئ چی دوژلومستحق وی اوله کوموخلکوسره چی په دې اره معاهده سوی وی چی له دواړولوریوبه هریودخپل اختیاروی اوخوندی وی نودشریعت په اصطلاح کې وداسی خلکوته معاهدین وایې

عام الوفود : دهجرت لسم کال دپلاوی اووفدونوکال

په عربوکې ترټولولویه قبیله دقریشووه ددوئ مشرتوب هرچامنی داچې قریش داسماعیل علیه السلام له اولادوڅخه دی له دې څخه هیڅچاانکارنه کړی په پوهی هوښیارتیا سخاوت دلاوری مشهورو دبیت الله شریف دعزتمند ښارهستوګن وو مګر داسلام مخالفت اودښمنی ته یې ملاوتړله دنوروعربوپریکړه په قریشوپوری تړلی وه دوئ دوخت انتظارکوی چې قریش له رسول اللهﷺ سره څه کوی دقریشوځوانانوخوپه لومړی سرکې اسلام ومنی مګرسپین ږیری پاته سو کله چې مکه فتح سوه نوسپین ږیری هم په اسلام مشرف سو اودرسول اللهﷺ پیروی یې ومنله ، تردې وروسته عرب په دې پوه سو چې دین اسلام یوالهی دین دی خامخابه په ټوله نړۍ کې خپریږی اوهیڅ قوت اوزور ددې دین په مخالفت کې نه سی بریالی کیدای ځکه دمکی له فتح وروسته سمدستی له هرلوری سفیران راغله اوله هری قبیلی وکیلان اوپلاوی به راتلل اودنبی کریمﷺ په خذمت کې به حاضریدل کله چې به یې داسلام حقانیت ځان ته معلوم کی نوپه خپله به هم مسلمانان سو اودخپل ټول قوم دمسلمان کیدو ژمنه به یې هم وکړه اوبیرته به ستانه سولکه چې الله تعالی فرمایې : ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ (۱) ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾ (۲) ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ (۳) سورة النصر

ژباړه :کله چې دالله ﷻ مرسته اوفتح راسی اوته خلک ووینی چې په دین کې ډلی ډلی داخلیږی نودالله ﷻ په تسبیح اوحمداواستغفارمشغول سه ربښتیاهم الله تعالی ډیر مهربان ذات دی .

دپلاوی اوهیئتوپیل خوله اتم کال هجری څخه سوی دی مګر دالړۍ په کال اتم اولسم کې جاروه په دی وجه دې دواړوکلوته عام الوفود وایې یعنی دپلاووکال ابن سعد اودمیاطی ددې پلاوو شمیرترشپیته زیات ښودلی دی مګر علامه قسطلانی په مواهب کې دپنځه دیرش پلاو و یادونه کړی ده (۱)

لومړی پلاوی دهوازن دقبیلی وو !

دمکی له فتح وروسته لومړنی پلاوی چې نبی کریمﷺ ته حاضرسوی دی هغه دهوازن قبیلی وو نبی کریمﷺ په جعرانه کې ووچې دهوازن قبیلی څورلس تنه دخپل مالواوبندیانودخلاصون لپاره راغله اودنبی کریمﷺ په خذمت کې حاضرسو چې ددې پوره بیان موږدحنین په غزاکی درته کړی دی په دی پلاوی کې درسول اللهﷺ رضاعی اکاهم وو ځکه حلیمه سعدیه له همدې قبیلی څخه وه زهیربن صرد سعدی وجشمی ددې پلاوی مشر وو هغه ولاړسو اوغوښتنه وکړه چې یارسول اللهﷺ په دی بندیانوکې ستاخاله ګانی اورضاعی وریندارګانی اوپالونکی سته چې یووخت به یې ته له خپلی سینی سره جوخت نیولی یې که موږحارث غسانی اونعمان بن منذرته شیدی ورکړی وای نودداسی غم په وخت کې به موږدهغه څخه خامخادمرستی هیله کوله اوته خوترټولوغوره اوښه مکفول یې وروسته یې داشعرونه ولوستل :

(۱) زرقانی جلد ۴ /ص/ ۲/

اُمْنُنْ عَلَيْنَا رَسُولَ اللهِ فِي كَرَمٍ .... فَإِنَّكَ الْمَرْءُ نَرْجُوهُ وَنَنْتَظِرُ

یارسول الله ﷺ په خپل کرم اومهربانی سره پرموږ احسان وکړه بیشکه ته داسی څوک یې چې موږ له تادمهربانۍ اوسخاامیدلرونکی اوانتظارکونکی یو

اُمْنُنْ عَلَى بَيْضَةٍ قَدْ عَاقَهَا قَدَرٌ .... مُمَزَّقٌ شَمْلُهَا فِي دَهْرِهَا غِيَرُ

پرهغه قوم باندی احسان وکړه چې ددوئ اړتیاوی تقدیربندی کړی دی دوخت په بدلیدوسره ددوئ یوځای والی پاشل سوی دی

يَاخَيْرَ طِفْلٍ وَمَوْلُودٍ وَمُنْتَخَبٍ .... فِي الْعَالَمِينَ إِذَا مَا حَصَّلَ الْبَشَرُ

اې غوره زوکړی اوپه ټوله دنیاکې غوره سوی له هغه وخت چې بشرپیدا سوی دی

إِنْ لَمْ تُدَارِكْهُمْ نَعْمَاءُ تَنْشُرُهَا .... يَا أَرْجَحَ النَّاسِ حِلْمًا حِينَ تُخْتَبَرُ

که ستاپیرزوینه اونیکی له دوئ خبره نه سی نو دوئ به بربادسی (۱) اې هغه څوک چې دهغه دصبراوزغم تله په ټولوکې درنه ده اودازموینی په وخت کې دده صبراوزغم ښکاره کیږی په موږ باندی احسان وکړه ..

اُمْنُنْ عَلَى نِسْوَةٍ قَدْ كُنْتَ تَرْضَعُهَا .... إِذْ فُوكَ تَمْلَؤُهُ مِنْ مَحْضِهَا الدِّرَرُ

پرهغوښځوباندی احسان وکړه چې ددوئ شیدی به تاڅیښلی اوددوئ له شیدوبه تاخوله ډکوله

لَا تَجْعَلَنَّا كَمَنْ شَالَتْ نَعَامَتُهُ .... وَاسْتَبْقِ مِنَّا فَإِنَّا مَعْشَرٌ زُهُرٌ

له موږسره داسی سلوک مه کوه چې ددوئ پښې ښویدلی وی اوخپله سخااومهربانی اواحسان دتل دپاره په موږپریږده موږډیرعزتمند خلک یو دهیچانیکی نه هیروو ..

إِنَّا لَنَشْكُرُ لِلنَّعْمَاءِ إِذْ كُفِرَتْ .... وَعِنْدَنَا بَعْدَ هَذَا الْيَوْمِ مُدَّخَرُ

ربښتیاهم موږدنیکی ډیرشکراداکونکي یو کله چې خلک دهغه ناشکری کوی .

فَأَلْبِسِ الْعَفْوَ مَنْ قَدْ كُنْتَ تَرْضَعُهُ .... مِنْ أُمَّهَاتِكَ إِنَّ الْعَفْوَ مُشْتَهَرُ

ته هغه موړانی چې تاددوئ شیدی رودلی دی دخپلی مهربانۍ په لمن کې پټی کړه مګرستابښنه خوډیره مشهوره ده ..

يَاخَيْرَ مَنْ مَرِحَتْ كُمْتُ الْجِيَادِ بِهِ .... عِنْدَ الْهِيَاجِ إِذَا مَا اسْتَوْقَدَ الشَّرَرُ

اې هغه څوک ! چې دهغه په سپریدوسره دکمیت په نامه آسان خوشاله اومستی کوی کله چې دجنګ اوربل سی ..

إِنَّا نُؤَمِّلُ عَفْوًا مِنْكَ تُلْبِسُهُ .... هَذِي الْبَرِيَّةَ إِذْ تَعْفُو وَتَنْتَصِرُ

موږله تاڅخه دداسی ښښنی امیدلرو چې همداټول خلک پکې پټ کړی ..

فَاغْفِرْ عَفَا اللهُ عَمَّا أَنْتَ رَاهِبُهُ .... يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذْ يُهْدَى لَكَ الظَّفَرُ

ته موږوبخښه الله تعالی دې تادقیامت په ورځ له ویری خوندی وساتی اوتادې الله ﷻ کامیاب کړی ..

په یوشمیرروایاتوکې څه نور شعرونه هم راغلی دی دتفصیل لپاره الروض الانف جلد ۲ /ص/ ۳۰۶ اوعیون الاثرجلد ۲ /ص/ ۱۹۶ اوزرقانی جلد ۴ /ص/ ۳ وګوری ..

(۱) اشارة ورته ده چې جزاء حذف سوی ده چې هلکوا لفظ دی)

رسول الله صلی الله علیه وسلم ددوئ په خواب کي وفرمایل !

نبی کریم ﷺ وفرمایل ماستاسوډیر انتظاروکی کله چی تأسونه راغلاست نومال اوسامانونه اوټول بندیان می پرخلکوویشل اوس په دووشیانوکې یوغوره کي ، مال اوسامانونه غواړی که خپل اهل اوعیال خلاصول غواړی ؟ له دې دوو شیانویوخوښ کي . پلاوی وویل زموږخلک موږته ترمال ډیر ګران دی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل زمااوزمادکورنۍ بنی عبدالمطلب چی کومه برخه ده هغه خوماتاسوته درکړه پاته دنوروم‍سلمانانوپه واک کې چی څوک ورغلی دی دهغه سپارښتنه به وکړم ، کله چی نبی کریم ﷺ ددوئ سپارښتنه وکړه ټولومسلمانانوپه ډیره خوشالۍ ومنله ټول بندیان یې آزادکړه دوو یاڅلور تنوڅه فکروکي ، نبی کریم ﷺ دوئ ته بدله ورکړه هغه څلوربندیان هم خلاص سو پلاوی خپل شپږزره بندیان بنځی اوماشومان ټول له ځان سره بوتلل اوولاړو دنبی کریم ﷺ دسپارښت پوره قصه دحنین په غزاکې مخکې بیان سوی دی ځکه موږدلته تفصیل ته اړتیانه لیدله ..

دویم پلاوی دثقیف قبیلی دهجرت ۹ کال رمضان المبارک

دهجرت نهم کال دروژی مبارکه میاشت وه دثقیف قبیلی پلاوی داسلام دراوړلواوله نبی کریم ﷺ سره دبیعت لپاره مدینی منوری ته راغلی ،

داهغه ثقیف دی چی دوئ نبی کریم ﷺ اوصحابه کرام ؓ ته دطائف په محاصره کې ډیر تکلیف رسولی وو مسلمانانودطائف کلاپریښوده په مات زړه بیرته راغلو کلي چی نبی کریم ﷺ دطائف محاصره پریښوده او راروان سوچاغوښتنه ځنی وکړه چی یارسول اللهﷺ دوئ ته ښیرا وکړه ددوئ غشوموږوسوځولو ، نبی کریم ﷺ وفرمایل (اَللّٰهُمَّ اهْدِ ثَقِيْفًا وَّاْتِ بِهِمْ مُسْلِمِيْنَ . رواه الترمذی وحسنه) اې الله ﷻ ثقیف قبیلی ته هدایت وکړی اومسلمانان یې ماته راولی ..

دنبی کریم ﷺ دعاقبوله سوه دعروه بن مسعودثقفی له شهادت اته میاشتی وروسته کله چی نبی کریم ﷺ دتبوک له غزاراستون سو دوئ دنبی کریم ﷺ په مخکی په مدینه منوره کې حاضرسو اواسلام یې ومنی اوله نبی کریم ﷺ سره په لاس بیعت وکی داپلاوی دعبدیالیل په مشری شپږتنه وو کله چی دوئ مدینی ته نژدی ورسیدل مسلمانان ددوئ په راتګ ډیر خوشاله سو ترټولومخکی مغیره بن شعبه ؓ دوئ ولیدل سمدستی یې منډه کړه چی زه ځم پررسول اللهﷺ باندی زیری کوم په لاره کې ابوبکرصدیق ؓ په مخه ورغلی کله چی هغه خبرسو نومغیره ؓ ته یې قسم ورکی ورته وې ویل چی ته ماته اجازه راکړه چی زه ولاړسم اوپه رسول اللهﷺ باندی زیری و کړم مغیره ؓ ورسره ومنله ابوبکرصدیق ؓ ډیرچټک ولاړی رسول اللهﷺ ته یې دپلاوی دراتلوخبر ورکي رسو ل اللهﷺ ددوئ داوسیدولپاره په مسجدنبوی کې یوه خیمه ودروله ددې لپاره چی دوئ قرآن واوری

اولمونځ کونکي وويني دپلاوی ميمله پالنه او خدمت يې خالد بن سعيد بن العاص ؓ ته وسپاری ترڅو چې به خالد بن سعيد ؓ خوراک نه وخوړی د هغه پلاوی خلکو به څه نه خوړل او هر څه خبره چې به يې له رسول اللهﷺ سره کوله هغه به يې د خالد بن سعيد ؓ له لاری کوله خو پلاوی د خالد بن سعيد ؓ په وسيله عجيب شرطونه وړاندې کړه :

اول (۱) داچې موږ ته دی لمونځ معاف سی

دويم (۲) داچې لات چې زموږ لوی بت دی هغه دی تر دريو کاله پوری نه ماتيږی ځکه ماشومان او ښځی په دی سره په فتنه کې لويدلی دی ..

دريم (۳) داچې زموږ بتان موږ په خپلو لاسونه ماته وو .

رسول اللهﷺ لومړنی دوه شرطونه قطعاً ونه منل او داسی يې وفرمايل (لاخير فی دين لاصلاة فيه) په هغه دين کې هيڅ خير نسته چې په هغه کې لمونځ نه وی

او دريم شرط په اړه يې وويل چې داکيدای سی ، دوئ ټولو اسلام ومنی او بيرته خپلی سيمی ته ستانه سو عثمان بن ابی العاص ؓ چې په دوئ کې دلږ عمر وو هغه يې پر دوئ اميرو ټاکی له ده سره دعلم اوقرآن او داسلامی مسئلو دزده کړی ډيره مينه وه ځکه دابوبکر صديق ؓ په مشوره هغه پر دوئ امير و ټاکل سو او له دوئ سره يې ابوسفيان بن حرب او مغيره بن شعبه ؓ دلات دنړولو لپاره وليږل ابوسفيان ديوه عذر له کبله پاته سو خو مغيره ؓ ولاړی ، کله چې مغيره ؓ بت نړوی نو دثقيف ښځی لوڅ سر او لوڅي پښي له کورو راووتل حيران ولاړو و چې اوس به څه کيږی او کوم عذاب به نازليږی خو مغيره ؓ وړ وړاندی سو او له بت سره يې کولنگ پورته کي بت دوړی وړی پرمخی را ولويدی ددوئ جوړ کړی خدای پرځمکه را ولويدی دوئ په حيرت ورته کتل وروسته په بتخانه کې چې کوم ګيڼی او پيسی او نور ارزښتناک شيان وو هغه ټول يې را ټول کړه او بتخانه يې وسوځوله دبتخانی له مال څخه دعروه بن مسعود ثقفی ؓ دزوی ابوفليح ؓ او دعروه وراره قارب بن الاسود ؓ قرضونه آداسوه او څه چې پاته سو هغه رسول اللهﷺ ته يووړل رسول اللهﷺ سمدستی هغه پر مسلمانانو وويشل او دالله ﷻ شکريې آداکی چې الله ﷻ دخپل دين مرسته وکړه او خپل پيغمبرﷺ ته يې عزت ورکي عروه بن مسعود ؓ دشهادت څخه وروسته چې کله دطايف خلک مسلمانان سو نو دثقيف دپلاوی تر حاضريدو مخکې ابوفليح بن عروة ؓ او قارب بن الاسود ؓ دنبی کريمﷺ په خدمت کې حاضر سو او اسلام يې راوړی او له نبی کريمﷺ څخه يې غوښتنه وکړه چې يا رسول اللهﷺ دلات له بتخانی څخه دی زموږ دپلار يعنی عروه ؓ او داسود پورونه آداسی عروه ؓ او اسود دواړه سکه روونه وو عروه خو اسلام راوړی او شهيد سو مخکې موږ بيان درته وکی مگر اسود پر کفر مړ سو ، ابوفليح ؓ دعروه ؓ زوی دی او قارب ؓ داسود زوی دی دواړو دخپل پلار د پورو د آداکولو غوښتنه وکړه ، نبی کريمﷺ وفرمايل اسود خو مشرک وو ، دهغه

پورونه زه څنګه آدا کړم قارب ؓ وویل یارسول الله ﷺ ربښتیا هم هغه مشرک وو خوپوررونه یې زماپرذمه پاته دی نبی کریم ﷺ ابوسفیان ؓ ته وفرمایل چې دلات له بتخانې چې کوم مال لاس ته راغلی دی لومړی دابوفلیح ؓ او قارب ؓ پورونه څنې آدا کړه (۱)

دریم (۳) دبنی عامربن صعصعه قبیلې پلاوی !

دتبوک له راستنیدو وروسته بنوعامر بن صعصعه دنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو په دوئ کې عامربن طفیل اواربد بن قیس هم وو دخبروپه جریان کې دې خلکونبی کریم ﷺ ته وویل (انت سیدنا) ته زموږسردار یې ، نبی کریم ﷺ وفرمایل خپله خبره کوی شیطان دې په تاسوپوری مسخری ونه کړی ، څکه سردار یوازې الله ﷻ دی په ښکاره خویې داچاپلوسی وکړه خوپه پټه عامراربدته ویلې وو چې زه چې کله له نبی کریم ﷺ سره په خبروبوخت سم ته سمدستي دتوری وار پر وکړه ، عامر چې کله له نبی کریم ﷺ سره خبری پیل کړی ویل یې ای محمد ﷺ مادخپل ځان مخلص دوست وګرزوه ، نبی کریم ﷺ وفرمایل نه هیڅکله تازه خپل دوست نه بولم ترڅوچې ته پرالله ﷻ باندی ایمان نه راوړی ، عامر وویل که زه مسلمان سم نوته به ماته څه راکړې ، نبی کریم ﷺ وفرمایل تراسلام راوړلووروسته به ستاهغه حقوق اواحکام وی کوم چې دټولومسلمانانودی ، عامرو ویل ته به ماته دخپل ځان څخه وروسته حکومت اوخلافت راکوی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل هیڅیری نه ، عامر وویل ښه په کلیواوبانډوکې به زه حکومت کوم اوپه ښاروااوآبادی کې به ته حکومت کوی او که داسې نه وی نوزه به غطفان له ځان سره ملګری کړم اوپرتاباندی به حمله وکوم اومدینه به له سپرو اوپیاده ووڅخه ډکه کړم ، نبی کریم ﷺ وفرمایل الله ﷻ دې تاته وس نه درکوی خبری شروع وی کله چې دواړه ولاړسو نبی کریم ﷺ دعاء وکړ ، ای الله ﷻ دعامربن طفیل له شره ماوژغوری اودهغه قوم ته سمه لاره وښیی کله چې دوئ دباندی راووتل نوعامراربدته وویل افسوس ماستاانتظارکوی مګر تاهیڅ هم ونه کړل اربد وویل عجیبه پیښه وه ماچې به کله دتوری درااستلونیت وکی نوخامخابه یوشئ زموږ په مینځ کې دریدی یوځل داوسپینې دیوال ماولیدی اوبل ځل مایواوښ ولید چې غوښتل یې زماسرمیده کی کله چې دوئ دنبی کریم ﷺ څخه ولاړو نوعامربن طفیل خوپه لاره کې دطاعون په مرض هلاک سو په عربوکې خودبستری مرګ شرم اوپیغور ګڼل کیدی څکه عامربن طفیل وویل ماپرآس سپورکه اوپه لاس کې یوه نیزه راکړه کله چې دئ پرآس سپورسو اونیزه یې په لاس کې وه نوداسې یې وویل یاملک الموت ابرزلی ، ای دمرګ ملکی زماخواته راسه دایې وویل اوله آس راولویدی اوپه همدغه ځای کې ښخ سو کله چې پلاوی دبنوعامرځمکې ته ورسیدل نوخلکوله اربدڅخه دحالاتوپوښتنه وکړه اربدوویل دهغه دین هیڅ شئ هم نه دی قسم په الله ﷻ هغه سړی (نبی کریم ﷺ) ته اشاره

(۱) زرقانی جلد ۴ /ص/ ۶،ــ ۹)

وه که په دی وخت کې ماته مخامخ سی نوپه غشوبه هغه سوری سوری کړم دوې ورځی لانه وی تیری سوی چی اربدپه اوښ سپورسو له کلی دباندی ووتی کله چی له کلی ووتی سمدستی داسمان له خواپرده باندی تندربریښناولویده چی په دې سره اربد هم جهنم ته ورسیدی عامر اواربددواړه بدبخته داسلام له دولت بی برخی پاته سو اودپلاوی ډیروخلکواسلام راوړی ، اوبیرته خپلی سیمی ته ستانه سو ،، (۱)

ځلورم پلاوی دعبدالقیس وو !

قیس ډیره لویه قبیله وه دبحرین اوسیدونکی وو ددې قبیلې پلاوی دوه ځله نبی کریمﷺ ته راغلی دی لومړی پلاوی دمکی ترفتح مخکې راغلی دی ډیر یې دهجرت په پنځم کال یاتردی هم مخکې راغلی دی په دې ځل پلاوی کې دیارلس یاڅورلس تنه وو نبی کریمﷺ وفرمایل (مرحبا القوم غیرخزایا ولاندامی) ښه راغلی وایم هغه خلکوته چی نه رسواسو اونه شرمنده سو یعنی په خوشالی خپله مسلمانان سو دجنګه وروسته نه دې مسلمانان سوی چی وروسته بیادوئ شرمیدلای پلاوی غوښتنه وکړه چی یارسول اللهﷺ زموږ اوستاپه مینځ کې دمصرقبیلی مشرکان دی یوائي په عزتمندومیاشتوکې موږستاپه خدمت کې حاضریدای سو ځکه په دې میاشتوکې عرب غلااولوټ حرام ګڼی نو ته موږته داسی جامع اومختصرعمل راوښیه چی دهغه په کولوسره موږجنت ته داخل سو اوخپل کلیوالوته هم دهغه بلنه ورکړو نبی کریمﷺ وفرمایل په اللهﷻ باندی ایمان راوړی اوشاهدی ورکړی چی اللهﷻ یودی له هغه پرته څوک دبندګی وړنسته اولمونځ کوی ، زکوة ورکوی اودغنیمت دمال پنځمه برخه دااللهﷻ لپاره ورکوي اوپه څلورولوښوکې یې دنبیذله جوړولوڅخه منع وکړه (۲) دباء ، نقیر، ختم ، مزفت ، دادصحیح بخاری روایت دی دمسنداحمداوابوداؤدپه روایت کې راغلی دی چی کله عبدالقیس پلاوی مدینی ته راورسیدی نودنبی کریمﷺ دلیدلوپه مینه اوتلوسه کې دوئ له خپلوسپرلیوډیرپه تیزی راکښته سواودنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو اولاس مبارک یې ورمچ کړه په دوئ کې اشبح عبدالقیس مبهی هم وو چی دده اصلی نوم منذر دی دئ په ټولو کې دلږعمروو هغه لومړی ټول اوښان چوکړل اوله ټولویې سامان راښکته کړی اویوځای یې کیښودی بیایې له خپلی غوټی دوې جوړی پاکی سپینی جامی راوایستی هغه یې واغوستی وروسته بیادنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو اوله نبی کریمﷺ سره سترې مشی وکړه اودهغه مبارک لاس یې ورمچ کي نبی کریمﷺ وفرمایل په تاکې دوه داسی خویونه دی چی هغه دواړه دااللهﷻ اودهغه درسولﷺ ډیرخوښ دی ، یوحلم .یعنی زغم بردباری

---

(۱) زادالمعاد جلد ۳ /ص/ ۲۹)

(۲) دباء له کدوڅخه جوړسوی. نقیر، دلرګی لوښې اوختم ، شین منګی ، اومزفت ، روغنی لوښی

دويم وقار ، داد او اطمينان اشبح ؓ وويل يارسول الله ﷺ داخويونه په ماکې زما په کړوسره راغلي دي که نه فطري دي يعني الله ﷻ پيدا کړي دي ، نبي کريم ﷺ وفرمايل الله ﷻ ته پردې خويو پيدا کړي يې اشبح ؓ وويل (الحمد لله الذی جبلنی علی خلتین یحبھما اللہ ورسولہ) صفت او ثنا هغه ذات لره ده چې زه يې پرداسې خويو پيدا کړي يم چې هغه د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ خوښ دي ..

دا د لومړي پلاوي بيان وو دويم ځل پلاوي د عبدالقيس په اتم هجري کال يا نهم هجري کې راغلي دي د دې ځل په پلاوي کې څلويښت تنه وو د صحيح ابن حبان په روايت کې راغلي دي چې نبي کريم ﷺ دوئ ته وفرمايل (مالی اراکم الوانکم تغیرت) ستاسو په رنګو څه سوي دي چې ماته بدښکاري . له دې خبرې معلومېږي چې دوئ مخکې هم راغلي وو (۱)

پنځم د بني حنيفه پلاوي په کال نهم ۹ هجري کې !

د بني حنيفه پلاوي د نبي کريم ﷺ په خدمت کې حاضر سو په دوئ کې مشهور کذاب چالاک او فتنه پورته کونکي مسيلمة الکذاب هم وو (۲) دوئ د هجرت په نهم کال راغلو مسيلمة الکذاب د غرور او لويي له امله د نبي کريم ﷺ و دربار ته نه حاضر سو نبي کريم ﷺ په خپله ودته ورغلی او ثابت بن قيس بن شماس ؓ هم له رسول الله ﷺ سره ملګری وو مسيلمة ته يې د اسلام بلنه ورکړه ، مسيلمة الکذاب وويل که ماته ترځان وروسته خلافت راکوی او خپل نائب مې ټاکې نو زه بيعت درسره کوم نبي کريم ﷺ په لاس مبارک کې د خورما يوه لښته وه نبي کريم ﷺ وفرمايل اې مسيلمة که ته يوه لښته غواړې هم يې نه درکوم او الله تعالی چې ستا په تقديرکې څه پرېکړه کړې ده ته ترهغه تيرې نه سې کولای او غالباً ته به هغه څوک ې چې ماته په خوب کې راښوول سوې يې او دا ثابت بن قيس ؓ دي تاته به ځواب درکړي دا يې وويل نبي کريم ﷺ ځنې ولاړی ابن عباس ؓ وايې ماله ابوهريرة ؓ پوښتنه وکړه چې څنګه خوب وو ابوهريرة ؓ وويل چې نبي کريم ﷺ وفرمايل چې ما په خوب کې وليدل چې زما په لاسو کې دوه د زرو ښنګړي کيښودل سو په دې زه ډېر وويريدم په خوب کې ماته وويل سو چې دا پوه که ماچې کله پوه کړل نو سمدستي هغه دواړه په هواکې والوتل د دې خوب تعبير دادی چې دوه دروغجن به ښکاره کېږي او د نبوت دعوه به کوي نو له هغو دوو څخه يو دغه دروغجن مسيلمة دی او دويم دورغجن اسود عنسي (۳)

(۱) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۶۷، زرقانی جلد ۴ /ص/ ۳)

(۲) کله چې خپلې سيمې ته ولاړی د نبوت دعوی يې وکړه او خلکوته يې داسې دروغ وويل چې زه نبي کريم ﷺ په نبوت کې له ځان سره شريک کړم ، ابن هشام)

(۳) اسود عنسي سود الله وجهه چې کله د نبوت دعوی وکړه نبي کريم ﷺ فيروز ديلمي ؓ له څو سپرو سره د هغه د وژلو لپاره وليږی د نبي کريم ﷺ د وفات په وخت کې د هغه د وژل کيدو خبر راورسيدی عبدالرحمن تمالی ؓ د هغه په اړه داسې وويل : زما دی په ژوند قسم وی او زما قسم هسې قسم نه دی عنس قبيله د اسود عنسي په وژلو سره وويريدل نبي کريم ﷺ حکم وکی چې د هغه د وژلو لپاره ولاړسی او د غوره وعدې او ښه بخت زيری يې راکی نو موږ څو سپاره د هغه د وژلو لپاره روان سو کله چې موږ ورسيدو هغه موووژی د نبي کريم ﷺ تر وفات يوه ورځ او يوه شپه مخکې هغه ووژل سو په همدغه وخت کې نبي کريم ﷺ ته د وحي په ذريعه خبر ورکړل سو چې اسود عنسي ووژل سو نبي کريم ﷺ صحابه کرام ؓ په دې خبر کړل وروسته چې کله ابوبکر صديق ؓ خليفه سو نو يو استازی خبر راوړی او څوک ويا وايې چې د نبي کريم ﷺ د ښخيدلو په ورځ يې خبر راوړی ، فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۷۳ قصة اسود العنسی)

اسودعنسی دنبی کریم ﷺ دژوندد پای په شیبوکې ووژل سو اومسیلمة الکذاب دابوبکرصدیق ﷛ دخلافت په وخت کې ووژل سو .
فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ . (فتح الباری باب وفدبنی حنیفه جلد ۸ /ص/ ۷۰ وزرقانی جلد ۴ /ص/ ۱۹)
دهجرت په لسم کال مسیلمة الکذاب نبی کریم ﷺ ته یولیک ولیږی دهغه مضمون داسی
(من مسیلمة رسول الله الی محمدرسول الله ﷺ امابعد فانی اشرکت معک فی الأمر وان لنانصف الارض ولقریش نصفها ولکن قریشا لاینصفون والسلام)
ژباړه : دالله درسول مسیلمة له لوری محمدرسول الله ﷺ ته زه ستاسره په کارکې شریک سوی یم نیمایې ځمکه زموږلپاره ده اونیمائی دقریشولپاره خوقریش انصاف نه کوی ..
نبی کریم ﷺ دمسیلمة الکذاب دلیک ځواب داسی ولیکی :
بسم الله الرحمن الرحیم من محمدرسول الله ﷺ الی مسیلمة الکذاب امابعد فالسلام علی من اتبع الهدی فان الارض لله یورثها من یشآءُ من عباده والعاقبة للمتّقین)
ژباړه : پیل کوم په نامه دالله ﷻ چی ډیر مهربان اوببنونکی دی دالیک دمحمدرسول الله صلی الله علیه وسلم له لوری دی ومسیلمة دروغجن ته سلام دی پرهغه چاوی چی دسمی لاری پیروی وکړی تړوله ځمکه ده الله ﷻ ده الله ﷻ چی وغواړی له خپلوبندګانوهغوته یې ورکوی اوتږولی ښیګنی داخرت دهغوخلکودی چی له الله ﷻ څخه ویریږی .. داپیښه دحجة الوداع له راستنیدو وروسته وه (۱)

شپږم : دطئ قبیلی پلاوی !

دطئ قبیلی پلاوی دنبی کریم ﷺ په درانه حضور کې وړاندی سو دوئ پنځلس تنه وو اودوئ مشرزیدالخیل وو ، نبی کریم ﷺ اسلام ورته وړاندی کی ټولو په ډیره خوشالی اسلام ومنی اوزیدالخیل نوم یې زیدالخیر کیښودی اوداسی یې ورته وفرمایل ماچی په عربوکې دچاصفت اوستاینه اوریدلی ده هغه سړی می ترهغه کم لیدلی دی پرته له تا (۲)

اووم : دکنده قبیلی پلاوی !

کنده ، دیمن دیوی قبیلی نوم دی په کال لسم هجری کې داتیاسپروکسانو یو پلاوی دنبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضرسو ددوئ مشراشعث بن قیس وو (۱) کله چی دوئ نبی کریم ﷺ ته راغلو داسی جامی یې اغوستی وی چی هغه له وریښمو جوړی سوی وو نبی کریم ﷺ وفرمایل آیاتاسو مسلمانان نه یاست ، دوئ وویل ولی نه بیشکه موږمسلمانان یو نبی کریم ﷺ وفرمایل بیانوستاسوپه غاړوکې داوریښم څنګه دی ، دوئ هم سمدستی هغه جامی لیری وغورزولی

(۱) عیون الاثر جلد ۲ /ص/ ۲۳۶)
(۲) اشعث بن قیس دنبی کریم ﷺ له وفات وروسته مرتدسو مګر دابوبکرصدیق ﷛ په لاس یې بیرته توبه وکښله اودقادسیه اومدائن اوجلولاء اونهاوندپه جنګوکې ګډون وکی په کال ۴۵ یا ۴۲ کې په کوفه کې وفات سو . عیون الاثرجلد ۲ /ص/ ۲۴۲)

مسئله :، دخامک کارکه لړوی مثلاً دخلورو ګوتوپه اندازه وی نودهغه کارول روادی په خپله نبی کریم ﷺ اوابوبکرصدیق ؓاوعمرفاروقؓ هغه اغوستی دی کیدای سی ددوئ دجامو خامک ډیروو ځکه یې منع وکړه ..

اتم : داشعریین پلاوی په کال اووم هجری کې !

اشعریین دیمن ډیر ه عزتمنده اولویه قبیله وه چی خپل ورنیکه اشعرته منسوب دی اشعرته ولی اشعروایې ځکه کله چی هغه پیداسو نودده پربدن باندی ویښتان ډیروو اواشعرداسم تفضیل صیغه ده له شعرڅخه جوړه ده شعرویښتانوته وایې اشعرمعنی ډیر و ویښتانودرولودنکي ابوموسی اشعری ؓ هم له همدې قبیلی څخه دی دې پلاوی په ډیره مینه اومحبت سره داشعرلوستی اوله یمن راروان سو

غــــــــدا نلقی الا حبــــــه ،............. محمــــــــــــدا و حزبـــــــه

صبا به له دستانوسره یوځای کیږی یعنی محمدصلی الله علیه وسلم اودهغه له ملګروسره له بل لوری نبی کریم ﷺ خپلوملګروؓ ته وفرمایل چی یوه ډله خلک راوران دی چی ډیردنرموزړو خاوندان دی کله چی داشعریینو پلاوی نبی کریمﷺته راورسیدی نبی کریم ﷺ صحابه کرام ؓ ته وفرمایل دیمن اوسیدونکی راغلودوئ زړونه ډیر نرم دی یعنی له سختی څخه بیخی پاک دی سمدستی حق منی کلک نه دی چی څه وعظ اونصیحت اثر نه پرکوی داوجه ده چی ایمان یمینی دی اودحکمت رواج هم یمینی دی یعنی ددوئ دزړه دنرمۍ داپایله اومیوه ده چی ددوئ زړونه دایمان اوحکمت کانونه اودعلم اوپوهی سرچینه ده نبی امی فداه نفسی وابی وامی صلی الله علیه واله وسلم رښتیاویلی دی ، دزړه نرمی دټولو ښیګڼوسرچینه ده اودزړه سختوالی دټولوبدیو مورده ، نعوذباالله من القسوة آمین ،،

څنګه چی دیمن ډیرو خلکو پسونه ساتل ځکه یې وروسته وفرمایل آرام ډاډ اطمینان اوعاجزی د پسوپه ساتونکو کیده اوفخراوتکبر یعنی ځان لوی ګڼل اوبل سپک ګڼل داپه اوښانووالاکیده دلمرختوخواته یې اشاره وکړه پلاوی غوښتنه وکړه چی یارسول اللهﷺ موږددې لپاره راغلی یو چی په دین کې فقاهت اوپوهه حاصله کړو اوددنیادپیداکیدو دپیل دوخت پوښتنه یې وکړه ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل ترټولومخکی اللهﷻ وو اوله هغه پرته هیڅ هم نه وو اودالله ﷻ عرش په اوبوباندی وو یعنی ددنیاپیل له اوبواوعرش څخه سوی دی لومړی الله ﷻ اوبه پیداکی اوبیاعرش اوبیایې اسمان اوځمکی پیداکړل اوهرشئ یې په لوح محفوظ کې ولیکل .

(۱) ددې مسئلی تفصیل که موغوښتی دبخاری اوفتح الباری په باب بدء الخلق اوالبدایه والنهایه للحافظ ابن کثیرلومړی ټوک وګوری) (منه عفاعنه)

مهمه خبره: ابن عساکر وایي، توحید او اصول دین او دعالم په پیدا کید وکې خبری کول او د مسائل کلامیه وو څیړنه او پلټنه او باریکیو پلټنه په اشعریینو کې نسل پر نسل را روان دی تردی چې امام ابوالحسن اشعری چې د ابوموسی اشعریؓ له اولاد و څخه دی دا مسایل ښه روښانه بیان کړه او په علم کلام کې د اهل السنت والجماعت امام ومنل سو (۱)

نهم دازد قبیلې پلاوی!

دازد قبیله پنځلس تنه پلاوی چې په دوئ کې صُرَدُ بن عبدالله ازدی هم وو دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضر سو په اسلام مشرف سو رسول اللهﷺ صرد بن عبدالله پر دوئ مشرو ټاکی او د شاوخوا سیمو مشرکینو سره دجهاد امر ورته وکي صرد د مسلمانانو له یوه ټولګي سره ملګری سو او د جرش سیمه یې محاصره کړه په همدې محاصره کې یوه میاشت تیره سوه خو ښار فتح نه سو صرد بن عبداللهﷺ محاصره ماته کړه او بیرته ولاړی د جرش قبیلې خلکو بیرته تګ ماته وګڼله او په دوئ پسې له شاو وتل کله چې شکرغره ته ورسیدل مسلمانان بیرته را وګرزیدل او پر دوئ باندی یې برید وکي په دې جګړه کې جرش ماته وخوړه تردی جګړی مخکې د جرش قبیلې و نبی کریمﷺ ته دوه تنه مدینی منوری ته لیږلی وو نبی کریمﷺ و دوئ ته د شکرغره پیښه په هغه ورځ بیان کړه په کومه ورځ چې دا پیښه سوی وه کله چې دوئ بیرته خپل قوم ته راغلو ټوله پیښه یې ورته بیان کړه د جرش قبیلې سمدستی یو پلاوی د نبی کریمﷺ و خدمت ته ولیږی او په اسلام مشرف سو (۲)

لسم: د بنی الحارث قبیلې پلاوی د هجرت لسم کال!

بنی الحارث د نجران ډیره عزتمنده کورنۍ وه د هجرت په ۱۰ کال د لومړۍ خور یا د ریمی خور په میاشت کې رسول اللهﷺ خالدبن ولیدؓ دوئ ته ولیږی او حکم یې ورته وکي چې درې ورځی دوئ ته د اسلام بلنه ورکړه تردرې ورځی وروسته که دوئ نه ومنی نو جګړه ورسره وکړه کله چې خالدؓ دوئ ته بلنه ورکړه دوئ سمدستی اسلام ومنی خالدبن ولیدؓ و شاوخوا سیموته هم د اسلام بلونکي ولیږل خالد بن ولیدؓ د فتح زیری ولیکی او نبی کریمﷺ ته یې ولیږی نبی کریمﷺ خالدبن ولیدؓ ته ولیکل چې د دوئ یو پلاوی له ځان سره دلته راوله، خالدؓ له ځان سره یو پلاوی را وستی کله چې دوئ د نبی کریمﷺ په خدمت کی حاضر سو نو په دوئ کې قیس بن حصین او یزید بن محجل او شداد بن عبد الله هم وو کله چې دوئ نبی کریمﷺ ته راغله نبی کریمﷺ و فرمایل (من هؤلاء القوم الّذین کانهم رجال الهند) دا څنګه خلک دی داسی معلومیږی لکه له هندوستان چې راغلی وی..

(۱) فتح الباری جلد ۸/ص/۷۵)
(۲) زرقانی جلد ۴/ص/۳۲)

دوئ وویل موږ بنوالحارث اوشاهدی ورکوو چی ته دالله رسول ﷺ یې اوله الله ﷻ پرته بل هیڅوک دبندګۍ وړاولائق نسته .
بنوالحارث ډیردلاوره اوغښتلی خلک وو ځکه به تل په جګړواومقابلوکې برلاسی وو نبی کریم ﷺ پوښتنه وکړه چی څه وجه ده چی تاسوهمیشه پرخلکوبرلاسی یاست ؟ دوئ وویل موږتل په اتفاق اوسیږو، په خپل مینځ کې اختلاف نه کوو اونه یودبل سره کین اوحسدکوو اونه پرچاظلم کوو دسختۍ اوتنګۍ په وخت کې صبرکوو نبی کریم ﷺ وفرمایل رښتیامووویل، قیس بن حصین ؓ یې پردوئ مشروتاکي اودوئ له تګه وروسته یې عمروبن حزم ؓ ته دین احکام وښودل اودزکاتودراټولولپاره یې دوئ ته ولیږی اودزکات په اړه یې یولیک ورکی په هغه لیک کې دزکوة حکمونه وو په کوم چاچی یې ولیکی هغه ته یې ورکي ،، داپلاوی دکوچنی اخترپه میاشت یادمیانی په میاشت کې خپل قوم ته بیرته ستون سو ددوئ له ستنیدوروسته لاڅلورمیاشتی نه وی تیری سوی چی نبی کریم ﷺ له دې فانی دنیاسفروکي ، اناللہ واناالیه راجعون (۱)

یوولسم پلاوی دهَمدان قبیلی وو !

همدان دیمن ډیره لویه قبیله وه رسو ل الله ﷺ لومړی خالدبن ولید ؓ داسلام دبلنی لپاره ودوئ ته ولیږی خالد ؓ شپږمیاشتی هلته تیری کړی مګر دوئ اسلام ونه مننی وروسته بیانبی کریم ﷺ علی کرم الله وجهه ولیږی اویولیک یې دهمدان قبیلی لپاره ورکړ اودته یې وفرمایل چی خالد ؓ بیرته راولیږه علی ؓ چی کله هلته ورسییدی نودهمدان ټول وګړی یې راغونډ کړه اودنبی کریم ﷺ لیک یې ورته ولوستی اوداسلام بلنه یې ورکړه دوئ ټولوپه یوه ورځ اسلام ومنی اومسلمانان سو علی ؓ دلیک له لاری ونبی کریم ﷺ ته خبرولیږی نبی کریم ﷺ دشکرسجده وکړه اوله ډیری خوشحالۍ یې داسی وفرمایل (اسلام علی همدان) رواه البیهقی عن البراء بن عازب ؓ باسناد صحیح)
دادهجرت داتم ۸ کال پیښه ده کله چی رسول الله ﷺ له طائف څخه راستون سو تردې یوکال وروسته چی کله رسول الله ﷺ له تبوک راستون سو نوپرهمدې مهال دهمدان یوبل پلاوی مدینی منوری ته راغلی یمنی ګلداره پټوان یې اغوستی وو اودعدن لنګوټی یې تړلی وی اوپه مهاری غوره اوښانوباندی سپاره وو په همدې شان اوشوکت سره دنبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضرسو اوپه ډیرفصاحت اوبلاغت سره یې دنبی کریم ﷺ سره خبری وکړی اوله نبی کریم ﷺ څخه چی یې کومه غوښتنه وکړه نبی کریم ﷺ هغه ومنله اویولیک هغې غوښتنی په اړه ولیکی اومالک بن نمط چی ددې پلاوی غړی وو هغه یې پردوئ مشروتاکی ، داابن هشام روایت دی اوسندیې ضعیف دی ، حسن بن یعقوب همدانی ذکرکړی دی چی په دې پلاوی کې یوسل شل تنه وو ، والله اعلم)

(۱) زرقانی جلد ۴ /ص /۳۳) وابن هشام)

دولسم ۱۲ پلاوی دمُزَینه قبیلی وودهجرت پنځم کال !

دهجرت په پنځم کال کې دمزینه قبیلی څلورسوه تنه دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو اوپه اسلام مشرف سو دتګ په وخت کې یې له نبی کریمﷺ څخه غوښتنه وکړه چې لږ موږسره دلاری توښه نسته څه دلاری توښه موږته راکړه نبی کریمﷺ عمرفاروقؓ ته وفرمایل چې دوئ ته دلاری توښه ورکړه عمرفاروقؓ عرض وکی چې یارسول اللهﷺ لږ ماسره لږخورماوی شته هغه ددوئ نه بس کیږی نبی کریمﷺ وفرمایل ولاړسه دوئ ته توښه ورکړه عمرفاروقؓ دوئ له ځان سره خپل کورته بوتلل ټولودخپلی اړتیاپه اندازه خورماوی واخیستی اودعمرفاروقؓ له خورماووڅخه یوه خورماهم کمه نه سوه (رواه احمدوالطبرانی والبیهقی)

کثیربن عبدالله المزنی له خپل پلارڅخه اوهغه له خپل نیکه څخه روایت کوی چې ترټولولومړی پلاوی چې دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسوی دی هغه دمزینه قبیلی پلاوی دی په دې پلاوی کې څلورسوه تنه له مزینه قبیلی څخه راغلی وو حافظ عراقی په الفیة السیرکې فرمایې أَوَّلُ وَفْدٍ وَفَدُوْا الْمَدِيْنَةَ ....سَنَةَ خَمْسٍ وَفَدُوْا مُزَيْنَةْ

ترټولولومړی پلاوی چې مدینی منوری ته راغلی دی هغه دمزینه قبیلی پلاوی دی چې په کال پنځم هجری کې راغلی دی

دیارلسم پلاوی ددوس قبیلی وو !

ددوس قبیلی پلاوی اویایااتیاتنه وودخیبرله فتحی وروسته دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو تفصیلی قصه دطفیل بن عمرودوسیؓ داسلام راوړلوپه بیان کې تیره سوی ده اوزرقانی ته رجوع وکړی جلد ۴ /ص/ ۳۷)

څورلسم پلاوی دنجران دنصاراؤ وو !

نجران په یمن کې یولوی ښاری دی دمکی مکرمي څخه داوورځو لاره ده ددې سیمی دری اویا کلی دی ترټولومخکې نجران بن زیدبن یشجب بن یعرب بن قحطان دلته راغلی وو اومیشت سوی دی ځکه داښارده په نامه ونومول سو اصحاب اخدودچې په سورة بروج کې یې یادونه سوی ده هغه دنجران په سیمه کې په یوکلی کې آبادوو (۱)

په کال نهم ۹ هجری(۲) کې دنجران دعسویانویوپلاوی دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو په دې پلاوی کې شپیته تنه وو له دوئ څخه څورلس یې مخور اومشران وو دپلاوی مشراودقافلی امیرعبدالمسیح عاقب(۳) وواوسیدایهم دده مشاوریا مرستیال وو اودقافلی برابرونکی وو اوددوئ مشرپادری عالم چې دته یې حبر اواسقف هم ویل هغه ابوحارثه بن علقمه وو ابوحارثه په ختِه عرب وو دبکربن وائل له قبیلی څخه وو

(۱) شرح مواهب جلد ۴ /ص/ ۴۱)

(۲) کماذکرابن سعدانهم وفدوا علی النبی صلی الله علیه وسلم فی سنة تسع وسماهم فتح الباری باب مناقب ابی عبیدة بن الجراحؓ جلد ۷ /ص/ ۷۴) دنجران دنصاری وو دپلاوی پوره بیان حافظ ابن تیمیه په الجواب الصحیح جلد ۱ /ص/ ۵۵ تر ۶۶ ذکرسوی دی علماء دې هغه کتاب ته رجوع وکړی)

(۳) عبدالمسیح یې نوم دی اوعاقب یې لقب دی اوایهم نوم دی اوسید یې لقب دی ، شرح مواهب جلد ۴ /ص/ ۴۱)

خوعیسایې سوی وو دروم پاچهانودده دعلم اوفضل اودمذهبی سختی اوددین دټینګوالی له کبله دده ډیر عزت اودرناوی کاوو ډیری ځمکی یې ورکړی وی اود کلیسا مشریې ټاکلی وو دنجران پلاوی په ډیره دبدبه مدینی منوری ته راغلی ، رسول اللهﷺ دوئ په مسجدنبوی کې میشت کړه دمازیګرلمونځ سوی وو څه وخت وروسته چی کله ددوئ دلمانځه وخت راغلی نودوئ غوښتل چی خپل لمونځ اداکی خوصحابه کرامؓ منع کړل مګر نبی کریمﷺ وفرمایل تاسو هم لمنځونه و کوی دوئ دلمرختوخواته لمونځ وکړ ددوئ په میشت کیدوکې بیلابیلی خبری وسوی (فتح الباری قصه اهل نجران جلد ۸ /ص/ ۷۳ وشرح مواهب جلد ۴ /ص/ ۴۱)

ترټولومخکې دعیسیؑ دالوهیت اوزوی والی په اړه خبری پیل سوی

نصاری: دنجران نصاری وو وویل که عیسیؑ دخدای زوی نه وی (العیاذبالله) نودده پلار څوک دی ؟

نبی کریمﷺ تاسو په دې ښه خبریاست چی زوی دپلارمشابه وی ؟

نصاری: ولی نه ربښتیاهم همداسی دی چی زوی دپلارمشابه وی ؟

نبی کریمﷺ : ښه نوخوپایله یې داروتله چی که عیسیؑ دخدای زوی وی (العیاذبالله) نوخوله خپل پلارسره به مشابه وی اوسره له دی چی دادټولومنل سوی خبره ده چی الله تعالی بی مثل اوبی نظیره دی دهیچا سره مشابه نه دی لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞ ،، وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدُۢ)

نبی کریمﷺ : تاسوپه دی ښه خبریاست چی زموږرب ﷻ ژوندی دی نه مری هیڅ وخت هغه ته مرګ نه راځي اووعیسیؑ ته مرګ اوفناراتلونکی ده ؟

نصاری : ربښتیاهم همداسی دی چی الله حی لایموت دی اوعیسیؑ ته مرګ راځي .

پاملرنه : دنبی کریمﷺ دا خبره چی وعیسیؑ ته مرګ راتلونکی دی له دی په ډاګه ښکاره کیږی چی عیسیؑ اوس ژوندی دی مړی نه دی په راتلونکی کې ودته مرګ راتلونکی دی که داسی نه وی نودعیسویان دعقیدی برابرخودالزام په ډول بایدځواب ورکول سوی وای چی ستاسوپه عقیده خوعیسیؑ وژل سوی دی اوپه دارځړول سوی دی نوڅنګه الله سو آیاالله هم وژل کیږی اوپه دارځړول کیږی مګر دانبیاء علیهم السلام له ژبی مبارکی څخه یوه کلمه اویوټکی هم دحق خلاف نه وزی ځکه دلته دالزام په ډول ځواب ونه فرمایل چی تاسووایاست چی عیسیؑ وژل سوی اوپه دارځړول سوی ایاخدای هم وژل کیږی اوپه دارځړول کیږی بلکې داسی یې ورته فریل چی وعیسیؑ ته مرګ راتلونکی دی اوفناکیږی به یعنی تراوسه پوری هغه ژوندی دی اومرګ نه دی ورته راغلی

نبی کریمﷺ: تاسوپه دی ښه خبریاست چی زموږپالونکی دهرشئ پیداکونکی دی اودټول مخلوق ساتونکی اورزق ورکونکي دی آیاعیسیؑ هم ددې شیانوڅخه دیوه شئ مالک دی ؟

نصاری: نه دیوه شئ هم نه دی مالک،
نبی کریم ﷺ: تاسوپه دی ښه خبریاست چی الله دځمکی اواسمان اوپه هرشئ خبردی آیاعیسی ؑ ته ترهغه څه زیات علم وو کوم چی الله تعالی ورښودلی دی؟
نصاری: نه ترهغه زیات په هیڅ شئ خبرنه وو
نبی کریم ﷺ: تاسوپه دی ښه خبریاست چی الله تعالی دعیسی ؑ مورمریم علیها السلام په رحم کې چی څنګه وغوښتل پیداکې اوتاسوته داهم معلومه ده چی الله تعالی نه خوراک کوی نه څښاک کوی اونه هغه دبول اوبزار حاجت ورځی
نصاری: رښتیاهم همداسی دی
نبی کریم ﷺ: ښه چی همداسی دی تاسوپه دې هم خبریاست چی مریم علیها السلام دنورو ښځوپه څیرپه عیسی ؑ سره حامله سوی دی اومریم صدیقه علیها السلام هم عیسی ؑ داسی زیږولی دی لکه څنګه چی یو ښځه یوماشوم زیږوی اوبیادماشومانوپه څیریې هغه ته خوراک ورکړی دی اوهغه خوراک هم کوی اوڅښاک یې هم کوی اوبول اوبزار یې هم کول؟
نصاری: رښتیاهم همداسی وو.
نبی کریم ﷺ: بیانوڅنګه هغه خدای سو دچاپیداکیدل اوجوړیدل چی دمور په رحم کې سوی وی اودزوکړی وروسته هغه خوراک ته محتاج وی اودبول اوبزار حاجت ورته راځی هغه څنګه خدای کیدای سی تاسومخکې هغه ټول شیان ومنل چی دخدای ﷻ سره لازم دی چی نه خوراک کوی اونه څښاک کوی اونه څه حاجت ورته راځی اوپه هرشئ خبردی اودټول مخلوق ساتونکی اورزق رسونکی دی ژوندی دی مرګ نه ورته راځی اودچامشابه نه دی.
دنجران **نصاری** هک پک ودریدل حق دوئ ته څرګندسو دوئ ښه پوه سو خوداسلام له منلوڅخه یې سرغړونه وکړه الله عزوجل ددوئ په اړه داآیاتونه نازل کړه:
﴿الم﴾ (۱) ﴿اللهُ لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ (۲) ﴿نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقاً لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَاةَ وَالإِنجِيلَ﴾ (۳) ﴿مِن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُواْ بِآيَاتِ اللهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ﴾ (۴) ﴿إِنَّ اللهَ لاَ يَخْفَيَ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ﴾ (۵) ﴿هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (۶) سورة آل عمران)
ژباړه: له الله ﷻ پرته هیڅوک دبندګې ورنسته هغه ژوندی دی اودټول مخلوق دژوند اووجودساتونکی اوپالونکي دی هغه پرتاباندی یوکتاب په حق نازل کې چی دټولومخکنیوکتابو تصدیق کونکي دی اوترقرآن مخکې یې تورات اوانجیل دخلکودلارښودنی لپاره نازل کړی دی اوهغه معجزی هم نازلی کړی دی رښتیاهم کوم خلک چی دالله ﷻ له آیاتوڅخه سرغړونه وکړی دهغوئ لپاره سخت عذاب دی اوالله تعالی غالب ذات دی اوبدله اخیستونکی دی رښتیاهم په الله تعالی باندی داسمان اوځمکی هیڅ شئ پټ نه دی هغه ذات دی چی دمورپه رحم کې تاسوته شکل اوصورت

درکوی له هغه پرته هیڅوک دبندګی وړ نسته هغه غالب او حاکم ذات دی..
داټول بحث او بیان په تفسیر درمنثور جلد ۲ /ص/ ۳ په حواله دابن جریر او ابن ابی حاتم کې یاد سوی ده)
رسول الله ﷺ دنجران نصاری وو ته اسلام وړاندی کي دوئ وویل موږ خومخکې هم مسلمانان وو نبی کریم ﷺ وفرمایل چې ستاسو اسلام څنګه صحی کیدای سی کله چې تاسو الله ﷻ ته زوی ثابتوی او دصلیب عبادت کوی او دخنزیر غوښه خوری ؟
نصاری :دوئ وویل آیاته عیسی ﷺ دالله بنده بولی آیاتا دعیسی ﷺ په څیر بل څوک لیدلی دی یا اوریدلی دی چې موږ ته یې مثال وړاندی کی په دی اړه داآیتونه نازل سو :
﴿إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِندَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِن تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُن فَيَكُونُ﴾ (۵۹) ﴿الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُن مِّنَ الْمُمْتَرِينَ﴾ (۶۰) ﴿فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِن بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنفُسَنَا وَأَنفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَل لَّعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ﴾ (۶۱) سورة آل عمران) ژباړه : په تحقیق سره دعیسی ﷺ مثال دالله ﷻ په نزد داسی دی لکه دآدم ﷺ چې له خاوری پیدا سو بیا ورته وویل سو چې شه نو دا خبره دالله ﷻ له لوری حق ده له دې شک کونکو څخه مه کیږه بیا چې څوک ددې علم او حقیقت څخه بیا هم له تاسره دعیسی ﷺ په اړه مباحثه کوی نو دا ورته ووایه چې راځی چې خپل زامن او ستاسو زامن خپلی ښځی او ستاسو ښځې او خپل ځانونه او تاسو په خپله راوبولو او مباهله وکوو یعنی دالله ﷻ په عجز او زاری دا دعا وغواړوو او په دروغجنو باندی دالله لعنت ووایو
مباهله :ددې آیاتو له نازلیدو وروسته نبی کریم ﷺ دمباهلی غوښتنه وکړه او په راتلونکي ورځ یې امام حسن ﷺ او امام حسین ﷺ او سیدة النساء فاطمة الزهراء ﷺ او علی ﷺ له ځان راوستل او دباندی راووتل دنجران نصاری وو چې کله دامبارک او نورانی مخونه ولیدل نو ویریدل او له نبی کریم ﷺ څخه یې دوخت غوښتنه وکړه چې موږ به مشوره سره وکړو بیا به تاته راسو دوئ په بیل ځای کې مشوره سره وکړه ، سید ایهم وعبدالمسیح عاقب ته وویل قسم په الله ﷻ تاسو په دې ښه پوهیږی چې داسړی نبی او رسول ﷺ دی تاسو که له ده سره مباهله وکړه نو هرومرو به تباه او برباد سی قسم په الله زه داسی مخونه وینم که دوئ ددې غره دښوریدو دعاء وکړی نو غر به له دی ځایه لیری سی قسم په الله تاسو دهغه پیغمبری او نبوت ښه وپیژندل دعیسی ﷺ په هکله چې ده څه وویل هغه بیخی حق خبره ده قسم په الله ﷻ هروخت چې یو قوم له پیغمبر سره مباهله کړی ده هغه هلاک سوی دی نو تاسو خپل ځانونه په مباهله مه هلاکوی که تاسو غواړی چې پر خپل دین پاته سی نو سوله وکوی او بیرته ولاړسی دوئ ټولو په یوه خوله داپریکړه وکړه چې مباهله خو نه کوو خو سوله کوو په سوله کې پردوئ جزیه کیښودل سوه
نبی کریم ﷺ وفرمایل : قسم په هغه ذات چې دهغه په لاس کې زما روح دی دنجران دخلکو پر سر و باندی عذاب راغلی وو که دې خلکو مباهله کړی وای نودوئ به ټول یا بیزو ګیان او یا خنزیران سوی وو او ټول میدان به له اوره ډک سوی وو او ددوئ پر سرو به توییدی او دنجران ټول خلک به برباد سوی وو تردی چې پرونو به یوه مرغۍ هم نه وه پاته سوی (۱)

(۱) شرح مواهب جلد ۴ /ص/ ۴۳)

په دریمه ورځ رسول اللهﷺ یو پریکړه لیک ولیکی دهغه لیک مضمون داسی وو .

۱ـ اولمړی دنجران خلک به هرکال دوه زره جامی مسلمانانوته ورکوی زرجامی به درجب په میاشت کې ورکوی اوزرجامی به دصفری په میاشت کې ورکوی اودهریوی جامې ارزښت به څلویښت درهم وی

۲ـ دویم دنجران پرخلکوبه دنبی کریمﷺ دقاصدیوه میاشت میلمستیالازمه وی

۳ـ دریم : په یمن کې که کومه فتنه اوفساد راپورته سی نودنجران خلک به مسلمانانوته دیرش زغری اودیرش آسان امانتاً ورکوی وروسته به بیرته ودوئ ته سپارل کیږی اوکه کوم شئ ورک یاضائع سی دهغه بدله به ورکوی

۴ـ څلورم : اللهﷻ اودهغه رسولﷺ ددوئ دمال اوځان دساتنې ذمه واردی ددوئ مالونه اوجایدادونه اوځمکی اوددئ حقوق اوددوئ مذهب اودین اوددوئ قسیس عالم اوپادری اوددوئ په کورنۍ اوپه منونکوکې به هیڅ تغیراوبدلون نه راځی اودجاهلیت دوینی به له دوئ څخه غوښتنه نه کیږی اوددوئ څمکوته به هیڅ لښکرنه داخلیږی ..

(۵) پنځم څوک چی له دوئ څخه دحق غوښتنه کوی نوظالم اومظلوم ترمینځ به انصاف کیږی

(۶) شپږم : څوک چی سودخوری نوزماذمه له هغه خلاصه ده ..

(۷) که څوک تیری اوظلم کوی نودهغه په بدله کې به بل څوک نه نیول کیږی

داد اللهﷻ اودهغه درسولﷺ ذمه ده ترڅوپوری چی دوئ په دې باندی ودریږی ترهغوبه له دوئ سره هیڅ ژمنه نه ماتیږی ابوسفیان بن حربؓ اوعیلان بن عمرو اومالک بن عوف اواقرع بن حابس اومغیره بن شعبهؓ پردې لوظنامه باندی لاس لیک وکې (۱)

دنجران عسویانو دالیک واخیستی اوبیرته ولاړو دتګ په وخت کې یې له نبی کریمﷺ داغوښتنه وکړه چی یوامین سړی له موږسره ولیږه ددې لپاره چی هغه له موږ څخه دسولی مال تاسوته راوړی نبی کریمﷺ وفرمایل زه به ډیر امین سړی له تاسوسره ولیږم دایې وفرمایل وروسته یې ابوعبیده بن الجراحؓ ته له دوئ سره دتلوامروکې ابوعبیده بن الجراحؓ دټول امت امین دی (۲)

دنجران خلک ولاړو اودنبی کریمﷺ لیک یې له ځان سره واخیستی کله چی نجران ته یوپړاونږدی سودهغه ځای عزتمند خلک ددوئ دهرکلی لپاره راووتل پلاوی دنبی کریمﷺ مبارک لیک پادری ته وسپاری پادری دهغه په لوستلوبوخت وو په دی وخت کې ابوحارثه پرقچره سپورروو هغه وترهیدله دده دآکازوی کرزبن علقمه له ژبی ووتل (تعس الابعد) هغه لیری کمبخت دې هلاک سی یعنی نبی کریمﷺ (العیاذبالله) ابوحارثه په ډیره

(۱) زادالمعاد جلد ۳ /ص/ ۴۰ اوهدایة الحیاری فی ردالیهود والنصاری صفحه ۴۴ داقصه ذکر سوی دمحمدبن اسحق له روایت معلومیږی چی داپیښه دنجران څخه دراتلوپه وخت کې وسوه اصابه جلد ۲ /ص/ ۲۹۲ ترجمه کرزبن علقمه نجرانیؓ کې هم دمحمدبن اسحق دروایت مطابق ذکر سوی دی

(۲) شرح مواهب جلد ۴ /ص/ ۴۳)

تندي سره ورته وويل ته کمبخت يې قسم په الله ﷻ هغه دالله ﷻ نبي ﷺ دی دالله ﷻ راليږل سوی پيغمبردی اوداهغه نبي ﷺ دی چې په تورات اوانجيل کې دده زيری ورکول سوی دی ، کرزوويل چې ښه بيانوتاولی پرهغه ايمان نه راوړی چې هغه نبي ﷺ دی ؟ ابوحارثه وويل : که موږايمان راوړو نودپاچهانوکوم مالونه اوشتمنی چې له موږسره دی هغه راڅخه غواړي موږځکه پرهغه ايمان نه راوړی کرز وويل قسم په الله ﷻ زه خوخپله اوښه بيرته مدينی ته ګرزوم اوهلته به ورځم اوپرده به ايمان راوړم سمدستي يې داوښې مخ واړوی دمدينی منوری په لوری کله چې مدينی ته روانيدی ډيرپه مينه اوشوق سره يې داشعارزمزمه کول اومدينی منوری طيبی ته روان سو شعرونه داسی وو :

اليک تعدو قلقا وضينها...... مُعترضاً فِي بطنها جنينها...... مخالفا دين النصارى دينها

مدينی منوری ته راغلی اونبي کريم ﷺ په خذمت کې حاضرسو سمدستي په اسلام مشرف سو اوپه مدينه منوره کې پاته سو وروسته په يوه غزاکې شهيدسو اناالله وانااليه راجعون يوڅو ورځی وروسته سيدايهم اوعبدالمسيح عاقب هم مدينی منوری ته راغلو اواسلام يې ومنی رضی الله عنهم ورضوا عنه ، نبي کريم ﷺ دوئ دواړه دابوايوب انصاري ﷺ په کورکې ميشت کړل (١)

ياملرنه !په نجران کې دوې ډلی وی يوه دبنوالحارث وه اوبله دعسويانووه دلومړی ډلی خلکواسلام ومنی لکه چې دبنی الحارث دپلاوی په بيان کې تيرسواودويمی ډلی جزيه ومنله اوسوله يې وکړه لکه چې اوس مودرته بيان کړه رسول الله ﷺ لومړی ډلی ته دزکات دټولولوپاره اودويمی ډلی ته دجزيه دټولولوپاره صحابه کرام ﷺ وليږل ددې مطلب دانه دی چې ديوی ډلی څخه جزيه اوزکات دواړه اخيستل کيږی چې داسوال پيداسی چې له يوی ډلی زکوة اوجزيه دواړه څنګه اخيستل کيدای سی (٢)

پنځه لسم :دفروة بن عمرو جذامي استازی !

فروة بن عمرو جزامي دروم دپاچاله لوری دمعان اوشام دځمکی عامل اووالي وو رسول الله ﷺ چې کله هغه ته داسلام بلن ليک وليږی هغه اسلام ومنی اويوه استازی ته يې څه لاربنووني وکړی اونبي کريم ﷺ ته يې وليږی روميان چې کله دفروة په اسلام راوړلوخبرسو نوپرنوموړی يې ددارځړولوحکم وکی کله چې هغه ودارته پورته کيدی داشعريې ولوستی

بَلِّغْ سَرَاةَ الْمُسْلِمِيْنَ بِأَنَّنِي .... سَلَمَ لِرَبِّيْ عَظْمِيْ وَ مَقَامِي

دمسلمانانوسردارته ﷺ داخبرورسوی چې زه مسلمان يم اوزماهډوکی اوځای دډريدوټول دالله ﷻ منونکي دی

(١) زادالمعاد جلد ٣ /ص / ٤٤)
(٢) زادالمعاد جلد ٣ /ص / ٤٤)

شپارسم : ضمام بن ثعلبه رضی الله عنه داستازی په حیث !

دبنو سعدله لوری ضمام بن ثعلبه دنبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضرسو اوبښ یې دمسجد له دروازی سره وتړی اوپه خپله مسجدته ننوتی اوپوښتنه یې وکړه چی محمد (ﷺ) کوم یودی نبی کریم ﷺ په مجلس کې ناست وو اوتکیه لګولی وه صحابه کرام رضی الله عنهم ورته وویل دامبارک سړی دی چی تکیه لګولی ده ضمام وویل اې دعبدالمطلب زویه ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل ماواوریدل ،ضمام وویل زه له تاڅخه څوپوښتنی کوم اوزه ډیر په سختۍ سره پوښتنی کوم چی ته په زړه کې ناراضه نه سی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل ته چی څه پوښتنه کول غواړی وې کوه ، ضمام وویل زه تاته په الله ﷻ قسم درکوم اوپوښتنه درڅخه کوم چی آیاالله تعالی ته ربښتیاخلکوته له یوپیغام سره رالیږلی یې ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل هو زه دالله ﷻ پیغمبر ﷺ یم ضمام وویل اې الله ﷻ ته شاهدیې بیاضمام وویل چی ایاالله ﷻ په ورځ اوشپه کې دپنځولمنځواوپه کال کې دیوی میاشتی دروژی اوله مالدارانودزکوة اخیستواوپرفقیرانوباندی دویشلوحکم کړی دی ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل هو همداسی دی .ضمام وویل اې الله ته شاهدیې .ضمام وویل تاچی څه دالله ﷻ له لوری راوړی دی ما په هغه ټولوایمان راوړی اوزه دخپل قوم استازی یم اوزمانوم ضمام بن ثعلبه دی رضی الله تعالی عنه ، دادصحیح بخاری روایت دی په صحیح مسلم کې راغلی دی چی ضمام وویل قسم په هغه الله ﷻ چی ته یې په حق رالیږلی یې په دې کې به زه هیڅ کمی اوزیاتوب نه کوم نبی کریم ﷺ وفرمایل که ده ربښتیاویلی وی نوخامخابه جنت ته داخلیږی

مسئله :له دی حدیث مبارک څخه دامعلومیږی چی دعالم اومخور سړی لپاره په مجلس کې تکیه لګول روادی (۱)

ضمام بن ثعلبه رضی الله عنه چی کله دنبی کریم ﷺ څخه رخصت سو اوخپل قوم ته ورسیدی نوټول خلک یې رایوځای کړه اووعظ یې ورته وکې ترټولولومړی خبره یې داوه ، لات اوعزی ډیر خوسی شیان دی . خلکوویل اې ضمام داخبری مه کوه هسی نه چی لیونی سی یاڅه آفت درباندی نازل سی ضمام رضی الله عنه وویل ډیر زیات افسوز قسم په الله ﷻ که لات اوعزی تاسوته هیڅ زیان یاګټه رسولای سی ،، اې خلکو الله ﷻ یورسول ﷺ رالیږلی دی اوپه هغه باندی یې یوکتاب نازل کړی دی چی هغه تاسوله دې خرافاتوڅخه وژغوری اوزه شاهدی ورکوم چی له الله ﷻ پرته هیڅوک دبندګۍ لایق نسته اومحمدصلی الله علیه وسلم دالله رسول ﷺ دی اوماله هغه ددین احکام زده کړی دی اوتاسوته راغلی یم ددغی ورځی مابنام لانه وو راغلی چی دده د قبیلی ټول نارینه اوښځی ټول مسلمانان سو عمرفاورق رضی الله عنه اوعباس رضی الله عنه به ویل چی موږ دهیڅ یوه قوم پلاوی اواستازی ترضمام بن ثعلبه رضی الله عنه غوره نه دی لیدلی (۲)

(۱) فتح الباری جلد ۱ /ص/ ۱۳۹)
(۲) شرح مواهب جلد ۴ /ص/ ۴۷)

اوولسم ۱۷ پلاوی دطارق بن عبدالله محاربی دبنی محاربو پلاوی !

طارق بن عبدالله وايي چی زه دذی المجاز په بازارکی وم يوسړی می وليدی چی مخامخ راروان دی اوداسی وايي (اَيُّهَاالنَّاسُ قُوْلُوْا لَااِلٰهَ اِلَّااللهُ تُفلِحُوا) اې خلکو ووایاست چی بل معبود نسته پرته له يوه الله ﷻ کامیاب به سی

اوله شاوړیسی يوبل سړی روان دی ویناکونکي په کانوولی اووایي (یاايهاالناس انه کذاب فلاتصدقوا) اې خلکو دادروغجن دی دده خبره مه منی (العياذبالله)

ماپوښتنه وکړه چی داسړی څوک دی خلکوراته وویل دادبنی هاشم دکورنۍ دی اووايي چی زه دالله ﷻ رسول يم اودا له شاوړیسی سړی دده آکا ابولهب دی

طارق بن عبدالله وايي کله چی خلک په اسلام کې داخل سو اونبی کریم ﷺ مدینی منوری ته هجرت وکی موږ دمدینی دخورماوو دارنیولولپاره له زبده سیمی څخه ولاړو کله چی مدینی منوری ته نژدی ورسیدو په يوباغ کې مودکښته کيدو نيت وکی يوسړی ددوو پلوانو پټواغوستی وو راغلی اوموږته يې سلام وکوی اوپوښتنه يې وکړه چی له کومه ځايه راغلی یاست ؟ موږ وویل چی له زبده څخه ، ده راته وویل دکوم ځای نیت مودی ؟موږ وویل دمدینی منوری. ده راته وویل دڅه لپاره؟ موږ وویل دخورماوودارنیولولپاره له موږسره يوسوراوښ وو. ده پوښتنه وکړه چی آیادااوښ ددومره خورماپه بدل کې ورکوی ؟ موږ وویل ولی نه. ده هم راسره ومنله اودقیمت دکښته کیدوپه اړه یې هیڅ هم ونه ویل اواوښ يې له ځآن سره بوتلی ، موږ په خپل مینځ کې سره وویل چی دبدل اخیستوپرته مو اوښ يونامعلوم سړی ته وسپاری او موږ يې پیژنو هم نه په همدی وخت کې يوه پرده ناکی ښځې وویل ما دهغه سړی څیره لیدلی ده قسم په الله ﷻ دهغه مخ دڅورلسم دسپوږمۍ يوه ټوټه وه دامخ دکوم دروغجن اوغدار نه وو تاسومه وارخطاکیږی زه ستاسو دااوښ دقیمت ذمه واره يم ، موږ داخبری سره کولی يوبل څوک راغلی اووې ویل چی زه درسول الله ﷺ استازی يم هغه داخورماوی تاسوته رالیږلی دی داوخوری اواندازه يې کړی موږ هغه خورماوی وخوړی ښه په ماړه سو ورروسته موبیااندازه کړی هغه يوه دانه هم کمه نه وه پوره سوی په بله ورځ موږ مدینی منوری ته داخل سو نبی کریم ﷺ پرمنبرولاړ وو خطبه يې لوسته غالبًا به دجمعی ورځ وه موږ له ده څخه داخبری واوریدی : (تصدقوا فان اليدالعليا خيرمن اليدالسفلى امک واباک واختک واخاک وادناک ادناک) خیراتونه کوی رښتیاهم لوړلاس ترلاندی لاس ډیر غوره دی دمور اوپلار اوخور اوورور اودنژدی خپلوانو ډیر خیال ساتی (رواه البيقهي والحاکم وغیره (۱)

(۱) زادالمعاد جلد ۳ /ص / ۴۶)

اتلسم ۱۸) دتجیب قبیلي پلاوی

تجیب په یمن کې دکنده قبیلي یو ښاخ دی دتجیب قبیلي دیارلس تنه دزکوة له مال سره دنبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضرسو نبی کریم ﷺ ورته وفرمایل چې دامال بیرته یوسی او دهغه ځای پربې وزله اومسکینانوبې وویشي دوئ وویل موږ هغه مال راوړی دی کوم چې دهغه ځای ترمسکینانوزیات سوی دی ، ابوبکرصدیق ﷺ وویل یارسول الله ﷺ دتجیب په څیرپلاوی تراوسه نه دی راغلی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل رښتیاهم هدایت اوسمه لاربښوونه دالله ﷻ په لاس کښده دچالپاره چې الله تعالی دخیراراده وکړی دهغه سینه دایمان لپاره خلاصه کړی دې خلکوله نبی کریم ﷺ څخه ډیری مسئلې زده کړې نبی کریم ﷺ ددوئ دپوښتنوځوابونه ورته ولیکل اوبلال ﷺ ته یې ټینګاروکي چې ددوئ ښه میلمستیاوکړه دوئ له څو ورځوتیریډو وروسته دتګ اجازه وغوښتله نبی کریم ﷺ وفرمایل ستاسوڅه تلوار دی دوئ وویل یارسول الله ﷺ زموږزړه غواړی چې ستاپه لیدلواوملګرتیاسره چې کوم برکات موږته حاصل سوی دی هغه ژر خپلوخلکوته ورسوو نبی کریم ﷺ دوئ ته ښې تحفې اوډالۍ اوښه عزت ورکي اورخصت یې کړل دتګ په وخت کې یې ځنی وپوښتل چې ستاسوخوڅوک پاته نه دی دوئ وویل یوځوان هلک پاته سوی دی هغه موږداوښانواونور سامان دساتنې لپاره پری ایښی دی نبی کریم ﷺ وفرمایل هغه راوغواړی کله چې هغه راغلی نوغوښتنه یې وکړه چې یارسول الله ﷺ تازمادقبیلې اړتیاوې پوره کی اوزه هم یوه اړتیالرم ، نبی کریم ﷺ وفرمایل هغه څنګه اړتیاده دې ځوان هلک وویل چې زه یواځې له دې کبله له کوره راوتلی یم چې ته زمالپاره له الله تعالی څخه دادعاء وغواړی چې الله ﷻ ماته بخښنه وکوی اوپرمابانذی رحم وکړی اوزمازړه موړ کي نبی کریم ﷺ دده لپاره داسې دعاء وکړه (اللهم اغفرله وارحمه واجعل غنائه فی قلبه) اې الله ﷻ ده ته بښنه وکوی اوپرده مهربانی وکوی اودده زړه موړ کي وروسته یې دهغه ځوان لپاره هم دتحفې اوډالۍ ورکولوحکم وکي ، په کال لسم ۱۰ هجری کې چې ددې قبیلې خلک دحج لپاره مکې مکرمې ته راغلو په همدې وخت کې نبی کریم ﷺ په منا کی وو نبی کریم ﷺ له دوئ څخه دهغه ځوان هلک دحال پوښتنه وکړه دوئ ورته وویل یارسول الله ﷺ دهغه دپرهیزګاری اوتقوی یوه عجیبه شان دی موږ ترده پرهیزګاره اوصابرنه دی لیدلی څومره مال اوشتمنی چې دده ومخ ته ویشل کیږی خودئ هیڅ هغه خواته لانه ګوری دنبی کریم ﷺ تروفات وروسته چې کله دیمن خلک له اسلام پر اوښتوسو نوهمدې ځوان خلکوته وعظ وکي چې دده په نصحیت سره ټول خلک په اسلام پاته سو اوالله ﷻ لره دی حمدوی هیڅ یوسړی هم له دین اسلام ونه وتی ابوبکرصدیق ﷺ به له یمن دراتلونکوخلکوڅخه دهغه ځوان دحال پوښتنه کول کله چې له دې پېښي خبرسو نوزیادبن ولید ﷺ ته یې یولیک ولیږی چې ددې ځوان په ځانګړی ډول باید خیال وساتل سی (۱)

(۱) زادالمعاد جلد ۳ /ص/ ۴۷)

نولسم پلاوی دهذیم قبیلې وو !

دهذیم قبیلې پلاوی چې کله مسجدنبوی ته راورسیدی رسول اللهﷺ دجنازی په لمانځه بوخت وو دوئ جلاځای کښینستل اوپه لمانځه کې یې ګډون ونه کړ کله چې نبی کریمﷺ له لمانځه خلاص سو دوئ یې راوغوښتل اوپوښتنه یې ځنې وکړه چې آیاتاسو مسلمانان نه یاست ؟ دوئ وویل موږمسلمانان یو ، بیانبی کریمﷺ وفرمایل چې تاسومسلمانان یاست وولې مو دخپل ورور دجنازی په لمانځه کې ګډون ونه کړ ؟ دوئ وویل یارسول اللهﷺ موږداګمان وکړ چې ترڅوله تاسره په لاس بیعت ونه کړو ترهغه وخت پوری په جنازه اونورو عباداتوګډون جائزنه دی نبی کریمﷺ وفرمایل تاسومسلمانان یاست هرچیری چې یاست وروسته دوئ له نبی کریمﷺ سره په لاس بیعت وکړ اورخصت سو یوځوان چې ترټولودلږعمروو هغه یې دسامان دساتلولپاره پری ایښی وو نبی کریمﷺ هغه راوغوښتی هغه ځوان هم راغلی اوله نبی کریمﷺ سره یې په لاس مبارک بیعت وکړ موږوورته وویل یارسول اللهﷺ داهلک په موږکې کوچنی اوزموږخادم دی نبی کریمﷺ وفرمایل (اصغرالقوم خادمهم بارک الله علیک) په خلکوکې کوچنی به دخپلو مشرانو خدمت کوی اللهﷻ دې پرتاباندی خپل برکتونه نازل کړی .. دنبی کریمﷺ ددعاء په برکت سره هغه ترټولوغوره اوترټولودقرآن غټ عالم سو اونبی کریمﷺ هغه هلک پردوئ امیروټاکی اودنبی کریمﷺ په حکم سره بلالؓ دوئ ته تحفې اوډالۍ هم ورکړې کله چې خپلې سیمې ته ورسیدل نوټولې قبیلې اسلام ومنی (۱)

شلم ۰ ۲ دبنوفزاره پلاوی وو !

دتبوک له غزاوروسته دبنی فزاره تقریباً څورلس تنه دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو نبی کریمﷺ له دوئ څخه دخپلې سیمې اوکلیوپوښتنه وکړه دوئ وویل یارسول اللهﷺ دوچکالۍ له امله تباه اوبربادیو نبی کریمﷺ ددوئ لپاره درحمت دباران غوښتنه وکړه (۲)

۲۱ یویشتم دبنواسد پلاوی په کال نهم هجری کې

دبنواسدقبیلې لس تنه دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو ه همدې وخت کې نبی کریمﷺ په مسجدکې ناست وو لومړی یې نبی کریمﷺ ته سلام وکوی وروسته له دوئ څخه یوه وویل یارسول اللهﷺ موږشاهدی ورکوو چې اللهﷻ یودی هیڅوک دهغه شریک نسته اوته دااللهﷻ بنده اورسول یې اوستاله رابللو پرته موږ په خپله ستاپه خدمت کې حاضرسوی یو په دې اړه داآیت نازل سو : ﴿يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُل لَّا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُم بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾ (۱۷) آیت سورة الحجرات) ژباړه : داخلک پرتاباندی دخپل اسلام راوړلو احسان اچوی ته ورته ووایه چې پرماباندی دخپل اسلام احسان مه اچوی بلکې الله تعالی په تاسوباندی احسان لری چې تاسوته یې دایمان توفیق درکې که تاسورښتینی یاست وروسته دوئ له نبی کریمﷺ څخه دجادوګرې اورمل پوښتنه وکړه ؟ نبی کریمﷺ دوئ (۳) منع کړه

(۱) زادالمعاد جلد ۳ /ص / ۴۷، عیون الاثر جلد ۲ /ص / ۲۴۶)
(۲) زرقانی جلد ۴ /ص/ ۵۲)
(۳) عیون الاثر جلد ۲ /ص / ۲۵)

دوه ویشتم ۲۲ دبهرآء پلاوی وو !

:یمن دبهراء قبیلی دیارلس تنه دنبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضرسو دمقداد بن اسو ﷺ پ
کورکې یې واړول مقداد ﷺ ددوئ ترر ارسیدو مخکې یوه غټه پیاله حیس (۱) جوړکې کل
چې دوئ راغلو نوهغه پیاله یې ددوئ مخ ته کیښوده ټول بنه په ماړه سو او څه لاپاته ه
سو مقداد ﷺ دخپلی مینځی سده په لاس هغه پیاله نبی کریم ﷺ ته ولیږله نبی کریم ﷺ څ
څنی وخوړه اوپیاله یې بیرته وروليږله ترڅه وخت چې میلمانه دمقداد ﷺ په کورکې و
:وئ به له دې پیالی په مړه خیټه خوراک کوی یوه ورځ میلمنو دتعجب په ډول وویل ا؛
مقداد ﷺ موږ خواوریدلی وو چې دمدینی دخلکو ډیر معمولی خوراک دی اوته موږ؛
هرځ ورځ دومره خوندور اومزه دار خوراک تیاوری چې موږ په خپلو کورو کې هم نه د؛
خوړلی مقداد ﷺ وویل داټول دنبی کریم ﷺ دلاس مبارک برکت دی اودوئ یې له پیښې
خبرکړل ددې خلکو ایمان اویقین نورهم زیات سو څوورځی یې په مدینه کې تیری کړ؛
:دین مسائل اوحکمونه یې زده کړل وروسته بیاخپلو کوروته ولاړو دتګ په وخت کې نبي
کریم ﷺ دلاری توښه اوڅه تحفی هم ورکړي (۲)

درویشتم ۲۳ دعذره قبیلي پلاوی !

عذره دیمن یوه قبیله ده دهجرت نهم کال دصفری په میاشت کې دعذره قبیلی دولس تن
:نبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضرسو نبی کریم ﷺ دوئ ته هرکلی اوښه راغلاست ووای
:وئ له نبی کریم ﷺ څخه وپوښتل چې ته دکوم شئ بلنه ورکوی نبی کریم ﷺ وفرمایل چې
:دې چې الله ﷻ یودی شریک نه لری دهغه عبادت اوبندګی کوی اوددې خبری شاهد؛
:ورکړی چې زه دالله رسول ﷺ یم ټول مخلوق ته رالیږل سوی یم .. وروسته دې خلکو داسلا
:فرائضوپوښتنه وکړه نبی کریم ﷺ دوئ داسلام په فرائضوخبرکړل دوئ وویل
موږ شاهدی ورکوو چې له الله ﷻ پرته دبندګی لائق نسته اوته رښتینی رسول یې تاموږ؛
بلنه راکړه هغه موږومنله موږ په زړه اوبدن سره ستامرستندویان اوملګری یو اې داالل
رسول ﷺ موږ دتجارت لپاره شام ته ځوهغه ځای ته چې ذهرقل پاچهی ده آیاپرتاباندی پ
هکله وحی نازله سوی ده . نبی کریم ﷺ وفرمایل ژر ده چې شام به فتح سی اوهرقل به ل
هغه ځایه وتښتی دوئ یې له کاهنانوجادوګرانوڅخه دپوښتنی کولوڅخه اودهغوی
:حلال سوی شی دخوړلوڅخه منع کړل اودایې ورته وفرمایل چې پرتاسوباندی یوا څې
:اخترقربانی ده څو ورځی په مدینه منوره کې میشت سو وروسته ولاړل کله چې تلونبی
کریم ﷺ دوئ ته تحفی اوډالی هم ورکړی (۳)

---

(۱) حیس یوقسم دخوراک شئ دی چې دخورما اوپنیرله یوځای کولوڅخه جوړیږی)
(۲) زادالمعاد جلد ۳ /ص / ۴۸ . ۴۹)
(۱) عیون الاثر جلد ۲ /ص / ۲۵۲)

څلیروېشتم ٢٤ پلاوی دبلي قبیلي دهجرت نهم کال !

دهجرت په نهم کال دلومړی خورپه میاشت کې دبلي قبیلي پلاوی دنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوپه اسلام مشرف سو نبی کریم ﷺ وفرمایل (الحمدلله الذی هدا کم للاسلام فکل من مات علی غیرالاسلام فهوفی النار) ثناا وصفت هغه خدای لره دی چی تاسو ته یې سمه لاروښوده هرڅوک پرته له اسلام پربل دین مرسی هغه په اورکې دی ..

دپلاوی مشر ابوالضبیب پوښتنه وکړه چی یارسول الله ﷺ زه ډیری میلمستیاوی کوم آیاپه دې کې زما څه ثواب شته ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل هو ثواب دې شته که غنی وی اوکه فقیرپه هریوه باندی چی ته احسان وکوی هغه خیرات دی وروسته ابوالضبیب وویل یارسول الله ﷺ دمیلمستیاوخت څومره دی ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل میلمستیادرې ورځی ده تردې وروسته خیرات دی دمیلمه لپاره دانه دی جائز چی کوربه تنګ کی ، کله چی درې ورځی تیری سوی دوئ ولاړل نبی کریم ﷺ دتګ په وخت کې دلارې توښه هم ورکړه (١)

پنځه وېشتم دبني مره پلاوی دهجرت نهم کال !

په کال نهم ٩ هجری کې چی کله نبی کریم ﷺ له تبوک راستون سو دمره قبیلي دیارلس تنه دنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو حارث بن عوف دپلاوی مشروو دوئ وویل یارسول الله ﷺ موږستادقوم یو دلوی بن غالب له اولادی څخه یو نبی کریم ﷺ مسکی شو اودسیمی دحال پوښتنه یې څنی وکړه دوئ وویل یارسول الله ﷺ ډیر وچکالی ده خلک تباه اوبربادری نبی کریم ﷺ ددوئ لپاره دباران دعاء وکړه کله چی دوئ خپلو کوروته ولاړو هلته په هم هغه ورځ باران سوی وو په کومه ورځ چی رسول الله ﷺ دعاء کړی وه ټوله سیمه اوباغونه تروتازه وو دتګ په وخت کې یې هریوه ته لس ١٠ لس اوقیه سره زر ورکړه اوحارث بن عوف ته یې دوولس اوقیه سره زر ورکړل (٢)

شپږوېشتم ٢٦ دخولان قبیلي پلاوی په کال لسم هجری کې !

دهجرت لسم کال دبرات په میاشت کې دیمن دخولان قبیلي لس تنه دنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوغوښتنه یې وکړه چی یارسول الله ﷺ موږپه الله ﷺ اودهغه په رسول ﷺ ایمان لرو الله ﷺ اودهغه رسول ﷺ په موږباندی لوی احسان کړی دی له لیری راغلی یو اوستادلیدو په مینه دلته حاضرسوی یو نبی کریم ﷺ وفرمایل ستاسوداسفرعبث نه دی په هرګام ستاسولپاره نیکی ده څوک چی زمادملاقات لپاره مدینې ته راسی دقیامت په ورځ به هغه زماپه پناه اوآمان کې وی وروسته یې دخولان بت (چی دهغه نوم عِم نسِ وو) په هکله پوښتنه وکړه چی هغه څه سو پلاوی وویل الحمدلله ستادلاربنوونه اوتعلیم دهغه بت دعبادت کولوپه بدله کی سوه پرته له یوڅوسپین ږیرو اوزړوښځو هیڅوک هم دهغه عبادت نه کوی اوان شاء الله اوس به زموږله ستنیدو وروسته دهغه هیڅ نوم اونښان پاته نه سی ،، رسول الله ﷺ دوئ ته ددین فرائض وښودل اودانصیحت یې ورته وکی چی ژمنه پوره کوی ، امانت آداکوی ، دهمسایه ګانو خیال ساتی ، پرچاباندی تیری مه کوی ، اودرخصتیدو په وخت کې یې دوولس اوقیه سره زر ورکړه تر ستنیدو وروسته ددوئ لومړی کار دهغه بت نړیدل اوماتیدل وو هغه بت یې دړوی وړی کې (٣)

(١) عیون الاثر جلد ٢ /ص /٢٥١،، ٢٥٢)
(٢) عیون الاثر جلد ٢ /ص /٢٥٢)
(٣) زادالمعاد جلد ٣ /ص /٥٠)

اووه ويشتم ۲۷ دمحارب پلاوی !

دمحارب قبيلي خلک ډير تندخويه او سخت مزاجه وو کله چې نبی کريم ﷺ په مکه مکرمه کې دحج په وخت کې خلک اسلام ته رابلل نو دوئ ډيرپه سختی نبی کريم ﷺ ته رامخکې کيدل ددې قبيلي لس تنه نارينه دخپل قوم وکيلان سو او په کال هجری کې حاضرسو اوپه اسلام مشرف سو په دوئ کې يوه سړی وويل يارسول الله ﷺ ستاپه مقابله کې زماپه ملګروکې ترماډيرسخت اوله اسلام ليری څوک نه وو زماملګری مړه سويوائې زه ژوندی يم دالله ﷻ شکردی چې هغه زه ژوندی پريښودم اوداسلام لاربنوونه يې راته وکړه اوپرتامې ايمان راوړی اوستاتصديق مې وکی نبی کريم ﷺ وفرمايل زړونه دالله ﷻ په واک کی دی ده غوښتنه وکړه چې يارسول الله ﷺ ته زمالپاره له الله ﷻ دعاء اوبخښنه وغواړه ماچې ستاپه شان کې کومه بې ادبی کړی ده الله تعالی هغه ماته معاف کړی نبی کريم ﷺ وفرمايل اسلام کفر او هرهغه څه چې دکفرپه حالت کی سوی وی هغه ټول ختموی تردی وروسته داپلاوی بيرته خپلی سيمی ته ستون سو (۱)

اته ويشتم ۲۸ دصداء پلاوی په کال اتم هجری کی !

دهجرت په اتم کال دجعرانی له راستنيدو وروسته رسول الله ﷺ مهاجر بن ابی اميه ؓ دصفالوری ته اوزيادبن لبيد ؓ يې حضرموت ته اوقيسربن سعدبن عباده خزاعی ؓ له څلورسوه تنوسره دقناة ته وليږل اوقيس بن سعدته يې داحکم وکی چې ديمن په سيمه کې صٌداء باندی هم خامخاتيرسه زيادبن حارث صٌدائی ته کله له دی خبرسو نوهغه نبی کريم ﷺ په خذمت کې حاضرسو اوغوښتنه يې وکړه چې يارسول الله ﷺ ته لښکربيرته راوغواړه زه دخپل قوم داسلام راوړلوذمه اخلم نبی کريم ﷺ قيس بن سعد ؓ بيرته راوغوښتی زيادبن حارث صدائی له پنځلس تنه ملګرو وو سره راغلی اودنبی کريم ﷺ په خذمت کې حاضرسو ټولو اسلام ومنی اودنبی کريم ﷺ په لاس مبارک يې بيعت وکې نبی کريم ﷺ زيادبن حارث ته وفرمايل ويل اې زياد ستاقوم ستاخبره منی اوستاپيروی کوی زياد ؓ وويل يارسول الله ﷺ دالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ احسان دی الله تعالی دوئ ته داسلام لاربنوونه وکړه دوئ بيعت وکې داپلاوی بيرته ولاړی خپلی سيمی ته په هغه قبيله کې اسلام خپورسو سل تنه له هغې قبيلی په حجة الوداع کې ګډون وکړ (۲)

نه ويشتم ۲۹ پلاوی دغسان قبيلی دهجرت لسم کال !

دهجرت لسم کال دروژی مبارکی مياشت وه دغسان قبيلی درې تنه دنبی کريم ﷺ په خذمت کې حاضرسو اوپه اسلام مشرف سو دوئ وويل موږ په دی نه پوهيږو چې زموږ قوم به زموږ خبره ومنی اوکه نه، رسول الله ﷺ دوئ ته دتګ په وخت کې دلاری توښه اوډالۍ ورکړی دغسان قبيلی اسلام ونه منی څکه دوئ هم خپل اسلام له خلکو پټ کی دوه تنه له دوئ څخه په همدې پټ اسلام باندی وفات سو اودريم سړی ديرموک په جګړه کې له امين الامة ابوعبيدة ابن الجراح ؓ سره يوځای سو اوهغه ته يې دخپل اسلام اوده دوملګرو دمړينی خبرورکي ابوعبيده ؓ دده ډيردرناوی اوعزت وکی (۳)

(۱) عيون الاثر /ج ۲ /ص /۲۵۳) ــــ (۲) عيون الاثر /ج ۲ /ص /۲۵۴) ــــ (۳) زرقانی /ج /۴ /ص /۶۱)

دیرشم ۳۰ دسلامان پلاوی دهجرت لسم کال !

دهجرت په لسم ۱۰ کال دکوچنی اخترپه میاشت کې دسلامان قبیلې اوه تنه دنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوپه اسلام مشرف سو دوئ دوچکالۍ ډیر شکایت وکې نبی کریم ﷺ سمدستی لاس پورته کړه اودباران دعاء یې وکړه وروسته یې دلاری توښه اوډالۍ ورکړی اونبی کریم ﷺ رخصت کړه کله چی دوئ کورو ته ورسیدل دوئ ته دامعلومه سوه چی په کومه ورځ اوکوم وخت کې چی نبی کریم ﷺ دعاء کړی وه په همدغه وخت کې ددوئ په سیمه کې باران سوی وو (۱)

یودیرشم ۳۱ دبنی عبس پلاوی !

دبنی عبس درې تنه دنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو اوغوښتنه یې وکړه چی یارسول الله ﷺ موږ داسی اوریدلی دی چی اسلام له هجرت پرته نه منل کیږی له موږسره څه مال اوڅاوری سته او په هغو زموږ روزمره ګذاره ده که اسلام له هجرت پرته نه قبلیږی نوبیا په دې مال کې څنګه خیر اوبرکت کیدای سی موږ به ټول خرڅ کړو اوهجرت به وکوو اوستا په خدمت کې به حاضرسو نبی کریم ﷺ وفرمایل (اتقوا الله حیث کنتم فلن یلتکم من اعمالکم شیئا) له الله ﷻ څخه وبیریږی هرچیری چی تاسو اوسیږی الله تعالی به ستاسو په عملوکې کمی نه کوی ..

دودیرشم ۳۲ دغامدقبیلې پلاوی دهجرت لسم کال !

غامددیمن یوه لویه قبیله ده په کال لسم هجری کې دلس تنه یوپلاوی راغلی اوپه بقیع نامه ځای کې میشت سو اوسامان اواوبنانوته یې یوهلک پریښودی اودنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو نبی کریم ﷺ وپوښتل چی سامان ته موڅوک پری ایښی دی پلاوی وویل یارسول الله ﷺ یوورکوکی هلک موپریښودی نبی کریم ﷺ یوشئ وښودی چی هغه غلاسوی دی په دوئ کې یوه سړی وویل یارسول الله ﷺ هغه خوزماوو نبی کریم ﷺ وفرمایل مه وارخطا کیږه هغه پیداسو کله چی دوئ دخپل توکیواواوښانوخواته ورغلو په دی خبرسو چی هلک ویده سوی وو کله چی راویښ سو نوهغه نسته نودهغه په لټون پسی ووتی له لیری یې یوسړی ولیدی چی ناست دی کله چی داهلک دهغه سړی وخواته ورغلی نوهغه سړی ولیدی سمدستی وتښتیدی دئ هلته ورغلی وې لیدل چی څمکه کیندل سوی ده له هغه ځایه یې هغه راوکیښ کله چی هلک داپیښه ورته بیان کړه دوئ وویل رښیتامحمد ﷺ دالله ﷻ رښتینی رسول دی نبی کریم ﷺ ابی بن کعب رضی الله عنه ته امروکې چی دوئ ته قرآن وروښیه اودتګ په وخت کې یې دوئ ته داسلام احکام په لیکلی بڼه ورکړل اودوس برابرې ډالۍ اوتحفې ورکړی (۲)

(۱) زرقانی جلد ۴ /ص/ ۶۱)
(۲) زرقانی جلد ۴ /ص/ ۹۳)

درودیرشم ۳۳ دأزد قبیلي پلاوی !

دازدی قبیلی اوه تنه دنبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضرسو نبی کریم ﷺ ددوئ وضع اوهیئت اوددوئ آرام اووقار خوښ سو پوښتنه یې وکړه چې تاسو څوک یاست ؟ دپلاوی غړو وویل موږمومنان یو نبی کریم ﷺ مسکی سو اووې فرمایل دهری خبری یوحقیقت وی ستاسودایمان څه نښه ده پلاوی وویل هغه پنځلس خویونه دی چی له هغوڅخه پنځه هغه دی چې ستااستازی موږته په هغه باندی دایمان راوړلوحکم کړی دی پنځه بیاهغه دی چې ستا استازی موږته دعمل کولوحکم په کړی دی اوپنځه بیاهغه دی چې په هغوباندی موږدجاهلیت له وخت عمل کوو نبی کریم ﷺ وفرمایل هغه خبری کومی دی چې زمااستازی تاسوته دایمان راوړلوحکم په کړی دی ؟ پلاوی وویل هغه دا دی (۱) په الله ﷻ باندی ایمان راوړی (۲) دالله ﷻ په ملائکه وو علیهم السلام باندی ایمان راوړی (۳) دالله ﷻ په نازل سویوکتابوباندی ایمان راوړی (۴) دالله ﷻ په ټولوپیغمبرانوباندی ایمان راوړی (۵) له مرګ وروسته په راژوندی کیدوباندی ایمان راوړل یعنی دقیامت پرورځ باندی ایمان راوړل ،، نبی کریم ﷺ وفرمایل هغه پنځه خویونه بیاکوم دی چې په هغه باندی زمااستازوتاسوته دعمل کولوحکم کړی دی ؟ دپلاوی غړووویل هغه دا دی (۱) لااله الاالله وواياست (۲) لمونځونه کوی (۳) زکوة آداکوي (۴) درمضان دمبارکی میاشتی روژې نیسی (۵) دبیت الله شریف حج کوی که موتوان اووس وو ،،

نبی کریم ﷺ وفرمایل هغه پنځه بیاکوم خویونه دی چې تاسو دجاهلیت له وخته په هغوعمل کوئ دپلاوی غړووویل هغه دادی (الشکر عندالبلاء والرضاء . والصدق فی مواطن اللقاء وترک الشماتة باالاعداء)فقال صلی الله علیه وسلم حکماء علماء کادوا من فقههم (۱)ان یکونوا انبیاء ثم قال وانا ازیدکم خمسا فتتم لکم عشرون خصلة ان کنتم کماتقولون فلاتجمعوا ما لاتأکلون ولاتبنوا مالاتسکنون ولاتنافسوا فی شئ انتم عنه غداناٸلون واتقواالله الذی الیه ترجعون وعلیه تعرضون وارغبوا فیما علیه تعرضون وارغبوا فیماتقدمون وفیه تخلدون) دخوشالی اوفراخی په وخت کې شکر اودغم اوخفګان په وخت کې زغم اودتقدیرپه ترخه پریکړه باندی هم خوشاله اوسیدل اودجګړی په وخت کې ثابت قدمی اوددښمنانوپه غم نه خوشحالیدل نبی کریم ﷺ وفرمایل ډیر پوهان اوعلماء دی دفقه اوپوهی له کبله دنبوت مقام ته نژدی دی بیانبی کریم ﷺ وفرمایل زه تاسوته پنځه نورخویونه ښیم ددې لپاره چې شل پوره سی (۱) کوم شئ چې تاسونه خوري هغه مه خوندی کوی (۲) په کوم ځای کې چې تاسونه اوسیږی هغه مه آبادوي (۳) کوم شئ چې صباته پریږدی په هغه شئ یوله بل سره کین اوحسدمه کوي (۴)له هغه څه وییریږی چې وهغه ته ستاسوورګرزیدل دی (۵) له هغه شئ سره مینه ساتی کوم چې تاسوهمیشه پکی اوسیږی یعنی له آخرت سره دوي دنبی کریم ﷺ وصیت له ځان یذه واخیستی اولاړل اودایې ښه یادکړه اوعمل یې په وکوی) (۱)

---

(۱) دنبی کریم ﷺ له دی لاربښوونی داسی معلومیږی چی دحافظ حدیث رتبه دنبوت مرتبی ته دومره نژدی ده لکه څنګه دفقیه عالم مرتبه دنبوت مقام ته نژدی ده اودحافظ حدیث مثال دهغه عاشق دی چی هغه دخپل محبوب الفاظ په خپله یادکړی وی اودفقیه عالم مثال دهغه پوه سړی دی چی دخپل محبوب په اشارو اوکنایاتو اورازواوحکمتوباندی پوهیږی)

(۲) زادالمعاد جلد ۳ /ص / ۵۴)

څلوردیریشم ۳۴ دنبي المنتفق پلاوی !

دوئ دنبی کریمﷺ په خدمت کې دسهار له لمانځه وروسته حاضرسو اتفاقاً په همدې ورځ نبی کریمﷺ صحابه کرام ﷺ راغونډ کړه اوډیره اوږده خطبه یې ورته ولوسته په دې خطبه کې دقیامت دراڅوندی کیدو اودجنت اودوزخ ټول حالات نبی کریمﷺ بیان کړه کله چی له خطبی خلاص سو دوئ حاضرسو اوله نبی کریمﷺ سره په لاس مبارک بیعت وکي اوبیرته ولاړل ټوله خطبه تقریباً دوې پاڼی کیږی چی حافظ ابن قیم په زادالمعاد کې ذکر کړی ده

پنځه دیرشم ۳۵ دنخع قبیلي پلاوی دهجریوولسم کال !

دهجرت په یوولسم کال دمحرم په میاشت کې دیمن دنخع قبیلی دیوه پلاوی دوه سوه تنه دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو په دوئ کې زراره بن عمروهم وو دوئ په دی سفر کې ډیر خوبونه هم لیدلی وو هغه خوبونه یې نبی کریمﷺ ته بیان کړله اونبی کریمﷺ دهغه تعبیرورته وکي یوه سږی داسی خوب لیدلی وو چی له ځمکی څخه اور رابنکاره سو زه اوزمازوی ددې اور په مینځ کې واقع سو اوهغه اوردا آوازونه کول (لظی لظی بصیر واعمی اطعمونی اکلکم اهلکم ومالکم) زه اوریم زه اوریم یولیدونکی اویوړوند ماته دخوراک لپاره راکي زه تاسوخورم تاسوخورم اوستاسو کورنی اومالونه خورم..

نبی کریمﷺ وفرمایل چی ددې خوب تعبیردادی چی په راتلونکي کې به یوه فتنه پیداسی اوپه دې فتنه کې به خلک خپل خلیفه اوامام قتل کړی بدسړی ته به ځان ډیرښه ښکاره کیږی دمومن وژل به داوبو ترڅښلوهم زیات خوږوی که ستازوی مخکې مړسونوته به هغه فتنه نه ووینی اوکه ته مخکې مړسوی نوستازوی به هغه فتنه ووینی زراره ﷺ وویل یارسول اللهﷺ ته له الله تعالی څخه دادعاء وغواړه چی زه هغه فتنه ونه وینم نبی کریمﷺ دده لپاره دعاء وکړه زراره ﷺ خوترهغه فتنی له مخه وفات سو اوترده وروسته دعثمان غنی ﷺ دشهادت فتنه پیښه سوه دزراره ﷺ زوی له باغیانوسره وو اوپه دې فتنه کې شریک سو ، والله اعلم زادالمعاد جلد ۳ /ص/ ۵۹، زرقانی جلد ۴ /ص/ ٦۷)

په یمن کې داسلام ښوونه اوروزنه په کال لسم هجری کې !

په کال نهم یالسم هجری کې رسول اللهﷺ ابوموسی اشعری ﷺ اومعاذبن جبل ﷺ یمن ته ولیږل سوددې لپاره چی خلکوته ددین اسلام ښونه وکړی دوئ دواړه یې یوځای ولیږل ابوموسی اشعری ﷺ دیمن دلمرختوخواته ولیږی اومعاذبن جبل ﷺ یې دلمرلویدو خواته یعنی عدن اوجُند ته داسلام داحکامودښوونی لپاره ولیږل

(۱) مدارج النبوة جلد ۲ /ص/ ۵۰۱، ،، فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۴۸)

ونجران ته دخالدبن ولید رضی اللّٰه تعالی عنه سریه دهجرت لسم کال !

دهجرت لسم کال دلومړی خور یادریمی خور په میاشت کې رسول الله ﷺ خالدبن ولید ﷺ دیوه لښکرامیروټاکی دنجران او دهغه شا وخوا سیمو ته یې ولیږی او خالد ﷺ ته یې داحکم وکې چې ترجنګ مخکې درې ورځې دوئ ته داسلام بلنه ورکړه که دوئ دابلنه ومنله نوته هم ددوئ اسلام ومنه او که دوئ داسلام له منلو مخ وګرزوی نوبیاجګړه ورسره وکړه خالدبن ولید ﷺ چې کله نجران ته ورسیدی او دوئ ته یې داسلام بلنه ورکړه نوټول پرته له څه ویلو په ډیره خوشالی اسلام ومنی خالدبن ولید ﷺ هلته پاته سو او دوئ ته یې داسلام داحکامو ښوونه کوله نبی کریم ﷺ ته یې یولیک ولیږی اودبریالیتوب خبریې ورته ولیکی لیک چې کله رسول الله ﷺ ته ورسیدی رسول الله ﷺ دده په ځواب کې داسی ولیکل چې دنجران دبنی حارث بن کعب قبیلي پلاوی له ځان سره راوله اومدینی منوری ته راسه ، خالد ﷺ دنبی کریم ﷺ دامر برابر دبنی حارث یوپلاوی له ځان سره ملګری کې اومدینی منوری ته راغلی نبی کریم ﷺ ددوئ ډیر درناوي اوعزت وکې دمیانی دمیاشتی په سرکې دوئ بیرته ستنیدل نبی کریم ﷺ پردوئ باندی قیس بن حصین مشروټاکی اودپلاوی له تلووروسته یې عمروبن حزم ﷺ ور ولیږی چې له دوئ څخه دزکوة مالونه واخلی اوداسلام احکام اوسنن اوفرائض وروښیی اویو فرمان یې ولیکی دهغه مضمون داسی وو (بسم الله الرحمن الرحیم هذابیان من الله ورسوله یاآیها الذین آمنوا اوفوا بالعقود عهدمن محمدالنبی رسول الله لعمروبن حزم حین بعثه الی الیمن امره بتقوی الله فی امره کله فان الله مع الذین اتقوا والذین هم مخبتون وامره ان یأخذ بالحق کما امره الله وان یبشر الناس بالخیر ویأمرهم به ویعلم الناس القرآن ویفقهم فیه وینهی الناس فلایمس القرآن انسان الاوهوطاهر ویخبرالناس بالذی لهم والذی علیهم ویلین للناس فی الحق ولیشتدعلیهم فی الظلم فان الله کره الظلم ونهی عنه فقال الالعنة الله علی الظالمین ویبشرالناس بالجنة وبعملها وینذر الناس النار وعملها ویستألف الناس حتی یفقهوا فی الدین ویعلم الناس معالم الحج وسننه وفریضة ومالمر الله به والحج الاکبر والحج الاصغرهوالعمرة وینهی الناس ان یصلی احد فی ثوب صغیر الاان یکون ثوباً یثنی طرفیه علی عاتقیه وینهی الناس ان یحتبی احدفی ثوب واحدیفضی بفرجه الی السماء وینهی ان یعقص احدشعررأسه فی قفاه وینهی اذاکان بین الناس هیج عن الدعاء الی القبائل والعشائر ویکن دعواهم الی الله عزوجل وحده لاشریک له فمن لم یدع الی الله ودعاالی القبائل والعشائر فیلقطفوا بالسیف حتی تکون دعواهم الی الله وحده لاشریک له ویأمرالناس باسباغ الوضوء وجوههم وایدیهم الی المرافق وارجلهم الی الکعبین ویمسحون برؤسهم کماامرهم لله وامر بالصلاة لوقتها واتمام الرکوع والسجود والخشوع ویغلس بالصبح ویهجر باالهاجرة حین تمیل الشمس وصلاة العصروالشمس فی الارض مدبرة والمغرب حین یقبل اللین لایوخرحتی تبدوا النجوم فی السماء والعشاء اول ثلث اللیل وامر بالسعی الی الجمعة اذانودی لها والغسل عندالرواح الیها وامره ان یأخذمن المغانم خمس الله وکتب علی المؤمنین فی الصدقة من العقار عشر ماسقت العین وسقت السماء وعلی ماسقی الغرب نصف العشروفی کل عشرمن الابل شاتان وفی کل عشرین اربع شیاه وفی کل ثلاثین من البقرتبیع جذع اوجذعة وفی کل اربعین من الغنم سائمة وحدها شاة فانها فریضة الله التی افترض علی المؤمنین فی الصدقة فمن زادخیرا

فهو خیرله وانه من اسلم من یهودی اونصرانی اسلاما خالصاً من نفسه ودان بدین الاسلام فانه من المؤمنین له مثل مالهم وعلیه مثل ماعلیهم ومن کان علی نصرانیة اویهودیة فانه لایردعنها وعلی کل حال ذکر وانثی حر اوعبد دینار وافر اوعوضه ثیاباً فمن ادی ذلک فان له ذمة الله وذمة رسوله ومن منع ذلک فانه عدولله ولرسوله وللمؤمنین جمیعاً صلوات الله علی محمد والسلام علیه ورحمة الله وبرکاته (۱)

پیل کوم په نامه د الله ﷻ چی ډیر مهربان او ښنونکی ذات دی ،دا دالله او دهغه د رسول ﷺ فرمان دی ای مؤمنانوخپلی ژمنی پوره کوی دا پریکړه دمحمد رسول الله ﷺ ده دعمربن حزم په لاس کله چی یې هغه دعامل په ډول لیږی هغه ته یې دا امروکي چی په ټولو کاروکې پرهیزګاری غوره کي رښتیا هم الله تعالی له ښوا ونیکو خلکو سره دی اونو موړی ته یې دا حکم وکي چی حق ټینګ ونیسه لکه څنګه چی دالله ﷻ حکم دی او خلکو ته دخیر حکم کوه او دخیر زیری ورکوه او خلقو ته قرآن ورښیه اودهغه په معنی اومسائلو یې پوه کي او قرآن دی نه مسه کوی مګر پاک یعنی هیڅوک دی لاس نه وروړی پرته له پاکی او خلک دی په هغه او امرو خبر کی کوم چی پردوئ لازم دی اوله هغه یې منع کي کوم چی دوئ منع سوی دی اوله خلکو سره په حق کې نرمی کوی اله ظالمانو سره سختی کوی رښتیا هم الله تعالی ظلم اوتیری حرام کړی دی اوله ظلم څخه یې منع کړی ده لکه چی دالله تعالی ارشاد دی الله عَزَّوَجَلَّ فرمایې ، لعنت دې وی دالله ﷻ په تیری کونکو باندی او خلکو ته دجنت زیری ورکړی او دجنت دعملو څخه یې خبر کي اوله دوزخ څخه یې وویروی او ددوزخ له عملو یې خبر کي اوله خلکو سره مینه محبت ساتی ددې لپاره چی خلک له تاسو څخه دین زده کړی او خلکو ته دفرائضو اوسنتو او دحج او عمری حکمونه ورزده کړي او دلمانځه په هکله خلکو ته داسی وو ایاست چی هیڅوک دی په کوچنی جامه چی په شا چولی لمونځ نه کوی مګر که دونه فراخه وی چی دده دواړی اوږی دجامی په داړو طرفو سره پټی سی او خلک ددا سی جامی له اغوستلو منع کړی چی له لوړی خوادده فرج ښکاره کیږی او خلک له دی منع کي چی یو سړی دسرو ویښتان په خپل څټ کې وتړی اوله دې یې منع کی چی کله په خپل مینځ کې لانجه او شخړه راسی نود قبیلي او کورنی او دقوم یا وطن په نامه باندی دمرستی لپاره څوک مه راغواړی بلکې یوائی الله ﷻ ته اودهغه حکم ته غاړه کیږدی او څوک چی الله ﷻ نه رابولی بلکې قوم کورنی قبیلي یا وطنوالو ته بلنه کوی نو دهغوئ سـ ونه په توره ووهي ترڅو چی دوئ دالله ﷻ وحده لاشریک له خواته راسی یعنی دقوم او قبیلي او کورنی او وطن آوازونه پریږدی او خلکو ته اودس په سمه طریقه سره اودسرد مسح اودلمانځه پرخپل وخت اداکولو حکم وکوی او په لمانځه کې رکوع او سجده په ښه آرام ادا کوی او په خشوع او خضوع سره لمونځ اداکوی او دسهار لمونځ په ... کی کوی او دماپښین لمونځ ترزوال وروسته کوی یعنی ترزوال مخکی دی نه کوی او د ... ګر لمونځ دی په هغه وخت کې کوی چی کله لمر پر ځمکه باندی خپله ګرمی پریږدی او دلوید وخواته روان وی او دماښام لمونځ دشپی له پیل کید وسره سم کوی

---

(۱) سیرة ابن هشام جلد ۴ /ص/ ۲۴۱)

او دومره یې مه څنډوی چې په اسمان کې ستوری وځلیږی او د ماخستن لمونځ د شپې په لومړی دریمه برخه کې کوی او کله چې د جمعې آذان وسی نو په منډه مسجد ته ځان رسوی او د جمعې له تګه مخکې غسل کوی او دا حکم یې کړی دی چې د غنیمت له مال څخه به د الله ﷻ حق پنځمه برخه باسی او د مسلمانانو د ځمکو په حاصلاتو به لسمه برخه اخلی کومه چې د چینې یا کاریز، یا د باران په اوبو اوبه کیږی په هغو کې لسمه برخه زکوة واجب دی او کومه ځمکه چې د کوهیانو په.ابو اوبه کیږی په هغوکې نصف العشر یعنی د حاصلاتو شلمه برخه واجب دی او په لس اوښانو کښ دوه پسونه واجب دی او په شلو اوښانو کې څلور پسونه واجب دی او په دیرش غوایانو کې یوه غوا او په څلویښت پسو کې یو پسه زکوة واجب دی دا د الله ﷻ فرض دی چې الله تعالیٰ پر مومنانو باندی فرض کړی دی او څوک چې تردی زیادت ورکوی نو د هغه لپاره ډیر غوره دی خو کموی دی نه او کوم یهودی یا نصرانی چې په رښتیا سره اسلام ومنی نو هغه مومن دی او د هغه حقوق داسی دی لکه د نورو مسلمانانو او څوک چې پر خپل یهودیت یا نصرانیت باندی پاته سی او د اسلامی حکومت رعیت جوړسی او د اسلام په ځمکه کې اوسیدل خوښ کې هغه یهودی یا نصرانی که ښځه وی او که نارینه مرئی وی او که آزادی په هر بالغ باندی به یو دینار جزیه ورکول لازم وی یا د هغه په بدل کې جامې ورکول لازم دی نو کوم سړی چې جزیه آدا کړی هغه به د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ په امن کی اوسیږی یعنی د هغه ځان، مال او عزت ټول به خوندی وی او څوک چې له جزیه ورکولو څخه انکار وکوی هغه د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ او د ټولو مومنانو د ښمن دی ،، د الله رحمتونه او سلامتیاوی او برکتونه دی په محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم باندی وی (سیرة ابن هشام ج /۴ /ص /۲۴۱)

دیمن په لوری دعلی کرم الله وجهه سریه دهجرت لسم کال !

رسول الله ﷺ د حجة الوداع څخه مخکې د روژی په میاشت په کال لسم هجری کې علی ﷺ په درې سوه صحابه کرام ﷺ باندی امیر وټاکی او یمن ته یې ولیږی او په خپل لاس مبارک یې علی ﷺ ته په سر لنګوټه وتړله چې د هغې دوې شملې وی یوه شمله یې دیوه لاس په اندازه د مخ وخواته پریښوده او بله یې د لویشتی په اندازه شاته پریښوده او داسی یې ورته وفرمایل سیده ولاړسه بلی خواته توجه مه کوه کله چې یمن ته ورسیدی نو ته په جګړه پیل مه کوه قسم په الله ﷻ ستا په لاس که یو سړی سمی لاری ته راسی نو دا د دنیا او څه چې په دنیا کې دی تر دی غوره دی علی ﷺ له درې سوه ملګرو سره روان سو کله چې قناة ته ورسیدی پر اوېې واچوی او له هغه ځایه بیلا بیل ټولکی بیلا بیلو ځایو ته ولیږل د اسلامی لښکر سپاهیان تر ټولو مخکې د مځج سیمی ته داخل سو ډیر ماشومان او ښځې او اوښان او پسونه یې په غنیمت ونیول او رایې وړل دا ټول غنیمتونه یو ځای سو وروسته له یوه ډلی سره جګړه وسوه علی ﷺ دوئ ته د اسلام بلنه ورکړه مګر دوئ ونه منله او پر مسلمانانو یې غشی او ډبری وویشتل وروسته بیا علی ﷺ د برید امر وکړي او په دی جګړه کې شل تنه

ووژل سودوئ وتښتیدل شاوخوا سیموته ولاړل علی ﷺ له څه وخت دریدو وروسته بیا په دوئ پسی ورغلی اودویم ځل یې بیا دا اسلام بلنه ورکړه دوئ دا اسلام بلنه ومنله اودخپل قوم له لوری یې هم ژمنه وکړه چې موږ به زکوتونه چې دا الله ﷻ حق دی آداکوو وروسته علی ﷺ دغنیمت مال راغونډکي اوپنځمه برخه یې بیله کړه اوپاته څلوربرخی یې پر مجاهدینو وویشلی اودځان پرځای یې یوبل څوک دلښکر مشروټاکي اوډیربه تیزي سره دترخپلوملګرومخکې مکی مکرمی ته روان سو ځکه علی ﷺ ته داخبررسیدلی وو چی رسول الله ﷺ له مدینی منوری څخه دحج لپاره مکی مکرمی ته روان سوی دی ځکه علی ﷺ له یمن څخه سیده مکی مکرمی ته ستون سو اوله رسول الله ﷺ سره په حجة الوداع کې شریک سو (۱)

حجة الوداع (له خپل امت څخه درخصتیدوآخری حج)

دالله تعالی مرسته اوکومک له مسلمانانوسره وسوه مکه فتح سوه خلک ډلی ډلی په اسلام کې داخل سو دکفراوشرک اوبت پرستی اوډیموکراسی ربښي له بیخه وختی دقبائلوپلاوی ډلی ډلی راغلو له کفراوشرک څخه یې توبه وکښه اودالله ﷻ دیووالی اودحضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم درسالت اقراریې په ربښتینی زړه وکي دنبوت فرائض پرځای سو داسلام حکمونه قولاً اوعملاً خلکوته وښودل سو په کال نهم ۹ هجری کې دابوبکرصدیق ﷺ په مشری کعبه شریفه له ناپاکوبتانوپاکه سوه اودجاهلیت دودونه اورواجونه پای ته ورسیدل اوس ددې وخت راغلی چی نبی کریم ﷺ دحج فریضه په خپله سرته ورسوی ددې لپاره چی امت ته دتل لپاره دامعلومه سی چی حج څنګه اداکیږی اودابراهیم ﷺ اواسماعیل ﷺ حج په کومه طریقه وو دحج احکام ټول له سره بیاترپایه پوری ټول دالله ﷻ دیووالی اودشرک له خبرو اودجاهلیت له دودو اورواجو څخه بیخی پاک اوصفاوو ځکه رسول الله دتلبیه (لاشریک لک) لفظ په ځانګړی ډول باندی وایو ددې لپاره چی دشرک هیڅ وهم هم پاته نه سی رسول الله ﷺ داسی تلبیه لوستله

(لَبَّيْكَ اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ لَاشَرِيْكَ لَكَ لَبَّيْكَ اِنَّ اَلْحَمْدَوَالنِّعْمَةَ لَكَ لَاشَرِيْكَ لَكَ)

ترهجرت مخکې هم نبی کریم ﷺ ډیر حجونه کړی دی په جامع ترمذی کې له جابربن عبدالله ﷺ څخه روایت سوی دی چی نبی کریم ﷺ ترهجرت مخکې دوه حجه کړی دی ابن اثیرپه نهایه کې وایې چی ترهجرت مخکې به نبی کریم ﷺ هرکال حج کوی ابن جوزی وایې چی دایقیني معلومه نه ده چی نبی کریم ﷺ څوحجه کړی دی خوداخبره دټولوپه نزد منل سوی ده چی ترهجرت وروسته یې یوحج کړې دی

دهجرت په نهم ۹ کال دحج فرضیت نازل سو په نهم کال نبی کریم ﷺ ابوبکرصدیق ﷺ دحج امیروټاکی اومکی مکرمی ته یې ولیږی په هغه کال مسلمانانودابوبکرصدیق ﷺ

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۱۰۳)

ترمشرى لاندى حج اداكي دميانى په مياشت كې په كال لسم ۱۰ هجرى نبى كريم ﷺ په خپل دحج نيت وكى اوپه شاوخواسيمو كې د ا اعلان وسو چې سږ كال نبى كريم ﷺ په خپل دحج لپاره روان دى دهجرت لسم كال وو دميانى دمياشتى ۲۵ دشنبى ورځ وه دماپښين اومازيگرپه مينځ كې رسول الله ﷺ له مدينى منورى څخه روان سو دمهاجرينو اوانصارو اونور بى شميره صحابه كرام رضى الله عنهم ورسره ملگرى وودنبوت دشمع شاوخوانيوى زره ياپوسل څورلس زره ياتردى هم زيات پتنگان راټول وو دلوى اختردمياشتى په دويمه ديک شنبى په ورځ نبى كريم ﷺ مكى مكرمى ته داخل سو (شرح مواهب جلد ۳/ص/۱۰۵)

امهات المؤمنين رضى الله تعالى عنهن نه ۹بيبيانى اوحضرت سيدة النساءفاطمة الزهراء ؓ دنبى كريم ﷺ سره وى نورخاص ملگرى اوخادمان هم ورسره وو حضرت على كرم الله وجهه خونبى كريم ﷺ دروژى په مياشت كې دزكاتوراټولولپاره يمن ته ليږلى وو هغه هم په مكه مكرمه كې له نبى كريم ﷺ سره يوځاى سو وروسته نبى كريم ﷺ دحج احكام اوركنونه اودعرفات په ميدان كې يوه اوږده خطبه ولوسته لومړى يې دالله ﷻ حمداوثناء وويل بيايې وفرمايل :اې خلكوزه چې څه وايم هغه واورې كيداى سى په راتلونكي كال كې به له تاسوسره يوځاى نه سم اې خلكوستاسو ځانونه اوعزتونه اومالونه په خپل مينځ كې په يوبل باندى حرام دى لكه څنگه چې داورځ اوداامياشت اوداښار حرام دى دجاهليت دوخت ټول كارونه زماترپښولاندى دى اودجاهليت ټولى وينى ښنل سوى دى ترټولومخكې زه دربيعه بن حارث بن عبدالمطلب وينه چې پرهذيل باندى ده زه معاف كوم اودجاهليت سود ساقط اولغوه دى ستاسولپاره يواځې خپل مال دى سودبه نه اخلى ترټولولومړى زه دعباس بن عبدالمطلب ؓ سود ساقط اوباطل كوم وروسته يې دښځې اوخاوند په مينځ كې حقوق بيان كړه بيايې وفرمايل په تاسوكې داسى مضبوط شئ پريږدم كه تاسوهغه ټينگ ونيسى نوهيڅ كله به گمراه اوبې لارى نه سى هغه كتاب الله اوسنت رسول الله دى دقيامت په ورځ به له تاسوڅخه زماپه هكله پوښتنه كيږى وواياست تاسوبه څه ځواب وركوى ؟ صحابه كرام ؓ وويل موږشاهدى وركوو چې تاموږته دالله ﷻ پيغام راورسوى اودالله ﷻ امانت دى اداكې اودامت دخيرغوښتنه دې وكړه ، رسول الله ﷺ درې ځله دشهادت په گوته داسمان وخواته اشاره وكړه داسى يې وفرمايل :

(اللهم اشهد) اې الله ﷻ ته شاهد سه

نبى كريم ﷺ له خطبى خلاص سو اوبلال ؓ د ماپښين آذان وكې دماپښين اومازيگردواړه لمنځونه په يوه وخت كې اداسووروسته نبى كريم ﷺ دالله ﷻ په ستايلواوشكركښلواودښنى په دعاء گانو بوخت سو په همدې وخت كې داآيت نازل سو

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا(۳)آيت سورة المادة)

ژباړه : نن ورځ ماستاسولپاره ستاسودين پوره كې اوخپل نعمت مې پرتاسوپوره كې اودتل لپاره مى ستاسولپاره دين اسلام غوره كې ..

دلوي اخترپه لسمه منی ته ورسیدل رسول اللهﷺ درې شپیته اوښان دخپل عمرشریف په اندازه په خپل لاس مبارک باندی حلال کړه اواووه دیرش ۳۷ اوښان علی رضی الله عنه دنبی کریمﷺ له طرفه قربانی کړه رسول اللهﷺ په منی کې تقریباً هغه رنګه خطبه ولوسته کومه چې دعرفات په میدان ویلی وه په پای کې طواف الوداع وکې اوحج پوره سو دلوی اخترد میاشتی په پای کې یې دمدینې منوری نیت وکې اوپه منی کې یې دسرمبارک له خریلووروسته ویښتنان په صحابه کرام رضی الله عنهم وویشل ددې لپاره چې صحابه کرام رضی الله عنهم هغه ویښتان دتبرک لپاره له ځان سره وساتی نبی کریمﷺ دبل حج تروختته نه سو پاته د منی اوعرفات په خطبوکې هم ودې ته اشاره وکړه وې فرمایل کیدای سی زه به ستاسوسره په راتلونکی کال کې یوځای نه سم ځکه ودې حج ته حجة الوداع وایې یعنی نبی کریمﷺ له خپل امت درخصت اخیستوحج اودې حج ته حجة الاسلام هم وایې ځکه دحج له فرض کیدو وروسته په اسلام کې دالومړنی حج وو دحجة الوداع پیښبی که په تفصیل سره بیان سی نوله دی څخه به یوغټ ټوک کتاب جوړسی ځکه مودلته په ډیرکوتاه اومختصرډول راوړل علماء دی زادالمعاداوشرح مواهب وګوری .. شرح مواهب جلد ۷ /ص /۱۳)

نبیِ کریم صلی الله علیه وسلم په غدیرخم کې هم خطبه ولوسته !

کله چې رسول اللهﷺ له حج دستنیدوپه لاره کې وو بریدة أسلمی رضی الله عنه دعلی رضی الله عنه څخه شکایت وکی نبی کریمﷺ دغدیرخم په نامه ځای کې چې دمکی اومدینې په مینځ کې دی یوه خطبه ولوسته په هغه خطبه کې یې داسی وفرمایل : ای خلکوزه یوبشریم کیدای سی په نژدی راتلونکی کې زمارب ﷻ ماته یواستازی زمادبللولپاره راولیږی اوزه دهغه بلنه ومنم ودې ته اشاره وه چې زمادوفات وخت نژدی دی وروسته یې داهل بیت دمحبت ټینګاروکي اودعلی رضی الله عنه داخلاقویادونه یې وکړه اوداسی یې وفرمایل (من کنت مولاه فعلی مولاه) دهرچاچې زه دوست یم علی رضی الله عنه به هم دده دوست وی ، دخطبی څخه وروسته عمرفاروق رضی الله عنه علی رضی الله عنه ته مبارکی ورکړه اودبریدة اسلمی رضی الله عنه له زړه څخه هم خفګان لیری سوپه دې خطبه کې دنبی کریمﷺ هدف دااوو چې علی رضی الله عنه دالله ﷻ محبوب اونژدی بنده دی له ده سره اوزماله اهل بیت سره مینه ساتل دایمان غوښتنه ده اوله علی رضی الله عنه اوزماله اهل بیت سره بغض یانفرت یالږڅه خړوالی دزړه دایمان دغوښتنی خلاف دی دحدیث مقصدیوازې دعلی رضی الله عنه دمینې وجوب اودهغه فرضیت بیانول وو دامامت اوخلافت له دی سره هیڅ تړاو نسته اوهرعاقل په دی پوهیږی چې په محبت اوخلافت کې دځمکی اواسمان فرق دی دمحبت اوخلافت ترمینځ تلازم نسته چې که له چاسره محبت وی نوهغه به سمدستی په ده پسی خلیفه هم وی محبت خوله مور اوپلار اواولاد اوښځوسره اوټولودوستانوسره وی آیاداټول به خلیفګان وی عباس رضی الله عنه اوفاطمة الزهراء رضی الله عنها اوامام حسن رضی الله عنه اوامام حسین رضی الله عنه ټول دنبی کریمﷺ دسترګوپخوالی اوړنا اودزړه سرونه وو که محبت دخلافت دلیل سی نوامام حسن رضی الله عنه بایدلومړی خلیفه سی بلکې که دخپلوی نژدیکت ته وکتل سی اوداوویل سی چې خلافت دخپلوی اونژدیکت په بنیادباندی دی

نو په دې لحاظ سره بايد ترټولو مخکې فاطمة الزهراء رضي الله عنها او بيا امام حسن رضي الله عنه او بيا امام حسين رضي الله عنه او بيا په څلورمه درجه کې علي کرم الله وجهه خليفه سي نو بايد د شيعه ګانو په نزد هم علي رضي الله عنه څلورم خليفه سي که اهل السنت والجماعت هغه څلورم خليفه کې نو بيا دوئ ولې شکايت کوی او بل دا چې کله چې نبی کریمﷺ په غديرخم کې خطبه ولوسته په دغه وخت کې صحابه کرام رضي الله عنهم او اهل بيت ټول موجود وو هيڅا هم له دې څخه دا مطلب نه دی اخيستی چې ترنبی کريمﷺ وروسته به خليفه علي رضي الله عنه وي او بيا دوې مياشتې وروسته نبی کريمﷺ وفات سو او په سقيفه دبني ساعده کې دخلافت دمسئلې بحث راغلی او په دې بحث کې هغه ټول صحابه کرام رضي الله عنهم شريک وو کوم چې دغديرخم په خطبه کې حاضروو هيڅا هم دا حديث دعلي رضي الله عنه دخلافت لپاره نه دی وړاندی کړی او نه علي رضي الله عنه او نه عباس رضي الله عنه او نه دبنی هاشم هيڅ يو سړی په هيڅ وخت کې هم دعلي رضي الله عنه دخلافت دمستحق کيدو دپاره دا حديث وړاندی کړی دی لنډه دا چې دغديرخم په خطبه کې رسول اللهﷺ دعلي رضي الله عنه او هل بيت دمحبت حکم کړی دی او دهغوئ له دښمنی څخه يې منع کړی ده نو الحمدلله ټول اهل السنت اولجماعة په زړه او بدن سره دا هل بيت محبت او درناوی او تعظيم خپل دين او ايمان ګڼی محبت خود اهل بيت له هرتن سره لازم دی نو آيا ددی دا مطلب دی چې نبی کريمﷺ ټول نږدی خپلوان خليفه ګان وګرزول ، نه هيڅکله داسی نه دی بلکې يوازې دمينی او محبت ساتلو امر يې کړی دی ..

دحجة الوداع له اداکيدو وروسته رسول اللهﷺ دلوی اختر مياشتی په پای کې مدينی منوری ته راورسيدی څوورځی تيری سوی چې دهجرت لسم کال پای ته ورسيدی او دهجرت يوولسم کال پيل سو

دجبرئيل آمين عليه السلام راتګ !

له حجة الوداع څوورځی وروسته جبرئيل عليه السلام ديونا اشنا سړی په څير سپينی جامی په تن وی دنبی کريمﷺ په دربار کې حاضر سو او له نبی کريمﷺ سره نږدی ډير په ادب او درناوی سره چې دواړه زنګنونه يې دنبی کريمﷺ له زنګنوسره پيوست کړل کښينستی او دايمان او اسلام او احسان او دقيامت دعلاماتو او دقيامت داحوالو په اړه يې پوښتنی وکړی نبی کريمﷺ ځوابونه ورکړل کله چې ولاړسو نونبی کريمﷺ صحابه کرام رضي الله عنهم ته وفرمايل تاسو وګوری داسړی څوک وو صحابه کرام رضي الله عنهم چې کله دباندی راووتل هيڅ نښه او نښانه يې ونه ليدله نبی کريمﷺ وفرمايل دا جبرئيل آمين وو تاسو ته ددين دزدکړی لپاره راغلی وو مابه تل دئ پيژندی مګر نن مې ونه پيژندی ..

حکمت : نبی کريمﷺ جبرئيل عليه السلام په سدرة المنتهی او افق مبين کې په اصلی شکل کې هم ليدلی دی لکه چې الله تعالی فرمايي ﴿وَلَقَدْ رَآهُ بِالأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ (۲۳) سورة التکوير) ولقدرآه نزلة اخری عندسدرة المن﴿وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ﴾ ()﴿عِندَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ﴾ (۱۴) سورة النجم) او له دې پرته ډير ځله دنبی کريمﷺ په خدمت کې حاضرسوی دی جبرئيل عليه السلام چې به په کوم شکل او هيئت کې نبی کريمﷺ ته راتلی نوهغه به پيژندی چې دا جبرئيل عليه السلام دی خو دا ځل ديوه صحرايي او مسافر په شکل د پښتونکی په څير چې دمسئلو پوښتنه يې کوله

دالله ﷻ داستازی په حیثیت سره نه وو چی پیغام یې راوړی وی ځکه نبی کریم ﷺ په اول ځل ونه پیژندی کله چی جبرئیل علیه السلام له مجلس ولاړ سو بیایې وپیژندی ځکه دئ دیو سوال کونکي په شکل کې ښکاره سوی وو دالله ﷻ داستازی په حیثیت سره وحی اودالله ﷻ پیغام نه وو راوړی که داسی وای خامخا به یې پیژندلی وو

دهجرت یوولسم ۱۱ کال داسامة بن زیدرضی الله تعالی عنه سریه !

دهجرت یوولسم کال دصفری دمیاشتی ۲۶ ددوشنبی په ورځ رسول الله ﷺ درومیانودمقابلې لپاره داسامه بن زیدلښکر ته دابنی په نامه ځای ته لیږلوحکم وکي داهغه ځای دی چی دموته غزاپکی سوی وه او په هغې کې داسامه بن زید ﷺ پلارزیدبن حارثه ﷺ اوجعفرطیار ﷺ اوعبدالله بن رواحه اونورصحابه کرام ﷺ شهیدان سوی وو داآخری سریه وه اودنبی کریم ﷺ دلیږل سویوفوځوآخری فوځ وو اسامه بن زیدبن حارثه ﷺ نبی کریم ﷺ د لښکر امیر اومشروټاکی په دې لښکرکې دمهاجرواوانصارو ﷺ ډیر لوی عزتمندصحابه کرام ﷺ هم شامل وو دچهارشنبی په ورځ دنبی کریم ﷺ ناروغی پیل سوه دپنج شنبی په ورځ نبی کریم ﷺ سره له دی چی ناروغه وو خوپه خپل لاس مبارک یې بیرغ جوړکي اواسامه ﷺ ته یې ورکړ اودایې وفرمایل (اغزباسم الله وفی سبیل الله فقاتل من کفربالله) دالله ﷻ په نامه دالله ﷻ په لاره کې جهادوکړه ودالله ﷻ له نه منونکوسره جګړه کوه ،، اسامه ﷺ بیرغ راواخیستی اودباندی راووتی اوبریده اسلمی ﷺ ته یې وسپاری اوفوځ یې دجرف په نامه ځای کې راغونډکی اوټول عزتمندصحابه کرام مهاجرین اوانصاررضوان الله تعالی علیهم اجمعین په ډیر خوښی هلته راټول سو عباس ﷺ اوعلی ﷺ دنبی کریم ﷺ دناروغي له کبله مدینی ته بیرته ستانه سو اوابوبکرصدیق ﷺ اوعمرفاروق ﷺ هم له اسامه ﷺ څخه اجازه وغوښته اودنبی کریم ﷺ دلیدلولپاره راغلو دپنج شنبی په شپه دنبی کریم ﷺ ناروغی ډیره سوه دماخستن دلمانځه لپاره یې مسجدته تشریف راوړی خوابوبکرصدیق ﷺ ته یې دلمانځه دامامت امروکي اوهغه یې مخ ته کي ، فوځ دجرف په نامه ځای کې وو چی له مدینی منوری څخه لږ لیری دی ددوشنبی په سهارنبی کریم ﷺ لږښه سو اوصحابه کرام ﷺ دروانیدو نیت وکی دوئ په دې تیاری بوخت وو چی داسامه ﷺ مور ام ایمن ښوک ورولیږی چی نبی کریم ﷺ دوفات په حالت کې دی لږوخت لانه وو تیرسوی چی داویرونکي خبرراورسیدی چی نبی کریم ﷺ وفات سو ، انالله واناالیه راجعون ، ټوله مدینه غموپرسرواخیسته اوټول فوځ بیرته مدینی منوری ته راستون سو بریده ﷺ بیرغ راوړی اودحجری مبارکی په دروازه یې ودروی دنبی کریم ﷺ له وفات وروسته چی کله ابوبکرصدیق ﷺ خلیفه سو نولومړني کاریې داوو چی سره له مخالفته یې داسامه ﷺ لښکرولیږی اوترجرف پوری په خپله درخصت لپاره ورسره ولاړی اوداسامه لښکرروان سو څلویښت ورځی وروسته بیرته بریالی راستون سو په جنګ کې

چې هرڅوک مخ ته ورته راغله هغه یې ترتیغ تیرکړه او دخپل پلار زید بن حارثه ؓ قاتل یې هم قتل کې اودراتګ په وخت کې یې دروميانوكورنه اوباغونه وسوځول ابوبکرصدیق ؓ چې کله ددوئ له راتګه خبرسو دهرکلي لپاره له مدینې منورې دباندې ووتی اوددوئ هرکلئ یې وکې کله چې مدینې ته داخل سو اسامه ؓ په مسجدنبوی کې دشکردوه رکعته لمونځ اداکی او بیایې خپل کورته تشریف یووړی

نبی کریم ﷺ داخری منزل لپاره دسفرتیاری !

له حجة الوداع وروسته رسول الله ﷺ دآخرت دسفر تیاری پیل کې ټوله ورځ او شپه به په تسبیح حمد، توبه او استغفار کې بوخت وو ترټولو مخکې نبی کریم ﷺ ته دخپل وفات رانژدې کیدل دالله ﷻ په دې پیغام معلوم سو الله تعالی فرمایي ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ﴾ ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللهِ أَفْوَاجاً﴾ ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّاباً﴾

کله چې دالله ﷻ مرسته او فتح راسی او ته خلک وویني چې دالله ﷻ په دین کې ډلې ډلې داخلیږي نو دالله ﷻ په پاکی بیانولو او ستایلو او ببښنه غوښتلو بوخت سه رښتیا هم الله ﷻ ډیر توبه قبلونکي ذات دی .

یعنی چې کله فتح اودالله ﷻ مرسته راغله هغه چې الله ﷻ ژمنه کړې ده او دکفر او شرک ریښې له بیخه وختلې اودالله ﷻ دیووالی بیرغ پورته سو اوحق ته دباطل په پرتله بنکاره بری وربه برخه سو اوخلک ډلې ډلې په دین اسلام کې داخل سو اودنیاته دالله ﷻ پیغام ورسیدی اودین پوره سو نودنیاته ستادرالیږلو چې کوم هدف وو هغه پوره سو اوستا چې کوم کارو و هغه وسو اوس موږته دراتلوتیاری کوه دبیت الله شریف زیارت وسو اوس درب البیت دحج تیاری کوه الله تعالی چې ته دکوم کارلپاره دنیاته لیږلی وې هغه کارپای ته ورسیدی کوم چاچې ته دنیاته لیږلی وې اوس بیرته هغه ته ورسه او هغه ته دتلوتیاری وکړه دانیستی کیدونکي دنیاستاداوسیدوځای نه دی ستاپه څیر دپاکوارواحولپاره ملأ اعلی اورفیق اعلی سره یوځای کیدل مناسب دی ،،ځکه نبی کریم ﷺ به په ولاړه اوناسته او تلوراتلوکې هروخت داکلمات لوستل (سُبْحٰنَكَ اللّٰهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمِ .. اوكله . سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ أَسْتَغْفِرُاللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ .. اوکله داسې لوستل . سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ)داټول روايتونه په تفسیردرمنثور جلد ۶ /ص /۴۰۸کې ذکرسوي دی سورة النصر)

رسول الله ﷺ یوځل فاطمې ؓ ته وفرمایل چې جبرئیل ؑ به په هره روژه کې زماسره یوځل قرآن کریم تیروی مګر په دې روژه کې یې دوه ځلې راسره تیرکي زه ګمان کوم چې زمادسفر وخت رانژدې سوی دی هرکال به نبی کریم ﷺ لس ورځې اعتکاف کوی خوپه همدې کال یې شل ورځې اعتکاف وکې په حجة الوداع کې چې کله داآیت نازل سو اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِيناً(۳آیت سورة المائدة) نبی کریم ﷺ پوه سو ځکه یې دحج په خطبه کې اعلان وکې چې کیدای سی تردې وروسته زه ستاسوسره یوځای نه سم او کیدای سی بیازه له تاسوسره حج ونه کړم او بیایې دغدیرخم په خطبه کې

وفرمایل : زه یو بشریم او دبشر لپاره همیشه والی نسته (وماجعلنا لبشر من قبلک الخلد) کیدای سی چی زما درب ﷺ استازی زما دبللو لپاره راسی ځکه دحجة الوداع له راستنیدو وروسته یې یوه ورځ جنت البقیع ته تشریف یوړی او اته کاله وروسته یې د احد پر شهیدانو باندی دجنازې لمونځ وکي اوددوئ لپاره یې دعاء وکړه لکه څنګه چی څوک رخصت کیږی دبقیع څخه چی کله راغلی نو په مسجد نبوی کې منبر ته پورته سوا و خطبه یې ولوسته داسی یې وفرمایل : چی زه تر تاسو مخکې روان یم ددې لپاره دحوض تیاری کوم اوزماله تاسو سره په حوض کوثر باندی دیوځای کیدو وعده ده اوزه خپل ځای په حوض کوثر کې وینم او ربښتیا هم ماته دځمکی دخزانو کلیانی راکول سوی دی اوزه له دی څخه نه ویریږم چی ترما وروسته به تاسو په شرک اخته سی یعنی لکه څنګه چی مخکې ټول قوم په شرک اخته وو خو داویره راسره شته چی تاسو به ددنیا په مینه اوحرص او طمع او په خپل مینځ کې یوتربل ددنیا په ډیرولو بوخت سی او په خپل مینځ کې به جنګونه وکوی او هلاک او برباد به سی (۱)

دنبی کریم ﷺ ناورغي پیل کیدل دهجرت ۱۱ کال دصفری میاشت !

دهجرت یوولسم کال وو دصفری دمیاشتی آخری لس ورځی وی نبی کریم ﷺ یوه شپه له خوبه راپورته سوا وخپل مریی ابو موهیه یې راکښینوی اوورته وې فرمایل چی ماته حکم سوی دی چی دجنت البقیع دهدیری دمړو لپاره دبښنی دعا وکړم هدیری ولاړی او دعاء یې وکړه کله چی بیرته راستون سو نو ناڅاپه یې مزاج ناروغه سو دسردرد او تبه ورته پیښه سوه په همدې ورځ نبی کریم ﷺ دام المؤمنین میمونه ﷺ دنوبت ورځ وه او چهارشنبه وه په دی حالت کې نبی کریم ﷺ ډیرواره دامهات المؤمنین وخواته ورغلی کله چی یې مرض ډیرسو نوله نورو بیبیانو څخه یې اجازه وغوښته چی زه به پاته شپی دعائشه صدیقه حبیبه رضی الله تعالی عنها سره تیری کړم ددوشنبی په ورځ دعائشه صدیقه حبیبة رسول الله ﷺ حجری ته نقل سو او تر راتلونکی دوشنبی پوری دعائشی صدیق ﷺ په حجره کې وو دیارلس یا څورلس ورځی نبی کریم ﷺ ناروغه وو دآخری اوونی دناروغي ټولی ورځی یې دعائشی صدیق حبیبی ﷺ په حجره کې تیری کړی (۲)

په یو روایت کې راغلی دی چی جبرئیل ﷺ چی کله اذا جاء نصر الله ، سورة راوړی نو نبی کریم ﷺ وفرمایل اې جبرئیل ﷺ په دې سورة کې ماته دخپل مرګ خبر راکړل سوی دی جبرئیل ﷺ وویل (وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ) رواه الطبرانی من حدیث جابر ﷺ (۳) دنبی کریم ﷺ دناجوړی په وخت کې اسود عنسی او مسیلمة الکذاب او طلیحه اسدی دنبوت دعوه وکړه او نبی کریم ﷺ ته دخلکو دمرتد کیدو خبرو رسیدی نبی کریم ﷺ له مرتدینو سره دجهاد وصیت او ټینګار وکی او داسود عنسی دوژلو لپاره یې دانصارو ﷺ یو ټولګي ولیږی دنبی کریم ﷺ تر وفات یوه ورځ مخکې اسود عنسی ووژل سو (۴)

---

(۱) زرقانی جلد ۸ /ص/ ۲۵۱، ۲۵۲) (۲) زرقانی جلد ۸ /ص/ ۲۵۱)

(۳) زرقانی جلد ۸ /ص/ ۲۵۰، ۲۵۱) (۴) ابن الاثیر جلد ۲ /ص/ ۲۵۳)

په صحیح البخاری کې له عائشه صدیقه رضی الله عنها څخه روایت سوی دی وایي چې نبی کریم ﷺ په مرض الوفات کې داوفرمایل : چې داده غوزهروا ثردی چې ماپه خیبرکې خوړلی وو دبخاری په یوه بل روایت کې راغلی دی چې دنبی کریم ﷺ عادت شریف وو چې کله به ناروغ سو نومعوذات یعنی سورة اخلاص اوسورة فلق اوسورة الناس به یې لوستل اوپرځان به یې دم کوي اوبیابه یې خپل لاس مبارک پرټول بدن راتیرکي عائشه صدیقه رضی الله عنها فرمایې : چې ما به دنبی کریم ﷺ په آخری ناجوړی کې معوذات لوستل اوپه نبی کریم ﷺ باندی می دم کوی خودبرکت لپاره به مې دنبی کریم ﷺ لاس مبارک دهغه پربدن راتیروی

دسیدة النساء فاطمة الزهراء رضی الله تعالی عنها وبنا !

دناجوړی په وخت کې نبی کریم ﷺ فاطمة الزهراء رضی الله عنها راوغوښتله اوپټه خبره یې ورته وکړه فاطمی رضی الله عنها وژړل تردی خبری وروسته یې بله پټه خبره ورته وکړه دې وخندل عائشه صدیقه رضی الله عنها وایي چې موږدنبی کریم ﷺ له وفات وروسته له فاطمی رضی الله عنها څخه وپوښتل نودې وویل چې په لومړی ځل ماته نبی کریم ﷺ وفرمایل چې جبرئیل علیه السلام به له ماسره هرکال یوځل قرآن تیروی خوسږکال یې دوه ځلی دور راسره وکي زماخیال دی چې په دې ناروغی کې به زه وفات کیږم فاطمة رضی الله عنها وایي ماچې کله داخبره واوریدله نوومې ژړل وروسته بیانبی کریم ﷺ وفرمایل چې زماپه کورنۍ کې به ته ترټولومخکې له ماسره یوځای سی نوپه دی دویمه خبره زه خوشاله سوم اوومی خندل شپږمیاشتی وروسته فاطمة الزهراء رضی الله عنها له دنیا رخصت سوه ،، په یوروایت کې راغلی دی چې نبی کریم ﷺ دویم ځل داسی وفرمایل چې ته به دجنت دټولوښځو سرداره یې (۱)

عائشه صدیقه حبیبه رضی الله عنها وایي چې رسول الله ﷺ چې کله دبقیع له هدیری راستون سونوزماپه سرباندی دردوو په همدې حالت کې زماله ژبی داټکی ووتل (وارأساه) افسوز زماسره ته به اوس ولاړسی یعنی مرګ به درته راسی ، نبی کریم ﷺ وفرمایل (بل انا اقول وا رأساه) بلکې زه وایم چې اې زماسره مطلب یې داوو چې زماپرسرباندی سخت درد دی کیدای سی دادرد زمادمړینی پیل وی وروسته یې وفرمایل اې عائشه رضی الله عنها که ته ترمامخکې مړه سی نوزماخه زیان دی زه به ستاکفن اوښخیدلو انتظام وکړم اوپرتابه جنازه وکړم اوستالپاره به دبخښنی دعاوکړم عائشه صدیقه رضی الله عنها دناز په ډول وویل ګواکی ته زمامرګ غواړی که زه له دنیارخصت سوم نوته به په هغه ورځ زماپه کورکې له بلی ښځي سره آرام کوی یعنی زماله مرګ وروسته به ماهیره کي اودنوروبیبیانوسره به یې نبی کریم ﷺ چې داخبره واوریدله وې خندل (چې داد غافلو مؤمنو ښځو څخه ده داخبره نه ده چې زه له دنیاتلونکي یم اودابه زماڅخه وروسته ژوندی وی (۲)

---(۱) فتح الباری جلد ۸ / ص / ۱۰۳) ---(۲) البدایه والنهایة جلد ۵ / ص / ۲۲۴)

دکاغذ نه راوړلو پيښه!

تر وفات څلور ورځې مخکښې دپنځ شنبې په ورځ چې کله دنبي کريم ﷺ ناجوړي سخته سوه يوشمير صحابه کرام ﷺ په حجره کښې ناست وو. دوئ ته يې وفرمايل چې کاغذاوقلم اومشوانۍ راوړی ددې لپاره چې زه تاسوته يوه وصيت نامه وليکم تردې وروسته به تاسوګمراه نه سی ددې خبرپه اوريدوسره په مجلس کښې اختلاف پيښ سو عمرفاروق ﷺ وويل چې نبي کريم ﷺ ناروغ دی درد يې ډېر سخت دی په داسې حالت کښې تکليف ورکول مناسب نه دی زموږسره کتاب الله شته چې موږله لاروركيدوساتي دازموږلپاره کافي دی يوشميرنوروصحابه کرام ﷺ پردې ټينګاروکی چې قلم اوکاغذدي راوړل سي اودوصيت ليکل مناسب کاردی دوئ وويل (أَهَجَرَ اِسْتَفْهِمُوْهُ) آيانبي کريم ﷺ دناروغۍ له کبله دبې هوښۍ په حالت کښې معاذالله هسې بې معنی خبره کړی ده په خپله له نبي کريم ﷺ څخه پوښتنه وکړی يعنې هغه دالله ﷻ نبي ﷺ دی دهغه له ژبې اوزړه دخطاء اوغلطي خبره نه وزی معاذالله دنوروخلکوپه څيرنه دی چې دناروغي په وخت کښې غلطي خبرې کوی په حديث شريف کښې راځي چې نبي کريم ﷺ يوځل خپلې ژبې مبارکي ته اشاره وکړه اووې فرمايل قسم په هغه ذات چې دهغه په لاس کښې زماساه ده له دې ژبې په هيڅ حالت کښې پرته له حق بل څه نه وزی داجمله (اهجراستفهموه) دعمرفاروق ﷺ خبره نه ده بلکې دهغه خلکوده چې دهغوئ رايه دعمرفاروق ﷺ خلاف وه دعمر ﷺ داخوښه وه چې قلم اوکاغذدي راوړل سي ودې ليکل سي دې خلکودعمر ﷺ په ځواب کښې وويل (اهجراستفهموه) مطلب يې داوو چې کله نبي کريم ﷺ حکم کوی نوولی دې ونه ليکل سي معاذالله دنبي کريم ﷺ له ژبې څخه هيڅ مهمل اوبې معنی خبره وتل ممکن نه دی ځکه دې خلکواهجراستفهموا داستفهام انکاری په ډول سره الزاماً وويل په خپله ددې ويونکې نه وو اوپه کوموروايتوکې چې داجمله پرته له حرف استفهام راغلی ده هغه هم په استفهام باندی محمول دی اوحرف استفهام په هغه ځای کښې مقدرپټ پروت دی...

په مجلس کښې چې کله اختلاف ډيرسو اوزوږ اوشورزيات سو نبي کريم ﷺ وفرمايل زماڅخه ولاړسی ماپرخپل حال پرېږدی په کوم حال کښې چې زه يم هغه ښه دی تردې چې کومې خواته تاسورابولم تردې وروسته له ډيرې ناورغي سره سره نبي کريم ﷺ خلکوته په ياددرو شيانو وصيت وکی (۱) اول داچې له جزيرة العرب څخه مشرکين وباسي يعنې په جزيرة العرب کښې بايديومشرک هم ونه اوسيږی (۲) دويم داچې دپلاوی درخصتيدوپه وخت کښې بايد تحفې اوډالۍ ورکړی لکه څنګه چې به ماهغوئ ته ډالۍ ورکولې (۳) دريم خبره نبي کريم ﷺ نه وکړه ياداچې له راوی هيره سوی ده (بخاري ومسلم)

يوشميربيا وايې چې دريمه خبره داوه چې په قرآن باندی عمل کوي يااسامه ﷺ لښکرولېږی اوياداچې زماله وفات وروسته زماقبر دسجدوځای مه جوړوی اوياداچې دلمانځه پابندی کوی اودمريانوخيال ساتئ..

ف: دا یقیني معلومه نه ده چې دکوم خبرو نبي کریمﷺ په یاد وصیت وکی ددې دلیکلو لپاره یې قلم، کاغذ او مشواني وغوښتل او که له دې خبرو پرته بله خبره وه

په بخاري او مسلم کې له عائشه صدیقه رضي الله عنها څخه روایت سوی دی چې رسول اللهﷺ دناروغي په حالت کې داوفرمایل چې زمانیت ووچې دابوبکرؓ اودهغه دزوی عبدالرحمنؓ دراغوښتلو لپاره څوک ولیږم اوهغوئ ته وصیت وکړم اوهغه خپل ولی عهد خلیفه وټاکم ددې لپاره چې څوک څه ونه وایې اوتمه کونکي تمه ونه کړی مگر وروسته مې بیادا اراده پرېښوده اودامې وویل چې دوصیت ارتیا نسته الله تعالی له ابوبکرصدیقؓ پرته بل څوک نه خلیفه کوی اومومنان هم له ابوبکرصدیقؓ پرته دبل چا خلافت نه قبلوی اوپه یو روایت کې داالفاظ راغلی دی (معاذالله ان یختلف الناس علی ابی بکر) په الله ﷻ باندی پناه وروړم چې خلک دابوبکرؓ په خلافت کې اختلاف وکړی له دی احادیثو څخه په ډاگه ښکاره سو چې درسول اللهﷺ دزړه غوښتنه داوه چې ترده وروسته ابوبکرصدیقؓ خلیفه سی مگر رسول اللهﷺ په تقدیراودصحابهؓ پر اجماع باندی داخبره پرېښوده چې دقضاء اوتقدیر څخه به داپریکړه وی چې ابوبکرصدیقؓ به خلیفه وی اودمسلمانانو داهل حل عقد به په اتفاق سره د ده خلافت تائید کوی اوټول مسلمانان به دده په خلافت باندی یوه خوله وی دامام بخاري له خبرودامعلومیږی چې ددې حدیث څخه دابوبکرصدیقؓ دخلافت لیکل مراددی ځکه امام بخاري په کتاب الاحکام کې ددې حدیث ترجمه داسې اینبي ده (باب الاستخلاف) له دې معلومه سوه چې ددې حدیث اشاره وخلافت ته ده (زرقانی جلد۸/ص/۲۵۷،، اوقسطلانی جلد۱۰/ص/۲۶۰.. اوفتح الباری جلد۱۳/ص/۱۷۷)

په کوم مجلس کې چې دکاغذ او قلم واقعه پیښه سوه اودخلکو اختلاف پیښ سو په دی وخت کې نبي کریمﷺ وفرمایل چې له ماولاړسی دالله ﷻ دپیغمبرﷺ په څنگ کې اختلاف اوناري پورته کول مناسب نه دی صحابه کرامؓ ولاړسو ددوئ له تگه وروسته نبي کریمﷺ آرام وکي دماپښین دلمانځه وخت راغلی نبي کریمﷺ یو څه ښه سو اودمرض له ډېری سختی یو څه آرام سو په همدی وخت کې یې وفرمایل چې اووه ژی اوبه زماپرسرباندی واچوي کیدای سی چې څه ښه سم اوخلکوته وصیت وکړم دنبي کریمﷺ دحکم برابراووه ژی اوبه راوړل سوی اوپرده یې واچولی (۱) نبي کریمﷺ دغسل کولوله کبله څه آرام سو اودعباسؓ اوعلیؓ په مرسته یې مسجدته تشریف یوړی اولمونځ یې آداکی دماپښین لمونځ وو اوترلمانځه وروسته یې خطبه وویله دادهغه مبارکﷺ اخری خطبه وه (۲) دادصحیح بخاري روایت دی اوپه صحیح مسلم کې راغلی دی چې داخطبه تروفات پنځه شپې یعنی څلورورځی مخکې وه حافظ عسقلانی وایې به دی حساب سره داخطبه دپنج شنبی په ورځ وویل سوه (۳)

---

(۱) ددارمی په روایت کې راغلی دی چې داوو ژیانو اوبه دمدینی منوری له بیلابیلو کوهیانو څخه راوړل سوی دی لکه چې په اتحاف شرح الاحیاء کې راغلی دی)

(۲) قال الحافظ ابن کثیر وقد خطب علیه الصلوة والسلام فی یوم الخمیس قبل ان یقبض علیه السلام بخمس آیام خطبة عظیمة بین فیها فضل الصدیق من سائر الصحابة ﷺ مع ماکان قدنص علیه ان یؤم الصحابة اجمعین بما سیأتی بیانه مع حضورهم کلهم ولعل خطبة هذه کانت عوضاعما اراد ان یکتب فی الکتاب قداغتسل علیه الصلوة والسلام بین یدی هذه الخطبة الکریمة نصبوا علیه من سبع قرب لم تحلل اوکیتهن وهذا من باب الاستشفاء بالسبع کماوردت بها الاحادیث فی غیرهذا الموضع والمقصود انه علیه الصلاة والسلام اغتسل ثم خرج فصلی بالناس ثم خطبهم کماتقدم فی حدیث عائشة رضی الله تعالی عنها کذافی البدایه والنهایة جلد۵/ص/۲۲۸) ——— (۳) زرقانی جلد۸/ص/۲۵۸)

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم آخری خطبه !

نبی کریم ﷺ چې کله له لمانځه خلاص سو منبرته پورته سو دالله ﷻ ستاینه او صفت یې وویل ترټولو مخکې یې دأحد دشهیدانو یادونه وکړه اوددوئ لپاره یې دبښنې دعا وکړه بیایې مهاجرین ته مخ واړوی وې فرمایل چې تاسو به ډیر یاست او انصار ﷺ به لږوی تاسو په دې پوه سی چې انصارو ﷺ ماته ځای راکړی دی په دوئ کې چې کوم نیک عمل او ښه سړی وی له هغه سره نیکی کوي اوپه دوئ کې چې له چاڅخه غلطي وسی نوله هغه مخ اړوی بیایې وفرمایل اې خلکو الله ﷻ خپل یوه بنده ته اختیار ورکړی دی چې ته ددنیا نعمتونه غواړې مګر هغه بنده دالله ﷻ سره دنعمتو یعنی آخرت غوره کړ ابوبکر صدیق ﷺ خوډیر لوی عالم وو په دې پوه سو چې هغه بنده نبی کریم ﷺ په خپله دی نو ددې خبری په اوریدو سره یې وژړل اووې ویل یارسول الله ﷺ زما مور اوپلار دی ترتا قربان سی ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل : اې ابوبکر ﷺ صبروکړه آرام سه وروسته یې وفرمایل چې دمسجد خواته چې دخلکو کومې دروازی خلاصی سوی دی هغوته یې اشاره وکړه وې فرمایل چې داټولی دروازی بندی کې (۱) یوائې یوه لوړه دروازه دابوبکر صدیق ﷺ دې خلاصه پاته سی ، دځان اومال دوستی اوملګری په اعتبار سره ترټولو ډیر نیکي کونکې پرماباندی ابوبکر صدیق ﷺ دی ترابوبکر صدیق ﷺ ډیر اولوی احسان کونکې نسته هرچاچې له ماسره نیکي کړی ده مادهغه بدله ورکړی ده پرته له ابوبکر صدیق ﷺ دده دنیکیو بدله به الله تعالی دته دقیامت په ورځ ورکوی که چاپه خپل خوښه ځانی وررور جوړولای سوای نوما به ابوبکر صدیق ﷺ خپل وروګرزولی وو مګر له هغه سره زما اسلامی وررورګلوی اودوستی ده په دې وررور ګلوی کې ابوبکر صدیق ﷺ ترټولو غوره دی له ده سره بل څوک نه سی برابریدلای (۲)

لنډه داچې نبی کریم ﷺ په دې خطبه کې دابوبکر صدیق ﷺ دومره فضائل اوغوره اخلاق بیان کړه چې په دې کې بل څوک له هغه سره نه سی برابریدلای ددې لپاره چې دخلکو په مخکې دهغه غوره والی ښکاره سی اوله نبی کریم ﷺ څخه وروسته دهغه په خلافت کې څوک اختلاف ونه کړی اوددې تاکید لپاره یې غوره عبادت یعنی دلمانځه امامت هغه ته وسپاری ، لکه څنګه چې صحابه کرامو ﷺ دبیعت په وخت کې داوویل چې دالله ﷻ رسول ﷺ چې کوم سړی زموږ ددین لپاره غوره کړی دی موږ به هغه دخپلې دنیا یعنی خلافت لپاره ولی نه غوره کوو (۳)

---

(۱) دسعد بن ابی وقاص ﷺ په یو روایت کې راغلی دی چې رسول الله ﷺ حکم وکې چې دمسجد خواته چې څومره دروازی دی هغه دې ټولی بندی سی پرته دعلی ﷺ له دروازی هغه دې خلاصه پاته سی (رواه احمد والنسائی خودې ته موباید فکروی چې داحکم هغه وخت سوی وو کله چې مسجد نبوی جوړیدی یعنی دهجرت په پیل کې داپیښه سوی ده اودابوبکر صدیق ﷺ ددروازی خلاصیدل اودنورو دبندیدلو حکم دمرض الوفات په وخت کې سوی دی نو آخری حکم دلومړنی حکم لپاره ناسخ دی
(۲) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص /۲۲۹، ، فتح الباری جلد ۷ /ص /۱۰، اتحاف شرح احیاء علوم الدین جلد ۱ /ص /۲۸۷)
(۳) زرقانی جلد ۸ /ص /۲۵۴)

وروسته یې په دی خطبه کې وفرمایل چې داسامه ﷺ لښکرډیر ژر ولیږی او وې فرمایل چې زه په دی خبریم چې یوشمیرخلک (ابن سعدوایي چې دامنافقان وو) داسامه ﷺ په امارت اومشری باندی ګوت نیونی کوی دوئ وایې چې دمشرانوپه شتون کې ځوان ته دومره لوړمرتبه څنګه ورکړل سوه تاسوپه دې خبرسئ چې دې خلکوترده مخکې دده دپلارزیدﷺ په مشری باندی هم ګوت نیونی کولی قسم په الله ﷻ دده پلار زیدﷺ هم دامارت اومشری وړوو اودده زوی اسامه ﷺ ترده وروسته هم دامارت اومشرتوب وړاولائق دی اوزما له ډیرونږدی دوستانوڅخه دی

وروسته یې وفرمایل چې دالله ﷻ لعنت دی وې په یهوداونصاری وو باندی ځکه دوئ دخپل پیغمبرانوقبرونه دسجدی ځایونه جوړکړه دنبی کریم ﷺ هدف خپل امت داخبرورکول وو چې تاسودیهوداونصاراووپه څیرزماقبردسجدی ځای مه جوړوی،

اودایې وفرمایل اې خلکوماته داخبررارسیدلی دی چې تاسودخپل نبی ﷺ په مرګ ډیر ویریدلی یاست؟آیاکوم یونبی ﷺ ترمامخکې په خپل امت کې دتل لپاره پاته سوی دی چې زه په تاسوکې تل پاته سم ﴿وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ (۳۴آیت سورة الانبیاء)..﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ (۱۴۴آیت سورة آل عمران) تاسوپه دې خبرسئ زه دالله ﷻ خواته تلونکی یم اوپه دی خبرسئ چې تاسوبه هم دالله ﷻسره یوځای کیږی زه ټولو مسلمانانوته وصیت کوم چې له لومړنیو مهاجرینوسره ښه سلوک اوچلندکوی اولومړنیو مهاجرینوته وصیت کوم چې په تقوی اوښه عمل باندی تل واوسیږی ځکه دالله ﷻ ارشاددی

﴿وَالْعَصْرِ﴾ (۱) ﴿إِنَّ الإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ (۲) ﴿إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ (۳) اوای مسلمانانوزه تاسوته دانصاروﷺ په هکله وصیت کوم چې له دوئ سره غوره اوښه چلندکوی انصاروﷺ اسلام اوایمان ته ځای ورکړی دی اوپه ځمکواوباغواومیووکې یې تاسوله خپل ځانوسره شریک کړی یاست اوسره له لوږی اوبی وزلی یې تاسوپرخپلوځانوغوره کړی یاست لکه چې الله تعالی فرمایي

وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ (۹) آیت سورة الحشر)

وروسته یې وفرمایل چې په دې خبرسئ چې زه ترتاسومخکې روان یم اوتاسوبه هم له ماسره یوځای کیږی په حوض کوثرباندی به دیوځای کیدو زمااوستاسووعده وی وروسته له منبره راکښته سو اوحجری مبارکی ته یې تشریف یووړی (البدایه والنهایه جلد ۵ ص/۲۲۹)

درسول الله دجماعت آخری لمونځ اوابوبکرصدیق ﷺ ته دلمونځ ورکولو حکم!

درسول الله ﷺ چې ترڅه وخته توان وو ترهغه وخته یې مسجدته تشریف راوړی اولمونځ به یې ورکوی آخری لمونځ چې رسول الله ﷺپه جماعت ورکړی دی هغه دپنځ شنبی دماښام لمونځ وو چې ترهغه څلور ورځی وروسته ددوشنبی په ورځ نبی کریم ﷺ وفات سو په صحیح بخاری کې له ام الفضل ﷺ څخه روایت سوی دی چې رسول الله ﷺ مورته دماښام لمونځ راکی په هغه لمانځه کې یې والمرسلات سورة ولوستی تردی وروسته

یانبی کریم ﷺ موږته یولمونځ هم نه دی راکړی ترڅوچي وفات سو کله چي دماخستن دلمانځه وخت راغلی نونبی کریم ﷺ پوښتنه وکړه چي آیاخلکو لمونځ کړی دی ورته وویل سوچي یارسول الله ﷺ خلک ستاپه انتظارناست دی نبی کریم ﷺ څوځلی دولاړیدو نیت وکی خودمرض دسختي له کبله به بیهوښه سو آخر یې وفرمایل چي ابوبکرصدیق ﷺ ته زماله لوری حکم وکي چي هغه خلکوته لمونځ ورکړی عائشه صدیقه ﷺ وویل یارسول الله ﷺ ابوبکر ﷺ خونرم زړی سړی دی کله چي ستاپرځای ودریږی نوپه هغه باندی به داسی حالت راسی چي خلکوته به لمونځ نه سی ورکولای اوډړاله امله به خلکوته خپل قرائت هم نه سی اورولای ځکه ته عمرفاروق ﷺ ته دلمونځ ورکولوحکم وکړه ؟ عائشه صدیقه ﷺ خوپه ښکاره داخبره وکړه خوپه زړه کي یې داوو چي کوم څوک چي دنبی کریم ﷺ په ځای ودریږی نوخلک به هغه سپیره وګڼی ؟ نبی کریم ﷺ ډیرخفه سو اوویې فرمایل چي ته دیوسف ﷺ دوروڼوپه څیریې په ژبه دې یوڅه دی اوپه زړه کې دې بل څه دی ، ابوبکر ﷺ ته وواياست چي لمونځ ورکی په صحیح بخاری کي راغلی دی چي دنبی کریم ﷺ دحکم کولوورسته عائشه صدیقه ﷺ دري ځله انکاروکي خونبی کریم ﷺ به هرځل په ډیرټینګارسره دافرمایل چي ابوبکرصدیق ﷺ ته وواياست چي هغه لمونځ ورکړی ، ابوبکرصدیق ﷺ لمونځ ورکړ ..

امام غزالی رحمة الله علیه په احیاء العلوم کي دعائشه صدیقه ﷺ روایت رانقل کړی دی وایي چي عائشه صدیقه ﷺ دخپل زړه غوښتنه ښکاره کړه هغې دخپل پلار صدیق ﷺ امامت ولی نه خوښوی (قالت عائشة ﷺ ماقلت ذلک ولاصرفته عن ابی بکرالارغبة عن المخاطرة والهلکة الاماسلم الله وخشیت ایضاً ان لایکون الناس رجلاصلی فی مقام النبی صلی الله علیه وسلم وهوحی الاان یشاء الله یحسدونه ویعیبون علیه وینشائمون به فاذا الامرامرالله والقضاء قضائه وعصمه الله من کل ماالخوفت علیه من امرالدنیا والدین)

ژباړه : عائشه صدیقه ﷺ وایي چي مادخپل پلار ﷺ دامامت څخه ځکه انکارکوی چي زماپلار ددنیاڅخه لیری پاته سی ځکه عزت اومرتبه له خطری خالی نه وی په هغه کي دهلاک کیدو ویره وی مګر هغه څوک چي الله تعالی یې وساتي اوبل داویره وه راسره چي کوم سړی چي دنبی کریم ﷺ په ژوند کې دهغه پرځای دریږی نوخلک به له هغه سره کین کوی اوکیدای سی چي کین کونکي په هغه باندی تیری هم وکوی اوهغه سپیره هم وګڼی نوکله چي دالله ﷻ حکم اودهغه پریکړه اوتقدیرداسی وو چي زماپلاردرسول الله ﷺ خلیفه سی اودهغه پرځای باندی امامت ورکړی نوبیادادعاء ده چي الله تعالی دې زماپلارددنیا اودین له هرویریدونکي کارڅخه خوندی اوپه امن کې وساتي ..

سبحان الله دصدیق ﷺ لور صدیقه ﷺ څومره پوه اوهوښیاره ده دې دلمانځه امامت دنبی کریم ﷺ په ژوند کې دابوبکرصدیق ﷺ دراتلونکی خلافت اوامارت مقدمه وګڼله اوپه

زړه اوژبه یې داهغه وکړه چې زماپلار امام نه سی نه دی آمیرد امامت صغری سی او نه دکبری سی بل څوک دی لمونځ ورکړی ددې لپاره چې زماپلار ددین اوددنیاله فتنوخوندی پاته سی داخوبې دلور حالت وو اودابوبکرصدیق ﷺ حالت دبیعت دخطبی څخه معلومیږی ابوبکرصدیق ﷺ په خطبه کې وفرمایل : چې قسم په الله ﷻ ماددی امارت اوخلافت تمناهیڅکله نه په زړه کې کړی ده اونه می په ژبه سره دعاء غوښتی ده په مسلمانانوکې دفتنی له ویری مې قبول کړی دی

دصدیق ﷺ اوصدیقه ﷺ داشان دی چې ددوئ زړه دمال اومرتبی له مینی پاک وو مګر داخبره یادساتی چې دالله ﷻ نبی اودهغه رسول ﷺ چې دچاپه امامت باندی ټینګارکړی دی هغه رښتینی امام المتقین دی اودهغه ښکاره اوپټ دامارت اوخلافت له طمع بیخی پاک دی اوهیڅ فتنی ته جوازنسته چې ددوئ خواته پورته وګوری

دالله رسول ﷺ چې کوم سړی په خپل ځای باندی ودروي پوه سه چې کوم رحمتونه دالله ﷻ په نبی ﷺ باندی وو هغه به اوس دده پرځای ناستی باندی خامخاوی ځکه دالله رسول ﷺ دالله ﷻ دحکم پرته خپل خلیفه اوځای ناستی نه سی ټاکلای لکه څنګه چې دیوپاچاپه خپل ژوندکې یوسړی ته خپل تخت وسپاری هغه سړی دهغه پاچاولی عهد جوړیږی دغه رنګه امام المتقین چې څوک پرخپله مُصَلّی باندی دامامت لپاره ودروی نوهمداددی وړدی چې دالله ﷻ درسول ﷺ خلیفه اوولی عهد سی

دخالی یایک شنبی په ورځ رسول الله ﷺ څه ښه سو دعباس ﷺ اوعلی ﷺ په مرسته نبی کریم ﷺ په خپله مسجدته تشریف راوړی ابوبکرصدیق ﷺ په دغه وخت کې دماپښین لمونځ ورکوی نبی کریم ﷺ دابوبکرصدیق ﷺ کیڼ طرف ته کښینستی اوپاته لمونځ یې خلکوته ورکړی ابوبکرصدیق ﷺ اوس مقتدی سو اونبی کریم ﷺ امام سو اوپاته لمونځ کونکودابوبکرصدیق ﷺ په تکبیروباندی لمونځ آداکي (بخاری شریف)

دادماپښین لمونځ وو اودنبی کریم ﷺ دجماعت آخری لمونځ وو تردی وروسته نبی کریم ﷺ مسجدته نه دی حاضرسوی اودام الفضل ﷺ په روایت کې چې تیرسو چې دنبی کریم ﷺ آخری دجماعت لمونځ دماښام لمونځ وو له هغه څخه یوائی امامت مراددی چې له سره ترپایه چې یوائی په جماعت لمونځ ورکړی دی هغه دماښام لمونځ دی اودخالی په ورځ اسامه ﷺ اونورصحابه کرام ﷺ چې له ده سره دجهادملګری وو دنبی کریم ﷺ دپوښتنی لپاره راغلو اوله نبی کریم ﷺ څخه یې رخصت واخیستی روان سو له مدینی منوری څخه یومیل یایونیم میل په اندازه جُرُف ته ورسیدل هلته یې پړاوواچوی دنبی کریم ﷺ دحکم دعملی کولولپاره روان سو مګر دنبی کریم ﷺ دناروغي له کبله دهیڅچا قدم نه پورته کیدی دیک شنبی په ورځ چې کله دنبی کریم ﷺ ناروغی سخته سوه اسامه ﷺ خبرسو بیرته دنبی کریم ﷺ دلیدولپاره مدینی ته راستون سو کله چې یې نبی کریم ﷺ ولیدی نونبی کریم ﷺ خبری نه سوی کولای اسامه ﷺ ورنژدی سو اوپرتندی مبارک یې مچ کي نبی کریم ﷺ

دواړه لاسونه اسمان ته پورته کړه بیایې په اسامه ﷺ باندی کیښودل اسامه ﷺ وایې زه پوه سوم چی ماته دعاء کوی وروسته اسامه ﷺ هغه ځای ته بیرته ولاړی چیری چی لښکرپراواچولی وو (۱)

دابن سعدپه طبقات کې اوزرقانی په شرح المواهب کې لیکی چی دیک شنبی په ورځ دلدود واقعه پیښنه سوی ده ،، په صحیح بخاری کې له عائشه صدیقه ﷺ څخه روایت سوی دی چی موږدنبی کریم ﷺ دمرض دسختوالی له کبله دافکرکوی چی داذات الجنب ناروغی ده نوموږدنبی کریم ﷺ په خوله کې درمل واچول نبی کریم ﷺ په اشاره منع کړو خوموږدافکروکړچی کیدای سی دادرمل دطبیعت خلاف وی لکه څنګه چی مریض عموماًدوانه خوښوی وروسته چی کله نبی کریم ﷺ یوځه راییداره سو نووې فرمایل آیاماتاسومنع نه کړلاست ستاسوسزاءدادی چی دټولوپه خوله کې به دوااچول کیږی پرته له عباس ﷺ چی هغه په دې کې ګډون نه وو کړی (۲)

دنبی اکرم صلی الله علیه وسلم دوفات ورځ !

ددوشنبی په ورځ نبی کریم ﷺ له دې فانی دنیاڅخه آبادکورته ته سفروکی اودرفیق اعلی له لوړوملګروسره یوځای سو ددوشنبی په سهارنبی کریم ﷺ دحجری مبارکی پرده پورته کړه ومسجدته یې وکتل ټول خلک صف صف ولاړدی دسهارلمونځ کوی صحابه کرام ﷺ چی ونبی کریم ﷺ ته وکتل نبی کریم ﷺ مسکی سو مخ یې داسی ښکاره سو ګواکی دقرآن کریم یوه پاڼه ده یعنی داسی سپین سوی دی صحابه کرام ﷺ دومره خوشاله سو چی داویره پیداسوه چی لمونځ مات نه کړی ، ابوبکرصدیق ﷺ دانیت وکې چی راشاته سی خونبی کریم ﷺ اشاره ورته وکړه چی لمونځ پوره کړه دډیری کمزوری له کبله نبی کریم ﷺ ډیر نه سو دریدلای نودحجری پرده یې راښکته کړه اودننه بیرته ولاړی (رواه البخاری)

دنبی کریم ﷺ پرده پورته کول اولمونځ کونکوته کتل دادنبی کریم ﷺ دمخ مبارک آخری جلوه وه دصحابه کرام ﷺ لپاره دنبوت دښائست آخری زیارت وو دعاشقانودحال په ژبه په دغه وخت کې داشعرلوستی وکنت اری کالموت من بین ساعةٍ ..... فکیف یبین کان موعده الحشر

ماخودیوه ګړی لپاره جدایې مرګ بلی مګر ددې جدایې به څه حال وی چی دملاقات وعده ترحشر وروسته وی

ابوبکرصدیق ﷺ چی کله له لمانځه خلاص سو نوسیده حجری مبارکی ته راغلی اونبی کریم ﷺ یې ولیدی عائشه صدیقه ﷺ ته یې وویل چی نن خورسول الله ﷺ ډیرآرام دی کوم درد اوناآرامی چی مخکې وه هغه اوس نسته دابوبکرصدیق ﷺ دوې ښیبیانی وی همدا ورځ دابوبکرصدیق ﷺ په دووښیبیانوکې دیوی دنوبت ورځ وه اوهغه له مدینی منوری څخه دوه میله لیری اوسیدله ابوبکرصدیق ﷺ له نبی کریم ﷺ اجازه وغوښته اوهلته ولاړی (۳)

(۱) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص/ ۱۳۶)
(۲) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۱۱۲)
(۳) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص/ ۲۴۴)

او د ابن اسحق په روایت کې راغلی دی چې ابوبکر صدیق ؓ غوښتنه وکړه چې (یانبی الله انی اراک قد اصبحت بنعمة من الله وفضل کما نحب والیوم یوم بنت خارجة أفآتیها قال نعم) اې د الله ﷻ نبی ﷺ زه داسی فکر کوم چې د الله ﷻ په فضل او مهربانی سره تاسو په ښه حالت کې سهار کړ او نن زما دیوی میرمنی حبیبه بنت خارجه ؓ د نوبت ورځ ده که اجازه وی نو زه هلته ولاړ سم نبی کریم ﷺ وفرمایل هو ولاړ سه.

نور صحابه کرام ؓ چې هم په دی خبر سو چې نبی کریم ﷺ نن ډیر ښه دی نو دوی هم خپلو کورو ته ولاړل (۱)

علی ؓ له حجری دباندی راووتی خلکو د نبی کریم ﷺ د حالت پوښتنه څنی وکړه علی ؓ وویل الحمدلله نبی کریم ﷺ نن ډیر ښه دی خلک ډاډه سو او خپلو کورو ته ولاړل عباس ؓ د علی ؓ لاس ونیوی ورته وې یل اې علی ؓ قسم په الله ﷻ درې ورځې وروسته به ته محکوم اوبل څوک به حاکم وی قسم په الله ﷻ زه په دې پوهیږم چې رسول الله ﷺ به په دې ناروغی کې وفات کیږی ښه داده چې موږ له رسول الله ﷺ څخه په دې اړه پوښتنه وکړو چې تر تا وروسته به خلیفه څوک وی که زموږ له کورنی څخه وی نو دا به راته معلومه سی او که نه نو نبی کریم ﷺ به وصیت راته وکړی ؟ علی ؓ وویل کیدای سی چې رسول الله ﷺ زموږ په اړه انکار وکړی نو بیا به موږ د تل لپاره له دې بی برخی پاته سو قسم په الله ﷻ که له نبی کریم ﷺ سره په دې هکله یوه خبره هم وکړم (۲)

د نبی کریم صلی الله علیه وسلم د نزع حالت !

خلکو خو دا فکرو کې چې نبی کریم ﷺ نن ډیر ښه دی دوئ ټول خپلو کورو او کاروته ولاړل لږ څه وخت نه وو تیر سوی چې د زنکدن حالت پیل سو نبی کریم ﷺ د عائشه صدیقه ؓ په غیږ کې سرمبارک کیښودی په دې وخت کې د عائشه صدیقه ؓ ورور عبدالرحمن بن ابی بکر ؓ راغلی په لاس کی یې مسواک وو عائشه صدیقه ؓ وایې نبی کریم ﷺ هغه خواته وکتل ما ورته وویل یارسول الله ﷺ آیا ستا لپاره مسواک راواخلم نبی کریم ﷺ وفرمایل هو ما ورته وویل لږیې نرم کړم نبی کریم ﷺ په اشاره وفرمایل هو ما هغه په خوله وژ ییښی اوهغه مسواک مې ونبی کریم ﷺ ته ورکی څکه به عائشه صدیقه ؓ د فخر او تحدیث بالنعمة په ډول ویل چې الله تعالی په آخر دوخت کې زما د خولی لاړی د نبی کریم ﷺ د خولی سره یو ځای کړی او د نبی کریم ﷺ وفات زما په حجره کې وو او زما د نوبت په ورځ وو او زما د سینی او زنی ترمینځ هغه مبارک ﷺ وفات سو)

ف : ملا علی قاری له مشائخو څخه نقل کړی دی چې کوم سړی په مسواک باندی همیشه والی کوی نو د مرګ په وخت کې د هغه په ژبه باندی د شهادت کلمه جاری کیږی

(۱) ابن هشام جلد ۴ /ص/ ۳۰۲)
(۲) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص/ ۲۲۰)

دنبی کریم ﷺ په حجره کې داوبو یوه پیاله پرته وه کله چې به له ډیره درده راکښینستی نو په هغه پیاله کې به یې په واروار لاس وهل او په مخ مبارک به یې اوبه تیرولی او دا به یې فرمایل (لااله الاالله ان للموت سکرات) له الله ﷻ پرته بل څوک دبندګي لائق نسته بیشکه دمرګ ډیر سختی دی، بیا یې دبام وخوا ته وکتل او لاس یې پورته کړل داسی یې وفرمایل (فی الرفیق الاعلی) اې الله ﷻ زه رفیق اعلی ته تګ غواړم یعنی حظیرة القدس هغه ځای چې دانبیاء اورسولانو علیهم السلام داوسیدو ځای دی هلته تګ غواړم

عائشه صدیقه ﵂ وایې چې ما ډیر ځله له نبی کریم ﷺ څخه اوریدلی وو چې دیو پیغمبر ؑ روح ترهغه وخته پوری نه قبض کیږی ترڅو پوری چې دهغه ځای په جنت کې ورته ونه ښودل سی او هغه ته اختیار ورنه کړل سی چې ددنیا او آخرت څخه کوم ته غواړی هغه خوښ کړه کله چې دنبی کریم ﷺ له ژبی مبارک څخه دا کلمات ووتل زه پوه سوم چې اوس به نبی کریم ﷺ له موږ سره نه پاته کیږی نبی کریم ﷺ ملأ اعلی دالله تژدیکت غوره کې لنډه دا چې دنبی کریم ﷺ له ژبی مبارکی دا کلمات ووتل (اللهم فی الرفیق الاعلی) او روح مبارک یې لوړ عالم ته والوتي او لاسونه مبارک یې لاندی پریوتل (بخاری شریف) صلی الله علیه واله وسلم

اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّااِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّااِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّااِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ

دنبی کریم صلی الله علیه وآله وسلم د وفات تاریخ !

داغمجنه پیښه چې ټوله نړۍ یې دنبوت اورسالت له برکاتو اوانوارو څخه بی برخی کړه ددوشنبی ورځ دغرمی وخت وو دلومړی خور دمیاشتی ۱۲ وه په دې کې خو دهیچا اختلاف نسته چې دنبی کریم ﷺ وفات دلومړی خور په میاشت کې ددوشنبی په ورځ وو خو اختلاف په دوو خبرو کې سته لومړی داچې هغه په کوم وخت کې وفات وسو دویم داچې دلومړی خور په څوومه اوکوم تاریخ باندی وو

دابن اسحق په مغازی کې راغلی دی چې دڅاښت وخت وو او دموسی بن عقبه په مغازی کې له زهری او عروة بن زبیر ﵄ څخه روایت سوی دی چې دزوال په وخت کې وو دا روایت ډیر صحی دی! وهمدا اختلاف هم ډیر معمولی اختلاف دی ځکه دڅاښت او زوال په مینځ کې ډیر وخت نسته خو دوفات دتاریخ په اړه اختلاف ډیر دی مشهور قول دادی چې دلومړی خور دوولسمه ۱۲ وه موسی بن عقبه اولیث بن سعد او خوارزمی ویلی دی چې دلومړی خور اوله دوفات ورځ ده اوکلبی او ابو مخنف ویلی دی چې دلومړی خور دویمه دوفات ورځ وه علامه سهیلی په روض الانف کې او حافظ عسقلانی په شرح بخاری کې همدا خبره راجع ګرزولی ده

(۱) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۹۸، زرقانی جلد ۳ /ص/ ۱۱۰)

دنبی کریم ﷺ عُمرشریف دوفات په وخت کې څوکاله وو !

دوفات په وخت کې دنبی کریم ﷺ عمرشریف دري شپیته ۶۳کاله وو دادجمهوروعلماء قول دی اوهمداقول ډیر صحی دی اویوشمیرخلک بیاوایې چی پنځه شپیته کال وو اونوربیاوایې چی شپیته کاله وو (۱)

دخبرخپریدل اودصحابه کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین دغم اوخفګان یوه عجیبه حالت (۲)

داغمجن خبرچی کله دصحابه کرام ﷺ غوږوته ورسیدی نوپردوئ یو قیامت راغلی ددې خبر په اوریدوسره صحابه کرام ﷺ بیهوښه سو په ټوله مدینه کې غم خپورسو چاچی به دادغم پیښه اوریدله نوهک پک به حیران پاته سو ذی النورین عثمان غنی ﷺ دیوی بلی دنیاپه حالت کې وو دیوال ته تکیه وهلی وه ناست وو دسخت غم اوخفګان په وجه یې خبری هم نه سوی کولای دعلی ﷺ داحال وو چی پرلپسی یې ژړل په ژړاژړا کې بیهوښه سو په عائشه صدیقه ﷺ اونورو ازواج مطهرات باندی چی دغمو اودردو یولوی غر رانړیدلی وو عباس ﷺ خوله ډیره غم حواس له لاس ورکړی وو دعمرفاروق ﷺ حالت بیابل شان وو ډیر دحیرانتیاوړحالت یې وو عمرفاروق ﷺ بیا توره راواخیسته اوودریدی په لوړآواز یې وویل چی دمنافقینوداګمان دی چی نبی کریم ﷺ وفات سوی دی هغه هیڅکله نه دی وفات سوی بلکې هغه دخپل رب ﷺ وخواته تللی دی لکه څنګه چی موسی ﷺ دطورغره ته الله ﷺ وربللی وو اوبیرته راغلی قسم په الله ﷺ نبی کریم ﷺ به هم دهغه په څیربیرته راځی اودمنافقینوربنبی به کاړی عمرفاروق ﷺ توره له تیکی ایستلی وه دهیچادا توان نه وو چی ووایې چی رسول الله ﷺ وفات سو ابوبکرصدیق ﷺ دوفات په وخت کې نه وو ددوشنبی په سهارېې نبی کریم ﷺ ولیدی چی نن ښه دی نواجازه یې وغوښته چی یارسول الله ﷺ الحمدلله نن خوته آرام یې که اجازه وی زه به کورته ولاړسم نبی کریم ﷺ وفرمایل اجازه دی ابوبکرصدیق ﷺ دنبی کریم ﷺ څخه اجازه واخیسته اوکورته ولاړی دده کورله مدینی منوری څخه دوه میله لیری وو ابوبکرصدیق ﷺ خوپه خپل کورکې وواودزوال وخت وو چی نبی کریم ﷺ وفات سو ابوبکرصدیق ﷺ چی کله خبرسو نوسمدستی پرآس سپور سو اومدینی منوری ته راورسیدی دمسجدنبوی له دروازی سره له آس کښته سو اوحجری مبارکی ته ورغلی له عائشه صدیقه ﷺ څخه یې اجازه وغوښته اودننه حجری ته داخل سو رسول الله ﷺ په بستره مبارکه باندی وو اوامهات المؤمنین ټولی درسول الله ﷺ شاوخواناستی وی دابوبکرصدیق ﷺ دراتګ په وجه ټولو مخونه پټ کړه پرته له عائشه صدیقه ﷺ ابوبکرصدیق ﷺ درسول الله ﷺ له مخ مبارک پټو پورته کې اوتندی مبارک یې مچ کې اووې ژړل اوداسی یې وفرمایل (وانبیاه واخلیلاه واصفیاه) دري ځله یې داعمل وکې کمارواه احمدوغیره کمافی الاتحاف شرح الاحیاء جلد۱۰/ص/۳۰۰)

(۱) فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۱۱۴) ——— (۲) اتحاف شرح احیاء العلوم جلد ۱۰ /ص/ ۲۹۷)

وروسته یې وویل زما پلار دې ترتا قربان وي قسم په الله ﷻ الله تعالی پرتا باندې دوه واري (۱) مرګ نه راولي کوم مرګ چې ستا پاره لیکل سوی وو هغه راغلی دایې وویل اوله حجرې مبارکې دباندې راووتی خلک یې ولیدل چې په عمرفاروق ؓ شاوخوا راټول دي اوعمر ؓ له ډیره غمه توره له تیکې ایستلې ده دهیچا خبره نه اوري ابوبکرصدیق ؓ راغلی اووې وویل رسول الله ﷺ وفات سو اې عمره ؓ آیا تا دالله تعالی داقول نه دی اوریدلی (اِنَّکَ مَیِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَیِّتُوْنَ .. وَمَاجَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّنْ قَبْلِکَ الْخُلْد) تردې وینا وروسته خلک دعمرفاروق ؓ له خوا راغلل اودابوبکرصدیق ؓ پرشاوخوا راټول سو

دابوبکرصدیق رضي الله تعالی عنه خطبه !

ابوبکرصدیق ؓ دنبي کریم ﷺ دمنبرخواته راغلی اوپه لوړآواز یې صحابه کرام ؓ ته وویل څه غلي کښیني ټول صحابه کرام ؓ کینستل ابوبکرصدیق ؓ دالله ﷻ حمداوثناء وویل وروسته یې خطبه ولوسته :

اما بعدمن کان منکم یعبدالله فان الله حي لایموت ومن کان منکم یعبدمحمدا صلی الله علیه وسلم فان محمدا قدمات قال الله تعالی ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِن مَّاتَ أَوْ قُتِلَ انقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَن يَنقَلِبْ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ فَلَن يَضُرَّ اللهَ شَيْئاً وَسَيَجْزِى اللهُ الشَّاكِرِينَ﴾ (۱۴۴)سورة آل عمران)وقدقال الله تعالی لمحمدصلی الله علیه وسلم .اِنَّکَ مَیِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَیِّتُوْنَ وقال الله تعالی کُلُّ شَيْءٍ هَالِکٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُکْمُ وَاِلَیْهِ تُرْجَعُوْنَ وقال الله تعالی کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَانٍ وَیَبْقٰی وَجْهُ رَبِّکَ ذُوالْجَلَالِ وَالْاِکْرَامِ وقال الله تعالی کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ . وَاِنَّمَاتُوَفَّوْنَ اُجُوْرَکُمْ یَوْمَ الْقِیَامَةِ وقال ان الله عمّر محمدا صلی الله علیه وسلم وابقاه حتی اقام دین الله واظهرامرالله وبلغ رسالة الله وجاهدفی سبیل الله ثم توفاه الله علی ذلک وقدترکتم علی الطریقة فلن یهلک هالک الامن بعدالبینة .والشفاء فمن کان الله ربه فان الله حي لایموت ومن کان یعبدمحمداً وینزله الهًا فقدهلک الهه فاتقوا الله ایها الناس واعتصموا بدینکم وتوکلوعلی ربکم فان دین الله قائم وان کلمة الله تامة وان الله ناصرمن نصره ومعزدینه وان کتاب الله بین اظهرنا وهوالنور والشفاء وبه هدی الله محمدا صلی الله علیه وسلم وفیه حلال الله وحرامه والله لانبالي من اجلب علینا من خلق الله ان سیوف الله لمسلولة ماوضعناها بعد ولنجاهدن من خالفنا کماجاهدنا مع رسول الله صلی الله علیه وسلم فلایبغین احدالاعلی نفسه (۲)

دابوبکرصدیق ؓ هدف په هغه خلکوباندې ردوو چې ویل یې نبي کریم ﷺ به دویم ځل بیرته راژوندی کیږي اودمنافقینولاسونه پښې به پریکوي ځکه که داسې وي نودنبي کریم ﷺ وفات اومرګ دوه ځله کیږي په دې وجه ابوبکرصدیق ؓ وویل چې کوم مرګ ستاپاره لیکل سوی وو هغه راغلی تردې وروسته به په دیناکې دویم ځل مرګ تاته نه راځي اوالله تعالی به په تاباندې دوه مرګونه نه راولي لکه چې په مخکې امتوکې بني اسرائیلوخلک دمرګ له ویرې له کوروڅخه وتلي وو اویوځای ته چې ورسیدل دالله ﷻ په غضب سره مړه سو بیادخپل نبي ؑ په دعاسره بیرته راژوندي سو اوبیاپه خپل وخت باندې دویم ځل بیرته مړه سو هغه خلکوته الله تعالی په دنیاکې دوه واري مرګ راوستی ددوئ قصه په ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ (۲۴۳)آیت سورة البقرة)کې ذکرسوې ده اولکه چې یوبل سړی ته دوه ځلي مرګ راغلی دی هغه په یوه کلي تیریدی اوالله تعالی هغه وفات کې اوسل کاله وروسته یې بیرته راژوندی کې چې دهغه قصه په﴿أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَىٰ قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُحْيِي هَٰذِهِ اللهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ(۲۵۹آیت سورة البقرة) کې ذکرسوې دی خلاصه دخبرې داسره چې لکه څنګه چې هغه خلک په دنیاکې دوه ځلي مړه سوي دي الله تعالی په خپل نبي باندې دوه ځلي مرګ نه راولي ددې حدیث شریف په وضاحت کې نوراقوال هم سته دتفصیل لپاره فتح الباري جلد ۳ /ص /۹۱ کتاب الجنائز اوزرقاني شرح مواهب جلد ۸ /ص /۲۷۸ ومدارج النبوة جلد ۸ /ص /۵۵۸ تقطیع خورد وګورې اوشرح قسطلاني جلد ۲ /ص /۳۶۱ وګورې)———— (۲) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص /۲۴۳، زرقاني جلد ۸ /ص /۲۸۰)

ژباړه: په تاسو کې چې چا د الله ﷻ عبادت کوی نو پوه سی چې ربښتیا هم الله ﷻ ژوندی دی او په هغه باندی مرګ نه سی راتلای او که بالفرض چا د محمد صلی الله علیه وسلم عبادت کوی نو پوه سی چې محمد صلی الله علیه وسلم وفات سو الله تعالی فرمایي چې نه دی محمد ﷺ مګر د الله رسول ﷺ دی چې ترده مخکې هم ډیر رسولان تیر سوی دی نو که هغه وفات سی یا شهید سی نو آیا تاسو به له دین اسلام څخه بیرته اوړی او څوک چې له اسلام بیرته واوړی هغه الله ﷻ ته یوه ذره زیان هم نه سی رسولای او خامخا به الله تعالی شکر کښونکو ته بدله ورکوی او الله تعالی خپل نبی ﷺ ته ویلی دی چې بیشکه ته مرکیدونکې یې او دا ټول خلک هم مړه کیږی دا ټول شیان نیستی کیدونکې دی یوازې دالله ﷻ ذات به پاته کیږی هر نفس د مرګ څکونکې دی او د قیامت په ورځ به ټولو ته د خپلو عملو پوره بدله ورکول کیږی او ابو بکر صدیق ﷺ وویل چې الله تعالی د خپل نبی عمر اوږد کی او هغه یې تر داسی وخته ژوندی پریښودی چې دالله تعالی دین یې قائم کې او د الله تعالی حکمونه یې بیان کړه او د الله تعالی پیغام یې ورسوی او د الله ﷻ په لاره کې جهاد وکې بیا الله تعالی هغه خپل ځان ته ور وغوښتی وفات یې کی او رسول الله ﷺ تاسو په نیغه سیده او پاکه لاره پریښودلاست اوس چې څوک ګمراه او هلاک کیږی نو هغه به د حق د ښکاره کیدو وروسته بیرته ګمراه کیږی نو الله تعالی چې د چا رب ﷻ وی نو پوه دی شی چې الله ﷻ ژوندی دی هغه ته هیڅکله مرګ نه راځی او چا چې د محمد صلی الله علیه وسلم عبادت کوی او هغه الله ګڼی نو پوه دی سی چې د هغه معبود وفات سو ای خلکو دالله ﷻ څخه وویریږی او د الله ﷻ د دین رسۍ ټینګه ونیسی او په خپل رب باندی توکل وکړی ربښتیا هم الله تعالی به دین قائم او دائم ګرزوی او د الله ﷻ وعده به پوره کیږی او الله ﷻ د هغه سړی مرسته کوی څوک چې د هغه د دین مرسته وکړی او الله ﷻ به خپل دین ته عزت او غلبه ورکوی او د الله ﷻ کتاب زموږ په مینځ کې شته او هم دا رڼا او سمه لار او د زړه دواده دې په ذریعه الله تعالی محمد صلی الله علیه وسلم ته لاره وښوده او په دی کې د الله تعالی حلال او حرام شیان ذکر سوی دی قسم په الله ﷻ موږ د هغه چا یوه ذره پروانه کوو چې په موږ باندی حمله کوی (باغیانو او مرتدینو ته اشاره وه) ربښتیا هم د الله ﷻ توری چې زموږ په لاسو کې دی هغه د الله ﷻ په دښمنانو باندی پورته کولای سو هغه توری موږ ترا وسه له خپلو لاسو څخه نه دی ایښی او قسم په الله ﷻ موږ به له خپلو دښمنانو سره اوس هم هغه رنګه جهاد کوو څنګه چې مو د نبی کریم ﷺ په ملګرتیا کې کوی نو دښمنان دې په دې پوه سی او پر خپلو ځانو دی ظلم نه کوی..

ابوبکرصدیق ؓ چی کله داآیتونه ولوستل په یوه ټل دحیرت حالت پورته سو اودناخبری پردی له سترګولیری سوی اودټولودایقین سو چی محمدصلی الله علیه وسلم وفات سوی دی په دغه وخت کښ حالت داسی ووچی ګواکی صحابه کرامو ؓ تردی مخکښ داآیتونه بیخی اوریدلی نه وو په همدې حالت کی به یې داآیتونه له ځان سره تلاوت کول (زرقانی اوطبقات ابن سعد)

عمرفاروق ؓ فرمایې چی زماهم همدغه حالت وو دافکرمی کوی چی داآیتونه ماتراوسه نه دی لوستلی بیرته می خپل ځان ته فکروکی اوڅه په هوش کښ سوم (۱)

شاه ولی الله قدس سره وایې چی عمرفاروق ؓ بنه پوهیدی چی په نبی کریم ﷺ باندی به یوه ورځ خامخامرګ راځی مګر دهغه داګمان وو چی داکوم صورت حال چی پیښ سوی دی دامرګ نه دی بلکې دهغه داګمان وو چی دادباطنی مشغولتیاپه بناء باندی یواځې ظاهری حواسوکارپری ایښي دی لکه چی نبی کریم ﷺ ته به دوحی په حالت کښ پیښیدی دابوبکرصدیق ؓ په خطبه سره دعمرفاروق ؓ داخیال پای ته ورسیدی اوحقیقت حال په هغه ته ښکاره سو اوله خپله فکره یې رجوع وکړه لکه چی دابیان په قرة العین صفحه ۲۷۰ کښ راغلی دی ،، په داسی نازک حالت اوحیرانونکي پیښي داسی ثابت قدمی اوداسی استقلال دابوبکرصدیق رضی الله تعالی عنه لوړکمال اوغوره والی دی

اوپه یوروایت کښ راغلی دی (۲) چی ابوبکرصدیق ؓ چی کله درسول الله ﷺ له وفات خبرسو نوسمدستی له خپله کوره چی دسخ نامه ځای کښ وو راروان سو اوکیفیت یې داسی وو چی ترسترګویې اوښکی روانی وی اواسویلی په سینه کښ بندبندکیدی اودسینی څخه یې داسی اوبه بهیدلی لکه دمنګی داوبوپه شان په داسی حالت کښ یې صلوة اوسلام لوستی اوحجری مبارک ته داخل سو خوسره له دې ډیره غم اوخفګان دده په عقل اوخبروکښ یوه ذره زیان اوتوپیرنه راغلی دنبی کریم ﷺ مخ مبارک یې ښکاره کي اوتندی مبارک یې مچ کي اوپرلپسی یې ژړل اودابه یې ویل چی زمامور اوپلاردی په تاقربان سی ته په ژونداومرګ دواړه حالتوکښ پاک اوښه یې ستاپه مرګ سره وحی اونبوت بندسو چی دبل نبی په مرګ سره نه ووبندسوی ته ترستایلودیر لوړیې اوله

(۱) تفسیر قرطبی جلد ۴ /ص / ۲۲۳)

(۲) وفي رواية كان ابابكر ؓ لما بلغه الخبر وهو بالسنح جاء وعيناه تهملان وزفراته تتردد في صدره وغصصه ترتفع كقطع الجرة وهو في ذلك جلد العقل والمقالة رأي ثابت العقل والقول حتى دخل على رسول الله صلى الله عليه وسلم فاكب عليه وكشف وجهه ومسحه وقبل جبينه وجعل يبكي ويقول بابي انت وامي طبت حيا وميتا وانقطع لموتك مالم ينقطع لموت احد من الانبياء من النبوة فعظمت عن الصفة وجللت عن البكاء وخصصت حتى صرت مسلاة وعممت حتى صرنا فيك سواء ولولا ان موتك كان اختيارا منك لجدنا لموتك بالنفوس ولولا انك نهيت عن البكاء لانفدنا عليك ماء الشئون فاما لانستطيع نفيه فكمد وادناف يتحالفان لايبرحان اللهم ابلغه عنا واذكره الغزالي في الاحياء وقال الزبيدي قال العراقي رواه ابن ابي الدنيا في كتاب العزاء من حديث ابن عمر بسند ضعيف كذا في الاتحاف جلد ١٠/ص/٢٩٩)

ژړا اوزاریوبې پرواه یې ستاذات په دې اعتبارسره خاص دی چې ستاپه وفات سره خلک تسلي حاصله کړی اوته پوه وی چې موږتول ستاپه غم اوخفګان کې یوشان یو که ستامرګ ستاپه خوښه نه وی (ځکه الله تعالی خوتاته اختیاردرکړی وو) خوتاخپله دآخرت خوښ کړنوموږبه ستادمرګ لپاره خپل ځانونه قربان کړی وو اوکه تاموږله ژړا ځخه نه وای منع کړی نوموږبه پرتاباندی دخپلوسترګواوبه ختمی کړی وی مګر دوه شیان داسی دی چې دهغه اړول اوختمول زموږپه واک کې نسته یودجدائی غم اوبل په غم کې دبدن خواریدل اوکمزروی دادواړه شیان دیوبل سره ملګری اودوستان دی یوله بله نه بیلیږی اې الله ﷺ زموږداحال زموږنبی ﷺ ته ورسوی اواې محمدصلی الله علیه وسلم موږدالله ﷺ په دربارکې یادکړه هیله ده چې موږبه په زړه کې یادلری که تازموږپه زړوکې په خپل مجلس اوملګرتیاسره داداوآرام نه وای پری ایښی نوموږبه د جدایې غم چې تاپه موږکې پرېښودی هیڅیری نه وو زغملی ،، بیاابوبکرصدیق ﷺ له حجری راووتی اودخلکودتسلی لپاره یې په ولاړه خطبه ولوسته چې دهغه خطبه زیاته برخه په صلوۃ اوسلام باندی مشتمل وه اوهغه په خطبه کې داسی وفرمایل

دابوبکرصدیق رضی الله تعالی دویمه خطبه ! (۱)

اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ وَصَدَقَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَغَلَبَ الْاَحْزَابَ وَحْدَهُ فَلِلهِ الْحَمْدُ وَحْدَهُ . واشهدانَّ مُحمداً عبده ورسوله وخاتم انبیائه واشهدان الکتاب کمانزل وان الدین کماشرع وان الحدیث کماحدث وان القول کماقال وان الله هوالحق المبین(۲) اللهم صل علی علی محمدعبدک ورسولک ونبیک وحبیبک وامینک وخیرتک وصفتوتک بافضل ماصلیت به علی احدمن خلقک اللهم اجعل صلواتک ومعافاتک ورحمتک وبرکاتک علی سیدالمرسلین وخاتم النبیین وامام المتقین محمدقائدالخیروامام الخیرورسول الرحمة اللهم قرب زلفه وعظم برهانه وکرم مقامه وابعثه مقام محمودا یغبطه به الاولون والاخرون وانفعنا بمقامه المحمودیوم القیامة واخلفه فینافی الدنیا والاخرة وبلغه الدرجة والوسیلة من الجنة اللهم صل علی محمدوعلی آل محمدوبارک علی محمدکماصلیت وبارکت علی ابراهیم انک حمیدمجید(۳) ثم قال ایهاالناس من کان یعبدمحمدا فان محمداقدمات من کان یعبدالله فان الله حی لایموت وان الله قدتقدم لکم فی امره فلاتدعوه جزعاً وان الله تبارک وتعالی قداختارلنبیه علیه السلام ماعنده علی ماعندکم وقبضه الی ثوابه وخلف فیکم کتابه وسنت نبیه فمن اخذبهما عرف ومن فرق بینهماانکر . یاایها الذین آمنوا کونوا قوامین بالقسط ولایشغلنکم الشیطان بموت نبیکم ولایفتننکم عن دینکم وعاجلوا الشیطان بالخیروتعجزوه ولاتستنظروه فیلحق بکم ویفتنکم (۴)فلمافرغ من خطبته قال یاعمرﷺانت الذی بلغنی

(۱) دادتیری خطبی برخه ده چې یواځی په روض الانف کې ذکرسوی ده اومخکې برخه په روض الانف اواحیاء العلوم دواړوکې ذکرسوی ده ځکه ددې پرپای باندی ددواړکتابوحواله ورکړل سوی ده اوس دروایت هغه پات برخه ذکرکیږی چې یواځی په روض الانف کې ذکرسوی ده هغه داسی ده (فلولاماخلفت من السکینة لم نقم من الوحشة اللهم ابلغ نبیک عنا واحفظه فینا ثم خرج لماقضی الناس عبراتهم وقام خطیبا فیهم بخطبة جلها الصلاة علی النبی ﷺ وقال فیها اشهدان لااله الاالله وحده لاشریک له .. الی آخرالخطبة (روض الانف جلد۲/ص/۴۷۶)

(۲) تردی ځایه چې کومه خطبه ده هغه په اتحاف شرح احیاء العلوم کې ذکرسوی ده علامه زبیدی داخطبه داسی نقل کوی (رواه بطوله سیف بن عمرالتمیمی فی کتاب الفتوح عن عمرو بن تمام عن ابیه عن القعقاع قال ابن ابی حاتم سیف بن عمرالتمیمی متروک واخرجه ابن السکن من طریق ابراهیم بن سعدعن سیف بن عمرعن عمروعن ابیه وقال سیف بن عمرضعیف قلت هومن رجال الترمذی وهووان کان ضعیفا فی الحدیث عمدة فی التاریخ مقبول النقل کذافی الاتحاف جلد۱۰/ص/۳۰۲)

(۳) تردې ځایه خطبه له اتحاف رااخیستل سوی ده مګر پرته له درودشریف دخطبی ټول اجزاء په روض الانف جلد ۲ /ص/ ۲۷۶کې هم ذکرسوی دی تردی وروسته یعنی (ثم قال ایها الناس من کان یعبدالخ ترولاتستنظروه فیلحق بکم پوری خطبه په شرح اتحاف اوروض الانف دواړکې ذکرسوی ده ــــــــ (۴) ثم قال ایها الناس من کان یعبد محمدا فان محمدا ﷺ قدمات

عنک انک تقول علی باب نبی اللہ ﷺ والذی نفس عمر ﷺ بیدہ ما مات نبی اللہ اما علمت ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال یوم کذا وکذا وقال اللہ عزوجل فی کتابہ (انک میت وانھم میتون) فقال عمر واللہ لکأنی لم اسمع بھا فی کتاب اللہ تعالی قبل الآن اشھد ان الکتاب کما نزل وان الحدیث کما حدث وان اللہ تبارک وتعالی حی لا یموت انا للہ وانا الیہ راجعون صلوت اللہ علی رسولہ وعند اللہ فنحتسب رسولہ (الروض الانف جلد۲/ص/۳۰۶)

ژباړه: زه شاهدي ورکوم چې له الله ﷻ پرته بل هیڅوک دبندګۍ ورنسته او الله ﷻ چې له خپل نبي ﷺ سره کومه وعده کړې وه هغه يې رښتينې کړه هغه دخپل غوره بنده مرسته وکړه او کافرانو ته يې ماته ورکړه بیا حمدا وثنا هغه ذات لره دي چې یودی شریک نه لري اوزه شاهدي ورکوم چې محمد ﷺ دالله ﷻ بنده اورسول ﷺ او آخري نبي ﷺ دی اوزه شاهدي ورکوم چې دالله ﷻ کتاب یعنی قرآن کریم هغه رنګه موجود دی لکه څنګه چې نازل سوی دی اودین په هغه رقم دی لکه څنګه چې مشروع سوی دی او حدیث هغه رنګه دی لکه څنګه چې دنبي کریم ﷺ له ژبې مبارک څخه راوتلی وو او خبره هم هغه خبره ده لکه څنګه چې نبي کریم ﷺ فرمایلي وو او الله تعالی حق دی ادحق ښکاره کونکي دی، اې الله ﷻ ته خپل خاص رحمتونه په محمد صلی الله علیه وسلم باندي نازل کړې چې ستاځانګړی غوره بنده اورسول اونبي اوحبیب اوآمین اوغوره دمخلوقاتو دی اوخلاصه دمخلوقاتو دی ﷺ په هغه باندي داسي رحمتونه اوسلامتیانازل کړه چې تاپه خپل خاص دوست باندي نازل کړې وي اواې الله ﷻ خپل رحمتونه اوسلامتیا اوبرکتونه پرسردار درسولانو اوپرخاتم الانبیاء علیهم السلام اودپرهیزګارانوپرسردار اوامیرباندي نازل کړې امیر دخیر اوپیشوی دخیر اورسول درحمت دی اې الله ﷻ دهغه نژدیکت نورهم زیات کړې اودهغه دلیل اوبرهان غټ کړې اوهغه ځای ستایل سوی چې دشفاعت ځای دی هغه ته يې لوړ کي چې په هغه باندي به ټول لومړي اوآخري غبطه کوی اودقیامت په ورځ موږ ته دهغه دشفاعت له ځایه برخه راکړې اوپه دنیاکې اوآخرت کې ته زموږ لپاره دهغه په بدل کې لوړې درجي راکړې اوهغه ته په جنت کې لوړې درجي ورپه برخه کړې اې الله ﷻ په محمد ﷺ اودهغه په کورنۍ باندي خپل ځانګړې رحمتونه اوبرکتونه نازل کړې لکه چې ستاځانګړې رحتمونه اوبرکتونه تانازل کړې وو په ابراهیم ﷺ اودده په کورنۍ باندي رښتیاهم ته ستایل سوی اوعزتمندیې بیاابوبکرصدیق ﷺ وویل اې خلکو چاچې دمحمد ﷺ عبادت کوی نوپوه دی سی چې محمدصلی الله علیه وسلم وفات سو اوچاچې دالله ﷻ عبادت کوی نو الله ﷻ ژوندی دی هغه ته مرګ نه سی راتلای او الله تعالی دنبي کریم ﷺ دوفات په هکله مخکې تاسوته فرمایلي دی نوتاسوپه دې کې جګړه مه کوی او الله تعالی دخپل نبي ﷺ لپاره ستاسوپرځای خپل نژدیکت غوره کی اودعزت خواته يې هغه وغوښتی اوتردہ وروسته يې ستاسو دلارښوونی لپاره خپل کتاب اودخپل نبي ﷺ

طریقه پرېښوده هرچاچې کتاب اوسنت دواړه مضبوط ونیول نوهغه حق ته ورسیدی اوچاچې په کتاب اوسنت کې بیلوالی راوستی مثلاً قرآن یې ومنی اوسنت یې پرېښودل نوهغه له حق مخ واړوی اې مؤمنانوپه حق اوانصاف ټینګ ودرېږی اوشیطان لعین ته وخت مه ورکوی چې دنبی کریم ﷺ دمرګ په وجه تاسوله دین واړوی دشیطان په فتنه کې تراخته کیدو له مخه دخیرخواته تلوار کوی دومره وخت شیطان ته مه ورکوی چې هغه راسی اوله تاسوسره یوځای سی اوتاسوپه کومه فتنه کې اخته کړی ،، ابوبکرصدیق ﷺ چې کله له خطبی خلاص سو نوعمرفاروق ﷺ ته یې مخ واړوی ورته وې ویل اې عمر ﷺ ته هغه څوک یې چې ماته خبرراسیدلی دی چې دنبی کریم ﷺ په دروازه ولاړوی اوویل دی چې دالله ﷻ پیغمبر ﷺ نه دی مړ کیږی آیا ته په دې نه یې خبر چې نبی کریم ﷺ دخپل مرګ په اړه په فلانی ورځ په فلانی وخت داسی وفرمایل اوالله تعالی په خپل کتاب کې فرمایې (انک میت وانهم میتون) عمرفاروق ﷺ وایې چې زماحالت داسی سو ګواکې مادا آیت تردی مخکی په کتاب الله کې اوریدلی نه وو ماوویل زه شاهدی ورکوم چې قرآن هغه رنګه دی لکه څنګه چې نازل سوی دی اوحدیث هم هغه شان دی لکه څنګه چې ویل سوی دی اوالله تعالی تل همیشه ژوندی دی په هغه مرګ نه راځي انالله وانااليه راجعون دالله ﷻ رحمتونه دی وی دهغه په رسول ﷺ باندی اوموږ دالله ﷻ څخه امیدلرو چې موږته ددې غم بدله راکړی ..آمین ثم آمین ثم آمین)

دبنوساعده په سقیفه کې دانصارو ﷺ راغونډیدل !

له بل لوری داسی دحیرانتیاخبرراورسیدی چې دبنوساعده په سقیفه کې انصار ﷺ راغونډسوی دی اودنبی کریم ﷺ دخلافت مسئله رامنځ ته سوی ده مهاجرینو ﷺ ابوبکرصدیق ﷺ ته وویل چې ته هم سقیفه ته ورسه موږهم له تاسره ځوابوبکرصدیق ﷺ اوعمرفاروق ﷺ دمهاجرینو ﷺ سره یوځای سقیفه ته ولاړل تفصیلی قصه به ان شاء الله وروسته راسی اوس داخبره یادوو چې دوئ ولی دنبی کریم ﷺ ترتجهیزاوتکفین مخکې ولاړل ځکه ابوبکرصدیق ﷺ اوعمرفاروق ﷺ پردې وویریدل چې هسی نه چې په تلوارسره له چاسره بیعت وسی اوهغه دفتنې راولاړولوسبب سی اودمسلمانانولپاره یوغم جوړسی کله چې دامسئله حل سوه اودټولوپه اتفاق سره دمهاجرین اوانصارو ﷺ ابوبکرصدیق ﷺ درسول الله ﷺ خلیفه وټاکل سو نوپه بله ورځ یې دنبی کریم ﷺ تجهیزاوتکفین وکړل په سقیفه کې دراغونډیدو پېښه ددوشنبې په ماښام وسوه دنبی کریم ﷺ دوفات خبرددوشنبې په ورځ زوال ته نژدی وسو ترهغه وروسته ابوبکرصدیق ﷺ دسخ په نامه له ځایه راغلی اوخطبه یې ولوسته په همدې غمجن حالت کې ماښام سو کله چې ماښام دوئ ته خبرورسیدی چې په سقیفه کې انصار ﷺ راغونډسوی دی اهل بیت دنبی کریم ﷺ په حجره

کې راغونډسوی وو ابوبکرصدیق ﷛ اوعمرفاروق ﷛ دانصارودراغونډیدو دخبر په اوریدوسره سقیفه ته ولاړل دوئ په دې فکرکې وو چې رسول الله ﷺ خووفات سو اوله اسمان نوره وحی نه راځي اونبی کریم ﷺ به موږ له راتلونکو فتنوویرولو هسی نه چې اوس په امت کې بیلوالی اوډلی ډلبازی پیل سی او په دې فتنه سره به هرومرو اسلامی نظام نړیږی اوددرویشت کالوپه نبوت کې چې کوم اسلامی نظام جوړسوی دی خدانخواسته هغه په کورنۍ اختلاف ونه نړیږی اوامت سره ډلی ډلی نه سی چې دهغه راپوځای کیدل بیادیر ستونزمن کاردی

که یوپاچامړسی نوترڅوپوری چې دهغه نائب نه وی ټاکل سوی ترهغه وخت پوری دهغه نظام نه پاته کیږی په دې مهم وخت کې دکفن اوغسل اونورمسائل دومره مهم نه وی لکه څومره چې دنائب اوخلیفه مسئله مهمه وی دحکومت خیرغوښتونکی په دې فکرکې وی چې دهیواد په نظام کې څه زیان رانه سی دښمن وخت پیدانه کړی او پرهیوادناڅاپی بریدونه کړی اوپه ناخبری کې بریدونه کړی چې په دې سره دټول هیواد بربادی راځي بلکې ډیرځله دمصلحت له لاری دپاچادمړینې خبرپټوی اودخلیفه له ټاکلووروسته دپاچادمړینې اعلان کوی لکه اوس هم دشیعه ګانوپه حکومتوکې داقانون دی اوکه پاچاله مړینې وروسته په هیوادکې دوه پاچهان وټاکل سی نوهغه هیواد به خامخابربادیږی په یوه حکومت کې دوه پاچهان دهیواد دخرابی اوبربادی لامل دی،

اودنبی کریم ﷺ له وفات وروسته دمنافقینواوکفاروڅخه داویره وه چې شراوشورجوړنه کړی په داسی وخت کې داسلام دیوځای والی ساتنه لومړني کاروو ځکه شیخین رضی الله تعالی عنهما ابوبکرصدیق ﷛ اوعمرفاروق ﷛ داخوښه کړه چې تجهیزاوتکفین خوکوم ستونزمن کارنه دی اودکورنۍ له خلکوسره اړه لری دټول صحابه کرام ﷛ په هغه کې ګډون لازمی نه دی داهل بیت مړیان هم داخذمت کولای سی اونبی کریم ﷺ چې په دې درویشت کاله کې کوم غمونه اوتکلیفونه داسلام دسرلوړی اودکفردسپکاوی لپاره وړی دی اوس به هغه له لاسه ووزی ځکه اوس نبی کریم ﷺ له دی فانی کوره آبادکورته سفرکړی دی اوس که دهغولاس ته راوړنو لپاره کوم لائق اووړسړی ونه ټاکل سی نوداویره ده چې دسترګوپه رپ کې به اسلامی نظام ونړیږی اوددرویشت کالوتکلیفونه اوخواری اوغزاګانی اوسریه اودعوت اوتبلیغ کې چې کوم تکلیفونه اوستونزی تیری سوی دی هغه به ټولی بی معنی سی اوله سره به بیرته دکفراوشرک بیرغ پورته سی اوشیطان علیه اللعنة به بیادمخکې په شیرخلک په خپله لاره روان کړی اونبوت خوپرنبی کریم ﷺ باندی پای ته رسیدلی دی نوکه بیادغه رنګه تیاره په دنیاکې خپره سی نوبیابه له کومه ځایه دهدایت لمرراخیژی په دې وجه ابوبکرصدیق ﷛ اوعمرفاروق ﷛ داپریکړه

وکړه چې دنبی کریم ﷺ خلیفه بایدوټاکل سی ددې لپاره چې داسلامی نظام چاری جاری وی اوداسلامی نظام خبره هم هغه رنګه جوړه وی اوهیڅ یوه منافق اوداسلام دښمن ته بایدوخت ورنه کول سی چې سراپورته کړی اوپه دې کې دټول امت صلاح اوکامیابی دي ابوبکرصدیق ﷺ اوعمرفاروق ﷺ ته داهل بیت په شتون کې دتجهیزاوتکفین ارتیانه وه اوبل داچې ټولوصحابه کرام ﷺ ته دامعلوه چې د انبیاء علیهم السلام په بدن کې په مرګ سره تغیرنه راځي نوکه تجهیزاوتکفین وځنډیږی هیڅ ویره نسته اوپه ډیره هوښیارتیاسره یې دفتنې اوفسادمخه ونیوله اومسلمانان یې له بیلوالی وساتل تجهیزاوتکفین کې څه ځنډوسی نوڅه بدی نسته اوکه داسلام ریاست دلږوخت لپاره ونړیږی نو بیابه تجهیز اوتکفین هم په سمه توګه سرته ونه رسول سی لکه څنګه چې انصارﷺ ودې ته تیارسوی وو چې یومشردی ددوئ څخه وی اویودی له مهاجرینوﷺ څخه اودایوه لویه فتنه وه په یوه هیوادکې دوه پاچهان دهغه هیواددبربادي لامل جوړیږی ځکه ابوبکرصدیق ﷺ اوعمرفاروق ﷺ ودې خبری ته ځانګړی توجه وکړه اوکله چې دخلافت مسئله حل سوه نوبیاپه پوره ډاډاوآرام سره په تجهیزاوتکفین بوخت سو (رضی الله عنهم وجزاهم من الاسلام والمسلمین خیرا آمین ثم آمین یارب العالمین) ابوبکرصدیق ﷺ خوسقیفه ته دفتنې دختمولولپاره تللی وو مګر دتقدیرپه پریکړه هیڅوک نه ووخبر چې صحابه کرام ﷺ به ټول پرابوبکرصدیق ﷺاتفاق کوی دصحابه کرامﷺ چې کله په ابوبکرصدیقﷺ سترګې ولګیدی ټولو په ډیره خوښی اوزورسره هغه خلیفه کې تباه سی اې شیعه ګانوپه دې کې دابوبکرصدیق ﷺ څه تاوان وو هغه بیچاره خوډیری هڅی وکړی خوصحابه کرام ﷺ ټولوپه اتفاق سره دارایه تصویب کړه چې له ابوبکرصدیق ﷺ پرته بل څوک نه وو ابوبکرصدیق ﷺ خودخپل خلافت وهم اوګمان هم په زړه کې نه وو یوازې ددې فتنې دپای ته رسولوپه خاطرهغه تللی وو هغه په دې څه خبروو چې خلافت به زماپه غاړه کې اچول کیږی (وَذَٰلِکَ فَضْلُ اللّٰهِ یُؤْتِیْهِ مَنْ یَّشَاءُ)

دنبي کریم صلي الله علیه وسلم د جنازی اوکفن اوغسل بیان !

لهابوبکرصدیق ﷺ سره تربیعت وروسته صحابه کرام ﷺ دنبی کریم ﷺ په کفن ورکولوبوخت سو کله چې یې دغسل نیت وکي نوداخبره وسوه چې جامې دې ځنې وایستل سی اوکه نه دوئ لا په همدې خبروبوخت ووچې پرټولوباندې یوقسم سکون اوډاډراغلي اویوغیبی آواز وسو چې مه یې لوڅوی په جاموکې غسل ورکی ، وروسته نبی کریم ﷺ ته له قمیص سره غسل ورکول سو اووروسته بیاهغه ځنې وایستل سو علی کرم الله وجهه غسل ورکوی اوعباس ﷺ اودهغه دواړو زامنوفضلﷺ اوقثم ﷺ پربغل مبارک

اړوی او اسامه رضی الله عنه او شقران رضی الله عنه اوبه ورتویولی (۱)
له غسل ورکولو وروسته دسحول څخه جوړی سوی دروسپینو جامو کې نبی کریم ﷺ ته کفن ورکړل سو په دې کې قمیص اوپګړی نه وه اوهغه قمیص چی په هغه کې غسل ورکول سوی وو هغه څنی وایستل سو (۲)
دکفن ورکولو څخه وروسته داخبره وسوه چی نبی کریم ﷺ بایدچیری ښخ کړل سی ابوبکرصدیق رضی الله عنه وویل ماله رسول الله ﷺ څخه اوریدلی دی چی فرمایل یې چی پیغمبر علیه السلام به په هغه ځای کې ښخیږی په کوم ځای کې چی دده روح قبض سی (رواه الترمذی وابن ماجه)
سمدستی دنبی کریم ﷺ له ځایه بستره لیری سوه اودقبرکیندل پیل سو مګرپه دې کې اختلاف پیښ سو چی څنګه قبروکیندل سی مهاجرینو رضی الله عنهم وویل دمکی درواج برابر دی بغلی قبر وکیندل سی اوانصارو رضی الله عنهم وویل چی دمدینی درواج په څیر دې لحدتیارسی ، ابوعبیده رضی الله عنه په بغلی قبراوابوطلحه رضی الله عنه دلحدپه کیندلو کې ماهره وو دوئ داپریکړه وکړه چی په دوئ دواړوپسی به څوک ولیږو هریوچی مخکې راورسیږی هغه رقم قبردی وکیندل سی ابوطلحه رضی الله عنه مخکې راورسیدی اودنبی کریم ﷺ لپاره یې لحدتیارکي (۳)
اوقبرداوښ دبوک په شکل جوړسو لکه چی په بخاری شریف کې راغلی دی .
ف:. دهرنبی علیه السلام دښخیدلوځای دهغه دوفات ځای کیدومطلب دادی چی ښه خبره داده چی په هغه ځای کې ښخ سی اوکه دڅه ستونزی له کبله په بل ځای کې ښخ سی نودابیله خبره ده .

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم دجنازی لمونځ !

په سنن ابن ماجه کې له عبدالله ابن عباس رضی الله عنه څخه روایت سوی دی چی دچهارشنبی په ورځ چی کله دنبی کریم ﷺ تجهیزاوتکفین وسو نوجنازه شریفه دقبرپرغاړه کیښودل سوه یوه یوه ډله به حجری شریفی ته راتله اویواځی یواځی به یې لمونځ کوی اوبیرته به راوتل هیچابه دبل چاامامت نه کوی بیل بیل به پرته له امام لمونځ کیدی اوبیرته به راتلل په شمائل ترمذی کې روایت سوی دی چی خلکوداابوبکرصدیق رضی الله عنه څخه وپوښتل چی آیادرسول الله ﷺ دجنازی لمونځ دی وسی ابوبکرصدیق رضی الله عنه وویل هو دجنازی لمونځ دی وسی خلکوویل څنګه ابوبکرصدیق رضی الله عنه وویل دخلکویوه یوه ډله دې حجری ته ورسی اوتکبیردی ووایې بیادې درود اودعاء ووایې اودباندی دې راووزی بیادې دویمه ډله داخله سی اوهغه رقم دی تکبیروو ایې اوبیادې درود ووایې اوبیادی دعاء وکړی اودباندی دې راووزی

(۱) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص / ۲۶۰)
(۲) اتحاف شرح احیاء العلوم جلد ۱۰ /ص / ۳۰۴)
(۳) زرقانی جلد ۸ /ص / ۲۸۹ ، ۲۹۲ ، طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص / ۵۹)

په همدې ترتیب سره صحابه کرام ﷺ دجنازې لمونځ اداکې ، قاضي عیاض وایې چې سمه خبره داده چې پرنبي کریم ﷺ رښتیاهم دجنازې لمونځ سوی دی او همداد جمهورو مسلک او طریقه ده انتهی کلامه او دامام شافعي په کتاب الام کې بیان سوی دی چې په نبي کریم ﷺ باندې دجنازې لمونځ سوی دی

او یو شمیر بیا وایې چې په نبي کریم ﷺ باندې دجنازې لمونځ نه دی سوی بلکې خلک به حجرې مبارکې ته ډله ډله ورتلل او صلوة او سلام او دعاء به یې لوستله او بیرته به دباندې راوتل ، دابن سعد په روایت کې راغلي دي چې ابوبکرصدیق ﷺ او عمرفاروق ﷺ له یوې ډلې سره دنبي کریم ﷺ حجرې ته داخل سو اودنبي کریم ﷺ دجنازې مخ ته ودرېدل او دادعاء یې وکړه

السلام علیک ایها النبي ورحمة الله اللهم انا نشهد انه قد بلغ ما انزل الیه ونصح لامته وجاهد في سبیل الله حتی اعزالله دینه وتمت کلمته فاجعلنا یا الهنا ممن یتبع القول للذی انزل معه واجمع بیننا وبینه حتی یعرفنا ونعرفه فانه کان بالمؤمنین رؤفا رحیما لانبتغي بالایمان بدلا ولانشتري به ثمناً)

ژباړه : سلام دی وي پرتا باندې اې دالله ﷻ نبي ﷺ اودهغه رحمتونه او برکتونه دې وي پرتا باندې اې الله ﷻ موږ شاهدي ورکوو چې رسول الله ﷺ هغه ټول څه ورسول کوم چې په هغه باندې نازل سوي وو او هغه دامت خیرغوښتنه وکړه اودالله ﷻ په لاره کې یې جهاد وکی تردا سې وخت چې الله تعالی خپل دین غالب کی اودهغه خبره لوړه سوه اې الله ﷻ موږ له هغو خلکو څخه وګرزوې چې ستا دوحې تابعداري کوي او موږ د نبي کریم ﷺ سره یو ځای کړه او موږ هغه وپیژني او موږ دئ وپېژنو رښتیا هم نبي کریم ﷺ په مسلمانانو ډېر مهربان وو موږ د خپل ایمان هیڅ بدل او قیمت نه اخلو خلکو آمین وویل کله چې خلاص سو نو ښځو او تر ښځو وروسته ماشومانو هم دغه رنګه عمل وکړی ..

تنبیه : په دې روایت کې ښکاره دابوبکرصدیق ﷺ او عمرفاروق ﷺ دجنازې دلمانځه یادونه سوې ده اودا خبره ډېره قطعي او په تواتر ثابته ده نو دشیعه ګانو دا خبره چې خلفاء ثلاثه د رسول الله ﷺ په جنازه کې نه دي شریک سوي ښکاره دروغ دي او دعقل او نقل خلاف دي چې خلفاء ثلاثه دنبي کریم ﷺ په جنازه کې نه دي شریک سوي

په مسند بزار او مستدرک دحاکم کې راغلي دي چې نبي کریم ﷺ دناروغۍ په وخت کې اهل بیت دعائشي کوټي ته راوغوښتل اهل بیت پوښتنه وکړه چې یارسول الله ﷺ ستاد جنازې لمونځ به څوک کوي نبي کریم ﷺ وفرمایل کله چې زما د تجهیز او تکفین څخه خلاص سي نو لږ وخت له حجرې ووزئ ځکه تر ټولو مخکې به په ما باندې جبرئیل ﷺ لمونځ کوي بیا میکائیل ﷺ بیا اسرافیل ﷺ او بیا ملک الموت او بیا نوري ملائکه علیهم السلام تردې وروسته تاسو یوه یوه ډله دننه راځئ او پرما باندې درود او سلام وایاست ،

علامه سهیلي وایې چې الله تعالی دنبي کریم ﷺ په اړه فرمایلي دي

﴿إِنَّ اللّٰهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيماً﴾ ()أیت سور/احزاب)
په دې آیت مبارک کې هرمسلمان ته دصلاة اوسلام یواځې یواځې حکم سوی دی لکه څنګه چې دنبی کریم ﷺ په ژوندکې صلاة اوسلام پرته له امام اوپرته له جماعت فرض وو دغه رنګه دنبی کریم ﷺ له وفات وروسته هم پرته له کوم جماعت اوامام څخه دصلوة اوسلام فریضه یواځې یواځې آداسوه (۱)

ف: ابن دحیه فرمایې چې دیرش زره انسانانوپه نبی کریم ﷺ باندی دجنازی لمونځ اداکي

دنبی اکریم صلی الله علیه وآله وسلم ته فین (بنخول)

ددوشنبی ورځ دغرمی په وخت کې نبی کریم ﷺ وفات سو داهم هغه ورځ اووخت وو کله چې نبی کریم ﷺ له مکی مکرمی څخه مدینی منوری ته هجرت کړی وو اومدینی ته داخل سو وو اودچهارشنبی په شپه نبی کریم ﷺ خاورته وسپارل سو دجمهورعلماء همداخبره ده اویوشمیرروایات ددې تصریح کوی چې په هغوکې دتأویل هیڅ ځای نسته

یوشمیربیاوایې چې دسه شنبه په ورځ ښخ سوی دی علی ؓ اوعباس ؓ اودهغه دوه زامن فضل ؓ اوقثم ؓ نبی کریم ﷺ قبرته کښته کړی دی کله چې دوئ له ښخیدلو خلاص سو نودغره په شکل یې دنبی کریم ﷺ قبرتیارکي اوبیایې اوبه پرواچولی (۲)

صحابه کرام ؓ چې کله له ښخیدلو خلاص سو دافسوز په لاسو اوپه اوښکلنوسترګوپه دې لوئ غم باندی انالله وانا الیه راجعون له ځان سره ویل اوکورو ته ولاړل

رازونه اوحکمتونه!

درسول الله ﷺ دوفات بیان لوستونکوحضراتوتاسوولوست اوس موږدوفات په اړه باریکی اوحکمتونه ستاسومخ ته وړاندی کوو سُبْحَانَکَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّکَ اَنْتَ الْعَلِیْمُ الْحَکِیْمُ)

لومړی راز: دآخرت دسفرتیاری دانبیاء کرام علیهم الصلوة والسلام سنت اوطریقه ده انبیاء علیهم السلام ته خپل مرګ دوخت دنژدی کیدوخبر په وحی اوغیبی دلائلوسره ورکول کیږی اونیک اوصالح بندګانوته دالهام اوښوخوبوله لاری په یوشمیروختوکې دخپل مرګ وخت رښودل کیږی نبوت خوپای ته رسیدلی دی خوښه خوبونه لاتراوسه په امت کې پاته دی چې دخوبوله لاری په یوشمیروختوکې وښوخلکوته کله صراحة ا وکله داشاری په ډول سره ښودل کیږی مګر داخبره یادساتی چې خوب لیدل دهیچاپه خوښه نه دی خوب ورښودل دالله تعالی کاردی چاته چې وغواړی اوڅه وخت چې وغواړی اوڅومره چې وغواړی اوڅنګه چې وغواړی ورښیې یې اوکه دالله ﷻ نه وی خوښه نوهیڅ هم نه ورښیې

(۱) زرقانی شرح موطا جلد ۲ /ص/ ۲۹، وشرح مواهب جلد ۸ /ص/ ۲۹۱)
(۲) طبقات ابن سعد جلد ۲ /ص/ ۶۷)

او عام مؤمنانو ته کله د خوب له لارې او کله د عمر په تیریدو او کله د ناروغۍ په اخته کیدو سره خبرورکول کیږي چې ستا د مرګ وخت رانژدې سوی دی او کله د خپلو همزولو په وفات سره سړی دا فکرورپیدا کیږي چې زما همزولي خوله د نیا څخه روان دی ماته هم د مرګ تیاری په کاردی او د مرګ دراتلو خبرترټولو ښکاره لامل د شپیتو کالو عمرته رسیدل دی او سپین ږیروالی دی چې تر هغه وروسته دلیل او بهانه ختمیږي الله تعالی فرمایي :

أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ أیت سورۃ فاطر)

بهرحال د مرګ خبرداری یوائې له یوې لارې نه بلکې له ډیرولاروسره ته ښودل کیږي د مرګ تیاری کیدای سی سړی باید دافکروکړي چې انبیاء کرام علیهم السلام دالله ﷻ غوره بندګان دي معصوم دي د هغوئ بخښنه قطعي او یقیني ده او موږ ګناهګاران او ناوړه خوله سره ترپښوپوري مجرمان یو موږته خوپه کاردي چې هروخت د مرګ تیاری وکړو څومره چې کیدای سی توبه او بخښنه غواړو او دادعاء وکړو

اَللهم فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ أَنتَ وَلِيِّي فِي الدُّنُيَا وَالآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِماً وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾

د کاغذ دپیښي په اړه سوال او ځواب !

د کاغذ دپیښي په اړه شیعه ګان په فاروق اعظم ؓ باندی بدوایې چې د نبی کریم ﷺ د ژوند دپاي په شیبوکې یې نبی کریم ﷺ له وصیت کولو څخه منع کی او کاغذیې نه راوړی او نه یې څه ولیکل او د نبی کریم ﷺ له حکم څخه یې سرغړونه وکړه ؟

ځواب :

داحکم یوائې عمرفاروق ؓ ته نه وو بلکې په حجره کې چې څومره کسان ناست وو هغوټولوته د کاغذ او قلم اومشوانۍ دراوړلوامروسو او دحجرې په ناستوکسانوکې ډیر یې اهل بیت وو چې په هغوکې علی ؓ اوعباس ؓ هم شامل وو که حضرت عمر ؓ کاغذ او قلم نه راوړل نوعلی ؓ اوعباس ؓ چامنع کړی وو کله چې علی ؓ اوعباس ؓ هم کاغذ او قلم نه راوړل نوله دی معلومه سوه چې د علی ؓ اوعباس ؓ هم همدارایه وه کومه چې د عمرفاروق ؓ وه چې د ناورغی او تکلیف په وخت کې نبی کریم ﷺ ته باید تکلیف ورنه کړل سی نوکه داحکم دوجوب اوفرضیت لپاره وو نوخوټول حاضرین دی سرغړونکی اودنبی کریم ﷺ دامرمنلومخالفین وبلل سی یوائې دعمرفاروق ؓ خصوصیت ولی کیږي چې تاسویوائې پرې بدوایاست

اوبل داچې ددې خبروروسته نبی کریم ﷺ پنځه ورځې وروسته هم په دې دنیاکې ژوندی وو نه خونبی کریم ﷺ دویم ځل کاغذ او قلم اومشوانۍ وغوښتل اونه اهل بیت اونه نوروصحابه کرام ؓ هیڅ چاپه دې اړه څه ونه ویل نوله دي معلومه سوه چې داکوم واجب اولازمی امرنه نه وو که چیری وای نونبی کریم ﷺ به په خپله داهرومرولیکلی وو په دلیل د دی قول د الله پاک ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ٦٧ آیت سورۃ المائدۃ

او عمرفاروق رضی الله عنه به هم په دې پنځه ورځې کې کاغذ او قلم راوړی وو او دا واجب امر به یې پرځای کړی وو او د سرغړونکوله ډلې به و تلی وو عمرفاروق رضی الله عنه خود رسول الله ﷺ د دروازې چوکیدار نه وو چې هیڅ یوه سړی د عمرفاروق رضی الله عنه له اجازې پرته کاغذ او قلم نه سوراوړلای د عمرفاروق رضی الله عنه دا غوښتنه داسې وه لکه علي رضی الله عنه ته چې رسول الله ﷺ د حدیبیه په سوله کې امروکي چې د سولې له لیک څخه د رسول الله لفظ ونړوه مګر علي رضی الله عنه د ده امرونه منی نو دا حکم نه منل که څه هم ظاهرا او په ښکاره خوسرغړونه ده مګر په حقیقت کې داددیر محبت او اخلاص او مینې او د کمال عظمت څرګندونه کوی چې پرهغه باندې په زرهاوو عبادتونه قربان دي

او د عمرفاروق رضی الله عنه دا خبره چې (حَسبُنَا کتاب الله) زموږ لپاره قرآن کافی دی د دې مطلب دا نه و چې موږ حدیث ته هیڅ اړتیا نه لرو بلکې د دې مطلب دا دی چې دین پوره سوی دی په هغه کې ټول ضروری کارونه ښودل سوی دی اوس د دین کوم نوی حکم نه دی پاته غالبا به د نبی کریم ﷺ د بشریت په تقاضا له ده سره دا ویره وه چې موږ له ده وروسته په ګمراهی اخته نه سو یعنی زموږ په دین کې خلل پیښ نه سی عمرفاروق رضی الله عنه د شفقت او مینې په وجه غوښتنه وکړه چې یا رسول الله ﷺ ته په دې ناروغي او تکلیف کې یې نور تکلیف برداشت نه کړې کتاب الله موږ له ګمراهی څخه ساتی دا زموږ لپاره کافی دی نو د عمر رضی الله عنه دا غوښتنه مینه او عین محبت دی معاذالله سرغړونه نه ده او که داوویل سی چې رسول الله ﷺ د خلافت په هکله غوښتل څه ولیکی نو موږ بیا دا وایو چې بیا به له دوو حالتو څخه خالی نه وې یا خو به یې دابوبکرصدیق رضی الله عنه د خلافت لیک لیکي یا د عمرفاروق رضی الله عنه په لومړی صورت کې خو رسول الله ﷺ دا اراده پرې ایښې وه او داسې یې فرمایلي وو چې (یأبی الله والمؤمنون الاابابکر) الله تعالی او مومنان له ابوبکرصدیق رضی الله عنه څخه پرته د هیچا خلافت نه قبلوی دا پرېکړه خو رسول الله ﷺ په الله تعالی باندې او بیا د مسلمانانو په اجماع او اتفاق باندې پرېښوده او که د علي رضی الله عنه خلافت لیکل یې نیت وو نو د شیعه ګانو په نزد د دې اړتیا نه وه ځکه د دې پېښې څخه مخکې د زرګونو خلکو په شتون کې د غدیرخم په میدان کې د علي رضی الله عنه د دوستی او محبت خطبه ولوسته او له علي رضی الله عنه سره یې هر مؤمن نارینه او ښځې ته د علي رضی الله عنه د محبت او دوستی امر کړی وو او دا پېښه په ټوله دنیا کې مشهوره سوې وه نو د دې شهرت او تواتر عام اعلان څخه وروسته د کورنې لیک ی لیکلو چې په دې کوچنې حجره کې دیو څو اهل بیت په مخکې وې څه اړتیا وه

ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه امامت !

د ناروغي په وخت کې رسول الله ﷺ ابوبکرصدیق رضی الله عنه ته د لمانځه ورکولو امروکي له احادیثو څخه ثابت دی او شیخ جلال الدین سیوطی په تاریخ الخلفاء کې لیکی چې دا حدیث متواتر دی دا حدیث عائشه صدیقه رضی الله عنها او علي رضی الله عنه او عبدالله ابن مسعود رضی الله عنه

او عبدالله بن عباس ؓ او عبدالله بن عمرؓ او عبدالله بن زمعه ؓ او حفصه ؓ له دې ټولو حضراتو څخه بیل بیل روایت سوي دی ،، په صحیح بخاری کې راغلی دی چې دعائشه صدیقه ؓ دري ځله انکاروکي مګربیاهم رسول الله ﷺ په ټینګار سره وفرمایل چې ابوبکرصدیق ؓ ته ووایه چې صحابه کرامؓ ته لمونځ ورکړی اوله بی شمیره احادیثو څخه داثابت دی چې رسول الله ﷺ مسلمانانوته ددې خبر ټینګار کړی وو چې دلمانځه امام بایدداسی څوک وی چې په علم ، قرائت ، پرهیزګاری ، اوتقوی کې ترټولو غوره وی او دشیعه ګانو په نزد خوله افضل او اشرف څخه پرته دهیچا امامت جائزنه دی

اوس له دې احادیثو اولاربښوونوورو سته داخبره بیخی ښکاره اوروښانه کیږی چې درسول الله ﷺ په خپل ځای باندی ابوبکرصدیق ؓ ته دلمانځه ورکولو حکم ددې خبری ښکاره دلیل دی چې دنبی کریم ﷺ په نظرکې ابوبکرصدیق ؓ ترټولو عالم ، پرهیزګاره ، او تقوی درلودونکي وو لکه چې دټولو مفسرینو پردې اجماع ده چې دسورة اللیل داآیت ﴿وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى﴾ (۱۷) ﴿الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى﴾ (۱۸) دابوبکرصدیق ؓ په باره کې نازل سوی دی اوپه دې آیت کې داتقی چې معنی ترټولو دیر پرهیزګاره له دې څخه مراد ابوبکرصدیق ؓ دی اوپه قرآن کریم کې بل ځای ارشاددی ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (۱۳ آیت سورة الحجرات) شیعه ګان دی ووایي که ابوبکرصدیق ؓ العیاذبالله) کافروو یافاسق وی یامنافق وی نورسول الله ﷺ هغه ولی امام وټاکی اوپه یوشمیرلمنځوکې یې په هغه پسی ولی اقتداء وکړه اودرسول الله ﷺ له وفات وروسته علی ؓ او عثمان ؓ او عمرؓ ولی په ده پسی لمونځ کول حافظ ابن کثیروایي :

والمقصود ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قدم ابابکراماما للصحابة کلهم فی الصلاة التی هی اکبر ارکان الاسلام العملیة قال الشیخ ابوالحسن الاشعری وتقدیمه له امرمعلوم بالضرورة من دین الاسلام قال وتقدیمه له دلیل علی انه اعلم الصحابه ؓ واقرأهم لماثبت فی الخبر المتفق علی صحة بین العلماء ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال یؤم القوم اقرأهم لکتاب الله فان کانوا فی القرائة سواء فاعلمهم بالسنة فان کانوا سواء فاکبرهم سنا فان کانوا فی السن سواء فاقدمهم اسلاما قلت وهذامن کلام الاشعری رحمه الله تعالی ممایبنغی ان یکتب بماء الذهب ثم قداجتمعت هذه الصفات کلها فی الصدیق رضی الله تعالی عنه وارضاه

(البدایه والنهایه جلد۵/ص/۲۳۶) مقصود دادی چې رسول الله ﷺ ابوبکرصدیق ؓ دټولو صحابه کرام ؓ امام وټاکی چې هغوئ ته لمونځ ورکړه او دا ښکاره خبره دی چې د اسلام په ارکان عملیه وو کې ترټولو لوی او غوره رکن لمونځ دی امام ابوالحسن اشعری ؓ فرمایي چې په ټولو صحابه ؓ وو کې دابوبکرصدیق ؓ دامامت حکم کول ددې خبری ښکاره دلیل دی چې ابوبکرصدیق ؓ ترټولو صحابه ؓ وو په علم ،تقوی ، پرهیزګاری کې غوره دی یعنی ترټولو غوره دی ځکه په حدیث شریف کې راغلی دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل چې دقوم

امامت به هغه سړی کوی چې په قرآن ډیرخبروی او که په علم کښې ټول سره برابروی نو بیا به امامت هغه سړی کوی چې په سنت نبوی ترټولو ډیر خبروی او که دسنت په علم کښې هم برابروی نو بیا چې په عمرکښې ترټولو مشروی هغه دې امامت ورکړی او که په عمرکښې هم برابروی نو څوک چې په اسلام راوړلوکښې مخ ته وی هغه به امامت ورکوی او ددې حدیث په صحت باندې دټولو علماء اتفاق دی حافظ ابن کثیر فرمایي چې دامام اشعری داخبری ددې وړدی چې په سروزرو سره ولیکل سی او په ابوبکرصدیق ؓ کښې داټول صفات موجودوو

شیعه ګان په دې اقرارکوی چې علی ؓ اوعباس ؓ به دنبی کریم ﷺ حجری مبارکی ته ورتلل مګر نبی کریم ﷺ پرته له ابوبکر بل چاته دامامت امرنه دی کړی صحابه کرام ؓ په همدې امامت سره دابوبکرصدیق ؓ په خلافت باندې استدلال وکړ او ابن عساکرله علی کرم الله وجهه څخه قول رانقل کړی دی وایي چې ده به ویل چې نبی کریم ﷺ ابوبکرصدیق ؓ ته دامامت حکم وکی او موږ موجودوو غائب نه وو روغ وو ناروغه نه وو نوکوم سړی چې رسول الله ﷺ ددین په اړه زموږ امام ګرزولی دی نوهغه ددنیاپه معاملوکښې موږ ولی خپل امام نه جوړوو دارنګه درسول الله ﷺ په خپله آخری خطبه کښې دابوبکرصدیق ؓ دافضلیت او دهغه دخلافت آګاهی وه اودپوهانوپه نزد اشارات دتصریحاتوقائم مقام دی

ددروازی دتړلوپه اړوندسوال اوځواب !

سوال : په مسند احمد کښې له سعدبن ابی وقاص ؓ څخه روایت سوی دی (امررسول الله صلی الله علیه وسلم بسدالابواب الشارعة فی المسجدوترک باب علی (مسندجلد۱/ص/۱۷۵) ژباړه نبی کریم ﷺ حکم وکی چې دمسجدخواته خلاصی سوی ټولی دروازی دې وتړل سی پرته دعلی ؓ له دروازی یواځی هغه دې خلاصه پاته سی نودمسنداحمددا روایت دصحیح بخاری اومسلم له روایت سره په ټکر کښې دی ځکه په دوئ کښې تصریح سوی ده چې پرته دابوبکرصدیق ؓ له دروازی دی نوری ټولی درواز وتړل سی

ځواب ! لومړی خوداد رته وایم چې دمسنداحمدروایت دصحیحنوله روایت سره نه سی پرتله کیدای او که بالفرض دمسنداحمدروایت هم صحیح سی نودصحیحن په حدیث سره به منسوخ وی ځکه دصحیحن حدیث دوفات دمرض په وخت کښې وو او په دې وخت کښې آخری حکم وی اودعلی ؓ ددروازی خلاص پریښودل هغه حکم هغه وخت وو کله چې مسجدنبوی جوړیدی علی ؓ به دهغه دروازی له خواراتلی او بیرته به کورته تلی او داکلمه چې دابوبکرصدیق ؓ له دروازی پرته دې نوری ټولی دروازې بندې سی داحکم تروفات درې ورځې مخکښې وو او آخری حکم دلومړنی حکم لپاره ناسخ وی

ابوبکرصدیق رضی الله تعالی عنه دنبی کریمﷺ په ژوندکې څوورځې امامت وکې

امام زهری له ابوبکربن ابی سبرة څخه روایت کوی چې ابوبکرصدیق ؓ اوولس ۱۷ لمنځونه ورکړی دی اودیوشمیرنوروپه خبره یې شل لمنځونه ورکړی دی والله اعلم (۱)

علامه سهیلی وایې چې دحسن بصری (۲) په یومرسل روایت کې راغلی دی چې رسول اللهﷺ لس ورځې ناروغه وو چې په دې لسوکې نه ۹ ورځې ابوبکرصدیق ؓ صحابه کرام ؓ ته لمنځونه ورکړه په لسمه ورځ نبی کریمﷺ داسامه ؓ اوفضل بن عباس ؓ په مرسته مسجدته تشریف رواړی اوپه ابوبکرصدیق ؓ پسې یې لمونځ وکې داحدیث دارقطنی روایت کړی دی اوداحدیث غریب دی (۳)

دنبی کریمﷺ وفات دمیا شتې په څوومه ورځ وو !

پردې خبره خودټولوعلماء اتفاق دی چې درسول اللهﷺ وفات ددوشنبی په ورځ اودلومړۍ خورپه میاشت کې وو مګرپه دې کې اختلاف دی چې دمیاشتې په کومه ورځ وو هغه دمیاشتې څوومه وه مشهوره خوداده چې دلومړۍ خوردولسمه ۱۲ وه مګرپه دې کې داسئوال پیداکیږی چې په حجة الوداع کې چې کله نبی کریمﷺ په عرفات ودریدی دټولوپه اتفاق هغه دجمعی ورځ وه نوله دې معلومیږی چې دلوی اختردمیاشتې نهمه ورځ جمعه وه اودلوی اخترلومړی ورځ دپنج شنبی وه نوپه دې صورت کې دراتلونکې کال دوشنبه دولسم دربیع نه سی کیدای که درې سره میاشتې یعنی دلوی اخترمیاشت اودمحرم میاشت اودصفری میاشت که پوره دیرش سی اوکه یوکم دیرش سی اویوه میاشت پوره اوبله کمه سی هم ددوشنبی ورځ دلومړۍ خوردوولسمه ۱۲ نه سی راتلای ځکه یوشمیرعلماء ویلی دی چې دوفات ورځ دلومړۍ خور دیارلسمه ۱۳ ده اویوشمیرنوروبیاڅورلسمه ۱۴ بللی ده اویوشمیرنوروبیاپنځه لسمه ۱۵ ویلی دی اویوشمیرنوروبیاسکوت کړی دی لکه چې حافظ ابن رجب په لطائف المعارف کې لیکلی دی ،، اویوشمیرنوروعلماء بیاویلی دی چې کیدای سی دمکې اومدینې منورې کې داختلاف دمطالعوپه وجه اختلاف وی په مدینه منوره کې دلومړۍ خوراوله ورځ پنج شنبه وی نوددوشنبی ورځ به دوولسم ۱۲ دلومړۍ خورسی والله اعلم که موډیر تفصیل په کاروی نوفتاوی مولاناعبدالحی لکهنوی قدس الله سره دریم جلد وګوری)

---

(۱) اصل عبارت داسی دی (قال الزهری عن ابی بکربن ابی سبرة ؓ ان ابابکر ؓ صلی بهم سبع عشرة صلاة وقال غیره عشرین صلاة والله اعلم کذافی البدایه والنهایة جلد۵/ص/۲۳۵)

(۲) دروایت اصلی عبارت داسی دی (وفی مراسیل الحسن البصری ان رسول الله صلی الله علیه وسلم مرض عشرة ایام صلی ابوبکر ؓ بالناس تسعة ایام منها ثم خرج رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الیوم العاشر منها یهادی رجلین اسامة والفضل بن عباس ؓ حتی صلی خلف ابی بکر ؓ رواه الدارالقطنی قال هذالحدیث انه مرض عشرة ایام وهوغریب کذافی الروض الانف جلد۲/صفحه ۲۶۹)

(۳) الروض الانف جلد ۲ /ص /۲۶۹)

فائده ! حافظ ابن کثیروایي چي دبخاری له روایت څخه په ښکاره معلومیږی چی رسول الله ﷺ ددوشنبی په ورځ دسهارپه لمانځه کي ګډون نه دی کړی اودتوان نه لرلوله کبله نبی کریم ﷺ بیرته ولاړی څکه دبخاری الفاظ داسی دی (وارخى النبى صلى الله عليه وسلم الحجاب فلم يقدرعليه حتى مات) امام بیهقی وایي چي په یوروایت کي راغلی دی چی رسول الله ﷺ دسهارپه لمانځه کي ګډون وکړ خودادراوی وهم دی څکه دبخاری اومسلم په روایتوکي ددې تصریح سوی ده چی نبی کریم ﷺ دهغه سهارپه لمانځه کي ګډون نه دی کړی راوی دتیرماپښین دلمانځه په وخت کي نبی کریم ﷺ په مسجدکي په جماعت سره لیدلی دی هغه دپنج شنبی ورځ دماپښین لمونځ وو چی ترهغه وروسته بیانبی کریم ﷺ خطبه ولوسته اودشنبی اویک شنبی په ورځ مسجدته نه دی راغلی ددوشنبی په ورځ یې دسهارپه وخت کي له حجری مبارکي څخه صحابه کرام ﷺ ته وکتل اوصحابه کرام ﷺ هم ولیدی خودراتګ توان یې نه وو اوبیرته یې پرده کښته کړه (۱)

اودحسن بصری په یومرسل روایت کي راغلی دی چی رسول الله ﷺ لس ورځی ناروغه وو اوابوبکرصدیق ﷺ نه ۹ ورځی صحابه کرام ﷺ ته لمنځونه ورکړه (۲)

دویمه فایده :له دنیاڅخه درخصتیدو په وخت کي دنبی کریم ﷺ یوڅوک پرخپل ځای باندی امام ټاکل اوپه خپله مصلّی باندی هغه ته دامامت حکم کول داسی مثال لری لکه یوپاچاچی له خپل تخته ولاړسی اوبل څوک پرځای کښینوی دنبی کریم ﷺ دلمانځه باردپاچهی ترتخت ډیر غوره اوښه دی څکه دنبی کریم ﷺ له وفات وروسته صحابه کرام ﷺ له ابوبکرصدیق ﷺ سره بیعت وکي اوددین اودنیالپاره یې هغه پیشوا اومقتدا وګرزوی لکه څنګه نبی ﷺ ترأمت غوره اوافضل وی دغه رنګه دنبی ﷺ خلیفه اوځای ناستی هم باید هغه څوک وی چی ترټولوغوره اوافضل وی دافضلیت اودنبوت دخلافت په مینځ تلازم دی دنبی ﷺ ځای ناستی ددنیا نائب والی نه دی څکه صحابه کرام ﷺ له هغه چاسره بیعت وکي چی هغه نبی کریم ﷺ دلمانځه لپاره خلیفه ګرزولی وو ..

دریمه فایده : له دې څخه داهم معلومه سوه چی ابوبکرصدیق ﷺ دنبی کریم ﷺ تروفات پوری امام وو دشیعه ګانوداخبره چی نبی کریم ﷺ ابوبکرصدیق ﷺ له امامت ګوښه کړی وو بیخی غلطه اوبی بنیاده ده (۳)

زرقانی جلد ۸ /ص /۲۷۴)
روض الانف جلد ۲ /ص /۳۶۹)
(۳)زرقانی جلد ۸ /ص /۲۷۴)

دبني ساعده په سقيفه کې دخلافت دبيعت بيان !

ددوشنبې په ورځ دغرمی په وخت کې رسول اللهﷺ له دې فانی دنيانه ځخه وآبادکورته سفروکي ددې خبرپه اوريدوسره صحابه کرامؓ بيهوښه سو اوډير لوئ غم ورته پيښ سو ديوشميرصحابه کرامؓ داخيال وو چې نبی کريمﷺ لاتراوسه نه دی وفات سوی داله ډيره محبت اومينې ځخه وو نه دناپوهی له کبله وو ابوبکرصديقؓ ته چې کله خبرورسيدی نوپه غم اوژړاکې له کوره راغلی اوصحابه کرامؓ ته يې تسلی ورکوله ماښام ابوبکرصديقؓ ته چاخبر راوړی چې انصارؓ دبنی ساعده په سقيفه کې راغونډسوی دی غواړی چې له سعدبن عبادهؓ سره بيعت وکړی يوشميرانصارؓ داوايې چې يوااميربه زموږله لوري وی اويوااميربه دقريشوځخه وی دانصارودافکر دی چې دخلافت حقدار موږيو ځکه موږددين مرسته کړی ده ، اورسول اللهﷺ ته مو په خپل وطن کې ځای ورکړی دی اوله نبی کريمﷺ سره مومله‌گری کړی ده اودالله ﷺ له دښمنانوسره موجهادکړی دی اويوشميرنورانصاروؓ بياددوئ مخالفت کوی اوس ددوئ په خپل مينځ کې دخلافت دمسئلی بحث ډير تودروان دی ابوبکرصديقؓ اوعمرفاروقؓ چې کله خبر واوريدی دوئ دواړه له ابوعبيده بن الجراحؓ سره يوځای داختلاف دمخنيوی لپاره سقيفې ته ولاړو دوئ وويل هسی نه چې فتنه راپورته سی عاصم بن عدیؓ اوعويم بن ساعدهؓ سره يې وليدل عاصمؓ اوعويمؓ دوئ دهغه ځای له تګه منع کړل مګردوئ ونه ګرزيدل اوډير ژر سقيفه ته ورسيدل کله چې ابوبکرصديقؓ اوعمرفاروقؓ سقيفه ته ورسيدل نوسعدبن عبادهؓ هلته ناست وو کمپله يې اغوستی وه نوموړی ناروغه وو خوانصاروؓ سعدبن عبادهؓ له کوره ددې لپاره راوستلی وو چې خپل اميريې وټاکی .

سعدبن عبادهؓ وغونډی ته ويناکوی !

سعدبن عبادهؓ ولاړسو اودحمداوثناء وروسته يې داسی وفرمايل :

امابعد . فنحن الانصار وكتيبة الاسلام وانتم يامعشرقريش رهط بيننا وقد دفت الينا دافه من قومكم فاداهم يريدون ای يغصبونا الامر)

ژباړه : وروسته تردې موږ انصارؓ يو يعنی ددين اسلام مرستندويان او داسلام لښکريو اوتاسوای مهاجرينو په موږکې يوه وړوکي ډله ياست يعنی تاسولږياست اوموږډير يو اوربښتياهم ستاسودقوم لږتولی ته موږپناه ورکړه اودوئ اوس له موږځخه زموږدخلافت حق غصب کول غواړی ..

اوپه بل روايت کې راغلی دی چې سعدبن عبادهؓ په خپلوخبروکې داسی وويل :

یامعشر الانصار لکم سبقة وفضیلة لیست لاحدمن العرب ان محمداً صلی الله علیه وسلم لبث فی قومه بعض عشرة سنة یدعوهم فما آمن به الاالقلیل ماکانوا یقدرون علی منعه ولاعلی اعزازدینه ولاعلی دفع ضیم حتی اذا ارادالله بکم الفضیلة ساق الیکم الکرامة ورزقکم الایمان به وبرسوله والمنع له ولاصحابه والاعزاز له ولدینه والجهادلاعدائه فکنتم اشدالناس علی عدوه حتی استقامت العرب لامرالله طوعاوکرهاً واعطی البعیدالقادة صاغراً فدانت الرسول باسیافکم العرب وتوفاه الله وهوعنکم راض قریرالعین استبدوا بهذالامر دون الناس فانه لکم دونهم (۱)

ژباړه : اې انصارو ﷺ تاسوته په اسلام کې داسې غوروالی او مخکې والی حاصل دی چې په عربوکې له تاسوپرته بل هیچاته حاصل نه دی رسول الله ﷺ په قوم کې دریالس کاله تیرکړه دوئ ته یې داسلام بلنه ورکړه ډیرولږوخلکوپه دې زیاته موده کې په ده باندې ایمان راوړی اوپه هغوئ کې داتوان نه وو چې دنبی کریم ﷺ ساتنه وکړی اونه په هغوئ کې دنبی کریم ﷺ ددین عزت اوغلبې ورکولوتوان وو تردې چې په هغوئ کې داتوان هم نه وو چې ډیودښمن تیری له خپل ځان واړوی الله تعالی چې کله تاسوته غوره والی درکول وغوښتل.نودعزت اوکرامت اسباب یې تاسوته برابرکړه اوتاسوته یې دایمان توفیق درکړی اودنبی کریم ﷺ اودهغه دملګروساتنه یې په تاسووکړه اودالله ددښمنانوسره موجهادوکې اودالله ﷻ په دښمنانوباندې تاسوترټولوسخت ثابت سواست تردې چې ټولوعربودالله ﷻ امرته غاړه کیښوده اومخکنیوخلکوهم دمجبورتیاپه وجه غاړه کیښوده اوستاسوپه توروسره ټول عرب درسول الله ﷺ منونکې سو اوبیاالله ﷻ خپل نبی ﷺ وفات کې اوکله چې هغه وفات کیدې نوهغه له تاسوراضی وو اودهغه سترګې په تاسویخې وې نوتاسودامنصب لاس ته ورسوی داستاسوحق دی دنوروخلکوحق نه دی ..

ناستوخلکودسعدبن عباده ﷺ داویناډیره خوښه سوه اوله هرلوری دشاباسی آوازونه راپورته سو دتقریرله پای ته رسیدو وروسته بیاپردی خبری پیل سوی خومهاجرینو ﷺ اعتراض وکې چې موږدرسول الله ﷺ لومړنی ملګری یو اوپرهغه موترټولومخکې ایمان راوړی دی اودنبی کریم ﷺ له قبیلې څخه یو اودهغه ډله یو اوله هغه سره موهجرت کړی دی خپلوان اوشتمنی هرڅه موپریښودل ددین اسلام دعزت په خاطر دلته راغلو په دې خبروکې یوشمیرانصارو ﷺ وویل چې ښه به داوی چې دوه مشران وټاکو یودې له مهاجرینو ﷺ څخه وی اوبل دې له انصارو ﷺ څخه وی دواړه به په خپل مینځ کې په صلاح اومشوره سره کارترسره کوی سعدبن عباده ﷺ وویل داموړلومړنی کمزوری ده عمرفاروق ﷺ غوښتل چې څه ووایې خوابوبکرصدیق ﷺ هغه ته وویل (علی اسلک) اې عمرفاروق ﷺ صبروکړه عمرفاروق ﷺ کښینستی اوابوبکرصدیق ﷺ ولاړسو اوتقریریې شروع کې :

(۱) ابن اثیر جلد ۲ /ص/ ۱۲۵)

دابوبکرصديق رضي الله تعالى عنه وينادسقيفه په غونډه کې !

ابوبکرصديق ﷺ ولاړ سو اود الله تعالى حمدا وثناء اودرود يې وويل وروسته يې داسې وفرمايل : ان الله قد بعث فينا رسُولا شهيدا على امة ليعبدوه ويوحدوه وهم يعبدون من دونه الهة شتى من حجر وخشب فعظم على العرب ان يتركوا دين آبائهم فخص الله المهاجرين الاولين من قومه بتصديقه والمواساة له والصبرمعه على شدة اذى قومهم وتكذيبهم اياه وكل الناس لهم مخالف زارعليهم فلم يستوحشوا لقلة عددهم وشنف الناس لهم فهم اول من عبدالله فى هذه الارض وآمن بالله وبالرسول وهم اوليائه وعشيرته واحق الناس بهذاالامر من بعده لاينازعهم الاظالم وانتم يامعشرالانصار من لاينكرفضلهم فى الدنيا ولاسابقتهم فى الاسلام رضيكم الله انصارا لدينه ورسوله وجعل اليكم هجرة فليس بعدالمهاجرين الاولين عندنابمنزلتكم فنحن الامرآء وانتم الوزراء لاتفتاتون بمشورة ولانقضى دونكم الامور (۱)

ژباړه :په تحقيق سره الله تعالى په موږ کې يورسول ﷺ پيدا کې چې دامت لارښونه وکړي دې لپاره چې خلک ديوه الله ﷻ بندګي وکى اودې خلکودنبى کريم ﷺ ترراتلومخکې دکاڼواولرګوڅخه دجوړسوبتانوعبادت کوې عربوته دخپل پلرودين پرېښودل ډير ګران سو بياالله تعالى دهغه په قوم کې لومړنيو مهاجرينو ﷺ ته خاص توفيق ورکې چې ترټولومخکې يې دهغه خبره ومنله اوله هغه سره ملګرى سو اودقوم له لورى چې کوم سخت تکليفونه ور ورسيدل پرهغويې صبروکې سره له دى چې په هغه وخت کې ټول ددوئ دښمنان وو اوسره له دى چې دوئ ډير لږهم وو خودخلکوله دښمنۍ څخه ونه ويريدل اوپه هيڅ حالت کې يې دنبى کريم ﷺ ملګرى نه پرېښوده بيالومړني مهاجرين ﷺ ترټولوخلکومخکې هغه څوک دى چې دالله په ځمکه باندى يې دالله ﷻ عبادت کړى دى اوپه الله ﷻ اودهغه په رسول ﷺ باند يې ترټولومخکې ايمان راوړى دى اودغه خلک دنبى کريم ﷺ دوستان اوقبيله ده يعنى دهغه خپلوان اوکورنۍ څخه دى اوهمدا خلک ترهغه وروسته دخلافت ترټولوحقداره دى په دې کارکې پرته له ظالم بل څوک له دوئ سره جګړه نه سى کولاى اواې انصارو ﷺ ستاسوغوره والى اوپه دين اسلام کې مخکيوالى هرچاته ښکاره دى تاسودخپل رسول ﷺ اوددين اسلام مرسته کونکي ياست اورسول الله ﷺ تاسوته هجرت کړى دى نوترلومړنيو مهاجرينووروسته زموږپه نزدستاسومرتبه ده بل هيڅوک له تاسوسره نه سى برابرداى نوموږبه اميران يو اوتاسوبه زموږوزيران ياست ستاسوله مشورى پرته به کارونه نه کيږى ..

(۱) ابن اثيرجلد ۲ /ص / ۱۲۵)

اوپه یوبل روایت کې راغلی دی چې ابوبکرصدیق ؓ دانصاروؓ په ځواب کې داسې وفرمایل : ماذکرتم من خیرفانتم اهل وماتعرف العرب هذاالامر الالهذالحی من قریش هم اوسط العرب نسباوداراً (بخاری شریف صفحه ۱۰۱۰کتاب المحاربین)

ژباړه : اې انصاروؓ تاسوچې کومې ښیګڼې اوصفات بیان کړه ربښتیاهم تاسودې وړیاست مګر عرب له قریشوپرته دبلې قبیلې خلافت نه مني ځکه قریش دنسب اوحسب په اعتبارسره اودځای په اعتبارسره ترټولوغوره اوافضل دی ..

دابوبکرصدیق ؓ هدف داوو چې خلیفه بایدله داسې قبیلې وی چې دهغوئ مشری اوشرافت اونسب په ټولوعربوکې منل سوی وی ددې لپاره چې خلک دهغه په امارت باندی متفق سی اودهغه په پیروی اوامرمنلوسره دشرم احساس ونه کړی ځکه که په امیرکې دکورنۍ عزت اوشرافت اوغوره والی نه وی نونورعرب دهغه امیرومنلوته غاړه نه ایږدی بلکې هغه سپک اوذلیل ګڼی دابوبکرصدیق ؓ هدف دابنودل چې ټول عربومخکې لاداُمنلی ده چې قریش په ټولوعربوکې غوره دی اواوس اوخزرج ته دعزت اوشرافت په نظرنه ګوری نوکه له انصاروؓ څخه څوک امیروټاکل سی نودعربوشاوخواقبیلې به دهغه پیروی ونه کړی اودهیوادعام اوسیدونکی به دهغه په امارت باندی یوه خوله نه سی اودخلافت اوامارت لپاره ترټولومهمه خبره داده چې خلک دامیروړتیاومنی اودهغه په امارت باندی یوه خوله وی لکه چې په یوروایت کې راغلی دی چې ابوبکرصدیق ؓ انصاروؓ ته مخ واړوی اوداسې یې ورته وفرمایل :

یامعشرالانصار انا والله ماننکرفضلکم ولابلائکم فی اسلام ولاحقکم الواجب علینا ولکن قدعرفتم ان هذالحی من قریش بمنزلة من العرب فلیس بهاغیرهم وان العرب لن یجتمع الاعلی رجل منهم فنحن الامراء وانتم الوزراء فاتقواالله ولاتصدعوا الاسلام ولاتکونوااول من احدث فی اسلام الاوقدرضیت لکم احدهذین الرجلین ای لعمرولابی عبیده فایهمابایعتم فهولکم ثقة .. الحدیث (۱)

اې انصاروؓ قسم په الله ﷻ موږستاسی دغوره والی اودااسلام دخدمت اومرستی څخه اوستاسودواجب حق څخه منکرنه یو مګر تاسوښه پوهیږی چې دقریشودقبیلې چې کوم عزت اومرتبه اومخوره مرتبه ده په عربوکې هغه بل څوک نه لری اودعربواوسیدونکی دقریشوله قبیلې پرته دبل سړی په امارت باندی قناعت نه کوی اوپرته له اتفاق دهیواد چاری نه سی چلیدای ځکه به نوقریش امیران وی اوانصارؓ به وزیران وی نواې انصاروؓ له الله ﷻ څخه وویریږی اوپه اسلام کې ترټولولومړی بدعت پیداکونکي مه ګرزی اوزمارایه داده چې دخلافت اوامارت لپاره له دې دوویو غوره کی یوعمرفاروق ؓ اوبل ابوعبیدة بن الجراح ؓ په دوئ کې چې دهریوه په لاس تاسوبیعت وکې هغه به ستاسودباوراوډاډ وړ امیروی .

(۱) کنزالعمال جلد ۳ /ص/ ۱۳۹)

دابوبکرصدیق ﷺ له دې زړه رانښکونکي تقریرڅخه وروسته حباب بن المنذربن الجموح ﷺ ولاړسو اووې ویل چې ښه به داوی چې یوامیرله موږڅخه وی اویوله تاسوڅخه وی ابوبکرصدیق ﷺ وفرمایل چې دنبی کریم ﷺ ارشاددی (الائمة من قریش) خلفاء اوامیران به له قریشوڅخه وی ،، علامه ملاعلی قاری وایې چې داحدیث صحیح دی اودڅلویښتو صحابه کرام ﷺ څخه روایت سوی دی کذافی شرح الشمائل للعلامة القاری (۱)

محمدبن اسحق روایت کوی چې ابوبکرصدیق ﷺ په دې وخت کې داسی وفرمایل :

انه لایحل ان یکون للمسلمین امیران فانه مهمایکن ذلکم یختلف امرهم واحکامهم وتتفرق جماعتهم ویتنازعون فیمابینهم هنالک تترک السنة وتظهرالبدعة وتعظم الفتنة ولیس لاحدعلی ذلک صلاح وان هذاالامر فی قریش مااطاعوا الله واستقاموا علی امره قدبلغکم ذلک اوسمعتموه عن رسول الله صلی الله علیه وسلم ولاتنازعوفتفشلوا وتذهب ریحکم واصبروا ان الله مع الصابرین فنحن الامراء وانتم الوزراء اخواننا فی الدین وانصارنا علیه (۲)

ربښتیاهم داکاریبخی روانه دی چې دمسلمانانودوه امیران وی په دې سره دمسلمانانو په کاروااحکاموکې اختلاف پیداکیږی اوپه جماعت کې بیلوالی راځي اوپه خپل منیځ جنګ جګړی راځي اوپه هغه وخت کې بیاسنت پاته کیږی اوبدعت به ښکاره کیږی اویوه لویه فتنه به راپورته کیږی په دې کې دمسلمانانوهیڅ خیرنسته چې دمسلمانانودوه امیران سی اوخلافت به دقریشووی ترڅوپوری چې قریش دالله ﷻ پیروی کوی اودهغه په حکم باندی عمل کوی اوداحدیث به تاسوته رسیدلی وی یابه تاسوپه خپله له نبی کریم ﷺ څخه اوریدلی وی چې په خپل مینځ کې جګړی مه کوی بیغیرته به سی اوکمزوری به سی اوستاسودبدبه اوعزت به ختم سی اوصبرکوي الله تعالی له صبرکونکوسره دی نوتردی وروسته به هم موږ امیران یو اوتاسوبه زموږ وزیران یاست تاسووزموږ دینی ورونه یاست اوپه دین کې موله موږ سره مرسته کړی ده ،

عمرفاروق ﷺ وویل (۳) دافسوز خبره ده دوې توری په یوه تیکی نه یوځای کیږی اودیوی ښځي دوه میړونه نه سی کیدای یعنی دیوه هیواد دوه امیران څنګه سره چلیدای سی دعمرفاروق ﷺ ځواب عقلی وو اودابوبکرصدیق ﷺ ځواب نقلی وو دنبی کریم ﷺ

(۱) کنزالعمال جلد ۳ /ص /۱۳۹)
(۲) سیرة حلبیه جلد ۳ /ص /۳۵۸)

(۳) داکلام په سیرت حلبیه کې ذکرسوی دی اصل عبارت داسی دی وفی روایة ای عن عمر ﷺ قلت سیفان فی غمدواحدلایکونان هیهات لایجتمع فحلان فی معرس کذافی سیرة الحلبیه جلد۳/ص/ ۳۵۸. ووقع فی حدیث سالم بن عبید ﷺ عندالبزار وغیره فی قصة الوفات فقالت الانصار ﷺ منا امیرومنکم امیرفقال عمر ﷺ واخذبیدابی بکر ﷺ اسیفان فی غمدواحدلایصطلحان الخ کذافی فتح الباری جلد۷/ص/۲۵مناقب ابی بکر ﷺ

صریح حدیث یې نقل کړ له دی وینا وروسته بشربن سعد انصاری ﷺ وویل ماهم دا حدیث
له نبی کریم ﷺ څخه اوریدلی دی اونوروانصارو ﷺ اومهاجرینو ﷺ هم ددې تصدیق وکي
حباب بن منذر ﷺ اونوروانصارو ﷺ چی په خپل خلافت باندی ټینګارکوی دهغوئ هم
ددې حدیث په اوریدوسره خپل نظربدل سو اوپه انصارو ﷺ کې چی دخلافت کومه خبره
راپورته سوی وه هغه یې پریښوده ټول دخاموشی په حالت کې سو ، زیدبن ثابت ﷺ
دوحی لیکونکي وویل چی رسول الله ﷺ دمهاجرینو ﷺ څخه وو ځکه خلیفه هم
باید مهاجروی لګه څنګه چی موږدنبی کریم ﷺ مرستندویان اوملګری وو دغه رنګه به
موږدرسول الله ﷺ دخلیفه مرستندویان اوملګری یووروسته یې دابوبکرصدیق ﷺ لاس
ونیوی وې ویل چی داستاسوخلیفه دی له ده سره بیعت وکړی (۱)

سعدبن عباده ﷺ دابوبکرصدیق ﷺ دخبری تائیدکوی !

قال الامام الاحمد حدثنا عفانا حدثنا ابوعوانة عن داؤد بن عبدالله عن حمید عبدالرحمن قال توفی رسول الله صلی الله علیه وسلم وابوبکر ﷺ فی صائفة من المدینة قال فجاء فکشف عن وجهه فقبله وقال فداک ابی وامی ماطیبک حیاً ومیتاً مات محمد ﷺ ورب الکعبة فذکر الحدیث قال فانطلق ابوبکر ﷺ وعمر ﷺ یتعادان حتی اتوهم فتکلم ابوبکر ﷺ فلم یترک شیئاً انزل فی الانصار الاذکره قال ولقد علمتم ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال لوسلک الناس وادیاً وسلکت الانصار وادیاً لسلکت وادی الانصار لقد علمت (۲) یاسعد ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال وانت قاعد قریش ولاة هذا الامر خیرالناس تبع لبرهم وفاجرهم تبع لفاجرهم فقال له سعد صدقت نحن الوزراء وانتم الامراء)

ژباړه : امام احمدابن حنبل رحمه الله په خپل مسندکې روایت کوی چی کله رسو ل الله ﷺ
وفات سو نوابوبکرصدیق ﷺ په دغه وخت کې په خپل کورکې وو سمدستی راغلی
اودنبی کریم ﷺ له مخ مبارک څخه یې پټوپورته کي اوښکل یې کي اوصحابه کرام ﷺ ته
یې تسلی ورکړه وروسته چی کله داخبرورته راوسیدی چی انصار ﷺ په سقیفه کې راغونډ
سوی دی نوابوبکرصدیق ﷺ اوعمرفاروق ﷺ ډیرچټک هلته ورسیدل کله چی هلته
ورغلونوابوبکرصدیق ﷺ وینا وکړه په هغه ونیاکې یې دانصارو ﷺ ټول صفتونه څه چی
نازل سوی وو هغه ټول یې بیان کړه هیڅ یې هم نه پریښودل چی په دغه مجلس کې یې نه
وی بیان کړی وروسته یې وویل چی تاسوپه دې خبریاست چی نبی کریم ﷺ فرمایلی دی
چی که خلک پریوه لاره روان سی اوانصار ﷺ پربله لاره نوزه به دانصارو ﷺ په لاره روانیږم
اوقسم په الله ﷻ اې سعد ﷺ ته په دې ښه خبریې چی یوه ورځ نبی کریم ﷺ وفرمایل چی
قریش دخلافت والیان اوواکداران دی دقریشوښه دښوتابعدار دی اوبدیې دبدو
تابعداردی ، اوته هم په دې مجلس کې ناست وی ، سعدبن عباده ﷺ ابوبکرصدیق ﷺ ته
وویل تارښتیا وویل موږبه وزیران یو اوتاسوبه امیران یاست .

(۱) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص/ ۲۴۷)
(۲) په لقدعلمت کې لام موطئه للقسم دی په دې وجه ددې ترجمه په قسم په الله سره وسوه ، منه عفاعنه)

په دې روایت کې ښکاره دا راغلی دی چې ابوبکرصدیق ﷺ سعدبن عباده ﷺ ته قسم وركې چې ته ناست وې چې نبی کریم ﷺ وفرمایل چې دخلافت واکی به له قریشو سره وی سعد ﷺ وویل لقدصدقت په دې سره یې دابوبکرصدیق ﷺ تصدیق وکې څکه حافظ ابن کثیر ددې روایت لپاره یو خاص عنوان ایښی دی هغه داسې (ذکراعتراف سعدبن عباده ﷺ بصحة مقالة الصدیق یوم السقیفة)

له عبدالله بن مسعود ﷺ څخه روایت سوی دی چې کله انصارو ﷺ داوویل چې (منا امیر و منکم امیر) یو امیربه له موږ څخه وی او بل به له تاسو څخه وی ، نو عمرفاروق ﷺ وویل ای انصارو ﷺ تاسو په دی خبریاست چې نبی کریم ﷺ حکم کړی دی چې ابوبکرصدیق ﷺ دې خلکو ته لمونځ ورکړی نو تاسو څنګه ترابوبکرصدیق ﷺ مخ ته کیدای سی انصارو ﷺ وویل الله ته پناه وروړو چې موږ ترابوبکرصدیق ﷺ مخ ته سو (رواه النسائی وابویعلی والحاکم وصحیح عن ابن مسعود ﷺ کذافی شرح الشمائل للعلامة القاری جلد ۲ /ص/ ۲۱۹)

دعمرفاوروق ﷺ مطلب داوو چې نبی کریم ﷺ په ځانګړی ډول په ډیرټینګارسره دابوبکرصدیق ﷺ دامامت حکم کړی وو اوخپل نائب اوخلیفه یې ګرزولی وو نو په دې دلیل ابوبکرصدیق ﷺ ترټولوغوره اومخکې دی ..

اودشمائل ترمذی په یو روایت کې راغلی دی (۱) چې کله انصارو ﷺ داوویل چې (منا امیر ومنکم امیر) نو په همدی وخت کې **عمرفاروق** ﷺ **دابوبکرصدیق** ﷺ **درې خویونه بیان کړه** اواعلان یې وکی چې ووایاست چې دادرې خصوصیته له ابوبکرصدیق ﷺ پرته په بل چاکې سته (**اول**) ځانګړتیاداده چې ابوبکرصدیق ﷺ ته په قرآن کریم (ثانی اثنین اذهما فی الغار) ویل سوی دی ابوبکرصدیق ﷺ دنبی کریم ﷺ دویم دی اودهغه دغارثور ملګری دی (**دویم**) داچې ابوبکرصدیق ﷺ ته یې خاص ملګری اوصاحب ویلی دی لکه په دې آیت کې راغلی دی (اذیقول لصاحبه لاتحزن) (**دریم**) داچې الله تعالی دهغه لپاره معیت ملګری

(۱) وفی روایة النسائی وابی یعلی والحاکم وصححه عن ابن مسعود ﷺ انه قال لماقالت الانصار ﷺ منا امیر ومنکم امیر فاتهم عمر بن الخطاب ﷺ فقال یامعشر الانصار الستم تعلمون ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قدامرابابکر ﷺ ان یؤم الناس فایکم یطیب نفساً ان یتقدم علی ابی بکر ﷺ فقالت الانصار ﷺ نعوذبالله ان نتقدم علی ابی بکر ﷺ کذافی شرح الشمائل.. فقالت الانصار منا امیر ومنکم امیر فقال عمر ﷺ من له مثل هذه لصاحبه لاتحزن ان الله معنا الحدیث فاثبت الله تعالی فی هذالایة ثلاثة فضائل لابی بکر ﷺ الاولی ثانی اثنین والثانیة اثبات الصحبة له لقوله تعالی فی هذه الایة .. اذیقول لصاحبه لاتحزن الثالثة اثبات المعیة فی قوله تعالی (ان الله معنا) فاثباته تعالی تلک الفضائل الثلاث نص القرآن یؤذن باحقیته للخلافة کذافی شرح الشمائل للشیخ عبدالرؤف المناوی والعلامة القاری جلد۲/ص/ ۲۲۰. وقال الحافظ العسقلانی فی الفتح جلد۷/ص/ ۲۵ ووقع فی حدیث سالم بن عبید عندالبزار وغیره فی قصة الوفاة فقالت الانصار ﷺ منا امیر ومنکم امیر فقال عمر ﷺ واخذبیدابی بکر ﷺ اسیفان فی غمدواحدلایصطلحان واخذبیدابی بکر ﷺ فقال من له هذه الثلاثة اذهما فی الغار ـ من هما اذیقول لصاحبه .. من صاحبه ... لاتحزن ان الله معنا ... مع من ثم بسط یده فبایعه ثم قال بایعوه فبایعه الناس فتح الباری جلد۷/ص/ ۲۵ مناقب ابی بکر ﷺ)

هر وخت کړی ده هغه داسی (وهو معکم اینما کنتم) دادرې ځانګړتیاوی دابوبکرصدیق ﷺ
دقرآن په نص ثابت دی چی په دې اشاره ودې ته ده چی ابوبکرصدیق ﷺ ترټولو غوره دی
او ترټولو دخلافت حقدار ه دی (کذافی شرح الشمائل للعلامة القاری الشیخ المناوی جلد ۲ /ص / ۲۲۰) عمرفاروق
ﷺ دابوبکرصدیق ﷺ دفضیلت په دلائلو کې یواځی په درې فضیلتو باندی بسنه وکړه چی
هغه دلمرپه څیر روښانه دی وروسته دآیت له سیاق او سباق څخه دابوبکرصدّیق ﷺ دغوره
والی نور دلائل هم راوزی خو عمرفاروق ﷺ یواځی دغه درې دلائل وړاندی کړه پوره آیت
داسی دی: ﴿إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ
لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ وَكَلِمَةُ
اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (۴۰ آیت سورة التوبه) (لومړی) دلیل په دې آیت کې (إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدْ
نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا) له ابوبکرصدیق ﷺ پرته پرټولو دمرستی نه کولوله امله
ملامتیا وویل سوه یواځي ابوبکرصدیق ﷺ ځنی وتلی دی ځکه هغه خوله نبی کریم ﷺ سره
ملګری وو اوله هغه سره یې مرسته وکړه (دویم دلیل) دادی چی دالله ﷻ له لوری څخه
دنبی کریم ﷺ مرسته ابوبکرصدیق ﷺ ته هم ورسیده ځکه ابوبکرصدیق ﷺ له نبی کریم ﷺ
سره یوځای وو نولکه څنګه چی له نبی کریم ﷺ سره دالله ﷻ مرسته وسوه دغه رنګه
دابوبکرصدیق ﷺ سره هم مرسته وسوه (دریم دلیل) دادی چی په (فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ)
کې دعلیه ضمیر په صحیح قول باندی ابوبکرصدیق ﷺ ته راجع دی یعنی الله تعالی خپل
سکون اوډاډ په ابوبکرصدیق ﷺ باندی نازل کې ځکه ابوبکرصدیق ﷺ په نبی کریم ﷺ
باندی ډیرغمجن اوخفه وو الله تعالی په غارثورکې پرده خاص سکون اوډاډ نازل کې (
څلورم دلیل) دادی چی په دې آیت کې ابوبکرصدیق ﷺ ته (ثَانِيَ اثْنَيْنِ) ویلی دی ودې ته
اشاره ده چی ابوبکرصدیق ﷺ په عملی اوعلمی کمالاتو کې درسول الله ﷺ دویم او نائب
دی اودنژدیکت کې اودغارپه انوارو اوتجلیاتو کې دنبی کریم ﷺ ملګری دی .. (پنځم
دلیل) دادی چی په (إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ) کې له صاحب څخه په اجماع دمفسرینو ابوبکرصدیق
ﷺ مراددی الله تعالی په قرآن کریم په ځانګړی ډول ابوبکرصدیق ﷺ ته دنبی کریم ﷺ
صاحب یعنی خاص ملګری اوربښتینی دوست ویلی دی ودې ته اشاره ده چی
دابوبکرصدیق ﷺ ملګرتیا اودوستی به تل پاته وی ددنیاپه ژوندکې به دهغه دوست
اومحبوب وی اوپه عالم برزخ اوآخرت اودحشرپه میدان اوحوض کوثرباندی به هم له هغه
سره یوځای وی اوپه جنت کې به هم له هغه سره ملګری وی ځکه یوشمیرعلماؤ ویلی دی
چی هرڅوک چی دابوبکرصدیق ﷺ له صحابی کیدو څخه انکاروکوی هغه کافردی ځکه
دالله تعالی ددې قول (لِصَاحِبِهِ) څخه منکردی (شپږم دلیل) دادی چی دابوبکرصدیق ﷺ
په هکله یې وفرمایل (لَا تَحْزَنْ) اې ابوبکر ﷺ ته مه خفه کیږه ، داخبره ددې دلیل ده چی
ابوبکرصدیق ﷺ په رسول الله ﷺ عاشق اوپه رسول الله ﷺ ډیرډیرخفه اوغمجن وو

(اووم دلیل) دادی چې دلاتحزن څخه وروسته یې وفرمایل (إِنَّ اللهَ مَعَنَا) دالله تعالی دخاص ملګرتیازیری یې ورکړ چې ددې تفصیل دهجرت په بیان کې تیرسوی دی .
هذاکله توضیح ماافاده العلامة القاری فی شرح الشمائل (شرح شمائل ج۲ /ص/۲۲۰)
بیرته خپلی خبری ته ګرزو: وروسته ابوبکرصدیق ؓ وویل چې دادی عمرفاروق ؓ اوعبیده بن الجراحؓ داواړه دلته شته په دې دواړوکې چې هریوستاسوخوښ وی له هغه سره بیعت وکوي عمرفاروق ؓ اوابوعبیده ؓ وویل قسم په الله ﷻ که داهیڅ امکان لری چې ته دې موجودیې اوموږته دې خلافت ژاکړل سی ته په ټولومهاجرینوؓ کې غوره یې اولمونځ چې ددین ستن ده اوداسلام ترټولولوړاوغوره رکن دی په دې کې ته درسول الله ﷺ قائم مقام اوخلیفه وی اې ابوبکرصدیق ؓ خپل لاس راوړاندی که موږستاسره بیعت کوو ..
په یوروایت کې راغلی دی چې ابوبکرصدیق ؓ عمرفاروق ؓ ته وویل چې لاس راوړاندی کړه چې ستاسره بیعت وکړم عمرفاروق ؓ ابوبکرصدیق ؓ ته وویل چې ته ترټولوغوره یې ابوبکرصدیق ؓ په ځواب کې ورته وویل (انت اقوی منی) ته ترماډیر قوی یې په دې کې خبره یوی اوبلی خواته کیده آخرعمرفاروق ؓ وویل (ان قوتی لک مع فضلک) یعنی زماقوت به ستاله غوره والی سره یوځای کارکوی یعنی غوره خوامیروی اوقوی دهغه وزیروی (کذافی شرح الشمائل للعلامة القاری)
وروسته بیاعمرفاروق ؓ ابوبکرصدیق ؓ ته وویل لاس راوړاندی که چې بیعت درسره وکړو دعِمرفاروق ؓ اوابوبکرصدیق ؓ له ټینګاره وروسته بشیربن سعدانصاری ؓ ولاړسو ترټولومخکې یې له ابوبکرصدیق ؓ سره بیعت وکي بیاعمرفاروق ؓ اوبیاامین الامة ابوعبیده بن الجراح ؓ بیعت ورسره وکي کله چې حباب بن منذر ؓ ولیدل چې بشیربن سعدؓ له ابوبکرصدیق ؓ سره بیعت وکی نوموړی وویل اې بشیرؓ تادخپلوئ لحاظ ونه ساتتی اودخپل آکادزوی سعدبن عباده ؓ سره دې بیعت ونه کي اوتاله ده سره دکین له کبله بیعت ونه کړ، بشیربن سعدؓ په ځواب کې ورته وویل چې قسم په الله ﷻ که داسی خبره وی بلکې خبره داسی ده چې زه دمهاجرینو څخه دهغوئ حق اخیستل نه غواړم اوبل داچې داوس قبیله دخزرج قبیلی امارت نه منی دبشیربن سعدؓ داویره وه چې که له سعدبن عبادهؓ سره بیعت وسی اوامارت په خزرج کې راسی نوبیابه اوس قبیله له دې غوروالی څخه هیڅکله برخمنه نه سی اسیدبن حضیرؓ داوس قبیلی مشر هلته ناست وو هغه داوس قبیلی خلکوته وویل ولاړسی له ابوبکرصدیق ؓ په لاس بیعت وکي خلک ولاړسو اوله ابوبکرصدیق ؓ سره په لاس بیعت وکي ددوئ په بیعت سره دسعدبن عباده ؓ اودخزرج قبیلی امیدونه پای ته ورسیدل تردی وروسته له څلورو

طرفو څخه صحابه کرام ؓ د ابوبکر صدیق ؓ د بیعت لپاره راولاړسو دومره ازدحام سو چې د پښې د ایښودلو ځای نه وو سعد بن عباده ؓ په یو ګدي ناست وو یوسړي وویل وګوری هسې نه چې سعد یا بکریو مړنه شي ،عمر فاروق ؓ وویل الله ﷻ دی سعد مړکي سعد ؓ ولاړسو کورته ولاړی او خلک به راتلو له ابوبکر صدیق ؓ سره به یې بیعت کوی بیرته به کوروته ستنیدل ، **ددې ځای له بیعت وروسته دټولو صحابه کرام ؓ بیعت !**

لنډه داچې ابوبکر صدیق ؓ د مهاجرینو ؓ او انصارو ؓ په اجماع سره خلیفه وټاکل سو اوله بیعت څخه وروسته غونډه پای ته ورسیده دا بیعت د دوشنبی په ماښام وسو په کومه ورځ چې نبی کریم ﷺ وفات سو یعنی دلومړی خور ۱۲ دولسمه کال یوولسم ۱۱ هجری د دوشنبی په ماښام دا ځانګړی بیعت وسو او عام بیعت بیا دویمه ورځ د سه شنبی په ورځ په مسجد نبوی کې په منبر باندی وسو (۱) ...د سقیفه د بیعت په دویمه ورځ یعنی د سه شنبی په ورځ ټول صحابه کرام ؓ په مسجد نبوی کې راټول سوپه دوئ کې مشران صحابه کرام ؓ که مهاجر ؓ وو او که انصار ؓ وو ټولو بیعت وکي لومړی عمر فاروق ؓ په منبر کینستی او یو څولنډی خو جامعی خبری یې وکړی او ابوبکر صدیق ؓ ناست وو

دعمر فاوق ؓ خطبه ترعام بیعت کولو مخکې ! عمر فاروق ؓ وویل زما هیله وه چې د رسول الله ﷺ وفات به ترمونږ ټولو وروسته وی اوس که محمد صلی الله علیه وسلم وفات سوی دی نوان شاء الله په دین کې به هیڅ زیان نه راځي ځکه الله تعالی زمونږ په مینځ کې لاربنود اورڼا (قرآن) پری ایښي دی چې زمونږ د سمی لاری لامل دی اوله رسول الله ﷺ څخه وروسته ابوبکر صدیق ؓ په مونږکې شته ژوندی دی او هغه د رسول الله ﷺ د غار ثور ملګری او ثانی اثنین دی له دوو څخه یو دی او د هغه ځانګړی مخلص دوست دی په ټولو مسلمانانو کې ابوبکر صدیق ؓ د ټولو کارو د تصرف کولو حقداره دی نو اې مسلمانانو ولاړسی اوله هغه سره په لاس بیعت وکي (۲) په یو روایت کې راځی چې عمر فاروق ؓ وفرمایل اې مسلمانانو وایاست چې له ابوبکر صدیق ؓ پرته بل څوک دی چې هغه ته الله ﷻ (ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ) ویلی دی او هغه څوک دی چې الله تعالی د خپل رسول ﷺ د خاص ملګری ورته ویلی دی (إِذْ يَقُوْلُ لِصَاحِبِهِ) او هغه څوک دی چې الله تعالی په ځانګړی ډول باندی له هغه سره وی (إِنَّ اللهَ مَعَنَا) لنډه داچې د هغه غوره صفات او خویونه یې بیان کړه چې ترآسمان لاندی د ځمکی پر سر هیڅ یو بل داسی څوک نسته چې په هغه کې دی دا غوره صفات وی پرته له ابوبکر صدیق ؓ نو له هغه سره د خلافت په حق

(۱) قال الحافظ ابن کثیر قلت کان هذا (ای امر البیعة فی السقیفة فی بقیة یوم الاثنین فلما کان الغد صبحه یوم الثلاثاء اجتماع الناس فی المسجد فتمت البیعة من المهاجرین والانصار ؓ تامة وکان ذلک قبل تجهیز رسول الله صلی الله علیه وسلم تسلیما کذا فی البدایه والنهایه جلد۵/ص/۲۴۸.

(۲) قال البخاری انبأ نا ابراهیم بن موسی ثنا هشام عن الزهری اخبرنی انس بن مالک ؓ انه سمع خطبة عمر ؓ الاخیرة حین جلس علی المنبر وذلک الغد من یوم توفی رسول الله صلی الله علیه وسلم وابوبکر ؓ صامت لایتکلم قال کنت ارجوا ان یعیش رسول الله صلی الله علیه وسلم حتی یدبرنا یرید بذلک ان یکون اخرهم اولی المسلمین بامورکم فقوموا فبایعوه وکانت طائفة قد بایعوه قبل ذلک فی سقیفة بنی ساعدة وکانت بیعة العامة علی المنبر

حق کې څوک شریک کیدای سی بنه پوه سی چې چاته الله تعالی ثانی اثنین ویلی دی هغه بیشکه لاثانی دی نو اې مسلمانانو تاسو دې لاثانی ته رامخکې سی او له هغه سره په لاس بیعت وکوی د رسول الله ﷺ د لاس مبارک څخه وروسته دا دویم لاس دی چې دده د دویم بیا نسته

عمرفاروق ؓ له ابوبکرصدیق ؓ څخه دبیعت اخیستو لپاره غوښتنه وکړه !

عمرفاروق ؓ چې کله له خطبی خلاص سو نو ابوبکرصدیق ؓ ته یې وویل (اسعد المنبر) منبرته پورته شه ؟ ابوبکرصدیق ؓ لږځنډوکې مګر عمرفاروق ؓ بیا بیا ټینګار پری وکوی وروسته ابوبکرصدیق ؓ په منبرباندی کینستی او ټولو صحابه کرام ؓ له ده سره په لاس بیعت وکی (۱)

تر بیعت وروسته د ابوبکرصدیق رضی الله تعالی عنه لومړنی خطبه !

ابوبکرصدیق ؓ د عمرفاروق ؓ په ټینګار سره په منبرباندی کینستی مګر پرکومه زینه چې به نبی کریم ﷺ کینستی تر هغه لاندی په دویمه زینه باندی کینستی او له عامو مسلمانانو یې بیعت واخیستی له بیعت چې کله خلاص سو نو حاضرینو ته یې داسی وفرمایل : امابعد ایهاالناس فانی قدولیت علیکم ولست بخیرکم فان احسنت فاعینونی وان اسأت فقومونی الصدق امانة والکذب خیانة والضعیف فیکم قوی عندی حتی ازیح علته ان شاء الله تعالی والقوی فیکم ضعیف حتی آخذمنه الحق ان شاء الله تعالی لایدع قوم الجهاد فی سبیل الله الاضربهم الله بالذل ولاتشیع فی قوم قط الفاحشة الاعمهم الله بالبلاء اطیعونی مااطعت الله ورسوله فاذاعصیت الله ورسوله فلاطاعة علیکم قوموا الی صلاتکم یرحمکم الله (وهذااسنادصحیح کذافی البدایه والنهایه (۲)

ژباړه : اې خلکو ماته ستاسو چاری او امارت راوسپارل سو اوزه تر تاسو غوره نه یم که ما ښه کارونه کول نو تاسو به زما مرسته کوې او که کوم ناوړه کاروو نو تاسو به ما سمی لاری ته راولی ربښتیا ویل امانت دی او دروغ ویل خیانت دی او کوم څوک چې په تاسو کې کمزوری وی هغه زما په نزد قوی دی تر دی چې زه د هغه تکلیف لیری نه کړم یعنی د هغه حق وانه خلم څوک چې په تاسو کې زورور دی هغه زما په نزد کمزوری دی تر دی پوری چې زه له هغه څخه د کمزوری حق وانه خلم کوم قوم چې د الله ﷻ په لاره کې جهاد پریږدی الله ﷻ به هغوئ ذلیل کوی او کوم قوم چې په هغه کې فحاشی عامه سی الله ﷻ یې په مصیبتو اخته کوی نو که ما د الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ پیروی کوله تاسو زما خبره منی او که زه د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ نافرمانی کوم نو په تاسو باندی زما امر منل نسته اوس د لمانځه وخت دی ولاړسی الله ﷻ دې پر تاسو مهربانی وکړی آمین یارب العالمین)

(۱) اصل عبارت داسی دی قال الزهری عن انس بن مالک ؓ سمعت عمر ؓ یقول یومئذلابی بکر ؓ اصعدالمنبرفلم یزل به حتی صعدالمنبرفبایعه الناس عامة کذافی البدایه والنهایه جلد۵/ص/۲۴۸)

(۲) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص/ ۲۴۸، شرح شمائل جلد ۲ /ص/ ۲۲۱، کنزالعمال جلد ۲ /ص/ ۲۲۲)

موسی بن عقبه په مغازی کې او حاکم په مستدرک کې له عبدالرحمن بن عوف ﷺ څخه روایت کړی دی چې ابوبکرصدیق ﷺ داسی خطبه ولوسته او حاکم دې ته صحیح ویلی دی: خطب ابوبکرﷺ فقال والله ما کنت حریصاً علی الامارة یوماً ولیلة قط ولا کنت راغباً ولاسألتها الله فی سر وعلانیة ولکنی لشفقت من الفتنة ومالی من الامارة من راحة لقد قلدت امراعظیماً مالی به من طاقة ولا ید الا بتقویة الله (کذافی شرح الشمائل للعلامة القاری (۱)

ژباړه: ابوبکرصدیق ﷺ خطبه ولوسته او داسی یې وفرمایل چې قسم په الله ﷻ که ما هیڅ وخت د امارت او خلافت هیڅ وخت غوښتنه کړی وی نه په ورځ کې او نه په شپه کې او نه ومی وهغه خواته میلان کړی دی او نه مې له الله تعالی څخه دعاء غوښتی ده نه په پټه نه په ښکاره مګر ماله دی ویری چې هسې نه یوه فتنه راپورته سی په ناخوښه زړه مې امارت ومنی او ماته په امارت کې هیڅ آرام نسته زما پرغاړه باندی یو لوی درونډ بار واچول سو چې زه یې د پورته کولو توان هم نلرم مګر دا چې الله تعالی زما مرسته وکړی ..

او د کنزالعمال په کتاب الخلافة کې د ابوبکرصدیق ﷺ خطبه په داسی الفاظو رانقل سوی

عن ابی بکرﷺ انه قال یاایها الناس ان کنتم ظننتم انی اخذت خلافتکم رغبة فیها اوارادة استیثارعلیکم وعلی المسلمین فلا والذی نفسی بیده مااخذتها رغبة فیها ولااستیثارا علیکم ولاحرصت علیها لیلة ولا علانیة ولقد قلدت امراعظیماً لاطاقة لی به الاان یعین الله تعالی ولوددت انها الی ای اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم علی ان یعدل فیها فهی الیکم رد ولابیعة لکم عندی فادفعوا لمن احببتم فانما انا رجل منکم (رواه ابونعیم فی فضائل الصحابةﷺ)

ژباړه: ابوبکرصدیق ﷺ داسی خطبه ولوسته چې ای خلکو که ستاسو دا فکروی چې ما خلافت په دې وجه قبول کړی دی چې زه د خلافت او امارت سره مینه لرم یا پر مسلمانانو باندی مشری او لوی والی خوښوم نو قسم په هغه الله ﷻ باندی چې د هغه په لاس کې زما روح دی ما په دې نیت سره خلافت نه دی منلی قسم په الله ﷻ که ما هیڅ وخت نه د شپې او نه د ورځې په یوه ساعت کې هیڅ وخت د امارت غوښتنه کړی وی نه په پټه او نه په ښکاره ماله الله ﷻ څخه دعاء غوښتی وی زماهیله خو دا ده چې له ما پرته دې بل چاته دا منصب وسپارل سی چې هغه په مسلمانانو کې عدل وکړی او اوس تاسوته دا وایم چې ستاسو بیعت تاسوته بیرته سپارم او کوم بیعت چې موله ماسره کړی دی هغه ټول ختموم اوس چې ستاسو خوښه وی امارت او خلافت هغه ته وسپاری زه هم له تاسو یو تن یم والسلام (۲)

---

(۱) شرح الشمائل جلد ۲ /ص/ ۲۲۲)
(۲) کنزالعمال جلد ۳ /ص/ ۱۳۱ کتاب الخلافة)

دعلی کرم الله وجهه بیعت له ابوبکرصدیق رضی الله تعالی عنه سره !

کله چې صحابه کرام ﷺ بیعت وکي نوابوبکرصدیق ﷺ وصحابه کرامﷺ ته وکتل په دوی کې یې علی ﷺ اوزبیرﷺ ونه لیدل وې فرمایل چې زه په دې غونډه کې علی ﷺ اوزبیرﷺ نه وینم هغه هم راوغواړی له انصاروﷺ څخه یوڅوک ولاړسو اوعلي ﷺ یې راوغوښتی کله چې هغه راغلی ابوبکرصدیق ﷺ ورته وویل ای درسول الله ﷺ داکازویه اودهغه زومه، آیاته دمسلمانانوپه مینځ کې بیلوالی راولي اوزبیرﷺ ته یې هم همداسی وویل ؟ علی ﷺ اوزبیرﷺ وویل چی ای درسول الله ﷺ خلیفه موږمه ملامتوه موږ په مسلمانانوکې هیڅ بیلوالی نه غواړو اوخپل عذریې داسی بیان کی :

قال علی ﷺ والزبیرﷺ ماغضبنا الا لانا اخرنا عن المشورة وانانری ابابکرﷺ احق الناس بها انه صاحب الغار وانالنعرف شرفه وخیره ولقدامره رسول الله صلی الله علیه وسلم ان یصلی بالناس وهو حی (اسنادجید ولله الحمدوالمنة (۱) ژباړه : علی ﷺ اوزبیرﷺ وویل موږ په هیڅ شئ باندی خفه نه یویوائې داګیله موده چې له موږسره دخلافت په اړه مشوره نه وسوه اوپردې یقین لرو چې دخلافت ډیر لائق اوحقدار ترټولوابکرصدیق ﷺ دی هغه دنبی کریم ﷺ دغارملګری دی اوموږته دهغه غوره والی اودهغه ښه والی ښه معلوم دی اوړښتیاهم نبی کریم ﷺ په خپل ژوندی کې هغه دلمانځه لپاره امام ټاکلی وو چې خلکوته لمنځونه ورکړی داهم دهغه دغوره والی اوښه والی دلیل دی ،، ددې روایت سندډیر کره دی ، البدایه والنهایه وازالة الخفاء

وفی روایة انه رضیه لدیننا افلانرضاً لدنیانا) اوپه یوه روایت کې داسی دی چې علی ﷺ وفرمایل چې رسول الله ﷺ ابوبکرصدیق ﷺ زموږددین لپاره خوښ کړی دی نوآیاموږ به ابوبکرصدیق ﷺ ددنیالپاره نه غوره کوو ،، دوئ دواړوداخبره وکړه وروسته یې له ابوبکرصدیق ﷺ سره په لاس بیعت وکي (اخرجه الحاکم وازالة الخفاء جلد ۲ /ص/ ۲۷)

ابوبکرصدیق ﷺ له علی ﷺ اوزبیرﷺ څخه معذرت وغوښتی اوورته وې فرمایل چې قسم په الله ﷻ که مادامارت یوه ذره کوښښ هم کړی وی اونه می یووخت په زړه کې مینه ورسره پیداسوی ده اونه مایووخت له الله تعالی څخه نه په پټه اونه په ښکاره دامارت غوښتنه کړی ده یوائې دفتنی د راپورته کیدو له ویری می داکار وکي چې که وځنډیږی هسی نه چې په مسلمانانوکې فتنه راپورته سی .. (۱)

(۱) البدایه والنهایة جلد۵/ص/۲۵۰.. ازالة الخفاء جلد۱/ص/۲۱۲)

(۲) قال الامام احمدحدثناعلی بن عباس ثنا الولیدبن مسلم اخبرنی یزیدبن سعیدعن عبدالملک بن عمیرعن رافع الطائی رفیق ابی بکرالصدیق ﷺ فی غزوة ذات السلاسل قالت وسألته عماقیل فی بیعتهم فقال وهویحدثه عماتقاولت به الانصارﷺ وماکلمهم به وکلم به عمربن الخطاب ﷺ وماذکرهم به من امامتی ایاهم بامررسول الله صلی الله علیه وسلم فی مرضه فبایعوالی لذلک وقبلتهامنهم وتخوفت ان تکون فتنة بعدهاردة وهذااسنادجیدقوی ومعنی هذاانه ﷺ انماقبل الامامة تخوفاان یقع فتنة اربی من ترک قبولهارضی الله عنه وارضاه کذافی البدایه والنهایه جلد۵/ص/۲۲۷) اوپه یوروایت کې راځی (فقال رأی ابوبکرﷺ ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قبض والناس حدیث عهدبکفرفخفت علیهم ان یرتدوا وان یختلفوا فدخلت فیها واناکاره ولم یزل بی اصحابی فلم یعتذرحتی عذرته (رواه ابن راهویه والعدنی والبغوی وابن خزیمة کذافی کنزالعمال جلد۳/ص/۱۲۵)

شیعه ګان وایې چې له علی ﷜ څخه نه چاپوښتنه وکړه اونه یې ورو غوښتی نوشیعه ګان دی داووایې چې له ابوبکرصدیق ﷜ اوعمرفاروق ﷜ څخه چاپوښتنه وکړه اوچاوروغوښتل دوئ خویوائحی ددې لپاره ورغلی وو چې هسې نه چې په مسلمانانوکې یوه فتنه راپورته سی اوبل داچې دخلافت کارددوئ په نظرغټ کارنه وو چې په دې وجه یې پرې ایښي وای چې ودریږه چې فلانی اوفلانی راسی که دوئ څنډکړی وای دمسلمانانوپه مینځ کې دجګړی دپیلید وویره وه ..

داخبره به پریږدو ځکه علی ﷜ اوزبیر﷜ په لومړی سرکې له ابوبکرصدیق ﷜ سره په لاس بیعت وکړي وقدصح ابن حبان وغیره من حدیث ابن حبان وغیره ان علیا بایع ابابکر﷜ فی اول الامر(۱)

ژباړه : ابن حبان اونورود ابوسعیدخدری ﷜ ودې روایت ته صحیح ویلی دی چې په هغه کې یې داسی بیان کړی دی چې علی ﷜ په لومړی سر کې له ابوبکرصدیق ﷜ سره په لاس بیعت وکړ

حافظ ابن کثیروایې چې ښه اوحق خبره داده چې علی ﷜ په لومړی سرکې له ابوبکرصدیق ﷜ سره په لاس بیعت کړی دی، علی ﷜ په هیڅ وخت کې هم له ابوبکرصدیق ﷜ څخه نه دی بیل سوی اوټول لمنځونه به یې دابوبکرصدیق ﷜په اقتداء کول (۲)

اوله ابوسعیدخدری ﷜ څخه پرته له نوروصحابه کرام ﷡ څخه هم روایت سوی دی چې علی ﷜ په پیل کې دابوبکرصدیق ﷜په لاس باندی بیعت وکړچې هغه دحاکم څخه پرته ابوداؤد طیالسی اوابن سعداوابن ابی شیبة اوابن جریراوبیهقی اوابن عساکر روایت کړی دی اوپه صحیح بخاری کې له عائشه صدیقه ﵂ څخه روایت سوی دی چې علی ﷜ شپږمیاشتی وروسته چې کله فاطمه الزهراء ﵂ وفات سوه ترهغه وروسته یې له ابوبکرصدیق ﷜ سره بیعت وکې

یوشمیرعلماؤ دبخاری وروایت ته ترجیح ورکړی ده اوامام بیهقی بیاداابن حبان روایت ترجیح ورکړی ده اویوشمیرنوروعلماؤ بیاددې دواړوروایتوپه مینځ کې داسی تطبیق کړی دی چې علی ﷜ خپیوځل په لومړی سر کې بیعت وکې مګروروسته چې کله دفدک بیښه منځ ته راغله اودغم اوخفګان په وجه فاطمة الزهراء ﵂ ناروغه سوه په همدې وخت کې علی ﷜ له ابوبکرصدیق ﷜ سره راشه درشه لږسوه نوخلکودافکروکې چې علی ﷜ دابوبکرصدیق ﷜ په خلافت باندی خوښ نه دی نودخلکوددې وهم دلیرې کولولپاره علی ﷜ په یوه لویه غونډه کې دویم ځل بیعت وکې نودادویم بیعت دی دادلومړنی بیعت نوی والی وو (۳)

(۱) ازالة الخفاء جلد ۲ /ص /۲۷، سیرت حلبیه جل۳ /ص /۳۶۰، فتح الباری جلد ۷ /ص/ ۳۷۹)
(۲) البدایة والنهایة جلد ۵ /ص /۲۴۹)
(۳) کنزالعمال جلد ۳ /ص /۲۳۱،، فتح الباری جلد ۷ /ص/ ۳۷۹)

په صحيح بخاري کې له عائشه صديقه ﷞ څخه روايت سوی دی چی د فاطمة الزهراء ﷞ له وفات وروسته علی ﷜ ابوبکرصديق ﷜ ته پيغام وليږی چی ته زما کورته راسه مگر بل څوک به له تاسره نه وی (اشاره وعمرفاروق ﷜ ته وی ځکه هغه سخت دی) او ابوبکر صديق ﷜ نرم دی عمرفاروق ﷜ چی کله خبرسو نو ابوبکرصديق ﷜ ته يې وويل چی قسم په الله ﷻ که ته يواځی ولاړسی ، ابوبکرصديق ﷜ وويل قسم په الله ﷻ زه به خامخا يواځی ځم زه دا هيله نه لرم چی هغه به له ما سره څه چلند وکړی کله چی ابوبکرصديق ﷜ وعلی ﷜ ته ورغلی نو علی ﷜ د حمد او ثناء ويلو وروسته وويل (انا قد عرفنا فضلک وما اعطاه الله ولم تنفس عليک خيرا ساقه الله اليک ولکنک استبددت(۱) علينا بالامر وکنا نری لقرابتنا من رسول الله صلی الله عليه وسلم نصيبا حتی فاضت عينا ابی بکر ﷜ فلما تکلم ابوبکر ﷜ قال والذی نفسی بيده لقرابة رسول الله صلی الله عليه وسلم احب الی ان اصل قرابتی واما الذی شجر بينی وبينکم من هذه الاموال فلم آل فيها عن الخير ولم اترک امرا رأيت رسول الله صلی الله عليه وسلم يصنعه فيها الا صنعته فقال علی لابی بکر ﷜ موعدک العشية للبيعة فلما صلی ابوبکر ﷜ الظهور فی المنبر فتشهد وذکر شانُ علی ﷜ وتخلفه عن البيعة وعذره بالذی اعتذر اليه ثم استغفر وتشهد علی ﷜ تعظم حق ابی بکر ﷜ وحدث انه لم يحمله علی الذی صنع نفاسة علی ابی بکر ﷜ ولا انکار للذی فضل الله به لکنا کنا نری لنا فی هذا الامر نصيبا فاستبد علينا فوجدنا فی انفسنا فسر بذلک المسلمون وقالوا اصبت)

ژباړه : اې ابوبکرصديق ﷜ موږ ستا شرافت عزت او غوره والی ښه پيژنو او کوم خير او عزت يعنی خلافت چی الله تعالی تا ته درکړي موږ يوه ذره هم په دې کې کين او حسد نه کوو مگر زموږ دا گيله ده چی د خلافت کار يواځی زموږ له مشوری پرته سرته ورسيدی او د رسول الله ﷺ د خپلوی په وجه په مشوره کې زموږ هم حق شته علی ﷜ دا سی گيلی او شکايتونه کول د ابوبکرصديق ﷜ له سترگو اوښکی بهيدلی ابوبکرصديق ﷜ دده په ځواب کې وويل اې علی ﷜ قسم په هغه الله ﷻ چی زما روح د هغه په لاس کې دی د رسول الله ﷺ خپلوی ما ته تر خپلی خپلولی ډيره محبوبه ده او د فدک يعنی د بنونضير د مالو په اړه چی کوم اختلاف پيښ سو نو په هغه کې ما هم يواځی د خير او نيکی پرته بله لار نه ده غوره کړی او د رسول الله ﷺ طريقه مې اختيار کړه لکه څنگه چی به رسول الله ﷺ د دې مالو ويش کوی ما هم هغه رنگه وکړل علی ﷜ ابوبکرصديق ﷜ ته وويل چی زما له تاسره وعده ده چی تر زوال وروسته به بيعت درسره کوم ابوبکرصديق ﷜ چی کله د ماپښين له لمانځه فارغ

---

(۱) قوله ولکنک استبددت بالامر قال المازری ولعل عليا ﷜ اشار الی ان ابابکر ﷜ استبد عليه بامر عظيم کان مثله عليه ان حضره فيها ويشاوره اوانه اشار الی انه لم يستشر فی عقد الخلافة له اولا والعذر لابی بکر ﷜ انه خشی من التأخر عن البيعة لاختلاف ماکان وقع من الانصار ﷜ کما تقدم فی حديث السقيفة فلم ينتظره . فتح الباری جلد۷/ص/۴۷۹)

سو نو منبرته وختی او د الله حمد او ثناء یې وویل وروسته یې د علی ﷛ شان او دهغه فضائل او دهغه دبیعت نه کولو او دوروسته والی عذربیان کي او دهغه لپاره یې ښښنه وغوښته اوله منبره راکښته سو دده له خبرو وروسته علی ﷛ دالله حمد او ثناء بیان کړه او بیا یې دابوبکرصدیق ﷛ فضائل او حقوق بیان کړه اوله ابوبکرصدیق ﷛ سره یې په لاس بیعت وکي او دا یې وویل له ما چي کوم وروسته والی سوی دی ددې وجه معاذالله دانه وه چي زه دابوبکرصدیق ﷛ په خلافت باندی څه حسدیا کین کوم اونه داوجه ده چي زما دهغه دفضیلت او مرتبی څخه انکارکړی دی بلکې یواځي له دې کبله وځنډیدم چي په دې کارکې زموږهم دمشوری حق وو بایدله موږ څخه مشوره اخیستل سوی وای مګر ابوبکرصدیق ﷛ یواځی داکاروکي اوزموږ له مشوری پرته یې داکارسرته ورسوی نو ځکه موږ په زړه کې یو څه خفه غوندی سو مسلمانانو چي کله دعلی ﷛ خبری واوریدی ډیر خوشحاله سو او ټولو ﷛ ته وویل اصبت واحسنت ، یعنی تا ښه وویل او حق دی آداکي له دې ټولو روایتو څخه داخبره درښا ورڅی په ښیر څرګندیږی چي علی ﷛ دابوبکرصدیق ﷛ په غوره والی اودخلافت په اهلیت کې یوه ذره شک هم نه وو اونه یې په خلافت صدیقی باندی حسد او غبطه وه او په ډیره خوشالی او مینه سره یې له ابوبکرصدیق ﷛ سره په لاس بیعت وکي او کوم شکایت اوګیله چي وه نو هغه دمحبت په بنیاد وه خفګان خوله خپلووی له پردو څه ګیله کیږی بلکې له دې څرګندیږی چي دعلی ﷛ زړه دابوبکرصدیق ﷛ له مینی ډک وو اودهغه په غوره والی کې دده یوه ذره شک هم نه وو له بیعت شاته والی معاذالله دکین اوحسدپه وجه نه وو بلکې یودوستانه او مخلصانه ګلیه و ه دناز په دول وه دهغې هیڅ حقیقت نه وو ابوبکرصدیق ﷛ خوسقیفه ته دخپل بیعت داخیستو لپاره نه ووتلی بلکې دمهاجرینو ﷛ اوانصارو ﷛ دکورنی جګړی دویری له کبله تللی وو اوابوبکرصدیق ﷛ خوهلته دخپل بیعت غوښتنه هم نه ده کړی بلکې دغونډی ټولو خلکو په اتفاق سره له ده سره بیعت وکي اوده یواځی له دی ویری بیعت قبول کی چي هسی نه چي په مسلمانانو کې فتنه راپورته نه سی بیابه خبره له واکه وتلی وی په داسی نازک وخت کې خبره دې ته پریښودل چي فلانی نه دی راغلی اوله فلانی سره مشوره نه ده سوی مناسب کارنه دی ابوبکرصدیق ﷛ چي کله علی ﷛ ته داخبری وکړی نو دعلی ﷛ هم ټوله ګیله اوشکایت لیری سو او په زړه اوډیره خوشالی سره یې له ابوبکرصدیق ﷛ سره بیعت وکي .

علامه حلبی په سیرت حلبیه کې وایې چي کله مهاجرین ﷛ اوانصار ﷛ رایوځای سو نو ابوبکرصدیق ﷛ دعلی ﷛ دحاضریدو لپاره یو څوک ولیږل کله چي علی ﷛ راغلی نو داسی یې وفرمایل :

ماخلفک یاعلی من امر الناس قال خلفنی عظیم المعتبة ورأیتکم استقللتم برأیکم فاعتذر الیه ابوبکر بخوف الفتنة لواخرتم اشرف علی الناس وقال ایها الناس هذاعلی بن ابی طالب ﷺ لابیعة لی فی عنقه وهو بالخیار عن امر الا وانتم بالخیار جمیعاً فی بیعتکم فان رأیتم لها غیری فانا اول من یبایعه فلماسمع ذلک علی کرم الله وجهه زال ماکان قد داخله فقال اجل لانری لها غیرک امدد یدک فبایعه هو والنفر الذین کانوا معه الخ (۱)

ژباړه : اې علی ﷺ ته له بیعت کولوکوم کار شاته کړی یې علی ﷺ وویل زه ډیره لویه ګیله لرم څکه شاته سوی یم هغه داده چې تاسو زموږله مشوری پرته داکارسرته رسولی دی ابوبکرصدیق ﷺ عذروغوښتی وې ویل چې هغه وخت ډیر نازک وو که موږهغه وخت داکارسرته نه وای رسولای نودفتنی دراپورته کیدو ویره وه اوبیاابوبکرصدیق ﷺ خلکوته مخ واړوی ورته وې ویل اې خلکو داعلی بن ابی طالب ﷺ دی تراوسه پوری دعلی ﷺ په غاړه کې زمادبیعت امیل نسته هغه ته خپل اختیاردی چې څنګه دهغه خوښه وی هغسی دی وکوی له ماسره بیعت کوی اوکه یې نه کوی اوتاسوکه څه هم له ماسره بیعت کړی دی مګر تاسوته هم پوره واک شته چې خپل بیعت بیرته واخلی اوکه له ماپرته له بل چاسره بیعت کول غواړی نوتاسوته دخپل واک یاست چې ستاسوخوښه وی له هغه چاسره بیعت وکوی له هغه امیرسره به زه ترټولومخکې بیعت کوم ابوبکرصدیق ﷺ چې کله داخبری وکړی نودعلی ﷺ ټولی ګیلی اوشکایتونه له زړه ووتل اوداسی یې وفرمایل اې ابوبکرصدیق ﷺ ته ترټولوډیر دخلافت اهل یې خپل لاس راوړا ندی که چې بیعت درسره وکړم علی ﷺ اودهغه ملګروټولوله ابوبکرصدیق ﷺسره په لاس بیعت وکړ

سعدبن عباده ﷺ هم له ابوبکرصدیق ﷺ سره بیعت وکړ!

دبنی ساعده په سقیفه کې ټولوصحابه کرامﷺ له ابوبکرصدیق ﷺ سره په لاس بیعت وکړ مګر سعدبن عباده ﷺ له بیعت کولوڅخه انکاروکړ اوکورته ولاړی ترڅو ورځوپوری ابوبکرصدیق ﷺ څه ونه ویل عمرفاروق ﷺ وویل چې له سعدبن عباده ﷺ څخه هرومروباید بیعت واخیستل سی ، بشیربن سعد ﷺ وویل هغه پرخپل حال پریږدی یوځل یې انکاروکړ په دویم ځل څیړلوسره داویره سته چې دکورنی اوقوم خلک دهغه دپلوی لپاره راپورته نه سی هسی نه چې خبره ترجګړی اووینی تویولوورسیږی ټولوداراېه خوښه کړه ، سعدبن عباده ﷺ له دې پیښې وروسته له ابوبکرصدیق ﷺ سره په لمانځه کې نه دی شریک سوی په بل مسجد کې لمنځونه کول اونه یې له ابوبکرصدیق ﷺ سره خبری کولی ترڅوپوری چې ابوبکرصدیق ﷺ وفات سو دابوبکرصدیق ﷺ له وفات وروسته سعد ﷺ شام ته ولاړی اوپه شام کې وفات سو امام طبری وایې چې سعدبن عباده ﷺ هم په هغه ورځ یوګړی وروسته له ابوبکرصدیق ﷺ بیعت وکړ ، والله اعلم)

(۱) سیرة حلبیة جلد ۳ /ص/ ۳۶۰)

ابوبکرصدیق رضی الله تعالی عنه عمرفاروق ﷺ ته ګیله کوی !

ابوبکرصدیق ﷺ دفتنې اواختلاف دراپورته کیدو له ویرې اودخلکوپه ټینګارسره خلافت ومنی مګر په زړه کې ډیر غمجن اوخفه وو ځان ته یې ویل چې تاولی دخلافت دروندبار پرسرکیښنودی ډیرغمجن اوخفه وو په کورکې کېنستی (۱) عمرفاروق ﷺ چې کله ورغلی نوابوبکرصدیق ﷺ ډیر ملامت کې اوګیله یې ورته وکړه چې تازه په دې غم کې واچولم ځکه په خلکوکې پریکړه کول ډیر ستونزمن کاردی عمرفاروق ﷺ تسلی ورکړه اوورته وې فرمایل چې آیاتادنبی کریم ﷺ داارشادنه دی اوریدلی چې امیر اوحاکم که اجتهادوکړی اوحق ته ورسیږی نودهغه لپاره دوه اجره دی اوکه په اجتهادکې خطاء سی نودهغه لپاره یواجردی ، ابوبکرصدیق ﷺ چې دعمرفاروق ﷺ تسلی اودنبی کریم ﷺ داارشادواوریدی غم یې څه سپک سو (ابن راهویه اوخیثمه فی فضائل الصحابه ﷺ (۲)

په یوبل روایت کې راغلی دی چې ابوبکرصدیق ﷺ درې ورځې دروازه بنده کړی وه اوپه کورکې ناست وو کله چې یې مسجدته تشریف راوړی نوپه منبرباندی ودریدی اوداسې یې وفرمایل : ایها الناس قد اقلتکم بیعتکم فبایعوا من احببتم کل ذلک یقوم الیه علی بن ابی طالب ﷺ فیقول لا والله لانقیلک ولانستقیلک من ذالذی یؤخرک وقد قدمک رسول الله صلی الله علیه وسلم (۳)

ژباړه : اې خلکوزه ستاسوبیعت بیرته درسپارم تاسوچې له هرچاسره غواړی بیعت وکې په وار وار یې داوویل چې هرځل به علی ﷺ ولاړسو اوداځواب به یې ورکوی چې قسم په الله ﷻ که داسې وسی مونږنه له تاسره بیعت ماتوو اونه یې بیرته درځخه اخلو څوک دی چې تاشاته کړی کله چې ته رسول الله صلی الله علیه وسلم مخ ته کړی یې

په بحرین یاعمان کې له عمروبن العاص ﷺ څخه دخلکوپوښتنه !

عن یحی بن سعید عن القاسم بن محمد قال توفی رسول الله صلی الله علیه وسلم وعمروبن العاص ﷺ بعمان اوبالبحرین فبلغتهم وفاة رسول الله صلی الله علیه وسلم واجتماع الناس علی ابی بکر ﷺ فقال له اهل الارض من هذا الذی اجتمع الناس علیه ابن صاحبکم قال لا قالوا فاخوه قال لا قالوا فاقرب الناس الیه قال لا قالوا فماشأنه قال اختار وخیرهم فامروه فقالوا لن یزالوا بخیر مافعلوا هذا (ابن جریر (۴)

ژباړه : یحی بن سعیدله قاسم بن محمد څخه روایت کوی چې کله نبی کریم ﷺ وفات سو نوعمروبن العاص ﷺ په هغه وخت کې په عمان یابحرین کې وو کله چې هلته خبرورسیدی

---

(۱) درروایت اصل الفاظ دادی عن موسی بن ابراهیم عن رجل من آل ربیعة انه بلغه ان ابابکر حین استخلف قعد فی بیته حزینا فدخل علیه عمر ﷺ فاقبل علیه یلومه وقال انت الذی کلفتنی هذا الامر وشکا الیه الحکم بین الناس فقال له عمر ﷺ اماعلمت ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال ان الوالی اذا اجتهد فاصاب الحق فله اجران وان اجتهد فاخطأ الحق فله اجر واحد فکانه سهل علی ابی بکر ﷺ (ابن راهویه وخیثمه فی فضائل الصحابه کنزالعمال جلد۳/ص/۱۳۵)

(۲) کنزالعمال جلد ۳ /ص / ۱۳۵)

(۳) کنزالعمال جلد ۳ /ص / ۱۴۰)

(۴) کنزالعمال جلد ۳ /ص / ۱۳۶)

چې رسول الله ﷺ وفات سو او خلکو په اتفاق سره ابوبکرصدیق ؓ خلیفه وټاکی د هغه ځای
او سیدونکوله عمروبن العاص ؓ څخه وپوښتل چې کوم سړی چې د خلکو په اتفاق سره
خلیفه ټاکل سوی دی دا څوک دی آیا ستاسو د نبی ﷺ زوی دی عمروبن العاص ؓ وویل نه
خلکو وویل آیا ورور یې دی ؟ عمروبن العاص ؓ وویل نه ورور یې هم نه دی خلکو وویل
چې آیا د نبی ﷺ له نژدې خپلوانو څخه یو څوک دی ؟ عمروبن العاص ؓ وویل نه له نژدې
خپلوانو څخه هم نه دی بیا خلکو ویل نو څوک دی چې د ټولو په اتفاق سره امیر ټاکل سوی
دی ؟ عمروبن العاص ؓ وویل دا سی څوک خلیفه ټاکل سوی دی چې په ټولو کې افضل
او غوره وو خلکو هغه خپل خلیفه کې او له هغه سره یې بیعت وکې وروسته خلکو وویل چې
دا خلک به همیشه په خیر کې وی تر څو پوری چې دا سی کوی ..

نبی کریم ﷺ دهیچا لپاره دخلافت وصیت نه وو کړی !

دټولو مهاجرینو ؓ او انصارو ؓ په اتفاق سره ابوبکرصدیق ؓ خلیفه کول دد ې خبری
دلیل دی چې رسول الله ﷺ دهیچا لپاره دخلافت وصیت نه وو کړی چې فلانی سړی به
تر ما وروسته خلیفه وی په ښکاره الفاظو خویې نه علی ؓ او نه ابوبکرصدیق ؓ دخلافت
لپاره ټاکلی وو خود ابوبکرصدیق ؓ دخلافت په هکله یې اشارة فرمایلی دی په ټول
ژوندکې نبی کریم ﷺ له ابوبکرصدیق ؓ سره داسی معامله کړی ده لکه دیوه پاچا چې له
خپل ولی عهد سره وی ..

شیعه ګان وایې چې علی ؓ د رسول الله صلی الله علیه وسلم خلیفه او وصی وو په
صحیحینو کې روایت سوی دی چې دعائشه صدیقه ؓ په مخکې دابیان وسو چې رسول
الله ﷺ علی ؓ خپل وصی جور کړی دی نو عائشه صدیقه ؓ وویل څوک داسی وایې په
آخرو خت کې رسول الله صلی الله علیه وسلم ماله خپلی سینی سره لګولی وو ناسته وم او په
همدی حالت کې نبی کریم ﷺ وفات سو ماته معلومه نه ده چې دعلی ؓ په هکله یې کله
وصیت وکې (لومړی دلیل) په صحیحینو کې راغلی دی چې کله عمرفاروق ؓ په
خنجر ووهل سو او خلک د هغه له ژونده ناهیلی سو نو غوښتنه یې وکړه :

الاتستخلف یاامیرالمؤمنین فقال ان استخلف فقداستخلف من هو خیرمنی یعنی ابابکر ؓ وان اترک
فقدترک من هو خیرمنی یعنی رسول الله صلی الله علیه وسلم)

ژباړه : ای امیرالمؤمنین ؓ ته یو څوک زموږ خلیفه نه ټاکی عمرفاروق ؓ وفرمایل که زه
څوک خلیفه وټاکم نو په دې کې هیڅ حرج نسته ځکه هغه څوک چې تر ما غوره وو یعنی
ابوبکرصدیق ؓ هغه د خپل وفات په وخت کې خپل خلیفه ټاکلی وو او که زه څوک خلیفه
و نه ټاکم نو په دې کې هم هیڅ حرج نسته ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم هیڅوک خپل
خلیفه نه وو ټاکلی .. (دویم دلیل) علی کرم الله وجهه ته د مرګ په وخت کې وویل سو :

الاتستخلف علینا فقال مااستخلف رسول الله صلی الله علیه وسلم فأستخلف ولکن ان یؤدالله بالناس
خیرا فیجمعهم بعدی علی خیرهم کماجمعهم بعدنبیهم علی خیرهم (اخرجه البیهقی واسناده جید)

ژباړه : خلکو وویل اې امیرالمؤمنین ﷺ ته پرموږ باندې څوک امیرنه ټاکې علی ﷺ وویل نبی کریمﷺ خپل خلیفه نه وو ټاکلې نوزه ولې خلیفه وټاکم مګر که دالله ﷻ اراده وخلکو ته دخیره نوترماوروسته به یې په غوره او ښه سړی باندې راټول کړی لکه څنګه چې الله تعالی دنبی کریم ﷺ له وفات وروسته خلک په یوه غوره دخلکویعنی ابوبکرصدیق ﷺ باندې راټول کړه داحدیث امام بیهقی روایت کړی دی او اسناددی حدیث ډیر کره دی ..

(دریم دلیل) په صحیح بخاری کې راغلی دی چې عباس ﷺ علی ﷺ ته درسول الله صلی الله علیه وسلم دناروغی په وخت کې وویل چې قسم په الله ﷻ ته به درې ورځې وروسته (عبدالعصا) یعنی دلکړی مریئ یې یعنی دنبی کریمﷺ وفات رانږدی ته له نبی کریم ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ترتاوروسته به خلیفه څوک وی ؟ علی کرم الله وجهه وویل (ان لااسأله ذلک) زه په دې اړه له نبی کریم ﷺ څخه هیڅ پوښتنه نه کوم

څلورم دلیل) سفیان ثوری رحمه الله تعالی روایت کوی چې علی ﷺ داسې تقریروکې (یاایهاالناس ان رسول الله صلی الله علیه وسلم لم یعهدالینا فی هذه الامارة شیئاً حتی رئینا من الرئ ان نستخلف ابابکرﷺ فاقام واستقام حتی مضی لسبیله ثم ان ابابکرﷺ رأی من الرأی ان یستخلف عمرﷺ فاقام واستقام حتی مضی لسبیله هذا کله من البدایه والنهایة)

ژباړه : اې خلکو رسول الله ﷺ موږته دامارت اوخلافت په اړه هیڅ وصیت نه دی کړی دهغه له وفات وروسته ټولو مسلمانانو په اتفاق سره ابوبکرصدیق ﷺ خلیفه وټاکې اودخلافت کارې ډیر ښه سرته ورسوی ترڅوله دنیا رخصت سو بیاابوبکرصدیق ﷺ په خپله خوښه عمرفاروق ﷺ خلیفه وټاکی عمرفاروق ﷺ ډیرغوره خلافت سرته ورسوی ترڅوچې له دنیاو کوچیدی داروایت په البدایه والنهایه کې راوړل سوی دی .

(پنځم دلیل) په صحیحینو کې راغلی دی چې علی کرم الله وجهه خطبه ولوسته اوداسې یې وفرمایل : چې هرڅوک چې دافکرکوی چې زموږ سره دالله ﷻ له کتاب پرته اوله دې صحیفی چې په هغې کې ددیت اونورحکمونه دی بل کوم کتاب اوکومه وصیت نامه سته نو داییخی دروغ اوبی بنیاده خبره ده ..

شیعه ګان وایې : چې رسول الله ﷺ دخلافت وصیت کړی وو اهل السنت والجماعت وایې چې که رسول الله ﷺ علی ﷺ خپل خلیفه ټاکلی وی نوبیاددې هیڅ امکان نه وو چې دنبی کریم ﷺ په وصیت عمل نه وو کړی ځکه صحابه کرامو ﷺ خودرسول الله ﷺ لپاره ځانونه ، مالونه ، اولادونه خپل خپلوان هرڅه ټول قربان کړی وو ددوئ په اړه داسې بد ګمانی چې دوئ ښه خبروو اودرسول الله ﷺ وصیت یې ردکې داسراسردقرآن کریم ښکاره تکذیب دی ځکه قرآن دصحابه کرام ﷺ له صفاتوډک دی اوبل داچې که له علی ﷺ اوعباس ﷺ سره دخلافت په هکله کوم وصیت نامه وای نوهغه به یقینامتواتروه دهغه پټیدل عادتاً ناممکن وو هروړ مروبه هغه وصیت نامه په یومجلس کې وړاندی کیدله لکه

ابوبکرصدیق ﷛ چې دانصارو ﷡ مخ ته داحدیث وړاندې کې چې (الائمة من قریش) انصارو ﷡ چې کله داحدیث واوریدې سمدستي یې له دماغ دخلافت اوامارت خبره ووتله اوله ابوبکرصدیق ﷛ سره یې بیعت وکړ اوبل داچې که دخلافت په اړه کوم ښکارنص موجودوو نویوچاخوبه په هغه مجلس کې ویلی وو چې اې خلکوتاسودڅه لپاره بحث کوی رسول الله ﷺ خوفلاني سړی خپل خلیفه ټاکلی دی نبی کریم ﷺ که له ابوبکرصدیق ﷛ پرته بل څوک مثلاً علی ﷛ یاعباس ﷛ خپل خلیفه ټاکلی وی نوددې هیڅ امکان نه وو چې په صحابه کرام ﷡ کې یې هغه وهیچاته نه وو ښکاره کړی دبنی ساعده په سقیفه کې خوددوئ راغونډیدل دخلیفه دمعلومولولپاره وو که دخلافت په اړه کوم ښکاره نص موجودوای نوانصارو ﷡ به (منااميرومنكم امير) نه ویل اونه په سقیفه کې چاداوویل چې رسول الله ﷺ خودغدیرخم په خطبه کې وفرمایل (من كنت مولاه على مولاه) یوه صحابی مبارک هم داونه ویل چې دادعلی ﷛ وخلافت ته اشاره دی باید هغه خلیفه وټاکل سی اوبل داچې که له علی ﷛ سره خپل دخلافت نص موجودوی نودصحابه کرام ﷡ په مخکې به یې هرومروهغه وړاندې کړی وو که هغوئ نه منلی نوله ابوبکرصدیق ﷛ اوعمرفاروق ﷛ سره به یې جهاداعلان کړی وو لکه له معاویه ﷛ سره چې یې اعلان کې خاص بیاهغه وخت کله چې ابوسفیان علی ﷛ ته وویل ته لاس راوړاندې که زه بیعت درسره کوم اوکه ته غواړې نودابوبکرصدیق ﷛ په مقابله کې به میدان له سپرواوپلیوډک کړم علی ﷛ ابوسفیان ته ډیرتند ځواب ورکی چې ماته ستادلارښوونی اړتیانسته ته غواړې چې په مسلمانانوکې فتنه اوبیلوالی راسی نوله دې ټولوداخبره معلومه سوه چې له علی ﷛ سره نه نص اونه وصیت نامه وه ځکه هغه په خوله اوزړه دابوبکرصدیق ﷛ خلافت منلی وو اودایې راشده اوحق خلافت ګڼی اودهغه پرخلاف یې ژبه استعمالول فتنه اوفسادګڼی دعلی ﷛ په نظرکه خلافت د ابوبکرصدیق ﷛ حق نه وو نوهرومروبه یې له ابوبکرصدیق ﷛ سره جګړه کړی وه لکه له معاویه ﷛ سره چې یې وکړه ځکه دالله ﷻ دزمری کیدوځخه وروسته دالله ﷻ له دښمنانوسره جګړه نه کول ډیر بزدلی اودایمان کمزوری دی نوکه دعلی ﷛ دانه جګړه کول دمجبورتیااوکمزوری له کبله وو نومجبوره اوکمزوری خودامارت اوخلافت مستحق اولائق نه دی اوکه داوویل سی چې علی ﷛ له واک سره سره دخپل خلافت وصیت نامه دتقیه په بناء باندی ښکاره نه کړه نودابیابزدلی هم ده اونفاق هم دی اوبزدل اومنافق هم خلیفه نسی کیدای (١) شیعه ګان دی ووایې چې دعلی ﷛ له درې سره خلفاء ﷡ سره یوځای اوسیدل اوپه مسجدکې په هغوئ پسی لمونځ کول اودهغوئ مطابق قرآن لوستل اوپه هیڅ خبره کې دهغوئ مخالفت نه کول داټول په تقیه بناء وو مګر سوال داکیږی چې کله دخپل خلافت په وخت کې خطبه وویله نوددرې واړه خلیفه ګانوصفات اوفضائل یې بیان کړه نوکه داهم پرتقیه بناء سی

نو موږ پوښتنه کوو چې امیرالمؤمنین علی ؓ د خلفاء ؓ له مرګه وروسته هم ویریدی او دویری له کبله یې د هغوئ صفتونه او فضائل بیانول افسوس دې د شیعه ګانو پر حال چې علی ؓ سره له دی چې د الله ﷻ زمریٔ وو هغه دې له انسانانو څخه وویریږی او له خلافت وروسته دې هم ددوئ په څیر احکام جاری کوی معاذالله علی ؓ هیڅکله داسی بزدل او نامرده نه وو لکه شیعه ګان چې وایې

د اهل السنت والجماعة عقیده خو دادی چې علی ؓ رښتیا هم د الله ﷻ زمریٔ او د هغه پټ او ښکاره دواړه یو شان وو شیعه ګان خپله وایې چې د علی ؓ پټ او ښکاره سره جلا وو بنده خو ظاهر ته ګوری له زړه خو الله ﷻ خبردی علی ؓ چې کله په ښکاره درې واړه خلفاؤ ؓ د منبر پر سر ستاینه کوله د شیعه ګانو په نزد علی ؓ معصوم دی او د معصوم اطاعت فرض دی او د هغه نافرمانی فسق دی او بل دا چې دا خبره اهل السنت او شیعه ګان دواړه منی چې علی ؓ د ابوبکر صدیق ؓ د خلافت له وخته بیا تر پایه پوری او د عمر فاروق ؓ د خلافت له وخته بیا تر پایه پوری او د عثمان غنی ؓ د خلافت له وخته بیا تر پایه پوری د درې واړه خلفاء ؓ سره په مهمو کارو کې خاص مشاور وو په هر حالت کې ورسره شریک پاته سوی دی او څومره جګړې او غزاوی چې سوی دی په هغو کې د علی ؓ مشوره هم وه او د غنیمت له ماله به یې خپله برخه اخیستله او په لمنځو کې به یې په دوئ پسی اقتداء کوله او په دینی مسئلو کې به یې د هغوئ ملګری کوله دا ټول ددې خبری ښکاره دلیل دی چې علی کرم الله وجهه د درې واړه خلفاء ؓ خلافت حق ګڼی او د علی کرم الله وجهه د غه پنځه ویشت کاله ژوند او عمل په تقیّه باندی حمل کول ددې دلاوری شیعه ګان څنګه کوی موږ اهل السنت والجماعت خو د علی کرم الله وجهه د مریانو د مریانو د مریانو شان هم تر دی لوړ بولو چې څوک دی په زړه سره څوک کافر او منافق او غاصب او خائن بولی او په ښکاره دې له هغه سره داسی دوستانه اړیکی ساتی او په هغه پسی دې لمنځونه کوی او د هغه قرآن دې وایې او د هغه احکام دې بیا د خپل خلافت په وخت کې جاری کوی معاذالله، لاحول ولاقوة الابالله)

سوال : نبی کریم ﷺ ولی د خپل خلافت او امارت لپاره څوک ونه ټاکل ؟

ځواب : د رسول الله ﷺ په ذمه باندی د امیر او خلیفه معلومولو واجب نه وو دا مسئله یې د مسلمانانو په اجتهاد او مشوره باندی پریښوده چې په خپله خوښه څوک خلیفه وټاکي او اشارهٔ یې خپله خوښه داسی ښکاره کړه چې ابوبکر صدیق ؓ یې پر خپل ځای د لمانځه لپاره امام وټاکي چې دا د ابوبکر صدیق ؓ و خلافت ته اشاره وه او کله چې نبی کریم ﷺ ته دا معلومه سوه چې زما دا اشاره به د صحابه کرام ؓ لپاره کافی وی ځکه یې د هغه پانی لیکل پریښودل چې د ابوبکر صدیق ؓ د خلافت په اړه یې لیکله د هغه وصیت لیکل یې پریښودل چې د ابوبکر صدیق ؓ د خلافت په اړه یې لیکله د هغه وصیت

(۱) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص/ ۲۵۲)

دلیکلو اراده یې پرېښوده چې اوس ودې ته اړتیانسته ځکه دالله ﷻ په فیصله او تقدیر کې دا معلومه سوې ده چې مسلمانان به پرته له ابوبکر صدیق ؓ په بل چانه راټولیږي علامه سیوطی په تاریخ الخلفاء کې لیکي چې رسول الله ﷺ چې کوم خلیفه ونه ټاکی د هغه وجه داده لکه چې په مسند بزار کې یو حدیث راغلی دی هغه داسې :

(عن حذیفه ؓ قال قالوا یارسول الله صلی الله علیه وسلم الاتستخلف علینا قال ان استخلف علیکم فتعصوا خلیفتی نزل علیکم العذاب (واخرجه الحاکم فی المستدرک)

ژباړه : حذیفه ؓ وایې چې خلکوغوښتنه وکړه چې یارسول الله ﷺ ته پرموږ باندې یو امیر او خلیفه نه ټاکې ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل که زه پرتاسو څوک امیر او خلیفه وټاکم او بیا تاسو د هغه سرغړونه وکوی نو پرتاسو به دالله ﷻ عذاب نازلیږي ، او دا حدیث حاکم په مستدرک کې روایت کړی دی)

دخلافت په مسئله کې داهل السنت والجماعة اوشیعه ګانو داختلاف دلاملونو پیژندنه :

داهل السنت والجماعت او شیعه ګانو ترمنځ ترټولو لویه اختلافي مسئله دخلافت مسئله ده ځکه موږ ډیر کوتاه داختلاف سببونه و لاملونه تاسوته وړاندې کوو :

لومړی داچې دشیعه ګانو په نظر دخلافت دارومدار په خپلوی ، قرابت او دوستی یعنې دخوسرګنی بناء ده ځکه دشیعه ګانو په نزد رسول الله ﷺ خلیفه باید علی ؓ وی ځکه هغه دنبی کریم ﷺ دآکازوی اوزوم هم وو ، خو اهل السنت والجماعت بیا وایې چې دخلافت دارومدار په تقرب الی الله باندې دی نه په خپلوی اودوستی باندې کوم سړی چې ترټولو الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ته نژدې وی هغه سړی د رسول الله ﷺ خلیفه او ځای ناستی دی دنبوت دخلافت له قرابت او دوستی سره څه علاقه ده که دخلافت دارومدار په خپلوی اوکورنی باندې وی نوله نبی کریم ﷺ څخه وروسته باید خلیفه خود یادنبی کریم ﷺ اکا عباس ؓ وی یا دنبی کریم ﷺ لور فاطمة الزهراء ؓ وی هغه به ملکه وی او یو نارینه به دهغې له لوری دچارو سرته رسونکي وی لکه چې ددنیا دستور اورواج دی اوله فاطمة الزهراء ؓ وروسته به امام حسن ؓ خلیفه وی اوله هغه وروسته به امام حسین ؓ خلیفه وی اودامام حسین ؓ وروسته که علی ؓ ژوندی وی نو هغه به څلورم خلیفه وي لنډه داچې که دخلافت دارومدار په خپلوی سی نو دشیعه ګانو له قانون سره سم هم باید علی ؓ څلورم خلیفه وی او اهل السنت والجماعت چې هغه څلورم خلیفه کې نو څه پیښنه سوه علی ؓ ته چې کوم خلافت ورسیدی هغه دمهاجرینو ؓ او انصارو ؓ په بیعت سره وو شیعه ګانو خو علی ؓ ته هیڅ هم ورنه کړل او که دزمتوب وعلاقی ته وکتل سی نو په دې وجه خو عثمان غنی ؓ ترټولو ډیر دخلافت حقدار ه وو ځکه عثمان ؓ خو درسول الله ﷺ

دوه واری زوم دی دعثمان غنی رضی الله عنه په نکاح کې خودنبی کریم ﷺ دوې لونې یوه تربلې وروسته راغلې دی اوله همدې کبله هغه د ذی النورین په لقب سره ونومول سو اوپاته سوه داخبره چې دعثمان ذی النورین رضی الله عنه په نکاح کې چې دنبی کریم ﷺ دوې لونې راغلې وې هغه دنبی کریم ﷺ په ژوند کې وفات سوی دی نودا خودا خلافت حق نه زائله وی ځکه دنبی کریم ﷺ دلونودنکاح په وجه چې کوم عزت اوشرافت عثمان غنی رضی الله عنه ته حاصل سوی وو هغه یوائې په نکاح سره وو دبی بی گانوپه ژوندی پاته کیدواونه پاته کیدوسره نه وو لکه چې دفاطمة الزهراء رضی الله عنها له مرګ وروسته هم علی رضی الله عنه ته د زومتوب شرافت اوعزت حاصل وو دعلی رضی الله عنه داعزت دسیدة النساء رضی الله عنها په مرګ سره نه دی زائل سوی

اوپاته سوه داخبره چې شیعه ګان وایې چې دنبی کریم ﷺ دغه دوې لونې رقیه رضی الله عنها اوام کلثوم رضی الله عنها درسول الله ﷺ لونې نه وې بلکې دخدیجة الکبری رضی الله عنها له مخکنی خاونده څخه پیداسوی وې نودابنکاره دروغ اوچل دی ځکه ددوئ په کلینی شریف مطبوعه لکهنو کې بنکاره لیکل سوی دی (وتزوج خدیجة وهوابن بضع وعشرین سنة فولدله منها قبل مبعثه القاسم ورقیة وزینب وام کلثوم وولدله بعدالمبعث الطیب والطاهر والفاطمة اصول کافی کلینی صفحه ۲۷۸ باب مولدالنبی صلی الله علیه وسلم (اصول کلینی صفحه ۲۸۷)

ژباړه : رسول الله ﷺ دشلوکالوڅخه څه دزیات عمروو چې له خدیجه رضی الله عنها سره یې نکاح وکړه اوله رسالته مخکې یې دهغې له خیټې څخه قاسم اورقیه اوزینب اوام کلثوم رضی الله عنهن پیداسوی دی اوله نبوت وروسته طیب اوطاهراوفاطمه رضی الله عنها پیداسوی دی (اصول کافی کلینی باب مولدالنبی صلی الله علیه وسلم)

لنډه داچې دفاطمې رضی الله عنها په څیررقیه اوام کلثوم رضی الله عنهما هم دنبی کریم ﷺ لونې وې چې په دوئ کې فاطمة رضی الله عنها له نبوت وروسته پیداسوی ده اورقیه اوام کلثوم رضی الله عنهما له نبوت مخکې پیداسوی دی اودزوکړې دوروسته والی اومخته والی په خلافت کې هیڅ دخل نسته علی رضی الله عنه ته چې دزومتوب کوم عزت اوشرافت حاصل وو هغه دسیدة النساء رضی الله عنها له مرګ وروسته هم پاته سو دسیدة النساء رضی الله عنها په مرګ سره دزمتوب عزت اوشرافت نه سوختم دغه رنګه دعثمان غنی رضی الله عنه دزمتوب دوچنده شرافت اوعزت پاته سو

دخلافت په مسئله کې شیعه ګان یوعجیبه اوله خرافاتوډکې خندونکې اوژړونکې خبرې کوی ددوئ دخبروپه راوړلو سره سړی شرمیږی یوه خبره له هغوڅخه داده دوئ وایې چې دنبی کریم ﷺ له وفات وروسته علی کرم الله وجهه دوې ورځې پرلپسې خپل ماشومان اوکورنۍ له ځان سره کړل اودمدینې دهرمهاجر اوانصاری وکورته ورغلی اودمرستې غوښتنه یې ځنې وکړه ورته وې ویل چې ګوری زه دالله ﷻ دپیغمبر ﷺ خلیفه یم هغه زه

خلیفه کړی یم دې خلکوله ماڅخه خلافت واخیستی تاسوله ماسره مرسته وکوی اوزماحق راکړی علی ﷺ په ټوله مدینه کې وګرزیدی له څلوروکسانوپرته هیچاله علی ﷺ سره مرسته نه وکړه بیاهغه مجبوره سو داسی یې وویل چی په تاسوڅلورونوڅه کیږی داقصه که تفصیلی ګوری نوحق الیقین اوتذکرة الائمة وګوری ..

موږاهل السنت والجماعت دسیدناعلی رضی الله تعالی عنه منونکی اوهغه ته دڅلورم خلیفه عقیده لرو اوهغه دالله ﷻ زمریٔ دی اوهغه له عشره مبشره ووڅخه دی ، اودادہ شیعه ګانوقصه ښکاره دروغ اوله ځانه جوړه سوی اوهیڅ بنسټ نه لری اوسراسردعقل خلاف دی دعلی کرم الله وجهه په شان کې داسې خبری کول دعلی ﷺ له تقوی پرهیزګاری اوولایت سره هیڅ تړاو نه لری دادشیعه ګانودروغ دی چی په علی ﷺ پسی یې تړی

نبی کریم صلی الله علیه وسلم په میراث کوم شیان پریښودل !

درسول الله صلی الله علیه وسلم ټول ژوندفقیرانه وو تردوومیاشتوپوری به دنبی کریم ﷺ په کورکې اورنه وو بل سوی اوپه خورمابه یې ګذاره کوله په خاموحجروکې به اوسیدی شپږی به یې اغوسته اوپه بوری چټایې اوټاټ به کښینستی له هغه سره به څه شئ وو چی له وفات وروسته یې وارثانوته پری ایښې وای له عمربن الحارث ﷺ چی دام المؤمنین جویریه ﷺ وروړ دی روایت سوی دی وایې چی (ماترک رسول الله صلی الله علیه وسلم عندموته درهما ولادینارا ولاعبدا ولاامة ولاشیئاالابلغته البیضاء وسلاحه وارضاجعلهاصدقة (صحیح بخاری کتاب الوصایا)

ژباړه : رسول الله ﷺ دخپل وفات په وخت نه یودرهم پریښودی اونه یودینار اونه یومریٔ اونه مینځه اونه بل شئ مګر یوه سپینه کچره اوسلاح اوڅه ځمکه چی هغه یې په خپل ژوندکې دمسلمانانولپاره خیرات اووقف کړی وه داشیان یې پریښودل

دعمروبن الحارث ﷺ په حدیث کې چی دکومه ځمکی یادونه سوی ده له هغه څخه درې جایدادونه مراددی

(۱) دمدینی جایدادچی دبنوالنضیرځمکه ده الله تعالی هغه رسول الله ﷺ دفئ په ډول ورکړی وه چی دهغه یادونه په قرآن کریم کې سوی ده اوداځمکه دنبی کریم ﷺ په واک کې وه ددې ځمکی په حاصلاتوبه یې دخپلی کورنۍ دیوه کال خرڅه کوله اوچی پاته به سوه په هغه به یې سلاح اوآسان اودجهادارتیاتوکی رانیول (صحیح بخاری صفحه ۷۲۵)

(۲) دویمه په خیبرکې دنبی کریم ﷺ دځمکی برخه وه

(۳) دریم دفدک نیمه ځمکه چی دخیبرله فتح وروسته نبی کریم ﷺ ته دخیبرخلکوپه سوله کې ورکړه دفدک اوخیبرله ځمکوچی به کومه ګټه راتله هغه به دناڅاپی اړتیاوولپاره مصرفیده

داځمکې درسول الله ﷺ وې نبي کريم ﷺ چې ژوندی وو داځمکې ده په واک کې وې دالله ﷻ له لوري هغه ته اختيار وو چې څنګه غواړي تصرف دې پکې کوي مګر نبي کريم ﷺ به ددې ځمکو له حاصلاتو يوازې دخپل اهل اوعيال دنفقې په اندازه حاصلات څنې اخيستل نور حاصلات به يې ټول داسلام اومسلمانانو په اړتياوو کې مصرفول دخپل عيش اوعشرت لپاره معاذالله يوه روپۍ هم نه دې مصرف کړې په ښکاره خوددې ځمکوتصرف دمالک په ډول وو مګر په حقيقت کې دامتوليانه وو ځکه داځمکې دالله ﷻ وې يعنې وقف وې اونبي کريم ﷺ دالله ﷻ په حکم سره په هغوکې تصرف کوی دالله ﷻ دحکم مطابق به يې مصرف کولې اوداحکم هم دالله ﷻ له لوري څخه وو چې دخپل اهل اوعيال نفقه هم له دې ځمکوڅخه ورکوه ځکه به نبي کريم ﷺ دبنونضيرله ځمکوڅخه خپلوبي بيانوته ديوه کال نفقه ورکوله

دنبي کريم ﷺ له وفات وروسته داهل بيت دافکروو چې ځمکې دنبي کريم ﷺ ځانې اوخپل جايدادېې دی ځکه يې دميراث په ډول ددې ځمکودويش غوښتنه وکړه فاطمة الزهراء ﷺ دخيبراوفدک اودبني نضير له ځمکوڅخه دخپلې برخې غوښتنه له ابوبکرصديق ﷺ څخه وکړه . ابوبکرصديق ﷺ ورته وفرمايل چې ماپه خپله له نبي کريم ﷺ څخه اوريدلي دي چې موږانبياء عليهم السلام نه دچادمال وراثان کيږو اونه زموږڅوک وارثان کيږي موږچې څه پريږدو هغه ټول دالله ﷻ په لارکې خيرات دی البته کومه نفقه اوخرڅه چې په هغه کې تاکل سوی ده هغه به هم هغه شان پرخپل حال پاته وی اوپه کوم کارکې چې نبي کريم ﷺ مصرف کولې ابوبکرصديق ﷺ هم په هغه رقم مصرف کوی اودرسول الله ﷺ کورنۍ به هم له هغه حاصلاتو څخه خپله نفقه اخلي څنګه چې دنبي کريم ﷺ په وخت کې وواوقسم په الله ﷺ درسول الله ﷺ له خپلوانوسره ښه چلنداواحسان زماترخپلوخپلوانودښه چلنداواحسان ډيرخوښ دی

دابوبکرصديق ﷺ داخبره دسيدة النساء ﷺ په زړه ښه ونه لګيدی اوخفه سوه دامعلومه نه ده چې هغه ولې خفه سوه ابوبکرصديق ﷺ خوددې پلارمحترم مبارک صلی الله عليه وسلم ښکاره حديث ورته وړاندی کي اوعذريې وغوښتی چې زه داکارنه سم کولای مګردسيدة ﷺ دخفګان له کبله ډير ناارامه سو ابوبکرصديق ﷺ خوپه هغه څه عمل وکی چې له نبي کريم ﷺ څخه يې اوريدلی وو اوهيچاته يې دميراث په ډول له دې ځمکوبرخه ورنه کړه حتی چې خپلې لورعائشه صديقه ﷺ ته يې هم هيڅ ورنه کړل اونه يې دعمرفاروق ﷺ لورحفصه ﷺ ته چې له امهات المؤمنين څخه وه څه ورکړل خوسيدة فاطمة ﷺ يې خوشاله کړه اودهغې کورته ورغلی اوعذريې ورته وړاندی کي ترڅوچې هغه له ابوبکرصديق ﷺ راضی سوه

حافظ ابن کثیر (۱) فرمايي چې ابوبکرصدیق ﷺ په لومړی سرکې دځمکې له ویشلو څخه انکاروکړ وروسته به غالباً فاطمی ﷺ له ابوبکرصدیق ﷺ څخه داغوښتنه کړې وی چې دخیبراوفدک دځمکوڅارنه دې علی ﷺ ته وسپارل سی علی ﷺ دې دهغوځمکو څارونکې اوپالونکې سی خوابوبکرصدیق ﷺ له دې خبری هم انکاروکې وې وویل چې ددې ځمکوڅارنه اوپالنه به زه په خپله کوم لکه څنګه چې به نبی کریم ﷺ په خپله کوله نوفاطمه الزهراء ﷺ دبشریت په تقاضی یوڅه خفه سوه (۲)

دابوبکرصدیق ﷺ له وفات وروسته تردوو کالوعمرفاروق ﷺ دهغوځمکوڅارنه په خپله کوله اوپه خپل واک کې يې وساتلی دوه کاله وروسته چې کله علی ﷺ اوعباس ﷺ په دې هکله غوښتنه څنی وکړه نوعمرفاروق ﷺ درسول الله ﷺ اودابوبکرصدیق ﷺ په څیردعمل کولووویل اودمیراث له ویشلوڅخه يې ښکاره عذروغوښتی خوددوئ دزړه دخوښالی لپاره يې داومنله چې دمدینې ځمکه یعنی دبنونضیرځمکه به تاسوته وسپارم تاسودواړه به ددې ځمکی انتظام کوئ اوله دوئ دواړويې داژمنه واخیستله اوداقراريې څنی واخیستی چې دامیراث نه بلکې وقف دی دوئ دواړوداخبره ومنله اوپه ګډه سره يې پرته له ملکیت دمدینی دځمکی څارنه اوپالنه کوله

اودخیبراوفدک چې کومې ځمکې وې دهغوپالنه اوڅارنه عمرفاروق ﷺ په خپله کوله په دې طریقه عمرفاروق ﷺ درسول الله ﷺ څخه پاته سوی ځمکه پردووبرخوویشله یودبنونضیرځمکه وه هغه يې دامهات المؤمنین (رض) لپاره بیله کړه هغه خويې علی ﷺ اوعباس ﷺ ته وسپارله ځکه دوئ دواړه داهل بیت له مصارفواواړتیاووښه خبروو ځکه دوئ دووغوښتنه هم کړې وه چې دنبی کریم ﷺ وقف سوی ځمکه دی دهغه دخپلوانوحق دی بلکې دهغوئ حق ترټولومخکې دی اودوئ دواړه دخپلوانوله حال اواړتیاووښه خبروو ځکه عمرفاروق ﷺ دبنونضیرځمکه دوئ ته وسپارله اودنبی کریم ﷺ داقول چې (لانورث ماترکناصدقة) داخبره عامه سوه هرکورته ورسیده اوس ددې ویره نه وه چې خلک به دافکروکړی چې دامیراث دی ځکه يې دبنونضیرځمکی اوجایدادونه دوئ دووته وسپارل اودویمه ځمکه چې دفدک اوخیبرځمکه وه دهغو حاصلات به يې

---

(۱) اصلی عبارت داسی دی : لما اخبرها الصدیق ﷺ انه قال لانورث ماترکنا فهو صدقة وعهدعن المیراث بهذا النص الصریح فسألته ان ینظر علی ﷺ فی صدقة الارض التی بخیبروفدک فلم یحبها الی ذلک لانه رأی ان حقا علیه ان یقوم فی جمیع ماکان یتولاه رسول الله ﷺ وهوالصادق البارالرشدالتابع للحق ﷺ فحصل لها وهی امرأة من البشرلیست بواجبة العصمة عتب وتغضب ولم تکلم الصدیق ﷺ حتی ماتت آه البدایه والنهایه جلد ۵ /ص /۲۴۹ مخکې حافظ ابن کثیرپه کتاب کې ذکرکړی دی په صفحه ۲۸۹کې داسی لیکلی دی : وکانها سألته بعدهذا ان یجعل زوجها ناظرة علی هذه الصدقة فلم یجبها الی ذلک لماقدمناه فتعتبت علیه بسبب ذلک وهی امرأة من بنات آدم تاسف کمایأسفون ولیست بواجبة العصمة مع وجودنص رسول الله ﷺ وقدروینا عن ابی بکر ﷺ انه ترضی فاطمة ﷺ وتلافیها قبل موتها ﷺ انتهی ثم ذکرحدیث الاسترضاء فراجعه

(۲) البدایه والنهایه جلد ۵ /ص /۲۴۹)

دمسلمانانوپه عامو اړتیاوکې مصرف کول دهغه پالنه اوڅارنه په خپله عمرفاروق ؓ
کوله تریوڅه وخت علی ؓ اوعباس ؓ په داړوویوڅای دمدینی منوری دځمکی پالنه
کوله مګر څه وخت وروسته ددوئ په مینځ کې اختلاف پیښ سوځکه دیوه شئ چی دوه
پالونکي وی خامخادرایه اختلاف راځی اوله دې اختلاف سره دجګړی پیښیدل هم لیری
نه وه دوئ دواړه عمرفاروق ؓ ته دپریکړی لپاره راغلواوداغوښتنه یې وکړه چی داڅارنه
اوپالنه دی موږدواړوته وویشل سی دمدینی دنیمایې ځمکی دی علی ؓ څارنه کوی
اودنیمایې دی عباس ؓ څارونکي وټاکه ددې لپاره چی زموږپه مینځ کې شخړه اولانجه
رانه سی بایددهرېوه برخه بیله سی داصورت دمیراث له ویش سره مشابه ووځکه
عمرفاروق ؓ له دې ویشلوڅخه انکاروکي اوداسی یې وفرمایل چی داځمکه ترقیامته
پوری نه سی ویشل کیدای (اشعة اللمعات جلد۳ /ص/ ۴۸۰) باب الغنی اوداسی یې
ورته وفرمایل چی که داکارتاسونه سی کولای وماته یې وسپاری زه به یې دمخکې په
څیرڅارنه کوم دعباس ؓ اوعلی ؓ خونیت داسی وو چی هریوه ته دې دخپلی خپلی
برخی نګرانی اوڅارنه بیل سی ددې لپاره چی په مینځ کې اختلاف رانه سی دپالنی
اوڅارنی ویش یې غوښتی دمیراث ویشل یې نه غوښتل مګرعمرفاروق ؓ داهم ونه منله
چی هسی نه چی وروسته بیاخلک داپالنه اوڅارنه دمیراث تقسیم وګڼی ترڅه وخته دوئ
په دواړودبنونضیردځمکوپالنه کوله وروسته علی ؓ دعباس ؓ واک ختم کی اوټول
ځمکه یې په خپل واک واخیسته اوپه خپله خوښه یې دهغې انتظام کوي دعلی ؓ پردې
ځمکه باندی قبضه کول هم ددې دلیل دی چی داځمکه دعلی ؓ په نظرهم وقف وه
دچاملک اومیراث نه وه ځکه دیوه متصرف دبل تصرف ختمول ظلم نه دی بلکې ډیر وخت
داسی کار دمصلحت برابر وی خودچاپه ملک
اومیراث قبضه کول ظلم دی اوعلی کرم الله وجهه دشیعه ګانوپه نزد معصوم اوداهل
السنت والجماعت په نزد محفوظ دی له هغه داسی کارچی دچاملک اوجایداد قبضه کې
ناممکن کاردی اوبل داکه دامیراث وی نوپه دې کې له عباس ؓ پرته دامهات المؤمنین
(رض) برخه هم وه دهغودبرخوورکول هم لازمی اوضروری وودعلی ؓ اوعباس ؓ له
عمرفاروق ؓ څخه داسی غوښتنه چی ځمکه دې دوې برخی وویشل سی داهم ددې
شاهدی ورکوی چی دهغوئ اختلاف دڅارنی اوپالنی له کبله وو دمیراث په څیرویشل
هغوئ نه غوښتی ځکه بیابه یې پرډیروبرخوویشل غوښتی وو چی دامهات المؤمنین
(رض) برخې به هم یې بیلی کړی وای اودمیراث ویشل ددوومالکانوپه مینځ کې
عقلاً ونقلاً نه کاردی اوبل داچی عمرفاروق ؓ له دوئ داړوداژمنه واخیسته چی
تاسوبه په ځمکه کې داسی تصرف کوی لکه څنګه چی به نبی کریم ﷺ کوی داهم ددې

دليل دى چې عمرفاروق ﷺ دوئ ته دڅاروڼكواوپالونكوپه څيرداځمكه وركړې وه نه دميراث په ډول ځكه كه دميراث په ډول وى نوبياخوددوئ خپل ملك وو ددې شرط اينبودوبياڅه معنى مالک ته خودخپل شئ اختياروى په خپله برخه كې چې هرڅنګه تصرف كول غواړى كولاى سى اوبل داچې دعمرفاروق ﷺ داخبره چې ترقيامته پورى زما ددې حكم مخالفت نه كوم په خپله ددې دليل دى چې داميراث ځمكه نه وه ځكه دميراث په ويشلوكې هيڅ ګناه نسته هروارث ته دهغه دبرخې دويشلواوهغه ته په وركولوكې هيڅ ګناه نسته بلكې اول ځل هم دعلى ﷺ اوعباس ﷺ تګ عمرفاروق ﷺ ته دپالنى اوڅارنى دغوښتلولپاره وو لكه له (ادفعها الينا) لفظ څخه داخبره ښكاره كيږى ځكه ددفع معنى د شئ سپارل وچاته اودميراث اوتمليک په ډول سره شئ وركولوته دفع لفظ نه استعماليږى مګرابوبكرصديق ﷺ دڅارنى په ډول هم دوئ ته ونه سپارله ځكه دفاطمى ﷺ دميراث دغوښتلوقصه نوى وه اوداقصه دهرچاپه غوږكې وه كه يې په دغه وخت كې دڅارنى لپاره ورسپارلې وه نوخلكوبه دافكركړى وو چې دادميراث په وجه ورسپارل سوى ده اوله همدې كبله على ﷺ اوعباس ﷺ لږخفه غوندى سو چې موږته يې دڅارنى اوپالنى په څيرهم نه سپارى اوكيداى سى چې دبشريت په تقاضا دوئ دافكركړى وى چې داحديث شريف چې (لانورث ماتركناصدقة) خوصحيح دى خوپه دې كې هم شک نسته چې موږددې اهل اوصلاحيت لروچې پالنه يې وكړو خوابوبكرصديق ﷺ داځمكه په خپل لاس كې وساتله

ددوئ داړوخوښه ددوئ له حالته عمرفاروق ﷺ ته معلوم سويا خوبل چاورته وويل عمرفاروق ﷺ ځكه دوئ ته دتنبيه په ډول وويل چې آياتاسو ابوبكرصديق ﷺ دروغجن اوګنهګاراوخائن ګڼى كله چې له خپلوانواوملګروڅخه يوبى پروايې وكړى نوخلک مبالغة داخبره كوى چې آياته ماخپل ورور اودوست نه بولى اوسره لدى چې په زړه كې يې دهغه مينه اومحبت وى خويواځى په ظاهرچې كومه خبره پيښه سوى وى نوخلک داسى وايې دتعريض اوملامتياپه ځاى كې داسى محاوره دالله ﷻ په كلام كې هم راغلى ده لكه الله تبارک وتعالى فرمايي ﴿حَتّٰٓى اِذَا اسْتَيْـَٔسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوْٓا اَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوْا جَآءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَّشَآءُ وَلَا يُرَدُّ بَاْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِيْنَ﴾ (١١٠سورة يوسف) يعنى تردى چې كله رسولان نااميده سو اوهغوئ داخيال وكي چې دمرستى كومه ژمنه چې له دوئ سره سوى وه دانبياء عليهم السلام په زړه كې دايقين وو چې دالله ﷻ ژمنه رښتينى ده يوه ورځ به رښتياهم الله ﷻ خامخا مرسته كوى مګر دبشريت په تقاضاكله چې دانبياء عليهم السلام په زړوكې بى اختياره خفګان پيداسونوالله تعالى خپلودوستانواومحبينوته دشكايت اوملامتياپه

طریقه مبالغهٔ وفرمایل چی آیا دالله ﷻ دمرستی په وروسته کیدوکې تاسودا گمان کوی چی معاذالله الله ﷻ له خپلو پیغمبرانوسره غلطی وعدی کړی وی دتعریض اوملامتیا په ځای کې داسی ویل کیږی

دغه رنګه عمرفاوق ؓ چی کله دعلی ؓ اوعباس ؓ له خبروخبرسو چی دوئ له ابوبکرصدیق ؓ څخه خفه غوندی دی نوعمرفاروق ؓ دمحبت اومینی په ډول دملامتیاپه لهجه مبالغهٔ داسی وویل چی آیاتاسودواړه ابوبکرصدیق ؓ دروغجن اوخائن اوګنهاګاربولی قسم په الله ﷻ ابوبکرصدیق ؓ خوډیر دښه عمل درلودونکي اودسمی لاری تلونکي دی دعمرفاروق ؓ خودایقین وو چی دعلی ؓ اوعباس ؓ په زړه کې دابوبکرصدیق ؓ محبت داسی پوخ اوټینګ دی چی په هیڅ ډول هغه نه سی وتلای ځکه له ژبی داسی خبر وتل چی له هغوڅخه خفګان معلومیږی دربښتینی دوستانوله شان سره مناسبی نه وی

دفدک خورمه باغ وو!

فدک یوکوچنی دخورماووباغ وو چی له هغه څخه به رسول الله ﷺ دخپل کوراوعیال ته دقوت لایموت په اندازه دکال نفقه ورکوله اوڅه چی به پاته سو هغه به یې پرفقیرانواوبی وزلوویشی دنبی کریم ﷺ له وفات وروسته چی کله ابوبکرصدیق ؓ خلیفه سو نوپه همدې وخت کې فاطمة الزهراء ؓ غوښتنه وکړه چی داباغ دې ماته په میراث کې راکول سی ؟ خوابوبکرصدیق ؓ په ځواب کې ورته وویل چی ماپه خپله له رسول الله ﷺ څخه اوریدلی دی چی موږانبیاء علیهم السلام نه دچاوارث کیږو اونه زموږڅوک وارث کیږی څه چی موږپریږدو هغه صدقه اووقف دی فاطمه ؓ چی داخبره واوریدله نوډیره پښیمانه یاغمجنه سوه اوبیایې په دې خبره کې هیڅ هم ونه ویل دفدک باغ یوکوچنی باغ وو څه دسلهاووزره یامیلیاردوباغ نه وو چی دهغه په اړه داسی ګمان وسی چی دوخت خلیفه دالوی باغ غصب کړی وو ددې لپاره چی ددې باغ په حاصلاتو عیش اوعشرت وکړی هیڅ یوه خلیفه ددې باغ په اړه دخپلواولادولپاره نه بیعه نامه اونه هبه نامه لیکلی ده بلکې په شرعی امورو کې به یې دهغه حاصلات مصرفول ترڅوچی علی ؓ خلیفه سو نو هغه باغ هم په هغه زړه طریقه پاته سو دهغه باغ څارنه به ده په خپله کوله دتیروخلفاء په څیربه یې دهغه باغ ساتنه اوپالنه کوله اوهیڅ ځانی تصرف یې په هغه کې نه دی کړی اوعلی ؓ دخپل خلافت په وخت کې ددې باغ چاری پرغاړه وی لکه څنګه چی به مخکی خلفاء کولی که دشیعه ګانوپه خبره دفدک باغ داهل بیت حق سی اومخکنیوخلفاء هغه غصب کړی وی نوعلی ؓ دخپل خلافت په وخت کې هغه غصب ولی خپلو حقدارانوته ونه

سپاري شيعه ګان ددې په ځواب کې وايې چې فدک غصب ځکه و،
او د معصومو امامانو طريقه دادی چې غصب سوی شئ بيرته نه اخلی نو اهل سنت ددوئ
په ځواب کې وايې چې ستاسو په نزد خو فدک غصب سوی وو ځکه علی ﷺ هغه
حقدار نو ته ونه سپاری نو ستاسو په خبره خو خلافت هم غصب سوی دی نو څه وجه ده چې
علی ﷺ هغه ومنی يولوی شئ چې خلافت دی هغه يې واخيستی او معمولی شئ چې
د فدک باغ وو هغه يې قبول نه کی او بيا د غصب د دعوه کونکو دا فکر نسته چې خلفاء کرام
ﷺ خو د خلافت په وخت کې فقيرانه او غريبانه ژند تير کری دی او اهل بيت ته به يې په يوه
وخت کې پنځوس پنځوس او شپيته شپيته زره درهم او دينار ور کول د هر ځل ور کړه آيا د فد
ک د باغ له قيمت څخه کمه ده يو حساب کونکي دی ددې حساب وکړی چې دا خيراتونه
او ډالۍ خو پر يږده ديوه ځل ورکړه وشميره کله چې شهربانو د ايران شهزادګۍ د هغه وخت
د خليفه په لاس ورغله نو د وخت خليفه علی ﷺ او حسنين ﷺ ته د غنيمت ور کولو وروسته
درې واړو ته ديرش زره درهمه ورسيدل او له دې پرته يوائې امام حسين ﷺ ته شهربانو له
زيورات سره ورکړل سوه چې د هغې هره يوه ملغلره دومره ارزښتنا که وه چې ديوی ملغلری
ارزښت کم از کم سل د فدک باغونه وو نو که بالفرض د فدک باغ يې غصب کړی وی خو کله
چې تر دی وروسته يې دومره ډير ارزښتناک تحفې او ډالۍ ور کړی چې په هغو سره زر ګونه
د فدک باغونه اخيستل کيږی نو شيعه ګان دې انصاف وکړی چې آيا دا شکايت بيځايه نه
دی که يو سړی د چا يوه روپۍ غصب کړی او بيا هغه ته زر روپۍ ور کړی نو آيا دا به
د شکر د ادا کيدو مستحق نه وی

د فاطمة الزهراء ﷺ د غصې په اړه سوال او ځواب!

فاطمة الزهراء ﷺ چې کله له ابوبکر صديق ﷺ څخه د نبی کريم ﷺ د پاته سوی ځمکی څخه
د خپلی برخی د ميراث غوښتنه وکړه نو ابوبکر صديق ﷺ ورته وويل چې ما په خپله له نبی
کريم ﷺ څخه اوريدلی دی چې د انبياء عليهم السلام په پاته شيانو کې ميراث نه وی څه
چې له دوئ پاته سی هغه ټول د الله ﷻ په لار کې وقف او صدقه دی کله چې نو موړی دا خبره
ورته وکړه (فغضبت فاطمة بنت رسول الله صلی الله عليه وسلم فهجرت ابابکر فلم تزل مهاجرته حتى
توفيت (بخاری باب الخمس) پر دی خبره فاطمة الزهراء ﷺ په غصه سوه او له ابوبکر صديق ﷺ
څخه ولاړه او له ده سره يې اړيکی وشلولی تر څو چې فاطمة ﷺ وفات سوه

اوس سوال دا کيږی چې فاطمه ﷺ د ارشاد نبوی چې (لانورث ماترکنا صدقة) په اوريدو سره
ولی په غصه سوه د منلو پر ځای په غصه ولی سوه ابوبکر صديق ﷺ خو ددې د مبارک
پلار ﷺ د وينا په عمل کولو سره مجبور وو

اوشيعه ګانو په نزد خو فاطمه ﷺ معصوم وه ځکه سوال د دوئ په اړوند ډير سخت دى چى په داسى وخت کې چى د رسول الله ﷺ د وفات وخت نژدى وو د دنياد سپک شئ ځيرل او هغه ته دومره اهميت ورکول چى دخپل پلار مبارک ﷺ خسر او د پلار مبارک ﷺ له خليفه سره يې خبرى پريښودى دا خو د دې له شان سره مناسب نه دى ؟

ددې سوال ځواب لکه څنګه چى د اهل سنت په ذمه دى دغه رنګه د شيعه ګانو په ذمه هم دى اهل السنت ته خود شيعه ګانو په ځيرددې سوال ځواب هم لازم دى چى هسى نه چى يو خارجى د فاطمى ﷺ په پاک شان کې څه ووايې چى د داسى حيرانونکي پيښې په وخت کې اود داسى غم او خفګان په حالت کې خواول د ميراث غوښتنه بنه نه ده او بل دا چى د فاطمى ﷺ له تقوى او پرهيزګارى سره مناسب نه دى او د شيعه ګانو په نزد خو فاطمه ﷺ معصوم ده او کله چى ابوبکر صديق ﷺ د نبى کريم ﷺ ارشاد ورته بيان کى نو هغې ته په کار وو چى په زړه او ژبه سره يې منلى وه ددې پرځاى چى دا په غصه سى په دې پيښه کې خو په ابوبکر صديق ﷺ باندى هيڅ سوال نه کيږى ځکه هغه خو د نبى کريم ﷺ د ارشاد په عملى کولو مجبوروو سوال يو اځى د فاطمه ﷺ په اړه دى نو شيعه ګان دى فکروکړى او خپل ځواب دى ووايې موږ اهل السنت والجماعت د اهل بيت مريان يو د فاطمى ﷺ د برائت او پاکى په اړه چى څه وايو هغه داسى دى

د اهل السنت والجماعة د فاطمة ﷺ د غصه کيدو په اړه ځواب !

د فاطمى ﷺ د غصه کيدو په اړه په رواياتو کې مختلف الفاظ راغلى دى په يو شمير رواياتو کې (فغضبت فاطمة) راغلى دى لکه چى مخکې تيرسو او په يو شمير نورو رواياتو د بخارى او مسلم کې (فوجدت فاطمة) راغلى دى د صحيح بخارى جلد ۲ /ص / ۶۰۹ باب غزوة خيبر کې داسى دى (فوجدت فاطمة على ابي بكر) راغلى دى د وجدت لفظ لکه څنګه چى د غضبت په معنى راځي چى پرغصه باندى دلالت کوى دغه رنګه د حزنت په معنى هم راځى چى پرغم او خفګان دلالت کوى فاطمى ﷺ چى کله له ابوبکر صديق ﷺ څخه د خپل ميراث د برخى غوښته وکړه او ابوبکر صديق ﷺ دې ته د نبى کريم ﷺ حديث بيان کي نو کيداى سى چى هغه پردى غوښتنه پښيمانه سوى وى ځکه خفه سوى وى دې دا فکر کړى وى چى ما دا غوښتنه ولى وکړه ځکه د پيغمبرانو او د الله ﷻ د دوستانو دا طريقه ده چى که له هغوئ څخه لږ بى انصافى يا خطاء يا په ناخبرى کې يو کار وسى نو په هغه سره ډير پښيمانه کيږى لکه آدم ﷺ چى په هيره سره وَنه وخوړه او نوح ﷺ په ناخبرى کې د خپل زوى لپاره دعا غوښتل او د موسى ﷺ په قتل باندى شرمنده کيدل پردې باندى

پښیمانتیا داخو په قرآن کریم راغلي دي نو کیدای سي چي فاطمه ﷺ پردې خبره باندې پښیمانه سوي وي چي ما په ناخبري کي ولي دمیراث غوښتنه وکړه که زه مخکي په دې حدیث شریف چي (لانورث ماترکنا صدقة) خبره وی نو ما به ولي دمیراث غوښتنه کوله او په دې پښیماني کي دفاطمي ﷺ دناروغی سلسله پیل سوه چي دناروغی له کبله یې له ابوبکرصدیق ﷺ سره راشه درشه لږ سوه دمخکي په شیرنه وه او دنبي کریم ﷺ دوفات غم هم ددې له زړه نه وو لیری سوی معاذالله داسي نه وو چي دې بیخی له ابوبکرصدیق ﷺ سره هیڅ خبری ونه کړی ځکه یو مخ خبری پریښودل خوتردې ورځی زیات حرام دی او څه معنی دټول عمرلپاره اوبل دا چي ټولوته منل سوی خبره ده چي ابوبکرصدیق ﷺ دفاطمي ﷺ محرم نه وو چي له هغې سره یې تل خبری او راشه درشه درلوده او بیا یې ددې خفگان په وجه پری ایښي وی ځکه له غیرمحرم سره پرته له ضرورته خبری جواز هم نه لری
نو دفاطمي ﷺ دیوا ځي والي او بیلوالي دلیل په اصل کي ددې پښیمانتیا او خپله ناروغی او دنبي کریم ﷺ ودوفات غم وو خو په ظاهره دخلکو دا فکروو چي کیدای سي چي دغصی او ناراضی له کبله دې راشه درشه له ابوبکرصدیق ﷺ سره لږ سوی وی نو روایت کونکو دخپلي رایه په خوښه سره روایت دغضبت په لفظ سره راوړی او یا یې دوجدت لفظ ترجمه په غضبت سره وکړه اصل او صحیح روایت (وجدت فاطمه ﷺ) وجدت په معنی دحزنت سره دی نو په اصل کي غصه او ناراضی نه وه بلکي دبشری تقاضا په بنیاد یو طبعی خفگان وو چي دهغې دکمال شرافت دلیل دی او په عارضی ډول باندې څه لږ خفه کیدل دنبوت دشان هم خلاف نه دی لکه دموسی ﷺ او هارون ﷺ په مینځ کي چي جګړه راغلی وه داسي کار ونه کله ناکله پیښیږی او ژر بیا له منځه ځی بلکي ډیر وخت دمحبت دزیات والی سبب گرزی
او که دا ومنو هم چي فاطمه ﷺ په دې هکله له ابوبکرصدیق ﷺ څخه خفه او غصه او ناراضه سوی ده بیا هم له دې څخه دابوبکرصدیق ﷺ قصور نه معلومیږی کیدای سي چي فاطمه ﷺ دغلط فهمي په بنیاد باندې ابوبکرصدیق ﷺ قصوروار ه گڼلی وی او خفه او غصه سوی وی دیو خیال په بناء باندې پیغمبرانو ته هم په خپل مینځ کي غصه پیښیږی سره له دی چي دوئ خو یقیني معصوم دی لکه دموسی ﷺ غصه کیدل په هارون ﷺ باندې دوئ دواړه ماجور او معذور او بی گناه دی دغه رنگه دلته دمیراث په غوښتنه کي فاطمه ﷺ او ابوبکرصدیق ﷺ دواړه بی گناه او دواړه ماجور وگڼه
او که پردې باندې هم شیعه گان ابوبکرصدیق ﷺ گنهگار بولی نو دا فکر دی وکړی چي کله ابوبکرصدیق ﷺ توبه وکښه او دفاطمي ﷺ کورته ورغلی او هغه یې خوشحاله او راضی

کړه نو شیعه ګان ته هم په کار دي چې دوئ له ابوبکرصدیق ﷛ څخه راضي سي ځکه د دوئ په فکر فاطمه ﷝ معصومه ده او د معصوم پیروي لازمي ده او د معصوم مخالفت ناجائز دی نو کله چې فاطمه ﷝ له ابوبکرصدیق ﷛ څخه راضي سوه نو اوس شیعه ګانو ته هم په کار دي د دوئ د مذهب په بنیاد باندي چې له ابوبکرصدیق ﷛ څخه راضي او خوشاله سي د فاطمي ﷝ له خوشاله کیدو وروسته که څوک خفه کیږي نو خفه دي سي موږ ته د دوئ څه فکر نسته او نه د دوئ د خفګان څه پروا لرو فاطمه ﷝ خو له ابوبکرصدیق ﷛ څخه خوشاله سوه اوس دا خبره پاته سوه چې فاطمي ﷝ د داسي غم او خفګان په وخت کې د میراث غوښتنه ولي وکړه ؟ نو ځواب دا دی چې معاذالله د دې هدف مال او د روپو لاسته راوړل نه وو بلکې د تبرک لپاره وو یعني د مبارک پلار نبي کریم ﷺ د یادګار لپاره یې غوښتنه وکړه او بل دا چې د حلال رزق غوښتنه د الله ﷻ د دوستانو او پرهیزګارو لومړی کار دی او ښکاره خبره ده چې د نبي کریم ﷺ تر پاته میراث به په دنیا کې بل هیڅ پاک شئ نه وي ځکه په دې مال کې د هیڅ رنګه حرمت یا کراهت احتمال هم نسته نو فاطمي ﷝ دا فکر وکی چې که د نبي کریم ﷺ میراث ما ته ورسیږي نو له شکه خلاص حلال رزق به وي او د نبي کریم ﷺ تبرک او د هغه یادګار به زما د زړه تسل سي . .

یا ملرنه !

شیعه ګان وایې چې فاطمه ﷝ په ابوبکرصدیق ﷛ باندي غصه سوې ده او په حدیث شریف کې راځي چې (فاطمة بعضة مني من اغضبها فقد اغضبني) یعني فاطمه ﷝ زما د زړه ټوټه ده چا چې فاطمه خفه کړه هغه زه خفه کړم نو د لته ابوبکرصدیق ﷛ په دې کې نه دی داخل ځکه په غضب او اغضاب کې د ځمکی او اسمان په څېر فرق سته د غضب معنی ده غصه کیدل او د اغضاب معنی ده بل څوک په قصدسره خفه کول او غصه کول نو ابوبکرصدیق ﷛ خو پر فاطمه ﷝ باندي غصه نه ده کړې بلکې د نبي کریم ﷺ ارشاد یې ورته بیان کی خو دا نه ده معلومه چې فاطمه ﷝ ولي خفه سوه شیعه ګان دي وو وایې چې بې معنی ولي غصه سوه اهل السنت خو دا نه مني چې دا په غصه سوه زموږ په نزد خو فاطمه ﷝ د نا خبرۍ په وجه د میراث غوښتنه وکړه او ابوبکرصدیق ﷛ چې کله حدیث شریف ورته بیان کی دا په دې بیځایه غوښتنه پښیمانه سوه او د شرم په وجه یې له ابوبکرصدیق ﷛ ته تګ راتګ کم سو د مخکې په څېر نه وو او بل وړیسی ناروغه سوه نو د خلکو دا فکر سو چې فاطمه ﷝ په غصه سوه او بل دا چې ابوبکرصدیق ﷛ خو د دې محرم نه وو چې له نو موړې سره هر وخت بې له ارتیا خبرې او راشه درشه وه د خپل ضرورت په اندازه وه کله چې دې ته خبره روښانه سوه نو بیا یې د دې مسئلی هیڅ یاد و نه نه وکړه او نه یې د یا دیدلو ارتیا پاته سوه او بل دا چې علي

ﷺ په ټولو حالاتو کې له ابوبکرصدیق رضی الله عنه سره یوځای وو او په هغه پیسې یې لمنځونه کول اوبل داچې ابوبکرصدیق رضی الله عنه د فاطمه رضی الله عنها کورته ورغلې چې کیدای سې چې داله ماخفه سوی وی هغې ته یې عذروړاندی کی چې زه خومعذوریم دنبی کریم ﷺ د قول په عمل کولومجبوریم اوفاطمه رضی الله عنها هم له ده خوشاله سوه اونوموړی بیرته خپل کورته راغلی معاذالله ابوبکرصدیق رضی الله عنه دامارت اوخلافت په نشه کې نه وو چې د فاطمې رضی الله عنها یې هیڅ پوښتنه ونه کړه دنبی کریم ﷺ دزړه دټوټې په خفګان باندی ناآرامه وو اودهغې کورته ورغلی اوهغه یې خوشاله اوراضی کړه اوس که شیعه ګان په دې غوښتنه باندی هم بسنه نه کوی اوبیاهم ابوبکرصدیق رضی الله عنه ګنهګاربولی نوبیاغوښتنه داده چې ابوبکرصدیق رضی الله عنه خوفاطمه رضی الله عنها څه ناراضه کړه اوبیرته یې خوشاله کړه علی رضی الله عنه چې کله دابوجهل له لورسره دنکاح نیت وکی په دغه وخت کې یې بیاعلی رضی الله عنه فاطمه رضی الله عنها ناراضه کړه چې په هغه خبره باندی نبی کریم ﷺ خطبه وویله اوداسی یې وفرمایل (فاطمة بضعة منی من اغضبها فقد اغضبنی) اوس تاسوداووایاست اې شیعه ګانوچې علی رضی الله عنه ولی دانیت وکی له ابوبکرصدیق رضی الله عنه خوداحدیث نبوی چې (لانورث ماترکناصدقة) موجودوو له علی رضی الله عنه سره خو حدیث هم نه وو اوله دې پرته په کورکې به دعلی رضی الله عنه اوفاطمه رضی الله عنها په مینځ کې کله ناکله خامخاخفګان راتلی لکه یوه ورځ چې علی رضی الله عنه خفه سوراغلی اوپه مسجدکې پروت وو کله چې نبی کریم ﷺ ولیدی نودابوتراب په لقب سره یې ورته وویل

دنبی کریم ﷺ میراث دټول امت لپاره وقف دی !

له ابوبکرصدیق رضی الله عنه اوعمرفاروق رضی الله عنه اوعثمان غنی رضی الله عنه اوعلی المرتضی رضی الله عنه اوعائشه صدیقه رضی الله عنها اونوروڅخه روایت سوی دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل چې زموږیعنی انبیاء علیهم السلام په مال کې میراث نسته موږچې څه پریږدو هغه ټول دالله ﷻ په لاره کې خیرات اووقف دی ؟

(**لومړی**) حکمت دادی چې خلکوته معلومه سی چې انبیاء علیهم السلام چې دحق دین په تبلیغ اوبلنه کې کوم تکلیفونه اوستونزی ګاللی دی هغه ټولی یوائې دالله تعالی لپاره دی په دې سره ددنیاهیڅ ګټه نه وه په نظرکې تردې چې خپل اولادته یې هم په دې کې برخه نه رسیږی

(**دویم**) رازاوحکمت دادی چې انبیاء علیهم السلام دامت په حق کې دروحانی پلارپه شان دی نوددوئ مال به دټول امت لپاره وقف وی دخاص افرادولپاره نه دی

(**دریم**) حکمت : دادی چې انبیاء علیهم السلام هروخت دالله ﷻ په دربارکې حاضراومقیم اوسیږی اودمالک حقیقی مالکیت هروخت ددوئ سترګوته حاضروی ځکه انبیاء علیهم السلام هیڅ وخت خپل ځانونه دهیڅ شئ مالک نه بولی لکه چې

دبزرگانو داخبره ده (الانبياء لايشهدون ملكا مع الله) انبياء عليهم السلام د الله ﷻ په مخکې دهيڅ شئ مليکت ته نه ګوري دعامو خلکو له نظره دمالک حقيقي ملکيت پټ دی ځکه هغوئ خپل ځانونه مجازي مالکان ګڼي خوانبياء عليهم السلام خپل ځانونه مجازي مالکان هم نه بولي کوم شئ چې ددوئ په لاس کې وی هغه دالله ﷻ ګڼي اوداعقيده لری چې مورد الله تعالى پرسترخان ناست يو مورږ ته دلدی ځخه دګټې اخيستلو اجازه سته ځکه دانبياء عليهم السلام په مالوکې زکوة نه واجبيږی اونه له وفات وروسته ددوئ په مال کې ميراث شته اونه وصيت کيږی..

له وفات وروسته دنبي کريم ﷺ ژوند!

دټولو اهل السنت والجماعت عقيده داده چې انبياء عليهم السلام له وفات کيدلو وروسته په خپلو قبروکې ژوندی دی لمونځ کوی اوپه عبادت مشغول دی اودانبياء عليهم السلام ژوندکه څه هم مورږ نه وينومګر له شکه خلاص ددوئ ژوند حسي او جسماني دی ځکه روحاني اومعنوی ژوندخودعامو مؤمنانو نه بلکې دکافرانوارواحوته هم حاصل دی له صحيح احاديثو څخه داثابتيږی چې مړی اوری مګرځواب نه سی ورکولای دبدرمړيوته دنبي کريم ﷺ خبری کول په صحيحينواوداحاديثوپه ټولوکتابوکې يادسوی دی اومشهوردی اوبل په حديث شريف کې راغلي دی (مامن احديمر على قبراخيه المؤمن كان يعرفه في الدنيافيسلم عليه الاعرفه وردعليه السلام رواه ابن عبدالبروصححه ابومحمدعبدالحق وقال صلى الله عليه وسلم ان المیت يعرف من يغله ويحمله ويدليه في قبره رواه احمدوغيره)

ژباړه : هرڅوک چې دخپل مومن ورورپه قبرتيرسی اوهغه يې ترمرګ مخکې په دنياکې پيژني اودهغه په قبرسلام واچوی نوهغه مړی هم هغه سړی پيژني اودهغه دسلام ځواب ورکوی ددې حديث روايت حافظ عبدالبرکړی دی اوشيخ عبدالحق صحيح ورته ويلی دی اوهمدارنګه دنبي کريم ﷺ ارشاددی چې په تحقيق سره مړئ هغه سړئ پيژني چې دته غسل ورکوی اوڅوک چې يې پورته کوی اوڅوک چې يې په قبرکې ايږدی ددې حديث روايت امام احمداونوروکړی دی

په مسندابي يعلى کې له انس بن مالک ﷺ څخه روايت سوی دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل (الانبياء احياء في قبورهم يصلون) انبياء عليهم السلام ژوندی په خپلو قبروکې لمونځ کوی ،، شيخ الاسلام دهلوی په شرح بخاری کې ددې حديث له راوړلو وروسته وايې (ازاين احاديث معلوم شودكه انبياء عليهم السلام زنده اند درقبربعدازوفات بحيات حسى واجسا د ايشان نيز ثابت باشندوبوسيده نگردندوانحيات همچوحيات دنياباشد باوجوداستغناء ازغذا وباحصول قوت نفوذ درعالم چه غذا از اسباب عادى است كه در دنياحيات بدان مشروط است

وخدائتعالی قادراست که بی آن نیز زنده دارد احداث وایجاد بعضی احوال واعراض دربدن کند که التذات واحتیاج بغذاامر تلغ گردد (شرح شیخ الاسلام جلد ۶/ص/ ۱۴۷،، ومدارج النبوة جلد ۲/ص/ ۵۰۶ کتاب الانبیاء رجعه فقد فصل الکلام فیه)

شیخ جلال الدین ودې حدیث ته حسن ویلی دی اوعلامه مناوی په فیض القدیرشرح جامع الصغیرکې وایې چې داحدیث صحیح دی اوعلامه سیوطی په مرقاة السعود حاشیه سنن ابی داؤدکې وایې چې دانبیاء علیهم السلام دژوندپه اړه احادیث دتواترحدته رسیدلی دی اوپه انباه الاذکیاء بحیاة الانبیاء کې فرمایې (حیاة النبی صلی الله علیه وسلم فی قبره هووسائر الانبیاء معلومة عندنا علماقطعیا لماقام عندنا من الادلة فی ذلک وتواترت به الاخبار الدالة علی ذلک) ژباړه : دنبی کریم ﷺ ژوندپه خپل قبرکې اودټولوانبیاء علیهم السلام ژوندپه خپلو قبرونوکې یقینی اوقطعی دی داموږته په قطعی دلائلومعلوم دی چې انبیاء علیهم السلام ژوندی دی په قبروکې اوله احادیث متواتره ووڅخه ثابت دی اوپردې باندی شاهددی اوددې حدیث څخه یوائې دانبیاء علیهم السلام ژوند مقصودنه دی بلکې هدف دادی لکه څنګه چې انبیاء علیهم السلام په دنیاکې په عبادت مشغول وو دغه رنګه په برزخی ژوندی کې هم په په عبادت بوخت دی دبلاغت قانون دی چې دکلام په پای کې آخری قیددکلام لپاره محیط وی نوځکه احیاء فی قبورهم یصلون کې مقصود دکلام صلاة اوعبادت په قبرکې دی ددې بیان کول هدف اومقصوددی اصل ژوندخوامر مفروغ دی یصلون مخکې ژوند یوائې دتمهیدلپاره دی اومقصوددادی چې دانبیاء علیهم السلام پاک بدنونه که څه هم له دې دنیاڅخه بلی دنیاته نقل سوی دی مګر ددنیاپه څیرې بدنونه په عبادت بوخت دی اودژونددا عمالواوزندګی په څیرجاری دی اوپه عملواوشغل کې دلمانځه تخصیص ځکه وکی ځکه ترایمان وروسته لمونځ دی اولمونځ دانبیاء علیهم السلام دسترګویخوالی دی لنډه داچې دانبیاء علیهم السلام ژوندبدنی دی نه روحانی ژونددی . له دې کبله ترمرګ وروسته روحانی ژونداواوریدل اوحس دانبیاء علیهم السلام سره خاص نه دی بلکې دااحادیث صحیحه له ډیرو راویانوروایت سوی دی اوحدیث مقصوددانبیاء علیهم السلام خصوصیت اوامتیازبیانول د ی(۱) په حدیث شریف راغلی دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل چې دجمعی په ورځ په ماباندی ډیر درود وایاست ځکه ستاسو دروماته وړاندی کیږی صحابه کرام ﷺ پوښتنه وکړه چې یارسول الله (کیف تعرض صلاتنا علیک وقدارمت یقولون بلیت فقال ان الله حرم علی الارض ان تأکل اجساد الانبیاء اخرجه ابوداؤد وقال البیهقی له شواهد وقال العلامة القاری رواه ابن حبان فی صحیحه والحاکم وصححه وقال النووی اسناده صحیح آه (۲)

ژباړه : زموږ درود تاته څنګه وړاندې کېږي اوسره له دې چې له مرګ وروسته به بدن رژیدلی وي نبي کریمﷺ وفرمایل چې په تحقیق سره پر ځمکه باندې حرام ګرزول سوي دي دانبیاء علیهم السلام بدنونه دانبیاء علیهم السلام بدنونه نه خاوري کېږي امام بیهقي وایې چې ددې په اړوندنوشواهدهم سته اوداحدیث صحیح دی اودصحابه کرامؓ داپوښتنه اودرسول اللهﷺ داسي ځواب ددې ښکاره دلیل دی چې له ژوند څخه بدني ژوندمراددی عارضي اوروحاني ژوندی نه دی مرادځکه که یوازې روح مبارک ته ددرود وړاندې کیدل مرادوی نوصحابه کرامؓ داولې ویل چې (قدارمت) چې ستابدن خوبه رژیدلی وی ځکه له مرګ وروسته خوبدن خاوري کېږي اونبي کریمﷺ داځواب چې الله تعالی دانبیاء علیهم السلام بدنونه پرځمکه باندې حرام کړي دي ټول به بې معنی سي یوازې داعمالو وړاندې کولولپاره دبدن روغ پاته کیدل ضروري نه دی نبي کریمﷺ به ځواب ورکړی وو چې تاسي دبدن پوښتنه ولې کوی ځکه ستاسودرود خوزماروح ته رسیږي اویوازې دانبیاءعلیهم السلام ارواحوته اعمال وړاندې کول تردوئ پورې ځانګړې هم ندي بلکې له احادیث صحیحه څخه داخبره ثابت دی چې مړي سلام اوري اوخبرې اوري اوپه یوشمیرورځوکې دوئ ته دخپلوانو اعمال وړاندې کېږي لکه څنګه چې په شرح الصدورکې علامه سیوطي مفصل بحث کړی دی چې روح متصل په بدن پورې دی په قبرکې دامت اعمال وړاندې کېږي دادرسول اللهﷺ خصوصیت دی دادعلامه قاري دخبروشننه وه چې په مرقاة شرح دمشکوة کې (۲) اوپه سنن ابن ماجه کې له ابودرداءؓ څخه روایت سوی دی چې نبي کریمﷺ فرمایې چې دجمعې په ورځ په ماباندې په ځانګړې ډول درود وایاست دجمعې په ورځ مشهوره خبر داده چې ډېرې ملائکه وي حاضریږي هرسړی دې پرمادرودوایې . ابودرداءؓ وایې چې ماپوښتنه وکړه (وبعدالموت قال ان الله حرم علی الارض ان تأکل اجساد الانبیاء فنبي الله حی یرزق (رواه ابن ماجه قال الدمیری رجاله ثقات کذافی فیض القدیر جلد۲/ص/۸۷)ژباړه : ترمرګ وروسته هم زموږ درود تاته وړاندې کېږي رسول اللهﷺ وفرمایل چې په تحقیق سره اللهﷻ په ځمکه حرام کړي چې هغه دانبیاء علیهم السلام بدنونه وخوري نوداللهﷻ نبيﷺ په قبرکې ژوندی وي اوداللهﷻ له لوري روزي ورکول کېږي وقال الزرقاني رواه ابن ماجه ورجاله ثقات من ابي درداءؓ مرفوع الخ زرقاني جلد ۵ /ص/ ۳۳۶)

---

(۱) پوشیده نماندکه دیدن آحضرات انبیاء علیهم الصلوة والسلام وتکلم انها چنانکه درحدیث مذکوربود منسوخ پیوسته ناظرور آن است که انهاباشخاص واجسادیده وقول مختارومقررمجبورهم اینست که انبیاء علیهم السلام بعدازوفات صورت زنده اندبحیات دینوی ، تیسیرالقاری جلد۲ /ص/ ۲۶۲باب ذکرادریس ﷺ یعنی مانندحیات بلکه حیات برزخی ایشان اعلی واقوی است ازحیات دنیویه بمراتب که عقل ازتصورآن قاصراست ۱۲)

(۲) مرقات المفاتیح جلد۲ /ص/ ۱۲۰)

شیخ تقی الدین سبکی وایې چې ابوبکرصدیق ؓ اوعمرفاورق ؓ به په مسجدنبوی کې
په لوړآوا ز خبری کول نه خوښول اوچاچې به په لوړآواز خبری کولی نودابه یې ورته
فرمایل (لقدآذیت رسول الله صلی الله علیه وسلم) په تحقیق سره تاپه لوړآواز سره رسول اللهﷺ
ته په قبرکې ضرر ورسوی نوله دې معلومه سوه چې دابوبکرصدیق ؓ اوعمرفاورق ؓ په
نزد رسول اللهﷺ له بدن اطهرسره ژوندی دی اوڅرنګه چې دخدای ﷻ له حکم سره سم
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ (۲)آیت سورة الحجرات)
لکه څنګه چې په دنیاکې دنبی کریمﷺ مخ مبارک ته په لوړآواز خبری کول منع وی دغه
رنګه په برزخی ژوندی کې هم دنبی کریمﷺقبرته نژدی په لوآواز خبری منع دی ..
اوله ام المؤمنین عائشه صدیقه ؓ داسی حالت وو چې دمسجدنبوی پوری موښتی کوته
کې اوسیده چې چابه په دیوال کې میخ یابل شئ ټک وهی اواواز به یې حجری ته
ورسیدی نوصدیقه ؓ به سمدستی هغه خلکوته خبرورکې چې (لاتؤذ رسول الله رسول الله صلی الله
علیه وسلم)رسول اللهﷺ ته تکلیف مه رسوی په دیواله کې دمیخ یاموږی په ټک وهلوسره
شیخ سبکې وایې چې دټولوصحابه کرام ؓ اوسلف صالحینو هم همداعمل وو چې
درسول اللهﷺ په ادب اوتعظیم کې به یې په مسجدنبوی کې لوړآوازونه نه پورته کول
کماقال الله تعالی : ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِندَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ (۳)آیت سورة الحجرات)
دملائکه ووسردار جبرئیل آمینؑ یوه ورځ دنبی کریمﷺ په خدمت کې حاضرسو اوپه
ډیردرناوی اوآدب درسول اللهﷺ په مخکې مبارک کې په زنګنوکیناستی اووې ویل (
أأذنومنک یارسول اللهﷺ) که اجازه وی تاته به نژدی کښینم رسو ل اللهﷺ اجازه ورکړه
جبرئیلؑ دنبی کریمﷺ ددواړوزنګنوپه ګوندولاسونه کیښودل اواجازه یې وغوښته
اودوفات په ناروغی کې چې کله ملک الموت درسول اللهﷺ خدمت ته حاضرسونوپه
ډیردرناوی اومینه اوپه سوکه آوازیې دروح دقبض کولواجازه وغوښتله ،
شفاء الاسقام صفحه ۵۳ ویؤیدذلک ماقال الله تبارک وتعالی﴿إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِن وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾ (۴)آیت سورة الحجرات)
له ابوهریرة ؓ څخه روایت سوی دی چې رسول اللهﷺ وفرمایل : (من صلی علی عندقبری سمعته
ومن صلّی علیّ نائیاً بلغته) ژباړه : هرڅوک چې زماله قبرسره نژدی په مابانذی درود وایې هغه
زه په خپله اورم اوڅوک یې چې لیری وایې هغه دفرشتوپه ذریعه ماته رارسول کیږی
اوښکاره خبره ده چې دافرق دبدنی ژوندسره دی نه له روحانی ژوندسره علامه مناوی

د دې حدیث په شرح کې لیکلي دي (وذلک لان لروحه تعلقا بمقر بدنه الشریف وحرم علی الارض ان تأکل اجساد الانبیاء فحاله کحال النائم الذی ترقی روحه بحسب قدره عندالله فی الملکوت الاعلی ولها بالبدن تعلق ولذا اخبر بسماعه صلاة المصلی علیه عند قبره وذا لاینافیه مامر فی خبره حیثما کنتم فصلوا علی من ان معناه لاتتکلفوا المعاوده الی قبری فان صلاتکم تبلغنی حیث کنتم ماذلک الالان الصلاة فی الحضور مشافهة افضل من الغیبة لکن المنهی عنه هو الاعتیاد الرافع للحشمة المخالف لکمال الهیبة والاجلال آه)

ژباړه: هرڅوک چې زماله قبرسره نژدې په ماباندې درود ولولي هغه زه په خپله اورم او څوک چې يې لیرې وو ایي نو هغه ماته د فرشتو په ذریعه رارسیږي او بنکاره خبره ده چې دا فرق د بدني ژوند سره دی نه له روحاني ژوند سره علامه مناوی د دې حدیث په وضاحت کې لیکلي دي چې د دې وجه داده چې د رسول اللهﷺ مبارک روح د نبی کریمﷺ له پاک بدن سره دهغه په قبرکې شته او پرځمکه د انبیاء علیهم السلام بدن خاوی کول منع دي نو په قبرکې رسول اللهﷺ داسې دی لکه څنګه چې د خوب په حالت کې څوک وی دهغه روح پورته کیږی په اعتبار د قوت دده څومره چې د اللهﷻ خوښه وی دده د خپلې مرتبې په اندازه هغه د اللهﷻ سره په عالم ملکوت کې لوړوی سره له دې چې دهغه روح دهغه له بدن سره هم تعلق لری له دې کبله نبی کریمﷺ خبرورکړی دی چې څوک زماله قبرسره نژدې په مابانډی درود ولولي نوزه هغه په خپله اورم او که داتیرسوی حدیث د دې حدیث ضد نه دی چې په هغه کې راغلي دي چې تاسو چې هرځای یاست په مادرود لولي ځکه د دې د حدیث معنی داسې دی چې په وار وار زماقبرته دراتلو تکلیف پرځان مه وړی بلکې ستاسو درود او سلام ماته رارسول کیږی له دې خبرود امعلومه سوه چې د رسول اللهﷺ قبرمبارک ته دورتګ او په خپله هلته درود او سلام ویل ترغائب ډیر غوره او بنه دی خو داسې حاضریدل چې د بارګاه نبوت په عظمت او جلال کې کمی راځی بیا یې منع فرمایلې ده..

او په مسند بزارکې په حسن سند سره له عبدالله بن مسعودؓ څخه مرفوعاً روایت سوی دی چې د اُمت اعمال رسول اللهﷺ ته وړاندې کیږی او رسول اللهﷺ د بښنې دعاء ورته کوی (۱) له دې ټولو روایاتو څخه دا خبره په ډاګه سوه چې نبی کریمﷺ او نور انبیاء علیهم السلام په قبروکې ژوندي دي او د دوئ بدنونه مبارک له خاورې کیدو او وزږیدو څخه خوندي دي او له وفات وروسته دوئ خپل عبادت کوی لمونځ کوی او د اللهﷻ له لوری دوئ ته روزی ورکول کیږی او د نبی کریمﷺ مبارک قبرته چې څوک ورشی او صلاة او سلام پرووایې نو نبی کریمﷺ خپله دده درود او سلام اوری او د اُمت ټول عملونه و نبی کریمﷺ ته په قبرکې وړاندې کیږی دا ټول امور د دې قطعی دلیل دی چې انبیاء علیهم السلام په قبروکې

(۱) جذب القلوب صفحه ۲۰۴

ژوندی دی او دا ژوند روحی ژوندی نه دی بلکې له بدن سره تعلق لری لنډه دا چې دانبیاء علیهم السلام ژوند په قطعی دلائلو سره ثابت دی او دا ښکاره خبره ده چې امت دهغه مبارک بدن له وفات وروسته په قبرکې کیښودی او په شریعت مطهره کې دهغه دزیارت کولو ټینګار سوی دی او په قبرمبارک کې دامت عملونه رسول الله ﷺ ته وړاندی کیږی او نبی کریم ﷺ په قبرکې لمونځ کوی او الله ﷻ ورسول الله ﷺ ته په قبرکې روزی ورکوی او دانبیاء علیهم السلام بدنونه ښخول ثابت دی چې په دې کې هیڅ شک نسته او دبدن ورل بل ځای ته هیڅ ځای نه دی ثابت سوی او له احادیث متواتره وڅخه ثابت دی چې دانبیاء علیهم السلام ژوند ثابت دی هغه ژوندی دی په قبروکې نه ژوند په اسمانوکې (۱) او په قبروکې دانبیاء علیهم السلام بدنونه دی نو له دې ثابته سوه چې انبیاء علیهم السلام ژوندی دی په بدن سره او دروح اصل تعلق له بدن سره وی په قبرکې لنډه دا چې له دی رواياتو څخه داخبره ښه روښانه کیږی چې له وفات وروسته دنبی کریم ﷺ اصل ځای قبرمبارک دی او درسول الله ﷺ بدن مبارک خوندی دی نه دا چې په اسمان یا په هغه ځای کې دی چې دهغه روح تعلق ورسره لری او په دغه ځای کې ونبی کریم ﷺ ته دامت عملونه وړاندی کیږی او له دې ټولو خبروسره دنبی کریم ﷺ دروح مبارک له لوړعالم سره هم اړیکی سته نو ځکه که چیری دنبی کریم ﷺ روح مبارک دسیل او تفریح لپاره په اعلی علین او ملکوت السموات والارض کې دالله ﷻ په غوښتنه چیری چې وغواړی هلته تللای سی نو دهغه ضدنه دی دالله ﷻ خوښه ده چې خپل غوره بندګان چیری چې وغواړی هلته رسوی سیل ورباندی کوی او دآخرت امور او حالات داهل برزخ ددنیا په احوالو قیاس کول ډیره ناپوهی ده علامه قاری په شرح شفاء کې لیکي (۱)

المعتقد المعتمد انه صلی الله علیه وسلم حی فی قبره کسائر الانبیاء فی قبورهم وهم احیاء عندربهم وان لارواحهم تعلقا بالعالم العلوی والسفلوی کماکانوا فی الحال الدنیوی فهم بحسب القلب عر شیون وباعتبار القالب فرشیون والله سبحانه اعلم باحوال ارباب الکمال هذا شرح شفاء ژباړه : هغه عقیده چې هغه دتیروسوا و خلف دباور وړده هغه دادی چې نبی کریم ﷺ په خپل قبرمبارک کې ژوندی دی لکه څنګه چې نورانبیاء علیهم السلام ژوندی دی او ددوئ ارواح طیبه په یوه وخت کې له عالم علوی او سفلوی سره اړیکی لری لکه څرنګه دنیاوی ژوندکې له دواړه عالم سره تعلق وی دغه رنګه وروسته له وفات هم له دواړه عالم سره تعلق لری په اعتبار دزړه سره عرشیون دی او په اعتبار دبدن سره فرشیون دی الله تعالی دپوره کمال خاوندان ښه پیژنی ..

---

(۱) پوشیده نماندکه دیدن آن حضرت صلی الله علیه وسلم ودیگرانبیاء علیهم السلام وتکلم انهاچنانکه درحدیث مذکور بوضوح پیوسته نظردراین است که انهاباتحاداجسادا ست وقول مختارجمهوراینست که ایناء علیهم السلام بعداذاقت موت زنده اندبحیات دنیوی کذافی تیسیر القاری جلد ۲ ص/ ۳۱۲ باب ذکرادریس ؑ یعنی حیات انبیاء علیهم السلام دربرزخ مانند حیات دنیوی است بلکه حیات برزخی آن بزرګان اعلی واقوی است ازحیات دنیویه بمراتب عقل ازتصورآن قاصراست ، منه عفاالله عنه)

انبیاءعلیهم السلام په خپلو قبروکې ژوندی دی په لمانځه اوعبادت بوخت دی مګر د معراج په شپه (۱)ټول انبیاء علیهم السلام دنبی کریم ﷺ دلیدولپاره مسجداقصی ته راغلي وو اوبیاچې کله نبی کریم ﷺ څوک غوښتل په آسمانوکې نوله هغوسره یې ولیدل اوښکاره خبره دادی چې دانبیاء علیهم السلام دمعراج لیدنه په روح اوبدن دواړوسره یوځای وه لکه څرنګه چې شیخ نورالحق دهلوی په تیسیرالقاری شرح بخاری کې لیکلی دی اوداهم کیدای سی چې دمعراج په شپه دانبیاء علیهم السلام اصل بدنونه مبارک خوددوئ په قبروکې پاته وو مګر په مسجداقصی کې درسول الله ﷺ دلیدلولپاره ددوئ ارواح مبارک ددوئ دبدنوپه شکل جوړسوی وی اورایوځای سوی وی مګرښکاره اومشهوردادی چې انبیاء علیهم السلام په همدغوبدنولکه څنګه چې په دنیاکې وو کوم چې په قبروکې خوندی اوروغ پراته وو درسول الله ﷺ ملاقات ته راغلي وو اودقدرت قدیمه په لحاظ روحانی اوبدنی ځمکی اواسمان ته اوهرڅنګه نقل له یوه ځایه بل ځای ته داټول یوشان دی لنډه داچې داله امکان لیری بلل اودطبیعت په غوښتنه پریکړه کول اوداحادیثوردول دبی عقلی اوبی دینی دلیل دی اواصل حقیقت الله تعالی ته معلوم دی چې په کوم کیفیت اوپه کوم شان سره ددوئ لیدنه کتنه وسوه ..

په حدیث کې راغلی دی چې دمؤمن قبر به پراخ سی اودجنت یوه باغچه به ځنی جوړه سی نوکه دجنت مبارک اوپاکه باغچه دلوړجنت یوه نمونه جوړه سی داهیڅ لیری نه دی

عثمان غنی ﷺ ته دمحاصری په وخت کې چاوویل چې شام ته ولاړسه ترڅوهلته له دې فتنی اوغمه خلاص سی خونوموړی وفرمایل چې زه هجرت اودرسول الله ﷺ ملګری نه سم پریښودای

یوځل علی کرم الله وجهه دخپل بهیرجوړکي ترڅودهغه جوړونی اواز مسجدنبوی ته ونه رسیږی چې له دې کبله نبی کریم ﷺ ته تکلیف ونه رسیږی (زرقانی شرح مواهب جلد ۸ /ص /۳۰۴ شفاء الاسقام صفحه ۱۷۳) ابونعیم اونورو له سعدبن مسیب ﷺ څخه روایت کړی دی چې په هغه ورځوکې چې دحره واقعه پېښه سوه نوپه مسجدنبوی کې پرته له مابل ژوندی نه وو نوپه دغه ورځوکې چې به کله دآذان اولمانځه وخت راغلی نودنبی کریم ﷺ دقبرمبارک څخه به دآذان غږراتلی ماچې به کله هغه واوریدی نودهغه برابربه مې لمونځ آداکوی تردرې ورځوپوری په مسجدنبوی کې لمونځ ونه سو مابه دقبرمبارک له لوری اذان اوریدی اولمونځ به مې کوی (زرقانی شرح مواهب جلد ۵ /ص /۳۳۲)

---

(۱) حافظ عسقلانی دفتح الباری په باب المعراج کې لیکلی دی (واستشکل رؤیة الانبیاء فی السموات مع ان اجسادهم مستقرة فی قبور الارض واجیب بان ارواحهم تشکلت بصور اجسادهم واحضرت اجسادهم لملاقاة النبی صلی الله علیه وسلم تلک اللیلة تشریفا وتکریما ویؤیده حدیث عبدالرحمن بن هاشم عن انس ﷺ ففیه وبعث له آدم ومن دونه من الانبیاء آه)

داپيښنه هم پردې دليل دی چی دروح مبارک له همدغه بدن سره چی په دنیاکې وو تعلق پاته وو کوم چی په پاکه روضه کې ايښودل سوی دی سید سمهودی د وفاء الوفاء داتم باب په يوه فصل کې په جلد ۲ /ص/ ۴۰۷ کې لیکلی دی

(واما ادلة حياة الانبياء فتمقتضاها حياة الابدان كحالة الدنيا مع الاستغناء عن الغذاء ومع قوة النفوذ فی العالم وقد اوضحنا المسئلة فی كتابنا المسمی بالوفاء لحضرة المصطفی صلی الله عليه وسلم)

ژباړه : دانبیاء علیهم السلام ژوندله خپلو بدنو مبارک سره دی لکه څرنگه چی په دنیاکې ژوندی وو يعنی ددوئ بدنونه ژوندی دی په بزرخ کې لکه څنگه چی په دنیاکې وو سره له دی چی دوئ وخوراک ته ارتیانه لری او الله ﷻ دوئ ته دنفوذ قوت وربښلی دی موږ ددې مسئلی تفصیل په الوفاء کې کړی دی ..

دصحابه کرام ؓ اوتابعینو له وخته بیاتراوسه پوری دټول أمت علماء اوصحابه کرام ؓ داعمل پاته سوی دی چی څوک دنبی کریم ﷺ زیارت ته ځی دهغه سړی په واسطه دنبی کریم ﷺ حضورته سلام لیږل کیږی اوډیرو دالله ﷻ دوستانوچی به کله ونبی کریم ﷺ ته سلام وواېو دنبی کریم ﷺ له قبر مبارک څخه ده وعلیک السلام ځواب اوریدل سوی دی (فیض القدیر جلد ۲ /ص/ ۴۷۹)

داددې خبری ښکاره دلیل دی چی دروح مبارک له پاک بدن سره په قبرکې اړیکی سته څکه همدلته سلام ویل کیږی اوله همدې ځایه ځواب اوریدل سوی دی .

سوال :په قرآن کریم کې په ښکاره دنبی کریم ﷺ دمرگ ویل سوی دی الله تعالی فرمایي :

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ﴾ (۳۰آیت سورة الزمر) اودنبی کریم ﷺ ارشاددی (انی رجل مقبوض) اوداابوبکرصدیق ؓ داخبره چی دنبی کریم ﷺ دوفات په ورځ يې وکړه چی (فان محمداقدمات داخبری ټولوصحابه کرام ؓ منلی دی نودنبی کریم ﷺ دژوندبیاڅه معنی ده ؟

ځواب : نبی کریم ﷺ دالله ﷻ په دې حکم سره چی ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ﴾(۱۸۵آیت سورة آل عمران) دلږوخت لپاره دمرگ خوندڅکلی اوبیرته یې الله تعالی راژوندی کړ اوپرځمکه یې دده مبارک بدن حرام کړی دی نوانبیاء علیهم السلام ټول ژوندی دی اوژوندیې بدنی دی نه یوائې روحانی اوددوئ ژوند ترشهیدانواونورو غوره خلکوډیر غوره دی (كذافی شرح المواهب ومدارج النبوة (۱) باب پنجم)

اودنبی کریم ﷺ دفضائلو په بیان کې امام بیهقی په کتاب الاعتقادکې وایي :

(قال الامام البيهقی فی كتاب الاعتقاد الانبياء عليهم الصلاة والسلام بعدما قبضوا ردت اليهم ارواحهم فهم احياء عند ربهم كالشهداء) ژباړه : امام بیهقی وایې چی دانبیاء علیهم السلام د روح له قبض کیدلووروسته بیرته ژوندی کیږی نوانبیاء علیهم السلام دشهیدانو په څیرژوندی دی بلکې ترهغوئ غوره دی ..

(۱) زرقانی جلد ۵ /ص/ ۳۳۲)

دشهیدانو دژوندپه اړه علامه الوسی په روح المعانی جلد ۲ /ص /۱۷ کې وایي :

واختلف فی هذه الحیاة فذهب کثیر من السلف الی انها حقیقة بالروح والجسد ولکنا لاندرکها فی هذه النشأة استدلوا السیاق قوله تعالی عندربهم یرزقون وبأن الحیاة الروحانیة التی لیست بالجسد لیست من خواصهم فلایکون لهم امتیاز بذلک علی من عداهم وذهب البعض الی انها روحانیة (۱)

ژباړه : دشهیدانو دژوندپه هکله دعلماء اختلاف دی جمهورسلف وایي چې دوئ ژوندی دی بدنی ژوندی دی دلیل یې دادی چې دالله تعالی ارشاددی چې شهیدانوته الله ﷻ روزی ورکوی نوله دی ښکاره سوه چې روزی خوبدن ته وررول کیږی اوبل داچې روحانی ژوندخوپه شهیدانوپوری خاص نه دی په روحانی ژوندخوټول ژوندی دی نوله ژوندڅخه هغه ژوندمراددی چې له بدن سره یوځای وی ځکه بیانو دخصوصیت دشهیدانودژوندڅه معنی ده مقصودخوله دې آیت څخه ددوئ امتیاز اوخصوصیت بیانول دی چې تردوئ پوری خاص دی اونوروخلکوته نسته اوښکاره خبره ده چې دغه خصوصیت بدنی ژوند دی نه روحانی ژوندااویوشمیرعلماء بیاوایي چې دشهیدانوژوندروحانی ژوندی دی ..

نوهرکله چې دشهیدانوژوندبدنی ژوندسو اوانبیاءعلیهم السلام خوترشهیدانوډیرغوره اوافضل دی اوپه لوړودرجوکې دی نوددوئ ژوندپه طریقه اولی سره بدنی ژوندی دی علامه سبکی وایې چې دد ې امکان نسته چې شهیدته دې ترنبی ﷺ لوړه درجه ورکړل سی ځکه دشهیددرجه په دې وجه لوړه چې دنبی ﷺ دشریعت ساتنه کوی اوپه دغه لاره کې یې خپل ځان قربان کړی دی دنبی ﷺ پرلاریې ځان قربان کړی دی اوترقیامته پوری چې څوک جهادکوی اوشهیدکیږی ددې ټولوثوابونه دنبی کریم ﷺ داعمالوپه پانه کې لیکل کیږی اودنبی کریم ﷺ مقام ترټولوشهیدانولوړدی اودژوندپه اعتبارهم لوړدی ځکه چې ددین دبنیاداېښودونکي نبی کریم ﷺ دی نوځکه دهغه یواځی ژونددټول امت دشهیدانوترژونډیرقوی اولوړدی (شفاء الشفاء)

اوبل داچې نبی کریم ﷺ هم شهیددی لکه څنګه چې جلال الدین سیوطی رحمه الله وایې چې یوشاذاونادرنبی ﷺ به وی چې هغه ته دې دنبوت له درجې سره سره دشهادت مرتبه نه وی ورکول سوی نوانبیاء علیهم السلام له دې حیث چې دوئ انبیاء علیهم السلام دی هم ژوندی دی اوله دې حیث چې دوئ شهیدان دی هم ژوندی دی ځکه الله تعالی فرمایي ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾ (۱۶۹آیت سورة آل عمران) په عموم کې دوئ هم داخل دی اوزموږخاص نبی حضرت محمدمصطفی صلی الله علیه وسلم خودشهادت په مرګ وفات سوځکه نبی کریم ﷺ دهغه زهروله اثرڅخه وفات سو چې یهودوپه خیبرکې ورباندی خوړلی وو (رواه البخاری)

(۱) سید سمهودی په وفاء الوفاء کې صفحه ۴۰۵ کې لیکی (لاشک فی حیاة النبی صلی الله علیه وسلم بعد وفاته وکذا سائر الانبیاء علیهم الصلوة والسلام احیاء فی قبورهم حیاة اکمل من حیاة الشهداء التی اخبرالله تعالی بها فی کتابه العزیزونبیناصلی الله علیه وسلم سید شهداء واعمال الشهداء فی میزانه آه)

(واخرج احمد وابو یعلی والطبرانی والحاکم والبیهقی عن ابن مسعودؓ قال لان احلف تسعا ان رسول الله صلی الله علیه وسلم واحدة انه لم یقتل وذلک ان الله اتخذه نبیا اتخذه شهیدا)
ژباړه : امام احمداوابویعلی اوطبرانی اوحاکم اوبیهقی روایت کوی چی عبدالله ابن مسعودؓ ویل چی زه نه ځله داقسم خورم چی رسول اللهﷺ شهیدسوی دی داغوره تردی چی یوځل قسم وخورم چی نبی کریمﷺ شهیدنه دی ځکه الله تعالی نبی کریمﷺ هم نبی کړی وو اوهم یې شهید کې ..
بلکې نبی کریمﷺ سید الشهداء دی دټولوشهیدانواعمال دنبی کریمﷺ په پانه کې لیکل کیږی اودنبی کریمﷺ دترازوپه تله کې وی اودده مبارک ژوند دټولوشهیدانوترژونددیر قوی اوکامل دی دی علامه حقانی وایې (الانبیاء والشهداء احیاء وحیاة الانبیاء اقوی اذالم یسلط علیهم الارض فهم کالنائم لایسمع ولاینطق حتی یتنبه . حاشیه حیاة الانبیاء للبیهقی) ژباړه : انبیاء علیهم السلام اوشهیدان دواړه ډلی په خپلوقبروکې ژوندی دی مګر دانبیاء علیهم السلام ژوند دشهیدانوترژونددیر قوی دی هرکله چی انبیاء علیهم السلام بدنونه نه خاوری کیږی اوددوئ پاک بدنونه خوندی وی نوپوه سه چی انبیاء علیهم السلام داسی دی لکه ویده سوی خلک اودخوب دسړی حالت داسی دی چی په خوب کې نه څه ویلای سی اونه چاته ځواب ورکولای سی ترڅوچی راویښ نه سی ..

دنبی کریمﷺ دژوندپه اړه دمولانامحمدقاسم نانوتوی قدس الله سره غوره وینا

اهل السنت والجماعت ټول سلف اوخلف پردې یوه خوله دی چی انبیاء علیهم السلام په خپلوقبروکې ژوندی دی اوددوئ پاک بدنونه دځمکی له تغیرڅخه خوندی دی اودوئ په عبادت بوخت دی
عرب ، اوعجم ، متکلمین اومحدثین مفسرین اولیاء الله اوعارفینوپردې موضوع بیلا بیلی رسالی لیکلی دی ددیارلسمې قمری پیړۍ په پای کې دمتکلیمنودسرتاج حضرت مولانا محمد قاسم نانوتوی رحمه الله پردغه موضوع باندی د (آب حیاة) په نامه یوځانګړی کتاب لیکلی دی چی دحقائق اومعارف یوه عجیبه اوغریبه خزانه ده دالله تبارک وتعالی ددې ارشاد (کل نفس ذائقة الموت .. انک میت وانهم میتون) په هکله ټول سلف اوخلف پردی متفق دی چی پرته له حضرت عیسی علیه السلام نوروټولوانبیاء علیهم السلام ته مرګ راغلی دی اوددوئ تجهیزاوتکفین سوی دی اودوئ په ځمکه کې ښخ سوی دی وروسته بیا متکلمین اومحدثین وایې چی انبیاء علیهم السلام له مرګه وروسته دویم ځل ژوندی کړل سو اوترقیامته به ژوندی وی په انبیاء علیهم السلام باندی که څه هم دلږوخت لپاره مرګ راځی مګر هغه دائمی مرګ نه دی بلکې تلونکی دی اوتل پاتې نه دی
اومولانانانوتوی وایې چی دانبیاء علیهم السلام وفات اومړینه که څه هم له کتاب الله اوسنت رسولﷺ اواجماع دامت اودخلکوپه سترګولیدل سوی اوثابت دی اوپردی عقیده

ساتل لازمي اوضروري دی اوددې نه منل ناروادی مګر دانبياء عليهم السلام دمرګ اووفات کيفيت اوحقيقت اوڅرنګ والی دعامومومنانوله مړينې دکيفيت اونوعيت څخه بيل اوجلادی دعامومومنانومړينه دژوندتلونکي وی اودانبياء عليهم السلام مړينه په ښکاره مړينه وی خوپه حقيقت کې ژوندی وی دانبياء عليهم السلام مرګ ښکاره وی خو پټ پکې ژوند روښانه کيږی لکه دوريځی په پرده چې دلمرسترګه پټه سی خوپه حقيقت کې سترګه روښانه وی ترپرده لاندی خولمرروښانه وی معاذالله دمولانانوتوی دامقصدنه دی چې انبياء عليهم السلام باندی هيڅلکه مرګ نه راځی بلکې مولاناصاحب مړينه اووفات لازمي بولي دمولاناصاحب خبری ټولی دمړينې دکيفيت اونوعيت اوڅرنګ والي په معلومولوکې دی دانبياء عليهم السلام دنه وفات يوه زره هم دئ نه وايې لکه دمتکليمنوچې دالله ﷻ په صفاتوکې اختلاف دی دااختلاف په خپله په صفاتوکې نه دی بلکې په نوعيت اوڅرنګ والی کې دی يوشميروايې چې صفات دباری تعالی عين دی له ذات سره اوبله ډله بياوايې چې نه عين دی نه غير ، دمتکليمنواختلاف په نفس صفاتوکی نه دی بلکې په دی نوعيت اوڅرنګ والی کې دی نودلته هم دمولاناصاحب خبره په مرګ اووفات کی نه دی ځکه پردې عقيده ساتل لازمی اوضروری دی لکه چې مولاناصاحب وايې چې زه انبياء عليهم السلام ددوئ ددنيوی بدن سره داړيکوپه اعتبارژوندی ګنړم سره له دی هدايت چې الله پاک وايې (کل نفس ذائقة الموت وانک ميت وانهم ميتون) وټولوانبياء عليهم السلام ته دمرګ نسبت اوپردې عقيده ساتل لازمي اوضروری ده مګر دانبياء عليهم السلام ژوندمرګ ترپردی لاندی په ښکاره خوله ستر ګوپټ دی خوپه حقيقت کې ژوند دی داسی نه دی لکه نورخلک ځکه دنوروخلکولپاره مرګ دژوندزائلونکي وی اودانبياء عليهم السلام مرګ ددوئ دژوندپټيدونکی وی رافع اومزيل نه وی

بلکې له مړينې وروسته دانبياءعليهم السلام ژوندنورهم پوره سی دانبياء عليهم السلام اودعاموخلکودمړينې داسی فرق دی لکه يوشمع ياڅراغ چې راواخلی اوپه ټيم يابل داسی شئ کې کيږدی اوسرورباندی کيږدی پټ يې کی څراغ ياشمع خومړه نه سوه مګر دخلکوله سترګوپټ سو رڼايې نه وينی اوپه ټيم يابل شئ کې ښه روښانه دی بلکې هغه ټيم ښه روښانه کی ځکه دشمع ټولی شعاوی په لړځای کې وی په دی سبب رڼانوره هم زياتيږی اودعامومومنانومرګ ددوئ دژوندزائلونکی اوتلونکي وی لکه چې شمع ياڅراغ مرکی نوهغه رڼابالکل له منځه ځی هم دخلکوله سترګوپناه کيږی اوهم څه نه پاتيږی اودانبياء عليهم السلام په مړينه خوددوئ ژوندنه ځی بلکې پټ سی نوددوئ دواړوپه مينځ کې داسی توپيرشته لکه چې يوڅوک شمع په يوځای کې خوندی کيږدی

او هغه لګیږی او بل څوک بیا شمع مره کی نو په اعتبار د ځای سره خو دواړه تیاره جوړوی او دواړ و تیاره جوړوی مګر په حقیقت دا یوه رڼا د خلکو له ستر ګو پناه سوه او بله شمع له رڼا سره پناه سوه
او بل دلیل دا دی چی دانبیاء علیهم السلام بدنونه مبارک د مځکې په ښیر روغ او سالم وی او د ځمکی له تغیر او تبدیل څخه خوندی وی دا هم د دی دلیل دی چی دوی ژوندی دی
او بل دا چی د دوئ له ازواج مطهرات سره نکاح کول د تل لپاره حرام دی او د دوئ په مالوکې میراث نسته دا ټول امور پردی شاهد عدل دی او د دې ښکاره دلیل دی چی د پاکو ارواحو تعلق له بدنو سره نه دی قطع سوی بلکې ترمرګ وروسته هم دانبیاء علیهم السلام تعلق له خپلو بدنو سره هغه رقم پاته دی لکه څنګه چی مځکې وو داسی نه دی لکه د شهیدانو تعلق له بدن سره ځکه د دوئ په مړینه سره د ارواحو تعلق له دنیاوی بدنو سره ختمیږی او د ابدنونه د دوئ رژیږی بلکې د جنت له ابدانو سره د دوئ اړیکی پیدا کیږی ځکه د شهیدانو په مالوکې میراث وی او د انبیاء علیهم السلام په مالوکې میراث نه وی او سره له دی چی دا آیت ﴿یُوصِیکُمُ اللهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِن﴾ (۱۱ آیت سورة النساء) د ټولو لپاره عام دی او بل دا چی د شهیدانو له شهادت وروسته د دوئ میرمینی له عدی تیرولو وروسته نکاح کولای سی او د رسول اللهﷺ د ازواجو په څیر نه دی ځکه د هغوئ په اړه داسی حکم سوی دی ﴿وَلَا أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِن بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِندَ اللهِ عَظِيمًا﴾ (۵۳ آیت سورة الاحزاب) د دوئ د نکاح حرمت ابدی دی د تل لپاره دی .. له دی معلومه سوه چی له دوئ سره د نبیؑ نکاح نه پری کیږی او پرنه پریکړه یې بل دلیل همدا آیت دی ﴿النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ﴾ (۶ آیت سورة الاحزاب) د زوجیت اړیکی لکه څنګه چی مځکې وی هغه رنګه پاته دی ځکه ازواج جمع د زوجه ده زوجه صفت مشبه دی دلالت پر دوام او ثبوت کوی او د پلار له منکوحی سره د نکاح حرمت یې داسی بیان کړی دی (ولاتنکحوا مانکح آبائکم) د فعل ماضی په صیغه سره ماضی پر تجدد او حدوث دلالت کوی چی له دې څخه د نکاح تلل ښکاره معلومیږی نو هر کله چی له ازواج مطهرات سره نکاح پاته سوه او د نکاح پاته والی د بدن او روح له اړیکو پرته نه کیږی ځکه شهیدان سره له دی چی دوئ ژوندی دی خو ترمرګ وروسته د روح اړیکی د دوئ له خاورین بدن سره نه پاته کیږی ځکه د دوئ له مرګ وروسته د دوئ له میرمنو سره نکاح روا ده او د شهیدانو او عامو مومنانو په مرګ کې داسی فرق دی چی د شهیدانو روحونه د بدن له بیلید و وروسته نو یو بدنو ته نقل کیږی ځکه نو موړی بدنی او روحانی دواړه ژوندی بلل کیږی او د نورو مومنانو تعلق نه له مځکې خاورینو ابدانو سره پاته کیږی او نه له نوی ابدانو سره تعلق نیسی هر کله چی د شهیدانو تعلق له خاورین بدن سره قطع کیږی نو هغه

شیان چې ترخاورین بدن پورې اړه لري لکه مال یانکاح او میراث نو ددوئ په مالوکې هم میراث شته او هم ددوئ میرمنی ددوئ له شهادت وروسته اوله عدی تیرولووروسته نکاح کولای سی ځکه مال او ښځه خوددنیاله خاورین بدن سره تړلی وو هرکله چې هغه ولاړی نه یواځې له روح سره نوځکه ددوئ علاقه ختمیږی اوددوئ داروا حواړیکی له نویوابدانوسره پیلیږی هغه په جنت کې ګرزی اوخپل سیل اوتفریح کوی

مرینه دشهیدانوپه حق کې دژوند دزوال سبب دی اوهغه ژوند چې دالله ﷻ په کلام او احادیث کې راغلی دی دشهیدانولپاره هغه دویم ځلی ژوند دی چې دشهیدانولپاره هم شته او انبیاء علیهم السلام لپاره هم شته خوفرق یې دادی چې دانبیاء علیهم السلام دژوند علاقه نه ختمیږی ځکه ددوئ میرمنی دابدلپاره پرامت حرامی وی اوددوئ په مالوکې میراث نسته ځکه ددوئ ملکیت پاته دی اودشهیدانوعلاقه نه پاته کیږی بلکې ختمیږی ددوئ دروحوتعلق له نویوابدانوسره پیلیږی خلاصه دخبروداسوه چې دعوامودمرګ اوانبیاء علیهم السلام دمرګ په مینځ کې دځمکی او اسمان په څیرفرق سته دانبیاء علیهم السلام ترپرده لاندی ژوندمرګ بلل کیږی اودعاموخلکودژونداړیکی ختمیږی ددوئ له پاره مرګ دژوند دپای ټکی دی

اوشاهددادی چې پرته له دوئ څخه نوروته (وانهم میتون) بیل خطاب وسو اوبل داسی حکم وسو (انکم یوم القیامة عندربکم تختصمون) ټولوته شامل دی او (انکم میتون) یې ونه فرمایل چې دامرګ ونبی کریمﷺ ته هم شامل سی همدااشاره وبیلوالی ته دمرګ ده نولکه څنګه دنبوی ژونداودمومنانودژوندپه مینځ کې فرق دی اولکه څنګه چې دنبوی مرګ نوم خوب دی لکه چې په حدیث شریف کې راغلی دی :

(تنام عینای ولاینام قلبی وکذلک الانبیاء تنام اعینهم ولاتنام قلوبهم (بخاری شریف)

دغه رنګ دنبی کریم ﷺ دمرګ اودعامومومنانوپه مرګ کې هم فرق سته په حدیث کې راغلی دی چې (النوم اخو الموت) اوپه قرآن کریم کې الله تعالی فرمایي ﴿اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَى إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (۴۲)آیت سورة الزمر)

الله تعالی په خپل کلام کې خوب اومرګ دواړه په یوه رسۍ سره تړلی دی اوددااوړو حقیت یې په وفات اوامساک بیان کې عام مؤمنان دخوب په حالت کې د توفی اوامساک روح په وجه په شعورکې معطل کیږی او دغه تعطیل بیاانبیاء علیهم السلام ته نه راځی ځکه انبیاء علیهم السلام په خوب اوویښه کې څه فرق نه وی دانبیاء علیهم السلام سترګی ویدی وی خوزړه یې ویښ وی اودوئ دخوب په حالت کې بیداره وی دوحی لپاره لکه څنګه چې دابراهیم علیه السلام او اسماعیل علیه السلام پیښه وه ﴿قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ﴾ (۱۰۲آیت سورة الصافات)

پردې باندې شاهدعدل دی دعامومنانوقوت علمیه اوآلیه دخوب په حالت کې معطل کیږی مګر دانبیاء علیهم السلام قوت علمیه لکه مخکې چې څنګه وو هغه رنګه پاتې کیږی (۱) تردې ځایه دمولانانوتوی دخبرولنډیزوو،،آب حیات رساله وګوری)

اوس مؤلف حقیرد مسلمانوپه خذمت کې داوړاندې کوی چې دقرآن کریم له آیاتواودنبی کریم ﷺ له احادیثو داخبره دلمرپه څیرروښانه سوه چې انبیاء علیهم السلام په روحانی اوبدنی ژوندکې دعاموانسانانوڅخه بیل اوجلادی اودالله ﷻ په نژدې والی کې دجبرئیل علیه السلام اومکائیل علیه السلام اودنورومِلائکه وو علیهم السلام څخه غوره اولوړدی الله پاک آدم علیه السلام په خپل خاص قدرت اولاس پیداکې اودخلافت تاج یې دهغه پرسرکیښودی اودغه خاورین بدن یې دنوراني اجسامولپاره چې ملائکه وی دی مسجودوګرزوی اوانبیاء علیهم السلام ته یې دبدن په لحاظ په عاموانسانانوباندې امتیازورکی اوددوئ بدنونه مبارک یې داسې پاک ، سپیڅلی ، خوشبویه نرم پیداکړل چې ددوئ بدنونه ترکوفی عطرو هم ډیر خوشبویه وود مشک اوعنبرودوئ له بدنوسره هیڅ نسبت نه کیږی لکه چې امام بیهقی یوروایت کوی (اخرجه البیهقی وغیرہ عن عائشة رضی اللہ عنہا قالت قلت یارسول الله ﷺ انک تدخل الخلاء فاذاخرجت دخلت فی اثرک فمااری شیئا الاانی اجدرائحة المسک قال انامعشرالانبیاء تنبت اجسادناعلی ارواح اهل الجنة فماخرج منهامن شئ ابتلعته الارض (خصائص کبری جلد۱/ص/۷۰)

ژباړه : امام بیهقی اونوورو له عائشه صدیقه رضی اللہ عنہا څخه روایت کړی دی وایې چې عائشه صدیقه رضی اللہ عنہا وایې چې ماعرض وکی چې یارسول الله ﷺ کله چې ته بیت الخلاء ته ځې زه له تاوروسته ځم اوهلته زه هیڅ نه وینم مګر داچې دمشکوبوئ پر ماځی نبی کریم ﷺ وفرمایل موږ ټولوانبیاء علیهم السلام ته ځانګړی شان وی زموږدبدنوپیداکیدل اونشواونمادجنتیانودارواحوپه څیراوطریقه باندې کیږی هرڅه چې دانبیاء علیهم السلام له بدن څخه وی ځمکه سمدستی هغه تیروی ..

یعنی دانبیاء علیهم السلام بدنونه دجنتیانوپه څیر پاک سپیڅلی نرم وی لکه څنګه چې دجنتیانوله بدن څخه څه شئ وزی نوهغه ترمشک اوعنبرخوشبویه اوپاک وی دغه شان دانبیاء علیهم السلام له بدنوڅخه چې څه وزی هغه هم ترمشک اوعنبرخوشبویه وی یعنی دانبیاء علیهم السلام دبدنوفطرت ، حقیقت ، مزاجی کیفیت اوجوړیدنه دجنتیانوپه ډول اوشان وی له دی وجی دانبیاء علیهم السلام بدنونه مبارک له مرګ ورروسته دجنتیانودبدنوپه څیرنه خاوری کیږی اوله دې وجی یوشمیرعلماء دنبی کریم ﷺ دقضاء حاجت دپاکی قائل دی شرح شفاء

(۱) تفسیر کبیر جلد ۲ /ص/ ۴۵۵)

په حدیث شریف کښې راغلی دی چې یوه ورځ نبی کریم ﷺ ښکرولګوی نوعبدالله بن مسعود ؓ ته یې حکم وکی چې داوینی په یوځای کښې چپه کړه په داسی ځای کښې چې څوک یې ونه وینی عبدالله بن زبیر ؓ هغه وینی وڅیښلی کله چې راغلی نونبی کریم ﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې اې عبدالله ؓ څه دی کړی نوموړی وویل چې یارسول الله ﷺ هغه می داسې پټې کړی چې هغه ځای هیڅوک نه سی لیدلای نبی کریم ﷺ وفرمایل کیدای سی چې تاڅیښلی وی افسوس (اخرجه الحاکم والبزار والطبرانی وبیهقی)

له دې داسی معلومیږی چې دانبیاء علیهم السلام بدنونه دخپل پلار ادم ؑ یوه نمونه ده هغه په جنت کښې. دالله تبارک وتعالی دلاس په قدرت سره پیداسوله دې کبله ترمرګ وروسته روغ پاته کیږی اودځمکی له اړولوڅخه خوندی وی لکه څنګه چې دجنتیانوبدنونه له تغیراوتبدیل څخه خوندی وی آدم ؑ اصلی اوخوړاولاد انبیاء علیهم السلام دی اوپه حدیث کښې راغلی دی (الولدسرلابیه) نو هیڅ دتعجب خبره نه دی چې د (ماخلقت بیدی) انوار اوبرکات بلاواسطه اوقدرت دلاس تخلیق اوتکوین آثارانبیاء علیهم السلام ته دخپل پلارمحترم آدم ؑ څخه په میراث پاته وی اوهغه څه چې دغوره والی اوپاک والی یوه نمونه وو دهغه میراث یوائې په غوره خلکوپوری ځانګړی سو اودبدنوخوندی پاته کیدل دانبیاء علیهم السلام له مرګ وروسته دغه غوره اوپاک والی دآدم ؑ له لوازموڅخه دی کوم چې دهغه میراث ځانګړی بندګانولپاره ځانګړی سوی وی اودنبی کریم ﷺ دبدنی صفاتو اوخویو تفصیل که غواړی نوشرح شفاء قاضی عیاض اوخصائص کبری وګوری..

کوم څوک چې دانبیاء علیهم السلام بدنی اوروحانی خصوصیتونه په خپل مخکښې کیږدی نوهغه سړی ته به یوه ذره شک هم په دی کښې پاته نه سی چې انبیاء علیهم السلام که څه هم په ښکاره له عاموانسانانوسره په ژوندکښې یوشان دی مګر په حقیقت کښې اودژوندپه پردوکښې انبیاء علیهم السلام ژوندی دی دانبیاء علیهم السلام دمرګ ح نوعیت اوکیفیت له عاموخلکوڅخه بیل دی اودتولی دنیادوبیښتیاحالت اوددوئ دویښتیاحالت دومره نسبت نسته لکه دیوی ځاځکی له یوه لوی سیندسره .

دانبیاء علیهم السلام دژونداوویښتیاپه اړه څه بیان درته کوو: دمثال په ډول داقول راوړو

نوم النبی ﷺ عندالامام الاعظم .... لاینقض الوضوء حتماً فاعلم

اوپه حدیث کښې راځی چې (ماتثاؤب نبی قط وما احتلم قط) یعنی نبی ؑ ته هیڅ کله اررمی اسویلی نه دی راغلی اونه په خوب کښې احتلام ورته پیښ سوی دی ځکه چې دغه دواړه له شیطان د بازیوپه سبب وی اوانبیاء علیهم السلام له دی پاک اومنزه دی (زرقانی شرح مواهب جلد۵/ص/۲۴۸) اودانبیاء علیهم السلام خوب وحی وی لکه څنګه چې دابراهیم ؑ قصه ده ((قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ (۱۰۲آیت سورة الصافات)) ددې ښکاره دلیل دی داهیڅ ممکنه نه ده چې دانبیاء علیهم السلام خوب دی اضغاث احلام له جملی څخه سی .

وكان النبي صلى الله عليه وسلم اذا نام لم نوقظه حتى يكون هو يستيقظ لانا لاندري مايحدث له في نومه
(بخاری شریف باب الصعید الطیب وضؤ المسلم من کتاب التیم جلد ۱ /ص /۴۹ و قسطلانی جلد ۱ /ص /۳۶)

ژباړه : صحابه کرام ﷺ وایي چې نبی کریم ﷺ چې به کله ویده وو نوموږ به هغه ﷺ نه راویښنوی ځکه موږ به دې نه وو خبر چې ده مبارک ته دالله ﷻ له لوری څه را روان دی اوپه دغه حالت کې څه وحی نازلیږی چې موږ هغه مبارک ﷺ راویښ کړو اودوحی دانقطاع سبب سو

لکه څنګه چې دانبیاء علیهم السلام ژونداوددوئ خوب اوویښتیاحالت دعامو مؤمنانوله ژوند، خوب اوویښتیا څخه بیل اوجلادی دغه رنګه یوبل شئ چې هغه مرګ دی هغه هم دانبیاء علیهم السلام داله نورومؤمنانو څخه بیل دی اوممتاز دی

الله تبارک وتعالی په دې آیت (﴿اللهُ يَتَوَفَّى الأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الأُخْرَى إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (۴۲)آیت سورة الزمر) کې دعاموخلکووفات پردوه قسمه ویشلی دی دیوه نوم مرګ دی اوبل نوم دمرګ خوب دی اوښکاره خبره ده چې دانبیاء علیهم السلام دخوب مړینه له عاموخلکودخوب له مړینې څخه بیل اوجلادی ځکه دخوب په وخت کې دعاموخلکوحس اوپوهه له کاره لویږی مګر دانبیاء علیهم السلام قوی ادراکیه دخوب په وخت کې هم په کاربوخت وی دنوموړی حضراتوسترګی ویدی مګر زړونه یې ویښ اوبیداره وی یعنی دانبیاء (ع)غفلت دخوب په حالت کې یواځې ښکاره وی اوپه پټه کې دوئ ویښ اوبیداره وی

اوبل داچې دانبیاء علیهم السلام دخوب په نامه مرګ دعاموخلکودخوب دحالت له مړینې څخه بیل دی ځکه ددوئ خوب اومرګ په ښکاره وی خوددوئ دواړه په پردوکې ژوندپټ وی

دانبیاء علیهم السلام په اړه داعقیده لازمی دی چې دوئ دبشریت په تقاضاویده کیږی مګر داعقیده لازمی نه دی چې ددوئ خوب زموږدخوب په څیردی بلکې دوئ دخوب په حالت کې هم ویښ وی

دغه رنګه دانبیاء علیهم السلام په هکله داعقیده لازمی دی چې دالله ﷻ ددې آیت چې (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ(۱۸۵آیت سورة آل عمران) انبیاء علیهم السلام ته هم مرګ راځی مګر داعقیده ساتل هم لازمی نه دی چې ددوئ مرګ زموږدمرګ په شان دی لکه څنګه چې موږدمرګ خوندڅکودغه رنګه دوئ هم دمرګ خوندڅکی بلکې داسی عقیده ساتل بیخی دادب خلاف دی چې له شکه خلاص بی ادبی بلکې هرسری دخپلی خپلی مرتبی په کچه برابردمرګ خوندڅکي

اودنیکانودمرګ حالت داسی وی لکه رومی صاحب چې وایې

ظاهرش مرګ وبباطن زندګی .... ظاهرش بهترنهان پائندګی

دبزرګانو دداسې خبرولې راوړلو څخه هدف یوائې دادی چې دنانوتوی صاحب داخبره چې انبیاء علیهم السلام له وفات وروسته ژوندی دی ددوئ لپاره مرګ مزیل حیات نه دی داسې تعبیرنه دی چې نوموړی بیخی له مرګ منکر دی بلکې وایې چې ددوئ لپاره مرګ مزیل حیات نه دی بلکې دانبیاء علیهم السلام اودعامو خلکو دمرګ توپیرسته .

مولانانوتوی صاحب په آب حیات رساله اوپه خپلو نوشتوکې په ښکاره ویلی دی چې د انبیاء علیهم السلام په هکله داعقیده ساتل ضروری اولازمی دهی چې دوئ ته مرګ راځی مګر خبره یوائې په نوعیت اوتعین کې اوپه ښکاره یې دعامو خلکو په څیر مرګ وی له دی دانه لازمیږی چې دوئ سره دی چې په درجوکې لوړاوپاک اولوړی مرتبې لری اوپه ټولو شیانوکې بیل دی اوپه مرګ کې دې له عاموانسانانوسره یوشان سی بیلوالی په اعتبار د مرتبوسره دی (اګر فرق مراتب نکنی زندیقی

نولکه څنګه چې انبیاء علیهم السلام په خوب کې وینې اوبیداره کیدای سی دغه رنګه له مرګ وروسته ددوئ ژوندد خلکوله سترګو پټیدل څه لیری خبره نه دی بزرګان وایې چې ممکنات موجود دی مګر دهغو وجود عارض وی ددوئ نیستی پټه وی خواجه باقی بالله رحمه الله فرمایې (بنشاس که کائنات او درعدم . بل درعدم ایستار ثابت قدم اند

دممکنا تتو وجود څه حقیقی وجود نه وی بلکې یوائې یوه نمونه دنیستی وی

کل مافی الکون وهم وخیال .... اوعکوس فی المرآیا اوظلال

یوائې په نامه دازموږوجود اوهستی داصل آینه دی کومه چې له هغې څخه رنګارنګ بدلون په سترګو معلومیږی باب العلل کله چې انسان ناروغه سی نودغه وخت هغه ته په خپل ژوندکې مرګ په سترګو وینی اودغه ناروغی داسې دی لکه په آینه کې چې ناروغ ګوری اوخپل مرګ ورته ښکاری په کوم ځای کې چې یومجبوره اولاچاره سی نودغه وخت خپل واک پریږدی په پرده کې خپل ځان ته ګوری اوکله چې کومه پټه اوباریکه مسئله مخ ته راځی اوعقل دهغې دځواب ورکړی اوکینی نودغه وخت خپل علم حصولی حادث ته په پرده کې خپله ځانی ناپوهی په نظرورځي

نوکه دغه رنګه یوعالم ربانی اوبزرګ دځورلسمی پیړۍ مولوی معنوی یعنی نانوتوی صاحب ته په خپل نوی لیدنه کې دانبیاء علیهم السلام مړینه په پرده کې ددوئ اصلی ژوند بیل بولی نوپه دې کې څه لیری والی سته

اذالم تسلم ترا الهدا نسلم .... لاناس رأوه بالابصار

مړینه اوژوند بیشکه یودبل ضد دی مګر دیوه راتګ تربل لاندی پټ کیدل دانبیاء علیهم السلام په هکله منل سوی دی عارف رومی لاندی وایې

درعدم هستی برآور چون بود .... ضد اند رضد کی مکتون شود

او مولانا رومي په (یخرج الحی من المیت) باندې په مثنوی کې ښه په وضاحت بحث کړی دی خبره او ړده سوه ددې حقیرخودا حال دی چی کله دسلف صالحینو او علماء ربانیینو دپاک ژوند او ددوئ دپاک ژوند فکروکوی نودا ورته معلومه سی چی زموږژوند په منزله دمرګ دی او زموږ ویښتیا په منزله دخوب دی یعنی زموږناقص اوخړژوندزموږدمرګ پټونکی دی او زموږدغه په نامه ویښتیا زموږدناخبری خوب پټ کړی دی زموږحال خود اسی دی:

(خبراقي البواب انک نائم .... فقلت اذا استیقظت ارضا فنائم

مولانا روم دا شعر په فارسی ژبه ویلی دی:

ازمودم مرګ من درزندګی است .... چون رهم زین زندګی پایندګی است

اقتلونی اقتلونی یاثقات................................ ان فی قتلی حیاتا فی حیات

یامنیرالخد یاروح البقاء ....اجتذب روحی وجدلی باللتفات

امام قرطبی دانبیاء علیهم السلام دژوندپه اړه له دلائلوورسته لیکلی دی

یحصل من جملته القطع بان موت الانبیاء انما هوراجع الی ان غیبوا عنا بحیث لاندرکهم وان کانوا موجودین احیاء ولایراهم احد من نوعنا الامن خصه الله تعالی بکرامة من اولیائه انتهی کذافی شرح المواهب للزرقانی جلد۵/ص/ ۲۳۲ وکذافی ابناء الاذکیاء بحیاة الانبیاء للیسوطی جلد۲/ص/۱۳۹ ازمجموعة رسائل سیوطی)

ژباړه: ددې ټولودلائلوڅخه دا خبره یقیني اوقطعی معلومیږی چی دانبیاء علیهم السلام مړینه یوائې په ښکاره ده دوئ زموږله سترګوپناه سوی دی موږددوئ دژونددرک اولید نه نه سوکولای که څه هم دوئ ژوندی دی او شته او زموږ په څیرڅوک یې نه سی لیدلای مګرهغه څوک چی الله ﷻ دولایت مرتبه ورکړی وی او دعادت خلاف کارونه ورته ښکاریږی

او علامه شبلی او علامه سیوطی او علامه زرقانی او حافظ ابن قیم په نزد هم دا خبره ثابته ده چی دانبیاء علیهم السلام مړینه جلاده دمړینی حقیقت فقط دومره دی چی زموږله سترګوپناه سوی دی خوله له شکه خلاص دوئ ژوندی دی که څه هم موږ یې په سترګونه وینو او دوئ ژوند موږته نه ښکاره کیږی لکه څنګه چی ویده سړی ژوندی وی مګر موږته دهغه دژوندپوهی او خبرهیڅ معلومات نه وی دټولو محدیثنودغه لاره ده امام بیهقی (۱) په حیات الانبیاء په پای کې لیکی دانبیاء علیهم السلام مرګ له ټولووجهوڅخه مرګ نه دی بلکې ددوئ دمرګ حقیقت یوائې بیهوښی او نه احساس دی لکه چی علامه مناوی (۲) په فیض القدیر کې لیکلی دی چی دمرګ اطلاق کله په له کاره لویدودحواسو باندی کیږی لکه څنګه دراویښیدوپه وخت کې (الحمدلله الذی احیانا بعد ما اماتنا) ویل راغلی دی چی په دغه حدیث کې له (احیاء) څخه ویښیدل مراد دی او له (اماتنا) څخه خوب مراد دی دمړینی اطلاق په خوب وسولکه چی شیخ ابن علان مکی په شرح کتاب الاذکار کې لیکلی دی (۳)

او علامه زبیدی په شرح قاموس به یادموت، کې په مرګ باندی دخوب اطلاق او دحواسو دکارپرینښودو اطلاق اونورپوره بحث کړی دی علماء دی هغه وګوری

(۱) دامام بیهقی اصل عبارت داسی دی (فهم احیاء عندربهم کالشهداء فاذانفخ فی النفخة الاول صعقواتهم لایکون ذلک موتا فی جمیع معانیه الافی ذهاب الاستشعار آه) ---------(۲) په فیض القدیر جلد ۵ /ص/ ۹۱ --------(۳) شرح کتاب الاذکار جلد ۱ /ص/ ۲۸۷)

امهات المؤمنین رضی الله تعالی عنهن (یعنی دټولو مسلمانانو مورانی)

قال الله عزوجل : ﴿النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ﴾ (٦آیت سورة الاحزاب)

الله تعالی فرمایي نبی ﷺ دمومنانوپه حق کې ددوئ ترځانوهم نژدې دی اودپیغمبر ﷺ بیبیانی دمومنانومیندې دی ..

دمومن ایمانی وجود اودهغه روحانی ژوند دپیغمبر ﷺ داړیکو اونژدې والی په سبب دی ځکه پیغمبر ﷺ دمومنانوپه حق کې دپلارپه مرتبه کې دی اوددہ مبارک بیبیانی دمومنانوپه حق کې دمورانو اومیندوپه مرتبه کې دی .. لکه چې الله تعالی فرمایي :

﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلاً مَّعْرُوفاً﴾ (٣٢) ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً﴾ (٣٣) ﴿وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفاً خَبِيراً﴾ (٣٤) سورة احزاب آیت)

ژباړه : اې دپیغمبر ﷺ بی بیانو تاسودنوروښځوپه شیر نه یاست که تاسوپه پرهیزګاری باندې تل پاته سئ نوستاسودپرهیزګاری غوښتنه داده چې تاسودخبروپه وخت کې له نرمۍ کارمه اخلئ هسې نه چې کوم دزړه ناروغ ستاسوپه نرمۍ سره په طمع اوخرابوچورتوکې ولوېږی اوخبرې کوئ په سمه طریقه سره چې په دوئ کې نه نرمي وی اونه سختي وی اوپه خپلوکورو کې اوسېږی دجاهلیت دوخت په شیرخپلښائست مه ښکاره کوی اولمنځونه کوی زکوة ورکوی اودالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ پیروی کوي اې دپیغمبر ﷺ کورنۍ الله تعالی یوائې داغواړی چې له تاسو ناپاکۍ لیرې کړی اوتاسوښه پاک کې اوکوم آیتونه اودحکمت خبرې چې ستاسوپه کوروکې تلاوت کیږی هغه ښې یادې کړی بیشکه الله ﷻ دباریکوشیانو لیدونکي اوپه هرڅه خبردی ..

رازونه ، حکمتونه اوفایدې !

(**لومړی**) امهات المؤمنین داعظیم الشان لقب دهغه بیبیانودی چې دنبی کریم ﷺ په نکاح کې پاته سوې دی اوله کوموښځوسره چې نبی کریم ﷺ نکاح کړی وه مګر تروادہ اونژدیکت مخکې یې هغوئ ته طلاق ورکړی وی دهغوئ لپاره داالقب نه سی کاریدای .

(**دویم**) دنبی کریم ﷺ ازواج مطهرات دمومنانومورانی دی ځکه درسول الله ﷺ له وفات وروسته هیڅوک له دوئ سره نکاح نه سی کولای له دوئ سره نکاح ناروا اومنع سوې لکه چې الله تعالی فرمایي

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِن بَعْدِهِ أَبَداً إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِندَ اللَّهِ عَظِيماً﴾ (٥٣) سورة الاحزاب) ژباړه : تاسوته هیڅ وخت نه دی رواچې رسول الله ﷺ ته یوقسم ضرر اوتکلیف ورسوي اونه داروادی چې ترده وروسته دده مبارک ﷺ له بیبیانو سره نکاح وکوی رښتیاهم دالله ﷻ په نزد داخبرډیره لویه ګناه ده که تاسوداسی شئ په ښکاره یاپه زړه کې پټ وساتی نوپوه سی چې الله تعالی رښتیاهم په هرشئ باندې خبردی ..

اول : ديوه غيرتمندسړی لپاره داتصورهم دضرر اوتکليف سبب کيږی چی هغه دانکر وکوي چی زما ښځه به زماترمرګ ورروسته دبل چاپه نکاح کې کيږی اوښکاره خبره ده چی په کائناتوکې تر رسول الله ﷺ ډير غيرتمند څوک نشته
دويم: داچی دوئ ته امهات المؤمنين رضی الله تعالی عنهن وويل سو نودوئ دټولو مسلمانانو موراني نوځکه دهيچانکاح له دوئ سره نه دی جائز
دريم : داچی دخپل پلار له نکاح سوی ښځی سره نکاح کول عقلاً اوعرفاً په هراعتبارسره قبيح اوبد دی لکه چی الله تعالی فرمايي
﴿وَلاَ تَنكِحُواْ مَا نَكَحَ آبَاؤُكُم مِّنَ النِّسَاء إِلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتاً وَسَاء سَبِيلاً﴾ ٢٢آيت سورة النساء) تاسو هغه ښځی مه په نکاح کوی کومی چی ستاسودپلارپانيکه په نکاح کړی وی مګر هغه مخکې تردې چی څه سوی دی هغه خوسوی دی په دې کې هيڅ شک نسته چی دابی حيائي اودالله ﷻ دډيری غضي سبب دی اوډيره بده لاره ده ..
(إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً) له دی څخه قبح عقلی ته اشاره ده يعنی هرهوښيارسړی په دې بی حيائي پوهيږی چی دپلارنکاح سوی ښځه په خپله نکاح کې راشی اوله (وَمَقْتاً) څخه قبح شرعی ته اشاره ده يعني شرعاداکارډير بددی اودالله ﷻ دډير غضي اوناراضی سبب ګرزی اوله (وَسَاء سَبِيلاً) څخه عرفي قبح ته اشاره ده يعني داطريقه ډيره بده طريقه ده ،
له براء بن عازب ﷺ څخه روايت دی چی ماخپل ماما وليدی چی بيرغ يې رااخيستی وو روان وو ماپوښتنه څنی وکړه پرکوم لوری روان يې ، ده په ځواب کې راته وويل چی يوه سړی دخپل پلار له نکاح سوی ښځي سره نکاح کړی ده رسول الله ﷺ زه ددې لپاره راليږلی يم چی دهغه سرپريکړم اودهغه جايدادضبط کړم(رواه عبدالرزاق وابن ابی شيبة واحمدوالحاکم والبيهقی)
نوکله چی دبدنی پلار له ښځی سره نکاح کول عقلاً اوشرعاً اوعرفاً هررنګه قبيح اوبد دی نوددروحانی پلاريعنی پيغمبر ﷺ دبی بی ﷺ په نکاح کول به په کومه درجه کې قبيح اوبداوناوړه کاروی ..
څلورم :داچی ښځه که ددويم ميړه په مخکې دلومړنی ميړه لړ ستاينه وکوی نوددويم ميړه طبعاً داخبره نه خوښيږی نوځکه په شريعت اسلامی کې دبدنی پلار اوروحانی پلار بی بی په نکاح کې راوستل ډيره سخته منع کړی ده ددې لپاره چی دخپل بدنی اوروحانی پلارسره په زړه کې هيڅ خړوالی رانه سی په ځانګړی ډول بيادروحانی پلاريعنی پيغمبر ﷺ سره دزړه خړوالی راوستل خوعين کفراوبدبختي دی
پنځم :داچی ازواج مطهرات چی درسول الله ﷺ په نکاح کې پاته سوی دی نوپه ځانګړی ډول چی دښځوپه هکله کوم مسائل اوحکمونه نازل سوی دی هغه ټولو خلکوته په سمه

طریقه ورسیږی بالفرض که دنبی کریم ﷺ له وفات وروروسته دوئ دبل چاپه نکاح کې راسی نوازواج مطهرات درروایت په اعتبارسره اودباوراوثقه والی په اعتباربه تور لکونکوته دخبروځای پیدا سوی وو

(دریم) رازآیت دپاکې په اصل کې دامهات المؤمنین په هکله نازل سوی دی لکه چې دآیت مخته اووروسته ددی لپاره شاهدعدل دی چې دهغه هیڅ تاویل ته حاجت نسته اونه کومی توجیه ته اړتیاشته له سره ترپایه پوری خطاب امهات المؤمنینؓ ته دی مګر رسول اللهﷺ علیؓ اوامام حسنؓ اوامام حسینؓ اوسیدة النساء فاطمة الزهراءؓ هم په دې حکم کې داخل کړی دی دوئ یې راغونډکړل اوداسی دعایې وکړه

اللهم هؤلاء اهل بیتی اذهب عنهم الرجس وطهرهم تطهیرا (١) اې اللهﷻ دازمادکورنۍ غړی دی له دوئ څخه هم بدی لیری کړی اودوئ پاک کړی لکه څنګه دمسجد داآیت(لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَن تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُواْ وَاللهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ﴾ (١٠٨آیت سورة التوبه) په اصل کې دمسجدقباءپه اړه نازل سوی دی مګر رسول اللهﷺ مسجدنبوی هم په دې حکم کې داخل کړی دی ځکه هغه په درجه اولی سره ددې مستحق دی دغه رنګه دپاکۍ آیت په اصل کې دامهات المؤمنینؓ په اړه نازل سوی دی مګر دنبی کریمﷺ ټول آل اواولادددې مستحق دی ځکه نبی کریمﷺ دوئ په یوه شړۍ کې رایوځای کړه اوتیره دعایې له اللهﷻ څخه وغوښتله یوائې دوئ ځلوریې رایوځای کړه دکورنوری ښځې اوبل څوک نه وو ځکه امهات المؤمینینؓ خو مخکې لا په دې حکم کې داخلې سوی وی ځکه دپاکۍ آیت ددوئ په هکله نازل سوی دی نودهغودداخلیدواړتیانه وه په آیاتوکې له سره ترپایه ټول خطاب وامهات المؤمنینؓ ته دی بلکې اصل تقاضی دلغت داده چې ازواج اصالة داخل دی اواولاد تبعاپکې داخل دی ځکه اهل بیت په لغت کې دکورنۍ غړوته وایې اودکورنۍ په غړو کې ښځه ترټولو مخکې داخله ده اولفظ دآل په اصل کې اهل وو ځکه ددې اصل مصداق هم ښځه ده..

دامهات المؤمنین رضی الله تعالی عنهن شمیراوددوئ دنکاح ترتیب!

درسول اللهﷺ بیبیانې یوولس وی چې په دوئ کې دوې دنبی کریمﷺ په ژوندکې وفات سوی دی یوه خدیجة الکبریؓ اودویمه زینب بنت خزیمةؓ اونه ٩ بیبیانې دنبی کریم ﷺ دوفات په وخت کې ژوندی وی..

عن ابی سعیدخدریؓ قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ماتزوجت شیئامن بناتی الابوحی جآء نی به جبرئیل عن ربی عزوجل (اخرجه عبدالملک بن محمدالنیسابوری بسنده (١)

(١) عیون الاثرجلد٢/ص/٣٠٠)

ژباړه : له ابوسعید خدری ﷛ څخه روایت دی چی رسول کریم ﷺ وفرمایل چی ماځان ته اوخپلولوڼوته ترهغه وخته نکاح نه دی کړی ترڅوپوری چی جبرئیل ؑ ماته دالله ﷻ له لوری وحی نه وی راوړی ، داروایت نیشاپوری په خپل سند سره ذکر کړی دی ..

لومړی بی بی ام المؤمنین خدیجة الکبری بنت خویلد رضی الله تعالی عنها !

ام المؤالمنین خدیجة ﷞ په اجماع سره درسول الله ﷺ لومړنی بی بی ده اوپه اجماع سره لومړنی مسلمانه ده هیڅ سړی اوښځه په اسلام راوړلوکې تردې مخکې نه وه خدیجة ﷞ دقریشوله قبیلې څخه وه دپلارنوم یې خویلد اودمورنوم یې فاطمه بنت زائده وه دنسب لړه یې قریشوته داسی رسیږی خدیجه ﷞ بنت خویلد بن اسدبن عبدالعزی بن قصی په قصی کې یې له نبی کریم ﷺ سره دنسب لړی یوځای کیږی (۱)

خدیجة الکبری ﷞ دجاهلیت په وخت کې دجاهلیت له رواجواودودو څخه پاکه وه ځکه دنبی کریم ﷺ ترنبوت مخکې په طاهره معنې پاکه سره مشهور وه ..

ددې لومړنی نکاح له ابوهالة بن زراره سره سوی ده چی له هغه څخه یې هند اوهاله دوه زامن پیدا سوی دی هنداوهاله دواړه په اسلام مشرف سوی دی نوموړی دواړه صحابه دی هندبن ابی هاله ډیر فصیح اوبلیغ وو دنبی کریم ﷺ دحلیئه په اړه له ده څخه مفصل روایت سوی دی

خدیجة ﷞ دابوهاله له مړینی وروسته دعتیق بن عائذ مخزومی په نکاح کې سوه چی له هغه څخه یې یوه لورپیدا سوه دهغې نوم هنده وه هندې هم اسلام راوړی اودنبی کریم ﷺ په ملګری ونازول سوه خودهغې څخه هیڅ روایت نه دی نقل سوی څه وخت وروسته عتیق هم وفات سو اوخدیجة ﷞ دویم ځل کونډه سوه (۲)..

له نفیسه بنت منیبه ﷛ څخه روایت دی چی خدیجة ﷞ ډیره عزتمنده اوشتمنه ښځه وه کله چی داکونډه سوه نودقریشوهرشتمن سړی له دې سره دنکاح کولو هیله درلوده مګر کله چی رسول الله ﷺ دخدیجة ﷞ دتجارت مال شام ته یووړی ډیره ګټه یې وکړه نوخدیجه ﷞ دنبی کریم ﷺ خواته میلان وسو نفیسه ﷞ وایې چی خدیجه ﷞ زه و نبی کریم ﷺ ته ولیږلم دنکاح دخبری لپاره کله چی زه ورغلم له نبی کریم ﷺ سره مې ولیدل اونبی کریم ﷺ ته مې دخبری یادونه وکړه او ورته ومې ویل چی آیاستادنکاح کوم مانع سته نبی کریم ﷺ وفرمایل زماپه لاس کې هیڅ نسته ماورته وویل چی که ستادمال چاره وسی مال اوښائست اوکفائت ته تاته بلنه درکول سی بیاخوبه بل عذرنه وی نبی کریم ﷺ وفرمایل هغه څوک دی ماورته وویل خدیجة ﷞ نبی کریم ﷺ هم سمدستی ومنله (۳)

(۱) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۲۸۱)
(۲) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۲)
(۳) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۲۸۲)

دخدیجه ﷺ دغوښتنې اصلي لامل داوو چې کله دنبي کريم ﷺ دنبوت اورسالت وخت رانژدې کیدی هغومره دنبي کريم ﷺ کرامتونه اودنبي کريم ﷺ دنبوت زیرې دیریدل کله به دتورات اوانجیل دعلماء په ژبه سره اوکله دکاهنانواوکله په هواتف اوغیبي آوازونو سره وو دتوارت اوانجیل هرعالم چې به نبي کريم ﷺ ولیدی همدابه یې ویل چې داهلک اوځوان دآخرې زمانې نبي ﷺ اوپیغمبرﷺ دی داهم هغه نبي ﷺ دی چې موسی ﷺ اوعیسی ﷺ یې زیرې ورکړې دی ..

خدیجة ﷺ په دې پیښوبه پوهیدله دې دشام دسفرقصه له خپل مریي میسره څخه واوریدله اودراهب قصه یې هم واوریدله دبحیراراهب قصه تردې سفر مخکې پیښه سوې وه بل ددې دآکازوې ورقه بن نوفل دتورات اوانجیل لوی عالم وو دنبي آخرالزمان ﷺ دښکاره کیدو منتظروو چې دده تفصیلي قصه دبعثت نبوي په بیان کې تیره سوه

ددې پیښوپه اړه دخدیجهﷺ په زړه کې له نبي کريم ﷺ سره دنکاح مینه پیداسوه اوپه همدې وخت کې یوه بله پیښه هم وسوه هغه داسې چې دجاهلیت په اختروکې به دمکې ښځې رایوځای سوې په دوئ کې خدیجهﷺ هم وه دوئ ناستې وې چې یوسړی رانښکاره سو اوپه لوړآوازیې داسې وویل (انه سیکون في بلدکن نبي یقال له احمد فمن استطاع منکن ان تکون زوجة له فلتفعل فحصبنه الا خدیجة فأغضت علی قوله رواه المدائني عن ابن عباس ﷺ (۱)

ژباړه : اې ښځوستاسوپه کلي کې به نژدې یونبي ﷺ رانښکاره سي چې دهغه نوم به احمدﷺ وي په تاسوکې چې کومه ښځه دهغه مبارک بي بي جوړیدای سي نوداکاردې هرومروکړي ټولوښځوآواز کونکئ په کاڼوویشتې مګر خدیجةﷺ هیڅ کاڼې ونه ویشتې بلکې غلې پاته سوه ..

خدیجةﷺ وایې زماړه مخکې لاددې نیک بختي په حاصلیدوکې دهیلواوامیدویوه ځانګوجوړه سوې وه مګر دې غیبي آوازبیا زمامینه نوره هم زیاته کړه

دابن اسحق په روایت کې راغلي دي چې دخدیجةﷺ مریئ میسره چې کله دشام له سفره راستون سو اوټولي پیښي اوقصي اودنسطورا راهب خبرې یې ورته بیان کي نوخدیجةﷺ چې واوریدل داسې یې وفرمایل ان کان ماقال الیهودي حقاً ماذاک الا هذا

که دیهودې راهب خبره رښتیاوي نوبیاددې مصداق هم همدادی (۲) له دې څخه معلومیږي چې په اخترکې دښځورایوځای کیدل دمیسره تررا ستنید ومخکې وو .

(۱) زرقاني جلد ۳ /ص / ۲۲۰)
(۲) زرقاني جلد ۳ /ص / ۲۰۰)

دخدیجةؓ نوم طاهره نه دی ایښودل سوی بلکې خلکو هغې ته طاهره ویل ددې لپاره چې ددې دپاکۍ خبرمشهورسی لکه څنګه چې به نبی کریم ﷺ ته آمین ویل کیدل ددې لپاره چې دهغه امانت اودیانت ومنل سی اوهیچاته دهغه په خبروکې دګوت نیونې ځای پاته نه سی دداسی پیښې په اړه ویل سوی دی چې دخلکوژبه په خپله دربښتینولی تصدیق وکړی خدیجةؓ دخپل وخت مریم وه څکه دمریم (ع)په څیرودې ته هم وَطَهَّرَكِ واصطفاک علی نساء العالمین: څخه خاصه برخه ورسیدله اودطاهره په نامه سره مشهوره سوه اوس ښکاره خبره ده چې دداسی پاکی ښځې میلان یوپاک سړی ته کیږی الله تعالی ربښتیاویلی دی اوترده بل څوک ربښتینی نه سی کیدای (الطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) داخبره خوهرچاته معلومه ده چې نبوت اورسالت څوځه دپاچهی منصب نه دی ددنیادعیش اوعشرت سره ددې منصب یوه زره تعلق هم نسته ددرهم اودیناداتوان نسته چې دپیغمبرﷺ په کورکې شپه تیره کی مګر داچې دقرض غوښتونکي په انتظارکې یوه یانیمه شپه تیره کې ډیری شپې اوورځی به تیری سوی مګر دنبی کریم ﷺ په کورکې به اورنه بلیدی اوډیری شپې به یې په کورکې څراغ اوډیوه نه ده لګیدلی اوداهم هرچاته معلومه ده چې دمال اوشتمنی ښه ژوند اوزر اوزیور مینه دښځوپه فطرت کې اخښل سوی ده مګر له دی ټولوسره سره بیا هم خدیجهؓ دټولو مشرانو اومخورو خلکو هیله اوامیدپرېښودی اوله نبی کریم ﷺ سره یې دواده غوښتنه وکړه اودنبی کریم ﷺ خواته میلان ددې دپاکۍ ښکاره دلیل دی اوله دې څخه دخدیجةؓ دپوهی اوزیراکت اندازه کیږی دپیغمبرﷺ دنکاح غوښتنه اوهیله درلودل دمعمولی عقل کارنه دی بلکې دډیرلیری لیدونکی اودمخکې په فکرکونکي عقل ودې ته تیاریږی څکه عقل وایې چې دپیغمبرﷺ په نکاح کې راتلولپاره داشرط دی چې ددنیاڅخه لاس ومینځه اودفقرا ولوږی اوبدخوابی ته ځان تیارکړه تلتک اوبستره دسروزروترغالی ډیرغوره وګڼه دپیغمبرﷺ دبی بی کیدو هیله دفقراولوږی ارمان دی غمونه اودردوته بلنه ورکول دی ..

اما م شافعی رحمه الله فرمایلی دی که یوسړی داوصیت کی چې زمادمرګ څخه وروسته دی زماشتمنی ترټولو هوښیارسړی ته ورکړل سی نوترمرګ وروسته به ددې سړی شتمنی هغه چاته ورکول کیږی کوم چې په دنیاکې ترټولوتقوی دار اوپرهیزګاره اوله دنیاسره بی مینې وی کذافی تنبیه المعترین للشعرانی صفحه ۵۰)

څکه ترټولو ډیرهوښیارسړی هغه دی چې فانی دنیاپریږدی اوراتلونکي غوره کړی تردی به ډیرناپوه څوک وی چې دآخرت همیشنی نعمتونه پریږدی اویوه مرداره په رانیسی

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ ۱٦آیت سورة البقرة)

خدیجة رضي الله عنها د دنیا مینه پرېښوده او په ښه فکر سره یې له خپل لورې لومړی د ې پیغام ولیږی او د مکې د مشرانو هیلې او امیدونه یې په خاورو لړل ډېره ښه د ې وی داسې مبارکه ښځه چې د دنیا سره د مقابلې لپاره ټینګ عزم او هوډ ولری خو هغه د دنیاد خلکو په نظر کې چیری راتلای سی کله چې د مال سره اړیکې پاته نه سی نو دهغې له د اولاد سره به څه اړیکې پاته سی د مکې مشران اوشتمن هغه ښځه خپل ځان ته نه سی مائله کولای چې هغه د خپلو شتو د پلورلو لپاره د الله ﷻ په لاره کې تیاره ناسته وی

نبی کریم ﷺ له خپل مهربان آکا ابوطالب سره مشوره وکړه او دا پیغام یې قبول کی د خدیجة رضي الله عنها پلار خویلد خو مخکې وفات سوی وو مګر د د ې آکا عمرو بن اسد د نکاح په وخت کې ژوندی وو هغه په د ې خطبه کې شریک سو په یوه معلومه ورځ ابوطالب د کورنۍ له نورو غړو سره یوځای چې په دوئ کې حمزه رضي الله عنه هم وو د خدیجة رضي الله عنها کورته ورغلل او د نکاح مراسم پرځای سو ابوطالب د نکاح خطبه ولوسته چې دهغې یادونه موږ د کتاب په سر کې وکړه او پنځه سوه درهم مهر ولورو ټاکل سو (۱)

د نکاح په وخت کې د خدیجة رضي الله عنها عمر څلویښت کاله وو او د نبی کریم ﷺ عمر په دغه وخت کې پنځه ویشت کاله وو د نکاح ترلو په مجلس کې ورقه بن نوفل هم ناست وو ابوطالب چې کله د نکاح خطبه ولوسته نو ورقه بن نوفل لنډی خبری هم وکړی چې په زرقاني کې د ده د خبرو یادونه سوی ده (۲)

د خدیجة الکبری رضی الله تعالی عنها ولیمه !

په یو شمیر روایاتو کې راغلی دی چې د ایجاب او قبول څخه وروسته خدیجه رضي الله عنها یوه غوا حلاله کړه او خوراک یې پوخ کی او میلمنو ته یې خوراک ورکړ (۳)

لنډه دا چې د خدیجة رضي الله عنها ارمانو او هیلو لومړنۍ پیل وو مګر هغه مقصود او منزل یعنی د نبی کریم ﷺ نبوت اورسالت لا لیری وو او د هیلو او امیدو په انتظار په ناارامۍ کې لا تر اوسه هم هغه شان وه ،، یوه ورځ نبی کریم ﷺ د خدیجة رضي الله عنها خواته راغلی خدیجة رضي الله عنها چې کله ولیدی نو هغه یې په غیږ کې ټینګ ونیوی او له سینې سره یې ومښلوی او وې ویل (بابی وامی والله ما افعل هذا لشئ ولکنی ارجوان تکون انت النبی الذی ستبعث فان تکن هو فاعرف حقی ومنزلتی وادع الاله الذی یبعثک لی قالت فقال لها والله لئن کنت انا هو قد اصطنعت عندی مالا اضیعه ابدا وان یکن غیری فان الاله الذی تضعین هذا لاجله لا یضیعک ابداً (۴)

---

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۲۰)
(۲) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۲۱)
(۳) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۲۱)
(۴) فتح الباری جلد ۷ /ص/ ۲۰۰)

ژباړه : زمامور اوپلاردې په تاقربان وی له دې کارسره زماهیڅ تړاونسته مګر داچې زماهیله ده چې کیدای سی ته به هغه نبی ﷺ یې کوم چې نژدی راليږل کیږی نو که ته نبی ﷺ سوی نو دنبوت څخه وروسته زماحق یادساته او هغه الله ﷻ چې تاته نبوت درکړی له هغه څخه زمالپاره ببښنه وغواړه نبی کریم ﷺ ځواب ورکي که هغه نبی ﷺ زه سوم نوپوه سه چې تاله ماسره ډیر نیکی کړی ده او زه هغه هیڅکله نه سم هیرولای او که له ماپرته بل څوک سونوپوه سه چې دهغه الله ﷻ لپاره چې ته داعمل کوی هغه به هیڅکله ستاعمل نه بی عبث کوی ..

زبیربن بکار رحمه الله روایت کوی چې خدیجة رضی الله عنها ډیرځله ورقه بن نوفل ته ورغله اودنبی کریم ﷺ په هکله به یې پوښتنه ځنی وکړه ورقه ځواب ورکي (ما اراه الانبی هذه الامة الذی بشربه موسی وعیسی) زماګمان دادی چې داهم هغه نبی ﷺ دی چې موسی ﷺ اوعیسی ﷺ یې زیری ورکړی دی ..

په یوروایت کې راغلی دی چې خدیجة رضی الله عنها یوه ورځ ورقه بن نوفل ته ورغله اودنبی کریم ﷺ حالات یې ورته بیان کړه نو ورقه یوه قصیده ولوسته چې دهغې یوشمیرشعرونه دادی

هَذِی(۱) خَدِيجَةُ تَأْتِينِي لِأُخْبِرَهَا .... وَمَا لَنَا بِخَفِي الْغَيْبِ مِنْ خَبَرٍ

بِأَنَّ أَحْمَدَ يَأْتِيهِ فَيُخْبِرُهُ .... جِبرِيل إِنَّكَ مَبْعُوثٌ إِلَى الْبَشَرِ

خدیجة رضی الله عنها په واروار زماخواته راځی چې زه دې ته دنبی ﷺ خبرورکړم اوزه په غیبو خبرنه یم چې جبرئیل ﷺ به دالله ﷻ له لوری دته پیغام راوړی چې ته خلکوته نبی راليږل سوی یې ..

فَقُلْتُ عَلَّ الَّذِیْ تُرْجِيْنَ يَنجِزُهُ .... لَكِ الْإِلَهُ فَرَجِّي الْخَيْرَ وَانْتَظِرِي

ورقه وایې ماخدیجة رضی الله عنها ته ځواب ورکي چې کیدای سی چې ته دکوم شئ هیله لری الله تعالی ستاامیدپوره کې ته دالله ﷻ څخه دخیرغوښتنه کوه اوددې انتظارکوه (اصابه ترجمه ورقه بن نوفل دورقه داشعرونه په مستدرک کې هم ذکرسوی دی حافظ ذهبی په دې باندی سکوت کړی دی دورقه نوری قصیدی هم سته چې دهغې څخه دورقه مینه اوانتظارمعلومیږی (۲)

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم اولاد !

دخدیجة رضی الله عنها له نبی کریم ﷺ څخه شلورلونی وی ، زینب رضی الله عنها رقیه رضی الله عنها ام کلثوم رضی الله عنها اوفاطمه رضی الله عنها ودوه زامن یې پیداسوی دی چې تفصیلی بیان به داولادوپه بیان کې راسی .نارینه اولادونه یې په کوچنی والی کې وفات سوی دی اولونی یې غټی سوی اوواده سوی دی

(۱) په هذی سره اشاره وخدیجة رضی الله عنها ته نه دی بلکې ددې دمینی اوشوق اوددې وانتظارته دی چې دایې ناارامه کړی وه داسی مثال لری لکه چې ددې مینه اوغم یولیدل سوی شئ دی وهغه ته اشاره کیدای سی (منه عفاعنه)

(۲) روض الانف جلد ۱ /ص / ۱۲۷،۱۲۵

دخدیجة الکبری رضی الله تعالی عنها وفات !

ترڅو چې خدیجة ﷞ ژوندی وه ترهغه وخته پورې نبی کریم ﷺ بل واده نه دی کړی خدیجه ﷞ په کال لسم ۱۰ نبوی کې ترهجرت درې کاله مخکې په مکه مکرمه کې وفات سوه اودجحول په نامه ځای کې ښخه سوه نبی کریم ﷺ په خپله قبرته کښته کړه دجنازې لمونځ لاپه دغه وخت کې نه وومشروع سوی پنځه ویشت کاله یې له نبی کریم ﷺ سره تیر کړه اودپنځه شپیتو کالوپه عمروفات سوه (انالله وانا الیه راجعون)

دخدیجة الکبری ﷞ فضائل اومناقب !

(لومړی) په بخاری اومسلم کې له ابوهریرة ﷛ څخه روایت سوی دی چې یوه ورځ جبرئیل امین ﷤ نبی کریم ﷺ ته راغلی اووې ویل چې یارسول الله ﷺ اوس خدیجة ﷞ ستالپاره خوراک راوړی کله چې داراسی نودې ته دخپل رب ﷻ له لوری اوزماله لوری سلام ووایه اوپه جنت کې دیوی مانۍ زیری ورکړه چې له ملغلروبه جوړه سوی وی اوپه دې مانۍ کې به نه شور اوزوږوی اونه به هیڅ تکلیف اوستونزې وی (دادبخاری اومسلم روایت دی دنسائی په روایت کې راغلی دی چې کله خدیجة ﷞ دالله ﷻ سلام واوریدی نوداسی ځواب یې ورکي (ان الله هوالسلام وعلی جبرئیل السلام علیک یارسول الله السلام ورحمة الله وبرکاته وزادابن السنی من وجه آخر وعلی من سمع السلام الاالشیطان)

ژباړه: په تحقیق سره الله تعالی خوپه خپله سلام ذات دی یعنی په الله ﷻ باندی څنګه سلام وویل سی خواې جبرئیل ﷤ په تاباندی دې سلام وی اویارسول الله ﷺ په تاباندی سلام وی اودالله ﷻ رحمتونه اوبرکتونه دی پرتاباندی نازل وی دابن سني په روایت کې نورزیادت هم سوی وایې چې دې وویل چې پرهغه چادی هم سلام وی چې زماسلام اوری پرته له شیطان..

طالبان که دحدیث رازونه اوباریکۍ ځان ته معلومول غواړی نوفتح الباری باب تزویج النبی صلی الله علیه وسلم خدیجة وفضلها اوزرقانی شرح مواهب (۱) دې وګوری ددې معلوماتو اوباریکیو تعلق له عربی اوبلاغت سره دی ځکه مورږدلته نه راوړه حافظ ابن قیم فرمایلی دی چې دالله تعالی وچاته سلام رالیږل داسی غوره والی اومرتبه ده چې په دې مرتبه کې له خدیجة ﷞ سره هیڅوک نه سی برابریدای

(دویم) دعلماء پردې خبره اتفاق دی چې په ښځوکې ترټولوغوره څلور ښځې دی اوحافظ ابن عبدالبروایې چې دابن عباس ﷛ په یومرفوع روایت سره داسوال حل کیږی چې په دوئ څلوروکې کومه یوه غوره ده هغه روایت داسی دی:

(سیدة نساء العالمین مریم ثم فاطمة ثم خدیجة ثم آسیه قال وهذاحدیث حسن یرفع الاشکال)

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۲۳)

ژباړه دټول نړۍ دښځوسرداره مریم ده بیافاطمه رضي الله عنها اوبیاخدیجة رضي الله عنها اوبیاآسیه دفرعون ښځه ده ابن عبدالبروایې داحدیث حسن دی اوپه دې سره سوال هم حل کیږی که موتفصیل په کاروی نوزرقانی شرح مواهب اوفتح الباری اوتفسیرروح المعانی (۱) وګوری

دویمه بی بی سوده بنت زمعه رضی الله تعالی عنها !

دخدیجة الکبری رضي الله عنها له وفات څو ورځی وروسته سوده بنت زمعه رضي الله عنها دنبی کریم ﷺ په نکاح کې سوه داهم دقریشوله عزتمندوښځوڅخه وه ددې دنسب لړۍ داسی ده سوده بنت زمعة بن قیس بن عبدشمس بن عبدودبن نصربن مالک بن حسل بن عامربن لوئ (سیرة ابن هشام وعیون الاثیر) په لوئ بن غالب کې یې دنسب لړۍ له نبی کریم ﷺ سره یوځای کیږی دمورنوم یې شموس بن قیس بن عمروبن زیدانصاریه دی موریې دانصاروله بنی النجارقبیلی څخه وه سوده رضي الله عنها دنبوت په پیل کې په اسلام مشرف سوه اولومړنی نکاح یې دخپل آکاله زوی سکران بن عمرو رضي الله عنه سره وسوه صحابه کرامو رضي الله عنهم چې کله حبشی ته دویم ځل هجرت وکي نوسوده رضي الله عنها اوسکران رضي الله عنه هم په دې مهاجرینوکې وو کله چې مکی ته بیرته راستنیدل په لاره کې سکران رضي الله عنه وفات سو دده یوزوی عبدالرحمن رضي الله عنه پاته سو عبدالرحمن رضي الله عنه په اسلام مشرف سوی دی اودجلولاپه جنګ کې شهیدسو

رسول الله ﷺ دخدیجة رضي الله عنها په مړینه باندی ډیر غمجن اوخفه وو یوه ورځ خوله بنت حکیم دنبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضره سوه اوغوښتنه یې وکړه چې یارسول الله ﷺ زه تادخدیجة رضي الله عنها په مرګ سره ډیر خفه اوغمجن وینم نبی کریم ﷺ وفرمایل هو دماشومانوپالنه اودکورکارونه ټول خدیجة رضي الله عنها کول اوس زماپه غاړه دی خوله ورته وویل آیازه ستالپاره دنکاح پیغام چاته یوسم نبی کریم ﷺ وفرمایل ښه کاردی څکه ددې کارلپاره ښځې ډیری مناسبی دی نبی کریم ﷺ وفرمایل وچاته دی زمادپیغام وړلوخیال دی خوله وویل که له پیغلی سره نکاح کول غواړی نوستاپه نزد په ټول مخلوق کې ترټولودغوره سړی لور عائشه صدیقه رضي الله عنها سره واده وکړه اوکه له کونډی سره واده کول غواړی نوسوده بنت زمعه رضي الله عنها هم شته اوپرتاباندی یې ایمان هم راوړی دی اوستاپیروی یې کړی ده نبی کریم ﷺ وفرمایل دواړه ځایوته زماپیغام ورسوه خوله لومړی سوده رضي الله عنها ته ورغله ورته وې ویل چې زه رسول الله ﷺ رالیږلی یم غواړی چې له تاسره نکاح وکوی سوده رضي الله عنها وویل زماله لوری هیڅ عذرنسته زماخوښه ده خوزماپلارته ددې یادونه وکړه اودجاهلیت په طریقه هغه ته سلام وکړه خوله وایې زه هم سمدستی ددې وپلارزمعه ته ورغلم اودجاهلیت په طریقه می ورته وویل ، انعم صباحاً نوموړی پوښتنه وکړه چې څوک یې ماورته وویل خوله یم وروسته ده مرحباراته وویل اوپوښتنه یې وکړه چې څنګه راغلی

(۱) تفسیرروح المعانی سورة آل عمران آیت (ان الله اصطفاکِ وطهرکِ واصطفاکِ علی نساء العالمین) تفسیرته رجوع وکي

يې ماورته وويل دمحمدبن عبدالله بن عبدالمطلب ﷺ لپاره مې ستادلورسره دنکاح پیغام راوړی دی کله چې هغه واوریدل وې ویل هوربښیتاهم هغه ډیر عزتمندشریف همزولی دی مګر ماته دسوده رضي الله عنها رایه نه ده معلومه چې دهغې څنګه خوښه ده ماورته وويل دهغې بالکل خوښه ده..

له دې پیغام رسیدو وروسته نبی کریم ﷺ په خپله هلته تشریف یوړوی اونکاح وسوه دسوده رضي الله عنها ورور عبدالله بن زمعه تردغه وخته لاپه اسلام نه وو مشرف سوی کله چې هغه خبرسونوپرسرباندی خاوری واچولی وروروسته بیاپه اسلام مشرف سو خوبیاپردې کارډیرپښیمانه وو اوکله چې به وریادسو نودابه یې ویل چې زه په هغه ورځ څومره لوی جاهل وم په کومه ورځ چې ماله دې کبله پرسرخاوری اچولی چې له رسول الله ﷺ سره زمادخورنکاح سوی ده (داروایت امام احمدپه جیدسندسره روایت کړی دی اوددې سندحسن دی (۱)

دسوده رضي الله عنها اوعائشه صدیقه رضي الله عنها ودونه سره نژدی وه څکه دعلماءپه د ې کې اختلاف دی چې کومه نکاح مخکې سوی وه صحیح اوراجح قول دادی چې دسوده رضي الله عنها نکاح مخکې سوی ده اوددې ولور څلورسوه درهمه وټاکل سو (۲)

یوه ورځ رسول الله ﷺ سودی رضي الله عنها ته دطلاق ورکولونیت وکی سوده رضي الله عنها غوښتنه وکړه چې یارسول الله ﷺ ماپه خپله نکاح کې پرېږده زماهیله داده چې دقیامت په ورځ الله تعالی ماستاپه بیبیانوکې راپورته کړی اوزه سپین سری یم څکه زمانوبت عائشه صدیقه رضي الله عنها ته ورکوم نبی کریم ﷺ داخبره ورسره ومنله اوپه یوشمیررواياتوکې راغې چې نبی کریم ﷺ طلاق ورکي خووروسته یې بیرته رجوع وکړه والله اعلم (۳)

دسوده رضي الله عنها شکل اوصورت !

دسوده رضي الله عنها وږدقد اوغټ بدن وو په طبیعت کې یې هوښیارتیااوزیراکت وو کله کله به یې رسول الله صلی الله علیه وسلم خندوي هم دذی الحجه په میاشت په کال ۲۳ هجری کې په مدینه منوره کې دعمرفاروق رضي الله عنه دخلافت دپاي په شپوکې وفات سوه (رواه البخاری فی تاریخه بسندصحیح) ،،

اویوشمیرنور بیاوایې چې په کا ۵۴ هجری کې وفات سوی ده واقدی داروایت راجح ګرزولی دی والله اعلم (۴)

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۲۷
(۲) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۲۷
(۳) الاصابه جلد ۴ /ص / ۴۳۸
(۴) الاصابه جلد ۲ / /ص / ۳۳۹

دريمه بي بي ام المؤ المنين عائشه صديقه رضي الله تعالى عنها وعن ابيها !

عائشه صديقه رضي الله عنها دابوبکرصديق رضي الله عنه لوراودمورنوم يې زينب وو اوام رومان يې لقب دی (۱) دعائشې رضي الله عنها اولادنه دی سوی مګر دخپل خورېي عبدالله بن زبير رضي الله عنه په نامه سره يې ام عبدالله پرځان اېښی وو دسوده رضي الله عنها څخه وروسته ياسمدستی دکوچنی اخترپه مياشت کې په کال لسم ۱۰ نبوی کې رسول الله صلى الله عليه وسلم له دې سره نکاح وکړه خوله بنت الحکم دنبي کريم ﷺ پيغام يوړی لکه مخکې چی تيرسو ابوبکرصديق رضي الله عنه وويل چی مطعم بن عدی دخپل زوی جبيرلپاره دعائشې رضي الله عنها غوښتنه کړی وه اوهغه مامنلی ده (والله ماأخلف ابوبکروعداقط) اوقسم په الله ﷻ ابوبکرصديق رضي الله عنه هيڅکله له چاسره وعده خلافي نه ده کړی ابوبکرصديق رضي الله عنه داخبروکړه اوسمدستی دمطعم کورته ورغلی اومطعم ته مخامخ سو ورته وې ويل چی دنکاح په اړه ستاڅنګه خوښه ده دمطعم ښځه هم ناسته وه مطعم خپلی ښځي ته وويل ستاڅنګه خوښه ده دمطعم ښځی ابوبکرصديق رضي الله عنه ته وويل چی ستاله لورسره زمادزوی نکاح له ماسره داانديښنه پيداکړی ده چی هسی نه چی زمازوی صابی بې دينه نه سی دخپل پلاراونيکه له دينه وانه وړی اوستاسوپه دين کې داخل نه سی ، ابوبکرصديق رضي الله عنه مطعم ته مخ واړوی اوورته وې ويل اې مطعم ته څه وايې ؟ مطعم وويل زماښځی چی څه وويل هغه تااواوريدل مطعم اودده ښځی په دواړوداخبره ونه منله ابوبکرصديق رضي الله عنه وويل چی اوس نودژمنی مخالفت زماپه غاړه نه دی ابوبکرصديق رضي الله عنه له هغه ځايه خپل کورته راغلی اوخوله ته يې وويل چی زماخوښه ده رسول الله صلى الله عليه وسلم چی څه وخت غواړی هغه وخت دې تشريف راوړی خوله نبي کريم ﷺ ته پيغام يوړی نبي کريم تشريف راوړی اونکاح وسوه څلورسوه درهم ولور وټاکل سو ترهجرت درې کاله مخکې دکوچنی اخترپه مياشت کې په کال لسم ۱۰ نبوی کې نکاح وسوه دعائشه صديقه رضي الله عنها عمرپه دغه وخت کې شپږکاله وو له هجرت اوه ۷ ياته ۸ مياشتی وروسته دکوچنی اخترپه مياشت کې دواده مراسم سرته ورسيدل په دغه وخت کې عائشه صديقه رضي الله عنها دنه ۹ کالو اوڅومياشتووه نه۹ کاله يې دنبي کريم ﷺ دنبي کريم ﷺ په ژوند کې تيرکړه کله چی نبي کريم ﷺ وفات سو په دغه وخت کې دعائشه صديقه رضي الله عنها عمر ۱۸ اتلس کاله وو اته څلويښت کاله دنبي کريم ﷺ له وفات وروسته ژوندی وه اوپه کال ۵۷ هجری کې په مدينه منوره کې وفات سوه اودوصيت برابر له نوروامهات المؤمنين رضي الله عنهن سره يوځای

---

(۱) ام رومان رضي الله عنها اولنی مسلمانه ده اوله نبي کريم ﷺ سره بيعت کړی کله چی ابوبکرصديق رضي الله عنه هجرت کوی مدينی منوری ته ورسيدی وروسته بيا عبدالله بن ابي بکرصديق رضي الله عنه سره هجرت وکی مدينی ته ولاړه مشهورخبره داده چی په کال ۶ هجری کې وفات سوی ده اونبي کريم ﷺ داقبرته ښکته کړی ده اوام رومان لپاره يې دبخښنی دعاء وکړه دتفصيل لپاره اصابه جلد ۴ /ص/ ۴۵ ترجمه ام رومان)

دشپې په جنت البقیع کې ښخه سوه دوفات په وخت کې د ۶۶ کالو په عمروه ابو هریرة رضی الله عنه دجنازې لمونځ پروکي قاسم بن محمد رضی الله عنه اوعبدالله بن عبدالرحمن رضی الله عنه اوعبدالله بن ابی عتیق اودزبیردواړه زامن عروه اوعبدالله قبرته کښته کړه (۱)

دابوسعید خدری رضی الله عنه په تیرسوی روایت کې راغلی دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل چې ماله هیڅ یوې ښځې سره ترهغه وخته نکاح نه ده کړې ترڅوچې جبرئیل آمین علیه السلام دالله جل جلاله وحې نه وې راوړې اودعائشه صدیقه رضی الله عنها په نکاح کې هم همداسې وو

په جامع ترمذي کې له عبدالله بن عمر رضی الله عنه څخه روایت سوی دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل چې جبرئیل علیه السلام راغلی اوماته یې وویل چې الله تعالی ستانکاح دابوبکرصدیق رضی الله عنه له لورې سره وکړه اودجبرئیل علیه السلام سره دعائشې رضی الله عنها یوتصویرهم وو چې په هغه کې یې ماته عائشه صدیقه رضی الله عنها وښوده اووې ویل چې داستابې بی ده دامضمون په صحیح بخاری اوصحیح مسلم کې هم راغلی دی (۲)

عائشه صدیقه رضی الله عنها دمبارک پلار ابوبکرصدیق رضی الله عنه لوروه دپلاردپوهې اوزیراکت اودرښتینولی له مقام څخه یې ځانګړې برخه درلوده او اُم رومان ددې مبارکې موروه چې ددې په اړه نبی کریم ﷺ فرمایلې دی چې څوک غواړي حورعین ووینې نوهغه دې ام رومان ته وګوري (کمارواه البخاری فی تاریخه (۳)

دالله جل جلاله دمهربانی داغوښتنه وه چې دخپل پیغمبر علیه السلام دځانګړې اوخواږه ملګرې اودغاردملګرې لور دکوچنیوالی څخه دپیغمبر علیه السلام په نکاح اوپالنه کې راسې څکه ددې زړه تردې وخته بیخې پاک اوسپیڅلی وو هیڅ ناروانقش ددې پرزړه نه ووښکل سوی څکه داخودمعصومیت وخت دی دموراوپلارهم دهیڅ ناروا نقش امکان نه وو څکه پلارخویې صدیق رضی الله عنه دی چې ملائکه ورسره غبطه کوی اوموریې ام رومان ده چې حورعین ورته ویل سوی دی دالله جل جلاله همیشنی ملګری ددې پلارته ورپه برخه وه اودموریې دحورعین یوه نمونه وه پرداسې پاکه اوسپیڅلی تخته باندې دپیغمبری دعلم هرنقش چې وی هغه داسې ټینګ اومضبوط وی چې هیڅلکه نه خرابیږي اودنه ۹ کاله په تیریدوسره داسې فراخ اوژورعلم ورته حاصل سو چې دنبی کریم ﷺ له وفات وروسته به لوی صحابه کرام رضی الله عنهم چې به کله له کومې ستونزې سره مخامخ سو نوعائشه صدیقه رضی الله عنها ته

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص /۲۲۹. ۲۳۶)
(۲) داپیښه دعالم الغیب ده په دې سره په عالم شهادت کې دعکس په رواوالی باندې دلیل نیول دیر لویه غلطی ده څکه په متواتروااحادیثوسره دعکس تصویرمنعه راغلی ده اوعکس په جوړونکوباندې لعنت دلمر په څیرثابت دی ځوک چې دعکس په حراموالی باندې پوهیږي اوداګناه کوي دالوی ګنهګاردی اوڅوک چې عکس یاتصویرروااوبولی نوپه هغه باندې دکفرویره ده په دلیل ددې قول دالله تبارک وتعالی (قاتلوا الذین لایؤمنون بالله ولاباليوم الاخر ولایحرمون ماحرم الله ورسوله (الایه)
(۳) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۳۴)

به راتلل د صحابه کرام ﷺ په وخت کې د عائشه صدیقه ﷺ علم فقه او تاریخ پیژندنه منل سوی دی په دین د موره خبره وه وه چې ویل سوی دی چې د احکامو شرعیه وو څلورمه برخه له عائشي صدیقه ﷺ څخه نقل سوی ده ،، ابو موسی اشعری ﷺ وایې کله چې به صحابه کرام ﷺ ته په کومه مسئله کې یو مشکل رامخی ته سو نو د عائشه صدیقه ﷺ څخه به یې پوښتنه کوله او له دې سره به هرومرو په دې اړه څه علم وو (رواه الترمذی وصححه)

د عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها علم او پوهه !

زهری وایې چې که د عائشه صدیقه ﷺ علم له ټولو امهات المؤمنین ﷺ او له ټولو ښځو سره وتلل سی نو د عائشي صدیقه ﷺ علم به تر ټولو ډیر وی (اصابه ترجمه عائشه ﷺ)

د فصاحت او بلاغت یو ه نمونه وه معاویه ﷺ فرمایې چې ما هیڅ یو خطیب تر عائشه صدیقه ﷺ ډیر فصیح او بلیغ نه دی لیدلی (رواه الطبرانی)

د عربو تاریخ پوهنه او د پیښو یادونه او ډیر عربی شعرونه یې یادوو کله چې به کومه خبره یاده سوه دې په ځواب کې شعر وایو (کمارواه ابو الزناد وغیره (۱)

د عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها تقوی او پرهیزگاری !

عائشه صدیقه ﷺ خو د علم او پوهي یوه نمونه وه اوس یوه پیښه د دې پرهیزگاری درته بیانه وو ځکه د ټولو کمالاتو سرچینه دوه شیان دی یو علم او بل زهد یعنی له دنیا سره اړیکی شلول لکه څنګه چې د دنیا مینه د ټولو ګناهو جرړه او ریښه ده د غه رنګه تقوی او پرهیزګاری د ټولو ښیګڼو جرړه ده (اللهم زهدنا فی الدنیا ورَغبنا فی الآخرة آمین یارب العالمین)

قصه داسی وه :

ام دره ﷺ به د عائشه صدیقه ﷺ ته ورتله ام دره وایې چې یوه وورځ عبد الله بن زبیر ﷺ په دوو ګونیو کې روپۍ واچولی او ډکی یې کړی او عائشه صدیقه ﷺ ته یې ولیږلی چې هغه تقریبا یوسلو اتیازره درهمه وو کله چې عائشه صدیقه ﷺ ته تسلیم سو دې سمدستی پربی وزلو او مسکینانو وویشل کله چې ماښام سو نو یو درهم هم ورته پاته نه سو روژه وه کله چې ماښام سو نو خادمی ته یې وویل چې روژه ماتی راوړه خادمی ډوډۍ او د زیتون تیل ورته کیښودل ام دره ﷺ وایې ماورته وویل که تا دیوه درهم غوښه راغوښتی وای نو ښه به وه عائشه صدیقه ﷺ وفرمایل که تاراته یاد کړی وای نو راغوښتی به می وه

عروه ﷺ وایې چې مالیدلی دی چې عائشه صدیقه ﷺ به اویا ۷۰ اویازره درهم پربی وزلو وویشل او په خپلو جامو کې به یې پینی پیوندلګولی وو (۲)

د عائشه ﷺ فضائل او کمالاتو په بنیاد باندی رسول الله صلی الله علیه وسلم تر ټولو ډیره مینه له عائشه صدیقه ﷺ سره درلوده که یو اځی د با کره والی په وجه سره مینه وی نو خدیجة ﷺ به یې هیره کړی وای مګر د نبی کریم ﷺ داسی حالت وو چې تل به یې خدیجه

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۳۴)
(۲) صفة الصفوة جلد ۱ /ص/ ۱۴)

ﷺ یادوله اوکله چې به یې یوپسه یابل داسې شئ حلال کې نو دخدیجې ﷺ ملګروته به یې هدیة غوښه لیږله ترڅوپورې چې خدیجه ﷺ ژوندی وه نبي کریم ﷺ له بلې ښځې سره نکاح نه ده کړې اوعائشه ﷺ ژوندۍ وه نبي کریم ﷺ له اتونورو ښځوسره نکاح کړې ده اونکاح یې هم له کونډوسره وه معاذالله که کوم نفسي غوښتنه وه نوله یوې کونډې سره به یې هم نکاح نه کوله اوبل داچې ام سلمه ﷺ اوصفیه ﷺ په ښائست کې ترعائشه صدیقه ﷺ ډېرې ښائسته وې .. په ډیرونکاح کولوسره دنبي کریم ﷺ هدف یواځې ددین زده کړه وه چې کوم مسائل اواحکام چې ترښځوپورې تړاولرې هغه دامهات المؤمنینؓ له لارې دامت ښځوته ورسیږې ازواج مطهراتؓ په حقیقت کې دنبوي مدرسې طالبانې وې په مسجدنبوي کې به نارینه ووته تعلیم ورکول کیدی اوپه کورکې به امهات المؤمنین رضی الله تعالی عنهن ته ځکه امهات المؤمنینؓ وروسته دامت دښځوښوونکې استاذانې وې هرې بي بي دخپل خپل توان موافق علم حاصل کړ مګرعائشه صدیقه ﷺ په علم اوتقوی کې ترټولو مخکې وه وذلک فضل الله یؤتین من یشاء) ځکه ترسیدة النساء فاطمة الزهراء ﷺ اوام المؤمنین خدیجة الکبری ﷺ وروسته په ټولوښځوکې عائشه صدیقه ﷺ ترټولوغوره منل سوې ده

خلاصه دخبرې !

الله تعالی ډیرښه خویونه اوښه صفتونه دعائشه ﷺ په فطرت کې ایښې وو اوبیایې خپل پیغمبرﷺ ته حکم وکې چې عائشه ﷺ په نکاح کړه ددې لپاره چې له وړوکوالي څخه ددې پالنه وسې او ددې له فطری خویو اوښو صفتو اوددې له علم اوغوره والي څخه ددنیاټول خلک ګټه لاس ته راوړي نوهمداسې وسوویل کیږې چې مشران صحابه کرامؓ لکه عمرفاروقؓ عبدالله بن عمرؓ اوابوهریرةؓ اوابوموسی اشعریؓ اوعبدالله بن عباسؓ اوداسې نورو له دې روایت کړی دی مشران تابعین لکه سعیدبن مسیب ، عمروبن میمون ، علقمه بن قیس ، مسروق ، عبدالله بن حکیم ، اسودبن یزید ، ابوسلمة بن عبدالرحمن اویوشمیرنورودې شاګردان دی آیاله دې حالاتواوپیښو وروسته هم یوطاعن اومنافق ته ددې خبرې ځای شته چې معاذالله دانکاح دنفسي غوښتنې په وجه سوې ده دنفس غوښتنه نه بلکې دالله ﷻ په حکم اواسماني وحي سره سوې ده ..

دعائشه صدیقه رضی الله تعالی مناقب !

(**لومړی**) عائشه صدیقه ﷺ روایت کوې چې یوه ورځ رسول الله ﷺ وفرمایل یا عائش ﷺ داجبرئیل ﷺ دی پرتاسلام وایې ماورته وویل وعلیه السلام ورحمة الله وبرکاته اوومې ویل یارسول الله ﷺ ته یې وینې اوزه یې نه وینم

(دويم) ابوموسى اشعرى ﷺ روايت کوى چې رسول الله ﷺ وفرمايل نارينه ډيرلوړدرجواوکمال ته رسيدلى دى مګر له ښځوڅخه پرته له مريم بنت عمران اوآسيه دفرعون ښځه بله هيڅ ښځه کمال ته نه دى رسيدلى اودعائشى ﷞ غوره والى پرنوروښځوداسى دى لکه دماتى ډوډۍ غوره والى په ټول خوراک باندى دادواړه حديثونه امام بخارى په کتاب المناقب باب فضل عائشه ﷞ کې ذکرکړى دى

(دريم) عائشه صديقه ﷞ وايې چې څو خويونه ماته دالله ﷻ له لورى راکول سوى دى له مريم پرته بل هيڅ ښځې ته نه دى ورکول سوى اوقسم په الله ﷻ زه دفخرپه ډول نه وايم بلکې دالله ﷻ دنعمت ښکاره کول مې مقصوددى هغه خويونه دادى

(۱) نبى کريم ﷺ له ماپرته له بلى پيغلى سره نکاح نه ده کړى

(۲) ترنکاح مخکې جبرئيل ﷸ زماعکس راوړى وو اونبى کريم ﷺ ته يې ښودلى وو چې داستابى بى ده دالله ﷻ حکم دى چې ته به له دې سره نکاح کوى

(۳) کوم سړى چې نبى کريم ﷺ ترټولوخلکومينه ورسره دلوده زه دهغه لوريم

(۴) له اسمان څخه زمادپاکۍ اوبرائت ډير آيتونه نازل سوى دى اوزه طيبه پاکه پيداسوى يم اودطيب اوپاک سره يم اوالله ﷻ له ماسره دبخښنې اوعزتمندرزق وعده کړى ده

(۵) ماجبرئيل ﷸ ليدلى دى اوله ماپرته دنبى کريم ﷺ نوروبيبيانويوى هم جبرئيل ﷸ نه دى ليدلى

(۶) جبرئيل ﷸ به نبى کريم ﷺ ته وحى راوړه اوزه به دنبى کريم ﷺ په بستره کى وم اوله ماپرته بل چيرى داسى وحى نه ده نازله سوى

(۷) زما نوبت دوې ورځې اودوې شپې وو اودنوروبيبيانو نوبت يوه ورځ اويوه شپه وو ، يوه ورځ اويوه شپه خودعائشه ﷞ خپل نوبت وو اودويمه ورځ دسوده ﷞ نوبت وو چې هغې دسپين سرتوب له کبله عائشه ﷞ ته خپل نوبت سپارلى وو

(۸) دنبى کريم ﷺ دوفات په وخت کې دنبى کريم ﷺ سرمبارک زماپه غيږکى وو

(۹) دوفات څخه وروسته نبى کريم ﷺ زماپه حجره کې ښخ سو (رواه ابويعلى والبزار باختصار وفيه مجالد وهوحسن الحديث وبقيت رجاله رجال الصحيح (۱)

څلورمه بى بى ام المؤمنين حفصه بنت عمرفاروق رضى الله تعالى عنها وعن ابيها !

حفصه ﷞ دعمربن الخطاب ﷺ لورده دمورنوم يې زينب بنت مظعون ﷞ ده حفصه ﷞ دنبى کريم دنبوت څخه پنځه کاله مخکې پيدا سوى ده هغه وخت چې قريش دکعبى شريف دخونى په جوړلوبوخت وو لومړنى نکاح يې له خنيس بن حذافه سهمى ﷺ سره وسوه دې

(۱) مجمع الزوائد جلد ۹ /ص/ ۲۴۱)

له خپل میره خنیس ؓ سره مدینې منورې ته هجرت وکړ د بدر له غزا وروسته خنیس ؓ وفات سو (۱) کله چې حفصه ؓ کونډه سوه نو عمر فاروق ؓ راغلی عثمان غنی ؓ ته یې وویل چې که ستا خوښه وي نو زما له لور حفصه ؓ سره واده وکړه عثمان ؓ وویل چې زه به په دې خبره کې لږ فکر وکړم وروسته بیا عثمان غنی ؓ عذر وغوښتی چې زما اراده نسته عمر فاروق ؓ وایې چې زه بیا راغلم ابوبکر صدیق ؓ ته مې یادونه وکړه چې که ته غواړې زما له لور حفصه ؓ سره نکاح وکړه خو هغه هیڅ هم راته ونه ویل زه ډیر خفه سوم درې یا څلور ورځې تیرې سوې رسول اللهﷺ د خپل ځان لپاره د نکاح پیغام راولیږی ما د حفصه ؓ نکاح له رسول اللهﷺ سره وکړه وروسته مې ابوبکر صدیق ؓ ولیدی ابوبکر صدیق ؓ راته وویل اې عمر ؓ کیدای سي چې ته به له ما خفه سوی یې ما ځکه ځواب درنه کړ زه په دې خبروم چې رسول اللهﷺ غواړې د خپل ځان لپاره حفصه ؓ په نکاح کې ځکه ما هیڅ هم ونه ویل او د رسول اللهﷺ راز ښکاره کول مناسب نه وو که رسول اللهﷺ له حفصه ؓ سره نکاح نه وه کړې نو ما به خامخا قبوله کړې وه مشهور او راجح قول دا دی چې په کال ۳ هجری کې رسول اللهﷺ له حفصې ؓ سره نکاح وکړه (۲)

یو ځل رسول اللهﷺ حفصه ؓ ته طلاق ورکی جبرئیل علیه السلام وحی راوړه (ارجع حفصة فانها صوامة قوامة وانها زوجتک فی الجنة) حفصه ؓ ته بیرته رجوع وکړه ځکه هغه ډیره روژه نیونکې او ډیره عبادت کونکې ښځه ده او په جنت کې به ستا بی بی وی ،رسول اللهﷺ بیرته رجوع ورته وکړه (اخرجه ابن سعد والطبرانی برجال الصحیح من مرسل قیس بن سعد).

په کال ۴۵ پنځه څلویښت هجری د برات میاشت کې په مدینه منوره کې وفات سوه د معاویه ؓ د خلافت په وخت کې مروان بن حکم د جنازې لمونځ پر کړې دی د وفات په وخت کې د شپیتو کالو په عمروه د وفات په تاریخ کې اختلاف دی مونږ هغه مشهور قول را اخیستی دی د تفصیل لپاره ترجمه حفصه ؓ زرقانی ته رجوع وکړی (۳)

پنځمه ام المؤمنین زینب بنت خزیمه چې د ام المساکین په لقب مشهور وه ؓ

د دې نوم زینب ؓ وو ډیرې سخا وله بیوزله خلکو سره د مرستې له کبله د جاهلیت په وخت کې په ام المساکین د مسکینانو په مور سره مشهوره وه د پلار نوم یې خزیمة بن الحارث هلالی وو لومړنی نکاح یې له عبدالله بن جحش ؓ سره سوې ده په کال دریم ۳ هجری کې عبدالله بن جحش ؓ د اُحد په غزا کې شهید سو د عدې له تیریدو وروسته رسول اللهﷺ په نکاح کړه پنځه سوه درهم ولور یې ورکي له نکاح درې میاشتې وروسته وفات سوه رسول

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۳۶۶)
(۲) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۲۵۳)
(۳) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۳۳۸)

ﷺ الله په خپله دجنازی لمونځ پروکي او په جنة البقیع کې خاورته وسپارل سوه دوفات په وخت کې ددې عمر۳۰کاله وو (۱)

شپږمه بی بی ام المؤمنین ام سلمه بنت ابی امیه رضی الله تعالی عنها !

ددې نوم هنده ﷺ او په ام سلمه سره مشهوره وه دپلار نوم یې ابواُمیه قرشی مخزومی وو دمور نوم یې عاتکه بنت عمربن ربیعه وو لومړنی نکاح یې دخپل آکاله زوی ابوسلمة بن عبدالاسد مخزومی ﷺ سره وسوه له ده سره یوځای په اسلام مشرف سوه اوله نوموړی سره یې حبشه ته هجرت وکي اوله هغه ځایه بیرته مدینی راغله چی ددې تفصیلی قصه دهجرت په بیان کې تیره سوی ده ابوسلمه ﷺ دبدر او احدپه غزاووکې ګډون کړی دی داحدپه غزاکی په مټ باندی ټپی سو تریوی میاشت یې دټپ درملنه وکړه ټپ یې ښه سو دمحرم دمیاشتی په پیل کې په کال ۴څلورم هجری کې رسول الله ﷺ ابوسلمه ﷺ دیوی سریه امیروټاکی اووې لیږي ۲۹ نه ویشت ورځي وروسته راستون سو اوله راستنیدو وروسته یې هغه ټپ بیرته خراب سو اوله همدی ټپ څخه دهجرت په څلورم کال دڅلورمی خوریه اتمه شهید سو (۲)

ام سلمه ﷺ وایې چی یوه ورځ زمامیړه کورته راغلی اووې ویل چی نن ماله رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه یوحدیث واوریدی چی هغه زماپه نزد تردنیا اوځه چی په دنیاکې تردی ټولوغوره دی هغه داچی چاته که یوغم ورسیږی اوهغه اناالله ووایې او وروسته بیادادعاووایې (اللهم عندک احتسب مصیبتی هَذِهِ اللهُمَّ اخلفنی فیها بخیرمنها) اې الله زه تاته په خپل دې غم اومصیبت کې امیدلرم اې الله ﷻ ته ماته ددې ښه بدله راکړی ،،،نوالله تعالی به خامخاودې سړی ترهغه تللی شئ غوره څه ورکوی (رواه مسلم والترمذی وابوداؤد والنسائی)

ام سلمه ﷺ وایې چی دسلمه دپلارله مرګ وروسته ماته داحدیث رایادسو کله چی مې ددعاویلونیت وکی نوپه زړه کې می دافکرپیداسو چی ترابوسلمه ﷺ غوره څوک سته خوځنګه چی درسول الله ﷺ خبره وه ځکه مې دادعاوغوښتله اوددې دعادانتیجه سوه چی دعدی له تیریدو وروسته ماته رسول الله ﷺ دنکاح پیغام راولیږی چی ترده په ټوله نړی کې غوره هیڅوک هم نسته (۳)

رسول الله صلی الله علیه وسلم چی کله وام سلمه ﷺ ته دنکاح پیغام ولیږی نودی څه عذرونه وړاندی کړل

(۱) زماعمرزیات دی

(۲)زه عیالداره یم اوواړه یتمیان له ماسره دی

(۳)زه ډیره احساساتی یم هسی نه چی زماله ژبی ناوړه خبره ووزی ؟

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۴۹)

(۲) عیون الاثرجلد ۲ /ص/ ۳۰۲) (۳) الاصابه جلد ۲ /ص/ ۳۳۵)

نبی کریم ﷺ ځواب ورولیږی چی زماعمرستاترعمرزیات دی ستااولادونه دالله ﷻ اودهغه درسول صلی الله عیال دی اوزه له الله ﷻ څخه دُعاغواړم چی هغه نازک مزاج اودشک ماده کومه چی ته ځینی ویریږی هغه به له تاليری سی کله چی نبی کریم ﷺ دعاوغوښته هم هغسی سو (عیون الاثرجلد ۲ /ص / ۳۰۴ترجمه هنده بنت ابی امیﷺ)
دهجرت په څلورم ۴ کال دکوچنی اخترپه میاشت کی یې له نبی کریم ﷺ سره نکاح وسوه خودکوچنی اختردمیاشتی څو ورځي لاپاته وی په مسندبزار کې له انس ﷺ څخه روایت سوی دی چی رسول الله صلی الله علیه وسلم په ولورکې څه توکی هم ورکړه چی دهغوارزښت لس درهم وو ،، ابن اسحق وایې چی یوه بستره یې هم ورکړه چی دپنبه ووپرځای دخورماله پاڼوډکه سوی وه اویوه کاسه اویوه پیاله اویوه داوړومیچنه یې هم ورکړه (۱)

دام سلمه رضی الله تعالی عنها وفات !

دوفات په کال کې ډیر اختلاف دی امام بخاری په تاریخ کبیرکې ویلی دی چی په کال ۵۸ اته پنځوس هجری کې وفات سوی ده واقدی وایې چی په کال ۵۹ نه پنځوس هجری کې وفات سوی ده (۲) ابن حبان وایې چی په کال ۶۱یوشپیته هجری کې وفات سوی ده کله چی دامام حسن ﷺ دشهادت خبرمدینې ته راورسیدی ابونعیم وایې په کال ۶۲ دووشپیته هجری کې وفات سوی ده حافظ عسقلانی په اصابه اوتقریب کې داقول راجح ګرزولی دی دنبی کریم ﷺ په بی بیانوکې ترټولو وروسته ام سلمه ﷺوفات سوی ده (اصابه ترجمه ام سلمه ﷺ (۳)ابوهریرة ﷺ پردی دجنازی لمونځ کړی دی دوفات په وخت کې د۸۴ څلوراتیاکالووه (اصابه (۴) ترجمه هنده بنت ابی امیه .
دلومړنی خاوندډوو زامنوعمرﷺ اوسلمه ﷺ اوعبدالله بن عبدالله بن ابی امیه اوعبدالله بن وهب بن زمعةﷺقبرته کښته کړه اوپه جنت البقیع کې خاورته وسپارل سوه رضی الله تعالی عنها ورحمة الله علیها (استیعاب ترجمه هنده برحاشیه اصابه)

دام سلمه رضی الله تعالی عنها فضائل اوکمالات !

دام المؤمنین ام سلمة ﷺ فضل اوکمال اوښائست اوجمال پوهه اوزیراکت عقل اوعلم منل سوی دی په حدیبیه کې رسول الله ﷺ صحابه کرام ﷺ ته دقربانی کولو اوسرخریولو حکم درې ځله وکي مګر هیچانه قربانی حلاله و کړه اونه یې سروخروی نبی کریم ﷺ ډیرخفه سو اوخپلی خیمی ته راغلی ام سلمه ﷺ ته پیښه بیان کړه ام سلمه ﷺ ورته وویل یارسول الله ﷺ صحابه کرام ﷺ ډیرغمجن دی ته وهیچاته هم څه مه وایه ته دباندی

---

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۳۴۱)
(۲) عیون الاثرجلد ۲ /ص / ۳۰۴)
(۳) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۴۱)
(۴)اصابه جلد ۴ /ص / ۴۵۹، زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۴۲)

ووزه او خپله قرباني په خپله حلاله کړه سروخروه نبي کريم ﷺ چې کله خپله قرباني حلاله کړه نو صحابه کرام ؓ ټولو هم سمدستي خپلې څاروی حلال کړه او سرونه يې وخرول داستونزه دام المؤمنين ام سلمه ؓ په رايه او مشوره سره حل سوه (فجزاها الله خيراً) يوه بي بي وايې چې ام سلمه ؓ دومره ښائسته وه چې کله رسول الله ﷺ په نکاح کړه نو ما دهغې په ښائست کې له دې سره غبطه وکړه (۱)

اوومه بي بي ام المؤمنين زينب بنت جحش رضي الله تعالى عنها !

زينب بنت جحش ؓ د رسول الله ﷺ دعمه اُميمه (۲) بنت عبد المطلب لوروه دنبي کريم ﷺ ترنکاح مخکې دنبي کريم ﷺ متبنّى او آزاد سوی مريئ زيد بن حارثه ؓ په نکاح کړه دکورنۍ اختلاف له کبله زيد ؓ ودې ته طلاق ورکي زيد ؓ خوله مريانو څخه وو او زينب بنت جحش ؓ له ډيرى عزتمندى او شريف کورنۍ څخه وه او د رسول الله ﷺ دعمه لوروه او دعربو دارواج وو چې د ازادسوی مريانو سره به يې نکاح کول دځان لپاره شرم ګڼي ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم چې کله زينب ؓ ته دآزادسوی مريئ زيد بن حارثه ؓ دنکاح پيغام وليږی نو زينب ؓ او ددې وروړ انکار وکي په دې هکله داآيت نازل سو :

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلاَ مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللهُ وَرَسُولُهُ أَمْراً أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَن يَعْصِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلاَلاً مُّبِيناً﴾ (۳۶ آيت سورة الاحزاب) په دې آيت کې له مؤمن څخه عبد الله بن جحش ؓ يعنى دزينب ؓ وروړ مراددی او له مؤمنة څخه زينب ؓ مراددی او مقصدداوو چې دمؤمن سړی او مؤمن ښځی لپاره دانه دی روا چې کله الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ پريکړه وکړی نو هغه ونه مني اونه سی په راضي ددې آيت له نازليدو وروسته دوئ دواړو ومنله او راضي سو اود الله ﷻ دحکم په عملي کولو سره دزينب ؓ نکاح له زيد بن حارثه ؓ سره وسوه نکاح خووسوه مګر زيد ؓ دزينب ؓ په نظر سپک او خوار ورتلی ځکه به په کورکې هره ورځ جنګ جګړی وی اوددوئ طبيعت نه سره برابريدی زيد ؓ به تل و نبي کريم ﷺ دزينب ؓ دبې پروايې شکايت کوی او ويل به يې چې زه زينب ؓ ته طلاق ورکوم مګر نبي کريم ﷺ به په وار وار زيد ؓ له طلاق ورکولو منع کوی ورته ويل به يې چې زما کورنۍ زما په خاطر داخبره ومنله که ته داکار وکوی نوزه په خپله کورنۍ کې شرميږم کله چې به بيا شخړی او لانجی منځ ته راغلی نو نبي کريم ﷺ په زړه کې دافکر وکي چې که زيد ؓ زينب ؓ ته طلاق ورکړی نو د زينب ؓ دزړه دخوشالۍ پرته له دی چې زه خپله نکاح ورسره ونکړم بل ډول نه راځی مګر دناپوهانو او منافقينو له تهمت ويريدی چې خلک به

---

(۱) الاصابه جلد ۴ /ص /۴۵۹)
(۲) اميمه بنت عبد المطلب ددې په اسلام راوړلو کې اختلاف دی له ابن سعد پرته بل هيچا ددې اسلام راوړل نه دی ثابت کړی محمد بن اسحاق دااميمه له اسلام راوړلو منکر دی لکه چې په اصابه جلد ۲ /ص/ ۲۴۲ ترجمه اميمه او زرقاني جلد ۳ /ص/۲۴۵)

وايي چې دخپل مبتنی ښځه يې په کورکې وساتله يعنی له هغې سره يې نکاح وکړه او سره له دی چې متبنّی په هيڅ طريقه دزوی په حکم کې نه دی اوپه عربوکې دادیربدرواج اینبودل سوی وو چې چابه وپردی سړی ته په ژبه باندی زوی وويل اوهغه پردئ سړی به يې دځان زوی وګرزوی نودهغه پردی سړی له طلاق سوی ښځي به سره يې نکاح نه کوله اوډيرشرم اوپيغوربه يې ګڼی الله تعالی غوښتل چې دابدرواج درسول الله صلی الله علیه وسلم په عمل اوکارسره پای ته ورسوی نبی کريم ﷺ ته وحی وسوه چې دزيدؓ له طلاق ورکولو وروسته به زينب ؓ ستاپه نکاح کې راځی دديې لپاره چې خلکوته معلومه سی چې داصلی زوی اودهغه زوی چې زوی ورته ويلی وی حکم سره بيل سی دخپل اصلی زوی له ښځي سره نکاح حرام ده نه دهغه چاله ښځی سره چې چاپه زوی والی ورته ويلی وی لنډه داچې نبی کريم ﷺ ته دوحی په ذريعه داخبرورسيدی چې دزينبؓ نکاح به ستاسره کيږی مګر رسول الله ﷺ دمنافقينو د طعن اوبدويلوله ويری چې دوئ به په مابدووايي چې دهغه چاله ښځی سره يې نکاح وکړه چې نبی کريم ﷺ زوی ورته ويلی دی دشرم له کبله يې داخبره هيچاته ښکاره نه کړه بلکې داخبره يې پټه په زړه کې وساتله اوفکر يې وکی چې دالله ﷻ خبره بيخی حق اورښتينی ده په خپل وخت کې به په خپله راښکاره سی اوبل داچې دالله ﷻ له لوری څخه اوس دستی ددې خبری دښکاره کولو حکم هم نه ووسوی ځکه نبی کريم ﷺ داتکوينی امرپه زړه کې پټ وساتی اوپه تشريعی ډول يې زيدؓ ته دامشوره ورکوله چې زينب ؓ ته طلاق مه ورکوه ځکه دشريعت حکم دادی چې مېړه ته بايدمشوره ورکول سی چې خپلی ښځي ته طلاق مه ورکوه اودښځي په بی پروايې باندی صبروکړه که يوچاته دوحی ياالهام له لاری دامعلومه سی چې په تقديرکې داپيښه راتلونکي ده نواوس دستی په همدې حالت کې دشريعت دحکم اتباع کول لازمی دی ځکه دتقديرپريکړه پرخپل وخت په خپله ښکاره کيږی ..

لنډه داچې يوه ورځ زيدؓ راغلی اونبی کريم ﷺ ته يې وويل يارسول الله ﷺ زه ډير په تکليف سوم اوزينب ؓ ته مې طلاق ورکړ رسول الله ﷺ هيڅ هم ونه ويل ،، له انسؓ څخه روايت سوی دی چې کله دزينب ؓ عده تيره سوه نورسول الله ﷺ زيدؓ ته وويل چې ته په خپله ولاړسه اوزينب ؓ ته زماله لوری دنکاح پيغام ورورړه ددې لپاره چې داخبره ښه روښانه سی چې دانکاح دزيدؓ په خوښه سوی ده زيدؓ دنبی کريم ﷺ له پيغام سره دزينب ؓ کورته ولاړی اوله دروازی سره ودريدی که څه هم په دغه وخت کې لادسترکولو حکم نه وونازل سوی خودادزيدؓ پرهيزګاری وه(۱) اووې ويل اې زينب ؓ

(۱) په يو روايت کې راغلی دی چې نبی کريم ﷺ زيدؓ ته وفرمايل چې زه په خپل زړه کې ترتاډير دباورڅوک نه وينم نوځکه ته زينب ؓ ته زماسره دواده کولو پيغام ورسوه ، زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۴۵)

زه رسول الله ﷺ دنكاح له پیغام سره راليږلی یم زینب ﷞ ځواب ورکي چې زه ترهغه وخته ځه نه سم ویلای ترڅو چې زه له خپل رب ﷻ سره مشوره یعنی استخاره ونه کړم سمدستی ولاړه سوه اوپه کورکې چې کوم ځای دې دعبادت لپاره ځانګړی کړی وو هغه ځای ته ولاړه اوپه استخاره مشغول سوه څنګه چې زینب ﷞ په دې هکله له هیچا سره مشوره ونه کړه بلکې دالله ﷻ مشوره یې وغوښته اوله الله ﷻ څخه یې دخیرغوښتنه وکړه ځکه الله ﷻ دمؤمنانودوست اوولی دی په همدې وجه الله تعالی په خپل خاص تصرف سره په اسمان کې دملائکه علیهم السلام په شتون کې دزینب ﷞ نکاح له رسول الله ﷺ سره وتړله په اسمان کې خواعلان وسو داسمان مخلوق خوبه دې خبرسو خوپه ځمکه کې لاڅوک نه ووخبرچې جبرئیل ؑ راغلی اوداآیت یې دالله ﷻ له لوری څخه راوړی :

فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا (سورة الاحزاب آیت ۳۷)

کله چې زید ﷛ له زینب ﷞ څخه حاجت پوره کې اوهغې ته یې طلاق ورکې نواې نبی کریم ﷺ موږ دزینب ﷞ نکاح ستاسره وتړله ..

ددې آیت ترنازلیدو وروسته رسول الله ﷺ سمدستی دزینب ﷞ کورته ولاړی اوبېرته له اجاز یکورته داخل سو (رواه مسلم واحمدوالنسائی فتح الباری جلد ۸ /ص/ ۴۰۰ کتاب التفسیرباب قوله تعالیٰ (وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَاهُ (۳۷آیت سورة الاحزاب زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۴۵)

په یوروایت کې راغلی دی چې رسول الله ﷺ دعائشه صدیقه ﷞ په کورکې ناست وو چې داآیتونه نازل سوه کله چې وحی پوره سوه نونبی کریم ﷺ په شنډانوکې وخندل اوزموږ خواته یې مخ واړوی اووې فرمایل څوک به ولاړسی اوزینب ﷞ ته به زیری ورکړی ﴿وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ ۳۷آیت سورة الاحزاب) ترپایه پوری داآیتونه نبی کریم ﷺ موږته تلاوت کړه ،

عائشه صدیقه ﷞ وایې چې کله نبی کریم ﷺ داآیتونه تلاوت کړه نوزمافکرداسو چې زینب ﷞ خوښائسته هم ده اوس به هغه په دې هم فخرکوی چې زمانکاح الله تعالی په اسمان کې کړی وه (۱)

له دې روایت څخه معلومیږی چې رسول الله ﷺ دزینب ﷞ کورته ترتلو مخکې داستازی په لاس زینب ﷞ ته زیری لیږلی وو چې الله تعالی ستادنکاح په اړه آیتونه نازل کړی دی کله چې زینب ﷞ خبره سوه سمدستی یې دشکرسجده وکړه (کمارواه ابن سعد عن ابن عباس ﷛ بسندضعیف (۲)

---

(۱) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۳۱۳) ———— (۲) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۳۱۳)

زینب رضی الله عنها دوحی دحکم په هکله خبره سوه ددې خبرڅخه وروسته ځکه رسول الله ﷺ ددې کورته پرته له اجازی داخل سو ځکه (زَوَّجْنَاكَهَا) داسمانی نکاح دااعلان اودنبی کریم ﷺ دخبرڅخه وروسته قولاً اوعملاً هغه قبلول اوسجده دشکرکول اودنکاح پیغام دزید رضی الله عنه په لاس مخکې لیږل دادرسمی نکاح څخه ډیره غوره نکاح ده کورته ترداخلیدو وروسته رسول الله ﷺ پوښتنه وکړه چې ستااصلی نوم څه دی دزینب رضی الله عنها اصلی نوم بَرّه وه دې وویل چې زمانوم بره دی نبی کریم ﷺ دبره پرځای دزینب رضی الله عنها نوم پرکیښودی (استیعاب لابن عبدالبرترجمه زینب بنت جحش رضی الله عنها)

له دې پیښې وروسته منافقینو دبدی ژبی راوایستی اووې ویل چې پیغمبر علیه السلام خوداوایې چې دزامنوله ښځوسره نکاح حرام ده خوده په خپله دهغه چاله ښځی سره نکاح وکړه چې ده په زوی والی نیولی دی الله تعالی ددې منافقینو اومفسیدونوپه ځواب کې وفرمایل ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيماً﴾ (۴۰آیت سورة الاحزاب) ژباړه : محمدصلی الله علیه وسلم ستاسودنارینه وڅخه دهیچاپلارنه دی دهغه هیڅ زوی نسته مګر هغه دالله جل جلاله رسول ﷺ دی اوپه دې نظرسره هغه دټول امت روحانی پلاردی اوټول دده مبارک ﷺ روحانی زامن دی اودی مبارک ﷺ آخری نبی علیه السلام دی اوالله جل جلاله په هرشئ ښه خبردی ..

دزینب رضی الله عنها قصه دمحققینوپه نظرداسی ده لکه څنګه چې موږته درته بیان کړه اوداسلام دښمنانو اوبی دینه خلکو دامشوره کړی ده چې نبی کریم ﷺ چې کله زینب رضی الله عنها ولیده نوزړه یې هغې ته مائل سو اودایې وفرمایل سبحان الله مقلب القلوب) اوله (وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ) څخه یې په زړه کې دزینب رضی الله عنها مینه پټول مرادکړی دی نوداخبره دمنافقینو دروغ اوافتراء دی مومنان هیڅ وخت په دې باندی یقین نه لری داقصه دملحدینو اوبی دینانو دروغ اوافتراء ده اوددې هیڅ بنسټ نسته جمهورومفسرینو ددې قصی بیان کړی دی چې داله ځان جوړسوی دروغ اوافتراء اونفاق دی داهیڅ اصل اوبنسټ نه لری اوبل داچې دادعقل هم خلاف ده ځکه زینب رضی الله عنها دنبی کریم ﷺ دعمه لوروه له کوچینوالی څخه نبی کریم ﷺ لیده اوډیرځله نبی کریم ﷺ لیدلی وه له نبی کریم ﷺ څخه یې سترهم نه کوی اونه تردغه وخت دستریاحجاب حکم نازل سوی وو اوزینب رضی الله عنها به له واده وروسته هم دنبی کریم ﷺ څخه سترنه کوی نبی کریم ﷺ ته به راتله نوآیانبی کریم ﷺ زینب رضی الله عنها دزید رضی الله عنه له نکاح وروسته اول ځل ولیده اوتردی مخکې یې هیڅلکه نه وه لیدلی اوبل داچې که دنبی کریم ﷺ ددې ښائست خوښ وو نولومړی ځل یې ولی زید رضی الله عنه ته په نکاح کړه سره له دی چې نه ددې خوښه وه اونه یې دخپلوانوخودرسول الله ﷺ په حکم سره دوئ داخبره ومنله چې له

زید ﷺ دې زینب ر نکاح وکړی نبی کریم ﷺ اول ولی له دې سره نکاح نه کوله د زینب ﷺ خپلوانو له نبی کریم ﷺ سره د دې نکاح په ډیره خوشالی اومینه ومنله ..

درسول الله صلی الله علیه وسلم دسترګو مبارکو پاکوالی !

په عقل اونقل سره دا خبره یقینی ثابته ده چی دالله ﷻ نبی ﷺ معصوم وی دهغه کتل پاک اوپاکو نکي وی دمکی مکرمی دفتح په ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم دڅو کسانو وینه مباح وګرزوله اووې فرمایل چی که داخلک دکعبی شریف پوښ هم ونیسی نومه یې پریږدی اووې وژنی له دې خلکو څخه عبدالله بن سعد بن ابی سرح هم وو عثمان غنی ﷺ هغه لاس نیولی راوستی اودنبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضرسو په واروارېې له نبی کریم ﷺ څخه غوښتنه وکړه چی ته له عبدالله بن سعد بن ابی سرح سره بیعت وکړه یعنی دده ګناه وبخښه رسول الله صلی الله علیه وسلم هیڅ ونه ویل له ډیره ټینګاره وروسته یې بیعت ورسره وکي وروسته یې دمجلس ناستو صحابه کرام ﷺ ته وفرمایل چی ماڅکه څنډوکی چی له تاسو به څوک ولاړسی اودعبدالله سربه غوڅ کړی یوانصاری ﷺ وویل یارسول الله ﷺ تاپه سترګوولی موږته اشاره ونه کړه ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل (ماکان لنبی ان یکون له خائنة الاعین) یعنی دنبی ﷺ لپاره دامناسب نه دی چی دهغه له سترګو څخه کوم خیانت ښکاره سی کماقال الله تعالی ﴿یَعْلَمُ خَائِنَةَ الْاَعْیُنِ وَمَا تُخْفِی الصُّدُوْرُ﴾ (۱۹آیت سورة غافر) له دې معلومه سوه چی دنبی ﷺ سترګې له خیانته پاکې دی لکه څنګه چی دالله ﷻ نبی دالله ﷻ له لوری معصوم وی دغه رنګه دده سترګی هم معصومی وی اوبل داچی الله تعالی فرمایې ﴿قُلْ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ یَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَیَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِکَ اَزْکٰی لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِیْرٌ بِمَا یَصْنَعُوْنَ﴾ (۳۰آیت سورة النور) له دې هم معلومیږی چی غضی بصر یعنی دناروا شیانو ته په لیدلو سره سترګی کښتنه اچول دایمان له غوښتنو څخه دی اونبی کریم ﷺ اول المؤمنین دی ﷺ لکه څنګه چی دټولی نړی ایمان درسول الله صلی الله علیه وسلم دایمان یوه کوچنۍ نمونه اوعکس دی ، دغه رنګه دټولی دنیاد کتلو عفت اوحیاء دنبی کریم ﷺ دپاک ذات دپاکو کتلو یوه کوچنۍ نمونه اوعکس دی اوبل داچی نبی کریم ﷺ له نفسی خواهشاتو څخه پاک دی اوهغه شیطان چی له هرشخص سره وی هغه دنبی کریم ﷺ تابع اومسخروو اوجبراً اوقهراً مسلمان یعنی دنبی کریم ﷺ تابعدارجوړسوی وو پرته له خیره یې بلی خواته میلان نه کوی ..

په لاندی آیت کي له پټيد لو څخه کوم پټيدل مراددی !

(وَتُخۡفِي فِي نَفۡسِكَ مَا اللّٰهُ مُبۡدِيهِ وَتَخۡشَي النَّاسَ وَاللّٰهُ اَحَقُّ اَنۡ تَخۡشَاهُ (۳۷آیت سورة الاحزاب)

زموږ په دې بیان سره دا خبره ښه روښانه سوه چي د منافقینو دا خبره چي له (وَتُخۡفِي فِي نَفۡسِكَ مَا اللّٰهُ مُبۡدِيهِ) څخه د زینب ﷺ محبت په زړه کې پټول مراددی دا بیخی غلطه او له سره ترپایه دروغ او افتراء دی بلکې صحی معنی یې داسی دی چی الله تعالی نبی کریم ﷺ ته د وحی په ذریعه وویل چی د زید ﷺ له طلاق ورکولو وروسته به زینب ﷺ ستا په نکاح کې راځی . نو کوم شئ چی نبی کریم ﷺ په زړه کې پټوی هغه په راتلونکي کې همدا د نکاح خبروو چی وروسته بیا الله تعالی په (زَوَّجۡنَاكَهَا) سره بیان کي اود (وَتَخۡشَي النَّاسَ) معنی داسی دی چی ته دهغې خبری په ښکاره کولو باندی شرمیدلی چی زیدته وواېې چی خپلی ښځی ته طلاق ورکړه له خشیت څخه مراد شرمیدل دی یاهیره ده اوویره بیا ددې خبری وه چی منافقین به ستا په هکله خبری وکړی یابه خلک بدګمانی وکړی او خپل آخرت به خراب کړی اوددې آیت دامعنی امام زین العابدین اسدی څخه روایت سوې ده او حکیم اوترمذی ددې روایت په تحسین کې اوږدی خبری کړی دی او حافظ عسقلانی (۱) دا معنی په فتح الباری د سورة الاحزاب په تفسیر کې غوره کړی ده ..

(۱) اصل عبارت داسی دی د علماء لپاره وړاندی کیږی :

وقداخرج ابن ابی حاتم هذه القصة من طریق السدی فساقهاسیاقاواضحا ولفضه بلغناان هذه الایة نزلت فی زینب بنت حجش ﷺ وکان رسول الله صلی الله علیه وسلم ارادان یزوجها زیدبن حارثه ﷺ مولاه فکرهت ذلک ثم انهارضیت بماصنع رسول الله صلی الله علیه وسلم فزوجهاایاه . ثم اَعلم الله عزوجل نبیه صلی الله علیه وسلم بعدانهامن ازواجه فکان یستحی ان یأمر بطلاقهاوکان لایزال یکون بین زید ﷺ وزینب ﷺ مایکون من الناس فامره رسول الله صلی الله علیه وسلم ان یمسک علیه زوجه وان یتق الله وکان یخشی الناس ان یعیبوا علیه ویقولوا تزوج امرأة ابنه وکان قدتبنی زیدا وعنده من طریق علی بن زیدعن علی بن الحسین ابن علی ﷺ قال اَعلم الله تعالی نبیه صلی الله علیه وسلم ان زینب ﷺ ستکون من ازواجه قبل ان یتزوجها فلمااتهاه زیدیشکوهاالیه وقال له اتق الله وامسک زوجک قال الله تعالی قداخبرتک انی مزوجکها وتخفی فی نفسک ماالله مبدیه وقداطنب الترمذی الحکیم فی تحسین هذه الروایة وقال انهامن جواهرالعلم المکنون وکان لم یقف علی تفسیرالسدی الذی اوردته وهوواضح سیاقاً واصح اسنادا الیه لضعف علی بن زیدبن جدعان (ثم قال الحافظ) ووردت آثار اخری ونقلها کثیرمن المفسدین لاینبغی التشاغل بها والذی اورد ددنه منها هوالمعتمدوالحاصل ان الذی یخفیه النبی صلی الله علیه وسلم هواخیار الله ایاه انّها ستصیرزوجتهٗ والذی کان یحمله علی اخفاء ذلک خشیة قول الناس تزوج امرأة ابنه وارادابطال ماکان اهل الجاهلیة علیه من احکام التبنی بامرلاابلغ فی الابطال منه وهوتزوج امرأة الذی یدعی ابنا ووقوع ذلک من اما م المسلمین ﷺ لیکون ادعی لقبولهم وانماوقع الخبط فی تاویل متعلق الخشیة والله اعلم

(فتح الباری جلد۸/ص/ ۴۰۳ تفسیر سورة الاحزاب)

امام قرطبی په خپل تفسیر کې دامام زین العابدن قول داسی رانقل کوی (قال علمائنا رحمة الله علیهم وهذا التفسیر احسن ماقیل فی هذه الایة وهوالذی علیه اهل التحقیق من المفسرین والعلماء الراسخین کالزهری والقاضی بکربن العلاء القشیری والقاضی ابی بکربن العربی وغیرهم الخ تفسیر قرطبی تفسیر سوره احزاب) ژباړه : زموږ علماء وایې چې ددې آیت په تفسیر کې ترټولو غوره قول دادی کوم چې وویل سو اومحققین مفسرین اوعلماء راسخین لکه امام زهری اوقاضی بکربن علاء قشیری اوقاضی ابوبکربن عربی اونورو ټولوعلماؤ هم همدا قول دی کوم چې موږ بیان کی (۱)

دزینب رضی الله تعالی عنها دنکاح تاریخ !

حافظ ابن سید الناس وایې چې دزینب ﷺ نکاح په کال څلورم ۴ هجری کې له نبی کریم ﷺ سره وسوه اویوشمیر نوربیا وایې چې په کال پنځم ۵ هجری کې وسوه دنکاح په وخت کې دزینب ﷺ عمر ۳۵ پنځه دیرش کاله وو (۲)

دزنیب رضی الله تعالی عنها ولوریامهر !

ددې مهر څلورسوه درهم وټاکل سو (سیرة ابن هشام) ابن اسحق لیکی چې دانکاح دزینب ﷺ ورور ابواحمدبن جحش ﷺ وکړه په ښکاره خوداد تیرسوی حدیث سره ټکر لری خوکیدای سی چې وروسته په څمکه کې هم نکاح تړل سوی وی والله اعلم)

دزینب رضی الله تعالی عنها دواده ډوډی !

لکه څنګه چې دانکاح الله تعالی په خپل خاص واک سره وکړه اوبیایې ددې نکاح په هکله دقرآن آیتونه نازل کړه په همدې وجه نبی کریم ﷺ ددې نکاح په ولیمه کې خاص اهتمام وکی لکه چې په صحیح بخاری کې له انس ﷺ څخه روایت سوی دی چې رسول الله ﷺ دیوی بی بی په ولیمه کې دومره کوښښ نه دی کړی لکه څومره چې یې دزینب بنت جحش ﷺ په ولیمه کې وکړیوه بزه یې حلاله کړه اوخلک یې راوغوښتل اوخلکوغوښه اوډوډی ښه په ماړه نس وخوړه اوولاړل مګر درې تنه کینستل خبری یې کولی نبی کریم ﷺ خود ډیری حیاء په وجه هیڅ هم ونه ویل مګر له مجلس ولاړسو ددې لپاره چې خلک پوه سی اودعائشی صدیقه ﷺ کوټی ته ولاړی عائشه صدیقه ﷺ مبارکی ورکړه وروسته بیادنوروبیبیانوکړ ټوته هم تشریف یووړی په همدې وخت کې داآیتونه نازل سوه ﴿یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُیُوتَ النَّبِیِّ إِلَّا أَن یُؤْذَنَ لَکُمْ إِلَیٰ طَعَامٍ غَیْرَ نَاظِرِینَ إِنَاهُ وَلَٰکِنْ إِذَا دُعِیتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِینَ لِحَدِیثٍ إِنَّ ذَٰلِکُمْ کَانَ یُؤْذِی النَّبِیَّ فَیَسْتَحْیِی مِنکُمْ وَاللَّهُ لَا یَسْتَحْیِی مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاءِ حِجَابٍ ذَٰلِکُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِکُمْ وَقُلُوبِهِنَّ (۵۳ آیت سورة الاحزاب)

(۱) تفسیر قرطبی جلد ۴ /ص/ ۱۹۰ — (۲) عیون الاثر جلد ۲ /ص/ ۳۰۴)

ژباړه : اې مؤمنانو د نبي ﷺ کور ته مه داخلیږی مګر کله چې تاسو ته اجازه وسی دډوډی لپاره په داسی حال کې د هغې دپخیدلو انتظار به نه کوی مګر کله چې تاسو راوغوښتل سی چی اوس ډوډی تیاره سوه نو بیا ورځی او کله چې ډوډی وخوړل سی نو سره وپاشل سی ولاړسی اوپه خبرو مه بوختیږی په دې سره د الله ﷻ نبي ﷺ ته تکلیف رسیږی او هغه په ویلو سره شرمیږی او الله تعالی په حق ویلو سره هیڅ پرده نه کوی او که تاسو د بیبیانو څخه دا ړتیا کوم شئ غواړی نود پردی د شاله لوری څخه یې غواړی په دې کې ستاسو دزړو او د دوئ دزړو پاکوالی دی ..

داتیرسوی مضامین او بیانونه موږ د بخاری او مسلم له ډیرو روایاتو څخه را اخیستی دی

د زینب رضی الله تعالی عنها فضائل او مناقب !

زینب ﷺ به نورو بی بیانو ته د فخر په ډول ویل چی ستاسو نکاح ستاسو خپلوانو کړی ده او زما نکاح الله ﷻ په اوو اسمانو لوړه کړی ده (رواه الترمذی وصححه من حدیث انس ﷺ په حقیقت کې دا فخر نه بلکې د نعمت ښکاره کول وو له ډیری خوشالی او د نعمت ورکونکي د دې لوی نعمت د ښکاره کولو لپاره به یې ویل ځکه به نبي کریم ﷺ هم هیڅ نه ویل کله چی به یې داخبره وا ورید له .... د شعبی په مرسل روایت کې راغلی دی چی زینب ﷺ به رسول الله ﷺ ته ویل چی یا رسول الله ﷺ زه له درې وجهو څخه په تا باندی نازکوم

(۱) لومړی دا چی زما او ستا نیکه یو دی یعنی عبد المطلب په یو روایت کې راغلی دی چی زه ستا د عمه لور یم د دې او مخکې یوه معنی ده

(۲) الله تعالی زما نکاح ستا سره په آسمان کې کړی ده

(۳) دریم جبرئیل آمین ﷺ په دې هکله راغلی او تللی دی (۱)

عن عائشه ﷺ انها قالت کانت زینب بنت جحش ﷺ تساوینی فی المنزلة عند رسول الله صلی الله علیه وسلم ومارأیت امرأة قط خیراً فی الدین من زینب ﷺ واتقی الله واصدق حدیثا واوصل للرحم واعظم صدقة)

ژباړه : عائشه صدیقه ﷺ وایې چی زینب د جحش لور ﷺ به په مرتبه کې زما مقابله کوله د رسول الله ﷺ په نزد هغه زما سره برابره وه ما د هغې څخه بله دینداره ښځه هیڅ کله نده لیدلی او له الله ﷻ څخه ډیره ویریدونکی او ترټولو ډیره رښتیا ویونکی او خپلوی کونکي او ډیره خیرات کونکي نه ده لیدلی ..

او دزهری په یو روایت کې راځی (واشد تبذلا لنفسها فی العمل الذی تتصدق به وتتقرب به الی الله عزوجل (استیعاب لابن عبد البر ترجمه زینب بنت جحش ﷺ) ژباړه : او نه مې تر هغې ډیر زحمت کښه او خیرات کونکي او الله ﷻ ته د نژدی والی غوښتونکي بله ښځه نه دی لیدلی ..

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۴۶)

دزینب بنت جحش رضی الله تعالی عنها تقوی اوپرهیزگاری !

منافقینو چې کله په عائشه صدیقه رضی الله عنها باندې تور پورې کې چې ددې تور پوره بیان مخکې تیرسو نو دزینب رضی الله عنها خور حمنه بنت جحش هم دسادکې. له کبله په هغه تورکې شریکه سوه مګر کله چې رسول اللهﷺ دعائشه صدیقه رضی الله عنها په اړه له زینب رضی الله عنها څخه پوښتنه وکړه نو زینب بنت جحش رضی الله عنها داسې ځواب ورکې (یارسول اللهﷺ احمی سمعی وبصری والله ماعلمت علیها الاخیراً (رواه البخاری جلد۱/ص/۳۶ کتاب الشهادات باب تعدیل النساء بعضهن بعضاً) ژباړه :یارسول اللهﷺ زه خپل غوږونه او سترګې خوندی ساتم قسم په الله ﷻ دعائشه صدیقه رضی الله عنها په هکله پرته له خیراونیکۍ په بل څه نه یم خبره ،،، یعنې کوم شئ چې زماسترګونه وې لیدلی اوغوږومې نه وی اوریدلی هغه زه په ژبه نه سم ویلای تراوسه زه ددې په هکله له خیرپرته بل څه نه سم ویلای . دخوهرچاته معلومه دی چې زینب بنت جحش رضی الله عنها دعائشه صدیقه رضی الله عنها بن وه اوداهم ښکاره خبر ده چې عائشه صدیقه رضی الله عنها نبی کریمﷺ ته ترټولو محبوبه وه که زینب رضی الله عنها غوښتلای نو په دغه وخت کې به یې داسې خبری کړی وی چې عائشه صدیقه رضی الله عنها دنبی کریمﷺ له سترګو لویدلی وای مګر ددې پوره پرهیزګاری اوله الله ﷻ څخه ویره ددې اجازه نه ورکوله چې هیڅ ونه وایې بلکې په قسم اوټینګار سره یې وویل (والله ماعلمت علیها الاخیراً) یعنې قسم په الله ﷻ زه خو په عائشه رضی الله عنها کې له خیراونیکۍ پرته بل څه نه وینم ،، لکه چې په بخاری کې له عائشه صدیقه رضی الله عنها څخه ددې تقوی اوپرهیزګاری اوله الله ﷻ څخه دویری اقرار په دې الفاظو یادسوی دی (فعصمها الله بالورع بنت جحش رضی الله عنها) یعنی الله تعالی دپرهیزګاری په وجه زینب بنت جحش رضی الله عنها له دې فتنی څخه خوندی وساتله ،،

اوپه یوروایت کې له عائشه صدیقه رضی الله عنها څخه داسې الفاظ رانقل سوی دی (۱) وان الله عصمها بالورع) ربنتیاهم الله تعالی دپرهیزګاری په برکت سره هغه له دې فتنی خوندی وساتله ..

دزینب بنت جحش رضی الله تعالی عنها عبادت !

دالله ﷻ عبادت یې په یوه ځانګړی خوندکوې په ډیره عاجزی اوخشوع سره به یې عبادت کوې لکه چې مخکې موږ وویل چې کله زید رضی الله عنه دنبی کریمﷺ دنکاح پیغام یوړی نو دې سمدستی داستخاری وویل اوپه لمانځه مشغول سوه .

میمونه رضی الله عنها روایت کوی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یوه ورځ دغنیمت مال په مهاجرینو رضی الله عنهم باندی ویشی په همدی وخت کې یې زینب بنت جحش رضی الله عنها هیره سوه عمر رضی الله عنه وریاده کړه نبی کریمﷺ وفرمایل اې عمر رضی الله عنه ته داپریږده یعنی زینب بنت جحش رضی الله عنها یادونه

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۴۷)

مه کوه ځکه (اِنَّهَا اَوَّاهٌ) ربښتیا هم دا ډیره اوّاه دی یوه سړی وویل یا رسول الله ﷺ اوّاه څه معنی ده نبی کریم ﷺ وفرمایل اوّاه معنی عاجزی او خشوع کونکي وروسته یې دا آیت تلاوت کي (اِنَّ اِبْرَاهِیْمَ لَاَوَّاهٌ حَلِیْمٌ) (۱۱۴آیت سورة التوبه) ربښتیا هم ابراهیم ؑ ډیر صبرناک او نرم زړی او الله ﷻ ته رجوع کونکي وو (رواه ابن عبدالبر وغیره (۱)

یوه ورځ رسول الله ﷺ خپل کورته تشریف راوړی او عمرفاروق ؓ هم له رسول الله ﷺ سره ملګری وو زینب بنت جحش ؓ په لمانځه او دعا مشغوله وه نبی کریم ﷺ وفرمایل (اِنَّهَا لَاَوَّاهٌ) ربښتیا هم دا ډیره نرم زړی ده (رواه الطبرانی واسناده منقطع وفیه یحی بن عبدالله الباهلی وهوضعیف (۲)

ام المؤمنین ام سلمة ؓ د زینب بنت جحش ؓ په اړه وایي (کانت صالحة صَوَّامةً قوَّامةً صناعًا تصدق بذلک کله علی المساکین (اصابه ترجمه زینب بنت جحش ؓ) دا ډیره نیکه او ډیره روژې نیونکي او ډیر تهجد کونکي او ډیر کسب کونکي ښځه وه څه چې به یې ګټل ټول به یې په مسکینانو باندی خیراتول

د زینب بنت جحش رضی الله تعالی عنها تقوی او پرهیزګاری!

عمرفاروق ؓ چې کله په لومړی کال د زینب ؓ د کال نفقه ور ولیږله نو د دې دا فکرسو چې دا د ټولو بیبیانو ده داسی یې وفرمایل الله ﷻ دې عمرفاروق ؓ ته بخښنه وکوی زما په فکر هغه په ډیر څه باندی واک درلودی خلکو ورته وویل دا یوازې ستا نفقه ده د ټولو بیبیانو نه ده دې وویل سبحان الله او د خپل ځان او مال په مینځ کې یو ټوکر او پرده واچوله د دې لپاره چې هغه مال و نه وینی ځکه دې ته هغه پردی او نامحرم ښکاریدی او برزه بنت رافع ته یې حکم وکي چې دا مال یوی خواته که او ټوکر پر واچوه وروسته یې وفرمایل چې د دې ټوکرلاندی موټ ډکوه او فلانکی یتیم او کونډی ته یې ورکړه او بیا موټ ډک کړه فلانی یتیم ته یې ورکړه کله چې یې په دې ترتیب سره مال وویشی لږ څه پاته سو نو برزه ورته وویل چې الله تعالی دې تاته بښنه وکړی زمونږ خو هم په دې مال کې څه حق شته زینب بنت جحش ؓ وفرمایل ښه کوم مال چې تر دې ټوکرلاندی دی هغه ته واخله برزه ؓ وایي کله چې ما ټوکر پورته کي ورته ومی کتل پنځه اتیا درهم پاته وو کله چې مال ټول وویشل سو نو لاس یې پورته کي او دا دعا یې وغوښته (اللهُمَّ لایدرکنی عطاء عمر ؓ بعدعامی هذا) اې الله ﷻ تر دی کال وروسته د عمرفاروق ؓ مرسته ماته مه رارسوی) کال لانه وو پوره سوی چې زینب بنت جحش ؓ وفات سوه (رواه ابن سعد وابن الجوزی عن برزة بنت رافع (۳)

---

(۱) ربښتیا هم دلام دتاکید او حرف تحقیق یعنی ان لفظ ترجمه ده او دا اوّاه لفظ تنوین د تعظیم لپاره دی) ـــــ(۲) مجمع الزوائد جلد ۹ /ص / ۲۴۷) ـــــ (۳) حافظ عسقلانی د برزة بنت رافع ؓ په ترجمه کې دا روایت په تفصیلی سند سره ذکر کړی دی اصابه جلد ۴ /ص / ۲۵۴ قسم ثالث ترجمه بنت رافع)

په یو بل روایت کې راځي چي زینب رضي الله عنها دیوه کال نفقه دولس زره درهمه وه کله چي به هغه دولس زره درهم دبیت المال له خوادې ته راغلونودې به په وارواروویل (اللهم لایدرکنی هذالمال من قابل فانه فتنة (۱) اې الله ﷻ دامال په راتلونکي کال ماته مه رارسوی ربنتیاهم مال ډیره لویه فتنه ده

داخبره یې وکړه اوپردغه ځای یې ټول مال په خپلوخپلوانواوړوکسانوویشی عمرفاروق رضي الله عنه چي کله خبرسو داسی یې وویل چي داسی ښکاری چي دالله ﷻ له لوری څخه ودې ته دخیراونیکۍ اراده سوی ده سمدستي یې زردرهم نور ورولیږل اوسلام یې وروليږی چي هغه دوولس زره درهم خوبه ستاخیرات سی اودازردرهم دخپلوارتیاوولپاره وساته زینب بنت جحش رضي الله عنها هغه زر درهم هم سمدستی وویشل (اصابه ترجمه ام المؤمنین زینب بنت جحش رضي الله عنها)

دزینب بنت جحش رضی الله تعالی عنه وفات او مړینه !

په صحیحینو کې له عائشه صدیقه رضي الله عنها څخه روایت سوی دی چي رسول الله صلی الله علیه وسلم یوه ورځ خپلوبیبیانوته وفرمایل : چي په تاسوکې به ترټولومخکې زماسره هغه څوک ژر یوځای کیږی چي ددې لاسونه اوږده وی درسول الله ﷺ اشاره خوسخاوت ته وه مگر بیبیانو رض په ظاهرباندی حمل کړه کله چي نبی کریم ﷺ وفات سو نوبیبیانی رض به رایوځای سوی اوپه خپل مینځ کې به یې لاسونه سره کتله چي دچالاس اوږده دی زینب بنت جحش رضي الله عنها په قدکې وړه وه خوداترټولومخکې وفات سوه نوله دې معلومه سوه چي دزینب بنت جحش رضي الله عنها په خیرات ورکولوکې لاسونه اوږده وو ځکه دې په خپل لاس مال گټی اوبې وزلوته یې په خیرات ورکوی کفن یې هم په ژوندکې دځان لپاره تیارکړی وو له قاسم بن محمد رضي الله عنه څخه روایت سوی دی چي کله زینب بنت جحش رضي الله عنها دوفات وخت رانژدی سودې و فرمایل چي ماخپل کفن تیارکړی دی کیدای سی عمر رضي الله عنه هم ماته کفن راولیږی یوکفن به ماته راکی اودویم به خیرات کي عمرفاروق رضي الله عنه ددې لپاره پنځه جامی په عطروخوشبویه کی اودکفن لپاره یې ورولیږلی دعمرفاروق رضي الله عنه په رالیږل سوی کفن کې دې ته کفن ورکړل سو اوددې خپل کفن چي زینب رضي الله عنها ځان ته تیارکړی ووهغه ددې خور حمنه رضي الله عنها خیرات کی (اخرجه ابن سعد)

عمره وایې چي کله زینب بنت جحش رضي الله عنها وفات سوه نوماله عائشه صدیقه رضي الله عنها څخه واوریدل (لقد ذهبت حمیدة متعبدة مفزع الیتامی والارامل)

ژباړه : افسوس نن داسی ښځه له دنیاولاړه چي ډیرغوره خویونه یې درلوده اوډیره عبادت کونکي اودیتمانواوکونډودپناه ځای وه

---

(۱) فتح الباری جلد ۳ /ص/ ۲۲۸ کتاب الزکوة باب فضل صدقة الشحیح الصحیح له باب وروسته ددې تفصیل وگوری اودغه رنگه زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۴۸)

دهجرت په شلم کال په مدينه منوره کې وفات سوه عمرفاروق ﷛ دجنازي لمونځ پروکي دمړيني په وخت کې دپنځوس يادرې پنځوس کالووه اوپه کوم وخت کې چي له نبي کريم ﷺ ورسره نکاح وکړه په هغه وخت کې ددې عمر ۳۵ کاله وو (اصابه جلد ۴ /ص / ۳۱۴ ترجمه زينب بنت جحش ﷛)

دستراوپردې مسئلې ته لنډه کتنه !

دټولوانبياءاوپيغمبرانوعلهيم السلام اوبيادټولي نړى دپوهانواوحکيمانواودعقل دخاوندانوپردې خبره اتفاق دى چي زنايوډير بدترين اوبى غيرته گناه دى دغيرت اوناموس لپاره يولوى شرم دى اودبدوخويو اوبدوکاروسرچينه زنادى له بل لورى داخبره هم روښانه ده چي دښځوپه ليدلوسره دنارينه په زړه کې ودوئ ته ميلان اونرمي پيداکيږى اودغه رنګه دنارينه په ليدلوسره دښځوپه زړوکې له دوئ سره مينه پيداکيږى چي ډير وخت په ناروا طريقه سره پرته له نکاح دشهوت پوره کولولامل ګرزى اوددواړودعزت اوناموس اوشرافت اونسب دبربادى سبب جوړيږى په دې هکله چي څه روښانه دى دهغه دويلواړتيانسته نوځکه دحکمت غوښتنه داده چي بايددزنادروازه بنده سى دزنا ددرواز ى بنديدل په اسلامي شريعت کې دښځودستراوپردى په هکله حکمونه صادرسوى دى

(۱) الله تعالى په خپل پاک کلام کې فرمايلى دى ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلاَ تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾(۳۳آيت سورة الاحزاب) په خپلو کوروکې اوسيږى اودجاهليت دوخت په شيرپه ښائست سره دباندى مه راوزى ..

(۲)اوکه په کورکې ناستي ياست اوله بيګانه پردى سړى سره دخبرواړتياپيښه سوه نوبيادالله تعالى حکم داسي دى ﴿فَلاَ تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلاً مَّعْرُوفاً﴾ (۳۲آيت سورة الاحزاب) يعني که تاسوته له پردى اوبيګانه سړى سره دخبرواړتياپيښه سوه نوپه ناز اونرمي سره خبرى مه کوى هسى نه چي دچاپه زړه کې چي دشهوت ناروغي وى هغه تاسوته طمع پيداکي اوسمي سيده خبرى کوئ

(۳)دريم داحکم بياونارينه وو ته وسو ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعاً فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاء حِجَابٍ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾ (۵۳آيت سورة الاحزاب)ژباړه :اواې نارينه وو کله چي تاسوله پردوښځوڅخه کوم شئ غواړى نودپردې له هغه بلې خواڅخه يې غواړى داخوى اوداسي غوښتنه ددوئ اوستاسودزړودپاکوالي غوره لاره دى.

(۴) اونارينه وو ته د حکم وسو چي پردى اوبيګانه ښځوته به پورته نه ګورى ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ (۳۰آيت سورة النور)

(۵) شريعت دښځى آذان اواقامت اوامامت منع کړى دى

(۶) د ښځی په زوره لمانځه کی یې په زوره ویل منع کړی دی
(۷) په حج کې په لوآواز سره لبیک ویل د ښځو لپاره منع سوی دی
(۸) د ځوانی ښځی و پردی سړی سلام اچول یې هم ناروا ګرزولی دی
(۹) له پردی ښځی سره د بدن هره برخه مښلول منع دی
(۱۰) په هنداره یا اوبو کې چی د پردی ښځی انځور او تصویر راسی هغه عکس ته کتل یې ناروا دی ،، په دې بناء باندی د ښځی تصویر او عکس ته کتل تر دې هم ډیر ناروا دی ځکه د اوبو عکس تراوسنی عکس ډیر د فتنی سبب جوړیږی
(۱۱) د پردی ښځی یادونه د خوند په ډول ناروا دی
(۱۲) د پردی ښځی په فکر سره خوند اخیستل ناروا دی
(۱۳) که یو سړی له خپلی ښځی خوند اخلی او په چورت کی یې پردی ښځه وی نو دا هم حرام او ناروا دی ..
(۱۴) د پردی نارینه شخه پاته سوی خوراک د ښځی لپاره خوړل که د خوند په ډول وی مکروه دی او د دې خلاف یعنی د ښځی پاته سوی خوراک که سړی د خوند په ډول وخوری دا خوراک مکروه دی
(۱۵) له پردی ښځی سره په لاس ستړی مه شي کول او د دې لاس په لاس کې نیول ناروا دی لکه نن صباچی یو شمیر ناپوه پیران له ښځو په لاس بیعت اخلی او دا کار ډیر سخت ناروا دی که له ښځو شخه شوک بیعت اخلی نو باید د پردی شاته وی او په ژبه وی په لاس نه وی هوښیاران او غیرتمند خلک دې فکروکړی چی د ښځو ساتنه او د عزت او ناموس د خوندینی لپاره تر شریعت محمدیه بله غوره لاره پیدا کیدای سی شه چی موږ ته سپڅلی شریعت رانښودلی دی او موږ د رته بیان کړه د هندوستان شرم او حیاء او پاک لمنی او غیرت په نړۍ کې یو ضرب المثل وو خو د دې نوی پرمختګ زامنو په خپلو درسو او تعلیمی ادارو کې پردې باندی او به واچولی او د تل لپاره یو تور داغ پرېښودی (انا الله وانا الیه راجعون) لکه نن چی په افغانستان کې شه روان دی امریکایان کوښښ کوی چی د تعلیم او پرمختګ په نامه ښځی له کورو د باندی راوباسی (مترجم)

د ښځو په هکله د نبی کریم صلی الله علیه وسلم وینا!

په یوه حدیث شریف کې د نبی کریم ﷺ یوه اوږده خطبه ذکر سوی ده چی د هغې خطبی یوه جلمه داسی ده (النساءُ حبالة الشیطان) یعنی ښځه د شیطان جال دی چی د دې جال په ذریعه نارینه ښکار کوی په جال کې بندیږی او د ښځی د خوند ننداره خلکو ته ښکاره کوی (فیض القدیر جلد ۲ /ص / ۱۷۷)

دسلیمان علیه السلام وینادہ (امش وراء الاسد ولاتمش رواء المرئة) دزمری په مخکښې ځه خو دپردی ښځې شاته مه ځه ، یعنی دزمری ترمخ تلل دومره خطرناک نه دی لکه څومره چې د پردی ښځې په شاپسی تګ کښې ویره اوخطره سته ..

اویوشمیرحکماء وایي (ایاک ومخالطة النساء فان لخطات المرئة سهمٌ ولفظهاسَمٌ) دښځوله ګډون څخه ځان وساتی دښځی کتل غشی دی اوددې خبری وړونکي زهردی (فیض القدیر جلد ۲ /ص/ ۱۷۷)

دپردی اوسترفائدی اودبی ستری ضرورنه !

اسلامی شریعت خو دښځي دپردی حکم کړی دی (۱) ددې لپاره چې دښځوساتنه وسی (۲) دویم ددې لپاره چې دپاک لمنوښځومخ دبدعملوله ناپاک سترګوخوندی سی (۳) دریم ددې لپاره چې ددوئ په کورنۍ اونسب باندی هیڅ تورپوری نه سی چې یوبدګمانه ددې په اولادکښې شک اوشبه وانه چوی چې دااولاددوئ دی اوپلارپه یقین سره داوویلای سی چې دازمازوی دی یادازمالورده دبدی ښځي داولادپه اړه یقینی داسی نه سی ویل کیدای چې دااولادددې دمیړه دی ، غربی نړۍ ته وګوری چې هلته څومره بی حیایی اوبی پردګی اودنارینه اوښځوپه ګډون سره دزنااوحرامیان څومره ډیر دی دغربی نړۍ حالات بیانول خوتروس تیره خبره ده سترګولیدلی ته دبیان کولوضرورت نسته دانډزناروغی له واړه ترزاړه په ټولوکښې عامه سوی ده په غرب کښې زنادومره عامه سوی ده چې چاته حلال ویل ډیرګران دی (۴) څلورم :ددې لپاره چې دنارینه اوښځی زړه دشیطان له وسوسو څخه پاک پاته سی کله چې نارینه اوښځی یو اوبل ته ګوری نوشیطان ته دبدوخیالولویدلووخت پیداکیږی (۵) پنځم : ددې لپاره چې دښځی دپاک لمني دمیړه اوکورنۍ په نظرکښې داشک اوشبه اوتورڅخه پاک پاته سی نارینه چې کله خپله خور یالوروویني چې له پردی سړی سره خبری کوی نوکه دعقل اوغیرت خاوندوی نوډیر خفه کیږی اوبی عقل اوبی غیرته ډیموکراسانواودښځوآزادی غوښتونکوسره زموږ هیڅ کارنسته دوئ هسی په نامه مسلمانان دی اسلام یې بدنامه کړی دی الله ﷻ دې ټول مسلمانان له داسی بی غیرتی څخه وساتی چې خپلی ښځي دباندی راباسی اودتعلیم اومکتب په نامه باندی لوڅوی له داسی بی غیرته خلکوسره ناسته ولاړه عقلا ناروادہ اودداسی بی غیرتانوملګری عقلااوشرعاناروادہ ..

ابلیس علیه اللعنة څه وخت ډیرخوشاله سو ! قصه

موړاوس دمثنوی یوه قصه راوړو ابلیس لعین دخلکودګیرولولپاره له الله تعالی څخه دیوه ټینګ جال اودام غوښتنه وکړه الله تعالی رنګارنګ دامونه اوجالونه ورته

وړاندی کړه خودده خوښ نه سوه په پای کی یې دښځو دام او جال ورته وړاندی کی په دې سره ابلیس لعین دومره خوشاله سو چی له ډیرخوشالی یې نڅا واتڼ وکي مولانا جلال الدین رومی دمثنوی په پنځم دفترکې وایې چی ابلیس لعین چی کله دالله ﷻ له درباره وشړل سو نوقسم یې وخوړی ﴿قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (۸۲)﴿إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾(۸۳)سورة ص)قسم دی ستاپه عزت اولویی چی زه به هرومرو دآدم ﷺ اولادبی لاری کوم اوددوئ په بی لاری کی به هیڅ سستی نه کوم مګر ستاخاص اوغوره بندګان زه نه سم بی لاری کولای .. تردې وروسته ابلیس لعین له الله تعالی څخه غوښتنه وکړه چی ماته دانسان دښکارکولولپاره داسی دام راکړه چی کله په هغه کې وموښلی بیانه سی ځنی وتلای الله تعالی ابلیس لعین ته رنګارنګ دامونه وړاندی کړه ..

لومړی الله تعالی ترټولومخکې شیطان لعین ته دسروزرو اودآسانودام وړاندی کی اوداشیان یې ورو ښودل اوورته وې فرمایل چی ته داجال واخله اوخلک پکې ښکارکوه ځکه خلک طبعا ودې شیانوته میلان لری ددې شیانوله لاری دانسان ښکارکول اوپه جال کې راګیریدل ډیر آسانه دی لکه چی الله تعالی فرمایې

﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الْمَآبِ﴾ (۱۴آیت سورة آل عمران) شیطان لعین وویل چی ربښتیاهم دسرواوسپینوزرو جال ښه دی خودمرغونی په څیرتریخ اوتریودی اودتریخوالی په وجه ژبه سره منښلوی ، کله چی شیطان لعین دسرواوسپینوزرو جال خوښ نه کی نو الله تعالی ودې لعین ته دخزانواوارزښتناکوجواهراتو اوغمیانوجال وړاندی کي اوورته وې فرمایل اې لعین دادویم دام دی ولاړشه دادرسره واخله ؟ شیطان وویل اې غوره مرسته کونکي تردی هم غوره دام راکړه دسپینو اوسروزروپه څیر دجواهراتودام هم ډیر ټینګ نه دی ، وروسته الله تعالی وشیطان لعین ته خواږه اومزه دارخوراکونه اوارزښتناک شراب اووریښمنی جامی وښودلی چی دادام واخله اوخلک په ښکارکړه ؟ شیطان لعین وویل اې مولی تردې هم غوره جال غواړم ددې لپاره چی دآدم ﷺ اولادپه داسی ټینګه رسۍ وتړم چی هغه دوئ نه هیڅ وخت نه سی شلولای اوستادتوبی دروازی ته بیادوئ منډې نه سی وهلای مګر کوم خلک چی ستادمحبت په شرابو کې مست وی اوهغه ربښتینی میړونه وی ددوئ زړونه ستاله مینی اومحبت ډ ک وی هغه به دارسۍ اوولچکونه ماتوی اوسره اوسپین زر اوددنیاهررنګه خوندوته به نه ګوری لکه چی الله تعالی فرمایې ﴿إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾ (۴۰)سورة الحجر)شیطان وویل عیاشان اود ډالرومینان ډیموکراسان خوبه په دې جال کې بندسی خوپه دې طریقه به ستادلاری مړونه له نامردو بیلیږی نوځکه زه تردی هم ټینګ اوغوره جال غواړم چی هیڅوک له دې جاله

ونه وزی اې دنړۍ پاچازه ترديٰ هم غوره دام غوارم چې سړي داسي عاجزه کوي چې دده هیڅ چل اوفریب کارنه ورکوي ، الله تعالی ترديٰ وروسته شیطان لعین ته یوبل جال وښودی هغه داچې دشراب اوکباب سروزاورباب نغمي يې ورته وړاندی کي شیطان چې کله داشیان ولیدل کراریې وخندل اونیم خوشاله سو اوپه دې پوه سو چې هوداجال خودتیروجالوپه پرتله ښه دی په دې جال کې به څه خلک راګیرسی مګر په دې جال سره ډیرکارنه کیږی شیطان لعین نیم خوشاله سوپوره خوشاله نه سو ځکه يې په وازکومی ونه خندل داسي فکریې وکی چې داجال هم دتل لپاره دبربادولواوفسادلپاره پوره کارنه ورکوی ځکه تردې هم دغټ جال غوښتنه يې وکړه ، اوله الله تعالی څخه يې دتل لپاره دبی لاری کولولپاره دجال غوښتنه وکړه اووې ویل چې داسي دام راکړه دفتنې دسیندپه تل کې ګرځونه راپورته کی ددې لپاره چې عیاشان دفتنې درياب وچ وګڼي اوپرهغه لاره ولاړسی اودقبطیانوپه ځیرپکې غرق سی لکه څنګه چې تادموسیؑ لپاره سیندوچ کي اوپه سیندکې دی دیوالونه ودرول اواوبه یوی اوبلی خواته لوړی سوی اوددریاب له منځه ګرځ اودوړی راپورته سوی قبطیان هم پردی لار ولاړل اوپکی غرق سول دغه رنګه زمادفتنې درياب وچ کړه اودوئ زماترلاس لاندی کړه زه چې کومه فتنه غوارم دهغې دوړی اوګرځونه راپورته کولای سم اودآدمؑ اولادتباه اوبردباکړم لکه څنګه چې موسیؑ ستادهادی نامه ښکاره کونکي وو زه بیاستادمضل نامه ښکاره کونکي یم لکه څنګه چې تادهغه دپوره لارښوونی لپاره دنیل سیند وچ کړاوګمراهان اولاروركی دی پکی ډوب کړل دغه رنګه زمالپاره دپوره بی لاری کولودفتنې سیندوچ کړه اودفتنې سیندزماتابعدار کړه ددې لپاره چې دګمراه کولوکارپوره وسی اولکه څنګه چې له موسیؑ څخه دهدایت کارپوره واخیستل سو له ماڅخه دګمراهی کارپوره واخله کیدای سی ابلیس لعین ته دموسیؑ قصه مخکې تر پیښیدوعلم حاصل سوی وی غالب داده چې په لوح محفوظ کې داقصه لیکل سوی ده اولعین لیدلی وه والله اعلم ..

شیطان لعین وویل اې ربه یوداسي ټینګ دام راکړه چې په هغه کارپای ته ورسیږی اوزماکارپوره په وسی اوزه ددوئ په خولوکې دواګی په ځیرواچوم اوپه خپل دام کې یې ننباسم اوچیری چې زه وغوارم هلته يې راباسم اودوئ له دې سرغړونه نه سی کولای اوپه بازارواوکوڅوکې دوئ وګرزوم ددې لپاره چې دنیاددوئ دخونداخیستلوښه ننداره ووینی ، شیطان لعین ته خوډیر دامونه وړاندی سو خودئ په یوه هم راضی نه سو په آخرکې الله تعالی دښځودښائست اوجمال دام وروښودی چې هغه دنارینه عقل اوصبروړونکي وو اوورته وې فرمایل چې ښه لعین دادام واخله اوددې دام په ذريعه خلک بی لاری کړه اودفتنې ددریاب په مینځ کې ګرځونه اودوړی په دې راپورته کوه

شیطان لعین ته چی کله دښځوښائست اوحسن دام وښودل سو نوسمدستی شیطان په نڅاسو اوچک چکی یې پیل کړی دښځوښائست اوجمال چی ده ولیدی پوه سو چی داهغه دسیند دفتنی دام دی چی له دې څخه هیڅوک روغ رمټ وتلای نه سی اووې ویل چی اې ربه دادام ماته راکړه زه خپل هدف ته ورسیدم دخلکودغولولوپاره دا ډیرغوره اوبهترین جال دی ،، اوس ددې دام یاجال دحالت بیان درته کوو :

کله چی دې لعین ولیدل چی دښځوسترګی داسی خماری اونخربازی دی چی په عقل اوپوهه باندی پرده غوړوی اوهغه ولیدل چی عاشقانوزړونه ددلبردبارخوګانو سپین والی اوښائست دململ په څیرسوځوی اودعاشقانوزړونه دشمع په څیرویلوی اووې لیدل چی دښځومخ اوخالونه اووروځی اودعقیق په شان سری شونډی داسی ځلیږی لکه لمرچی ترنری، پرده لاندی ځلیږی ،، اووې لیدل چی دښځوقداوقامت داسی دی لکه دګل یاسمین بارخوګان اونستمین نندارہ چی کوی .. کله چی لعین دښځوناز اونخری ولیدی نوتوپونه یې پیل کړه اوپوه سو چی دبی لاری کولواودوسوسی داچولودا ډیر غوره اوبهترین جال دی اوپه اصل کې دادنری، پردی څخه داالله ﷻ دحسن اوجمال یوه نمونه وه یوه خلکودې مجازی اوتلونکی ښائست ته بیخی هیڅ ونه کتل په نړی، کې چی هرځای ښائست اوښکلادی هغه دنورالسموات والارض دحسن اوجمال یوه کمزوری نمونه اوانځوردی اودنړی، هره ذره ددې ښائست اوښکلا آینه اوهنداره دی مګر توپیرپکی دادی چی کومی هنداری ته کتل روادی اوکومی هنداری ته کتل ناروادی دانبیاء علیهم السلام په ښودل سوی لارباندی چی دخپلی ښځی ښائست اوښکلاته کتل خوروادی مګر دبل چادښځي وښائست اوښکلاته کتل قطعاً اویقیناناروادی الله تعالی چی تاسوته کومه هنداره درکړی ده هغې ته ګوره یواځی تاته یې کارول روادی اوتاته یې اجازه درکړی ده اوددې اجازه نسته چی ستاپه هنداره کې خلک وګوری دخویبخی نسته چی هغه ته یې ورکړی شریعت وایې چی خپلی لوراوخورته دشفقت په سترګوکتل روادی اودشهوت په سترګوکتل ناروادی اودخپل زوی ښائست اوښکلاته دمینی په نظرکتل روادی اودبل چادزوی وښائست اوښکلاته کتل ناروا دی کوم سړی چی پردی ښځی اولور اوخورته کتل روابولی هغه به خامخاوخپلی ښځی اوخور اولورته دبل چادکتلو اجازه اوبلنه ورکوی اوپه دې خبره غیرتمند مسلمان دیوګړی لپاره هم نه راضی کیږی لکه اوس چی مسلمانان دومره بی همته سوی چی خپلی لوڼی اوخویندی واسکول یاښوونځی او مکتب ته دتعلیم په نامه ورلیږی معاذالله) شیطان لعین چی کله دښځو نازونه اونخری اوآداګانی ولیدی حیران پاته سو ځکه دشیطان تر ټولوجالو همداجال خوښ سو چی دبیلاری کولواوپه دام کې دنښولوتردی بل غوره دام نسته ،، قصه پای ته ورسیده مثنوی دفترپنځم صفحه ۴۱۳ مطبعه نول کشورلکهنومثنوی دفترپنځم صفحه ۸۴ مطبعه کانپوری)

اتمه بی بی ام المؤمنین جویریه بنت حارث بن ضرار رضی الله تعالی عنها!

جویریه ﷺ دحارث بن ضراردبنی المصطلق قبیلي دمشرلور وه لومړنۍ نکاح یې له مسافع بن صفوان مصطلقي سره سوی وه چې دمریسیع په غزاکې ووژل سو په همدې غزاکې نورهم ډیر ی ښځی اوبندیان په غنیمت ونیول سو په دوئ کې جویریه ﷺ هم وه رسول الله ﷺ داآزاده کړه اونکاح یې ورسره وکړه اوځلورسوه درهمه ولوروټاکل سو کله چې جویریه ﷺ نبی کریم ﷺ په نکاح کړه دادشلوکالووه دهجرت پنځوسم کال د لومړۍ خورپه میاشت کې وفات سوه دوفات په وخت کې ددې عمر۶۵ پنځه شپیته کاله وو مروان بن حکم چې دمدینې منوری امیرودجنازی لمونځ پروکی اودمدینه منوری په مشهوره هدیره جنت البقیع کې خاوروته وسپارل سوه (اصابه ترجمه ام المؤمنین جویریه ﷺ (اصابه جلد ۴/ص/۲۶۵)

جویریه ﷺ دالله ﷻ عبادت په ځانګړی اخلاص کوی دعبادت لپاره یې دمسجدپه نامه په کورکې یوځای جوړکړی وو لکه چې په جامع ترمذی کې په صحیح سندسره عبدالله بن عباس ﷺ له جویریه ﷺ څخه روایت کړی دی وایې چې یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم سهاروختی تشریف راوړی اوزه په خپل خاص مسجدکې په عبادت مشغوله وم نبی کریم ﷺ ولاړی نژدی نیمایې ورځ تیره وه بیرته یې تشریف راوړی اوزه هم هغه شان په عبادت مشغوله وم کله چې نبی کریم ﷺ ولیدلم راته وې ویل چې ته له هغه وخته تراوسه په عبادت بوخته یې ماورته وویل هو نبی کریم ﷺ وفرمایل زه تاته یوڅوکلمی وښیم هغه وایه هغه کلمی داسی دی (سُبْحَانَ الله عددخلقه) درې ځله او (سبحان الله رضانفسه درې ځله او (سُبْحَانَ الله زنةَ عرشه) درې ځله او (سبحان الله مدادکلماته) درې ځله. دمسلم اوابوداؤدپه روایت کې راغلی دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل چې ماله تاوروسته څلورکلمی درې ځله ویلی دی که هغه ستاله دې ټولوتسبیحاتوسره وتلل سی کومی چې تاله سهاره تراوسه پوری لوستلی دی نوداڅلورکلمی به په وزن کې ترډرندی وی هغه کلمات دادی (سُبْحَانَ الله وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خلقه ورضانفسه وزنة عرشه ومدادکلماته (زرقانی جلد۳/ص/۲۵۵)

نهمه بی بی ام المؤمنین ام حبیبه بنت ابوسفیان رضی الله تعالی عنها!

ددې نوم امله دی اوپه ام حبیبه سره مشهوره وه دقریشودمشهورمشر ابوسفیان بن حرب اموی لوروه دمورنوم صفیه بنت ابی العاص دی دعثمان غنی ﷺ تروروه دنبی کریم ﷺ دنبوت څخه ۱۷ اوولس کاله مخکې پیداسوی ده لومړنۍ نکاح یې له عبیدالله بن جحش سره سوی ده (۱)

(۱) دده نوم عبیدالله په تصغیرسره دی اوعبدالله بن جحش ﷺ دزینب ﷺ وروردی هغه داحدپه غزاکې شهیدسوی دی دام حبیبه ﷺ دلومړنی خاوندنوم عبیدالله دی په تصغیرسره نه عبدالله په یوشمرروایاتوکې عبدالله دعبیدالله پرځای په غلطی لیکل سوی دی)

ام حبیبه ﷺ داسلام په پیل کې مسلمانه سوې ده اوددې مېړه هم اسلام راوړی اودواړوحبشی ته هجرت وکې کله چې حبشی ته ولاړل یوه لورېې پیداسوه چې دهغې نوم یې حبیبه کېښوده اوپه همدې نامه سره ام حبیبه ددې کینت کېښودل سو اوپه دې نامه سره مشهوره سوه(۱) له څو ورځووروسته عبیدالله له اسلام واوښتی مرتدسو اوعسویت یې غوره کې مګر ام حبیبه ﷺ په اسلام باندې کلکه ودریده اوپاته سوه ام حبیبه ﷺ وایې چې دعبیدالله له عیسایې کېدو مخکې ماهغه ډېر په بدشکل په خوب ولیدی ډېر وویریدم کله چې سهارسو نوزه خبره سوم چې عبیدالله عیسایی سوی دی ماخپل خوب ورته بیان کې چې کیدای سی دئ پوه سی مګر ده هیڅ توجه ونه کړه اوپه شراب اوکباب کې کلک پاته سو ترڅو چې په دې حالت کې مړسو څوورځې وروسته خوب ولیدی چې یوڅوک دیاام المؤمنین ناره راته کوی په دې ناره زه ډېره وویریدم دعدی له پوره کیدووروسته درسول اللهﷺ دنکاح پیغام راورسیدی (رواه ابن سعد(۲)

رسول الله صلی الله علیه وسلم عمروبن اُمیه ضمری ته دنکاح پیغام ورکی اودحبشی پاچانجاشی ته یې ولیږی چې که ام حبیبه ﷺ زماسره نکاح کول غواړی نوته یې دوکیل په ډول زماسره نکاح وتړه اوماته یې راولیږه نجاشی خپلی مینځی ابره ته داپیغام ورکی ام حبیبه ﷺ ته یې ولیږله چې ماته رسول اللهﷺ یولیک رارسیدلی دی چې داسی مضمون یې دی که ستاخوښه وی نودخپل ځان لپاره څوک وکیل ونیسه ام حبیبه ﷺ پیغام ومنی اوخالدبن سعیدبن العاص اموی ﷺ یې خپل وکیل وټاکي اوددې زیری په بدل کې یې دلاسودواړه بنګړی اودپښوپایزیبونه اودګوتوګوتمیانی چې ټول دسروزروو ابره ته ورکړی کله چې ماښام سو نونجاشی جعفرﷺ اونورمهاجرین مسلمانان راوغوښتل اوپه خپله یې دنکاح خطبه ولوسته نجاشی داسی خطبه ولوستله :

الحمدلله الملک القدوس السلام المؤمن المهیمن العزیز الجبار اشهدان لااله الاالله وان محمداً عبده ورسوله وانه الذی بشربه عیسی بن مریم صلی الله علیهما وسلم . امابعدفان رسول الله صلی الله علیه وسلم کتب الیَّ ان ازوجه ام حبیبة بنت ابی سفیان فاجبت الی مادعااليه رسول الله صلی الله علیه وسلم وقداصدقتها اربعمأة دینار) ژباړه : ثناوصفت هغه پاک اوغالب اوعزتمنداوزورو ذات لپاره دی زه شاهدی ورکوم چې له اللهﷻ پرته بل هیڅوک دعبادت اوبندګی لائق نسته اوزه شاهدی

---

(۱) حبیبه ﷺهم صحابیه ده اودرسول اللهﷺ ربیبه پالل سوی)ده دخپلی مورام حبیبه ﷺسره یې یوځای له حبشه څخه مدینی منوری ته هجرت وکی په دې کې اختلاف دی چې حبیبه ﷺ په حبشه کې پیداسوی ده اوکه په مکه کې والله اعلم اصابه جلد ۴ /ص /۳۰۵ ترجمه املة بنت ابی سفیان ﷺ)

(۲) په یوبل روایت کې راغلی دی چې داخوب مې ولیدی نوویریدم مګر له دې سره مې په زړه کې دخوب داترجمه راتیره سوه چې رسول اللهﷺ به زماسره نکاح کوی (صفوة لابن الجوزی جلد ۲ /ص /۲۲)

ورکوم چې محمد صلی الله علیه وسلم د الله ﷻ غوره بنده او رسول ﷺ دی او دا هغه نبی ؑ دی چې عیسی د مریم زوی ؑ یې زیری ورکړی دی وروسته تردی رسول الله ﷺ ما ته داسی لیک رالیږلی دی چې زه دام حبیبه ؓ چې دسفیان لورده نکاح له ده سره وکړم ما دهغه دغوښتنی برابر دام حبیبه ؓ له رسول الله ﷺ سره وکړه او څلورسوه دیناره ولور مې معلوم کې .هغه څلورسوه دیناره ولورېې خالدبن سعید اموی ؓ ته وسپاری ،

وروسته بیا خالدبن سعید ؓ چې دام حبیبه ؓ وکیل وو ولاړ سو داسی خطبه یې ولوسته :

الحمدلله احمده اوستعینه واستغفره واشهدان الااله الاالله وحده لاشریک له واشهدان محمدا عبده ورسوله ارسله بالهدی ودین الحق لیظهره علی الدین کله ولوکره المشرکون) ژباړه :هرڅه ثنا او صفت الله ﷻ لره دی زه د الله ﷻ ستاینه کوم او او له الله ﷻ مرسته غواړم او له الله ﷻ څخه بخښنه غواړم او شاهدی ورکوم چې د الله ﷻ څخه پرته بل هیڅوک دعبادت او بندګی لائق نسته هغه یو دی هیڅوک له ده سره شریک نسته او زه شاهدی ورکوم چې محمد صلی الله علیه وسلم د الله ﷻ غوره بنده او رسول ﷺ دی چې الله تعالی په سمه لاره او حق دین سره رالیږلی دی ددې لپاره چې دا ددین په ټولو ادیانو باندی برلاسی کې که څه هم پر کافرانو دا خبره ډیره بده لګیږی ..

خلکو د ولاړیدو اراده وکړه مګر نجاشی وویل چې اوس کښینی د انبیاء علیهم السلام دا طریقه ده چې له نکاح وروسته ولیمه کوی نو سمدستی خوراکونه راوړل سوه ډ ی چې کله و خوړل سوه وروسته ټول رخصت سو دولورروپۍ چې کله ام حبیبه ؓ ته ورسیدی د ې ابره مینځه را وغوښتنه او پنځوس دیناره یې ځنی ورکړه ابره دغه پنځوس دیناره او هغه ګینې کومی چې مخکې یې ورکړی وی ټولی بیرته ورته وسپارلی وې ویل چې پاچا ما ته په ټینګه دا حکم کړی دی چې له تا به هیڅ شئ هم نه اخلم او ته یقین وکړه چې زه د محمد صلی الله علیه وسلم تابع سوی یم او دده دین مې منلی دی او د الله ﷻ لپاره مې دین اسلام قبول کړی دی او نن پاچا خپلو ټولو ښځو ته حکم کړی دی چې له دوئ سره چې څومره عطروی له هغو څخه دې خامخا تا ته تحفه راولیږی په دویمه ورځ ابره ډیر عطرونه او رنګارنګ خوشبویی راوړی وام حبیبه ؓ ته یې وسپارلی

ام حبیبه ؓ وایې چې ما هغه ټول عود او عطرونه وساتل او له ځان سره مې رسول الله ﷺ ته راوړه او رسول الله ﷺ ته مې ورکړه وروسته ابره وویل چې زما یوه غوښتنه دی هغه دا چې رسول الله ﷺ ته زما سلام وایه او دا ورته ووایه چې زه مسلمانه سوی یم زما ترراتګه پوری دابره داسی حالت وو چې هرځل به ما ته راتله نو دا به یې ویل چې ګوره زما خبره هیره نه کړی کله چې زه مدینی منوری ته راورسیدم د حبشی ټول حالات او پیښنی مې رسول الله ﷺ

ته بیان کړی نبی کریم ﷺ به ورو وروخندل په پای کې می دا بره سلام وروړسوی نبی کریم ﷺ وفرمایل وعلیها السلام ورحمة الله وبرکته (۱)

دهجرت په څلورڅلویښتم ۴۴ کال په مدینه منوره کې وفات سوه اویوشمیرخلک بیاوایي چې په دمشق کې وفات سوه خوسمه خبره داده چې په مدینه منوره کې وفات سوی ده (۲) ترنبوت اوولس ۱۷ کاله مخکې پیدا سوی ده نوپه دې حساب سره د رسول الله ﷺ سره دنکاح په وخت کې ددې عمر ۳۷ اووه دیرش کاله کیږی او دوفات په وخت کې ددی عمر ۷۴ کاله وو

عائشه صدیقه ﷞ وایي چې ام حبیبه ﷞ چې کله وفات کیدله نوزه یې رروغوښتلم اوراته وې ویل چې دښوپه مینځ کې خامخاځه خبره پښیږی داتاته ښه معلوم دی نوځه چې له ماسوی وی هغه ماته راوبخښه الله تعالی دې ماوتاته بخښنه وکړی ماورته وویل ماټول دربښلی دی الله تعالی دې ماوتاته ببښنه وکړی ام حبیبه ﷞ وویل اې عائشی ﷞ تازه خوشحاله کړم الله تعالی دی تاخوشحاله لری وروسته یې ام سلمه ﷞ راوغوښته اوله هغې سره یې هم داخبره وکړه (اخرجه ابن سعد اصابه ترجمه ام المؤمنین رمله بنت ابی سفیان ﷞ (۳)

لسمه : بی بی ام المؤمنین صفیه بنت حیی بن اخطب رضی الله تعالی عنها !

صفیه ﷞ دیهودودبنی نضیرقبیلی دمشر حیی بن اخطب لوروه حیی دموسی ﷺ دورور هارون ﷺ له اولادی څخه دی دمورنوم یې ضره وه لومړنی نکاح یې له سلام بن مشکم قرظی سره سوی ده دسلام له طلاق ورکولووروسته کنانة بن ابی الحقیق په نکاح کړه (۴) کنانة دخیبرپه غزاکې ووژل سو اونوموړی دمسلمانانوپه بندکې راغله رسول الله ﷺ آزاده کړه اونکاح یې ورسره وکړه اوهمدا آزادیدل ددې مهر وټاکل سو صحابه کرام ﷢ چې کله له خیبرروان سو دصحباء په نامه ځای کې میشت سو چې له خیبرڅخه یومزل لیری دی کله چې هلته ورسیدل نونبی کریم ﷺ له دې سره واده وکي اودواده ډوډی تیاره سوه خوراک په عجیبه طریقه تیاره سو دڅرمنی یوسترخان خپورسو اوانس ﷜ ته نبی کریم ﷺ وفرمایل چې اعلان وکړه چې له هرچاسره دخوراک توکی وی هغه دې راوړی چاخورماوی راوړی اوچاپنیر اوستوان اوچاغوړی راوړل کله چې داتوکی رایوځای سو نوټولو صحابه کرام ﷢ پریوه ځای کښینستل اووې خوړل په دې ډیمه کې غوښه اوډوډی ییخی نه وه (بخاری، مسلم)

(۱) صفوة الصفوة جلد ۲ /ص/ ۲۲، زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۴۳)
(۲) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۴۵)
(۳) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۲۳۶، صفوة الصفوة جلد ۲ /ص/ ۲۴)
(۴) له یوه خاونده یې هم اولادنه دی سوی (عیون الاثرجلد ۲ /ص/ ۳۰۷)

په صهباء کښې رسول الله ﷺ درې ورځې تیرې کړې او صفیه ﷺ په پرده کښې اوسیده کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له هغه ځایه روان سو نو په خپله یې صفیه ﷺ په اوښ باندې سپره کړه او په خپله شړۍ یې په هغې باندې پرده وکړه ددې لپاره چې څوک یې ونه وینې او بل ددې اعلان وو چې صفیه ﷺ هم ام المؤمنین ده مینځه نه ده (بخاری و مسلم (۱)

صفیه ﷺ چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم په نکاح کړه نو نبی کریم ﷺ د صفیه ﷺ په سترګه یو شین داغ ولیدی او پوښتنه یې ځنې وکړه چې دا څنګه شینوالی دی صفیه ﷺ وویل زه یوه ورځ دخپل میړه په غیږکې سر ایښی وو ویده وم ماخوب ولیدی چې سپوږمۍ زما په غیږکې راولویده کله چې راویښه سوم خپل میړه ته مې داخوب بیان کی ده په ډیرزوږ پر مخ په څپیړه ووهلم او ووې ویل چې ته دیثرب دپاچا امید کوې (اشاره نبی کریم ﷺ ته وه (اخرجه ابوحاتم والطبرانی برجال الصحیح عن ابن عمر ﷺ (۲)

صفیه ﷺ چې کله له خیبره مدینې منورې ته راغله نو دحارثه بن النعمان ﷺ په کورکې میشت سوه ددې دښائست خبرچې دمدینې ښځو واوریدی نو دانصارو ﷺ ښځې ددې دلیدو لپاره راغلې او عائشه صدیقه ﷺ هم پټه په پرده کې راغله خو نبی کریم ﷺ وپیژندله کله چې بیرته ولاړه نو نبی کریم ﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې اې عائشې صدیقه ﷺ څه دې ولیدل دې په ځواب کې وویل یوه یهودیه مې ولیده ، نبی کریم ﷺ وفرمایل داسې مه وایه ځکه هغې اسلام راوړی دی اوددې اسلام ډیر غوره اسلام دی (رواه ابن سعد اصابه ترجمه صفیه بنت حیی ﷺ (۳)

یوه ورځ رسول الله ﷺ د صفیه ﷺ خواته ورغلی که ګوری صفیه ﷺ ژاړې نبی کریم ﷺ پوښتنه وکړه چې صفیه ﷺ ولې ژاړې ؟ دې وویل چې عائشه صدیقه ﷺ او حفصه ﷺ ماتنګوی او وایې چې موږ د رسول الله صلی الله علیه وسلم په نظرکې تر تا ډیرې عزتمندې یو موږ د رسول الله ﷺ بیبیانې یو او د رسو ل الله ﷺ دا کالونې هم یو نبی کریم ﷺ وفرمایل تا داسې ولې نه ورته ویل چې ترما څوک غوره کیدای سي زما پلار هارون ﷺ دی او زما آکا موسی ﷺ دی او زما خاوند محمد صلی الله علیه وسلم دی (اخرجه الترمذی عن صفیه ﷺ (۴)

عائشه صدیقه ﷺ وایې چې ما یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چې ستا د صفیه ﷺ لپاره دومره بس دی چې هغه دومره او دومره ده یعنې دومره کوچنی قدوالاده

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۵۷، عیون الاثر جلد ۲ /ص / ۳۰۷)
(۲) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۵۷)
(۳) الاصابه جلد ۴ /ص / ۳۴۷)
(۴) الاصابه جلد ۴ /ص / ۳۴۷)

نبی کریم ﷺ وفرمایل: اې عائشه صدیقه ﷺ تا داسی خبره وکړه چی که د سیند په اوبو کې واچول سوی نو ټول سیند به خړ کې (رواه ابوداؤد والترمذی)
یو وخت رسول الله ﷺ په سفر روان وو د صفیه ﷺ اوښ ناروغه سوله زینب بنت جحش ﷺ سره ترا ړتیا زیات بل اوښ هم وو نبی کریم ﷺ ورته وویل که یو اوښ صفیه ﷺ ته ورکړی نو ښه به وی زینب ﷺ وویل زه یې یوی یهودیه ته ورکړم نبی کریم ﷺ په دی خبره باندی ډیر خفه سو او دوې یادرې میاشتی ددې خواته نه دی ورغلی (رواه ابن سعد (۱)
د وفات په وخت کې چی نبی کریم ﷺ ناروغه وو ټولی بیبیانی د نبی کریم ﷺ په شاوخوا راټولی وی صفیه ﷺ وویل اې د الله نبی ﷺ زه له الله ﷻ څخه داغواړم چی ستا پرځای دا تکلیف پرماسی نورو بیبیانو ؓ په خپل مینځ یو بل ته وکتل نبی کریم ﷺ چی کله ولیدی وې فرمایل (والله انها لصادقة) قسم په الله ﷻ دا رښتیا وایي (اخرجه ابن سعد بسند حسن)
ابوعمر بن عبدالبر ویلی دی چی صفیه ﷺ ډیره هوښیاره صبرناکه او د ښو صفاتو اوخویو درلودنکي ښځه وه یوه قصه یې داسی ده چی ددې هرڅه ځنی معلومیږی هغه د چی ددې یوه مینځه وعمرفاروق ﷺ ته ورغله او وروته وې ویل چی صفیه ﷺ د خالی یاهفتی ورځ ډیره غوره بولی اوله یهودوسره ښه چلند کوی ، عمرفاروق ﷺ سمدستی صفیه ﷺ ته څوک ولیږی اوپوښتنه یې ځنی وکړه چی داولی صفیه ﷺ وویل کله چی الله تعالی ما ته د هفتی په بدل کې جُمعه راکړی ده نوله هغې ورځی څخه هیڅکله ما هفته نده خوښه کړی اوپاته سوه له یهودوسره زما خپلوی ده زه له دوئ سره خپلوی پالم عمرفاروق ﷺ ته خویې داځواب ورکی وروسته یې مینځه راوغوښتله اوپوښتنه یې ځنی وکړه چی ته په دې وېناته چامجوره کړی وی وینځی وویل زه به رښتیا درته ووایم زه شیطان ودې تیاره کړم صفیه ﷺ وینځی ته وویل څه ولاړه سه ته آزاده یې (۲) له سعید بن مسیب ﷺ څخه مرسلاً روایت سوی دی چی کله صفیه ﷺ مدینی منوری ته راغله نوددې په غوږوکې د سروزرو لښتی اوکیښی وی له هغو څخه یې څه فاطمی ﷺ ته ورکړه اوڅه یې نورو ښځوته (اخرجه ابن سعد بسند حسن (۳) سبحان الله د پیغمبر ﷺ په نکاح سوه او د دنیا مینه یې پریښوده دروژی مبارکی په میاشت کې په کال ۵۰ هجری کې وفات سوه او په جنت البقیع کې خاورته وسپارل سوه (۴)

(۱) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۳۴۷
(۲) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۳۴۷
(۳) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۳۴۷
(۴) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۲۵۹

ستاسو د دعا محتاج ابو المصطفیٰ

یوولسمه : بی بی ام المؤمنین میمونة بنت حارث رضی الله تعالی عنها !

ددې نوم میمونه ﷺ (۱) دی او دپلار نوم یې حارث او دمور نوم یې هنده وه دهجرت په اووم کال دمیانی په میاشت کې چې کله نبی کریم ﷺ دعمری په نیت مکی مکرمی ته ولاړی دحدیبیه ترسوله یوکال وروسته په همدې وخت کې رسول الله ﷺ په نکاح کړه ابن سعدوایې چې دادرسو ل الله ﷺ آخری بی بی ده چې تردې وروسته یې له بل ښځی سره نکاح نه دی کړی ترنبی کریم ﷺ مخکې ابورهم بن عبدالعزی په نکاح کړی وه دابورهم له مرګ وروسته نبی کریم ﷺ په نکاح کړه اوپنځه سوه درهم ولوروتا کل سو

له ابن عباس ﷺ څخه روایت سوی دی چې کله رسول الله ﷺ میمونی ﷺ ته دنکاح پیغام ولیږی نومیمونه ﷺ عباس ﷺ خپل وکیل وټاکی وروسته عباس ﷺ دمیمونی ﷺ نکاح له نبی کریم ﷺ سره وتړله (رواه احمد والنسائی)

په دې اړه روایتونه ډیرمختلف دی چې دنکاح په وخت کې نبی کریم ﷺ په احرام کی اوکه نه وو دامام بخاری په نزد داخبره قوی ده چې نبی کریم ﷺ دنکاح کولو په وخت کې په احرام کی وو ، رسول الله ﷺ له مکی مکرمی څخه ولاړی په سرف نامه ځای کې پړاوواچوی اوهم هلته یې واده وکوی ،، خوله یوشمیرروایاتو څخه بیادامعلومیږی چې نکاح او واده دواړه یې دسرف په نامه ځای کې وکول اوپه کال یوپنځوس ۵۱ هجری کې په همدی سرف کې وفات سوه په کوم ځای کې چې ددې واده له نبی کریم ﷺ سره سوی وو اوپه همدی ځای کې خاوروته وسپارل سوه عبدالله بن عباس ﷺ دجنازی لمونځ پرکړی دی (۲) اوقبرته عبدالله بن عباس ﷺ اویزیدبن اصم اوعبدالله بن شداداوعبیدالله خولانې کښته کړه درې لومړنی ددې خوریان و اوڅلورم ددې پالل سوی یتیم وو (۳)

دایوولس ښځی هغه پاکی بیبیانی دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په نکاح کړی دی اودامهات المؤمنین ﷺ یعنی دمومنانومورانی دوئ ته ویل سوی دی اویوڅونوری ښځی هم شته چې له دوئ سره نبی کریم ﷺ نکاح کړی ده مګر ترنژدیکت مخکې یې دوئ پری ایښی دی لکه اسماء بنت نعمان (۴) جَونِیّه اوعمره بنت یزید کلابیه ،، ددوئ یادونه موړلازمی ونه ګڼله ځکه موپریښودی ..

(۱) میمونه ﷺ عبدالله بن عباس ﷺ خاله کیدله اودمیمونی ﷺ خورام فضل ﷺ دعبدالله بن عباس ﷺ اوفضل بن عباس ﷺ موروه اودعباس ﷺ ښځه وه) .
(۲) اصابه جلد ۴ /ص / ۴۱۱)
(۳) الاستیعاب جلد ۴ /ص / ۴۰۸)
(۴) ددوئ دنکاح اوطلاق پوره بیان که غواړی نوفتح الباری جلد ۹ /ص /۳۱۰ تا ۳۱۵ ، باب من وکل الرجل امراته بالطلاق وګوری

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم مینځې !

درسول الله صلی الله علیه وسلم څلورمنیځې وې چې له دوئ څخه دوې مشهورې دی

(۱) ماریه قبطیه رضی الله تعالی عنها !

ماریه قبطیه رضی الله عنها دنبی کریم ﷺ ام ولده ده درسول الله ﷺ زوی ابراهیم رضی الله عنه ددې له نس څخه وو ماریه قبطیه رضی الله عنها دمصرپاچامقوقس دډالۍ په ډول نبی کریم ﷺ ته رالیږلې وه ماریه قبطیه رضی الله عنها دعمرفاروق رضی الله عنه دخلافت په وخت په کال یوشپیته ۱۶ هجری کې وفات سوه اوپه جنت البقیع کې خاورته وسپارل سوه ..

(۲) ریحانة بنت شمعون رضی الله تعالی عنها !

ریحانه رضی الله عنها دبنوقریظه یابنی نضیرله کورنۍ څخه وه کله چې بندی سوه نودمینځې په صفت نبی کریم ﷺ ته وسپارل سوه دحجة الوداع وروسته په کال لسم ۱۰ هجری کې وفات سوې ده اوپه جنت البقیع هدیره کې ښخه سوه اویوقول دادی چی رسول الله ﷺ داآزاده کړه اونکاح یې ورسره وکړله والله اعلم ..

(۳) نفیسه رضی الله تعالی عنها !

نفیسه رضی الله عنها مخکې دزنیب بنت جحش رضی الله عنها مینځه وه دصفیه رضی الله عنها په بیان کې تیرسو چې یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم دصفیه رضی الله عنها لپاره له زینب بنت جحش رضی الله عنها څخه اوښ وغوښتی دې ورنه کې نبی کریم ﷺ ډیر خفه سو دوې یادرې میاشتی ددې خواته نه ورغلی کله چې له زینب بنت حجش رضی الله عنها سره خوشاله سو نوزینب رضی الله عنها ددې خوشالۍ په بدل کې خپله مینځه نفیسه رضی الله عنها رسول الله ﷺ ته هبه کړه ..

اوله دې درو پرته یوه بله مینځه هم وه چې دهغې نوم نه دی معلوم سوی (زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۷۱ تر ۲۷۴ پورې)

ډیرودونه یانکاح وې کول داسلام له نظره (۱)

دنړۍ دتاریخ له منل سویو خبرو څخه داده چې تراسلام مخکې په ټوله نړۍ کې دارواج وو چې یوسړی به ډیرې ښځې په خپله نکاح کې ساتلې اودا رواج په ټوله دنیاکې خپوروو حتی چې انبیاء علیهم السلام هم له دې رواجه نه دی وتلی دابراهیم علیه السلام دوې بی بیانی وی اوداسحق علیه السلام ډیری ښځې وی دموسی علیه السلام هم ډیری ښځې وی اودسلیمان علیه السلام شل گونه ښځې وی اودداؤد علیه السلام سل ښځې وی اوپه تورات اوانجیل اونورو صحیفوکې دانبیاء علیهم السلام دډیروښځویادونه سوی ده اوپه یوه ځای کې هم دډیروښځودمنع یوه کوچنی اشاره هم نه پیداکیږی عیسی علیه السلام اویحی علیه السلام یواځې هغه دوه پیغمبران دی چې واده یې بیخی کړی دی نوکه ددوئ عمل په دلیل کې وړاندی سی نویوواده هم بایدونه سی عیسی علیه السلام اسمان ته تړپورته کیدومخکې واده نه دی کړی مگر له رابښکته کیدو وروسته به واده کوی اواولادبه یې هم پیداکیږی لکه چې په احادیثوکې راغلی دی

لنډه داچې ديهودو اونصاراوو علماء ته دمذهب په لحاظ دډيروودونوپه كولوباندي دسوال هيڅ حق نسته كله چې دين اسلام راغلي نودين اسلام دودونوخپله اندازه وټاكله چې ترڅلوربه زيات نه وي ځكه په نكاح سره مقصددسړي فرج خوندي ساتل دي يعني پاک لمنى اودزناله شرڅخه خوندي كيدل مقصود وي په څلوربنځوكې چې كله اسلامي قوانين مراعت سى اوله دوئ سره عدل وسى نوددوئ په حقوقو كى هيڅ زيان نه راځي

دتيرمخ حاشيه

(۱) ديوى بنځى لپاره دډيرومړويا خاوندانوكول ناروا دي دناروالى وجه :

(۱) كه يوه بنځه دڅونارينه وو ترمنيځ ګډه سى نودنكاح دمستحق كيدوله كبله به هريودخپلى ارتياپوره كولو مستحق وى اوپه دې كې داويره سته چې فساداوجنګ جګړى ته به خبره ورسيږى ځكه په يوه وخت كې دټولودارتياپوره كول ناشونى كاردى كيداى سى خبره قتل ته ورسيږى

(۲) اوبل داچې دنارينه فطرت حاكم وى اوبنځه محكومه ځكه دطلاق واک يوازې نارينه ته دى ترڅو چې نارينه طلاق ورنه كړى بنځه دبل سړى سره نكاح نه سى كولاى لكه څنګه چې مينځه اومريئ په خپله نه سى ازاديدلاى ترڅوچې دمالک له لورى دته ازادى ورنه كول سى دغه رنګه بنځه هم پرته دسړى له آزاديدوپه خپله له نكاح ځان نه سى خلاصولاى ترڅوپورى چې طلاق سوى نه وى په مريانوكې آزاديدل دى اوپه بنځوكې طلاق دى نوكه چيرى ديوى بنځى ډير مړونه وى يعنى ډير حاكمان اوواكمن يې او څومره چې حاكمان ډيريږى هغومره په محكوم ذلت اوسپكاوى راځي ديوه حاكم ترلاس لاندى په سلهاووزره خلک وى مثلاً ديوه پاچاترلاس لاندى په مليارد وخلک وى اوهغه ټول خلک دباچارعيت وى په دې كې ذلت اوسپكاوى نسته اونه كوم تكليف ځكه حاكم يودى مګر كه محكوم يوسى اوحاكمان ډير سى نوڅومره چې حاكمان ډيريږى هغومره به محكوم ذليل اوسپک كيږى نوله دې معلومه سوه چې ديوى بنځى دډيرومړونوكول اوترډيرولاندى اوسيدل دبنځى لپاره ډير سپكوالى اوذلت سبب دى اوبل داچې دمړونوخدمت كول اوټول خوشاله كول دمنلوو ړخبره نه ده ځكه په شريعت اسلامى كې يوى بنځى ته ددوو ۲ يادريو ۳ ياترډې زياتومړونوسره واده كول نه دې راسوى ددې لپاره چې بنځه له ذلت اوسپكوالى څخه خلاصه سى اوله داسى تكليف چې دزغمولوړنه وى خوندى سى اوبل دانه دى معلوم چې ديوى بنځي داڅلور مړونه ياخاوندان به په يوه كوركې اوسيږى اوكه په بيلوبيلوكورونوكې اوسيږى په يوه ښاركې به وى اوكه به په مختلفوښاروكې وى اودايوه بنځه به دڅلورمړوخدمت څنګه كوى كومى بنځي چې دډيرمړونودجواز منونكي دى هغوئ دى ددى تيرو درې سوالوځواب وركړى :

(۳) اوبل داچې كه ديوى بنځى ډيرمړونه وى نودډيرومړونوله اړيكوچې كوم اولادپيداسى هغه به دكوم يوه وى، آيادټولوبه وى ، اوكه به ويشل كيږى ، اوكه ويشل كيږى مثلاً يوهلک دى دڅلورپلرونوپه مينځ كې به څنګه ويشل كيږى اوكه ډير اولادونه وى نوڅنګه به ويشل كيږى ځكه داولادو ترمينځ ډير توپيروى نارينه اوبل ښځينه اختلاف دى دشكل اوصورت توپيردى دښواخلاقواوسيرت توپيردى اودقوت اوهمت توپيرراځى دپوهى اوهوښيارتياتوپيرراځي داټول توپيرونه سره برابرول هيڅ ممكن نه دى څوک چې ددې توپيرونو ته ښه په غوروګورى نوددې اختلاف په وجه داولادوويشل ډير ګرانيږى اودانه دى معلوم چې دخپل مينځى جګړى به كوم صورتونه پيداكيږى ،، اوبل داچې داولادپه مينه كې توپيرراځي مثلاً ديوه زوى په ليدوپلار دومره نه خوشاله كيږى لكه څومره چې دنوروپه بيلوالى سره خفه كيږى خداى خبرچې څنګه فتنى به پيښې سى هرڅنګه چې وى په دې نظام كې دبربادبو دروازى خلاصيږى ځكه په شريعت اسلامى كې ديوى بنځى لپاره دډيرومړنوكول نه دى رواسوى ،،،، دهندوانوپه يوشميرقوموكې ديوى بنځى له پنځومړونوسره واده كول روادى ددې بى غيرتوسره هيڅ احساس نسته چې يوه بنځه كله له يوه سره اوكله له بل سره يوځاى كيدل سراسربى غيرتى اوبى حيايې ده اسلام دعزت اوپاک لمنى اوقاردين دى په دين اسلام كې دداسى بى غيرتوهيڅ ځاى نسته كه يوه بنځه هم همداسى بى احساسه اوبى غيرته اوله اسلامه ووزى نوهغې ته دخپل ځان واک دى دهندوانوپه څيركه ودې ته پنځه تنه رسيږى اودوئ داومنى نوردې كوى دټولوانبياء عليهم السلام په منل سوى حكمتوكې يوحكمت دادى چې دوئ وايې (اذافاتک الحياء فاصنع ماشئت) كله چې له تاڅخه حيااوشرم ولاړسى نوڅه چې ستاخوښه سى هغه كوه (والسلام)

په دین اسلام کی ډیر دعدل اوبرابری او انصاف لحاظ ساتل سوی دی نه خو دجاهلیت په څیر دنامعلوموښځو اجازه ورکول سوی ده چی په دې کی دشهوت فرستی دروازه خلاصه سی اونه یې دومره تنګی کړی چی تریوی زیاته اجازه نه ورکوی بلکې میانه روی یې کړی ده چی ترڅلورو پوری اجازت ورکړی دی ددی ډیر لاملونه یو څو به یې مو ږ ته دربیان کړو :

(۱) دنکاح هدف اومقصدپاک لمنی اودفرج ساتل اودنسل اواولاد په اسانۍ سره حاصلول اوله زنااوبدلمنۍ څخه خوندی کیدل څکه قدرتاً یوشمیرخلک داسی قوی اوجوړروغ اوخوشاله زړه لرونکی اوخوشاله پیداسوی وی چی ددوئ لپاره یوه ښځه بسنه نه کوی اودقوت اوتوان له کبله اوبیادخوشالۍ اوشتوله کبله ددویمی نکاح څخه دمنع کولوپایله به داوی چی دوئ خوبه تقوی اوپرهیزګاری اوپاک لمنۍ پریږدی اوپه بدلمنی اوبدوکاروبه اخته کیږی ، بلکې داسی توانمند اوشمتن خلک چی دوئ په ملیاردو اوسلهاووزره شتمنی لری که دوئ دخپل کورڅلور غریبی ښځی له دې کبله په نکاح کړی چی ددوئ لاس تنګی دی اوله غربته یې رواباسی اوراحت اوآرام ته یې راولی اودالله تعالی ددې نعمت شکرآداکړی نوامیدشته چی داسی نکاح به داسلام له نظره عین عبادت وی اودخلکوپه نظربه هم داډیر میړانه وی اودقومی همدرۍ ثبوت به وی دکوم شتمن اوسرمایه دارله خزانی چی هره میاشت لس زره مزدوران اولس زره کورونه نورپالل کیږی نوکه شمتن دخپل کورڅلورښځی هم ددوئ دعزت اوناموس ساتنه له کبله ددې شتمن په حرم سرای کې داخلی سی اوپه آرام اوهوساخپل ژوند تیرکړی نودابه عقلاً اونقلاً هیڅ بدکار نه وی بلکې که یوپاچادهیواد مشریاوزیریاشتمن ناروغه سی اوبیاپه اخبارکې دااعلان ولیکی چی زه دڅلورو ښځوسره واده کول غواړم اوهری ښځی ته به لس زره روپۍ ولور ورکوم اودهری ښځی ماڼۍ به بیله بیله وی کومه ښځه چی له ماسره واده کول غواړی هغه دې ماته خپله غوښتنه راولیږی نوترټولومخکې به دهغه ښځوغوښتنی ډیر ی وی کومی چی دډیروښځوکولوپه مسئله باندی ګوت نیونه کوی دادغرب پالل سوی ښځې به ترټولومخکې خپل ځانونه اوخپلی لوڼی اوخوندی اوخورزیګانی وړاندی کوی اوپاچایاامیریاوزیریاشتمن ته به یې سپاری کیدای سی چی دوئ دومره ګڼه ګوڼه جوړه کړی چی هغه سری دنظم لپاره پولیس راوغواړی اوکه یوامیریاوزیر ودې غرب نظروته ونه ګوری نوهمدادوئ به په زړه راښکونکی لاری سره هغه امیران اووزیرانو ته دډیروودو کولوګټی اوفایدی په ګوتو شمیری ..

اوبل داچی ښځه هروخت ددې ورنه وی چی میړه له دې هروخت ګټه واخلی څکه لومړی خوپه هره میاشت کې وښځې ته شپږیااوه ورځی خپل عادت کالی راځی چی په دغه شپو او ورځوکې دسړی پرهیزکول لازمی دی

دویم داچې دحمل په وخت کې دښځې اوسړی یوځای کیدلو په دې وجه پرهیزضروری دی چې دماشوم په صحت باندی بداثرونه لویږی دریم داچې ډیرځله یوه ښځه دناروغی له امله یاداولادنه راوړلوله کبله یادناروغی له وجې ددې قابله نه وی چې سړی دې له هغې ګټه واخلی نوپه داسی صورت کې دسړی له زناڅخه دخوندی کیدوعقلا تردې بل غوره صورت نسته چې هغه ته ددویمی نکاح اجازه ورکړل سی که داسی ونه سی نودخپل خواهش دپوره کولولپاره هسی نه چې ناروالاری چاری وکاروی ..

دیوه سپین ږیری سړی ښځه ړنده سوه نوهغه دویم واده وکی ددې لپاره چې دزړی ښځی خذمت وکوی . دایوه پیښه وه ، نودغرب څناورهوښیاران دی ووایې چې که دیوسړی لومړنی ښځه ړنده سی اوهغه بله نکاح وکړی ددې لپاره چې ځوانه ښځه دزړی ښځی خذمت وکوی اودهغې دبچیانوپالنه وکوی نوآیاددویم واده عین انسانیت نه دی

اوبل داچې ډیر وخت دناروغی له کبله یادشنډیدو په وجه دښځې اولادنه کیږی اودسړی دخپل نسل دپاته کیدوخواته طبعی مینه وی په داسی صورت کې ښځی ته پرته له وجه طلاق ورکول اوهغه پریښودل اوبیلول اویاپرهغې باندی تورپوری کول اوطلاق ورکول لکه چې شپه اوورځ په غرب اواروپاکې داکارکیږی ښه دی اوکه داصورت ښه دی چې هغه ښځه اوددې حقوق په خپل حال پاته سی اومیړه ته دبل واده اجازه ورکول سی ته راته ووایه اې غربی میزاجه چې کوم صورت غوره دی که یوقوم اوقبیله خپل شمیرزیاتول غواړی نوددې غوره لاره همداکیدای سی چې یوسړی ډیر ودونه وکوی ددې لپاره چې اولادونه زیات پیداکې دجاهلیت په وخت کې به فقیرانودفقراولوږی له ویری خپلی لونې ژوندی ښخولی خودنن زمانی دتمدن اوپرمختګ په وخت کې داولاددبندلودرمل جوړسوی دی چې په دې سره دنن زمانی اخلاق دجاهلیت تر اخلاقوهم مخکې ولاړل په خپل فکرسره یې دنسل وژنی اوزنااوبدکاری یوه عجیبه طریقه ایجادکړه چې تراوسه دچاپه فکرکې هم نه وو تیرسوی

له تجربی اوسترګولیدنی اودسرشمیرنی څخه معلومیږی چې دښځوشمیرقدرتًا تل ترنارینه وو زیات وی چې هغه په قدرتی ډول باندی دډیروودونو کولویوښکاره دلیل دی نارینه دښځوپه پرتله ډیر لږ پیداکیږی اوډیرمړه کیږی په سلهاووزره په جنګ جګړوکې وژل کیږی اوپه زرهاوپه الوتکواوبیړیوکې ډوبیږی اوپه زرهاوو نارینه دکانونواوزیرموپه راایستلوکې وژل کیږی اوپه یوشمیرنورو ډیروشاقه کاروکې وژل کیږی اوښځې ډیر پیداکیږی مګر لږمړی کیږی نوکه یوسړی ته دډیروودواجازه ورنه کړل سی نودا زیاتی ښځی به بیځی بیکاره پاته سی هیڅوک به ددوئ دژوند کفیل اوذمه واربه نه وی او څنګه به دوئ خپله فطری غوښتنه ترپښولاندی کړی اوځانونه به له زنااوبدکار

ی وساتی نوکه ده ډیرو ودونو اجازه ورکړل سی اوددوئ دناموس اوعزت ساتنه وسی نوهمدایې یواځنی لاره ده اوددوئ دځان اوعزت دساتلو پربنځوباندی داسلام ددې احسان شکرواجب دی چی تاسویې له تکلیف څخه خوندی کړلاست اوآرامی یې درته راوستله اوځای یې درکی اودخلکوله تهمت اوبدګمانۍ څخه یې تاسوخوندی کړلاست په نړی کې چی کله لوی جنګونه پیښیږی نونارینه زیات پکښې وژل کیږی اوپه قوم کې دبی سرپناه ښځوشمیرزیاتیږی نوپه دغه وخت کې دقوم دغمخوارو خلک دې واسلامی اصولوته وګوری له نن څخه پنځه ویشت کاله مخکښې خبره ده چی کله دجنګ جهانی وروسته جرمنی اونورو اروپایې هیوادو دکومو په مذهب ډیموکراسی کې چی دډیروښځوسره نکاح کول روانه بولی کله چی دوئ دابی سرپناه ښځی ولیدی نوپه خپل مینځ کې ودې پریکړی ته تیارسو چی بایدنارینه ډیرودونه ولری خوپه ژبه یې څه ونه ویل کوم خلک چی ډیر ودونه نه خوښوی موږله دوئ څخه داپوښتنه کوو چی کله په هیوادکې ښځی په سلهاووزره ترنارینه وو زیاتی وی نوددوئ دفطری اوطبعی جذبات اوددوئ دژوندداړتیاوو دپوره کولولپاره تاسوسره څه ځواب سته اوتاسوددې بی سرپناه اوبی مرستندویه ښځودغم لیری کولولپاره کوم قانون جوړکړی دی ،، مولانااشرف علی تهانوی قدس الله سره په المصالح العملیة لومړی جلدکې لیکلی دی وایې : په تیره سرشمیرنه کې دخلکوپه پرتله په بنګال کې دنارینه اوښځوشمیرته وګورو نودابه راته معلومه سی چی دښځوشمیرترنارینه وو زیات دی چی داپه قدرتی ډول باندی په ډیرو ودوکولوباندی یوښکاره دلیل دی دچاچی شک وی هغه دی بیل بیل دنارینه اوښځوسرشمیرنه په حکومتی پاڼوکې وګوری اودهندپه سرشمیرنه کې دښځوشمیرترنارینه وو زیات دی اوموږکه اروپا اوامریکا اونوری غربی نړی ته وګورو کوم چی دډیرو ودونو کول ناروابولی هلته هم دښځوشمیرترنارینه وو زیات دی

لکه لویه برطانیه دبڅیرون دجنګ پرمهال په برطانیه کې دولس سوه نه شپیته زره درې سوه پنځوس ۱۲۶۹۳۵۰ داسی ښځی وی چی هیڅ نارینه ورته نه پیداکیدی

اوپه فرانسه کې دکال ۱۹۰۰ میلادی په سرشمیرنه کې دښځوشمیرترنارینه وو څلورلکه درویشت زره اووه سوه ۴۲۳۷۰۰ ښځي پرنارینه وو زیاتی وی اوپه جرمنی کی دکال ۱۹۰۰ میلادی په سرشمیرنه کی دهرزور نارینه وو لپاره یوزر دوه دیرش ښځی وی نوپه ټوله آبادۍ کې اته لکه اووه اتیازره شپږسوه ۸۸۷۶۴۸ښځی زیاتی وی له دوئ سره دواده کولو هیڅ نارینه نه وو په سوډان کې دکال ۱۹۰۱ میلادی په سرشمیرنه کی یولک دولس زره اته سوه ۱۱۲۸۰۰ ښځی زیاتی وی اوپه اسټرالیاکې دکال ۱۸۹۰ دسرشمیرنی په شمیر شپږلکه څلورڅلویښت زره اووه سوه شپږنیوی ۶۴۴۷۹۶ښځی ترنارینه ووزیاتی وی

اوس موږ پوښتنه کوو چې اې غربیانو او غربی مزاج خلکو تاسو په دې فخر کوی چې موږ ډیر ودونه بدګڼو خو دا راته ووا یاست چې دد ې ښځو چې لږ ترلږه څلویښت لکه ۴۰۰۰۰۰۰ ښځې کیږی د دوئ لپاره موکوم روا قانون جوړ کړی دی څکه دیوه واده کولو په قانون سره خو ود ې ښځوته میړه نه سی پیدا کیدای زموږ پوښتنه داده چې کوم قانون چې دانسان دارتیاوو لپاره جوړیږی هغه دانسانی ارتیاوو برابر په کاردی یانه دی هغه قانون چې دډیرو ودونومنع کوی هغوئ دې څلویښت لکه ښځوته دا ووایې چې تاسو دخپل فطرت خلاف لاره ووهی اوتاسو له خپلو زړوڅخه دنارینه وو مینه وباسی مګر داخونه سی کیدای لکه چې په خپله تجربه ددی شاهدی ورکوی نوپایله به یې داوی چې دناروا طریقو په بندولو سره به دوئ ناروا طریقه خوښوی اوپه دې طریقه به په دوئ کې زناډیره سی اوداډیرو ودونو دمخالفت تنیجه اوپایله ده اوداخبره چې په دې کارسره به زنازیاتیږی هسی خیال نه دی بلکې رښتینې خبره ده لکه چې اوس هم په سلهاووزره حرامیان هرکال په غرب کې پیدا کیږی له دې څخه ثابته سوه چې داکار تاسو په لوی لاس له دې کبله کوی چې په دین اسلام کې څلورودونوته اجازه ورکول سوی ده تاسو ددې پرضد ولاړیاست اوددویم واده هم اجازه نه ورکوی اوتاسوته یې ګټه هم رسیږی دمولانا اشرف علی تهانوی خبری پای ته ورسیدی ..

افسوز او سل زره واره افسوز اې دغرب څناورانو !

اې دغرب پلویانو تاسو د اسلام پردې روا اومعقوله لاره دعیش خوښونی تور لګوی اوپه ښوونځیو او روغتونو کې په ناروا اړیکو او پرته له نکاح اشنایی او اړیکی تهذیب اوپرمختګ بولی ، زناد ټولو انبیاء علیهم السلام په شریعت کې حرام ده اود ټولو حکماء په نظر ډیربدا او شرمناک کاردی دغرب اواروپا په ډالرومست دعوه کونکي ودې بد اوناروا کارته ښکاره روا وایې اوډیرو ودونو کولوته چې دټولو انبیاء علیهم السلام اودټولو پوهانو او حکماء په نظرروا اوغوره کاردی تاسوورته بدوایاست ددې پرمخ تللیو قومو لکه امریکا اواروپا اوډیموکراسۍ ددین دپلویانو په نظر خود الویه ګناه ده اوزنا اوبدکاری اوله پردو ښځو سره پیژندګلوی هیڅ ګناه نده ددې پرمخ تللی قوموکې خو دډیرو ودونو دمنع قانون اجراء سوی دی مګر دزنادمنع قانون خوپریږده په اوسنی وخت کې خوزنادقانون ښه غوره کړی ده

دډیرو ودو درواوالی اصلی لامل دادی چې ډیر ودونه دعفت اوپاک لمنۍ اوپرهیزګاری په څیرلوی نعمت اوله بدوخویو څخه دساتنی یوازنی لاره ده کوم خلک چې دډیرو ودونو مخالف دی تاسو ددوئ غوښتنی اوکاروته وګوری دوئ خوپه ژبه سره دپاکو او روا ودونوله کولو منکردی خو دوئ په عملی ډول په ډیرو ناپاکه ودونو یعنی

زناوبدکارۍ اخته دي ددوئ دنفس غوښتنو داثابته کړه چې دنارینه په فطرت کې ډېرو ښځو رنګارنګ هیلې شته که داسې نه وای نوپه خپله ښځه به یې بسنه کړې وه اوالله ﷻ خو حکیم اوعلیم ذات دی په خپل رالیږل سوی قانون کې دانسانانو ډېروغوښتنو اودننه میلان رعایت یې وکړ اوداسې قانون یې پلې کړچې هغه بیلابیل طبیعتونه دپاک لمنۍ اوپرهیزګارۍ په دایره کې ساتلای سي نه یې څوک مجبوره کړې دي پرنکاح کولو اوهم یې دڅلورښځو دنکاح کولو اجازه ورکړې ده

رسول الله صلی الله علیه وسلم ولي ډېر ودونه کړي دي ؟

درسول اللهﷺ دراتلو هدف اومقصد داوو چې خلک دبربادۍ اوهلاکت له کندۍ راوباسي ددې لپاره یې یوپوره قانون یعنې قرآن نازل کړچې ترده وروسته و هیڅ قانون ته ترقیامت پورې اړتیانه پاته کیږي اودویم داچې دنبي کریمﷺ ټول ژوند دخلکو لپاره دانسانیت یوه نمونه وه چې هغه ته ګوري اوعمل کوي ځکه یوائې قانون دخلکو دسمون لپاره کافي نه دي ترڅوچې کومه عملي نمونه مخ ته نه وي چې هغه خلک ځان ته مائل کړي اودنیاداووینې چې داالله ﷻ نبيﷺ چې کوم شئ ته بلنه ورکړې وه دهغه په ویناوعمل کې یوه زره اختلاف نسته لکه چې الله تعالی فرمایي (﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾۲۱آیت سورة الاحزاب)

دانساني ژوند دوه اړخونه دي !

دهرانسان دژونددوه اړخونه وي یوباندنی اوبل دننه دچادعملي حالت دسم اندازه کولولپاره داضروري دي چې دهغه سړي ددواړواړخو حالات ښکاره بیان سي

دباندې ژوند دهغه حالت نوم دی کوم چې انسان یې دعامو خلکوپه مخکې تیروي ددې برخي په اړه دانسان پوره حالات دمعلومولو لپاره ډېرشواهد غوښتل کیدای سي .

اودکورنۍ ژوند څخه په کورنۍ کې دننه ژوند مراددی چې په هغه سره دانسان دخوی پیژندنه ښه کیدلای سي هرسړی دخپل کور په چاردیوالي کې آزاددی اودخپلې ښځې اوکورنۍ له غړیوسره مکلف نه وي دانساني خوی اوعمل کمزورتیادکورنۍ څخه پټه نه وي نوپه داسې صورت کې دانسان دښه ژوند دمعلومولو کولولپاره ترټولوغوره داده چې دهغه کورنۍ حالات دنړۍ ومخ ته وړاندې سي .

دغه شان درسول اللهﷺ دژوند هم دوه اړخونه دي یوباندنی اړخ اوبل کورنۍ ژوند دباندنی ژوند حالات خوټول صحابه کرامو ؓ ودنیاته ورسول چې ددې مثال په هیڅ ملت اومذهب کې نسته اوهیڅ یوه امت هم دخپل نبي ؑ دژوند حالات په داسې تفصیل اوتحقیق اوښه څېړنه سره نه دي خپاره کړي داسې خوڅه کوي ددې لسمه برخه یې هم دنیاته نه دې وړاندې کړې ..

او د کورني ژوند حالات بیا امهات المؤمنین رضی الله تعالی عنهن یعنی د نبی کریم ﷺ بیبیانو دنیا ته وړاندی کړه چی په دې سره په کورکې د نبی کریم ﷺ د تهجد لمونځ او د شپې رښول او فقیرانه ژوند او عاجزی او غوره اخلاق د کور ټول حالات یې د دنیا مخ ته راغله چی په دې سره د نبی کریم ﷺ له الله ﷻ څخه ویره او رښتینولی او پاک لمنی. درښا ورځی په ډیر ښکاره سو چی د شپې په تیاروکې چی کله پرته له عالم الغیب خدایه ﷻ بل هیڅوک لیدونکي نه وو هغه مبارک ﷺ به څرنګه د یوه الله ﷻ عبادت په ډیره مینه او خوند سره کوی چی د دې لپاره سورة مزمل ښه عادل شاهد دی

له همدی کبله یې له ۱۱ یوولس میرمنو سره نکاح وکړه !

رسول الله ﷺ له خدیجة الکبری ؓ پرته له لسو ښځو سره نکاح وکړه د دې لپاره چی د ښځو یو لویه ټولی. د نبی کریم ﷺ کورنی ژوند دنیا ته وړاندی کړی ځکه ښځه چی څومره د خاوند په رازو خبره وی بل څوک هیڅکله دومره نه سی خبریدلای له دې کبله نبی کریم ﷺ ډیر ودونه وکړه د دې لپاره چی دده مبارک ﷺ د کورنی ژوند ټول حالات په ډیر باور سره دنیا ته ښکاره سی او د یوه لوی جماعت له شاهدی وروسته هیڅ شک او شبه پاته نه سی او د شریعت هغه احکام او مسائل چی هغه خاص د ښځو سره تړاو لری او نارینه یې په بیانو ولو بیانولو شرمیږی. د داسی احکامو شرعیه وو رسول د بیبیانو ؓ په ذریعه وسی او د نبی کریم ﷺ د ډیرو ښځو سره واده کول معاذالله د نفس د خوشالولو لپاره نه وو ځکه نبی کریم ﷺ پرته له یوه واده نور ټول ودونه له کونډو سره کړی دی چی هغه نه د خپل ښائست په وجه مشهوره وی او نه د مال ادشتمنی په اعتبار سره بلکې معامله د دې پر خلاف وه او نه له نبی کریم ﷺ سره کوم د عیش او عشرت سامان وو بلکې یوازیني هدف یې داوو چی د ښځو په اړه چی د شریعت کوم احکام دی هغه د ښځو په ذریعه وامت ته وسیږی او د بیبیانو ؓ حجری په حقیقت کې د امت د مورانو او ښوونکو مدرسی وی د کوم مبارک ذات په کورکې چی دوې دوې میاشتی اورنه وی بل سوی او په اوبو او خورما باندی دده مبارک ﷺ او دده د بیبیانو ؓ ګزاره وی او د چاچی ورځ په مسجد او شپه په ولاړه په لمانځه باندی تیریږی او د الله ﷻ مخ ته په دریدو باندی یې پښې پړسیږی هلته د عیش او عشرت تصور کول هم ناممکن او محال دی.

د رسول الله صلی الله علیه وسلم اولادونه !

د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اولادو په هکله خبری مختلفی دی تر ټولو ډیر د باور وړ او په سند رسیدلی خبر داده چی دري زامن او څلور لوڼي یې وی

قاسم، عبدالله، چی د طیب، او طاهر په نامه سره هم یادیدل (ابراهیم، زینب ؓ رقیه ؓ ام کلثوم ؓ فاطمة الزهراء ؓ د لوڼو په هکله خو هیڅ اختلاف نسته په اتفاق سره څلور وی

او څلورسره لویانی سوی دی او واده سوی دی او اسلام یې راوړی دی هجرت یې کړی دی دابراهیم په هکله هم اختلاف نسته دئ هم په اتفاق سره دنبی کریم ﷺ دمنیځی ماریه قبطیه رضی الله عنها له نس څخه وو او په کوچنی والی کې وفات سوی دی ،

اوله ابراهیم پرته نور ټول اولادونه دخدیجة الکبری رضی الله عنها له نس څخه سوی دی له بلې یوښځې څخه هم دنبی کریم ﷺ اولادنه دی سوی

دخدیجة الکبری رضی الله عنها له نس څخه چی څومره هلکان پیداسوی دی هغه ټول په کوچنیوالی کې وفات سوی دی څکه ددوئ په شمیرکې اختلاف دی دسیرت دجمهورو علماء خبره داده چی دخدیجة رضی الله عنها له نس څخه دوه زامن پیداسوی دی یوقاسم اودویم عبدالله اوعبدالله دویم نوم طیب اوطاهر هم وو یوشمیرخلک بیاوایې چی طیب اوطاهردنبی کریم ﷺ دوه نورزامن وه چی له قاسم اوعبدالله پرته نور دوه دی ددې خبری پربنیادباندی دخدیجة الکبری رضی الله عنها له نس څخه دهلکانواوانجونوشمیربرابربرېږی څلورهلکان اوڅلورنجونې سوی یوشمیرنوربیاوایې چی دخدیجة الکبری رضی الله عنها له نس څخه شپږزامن پیداسوی دی دپنځم اوشپږم نومونه مطیب اومطهروو والله اعلم (زرقانی جلد ۳ /ص /۱۹۳)

لومړی : قاسم رضی الله عنه

دنبی کریم ﷺ په اولادوکې ترټولو مخکې قاسم پیداسوی دی اوترنبوت مخکې پیداسوی دی دوه کاله ژوندی وو اودیوشمیرخلکوخبره داده چی دلوی والی وخت ته ورسیدی خوبیا وفات سو اودرسول الله ﷺ کنیت ابوالقاسم هم دده په نسبت سره وو (زرقانی جلد ۳ /ص /۱۹۴)

دویم زینب رضی الله تعالی عنها !

زینب رضی الله عنها درسول الله ﷺ په لوڼوکې دټولو په اتفاق سره مشره وه ترنبوت لس کاله مخکې پیداسوی ده اواسلام یې راوړی دی اودبدرڅخه وروسته یې هجرت کړی دی دخپل اکازوی ابوالعاص بن ربیع سره یې واده سوی دی دزینب رضی الله عنها دهجرت پوره بیان دبدردبندیانوپه بیان کې تیرسوی دی داتم ۸ هجری کال په پیل کې وفات سوه یوهلک اویوه انجلۍ یې پاته سوه دهلک نوم علی اودانجلۍ نوم امامة وه دعلی په اړه روایتونه مختلف دی مشهوره خبره داده چی دلوی والی وخت ته ورسیدی اودخپل پلارابوالعاص رضی الله عنه په ژوندکې وفات سو اویوشمیرنوربیاوایې چی دیرموک په غزاکې شهیدسوی دی امامه رضی الله عنها سره به رسول الله ﷺ ډیره مینه اومحبت کوی امامه رضی الله عنها له نبی کریم ﷺ سره ډیر اشناوه په یوشمیروختوکې به نبی کریم ﷺ په لمانځه وو داپه اوږه ورختله اونبی کریم ﷺ په آرام سره بیرته کښته کړه (کمااخرجه البخاری ومسلم)

یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یوچاپه ډالۍ کې امیل رواړی په همدې وخت کې ټولی بی بیانې رضی الله عنهن سره یوځای وی اوامامه رضی الله عنها دکورپه یوه کونج کې په خاوروکې لوبی

او بازي کولی نبی کریم ﷺ وفرمایل چې دا امیل زه د کور تر ټولو محبوب ترین چاته ورکوم د ټولو دا ګمان وو چې عائشه صدیقه ؓ ته به یې ورکوي مګر رسول الله ﷺ امامه ؓ راوغوښته او لومړئ یې د هغې سترګې په خپل لاس مبارک پاکې کړې او بیا یې هغه امیل ورپه غاړه کې (اخرجه ابن سعد واحمد وابویعلی بسند حسن عن عائشة صدیقة ؓ)
د فاطمې له وفات وروسته امامه ؓ له علي ؓ سره نکاح وکړه کله چې علي ؓ شهید سو نو مغیره بن نوفل ته یې وصیت کړی وو چې ته له امامه ؓ سره نکاح وکړه یو شمیر نور بیا وایي چې د مغیره ؓ له امامه ؓ څخه یو هلک پیدا سوی دی چې د هغه هلک نوم یحی وو او یو شمیر نور بیا وایې چې د امامه ؓ هیڅ اولاد نه دی سوی او امامه ؓ د مغیره ؓ په نکاح کې وفات سوی ده (۱)

دریم رقیه رضی الله تعالی عنها

رقیه ؓ او ام کلثوم ؓ د نبی کریم ﷺ هغه دوې لوڼی دی چې لومړئ یې د ابولهب زامنو ته ورکړې وې رقیه ؓ یې عتبه بن ابی لهب ته (۲) او ام کلثوم ؓ یې عتیبه بن ابی لهب ته د دوئ نکاح ورسره تړل سوې وه مګر واده سوی نه وې کله چې (تبت یدا ابی لهب وتب) سورة نازل سو نو ابولهب دواړه زامن راوغوښتل او ورته وې ویل چې اې زامنو که تاسو د محمد ﷺ لوڼو ته طلاق نه ورکوی نو پوه سی چې له تاسو سره زما خوب او ناسته حرامه ده دواړه زامنو د خپل د پلار خبره ومنله او تر واده کولو مخکې یې د نبی کریم ﷺ دواړه لوڼو ته طلاق ورکې رسول الله ﷺ رقیه ؓ عثمان غنی ؓ ته په نکاح ورکړه عثمان ؓ چې کله حبشه ته هجرت وکی نو رقیه ؓ هم ورسره ملګرې وه تر څه وخته نبی کریم ﷺ د دوئ په اړه څه خبر نه درلودی خو بیا یوه ښځه راغله او هغې دا خبر راوړې چې ما دوئ دواړه ولیدل نبی کریم ﷺ وفرمایل (صبحهما الله ان عثمان اول من هاجر باهله بعد لوط (رواه ابن المبارک وغیره) الله ﷻ دې له دواړو سره وی ربښتیا هم عثمان ؓ د لوط ؑ څخه وروسته لومړی سړی دی چې د خپلې کورنۍ سره یې هجرت کړی دی
کله چې دوئ په حبشه کې وو نو ماشوم یې پیدا سو د هغه نوم یې عبدالله کیښودی شپږ کاله ژوندی وو بیا وفات سو
کله چې رسول الله ﷺ د بدر غزا ته روان سو رقیه ؓ ناروغه وه ځکه عثمان غنی ؓ د بدر په غزا کې شریک نه سو عثمان ؓ د دې په خدمت بوخت وو او په کومه ورځ چې زید بن حارثه ؓ د اسلام د بری او د مشرکینو د ماتې زیری مدینې منورې ته راوړی رقیه ؓ وفات سوې وه د رقیه ؓ د ناروغۍ له کبله اسامه بن زید ؓ هم په بدر کې ګډون ونه کې صحابه کرام

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۱۹۵)
(۲) عتبه د مکې په فتح کې په اسلام مشرف سو او عتیبه کافر مړ سو)

ﷺ دنبي کريم ﷺ په لورخاوري اړولی چی ناڅاپه دتکبيرآوازونه واوريدل سو عثمان ﷺ پوښتنه وکړه چی اې اسامه ﷺ دا څه پيښنه ده ته ګوري چی زيدبن حارثه ﷺ د رسول الله ﷺ په اوښه سپوري دی او د مشرکينو دماتی زيري يې راوړی دی رقيه ﷺ دوفات په وخت کې دشلوکالووه (۱)

څلورم ام کلثوم رضی الله تعالی عنها !

ام کلثوم ﷺ يعنی دکلثوم مور په ښکاره خودالقب معلوميږی مګر ددې اصلي نوم همداوو له دې پرته ددې بل نوم نه دی ثابت سوی درقيه ﷺ له وفات وروسته دهجرت په دويم کال دلومړی خورپه مياشت کې له عثمان ﷺ سره نکاح وکړه شپږکاله له عثمان ﷺ سره وه او هيڅ اولادېې نه دی سوی دهجرت نهم کال دبرات په مياشت کې وفات سوله رسول الله ﷺ دجنازې لمونځ پرکړی دی علی ﷺ اوفضل بن عباس ﷺ اواسامه بن زيد ﷺ قبرته کښته کړه رسول الله ﷺ دقبرپرغاړه ناست وو اوله سترګويې اوښکی روانی وی (۲)
ام کلثوم ﷺ خولومړئ دابولهب زوی عُتَيبَه ته په نکاح سوی وه خودپلارپه وينايې هغې ته طلاق ورکی طلاق خوبل زوی عتبه هم رقيه ﷺ ته ورکی مګر عتيبه يوائې په طلاق بسنه ونه کړه بلکې راغلی اونبی کريم ﷺ ته يې داسی وويل :
زه ستادين نه منم ، اوستالورته مې طلاق ورکړی دی . هغه مانه خوښوی اوزه دانه خوښوم ، اوتر خبرو وروسته يې په نبی کريم ﷺ باندی حمله وکړه اودنبی کريم ﷺ قميص مبارک يې څيری کی رسول الله ﷺ عتيبه ته ښيرا وکړه وی فرمايل چی ياالله ﷻ پرده باندی يوه درنده له خپلودرندګانو مسلط کړی ،، يوه ورځ دقريشوتجارتی قافله شام ته روانه سوه دزرفاء په نامه ځای کې پړاوواچوی ابولهب اوعتيبه هم په دې قافله کې وو کله چی شپه سوه يوزمری راغلی قافلی ته هغه زمری به دخلکومخ ته کتل اوبوئ کول به يې کله چی عتيبه ته راورسيدی نوسمدستی يې دهغه سرتيرکې دعتيبه په همدې حالت کې ساه ووتله اوزمری ورک سو هيڅاهم ونه ليدی پوره بيان به ان شاء الله تعالی دمعجزوپه بيان کې راسی (۳) ام کلثوم ﷺ چی کله وفات سوه نورسول الله ﷺ داسی وفرمايل چی که زمالس لوڼی نوری هم وای نويوه تربلی وروسته به مې عثمان ﷺ ته په نکاح ورکولې (رواه الطبرانی منقطع الاسناد (۴)

(۱) الاصابه جلد ۴ /ص/ ۳۰۴)
(۲) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۱۹۵)
(۳) زرقانی جلد ۳ /ص/ ۱۹۷)
(۴) مجمع الزوائد جلد ۹ /ص/ ۲۱۷)

پنځم فاطمة الزهراء رضی الله تعالی عنها !

ددې نوم فاطمه رضی الله عنها اوزهراء اوبتول دواړه ددې لقبونه دی فاطمة رضی الله عنها ته بتول ځکه ویل کیدل بتول له بتل ځخه جوړدی چې معنی یې دی قطع دادسپیځلتیا اوکمال په وجه ددنیاله ښځوبیله اوجلاوه یاداچې له الله ﷻ پرته له نوروخلکوبیله وه اودباطن دپاکۍ اوسپیځلتیااوړڼاله امله زهراء ورته ویل سوی دی

ابن عبدالبرویلی دی چې دنبوت په لومړی کال پیداسوی ده ابن جوزی ویلی دی چې ترنبوت پنځه کاله مخکې پیداسوی ده کله چې قریشودکعبی خونه نوی جوړوله (۱)

دنبی کریم ﷺ په ټولولوڼوکې فاطمة الزهراء رضی الله عنها ترټولوکشره ده ترټولومشره زینب رضی الله عنها بیارقیه رضی الله عنها بیاام کلثوم رضی الله عنها بیافاطمة رضی الله عنها په همدې ترتیب سره پیداسوی دی (استیعاب لابن عبدالبرجلد ۴ /ص / ۳۷۳ترجمه فاطمة الزهراء رضی الله عنها حاشیه اصابه)

په کال دویم ۲ هجری کې له علی رضی الله عنه سره واده کړی دلومړی قول پربنیاد فاطمة رضی الله عنها دواده په وخت کې دپنځه لس کالواوپنځه نیمومیاشتووه اوددویم قول په خبره باندی دنوولس کالواودوه نیم میاشتووه دعلی رضی الله عنه په اړه اختلاف دی چې هغه په کوم کال اسلام راوړی دی یوقول دادی چې داتوکالووچې اسلام یې راوړی اوبل قول دادی چې دلسوکالووو چې اسلام یې راوړی دلومړی قول په خبره دعلی رضی الله عنه عمر دنکاح په وخت کې یویشت کاله اوپنځه میاشتی کیږی اوددویم قول په بنیادباندی ځلیرویشت کاله اودوه نیمی میاشتی کیږی (زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۰۴)

دفاطمی رضی الله عنها دنکاح تفصیل دکال دویم ۲ هجری په پیښوکې تیرسوی دی دفاطمی رضی الله عنها پنځه اولادونه سوی دی درې زامن اودوې نجونی حسن رضی الله عنه حسین رضی الله عنه محسن رضی الله عنه ام کلثوم رضی الله عنها زینب رضی الله عنها)

درسول الله ﷺ په ټولولوڼوکې پرته له فاطمی رضی الله عنها بل دیوی لورځخه هم درسول الله ﷺ دنسل سلسله نده پاته سوی

محسن خوپه وړوکوالی کې وفات سوی دی دام کلثوم رضی الله عنها سره عمر رضی الله عنه نکاح کړی ده اوهیڅ اولادیې نه دی پیداسوی اوله زینب رضی الله عنها سره عبدالله بن جعفر رضی الله عنه نکاح کړی ده اوله هغه ځخه یې اولادسوی دی (۲) درسول الله ﷺ دوفات ځخه شپږمیاشتی وروسته دروژی مبارک په میاشت کې په کال یوولسم ۱۱ هجری کې فاطمة الزهراء رضی الله عنها وفات سوی ده عباس رضی الله عنه دجنازی لمونځ پرکړی دی اوعلی رضی الله عنه اوعباس رضی الله عنه اوفضل بن عباس رضی الله عنه قبرته کښته کړه (۳) (اصابه ترجمه فاطمه الزهراء رضی الله عنها)

---

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۰۲)
(۲) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۰۷)
(۳) الاصابه جلد ۴ /ص / ۳۹۷)

دفاطمة الزهراء رضی الله تعالی عنها فضائل او مناقب !

فاطمه رضی الله عنها پررسول الله ﷺ ترټولو ګرانه وه په وار واریې داسې فرمایلي دي چې اې فاطمه رضی الله عنها آیاته په دې نه یې خوشاله چې ته په جنت کې دټولو بیبیانو سرداره یې په یوروایت کې راغلي دي چې نبي کریم ﷺ داسې وفرمایل چې ته به دټول عالم دښځو سرداره یې پرته دمریم علیها السلام څخه دنبي کریم ﷺ داعادت شریف وو چې کله به سفرته تلی نو ترټولو آخیر به یې له فاطمې رضی الله عنها سره لیدل اوکله چې به له سفره راغلی نو ترټولو مخکې به یې فاطمه رضی الله عنها لیدله (۱) دفاطمة الزهراء رضی الله عنها دفضائلو او مناقبو لپاره یو بیل کتاب جوړول په کار دي په دې وجه موږ په نه زړه له کوتاهۍ کار واخیستی

شپږم ابراهیم رضی الله تعالی عنه !

ابراهیم رضی الله عنه درسو ل الله ﷺ آخری اولاد دی چې دماریه قبطیه رضی الله عنها له نس څخه دی دهجرت په اتم ۸ کال دلوی اخترپه میاشت کې پیدا سوی دی په اوومه ورځ رسو ل الله ﷺ عقیقه وکړه په عقیقه کې دوه پسونه حلال کړه سریې وخریل سو اودویښتانو برابرسره زر وتلل سو اوخیرات سو اوویښتان په ځمکه کې ښخ سو اوابراهیم رضی الله عنه نوم یې پرکیښنودی اوپه کلیوالوسیموکې یه ودایه ته وسپارل کله ناکله به رسول الله ﷺ په خپله هلته تشریف وروړی اوپه غیږمبارکه کې به یې راواخیستی اومینه به یې ورسره کوله تقریباً پنځلس یاشپاړس میاشتې ژوندی وو په کال لسم ۱۰ هجری کې وفات سو په کومه ورځ چې وفات سو اتفاقاً په دغه ورځ لمرهم تندرنیولی وو دعربوداعقیده وه چې کله یولوی سړی مړسی نولمرتندرنیسی ځکه نبي کریم ﷺ ددې باطلی عقیدی دردولو لپاره خطبه ولوسته اووې فرمایل چې لمراوسپوږمۍ دالله ﷻ دوجودنښې دي دچاپه مرګ یاژوندنه توریږی الله تعالی خپل بندګان ویروی کله چې لمریاسپوږمۍ تندر ونیسی لمونځونه کوی اودعاء کوی اوخیراتونه کوی (۲)

درسول الله صلی الله علیه وسلم حلیه مبارکه !

رسول الله صلی الله علیه وسلم نه ډیر اوږداونه ډیر کوچنی قدوالاوو بلکې میانه قده وو لوی سریې وو ویښتان مبارک یې ډیر ګڼ ودده مبارک ﷺ په ویښتانو کې تقریباشل یاپنځه ویشت سپین ویښتان وو مخ مبارک یې ډیر ښائسته اونورانی وو هرچاچې دده مبارک مخ لیدلی دی هغه دنبي کریم ﷺ مخ مبارک دڅورلسم په سپوږمۍ تعبیرکړی دی دنبي کریم ﷺ په خوله مبارکه کې یوقسم خوشبویې وه دمخ مبارک خوله چې به یې پرمخ راتوی سوه نودملغلرو په څیربه ښکاریدله انس رضی الله عنه وایې چې موږهیڅکله واړه اوغټ وریښم دنبي کریم ﷺ ترلاسو پاسته اونرم نه دی لیدلی اوترمشک اوعنبردنبي کریم ﷺ بدن ډیر خوشبویه وو

---

(۱) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۰۳) ———— (۲) زرقانی جلد ۳ /ص / ۲۱۴)

دنبوت مهر!

ددواړواوږوپه مينځ کې راسته اوږې ته نژدې دنبوت مهروو په صحيح مسلم کې راغلي دي چې دنبي کريم ﷺ ددواړواوږو ترمينځ يوه سره دغوښې ټوټه دکوترې دهګۍ په شان معلوميده همدا دنبوت مهردرسول الله ﷺ دنبوت يوه ځانګړې نښه وه چې ددې يادونه په مخکنيواسماني کتابوکې اودانبياء عليهم السلام په ژبوکې سوې وه دبنې اسرائيلوعلماء به داعلامه ليدله اوپيژندله به يې چې داهغه نبي اخرزمان دی ﷺ چې مخکنيوانبياء عليهم السلام يې زيرې ورکړې دی اودوئ چې کومه دنبوت علامه ښودلې وه هغه په نبي کريم ﷺ کې موجوده وه ګواکي دادنبوت مهردنبي کريم ﷺ دنبوت لپاره دالله ﷻ له لورې څخه يوسنداومهروو (مدارج النبوة جلد۱/ص/۲۱)

علامه سهيلي وايي چې دنبوت مهردنبي کريم ﷺ چپه اوږې هډوکي ته نژدې وو وجه يې داده چې دانسان په بدن کې دشيطان دداخليدوهم هماځاي دی ځکه شيطان دشاله لورې انسان ته راځي اوزړه ته وسوسې اچوي په همدې وجه دنبي کريم ﷺ په بدن مبارک کې په همدې ځاى کې دنبوت مهرلګيدلي وو ددې لپاره چې دشيطان دراتلولاره بنده سي اودنبي کريم ﷺ په روښانه زړه کې دشيطان کومه وسوسه داخله نه سي (خصائص کبرى جلد۱/ص/۶۰) اوپه يوشميرروایاتوکې راځي چې دنبي کريم ﷺ په شاکې چې کوم دنبوت مهروو په هغه باندې په قدرتي ډول باندې محمدرسول الله ليکل سوی وو

(اخرج ابن عساكر والحاكم في تاريخ نيسابورعن ابن عمر رضي الله عنه قال كان خاتم النبوة على ظهرالنبي صلى الله عليه وسلم مثل البندقة من لحم مكتوب فيها محمدرسول الله خصائص كبرى للسيوطي صفحه ۶۰ وزرقاني شرح مواهب جلد۱/ص/۱۵۶)

ژباړه: ابن عساکراوحاکم په تاريخ نيشاپورکې لهُ ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت کوي چې دنبوت مهردرسول الله ﷺ په شاباندې دغوښې دګين په ډول وو اوپرغوښه په قدرتي ډول باندې محمدرسول الله ليکل سوی وو..

علامه زرقاني وايي چې داحديث په ډيروطريقوروايت سوی دی يوشمير طريقې ددې حديث باطل دی اويوشميرضعيف دي اوشيخ عبدالرؤف مناوي په شرح دشمائل جلداول ۱ صفحه ۶۰ کې ليکي چې حافظ قطب الدين حلبي اوبيادهغه په پيروی کې حافظ مغلطائي ددې حديث دطريقو وسندته لاس رسی کړې دی مګر هيڅ روايت په دې کې دصحت اوثبوت درجې ته نه دی رسيدلی.

دنبي کريم ﷺ دسروښتان ډيروخت تراوږوپورې وو اوکله به دغوږوترنرميوپورې اوږده وو ويښتان به يې ږمونځ کول هم اوسترګې يې قدرتي تورې وې خوپه رانجوبه يې هم تورولې دنبي کريم ﷺ سترګې ډيرې ښائسته اوغټې وې تکې تورې لږښورولی ته مائلی

وی دسینې مبارکې څخه بیاترنامه پورې دویښتانویوه نرۍ لیکه خط وو لاسونه مبارک اوپښې مبارکې یې غوښنې وو نبی کریم ﷺ چې به کله تلې نوداسې به معلومیدې چې ګواپښې کلکې ایږدې اوګام پورته کوی لکه له لوړځخه چې کښته ته ځي

لنډه داچې دنبی کریم ﷺ پاک بدن اوروښانه مخ په ټولوښکاره اوپټوښکلاوو اوصفتوښائسته وو پرته له مسکې کیدوهیڅ وخت هم نبی کریم ﷺ په زوره نه دی خندلی په حدیث شریف کې راځی چې په بدن اوخوی کې نبی کریم ﷺ له ابراهیم ﷺ سره مشابه و

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم ږیره مبارکه !

دنبی کریم ﷺ ږیره مبارکه ګڼه وه نبی کریم ﷺ هیڅ کله نه پریکوله البته بریتونه به یې پریکول مګر ځای ځای چې به کوم ویښتان زیاتیدو هغه به یې پریکول ددې لپاره چې هیئت بدنه ښکاریږی ږیره لکه څنګه چې دټولوانبیاء علیهم السلام سنت ده معاذالله دهیوداد اوقوم درواج په بناء باندی نه وه لکه چې یوشمیرګمرهان اوناپوهان وایي

ږیره یواځې سنت محمدیه اوداسلام طریقه نه دی بلکې دټولوپیغمبرانوعلیهم السلام چې ددوئ شمیرنږدی یولک اوځلیرویشت زره ته رسیږی سنت اوطریقه ده لکه چې په حدیث نبوی کې راغلی دی (من سنن المرسلین) یعنی ږیره دټولوانبیاء اورسولانوعلیهم السلام سنت دی په کلیسااو کې چې نن کوم انځورونه دعیسی ﷺ پراته دی په هغو کې هم ږیره شته اودیهودوعلماء اودنصاراوو چې دوئ ورته پاپ وایې هغوئ هم ډیری ږیره لری لنډه داچې په مذهبی خلکوکې ږیره درلودل ددې خبری ښکاره دلیل دی چې ږیره دانبیاء علیهم السلام طریقه اوسنت دی اودهارون ﷺ دږیره یادونه په قرآن کریم کې سو ی ده ﴿قَالَ يَا ابْنَ أُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي﴾ (۹۴آیت سورة طه)

په عربوکې چې به کوم خلک دابراهیم علیه السلام ددین پیروان وو هغوئ به ږیره پریښودله اوډیرومشرکینوبه ږیره وهله په همدې وجه نبی کریم ﷺ وفرمایل (خالفوا المشرکین احفوا الشوارب واعفوا اللحی) دمشرکینو مخالفت وکې اوددوئ په څیرږیری مه وهی دانبیاء علیهم السلام دسنت برابربریتونه وهی اوږیری غټی کړی اودمشرکینوله مشابهت ځانونه وساتی. دانبیاء علیهم السلام هیئت اوشکل غوره کې دغوره بندګانودهیئت اوشکل هم غوره وی اودګمرهانو اوګمراه کونکویعنی دیهودو اونصاراوو په مشابهت دغضب اوګمراهی ویره شته

لنډه داچې ږیره دټولوانبیاء علیهم السلام اوصحابه کرامو اوتابعینواوټولوحق علماء همیشنی سنت دی اوداسلام له شعائروڅخه دی ږیره وهل یاخریل لویه ګناه ده اوداسلام دشعائروښکاره بې عزتی ده اوپه ږیره پورې خنداکول کفردی ځکه په ږیره پورې خندل دټولوانبیاء اورسولانوعلیهم السلام پورې خنداومسخری دی اودټولوشریعتودیومنل

سوی حکم بی عزتی ده او دټولو صحابه کرام ﷺ او تابعین او دخورلسمی پیړی دټولو علما ؤ او ښو خلکو او دالله ﷺ ددوستانو او د اسلامی پاچهانو کم عقله او ناپوهان ګڼل دی په ډیره پوری خنداکونکي په دې نه پوهیږی چی پنځوس کاله مخکې ددوئ دنسب په لړی کې ددوئ نیکه ګانو ډیره درلوده آیاددې خنداکونکي په نزدده ټول پلرونه او تیرسوی نیکه ګان دکم عقلی یوه نمونه وه الله تعالی دی ودې ناپوهانو او دغرب په میو مست نشه یانو ته سمه لاره وښیې ..

دنارینه وو ډیره اودښځو ویښتان !

لکه څنګه چی دسرو ویښتان دښځي لپاره ښائست دی دغه رنګه دنارینه وو لپاره ډیره ښائست دی ځکه ښځوته ډاحکم سوی دی چی ویښتان دی په خپل حالت پریږدی او له خریولو څخه منع سوی دی په نسائی شریف کې له علی کرم الله وجهه څخه روایت سوی دی (نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم ان تحلق المرأة رأسها) رسول الله ﷺ دښځو دسرخریل منع کړی دی ،، او نارینه ته دسرپه خریلو او پریښودلو کې اختیار دی مګر د الاربښوونه یې ورته کړی ده چی نارینه دې خپل ویښتان داسی نه پریږدی چی له ښځوسره یې مشابهت راسی بلکې دنارینه دو ویښتانو یې خپله اندازه ټاکلی ده چی ترهغه به تیری نه کوی یعنی دغوږو ترنرمی پوری به وی یابه تراوږو پوری رسیږی په سنن ابی داؤد کې له ابن حنظله ﷺ څخه روایت سوی دی (قال النبی صلی الله علیه وسلم نعم الرجل خریم لولاطول جمّته واسبال ازاره فبلغ ذلک خریما فأخذ مشفرة فقطع بها جمته الی اذنیه ورفع ازاره الی انصاف ساقیه) ژباړه : رسول الله ﷺ وفرمایل چی خریم ډیر ښه سړی دی که دهغه دسرو ویښتان تراوږو تیرنه وای او دده پرتوګ یا لنګ ترپنډیو اوږدنه وای کله چی دا خبره خریم ﷺ ته ورسیده نوهغه سمدستی غچی راواخیسته او ویښتان یې له غوږو یو حال پریکړل او لنګ یې تربجلکو لوړ کړ ..

او دسرخریونکی ته داحکم سوی دی چی که دسرخریل غواړی نو ټول ویښتان دی وخروی دااجازه یې نه ده ورکړی چی څه پریږدی او څه وخروی په صحیح مسلم کې له عبدالله بن عمر ﷺ څخه روایت سوی دی (ان النبی صلی الله علیه وسلم رأی صبیاً ترک بعضه فنهاهم عن ذلک وقال احلقوا کله او اترکوا کله) ژباړه : رسول الله ﷺ یو ماشوم ولیدی چی دده دسریو څه خریل سوی او نورپاته وو نبی کریم ﷺ خلک له دې منع کړه او حکم یې وکې چی یا خو ټول سرخروی او یا ټول ویښتان پریږدی .. او په صحیح بخاری کې له عبدالله بن عمر ﷺ څخه روایت سوی دی (سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم ینهی عن القزع قال عبیدالله والقزع ان یترک بناصیة شعر ولیس فی رأسه غیره وکذلک شق رأسه وهذه اوهذا) ژباړه : ماله رسول الله ﷺ څخه اوریدلی دی چی له قزع څخه یې منع وکړه عبیدالله ویل چی قزع دې ته وایې چی یواځی دتندی ویښتان پریښودل سی او نور سرو خرول سی یا دسرپه شاوخواکې ویښتان

پرېښودل سی او کلکۍ یې وخریل سی ،، له دې څخه منع سوی ده ځکه په دې کې له
یهودوسره مشابهت راځی لکه چی دسنن ابی داؤد په حدیث کې ددې تصریح سوی ده (
فان ذلک زیّ الیهود) یعنی داسی هیئت اوشکل له دوئ سره ورته والی دی اوکله چی
داکار دماشومانو لپاره ناروا سو نودلویانو لپاره په طریقه اولی سره ناروادی اودغه رنګه
دسرپه ویښتانو کې له عیسایانوسره مشابهت هم ناروادی الله تعالی دنارینه اوښځی
پیدا ښت یوله بل څخه بیل کړی دی دهریوه طبیعت اومزاج یې بیل بیل جوړکړی دی
ښځوته یې نازکه څیره اوداولادراوړلوچینه ورکړی ده نوځکه یې دوئ ته ښائست
اودسرو ویښتان ورکړی دی اونارینه یې حاکمان اوامیران جوړکړی دی اونارینه ته یې
توان اوقوت ورکړی دی اوددوئ شکل اوهیئت یې داسی جوړکړی دی چی له هغه څخه
دبدبه مخورتیا ښکاره کیږی په دې وجه الله تعالی دنارینه په مخ باندی ږیره اوبریتونه
پیدا کړی دی اوددوئ په اندامو کې یې طاقت اوسختی ایښی ده اوددوئ په خبروکې
اولهجه کی یې سخت والی پیدا کړی دی اوددوئ په مزل کې یې دلاوری ایښي ده
اوددوئ په زړوکې یې داسی فکر ایښي دی چی ددوئ له شان اوشوکت سره مناسب وی
اودښځوپه فطرت کې یې نازک والی ایښي دی اودولادت اوماشوم ته دتی ورکولو
اواولاد دپاللو مینه یې ددوئ په زړوکې ایښي ده له همدې کبله ترننه پوری هیڅ یوه
هیواد یواځی دښځوفوځ نه دی جوړکړی ځکه دفوځ لپاره دلاوری په کارده نه نازکوالی
لکه څنګه چی الله تعالی نارینه اوښځه په خلقت او طبیعت کې سره بیل کړی دی له همدې
کبله په اسلامی شریعت کې حکم سوی دی چی نارینه دی له ښځوسره مشابهت نه کوی
اونه دې ښځی دنارینه ووپه څیرځان نه جوړوی ددې لپاره چی دفطرت دقانون مخالفت
رانه سی اویوه نوعه دبلی نوعی خاص شیان غوره نه کړی مثلا اسلام نارینه ته داحکم
کوی چی ورېښمینی اوښائسته جامی چی په ښځوپوری خاص دی هغه دې نه کاروی
اوګینه دې نه کاروی جوغه دی نه ایږدی اوبنګړی دی نه په لاس کوی اونه دې سور رنګ
جامه اغوندی اونه دې دښځو په څیرتک کوی اونهدې ږیره خروی بلکې ږیره به په خپل
حالت پرېږدی اوبریت به پریکوی اوږیره غټول اوبریت پریکول دټولو انبیاء علیهم السلام
سنت دی اودفطرت غوښتنه هم همداده ..

درسول اللهﷺ په وخت کې مجوسیانو اورعبادت کونکو دفطرت خلاف کار کوی بریت به
یې غټول اوږیره به یې پریکوله یا خروله په دې وجه رسول الله صلی الله علیه وسلم

مسلمانانو ته حکم وکی چی تاسو له مجوسیانو سره مخالفت کوی ږیره پریږدی او بریتونه کوچنی کوی ،، په صحیح مسلم کې له ابوهریرة ﷺ څخه روایت سوی دی: (قال رسول الله صلی الله علیه وسلم جزوالشوارب وارخوا اللحی وخالفوا المجوس) ژباړه : بریتونه پریکوی او ږیره غټی کړی او د مجوسو مخالفت وکوی ..

په احادیثوکې بی شمیره ځایونه راغلی دی چی د ږیری غټول او د بریتو پریکول د انبیاء علیهم السلام سنت دی او د فطرت له کارو څخه دی فطرت ددې غوښتنه کوی چی د کوچنی او غټ نارینه او ښځی په مینځ کې فرق وسی نو دبیلیدلو یو اځنی لاره داده چی نارینه ږیره پریږدی او بل داچی ږیره د نارینه ښائست هم دی او دهیبت او عزت نښه هم ده که غواړی نو تاسو خپله ازموینه وکړی هغه داسی چی دیوه عمردوه ځوانان اودوه سپین ږیری راولی په دوئ کې د ږیرو والاویوی خواته ودروی او بی ږیری بلی خواته ودروی او په یوه ځل دواړو ته وګوری تاسوته به معلومه سی چی کوم خلک ښائسته ښکاری او کوم بدښکاری اودغه ویښتانو والا ښځه په ښائست کې څومره زیاتی معلومیږی ترهغو ښځوچی ویښتان یې پریکړی وی دغه رنګه ږیری والاترخپل همزولی ږیره خریونکی ډیر ښائسته اوعزتمند ښکاریږی که څوک غواړی ازموینه دی وکړی په پوهنتون کې یو شمیر دیندار ه هلکان ږیره پریږدی داځوان هلک تر ږیره خریونکی همزولی ډیر ښائسته ښکاریږی .. یادلندن اوجرمنی داسی دوه همزولی ځوانان سره ودوره چی ددوئ ږیره اوس تازه شپږمیاشتنی راغلی وی دوه تنه دې خپله ږیره پریږدی بیادې ترشپږمیاشتی وروسته په دوئ کې یوځوان ږیره وخروی او بل دهغه همزولی دی ونه خروی نوپه دې وخت کې دې دواړه ځوانان سره ودرول سی اوورته ودې کتل سی چی په دوئ کې کوم یوډیر ښائسته معلومیږی ستایوځل کتل به خپله داپریکړه کوی چی ربښتیاهم ږیره ډیر لوی نعمت اوښائست دی اوپه ږیره کی چی کوم ښائست شته هغه په خریلوکې نسته نولکه څنګه چی دښځولپاره دسرویښتان اوچوټۍ دښائست سبب دی دغه رنګه دنارینه وو لپاره ږیره دښائست سبب دی اوکه دښائست اړتیانه وی نوبیاخودی ښځی هم سرونه وخروی .. داروپاپه اړه یوه قصه درته کوم هغه داسی چی یووخت په اروپاکې ښځودافکروکي چی موږبایدسرونه وخروو ددې لپاره چی ددماغ بخاروروزی موږبه هم دنارینه وو په څیرروغی جوړی اوقوت مندی سو دې ښځوچی کله څو ځلی خپل سرونه وخریل نودد وئ ږیری راوختی وروسته یې بیاسرخریل پریښودل ...

مسئله : یوشمیرفقهاء کرام دمعمی په ډول لیکلی دی چی داراته وویاست چی د کومی ږیری خریل واجب دی ؟ ځواب یې لیکلی دی چی د ښځی که ږیره راسی نو دهغې خریل واجب دی

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم لباس او جامه !

درسول الله صلی الله علیه وسلم لباس ډیر ساده او معمولی لباس وو غریب او بی وزله ژوندیې وو ډیروخت دبه نبی کریم ﷺ څادر او کرتی او چپنه او شړی کې پیني لګیدلی وی،، دنبی کریم ﷺ شنه جامه خوښه وه خودنبی کریم ﷺ جامه به ډیر وخت سپینه وه

پټو :... یمنی پټو چی په هغه باندی شنی او سری لیکی کرښی وی دنبی کریم ﷺ ډیر خوښ وو چی دبرد یمانی په نامه سره مشهوروو له خاص سره رنګه څخه یې منع کړی دی

خولی :... داسی خولۍ به یې وه چی په سرپوری به موښتی وه او لوړه خولۍ یې هیڅکله نه کاروله (یعنی داسی خولۍ یې نه وه چی جګه ولاړه وی)

لنګوټه :... رسول الله ﷺ به دپټکی څخه لاندی خولۍ پرسرکوله او ددې ټینګاریې کوی نبی کریم ﷺ فرمایلی دی چی زموږ او دمشرکینو دلنګوټو په مینځ کې توپیر دادی چی موږ په خولیو باندی لنګوټه تړو او دوئ یې په لوڅ سرباندی تړی (ابوداوُد)

نبی کریم ﷺ چی به کله لنګوټه تړله نوشمله به یې ددواړو اوږو په مینځ کې پرېښودله او کله به یې راسته خواته او کله به یې چپه خواته اړوله او کله به ترزنه لاندی ول اړوی په حدیث شریف کې راځي چی نبی کریم ﷺ وفرمایل : چی الله تعالی دبدر په غزا او دحنین په غزا کې زمادمرستې لپاره داسی ملائکه وی راکښته کړی وی چی لنګوټی یې تړلی وی چی ددوئ یادونه په قرآن کریم سوی ده ﴿یُمْدِدْکُمْ رَبُّکُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِکَةِ مُسَوِّمِینَ﴾ (۱۲۵ آیت سورة آل عمران)

پرتوګ :... په حدیث شریف کې راغلی دی چی نبی کریم ﷺ دمنا په بازارکې پرتوګ ولیدی ډیر یې خوښ سو اووې فرمایل چی په پرتاګه کې دلنګ په نسبت پرده زیاته ده هغه یې رانیوی مګر استعمالول یې ثابت نه دی

قمیص :... قمیص دنبی کریم ﷺ ډیرخوښ وو پرسینه باندی به دقمیصه ګریوان وو کله کله به دهغه تنۍ خلاصی پاته وی

لنګ :... دنبی کریم ﷺ ټولی جامی تربجلکو لوړی وی په ځانګړی ډول دده مبارک لنګ به دپونډۍ ترنیمایې پوری وو

موزی :... نبی کریم ﷺ به موزی هم استعمالولی او مسح به یې هم پرکوله ..

نیالی : دنبی کریم ﷺ نیالی یا توشکه له څرمنی جوړه وه چی دخورماله پوستو کوډکه سوی وه او ډیروخت به نبی کریم ﷺ په چټایې ویدیدی همداد نبی کریم ﷺ بستره اوداړام ځای وو

ګوتمۍ :... دنبی کریم ﷺ په لاس مبارک دزروګوتمۍ وه کله چی رسول الله ﷺ دروم او حبشه پاچانجاشی اونورو پاچهانوته داسلام دعوت لیکونولیږلو اراده وکړه نوصحابه کرام ﷺ ورته وویل چی پاچهان له مهرپرته لیک داعتبار وړ نه بولی ځکه نبی کریم ﷺ

دزرو ګوتمۍ جوړه کړه چې په هغې کې درې لیکې وې په لاندې لیکه کې محمد په دویمه کې رسول په لوړه لیکه کې الله لیکلی وو او په دې ګوتمۍ به یې لیکونه ټاپه یا مهرکول ..
چوټې: درسول الله صلی الله علیه وسلم دچپلې په څیرچوټې وې چې لاندې یې یوتلې اولوړې دوې تسمې تارونه وو په هغوکې به یې ګوتې مبارکې بندولې (زرقانی جلد ۵/ص/۴۵)

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم خرقه مبارکه!

قال الله تعالی ﴿يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ﴾(۱) ﴿قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا﴾(۲) سورة المزمل) وقال الله تعالی ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾ (۱) ﴿قُمْ فَأَنذِرْ﴾ (۲) ﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ﴾ (۳) سورة المدثر)

درسول الله صلی الله علیه وسلم توره چپنه وه چې له وړیو جوړه سوې وه په هغې کې به پینې لګیدلې وې ودې چپنې ته خرقه هم وایې دوړې توره شړې چې په هغې کې پیوندونه یا پینې لګیدلې وې دانبیاء کرام علیهم السلام سنت دی چې وروسته بیا اولیاء الله او فقیرانو ته په میراث پاته سوې دی خو افسوس چې نن داسنت له دنیا څخه کډه کړې صوفی ته څکه صوفی وایې چې وړینې جامې به یې اغوستلې اودانبیاء علیهم السلام په سنت باندې یې عمل کوی اودنیاته یې درې مغلظ طلاق ورکړې وو اوله دنیا به بی بیغمه وو اودپاچهی جامې به یې ددې غریبۍ په بدل کې هیڅ هم نه ګڼلې

قال ابن مسعودؓ کانت الانبیاء یرکبون الحمر ویلبسون الصوف ویحتلبون الشاة رواه الطیالسی وعنه صلی الله علیه وسلم قال کان علی موسی یوم کلمه ربه کساء صوف وکمة صوف وجبة صوف وسراویل صوف وکانت نعلاه من حمار میت (رواه الترمذی وقال غریب والحاکم وصححه علی شرط البخاری (زرقانی جلد ۵/ص/۱۶)

ژباړه : عبدالله ابن مسعودؓ ویلی دی چې انبیاء علیهم السلام به په خروباندې سپریدل اووړینې جامې به یې اغوستلې اودپسواوبزوشیدې به یې لوشلې دارروایت ابوداؤدطیالسی راوړی دی رسول اللهﷺ فرمایلی دی چې په کومه ورځ موسیؑ له الله تعالی سره خبرې کولې په هغه ورځ یې دوړې جامه اغوستې وه اوخولۍ یې هم له وړیو جوړه سوې وه اوچپنه یې هم دوړیو وه اوپرتوګ یې هم له وړې څخه وو اوڅپلۍ یې دمړه خره له څرمنې څخه جوړسوې وو داحدیث ترمذی روایت کړی دی اوویلی دی چې داحدیث دبخاری په شرط باندې صحیح دی (۱)

ابوبردة بن ابی موسی اشعریؓ روایت کوی چې یوه ورځ عائشه صدیقهؓ دوړیو یوه کمپله چې وهغې ته پینې لګیدلې وې اویوپیړاوایستی موږته یې وښودی اودایې وویل چې نبی کریمﷺ په همدې دوو جاموکې وفات سوی دی ، دعائشه صدیقهؓ هدف دنبی کریمﷺ ساده ژونداودعاجزی اوفقیری ښودل وو چې دنبی کریمﷺ ژوندداسې وو (رواه البخاری فی فرض الخمس واللباس ومسلم وابوداؤد والترمذی وابن ماجه (۲)

(۱) زرقانی جلد ۵/ص/۱۶) ——— (۲) زرقانی جلد ۵/ص/۲۵)

او د الله تعالی په دې نرم خطاب یعنی ﴿يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ﴾ او ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾ ودې ته اشاره دی چې د الله ﷻ په دربارکې شرې، او چپنه ډیر خوښ لباس دی چې دډې جامې په عنوان سره یې نبی کریم ﷺ ته خطاب وکی په دې وجه شاه عبدالعزیز قدس سره لیکلی دی چې د اولیاء الله په نزد سورة مزل ته سورة الخرقه وایې چې په هغه کې دخرقه (چپنه) آداب او شرائط یاد سوی دی تفسیرعزیزی وګوری.

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم جامه دابراهیم ﷺ او اسماعیل ﷺ په څیر جامه وه معاذالله دقوم او وطن جامه نه وه !

دنبی کریم ﷺ جامه اوژوند معاذالله معاذالله دقومیت او وطن دپیروی په نیت نه وو یلکې دالله تعالی په وحی او ښوونی سره وو په عربوکې له پخوا څخه دحله یعنی څادر اولنګ دودا او دستورو و داسماعیل ﷺ هم همدا جامه وه لکه چې له عمرفاروق ﷛ څخه روایت سوی دی چې هغه دازربایجان وعربو ته دجامی داغوندلو ترغیب وکی اوورته وې ویل چې داستاسو دپلار اسماعیل ﷺ جامه ده (امابعد فاتزروا وارتدو علیکم بلباس ابیکم اسمعیل وایاکم والتنعم وزی العجم)

ژباړه: لنګ اوڅادر اغوندی، او دخپل پلار اسماعیل ﷺ جامه پرځان لازمه کي اودښه ژوند لنګ او دعجمو له جامي څخه ځانونه وساتي

معاذالله دنبی کریم ﷺ جامه یاژوند تیرول دقوم په پیروی او متابعت نه وو بلکې دالله په لارښوونه او دالله ﷻ په حکم سره وو دقوم دعقائدو او اخلاقو او اعمالو او عباداتو او راکړه ورکړه دټولو په اړوند ضروری لارښوونی او حکمونه جاری کړه تردې چې دبولو او متیازو آداب هم دوئ ته وښودل ..

دژوند او دآخرت یوه داسی څانګه نسته چې دهغې په اړه دالله ﷻ رسول ﷺ ته غیبی اشاره او یې الهام نه وی داهیڅ امکان نه لری چې نبی ﷺ دعامو خلکو ددود او رواج پیروی وکړی رسول الله ﷺ دجامی په هکله حکمونه جاری کړی دی چې فلانی رنګه جامه روا ده او فلانی حرام تردی چې دمسلمان او دکافر په جامه کې بیلوالی راغلی او بی شمیره احادیثو نبویه ووسره ثابت دی چې نبی کریم ﷺ له کافرانو یهودا و نصارا وو سره له مشابهت اوورته والی څخه منع کړی ده او ددوئ دمخالفت حکم یې کړی دی او په کومه جامه چې فخرا ولویې او اسراف او عیش او عشرت راځی هغه یې منع کړی دی او هغه جامه یې منع کړی ده چې دالله ﷻ ددښمنانو سره دمشابهت سبب جوړیږی مشرکینو به واړه اوغټ وریښم کارول نبی کریم ﷺ دهغو له کارولو څخه منع وکړه مشرکینو به لنګ دتکبر او لویی په ډول تړپنډیو کښته کړی وو مګرنبی کریم ﷺ دانارو او ګروزی دډیرو ښائسته جامو کارول یې دنارینه لپاره منع کړی دی چې دلویی او عیش او اسراف څه شک او شبه

هم پاته نه سی مشرکینوبه په لوڅ سر لنګوټی تړلی مګر نبی کریم ﷺ پرخولۍ باندی دلنګوټی تړلوحکم کړی دی(فرق مابیننا وبین المشرکین العمائمُ علی القلانس) زموږاودمشرکینودلنګوټو توپیردادی چی موږپه خولیوباندی لنګوټی تړواودوئ یې پرلوڅ سرتړی ..

دغه رنګه نبی کریم ﷺ دمسلمانانو اوکافرانوپه جامه اوبدن کې بیل والی راوستی په صحیحینوکې راغلی دی چی نبی کریم ﷺ وفرمایل (خالفوا المشرکین اوفروا اللحی واحفوا الشوارب) له کافرانوسره مخالفت وکوی ږیری غټې کړی اوبریتونه کوچنی کړی یعنی خپل شکل اوهیئت اوصورت دکافرانوپه څیرمه جوړوی ستاسوناسته ولاړه له کافرانوبیلیدل په کاردی په مسند احمداوسنن ابی داؤدکې له عبدالله ابن عمرؓ څخه روایت سوی دی (قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من تشبه بقوم فهومنهم) ژباړه : رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی چاچی له یوقوم سره مشابهت اوورته والی غوره کي نوهغه به له هغه قوم څخه شمیرل کیږی ،، علامه قاری ددې حدیث په وضاحت کې وایې چی دمن تشبه حدیث څخه په جامه اوښکاره کاروکې ورته والی اومشابهت کول مراددی پټواخلاقو اوخویوته مشابهت نه وایې بلکې هغه ته تخلق وایې ..

اوپه مسلم کې له عبدالله ابن عمروبن العاصؓ څخه روایت سوی دی چی نبی کریم ﷺ فرمایلی دی (ان هذه من ثیاب الکفار فلاتلبسها) داد کافرانوپه څیر جامې دی نوځکه یې مه اغوندې له دې ټولواحادیثوداخبره ثابته سوه چی درسول الله صلی الله علیه وسلم جامه ناسته ولاړه دالله ﷻ په لاربښوونه اوپیروی وه نه دقوم اووطن په پیروی وه نبی کریم ﷺ که بالفرض والتقدیر په لندن یاجرمنی یاامریکاکې رالیږل سوی وای نوپه هغه ځای کې به یې هم دلندن اوامریکادځناورو اصلاح کوله لکه چی دمکی دناپوهانواصلاح یې وکړه اوددوئ شهوت پرستی به یې دخدای ﷻ په عبادت بدلوله اوددوئ بی حیایې به په پرده بدلوله اوددوئ بی حیایې په پاک لمنی اوحیاء اوشرم بدلوله نوځکه یوشمیر ناپوهان اوکم عقله ډیموکراسان دډیموکراسی دمذهب پلویان اودجمهوریت عاشقان دافکرکوی چی معاذالله که نبی کریم ﷺ په لندن یاجرمنی یاامریکاکې رالیږل سوی وای نودغرب رسم اورواج به یې خپل کړی وای نودادیوویرونکی اومحکوم اومریي اوکم عقلی اوډیری ناپوهی تاثیردی چی ددې حقیقت پرته له لیونتوب بل څه نه سی کیدای نبی ﷺ دالله ﷻ دامرتابع وو ﴿قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِن تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ (۱۵آیت سورة یونس) معاذالله نبی ﷺ دقوم اووطن تابع نه وی بلکې قوم ته دخپلی پیروی بلنه ورکوی اوپه صبغة الله دالله ﷻ په رنګ کې دوئ رنګوی ﴿صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ﴾ (۱۳۸آیت سورة البقرة)صبغة الله دالله ﷻ په خوښ رنګ

کې د مسلمانانو د ژوند رنګ کیدل په بنیادي ډول سره په دې پورې تړلی دی چې مسلمانان د الله ﷻ د دښمنانو یهودو او عیسایانو د شکل او هیئت اوناسته ولاړه او جامه او خوراک او هر څه کې سره بیل سی د دوئ له ورته والی څخه پرهیزوسی د دې لپاره چې د ژوند په هره څانګه کې د کفر له بیزاری او له کافرانو څخه ښکاره بیلوالی ژاسی او ایمانی رنګ د مؤمن په ژوند کې له هری خوا ښکاره سی د دې مقصد د ښه روښانه کولو لپاره یو څو الفاظ لوستونکو ته وړاندی کیږی چې د هغه عنوان دی (التنبه علی مافی التشبه) یعنی له کافرانو سره د مشابهت مسئلی ته یوه لنډه کتنه :

التنبه علی مافی التشبه (یعنی له کافرانو سره د مشابهت مسئلی ته یوه لنډه کتنه !

ټول ثنا او صفتونه الله ﷻ لره دی چې د اخبره ثابته سوه چې د رسول الله ﷺ جامه لنګ او څادر او شړی او لنګوټه ناسته ولاړه د اټول د خپل نیکه اسماعیل ؑ په پیروی او اقتداء وو معاذالله د مکی د مشرکینو او د قوم او وطن په پیروی او مشابهت نه وو نو د امناسبه خبره ده چې د حق غوښتونکی د دې خبری د ښه تحقیق او څیړنی لپاره د مشابهت د مسئلی په حقیقت باندی ځان خبر کړی موږ به په دې هکله یو څو لنډی خبری راوړو ځکه د مشابهت مسئله د اسلام له مهمو مسائلو څخه دی چې په هغې باندی د اسلام ډیر حکمونه د منلو وړ ګرزی همدا وجه ده چې کوم خلک د غرب د اخلاقو مینان دی او د غرب په ډالرو مست دی او د اسلامی احکامو له حدودو او بند څخه آزادیدل غواړی د دوئ ترټولو لومړی ګوت نیونه د اسلام پر دې مسئله د مشابهت باندی کوی دوئ خپل پوره کوښښ کوی چې د مسلمان او عیسایی باید یوه جامه وی د دې لپاره چې په راتلونکی د دوئ لپاره لاره پاکه سی او د غه د اسلام دعوه کونکی غواړی چې اسلامی جامه د غرب په جامه کې ورننګول سی په نامه خو مسلمان یاد یږی مګر په ژوند او ناسته ولاړه او هیئت او شکل او عقیده او جامه خوراک او څښاک کې یو انګریز یا امریکایی جوړ سی .

په اسلامی شریعت کې له کافرانو سره د مشابهت مسئلی ته ځانګړی اهمیت ورکول سوی دی چې د اله بی شمیره آیاتو او احادیثو څخه ثابت دی په دې وجه د تفسیر او حدیث او فقه او عقائدو هیڅ د اسی کتاب نسته چې د مشابهت د مسئلی بیان نه وی پکی سوی فقهاء او متکلمینو د مشابهت مسئله له اسلام د اوښتو (یعنی مرتد) په باب کې راوړی ده چې مسلمان په کومو شیانو له اسلام وزی او خارجیږی او د اسلام له پاکی دائری څخه وزی له هغو مسئلو څخه یوه تشبه بالکفار هم ده او د دې مسئلی خپلی خپلی درجی او مرتبی دی او د هری درجی یې بیل بیل حکمونه دی د او و می پیړی لوی عالم شیخ الاسلام حافظ ابن تیمیه حرانی رحمه الله متوفی سنه ۷۲۸ هجری د دې مسئلی د تشبه حقیقت د روښانه کولو لپاره یو کتاب جوړ کړ چې نوم یې دی (اقتضاء الصراط المستقیم مخالفة اصحاب الجحیم) په د غه کتاب کې د مشابهت د مسئلی بیلا بیل ډولونه بیان سوی دی د کتاب او سنت

اودعقل اونقل په رڼاکې خبرې سوي دي اودکتاب اوسنت په نصوصويې روښانه کړي دي چې ددين اودنيا هيڅ يوه داسې څانګه نسته چې هلته دې سپڅلې شريعت دکفراوشرک له مردارۍ اوتيارو څخه دمشابهت څخه دساتلولپاره خپلودوستانوته حکم نه وي کړي اودايې ثابته کړې ده چې داسلام غوښتنه داده چې يهوداونصاراوو له مشابهت څخه ځان وساتل سي ددوئ په څيرېتلون اونيکټايې ونه تړل سي

نن دغرب په پرمختګ سره دافتنه عامه سوې ده اودينې علماؤخپله پوره توجه ودې ته وکړه خواوس دفتنوپه دورکې دمشابهت پرمسئله باندې يوداسې پوره کتاب نه دی ليکل سوی چې په هغه کې ددې مسئلې په ټولواړخوباندې منظم اومرتب اومدلل اوپرلپسې خبرې سوې وي اوپه دې سره دشک اچونکودغرب دمريانو اووسوسه اووهم کونکوشک اووهم ليرې سي چې ترهغه وروسته چاته دخولې پرانيستلوجواز نه وي پاته سوی نوالحمدلله دادينې فريضه زموږګران دوست محترم لوی عالم مولاناقاری حافظ محمدطيب صاحب ددارالعلوم ديوبندمهتمم حفظه الله تعالی په قلم سره آداء سو جزاه الله تعالی عن الاسلام والمسلمين خيراً

نوموړی د (التشبه فی الاسلام) په نامه يوکتاب په دووبرخوويشلی دی لومړی دمشابهت دمسئلې په څيړنه اوپلټنه کې بې مثال کتاب دی اوربښتياهم مثال نه لري مولانااشرف علی تهانوی قدس الله سره ددې کتاب په اړوندويلي دي (بعدالحمدوالصلاة دې احقرداړساله ټکی په ټکی وکتله په هرټکی سره يې په زړه کې خوشالۍ اوپه سترګوکې رڼازياتيدله دمشابهت دمسئلې داسې پوره اوتفصيلي اوله دلائلوسره ليکل سوی کتاب مانه دی ليدلی وکومورازوته چې دذهن ورتګ احتمال هم نه وو هغه نوموړي ښکاره بيان کړي دي له مخکې شکونواوشبهوڅخه ازاله وسوه الله تعالی دې دارسله فايده منده اومقبول وګرزوي اوپه هغه پاکوخبروکې داخله کړي چې دهغوپه اړه (اليه يصعدالکلم الطيب) ويل سوي دي اودرسالې ليکونکي دي په هغه ټولې کې داخل کړي چې ددوئ په اړه ﴿وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَىٰ صِرَاطِ الْحَمِيدِ﴾ (۲۴آيت سورة الحج) ويل سوي دي ، انتهی له همدې کبله دلوستونکوپه وړاندې غوښتنه کيږي چې که مودمشابهت دمسئلې پوره څيړنه اوتحقيق په کاروي نوالتشبه فی الاسلام رسّاله وګوري په دې وخت کې داناچيزبنده په ډير کوتاه ډول سره دامسئله وړاندې کوي چې دهغې ډيره برخه داقتضاء الصراط المستقيم والتشبه فی الاسلام څخه رااخيستل سوې ده اوپه ډيروځايوکې دمولااشرف علی تهانوی قدس سره دبيلابيلو نصيحتواوخبروچې دمشابهت په اړه سوي دي کوم امورچې ترنظرتيرسوي دي هغه هم په همدې لنډليک کې داخل سوي دي ددې لپاره چې درانه لوستونکي لپاره دسمې لارې دښودلوسبب سي ،، فاقول وباالله التوفيق وبيده ازمة التحقيق

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم !

په حدیث نبوی کې راغلی دی (بدأ الاسلام غریبا وسیعود غریباً فطوبی للغرباء)
اسلام په پیل کې غریب وو بې یاره اومرستندویه وو هیڅ ملګری یې نه وو دخلافت راشده په وخت کې دلمراوسپوږمۍ په څیروځلیدی اودقیصراوکسری دحکومت له رانسکورولو وروسته روښانه سو اوپه خپل ساده ژونداودالله ﷻ په عبادت سره ابادوو چې دقیصراوکسری دوې لوی امپراتوری یې ترپښولاندی کړی قیصر اوکسری له پر مختګ اودبدبې سره سره له فراخي ځمکي وشړل سوچې ټولې نړۍ یې ننداره وکړه دنبی کریم ﷺ دلس کاله غزاګانو اوبیادابوبکرصدیق ﷠ اوعمرفاروق ﷠ لس کاله پرلپسې دجهاداوبریالیتوب غیبی مرسته وسوه چې ترزرو کالوپوری دځمکی پرمخ باندی اسلام واکمن وو اوداسلام پرمختګ اومعاشره ددنیاپه هرکوټ ګوټ کې برلاسی وه ددنیاقومونواسلامی ژونداوپرمختګ دځان لپاره دعزت سبب ګڼی دعباسیه خلفاء په وخت کې دعلم اوحکمت بازار ګرم وو اوکسب اوکار دنړۍ لوړپوړ ته رسیدلی وو اوداروپااوسیدونکی په هغه وخت کې یوناپوه اووحشی قوم وو دوئ له مسلمانانوڅخه علم اوحکمت زده کړ اودکسب اوکارپرمختګ اوژوندسبق به یې له مسلمانانوزده کوی اودنیادپرمختګ په لوری ولاړه تردې مهال وروسته چې کله داسلامی حکومتو مشران دحکومت په نشه کې مست سو اودعیش اوعشرت ښکارسو دمیر جعفراومیرصادق په څیرمنافقان ددوئ واکمن سو (لکه نن چې په افغانستان کی دامریکامزدوران دی لکه برهان الدین ربانی ،صبغت الله مجددی، عبدالرب رسول سیاف ، لوی ګوډاګي حامدکرزی . ګلبدین حکمتیار . اوداسی نورتریادولوزیات دی) مترجم) نوتنیجه داسوه چې اسلام حکومتونه دګړنګ پرغاړه ودریدل اوداسلام ترلاس لاندی قومونه دقدرت پرسرراغله اوپه خپله بدعملی اوبداخلاقی سره پاچهان مریان اومریان پاچهان سو تریوڅه وخت خومسلمانانوته دخپل سپکاوی اودلاسه تللی عزت اوبدلون احساس وسو مګر ورو ورو مسلمانانوددوئ دژونداوتمدن ناسته ولاړه ومنل خبره ودې ته ورسیده چې داسلامی ملکونواوسیدونکی دنورو په ژوندکې رنګ سو چې دخپل اوپردی مسلمان اوکافر په ښکاره هیڅ توپیرنه سوپاته اودنبی کریم ﷺ دارشادمطابق سیعودغریبا اسلام بیرته دلومړۍ دوری په څیربیاغریب اوبې کسه اوبې یاره اومرستندویه سو (اناالله وانااليه راجعون) ددې وجه دانه دی چې په اسلامی ټولنه کې کومه خرابی یاکوتاهی وه اوپه نوی ډیموکراسی کی ښه صفتونه اوښه اخلاق اوښائست وو بلکې ددې وجه داده چې دنوی ټولنی بستره په نفسانی خواهشاتو اومزو اوچړچواو خوندواوپه نوم اوښودنی اوفخرباندی خپره سوه اودقوت اودبدبې په سیوری کې ددې

پالنه کیږي چې طبعاً دنفس داشیان ډیر خوښ دي اوداسلامي ژوندبستره په سادګی اوعاجزي اوتقوی اوپرهیزګاري اودالله ﷻ په عبادت اودنفس په مقابله کې خپره سوی وه چې هغه دنفس نه خوښیږي ابوبکرصدیق رضی الله عنه اوعمرفاروق رضی الله عنه داسي امیران اوحاکمان وو چې ددنیاترټولو ځواکمن قوتونه قیصر اوکسری هم له دوئ څخه ویریدل اوبلې خواته دیني ښوونکي هم ووشړي به یې اغوستل اودمسجدامامان به هم وو خلکوبه دوئ ته کتل اوخپل دین به یې سم صحیح کوی

دالله تعالی قضاء اوتقدیر دی لکه څنګه چې الله ﷻ عادیانواوثمودیانواوفرعون اوهامان ته دیوڅوشپولپاره واک ورکړی وو دغرب ودې لندغروته چې کله داواک ورکړل سو دوئ سمدستي په نفساني خواهشاتودخلکوروزنه پیل کړه اوپټ شهوت پرستان رانښکاره سو اوښکاره خبره ده چې له کوم شئ سره چې زور اودبدبه اودحکومت سرپرستي ملګری وی نوساده اوعام طبیعتونه په هغه کې جذب کیږی خصوصاًیاپه داسي ټولنه کې چې نفساني خواهشاتوته آزادي هم ورکول سي اودحکومت دسرپرستي په وجه دهغه په لاس ته راوړلوکې هیڅ مانع هم نه وی نوییشکه داسي ټولنه دالله ﷻ دمخلوق لپاره یوه لویه فتنه دی ،، افسوز چې نن صبامسلمانان هغه خواته دسیل په څیر روان دی اوکوم قومونه چې ددوئ ترمشرانواواسلافولاس لاندی وو په هغوئ پسی له شامنډی وهی اودخپلومشرانوخویونه اوعادتونه اوددوئ جامه پریږدی او ورځ تربلی دګمرهانواوګمراه کونکویعنی دیهودو اونصاراوو سره مشابهت خوښوی

دحیرانتیاوړخبره دادی چې دمشرق رڼا دمغرب په تیاره بدلوی اې زمامسلمانانو وروڼو دادنیاتریدونکی سرای دی ﴿وَتِلْكَ الأيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَاء وَاللهُ لاَ يُحِبُّ الظَّالِمِينَ﴾ (۱۴۰آیت سورة آل عمران) کوم پرمختللی قوم چې دانبیاء علیهم السلام په مقابله کې ﴿فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ﴾ (۱۵آیت سورة فصلت) څوک ترموږډیر ځواک من شته ناری ووهلی اوپه پرمختګ اوآبادی کې په دیناکې پرمخ ولاړل لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا﴾ (۹آیت سورة الروم) ﴿الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ﴾ (۸آیت سورة الفجر اودالله تعالی دراليږل سوی پیغمبرانو(ع)په جامه ، لنګوټه ، اولنګ اوشړی پوری مسخروکولو انجام داسو چې ټول تباه اوبربادس ﴿وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ﴾ (۶) ﴿سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُوماً فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ﴾(۷) ﴿فَهَلْ تَرَى لَهُم مِّن بَاقِيَةٍ﴾ (۸)آیت سورة الحاقة). ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزاً﴾ (۹۸آیت سورة مریم) دهیچانوم اونښان پاته نه سو څوک الله تعالی په اوبوکې غرق کړه اوڅوک یې په ځمکه ننه ایستل اوڅوک یې په چیغه سره هلاک کړل ﴿وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ أُوْلَئِكَ الْأَحْزَابُ﴾(۱۳) ﴿إِن كُلٌّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابِ﴾(۱۴) آیت سورة ص)

اوس خپلې خبرې ته راځو ! او دمشابهت له کفارو سره حقیقت درته بیانه وو !

اوس زه په لنډوټکوکې دمسلمانانو په خدمت کې دمشابهت دمسئلې حقیقت وړاندې کوم او دمشابهت حقیقت روښانه کوم امید دی چې مسلمانان به دا په غور سره ولولي (ان اریدالاالاصلاح مااستطعت وماتوفیقی الاباالله علیه توکلت والیه انیب :

دمشابهت حقیقت څه دی ؟

الله تعالی له ځمکې تراسمانه ټول مخلوق که حیوانان دي اوکه بوټي اووني دي اوکه غرونه اوریګونه دي ټول یې له یوې مادې څخه پیداکړي دي اوټولوته دوجودله یوه سترخانه برخه رسیدلې ده مګر سره له دې دهریوه بیل صورت اوبیل شکل یې ورکړی دی ددې لپاره چې دوئ یوله بله سره وپیژندل سي ځکه دبیلوالي اوجلاوالي ذریعه یواځې همدا ظاهري بڼه اوشکل اوظاهري رنګ دی په انسان اوحیوان کې په زمري اوخره په وښو اوګلانوکې په اشفزخانه اوبیت الخلاء کې په بندیخانه اواودرملتون کې چې کوم بیلوالی دی هغه یواځې په ښکاره شکل اوبڼه اوهیئت پربنیاددی که دیوې نوع یوفردخپلې ځانګړتیااوبیلوالی پریږدي اودبلې نوع ځانګړتیاوې غوره کړي نوهغې ته دلومړنۍ نوعې فردنه ویل کیږي بلکې هغه ددویمې نوعې فردبلل کیږي که یوسړی دنارینه خوی اوځانګړتیاپریږدي اودښځوخوی غوره کي دښځوجامه واغوندي اوددوئ په څیرخبرې کوي حتی چې هرڅه ناسته ولاړه دښځوپه ډول کوي نوهغه سړي ته نارینه نه ویل کیږي بلکې نرښځۍ ورته ویل کیږي اوسره له دې چې دده نارینه والي خوپه حقیقت کې نه دی بدل سوی بلکې دجامې اوشکل اوهیئت بدلون راغلی دی نوله دې معلومه سوه چې که په دې مادي عالم کې دهرې نوعې خپله ځانګړتیا اوبیلوالب ساتنه ونه سي اودګډون اومشابهت دروازه پرانیستل سي نوبیا دهغه نوع شتون بیخي له منځه ځي

دقومونو اوامتونو اختلاف !

دتیرپه څیردقومونواو امتونواختلاف دی لکه څنګه چې دمادي کائناتواختلاف دی دغه رنګه ددنیادقومونو دخپل معنوي ځانګړتیاوو اوپټ بیلوالي په ذریعه سره یوله بله بیل اوجلادي مسلمان قوم ، هندوقوم ، عیسائي قوم ، یهودي قوم ، مجوسي قوم سره له دې چې دوئ ټول دیوه پلار اولاددي خوبیلابیل قومونه جوړسوي دي دمذهب اودین له اختلافه پرته بله دااختلاف وجه داده چې دهرقوم ټولنه اوددوئ خوی اوددوئ ژونداوددوئ جامه اودخوراک اوڅښاک طریقه بیله اوجلاوي سره له دې چې دوئ یوالله ﷻ مني خودهریوه دعبادت صورت اوطریقه بیله وي دعبادت ددې ځانګړتیاوو دځانګړي شکلو اوصورتوپه وجه یومسلمان اوموحدوي اوبل مشرک اوبت پرست دوئ دواړه سره بیل اوجلادي یوعیسائي له ایراني بیل دی لنډه داچې په قومونوکې دبیلوالي ذریعه پرته دهغه قومي ځانګړتیاوو نورڅه نه دي ترڅوپورې چې دوئ خپلې ځانګړې بڼه

اوهيئت ساتنه ونه سي نو دقومو بيلوالي به رانه سي او ترڅو چي دهرقوم ديني او ټولنيزی ځانګړتياوی پرخپل ځای وی ترهغه وخت به هغه قوم هم پاته وی او کله چي يو قوم خپلی ځانګړتيا او شکلونه پريږدی او دبل پردی قوم ځانګړتيا غوره کړی نو دا قوم به هرومرو سره ګډوډ اوورکيږی نوپوه سه چي اوس به دا قوم نور نه پاته کيږی له دې وروسته به په دنيا کې دده نوم اونښان هم ورکيږی ..

دمشابهت تعريف يا پيژندنه !

اوس ددې حقيقت له څرګنديدو وروسته دمشابهت پيژندنه واوری ددې لپاره چي دمشابهت بدی اوضررونه تاسو خپله اندازه کي :

(۱) خپل اصالت اوخپل صورت اووجودپريښودل اودپردی قوم په حقيقت اوصورت اودهغه په وجود کې دننوتلونوم مشابهت دی

(۲) په نوروټکوپيژندنه داسی دی خپل بدن دبل په بدن کې دختمولو اونيستی کولونوم مشابهت دی

(۳) يا دخپل هيئت اوبڼی اوطريقه بدلول اودپردی قوم لاره اوهيئت غوره کولونوم مشابهت دی

(۴) يا : خپل ځانګړی صفتونه پريښودل اودپردی قوم دصفاتو غوره کولونوم مشابهت دی

(۵) يا : خپل يادخپلو بڼه اوشکل اوخوی پريښودل اودپردو اوبل چادصورت اوخوی نوم مشابهت دی

له همدې کبله شريعت حکم کوی چي مسلمان قوم له نوروقومو څخه په ظاهری شکل اوبڼه بايد بيل اوجلا سی په جامه کې هم بيليدل په کاردی اوپه ناسته ولاړه کې هم ځکه له ښکاره علامی پرته په بدن کې ديوې علامی راوستل ضروری دی چي هغه سنت کيدل (ختنه) اوږيره دی اوهغه ظاهری علامه جامه دی پرته له دی دوو علامونه سی پيژندل کيدای خو يوائې ږيره هم کافی نده ځکه که دهلکانو ږيره نه وی نو دددوئ پيژندنه به څنګه کيږی دغه رنګ يو شمير نورقومونه هم ږيره لری له هغوئ به څنګه بيليږی نوله دوئ څخه له جامی پرته په بل شئ نه سی بيليدای له دې معلومه سوه چي داسلامی بيلوالی لپاره دجامه اوږيری دواړارتياشته دمشابهت دمنع حکم معاذالله تعصب اوتنګ نظری نه ده بلکي غيرت اوحميت دی چي په دې سره دملت اسلامی اوامت مسلمه له نورو څخه بيلوالی دی اومشابهت له بربادی څخه ځان ساتل دی ځکه کوم قوم چي دخپلو خاصو خويو اوبيلوالی خيال ونه ساتی هغوئ ديوه آزاد اومستقل قوم دويلو حق هم نه لری

له کفارو يهودو اونصاراوو سره دمشابهت حکم !

(۱) له کفاروسره په اعتقاداتو اوعباداتو کي مشابهت کفر دی اوپه دينی مراسمو کې حرام دی دنصاراوو په څير پرسينه باندی صليب ځړول اودهندوانو په څير زنار (نيکټايې)

یاپرتندی باندی جوغه لګول داسی مشابهت له شکه خلاص حرام دی چی په هغه کښ دکفرویره ده ځکه په ښکاره دکفرشعائرغوره کول دهغه سرې دزړه درضاء علامه ده .

(۲)اودمشابهت دویم قسم که څه هم ترلومړی قسم په درجه کښ کم دی مګر ددواړو توپیردوړو بولواوغټوبولو په څیردی آیاڅوک دواړه بولی څیښل خوښوی هیڅکله نه .په عبادت اومذهبی مراسموکښ اوپه اخترونوکښ له کفاروسره مشابهت کول دقرآن په اشاراتوسره منع دی اوپه ډیروصحیح احادیثوسره ثابت دی لکه چی حافظ ابن تیمیه رح په اقتضاء الصراط المستقیم کښ تفصیلاهغه آیتونه اوروایتونه بیان کړی دی

په ټولنه اوخویواوقومی شعائروکښ مشابهت کول مکروه تحریمی ده مثلا دیوه قوم خاص رنګ جامه کارول چی خاص دوئ ته منسوبه وی اودهغې جامی کارونکي دهغه قوم یوتن ګڼل کیږی ، لکه نصرانی خولۍ یعنی هیټ اودهندوانوهوتی اودجوګیانو جوتی داټول ناروا اومنع دی اوپه مشابهت کښ داخل دی په ځانګړی ډول بیاکله چی دفخریاداانګریزانودښی جوړولوپه نیت سره واغوستل سی نونوره هم ګناه زیاتیږی دجادوګرو اوکوډګرو په څیرولاړه اوناسته غوره کول هم هغه حکم دی کوم چی دانګریزیابل کافر سره دمشابهت حکم دی اودغه رنګه دکافرانوژبه اوددوئ لهجه اودخبروطرز په دی وجه غوره کول چی موږهم دانګریزانو سره مشابه سو اوددوئ په ډول خبری وکړو اوددوئ په ډله کښ داخل سو نوبیښکه دامنع دی هوکه دانګریزی په زدکولوسره مشابهت مقصودنه وی بلکښ یوائې ژبه زده کول مقصودوی چی دکافرانوله اهدافوخبرسی اوله دوئ سره په تجارتی اودنیاوی کاروکښ لیک لوست وکړل سی نوهیڅ ضررنې نسته .. لکه څوک چی هندي اویابله ژبه په دې وجه زده کوی چی دهندوانواوسکانوسره مشابهت وسی اوهندوان ماځپل وطنی وروروګڼی اوپه ځپله ډله کښ ماوشمیری لکه نن صباچی په انډیاکښ دافتنه خپره دی نوبیښکه په دې نیت هندی ژبه زده کول منع دی اوکه یوائې په دې نیت وی چی دهندوانوله نیت څخه خبرسی اوددوئ لیکونه ولولی نوپه داسی صورت کښ دهندی ژبې په زدکولوکښ هیڅ بدی نشته

(۴) مشابهت په تخنیکی کارواونظم اوسلاح اودجنګ په سامان کښ روادی دنوروپردو قومولاری غوره کول روا دی لکه توپ جوړول ټوپک ، الوتکه موټراومشین جوړول اوداسی نور داپه حقیقت کښ مشابهت هم نه دی ځکه شریعت اسلامیه ددې شیانودایجادکولوطریقی نه دی ښودلی بلکښ ایجاداوکاریګری یې دخلکوپه عقل اوتجربه اوارتیاباندی پری ایښې ده خوددې احکام یې بیان کړی دی چی کوم کاروبار اوکسب جائز دی اوترکومه اندازی پوری جائزدی اوپه کومه طریقه دهغه کارول روادی په اسلام کښ دمقاصدوزدکړه شته دغیرمقاصدوزده کړه نسته مُوچی څپلۍ جوړونه تاته نه ښیې خودادرته وایې چی څپلۍ داسی پښوکوه اوددې میخونه راوتلی دی په دې سره

ستاپښه زخمي کيږي دغه رنګه اسلام ايجادات نه بنې خوداراته وايې چې ايجاددا سې نه وي چې په هغه سره ستاپه دين کې زيان اوخلل راسې يادځان ويره وي دادهغه نوي شيانوحکم دی چې دِهغوبدل دمسلمانانوسره نه وي اوکوم نوي شيان چې پيداسي اوبدل يې له مسلمانانوسره وي نوپه هغوکې مشابهت مکروه دی لکه چې په حديث شريف کې راغلي دي چې رسول الله ﷺ دفارسي ليندۍ کارول منع کړه ځکه د فارسي ليندۍ بدل له مسلمانانوسره عربي ليندی وی اوددواړويوکارکوی يوائې په جوړولوکې توپيروو په اسلام کې تعصب نسته غيرت شته نوکوم شئ چې له مسلمان سره هم وی اوله کافرسره هم شته يوائې په جوړونه کې توپيردی نوپه داسې صورت کې اسلام له کفاروسره مشابهت منع کړی ده چې په دې کې له ګناه پرته بی غيرتي هم شته چې پرته له څه اړتياخپل ځان پردو قوموته اړکوی اودهغوئ تابع کوی يې مګر نن صباپه مسلمانانوکې غيرت نه دی پاته سوی دوئ له خپله کوره نه دی خبربلکې داسې به ووايو چې خپل کورته اوراچوی اودپرديوخويونه اودژوندپيروی کوی ددوئ مثال داسې دی لکه مولاناروم چې وايې

يک سبدپرنان ترابرفرقِ سر .... توهمي جوئي لب نان دربدر

تابزانوئی ميان قعرآب .... وزعطش وزجوع ګشتي خراب

هودکومې نوي جوړی سوی سلاح بدل چې له مسلمانانوسره نه وی دمسلمانانولپاره دهغه نوی سلاح استعمال دخپل اړتيااودفاع لپاره روا دی خوشرط دادی چې دهغې په کارولوسره نيت اواراده له کافرانوسره مشابهت نه وی يوائې دخپلی ګټې لپاره نوی سلاح اودنوی جوړسويوشيانوکارول شرعاً روادی خوله کافرانوسره دمشابهت په نيت دهغې سلاح استعمالول هم ناروادی

دشرابوپه طريقه که شيدی پرناستوخلکووګرزی اووويشل سی نوشريعت اسلامی دامنع کړی دی دشيدوپه استعمال کې دشرابومشابهت کول ددې خبری دليل دی چې ددې سړی په زړه کې له شرابوسره مينه ده اودميني يوپټ بلونکی شته چې داسړی ودې ته بولی

دغه رنګه ديورواشي کارول دکافرانوسره دمشابهت په نيت اوددين له دښمنانوسره دمشابهت په نيت ددې خبری دليل دی چې دده په زړه کې له کافرانوسره مينه اوهغه خواته ميلان دی نولکه څنګه چې ستاسودخپلودښمنانومشابهت نه دی خوښ دغه رنګه دالله تعالی هم نه دی خوښ چې دهغه دوست يعنی مسلمان دی دهغه ددښمن يعنی کافر مشابهت غوره کی يادې ددوئ دمشابهت په نيت يوکاروکوی دالله تعالی ارشاد دی ﴿وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ (۱۱۳آيت سورة الهود)

له کافرانو سره د مشابهت د نارواوالي دليل !

دین اسلام پوره سپیڅلی اوپاک دین دی د ټولوادیانواوشریعتوناسخ دی دین اسلام خپلوپیروانوته اجازه نه ورکوی چی دناقص اومنسوخ دین مشابهت غوره کړی دپردو مشابهت غوره کول دغیرت هم خلاف دی که څوک یې لری
لکه څنګه چی دهردین اوامت حقیقت بیل دی دغه رنګه دهریوه صورت اوبڼه هم بیله ده په نړۍ کی ظاهری شکل اوصورت دپیژندلولاره ده کله چی یوقوم له بل قوم څخه بیلوی نود ظاهری ژوند په بنیاد باندی بیل ګڼل کیږی
کله چی یوقوم دبل قوم ځانګړتیاوی اوخویونه اودهغوئ صورت اوبڼه غوره کی نوددوئ خپل ځانی قومیت اواستقلال نیستی کیږی اوښکاره خبره ده چی خپل قومیت اوخپل شخصیت دبل په قومیت اوشخصیت کې نیستی کول سراسردغیرت خلاف کاردی اسلام یوکامل دین دی لکه څنګه چی په عقائدو اوعباداتوکې مستقل دی دهیچاتابع اوپیرو نه دی دغه رنګه اسلام په خپله ټولنه اواخلاقوکې هم ځان ته استقلال لری دهیچاتابع اوغاړه ایښودونکی نه دی په هیڅ حکومت کې دانه دی روا چی دهغه پاچهی فوځ ددښمنانودفوځ وردی وکاروی یادې دخپل فوځ له یوی ډلګی سره ددښمن بیرغ وکاروی کوم فوځ چی داسی لاره غوره کی هغه دسرپریکولوقابل ګڼل کیږی
دغه رنګه حزب الله دالله ﷻ ډله مسلمانانوته دااجازه نه ورکوی چی دحزب الشیطان دشیطان دډلی هیئت غوره کی چی دده په لیدلو سره لیدونکی نه پوهیږی چی داڅوک دی مسلمان دی که کافریامثال ته یې فرض که یوه ډله له حکومت څخه بغاوت کوی اوهغه ډله خپل ځان ته یوبیل نشان غوره کوی نوحکومت خپلو وفادارو ته هیڅکله ددې باغی ډلی دنشان اجازه نه ورکوی خودحیرانتیاځای دادی چی یوبرطانوی یاامریکائي جنرال ته داحق شته چی هغه دجرمنی یاروسی عسکر وردی کارول جرم ګڼی ځکه هغه دبرطانیه دښمن دی مګر دالله ﷻ رسول ﷺ ته دې داحق نه وی چی هغه دالله ﷻ ددښمنانوناسته ولاړه جرم وګڼی من تشبه بقوم فهومنهم څوک چی دالله ﷻ له دښمنانو سره مشابه جوړسی اوددوئ په څیرجامه اوددوئ په څیرپتلون واغوندی نو هغه بیشکه دالله ﷻ ددښمنانوله فوځ څخه شمیرل کیږی

اسلام نور اورڼادی.. کفرتیاره اوبربادی دی.. اسلام حق دی .. کفرباطل اوناروادی
اسلام حسن مطلق دی .. کفر قبح مطلق دی .. اسلام روښنانه ورځ دی.. اوکفرتکه توره شپه دی
......اسلام عزت دی ....اوکفرذلت اورسوای دی

نوځکه اسلام خپلومنونکوته دتیاری اوسپکوالی جامه اغوستل اوددوئ په شکل ځان جوړ ریدلواجازه نه ورکوی ددې لپاره چی ګډون رانه سی لکه څنګه چی داسلام حقیقت

دکفرله حقیقت څخه بیل اوجلادی دغه رنګه اسلام داغواړی چی دده دمنونکی صورت اوشکل اوجامه هم دده له دښمنانو څخه بیله وی ..

خلاصه دخبری !

په شریعت اسلامی کې له کافرانوسره دمشابهت منع کیدل پرکوم تعصب باندی نه دی بناء بلکې په غیرت اوځان ساتنه اوخودمختاری بناء دی ځکه یوقوم ترهغه وخته پوری مستقل نه سی پاته کیدای ترڅوچی خپلی ځانګړتیاوی اوخپل خویونه ونه ساتی

دغه رنګه ددین اسلام اوامت اسلامیه له کفریهودیت اونصرانیت اوزندیقیت څخه دساتلوبله لاره نسته پرته له دی چې اسلامی ځانګړتیاوی ونه ساتل سی اوله کافرانوسره له مشابهت اوورته والی خوندی نه سی ځکه دمشابهت معنی خپل ځان دبل په وجودکې نیستی کول دی قال الله تبارک وتعالی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا﴾ (۱۵۶آیت سورة آل عمران) ژباړه : اې هغه کسانوچی تاسوایمان راوړی دی له کافرانوسره مشابه اوورته مه ګرزی.

مؤمن دالله ﷻ دوست دی اوکافردالله ﷻ دښمن دوست بایدله دښمن څخه بیل سی دحکومت دپلوی لپاره دانه دی جائزچی هغه دحکومت له دښمنانواوباغیانوسره ورته والی اودباغیانوپه رنګ جامه اولباس واغوندی

وقال الله تبارک وتعالی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَىٰ فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا ۚ وَكَانَ عِندَ اللَّهِ وَجِيهًا﴾ (۶۹آیت سورة الاحزاب) ، وقال الله تعالی ﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ (۱۶آیت سورة الحدید)

اې مومنانوله هغه خلکوسره مشابه مه کوی کوموچی موسی علیه السلام ته ضرررسولی وو ..

آیادمسلمانانولپاره وخت نه دی راغلی چی دالله ﷻ یادونه اودهغه دنازل کړی حق په مخ کې ددوئ زړونه عاجزی وکوی اودهغه مشابه دې نه جوړیږی کوموته چی مخکې کتاب ورکړل سوی دی یعنی د یهودواونصارا مشابه دی نه جوړیږی اوپردوئ باندی ډیره زمانه تیره سوی ده نوددوئ زړونه سخت سو اوډیربه دوئ کې بدکاره دی ..

یعنی دااندیښنه ده چی که تاسودیهوداونصاراومشابهت غوره کې نوستاسوزړونه به هم ددوئ په شان سخت سی اودحق دقبولولوورتیابه موله زړوولاړه سی

علامه ابن حجرمکی هیثمی په خپل کتاب الزواجر عن اقتراف الکبائرجلد ۱ /ص / ۱۱کې دمالک بن دینارمحدث په روایت سره دیونبی علیه السلام وحی رانقل کړی ده هغه داسی

(قال مالک بن دینار اوحی الله الی النبی من الانبیاء ان قل لقومک لاتدخلوا مداخل اعدائی ولایلبسوا ملابس اعدائی ولایرکبوا مراکب اعدائی ولایطعموا مطاعم اعدائی فیکونوااعدائی کماهم اعدائی (کتاب الزواجر جلد۱/ص/۱۱)

ژباړه : مالک بن دینا وایې چې په مخکنیو انبیاء علیهم السلام کې یو نبی ﷺ ته د الله ﷻ له طرفه داسې وحې راغله چې اې نبي ﷺ خپل قوم ته ووایه چې زما د دښمنانو د دا خلیدو ځایو ته مه داخلیږئ او مه زما د دښمنانو په څیر جامې اغوندئ او مه زما د دښمنانو په څیر خوراک کوئ او مه زما د دښمنانو په څیر سپریږئ یعنې په هر شئ کې له دوئ بېل او بیزاره سئ هسې نه چې تاسو هم زما د دښمنانو په څیر زما د ښمنان سئ ..

د دې وحې آخري جمله (فیکونوا اعدائی کماهم اعدائی) داسې دی لکه چې په قرآن کریم کې د مسلمانانو لپاره له کافرانو سره د ناستې ولاړې څخه منع سوې ده الله تعالی داسې فرمایلي دي ﴿إِنَّكُمْ إِذاً مِّثْلُهُمْ إِنَّ اللهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعاً﴾ (۱۴۰ آیت سورة النساء)

په دغه وخت کې به تاسو هم د دوئ په څیر سئ ، او په بل آیت کې الله تعالی فرمایلي دي ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَتَّخِذُواْ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاء بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاء بَعْضٍ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (۵۱ آیت سورة المائدة) څوک چې له کافرانو سره دوستي کوي هغه به له دوئ څخه شمیرل کیږي ،، او په حدیث شریف کې راغلي دي (من تشبه بقوم فهو منهم) څوک چې له بل قوم سره مشابهت کوي نو هغه به هم له هغه قوم څخه شمیرل کیږي ..

له پردو سره د مشابهت د تاوانو او ضررو پایلې او نتیجې !

د پردو په څیر ناسته ولاړه او د دوئ په څیر نیکر پتلون نیکټایې ږیره خرېل او په چوکۍ کې خوراک کول او هلکانو او نجونو ته یو ځای تعلیم ورکول په دې کې ډیر فسادونه او زیان دي

(**لومړی**) لومړنی پایله خو به داوي چې په کفرا و اسلام کې به ښکاره هیڅ بیلوالی پاته نه سي او حق دین به له باطل دین سره ګډوډ سي که ربښتیا و وایو نو حقیقت دادی چې له عسایانو او یهود و سره مشابهت معاذ الله د عسویت او یهودیت دروازه پرانیستل دي

(**دویم**) دا چې له پردو سره مشابهت خو ښو ول د غیرت هم خلاف دي قومي ښه او قومي پیژندنه خو هم یو شئ دی چې په هغه سره دا ښکاره سي چې دا سړی د فلاني قوم دی نو که دا ضروري وي چې ستا د قوم پیژندنه وسي نو د پردو قومو جامې مه اغونده لکه څنګه چې انګریزان ستا جامه نه اغوندي دوئ د خپلې جامې پابند دي د دغه رنګه د اسلامي غیرت هم دا غوښتنه ده چې ته د خپلې اسلامي جامې پابنده سه او د پردو خلکو په مقابل کې خپل ځان په دوئ و پیژنه د دوئ په شان مه کیږه

(**دریم**) د کافرانو یهود او نصاراوو جامه اوتولنه او هغسې ژوند غوره کول په اصل کې د دوئ مشري او امارت منل دي

بلکې د خپل سپکوالي او تابع کیدو اقرار او اعلان دی او اسلام د دې اجازه نه ورکوي څکه ښکته سړي د لوړ سړي ناسته ولاړه غوره کوي نه برعکس مریئ د بادار په پیروي باندي مجبور وي او د ده د خوشالي لپاره د ده په څیر جامه اغوندي اسلام یو پوره او سپیڅلی دین دی نو هغه دې د بل چا پیروي ولې وکوي

(**ځلورم**) دغه رنګه ددې مشابهت یوه پایله دا کیږی چی ورو ورو له کافرانوسره مشابهت په زړه کې ودوئ ته میلان اوبلونکی پیدا کیږی چی دا صراحتًا کفردی (۱) لکه چی الله تعالی فرمایې ﴿وَلاَ تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللهِ مِنْ أَوْلِيَاء ثُمَّ لاَ تُنصَرُونَ﴾ (۱۱۳آیت سورة الهود) ژباړه: وهغه خلکوته مه مائل کیږی کوم چی ظالمان دی هسی نه چی اور درورسیږی اودالله ﷻ څخه پرته ستاسو هیڅ مرستندوئ نسته بیابه له تاسوسره هیڅ مرسته نه کیږی.

بلکې دکافرانو جامه اوددوئ دشعائروغوره کول لکه کرسمیس یانوروز ددوئ دمینی علامه ده چی دا شرعاً منع دی لکه چی الله تعالی فرمایلی دی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاء بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاء بَعْضٍ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (۵۱آیت سورة المائدة) ژباړه: اې مؤمنانوله یهودو اونصاراوو سره دوستی مه کوی دوئ په خپل منیځ کې یودبل دوستان اوملګری دی دوئ ستاسودوستان نه دی اوپه تاسوکې چی چاله دوئ سره دوستی وکړه هغه به له دوئ څخه شمیرل کیږی ربښتیا هم الله تعالی ظالمانوته سمه لارنه ښیي

آیادا ښکاره ظلم اوتیری نه دی چی دعوی دایمان اواسلام کوی یعنی دالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ دمحبت اومینی دعوه کوی مګر صورت اوشکل ناسته ولاړه اوجامه دی دالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ ددښمنانووی، هیڅ یوپاچا اوهیڅ یوحکومت هیڅکله داخبره نه منی چی ددوئ یوملګری اودوست دی ددوئ له دښمنانوسره دوستی اوښی اړیکی اوتجارت اوله هغوئ سره ناسته ولاړه خوښه کې بلکې دایوقانونی جرم بولی نوکه ددنیایوحکومت اوپاچاداغواړی چی له خپلودښمنانوسره داسی چلندوکوی نواحکم الحاکمین ﷻ چی دخپلودښمنانواودخپلووزیرانوانبیاء علیهم السلام ددښمنانوسره اړیکی پریکول اوله دوئ سره ناسته ولاړه اوپه هیئت اوشکل اوجامه کې له دوئ سره دمشابهت منع کوی نوپه دې باندی ولی مخ اوپوزه منبی

(**پنځم**) له دې وروسته به وروورو داسلامی جامی تمدن پسی خندااوټوکوکولووخت راځي اسلامی جامه به سپکه ګڼل کیږی اوخامخابه دهغه اغوستونکی هم سپک ګڼل کیږی که اسلامی جامه سپکه نه بولی نوبیاولی دغرب پتلون اونیکټایې دځان لپاره افتخاربولی اې دغرب مزدورانو

(**شپږم**) داسلامی احکاموپه جاری کولوکې به ستونزی پښیږی مسلمان به دیهودی په شکل ووینی ته به داګمان پرکوی چی دایو یهودی یاعیسایی یاهندودی اوکه کوم داسی نامعلومه مړی پیداسی چی څوک یې نه پیژنی اوشکل یې دیهودی یاعیسایې وی مسلمانان به په دې نه پوهیږی چی موږاوس دجنازی لمونځ پروکوو اوکه نه اوپه کومه هدیره کې یې خاورته وسپارو

(۱) کتاب الزواجر جلد ۱/ص/۱۱)

(**اووم**) کله چې اسلامي جامه اولباس پرېږدي اودغربیانو اوهندوانوجامه غوره کي نوپه قوم کې به ستاسو هیڅ عزت پاته نه سي اوکله چې دیوچاپه خپل قوم کې عزت پاته نه سي نوپه بل ځای کې به یې څه درناوي وسي نوربه څنګه دده عزت وکړي ځکه ده په خپل قوم کې عزت اودرناوي له لاسه ورکړی دی

(**اتم**) دپردی قوم جامه غوره کول دخپل قوم سره داړیکوپرېکول یوښکاره دلیل دی.

(**نهم**) افسوز دی ستالپاره اې غربي مزاجه ګوډاګیه دعوی خوداسلام کوی خوجامه اوخوراک اوڅښاک اوټولنیز ژونداوڅه ټول دې داسلام دد ښمنانوغوره کړی دی کله چې ددې په نامه مسلمانانوحالت داسي وي نوداسلام دعوی ته هم څه اړتیانسته داسلام وداسي مسلمانانوته هیڅ اړتیانسته اونه یې په وتلوپرواشته چې څوک دهغه دد ښمنانو سره مشابهت دځان لپاره دعزت اودرناوي اوفخرسبب ګڼي..

زه نه پوهیږم چې آخر دکافرانوجامه غوره کولوڅه اړتیاپیښه سوه اوکوم مصلحت راپورته سو بیله اړتیادکافرجامه غوره کول مطلب خوداسي معلومیږي معاذالله چې راځي چې موږهم کافران سو که څه هم دهیئت اوشکل په اعتبارسره وي

یاپه **نورو الفاظو داسي ووایو** !چې راځي دخپلو د ښمنانوجامه پتلون اونیکټایې موږهم له دوئ سره دوفادارۍ دښکاره کولولپاره وتړو اوددوئ په شکل اوهیئت ځان جوړکړو اوداسلام دد ښمنانودوستان جوړسودیهودو اوعیسایانواوټولوکافرانود ښمني ترلمررو ښانه ده لکه چې قرآن اوحدیث ددې خبرورکړی دی (ان الکافرین کانوالکم عدوامبینا

دهندوستان دویشلوپه وخت کې له اسلام سره دعیسایانود ښمني ولیدل سوه چې څومره ډیره سیمه برطانیي وهندوانوته ورکړه اومسلمانان بی برخي پاته سو برطانیي له اروپاڅخه ښلورلکه یهودیان راوستل اوپه فلسطین کې میشت کړه اوپه دې طریقه یې فلسطین وویشي ددوئ دهمدې ویش پربناء باندی برطانیه ته په کاروو چې دفلسطین دویش په څیرې بایددهندوستان ویش کړی وای په اوسني وخت کې دیهودیانواومسلمانانوآبادي په فلسطین کې اته سوه زره ده اودهندوستان یواځي دپوپي په ولایت کې دمسلمانانوشمیر ترآتیالکه اوړي دفلسطین دویشلو په اصولوسره په پوپي ولایت کې هم داتیالکه مسلمانانویوجلا ریاست جوړول په کاروو خوتاسوهرڅه هندوانوته ورکړه ځکه دوئ هم کافران اوتاسوهم کافران یاست کافران دکافرانودوستان وي نه دمسلمانانو لنډه داچې دعیسایانوله مسلمانانوسره د ښمني ترلمرهم رو ښانه ده خوموږپه دې نه پوهیږو مسلمانان ولي دخپلو د ښمنانوخوی اوعادات خو ښوی اصل وجه داده چې خلک انګریزي جامه اوناسته ولاړه داسي ګڼي چې داسي شکل جوړېدل دحکومتي خلکواوزورورو خلکوو ی نوموږهم داسي جامه اغوندو ددې لپاره چې موږهم

دانګریزانو په شکل معلوم سو او خلک دزورور او ظالم او دیوه انګریز یا امریکایي په ستر ګه راته و ګوري او عزت او درناوي مووسي
مګر افسوز چې عزت او دبدبه خو په دې لاس ته راځي چې دپردو په مقابله کې جهاد و کوي او ددوئ دوداو دستور پریږدي پر خپل قوم او په خپلو خپلوانو باندې ددبدبه ساتلو لپاره عزت او دبدبه نه حاصلیږي دقومیت دعوی خوداده مګر دخپل قوم له ټولنې څخه ستا بیزاري او دپردو قومو له ټولنې سره ستا مینه او محبت ښکاري دګونګټ په څیر وخت پر وخت خپل رنګ بدلوي د غرب وحشیانو ته ګوري کله په یوه رنګ برګ پتلون او کله تور کله یو رنګ او کله بل رنګ معلومیږي کوم فیشن او جامه چې دوئ خوښه کړي هغه جامه او فیشن دی د غرب عاشقانو بیا خوښه کړي وي څوک چې پرچا عاشق وي هغه به د معشوق په مخکي سپک او ذلیل وي او ستا سو خوښه ده چې الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ او خلفاء راشدینو﷢ او ددوئ دپاکي ټولنې عاشقان ځانونه جوړوي او که دامریکا، برطانیه، چین او روس دځناورو وحشیانو ظالمانو دټولنې او اخلاقو عاشقان جوړیږي ښه پوه سی چې دعشق بنیاد پر ذلت او ښکته والی دی او دغرب وحشیان به تاسو ته په بدل کې ایډز یا بله داسي ناروغي درکوي ..

دپرمختګ راز حکمت !

درناورځي په څیر دا خبره روښانه ده چې داسلام رڼا دمکې مکرمې له کنارو څخه دځمکې پرمخ وغوړیده چې په لږ وخت کې یې دمسلمانانو شکل په ټوله نړۍ کې خپور کړ او دیني او دنیاوي پرمختګ دوئ ته په لاس ورغلی او دشریعت په خپریدو کې چې مسلمانانو ته کومه فراخه پاچهي په لاس ورغله ددې سبب دانه وو چې دوئ دوخت دپاچهانو رواج سوي علوم په ډیره تیزي سره حاصل کړه یا په تجارت او کسب او کارکې دوئ لوی لاس درلودی یا یې دسود کاروبار په فراخه پیمانه خپورکي اصلي سبب او لامل دا وو چې داسلامي شریعت مشال ددوئ لاربښوونکي او رهنما وو او دنبي کریم ﷺ پیروي ددوئ قوت او همدا ددوئ لښکرو او همدا ددوئ سلاح وه او ددوئ بریالیتوب او بیرغ وو چې په څو ورځو کې دوئ یوه لویه پاچهي جوړه کړه چې په هغې کې دقیصر او کسری لوی پاچهي له خاورسره خاوري سوي دا یوه داسي ښکاره خبره ده چې پردې باندې ددلیل ویلو اړتیا هم نسته او دیهودو او نصاراوو ملعونینو تاریخ پوهان ودې ته حیران دي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په مکه مکرمه کې راولیږل سو او یوائي دعربو وحشیان او ناپوهان او ښاروانانو ته یې دالله ﷻ دیووالی سبق ولوستی او داسماني کتاب ښوونه یې ورته وکړه یوي خواته خویې دالله ﷻ دبندګۍ او پیژندنې څخه خبر کړه او بلې خواته یې دوئ ته داسي پاچهي او انصاف او برابري وښودله چې دهغه په نتیجه کې په څو ورځو کې دیو داسي فراخ حکومت مالکان سو سره له دې له دوئ سره نه څه مال او شتمني وه او نه کوم فوځ او طاقت وو او نه دوئ دپردو قومو علوم او فنون زده کړي وو او نه یې سود حلال ګڼلی وو دا ټول دشریعت دتابعداري او پیروي برکت وو

درسول اللهﷺ له وفات وروسته ابوبکرصدیق رضی الله عنه درسول اللهﷺ خلیفه سو نو هغه هم دخپل خلافت په وخت کې دشریعت پابندي پوره پوره وکړه اودده دخلافت په وخت کې چې کوموقومودزکوة له ورکولوڅخه انکار وکی نوابوبکرصدیق رضی الله عنه دوئ ته فوځ ولیږی اوداقسم یې وکړچې دې خلکوچې دنبی کریمﷺ په وخت کې کوم زکوة ورکوی که ترهغه یوه رسۍ هم کمه وی اووي ګرزوی نوزه به جهاد ورسره کوم اوله مرتدینو اودنبوت له دعوه کونکوسره یې جهادوکي اوهغوئ ټول یې تیرتیغ تیرکړه هغه پاته مرتدین یې اسلام ته راوبلل دغه رنګه ددویم خلیفه عمرفاروق رضی الله عنه دخلافت په وخت کې چې کوم عزت اودبدبه وه هغه هم دشریعت دپیروی برکت وو ددنیالوی لوی پاچهان به له هغه څخه ویریدل

نه پوه سه چې دکوم نبیﷺ (فداه نفسی وابی وامی) دپیروی په برکت سره صحابه کرام رضی الله عنهم ته دذوالقرنین اوسلیمان علیه السلام په شیرحکومت اوپاچهی په لاس ورغله چې په پایله کې یې دقیصر اوکسری تخت پرمخې رانسکورسو اوددوئ فوځونه اوددوئ ټولنه ټول دصحابه کرام رضی الله عنهم ښکارسو نواې مسلمانانوتاسوبه هم هغه لاره غوره کوی بیابه ستاسوپرمختګ اوبریالیتوب وی دامام مالک رحمه الله ارشاددی (لایصلح آخر هذه الامة الابماصلح به اولها) ژباړه : ددې امت اخری خلک به نه اصلاح کیږی مګر په هغه څه چې دامت لومړنی خلک کامیابه سوی وواواصلاح سوی وو

اسلامی شریعت دحکومت کولوداسی اصول ایښي دی چې هغه دنیانه هیڅ وخت لیدلی اونه اوریدلی وو دهغه په پیروی سره به پرمختګ راځی دپردو په پټلون اغوستلوسره پرمختګ نه راځی دپرمختګ راز له یهودواونصاراووسره په مشابهت باندی نه دی ولاړپرواځي جامه ذلت اوسپکوالی نه سی لیری کولای بلکې دنبی کریمﷺ دنمونی په پیروی باندی دی لکه څنګه چې دخلفاء راشدینو رضی الله عنهم اودبنی امیه خلفاء اوعباسیه خلفاء په وخت کې کوم پرمختګ سوی دی هغه دکافرانوپه مشابهت سره نه وو بلکې دنبی کریم صلی الله علیه وسلم په اتباع اوپیروی باندی بناء وو

بلکې زموږدښکته والی اوپرشاتګ اصلی لامل له پردوسره مشابهت دی اود انبیاء علیهم السلام له مشابهت څخه اوښتل ددې سبب دی اوبل داچې دافکرکول چې اسلامی جامه دانګریزانوپه سترګوکې د سپکوالی سبب دی نوداهسی خیال دی دعزت اودرناوی دارومدار په قابلیت پوری تړلی دی نه په جامه پوری

په اسلامی جامه کې بی عزتی نسته بی عزتی خودپردوپه جامه کی ده په لندن کې یوکانفرانس جوړسو ډیری هندوان مشران په انګریزی جامه کې ولاړل مګر ګاندهی په خپل لنګ کې ولاړی نودبرطانیه حکومت چې کوم عزت وبربنډ ګاندهی ته ورکی هغه یې دانګریزی جامی اغوستونکی ته نه دی ورکړی په ډهلی کې ډیردربارونه وسو دریاست چې کو م چاروا کی لائق اوقابل وو اوپه اسلامی جامه کې به راتلل دهغوئ درناوی اوعزت به ترپټلون اوکوټ اونیکټایې والازیات کیدی **نه پوه سه** چې مسلمانان چې هرخومره دکافرانوپه ټولنه اواخلاقو کې هرخومره رنګ سی یهوداونصاری ترهغه وخته

له مسلمان څخه نه راضي کیږي ترڅو چي مسلمان دخپل دین اسلام تابع وي لکه چي الله تعالی فرمایلي دي ﴿وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ﴾ ۱۲۰ آیت سورة البقرة)

اې مسلمانانو : که پرمختګ غواړي نو هغه لاره غوره کړي په کومه لاره چي دلومړۍ پیړۍ خلک تللي دي او په څلورکو نجه دنیا کې یې داسلام اعلان کړی دی لکه چي ددنیا تاریخ ددې شاهدي ورکوي چي کومه دبدبه اوبریالیتوب اوفتح اوپرمختګ اوپوهه اوفني اواخلاقي پرمختګ چي دخلفاء راشدین ﷺ اوبني امیه خلفاء اوعباسیه خلفاء په وخت کې دمسلمانانو سوي دی امریکا اوبرطانیه ته یو وخت هم نه دی په لاس ورغلی

دغرب څناور دعربوترنا پوهانو ډیر وحشیان وو دعباسیه خلفاء په وخت کې دعلم اوحکمت چي کوم پرمختګ وسو هغه بل هیڅ وخت نه دی سوی دغرب وحشیان به راتلل اوله مسلمانانو به یې علوم اوفنون زده کول اوخپلي ژبې ته به یې ژباړل اوپرمختګ چي کوم منزل ته رسیدلي وو هغه دنیا ولیدی اوس اسلامي مشرانو ته په کاردي چي نوي علوم خپلي ژبې ته رانقل کړي ددې لپاره چي عام مسلمانان له دې ګټه واخلي اوپه پوهانتونونو کې دخپلو ځیلوانو خورلس کاله تکلیفونه اوډیري روپۍ یوائي دپردي ژبي انګریزي دزدکړي لپاره مصرف نه کړي

دغرب دجامي اقتصادي پایلي !

مخکې به ډیري جامې په کورکې کنډل کیدي په ځانګړې ډول دښځوجامي خوبه درځي یاخیاط ته وړل ډیر دپیغورخبره وه خوکله چي دغرب دفیشن دروازه پرانیستل سوه نو ډول کور جامي درزیانو ته یو وړل سوي په ګټه کې خوزیادت نه وسو خو په خرچه کې زیادت راغلي اوس به دکورغړي یاقرض کوي یابه دمال دلاس ته راوړلو لپاره ناروا لاري کاروي دانګریزي سازوسامان لپاره خودانګریزانو په شان شتمني هم په کارده مګر ستونزه داده چي هروخت دغرب دعاشقانو په دماغ کې داخبره وي چي هرڅنګه کیږي زه په ډیرورو پوپتلون رانیسم اوپرمیزبه ډوډۍ خورم اودانګریزانو په څیرژوندبه تیروم

له دې اسلام بدنامونکو څخه پوښتنه کوم چي تاسو په کومه وجه انګریزي جامه په اسلامي جامه باندې غوره بولي که وجه داوي چي په اسلامي جامه کې بدني تاوانونه یاموضرر احساس کړي وي نو هغه بیان کړي ددې لپاره چي پرهغه باندې فکروکړل سي چي په اسلامي جامه کې بدني ضررونه دي او که په انګریزي جامه کې دی اوکه لامل داوي چي په اسلامي جامه کې سپکوالي لیدل کیږي نوبیاکه داخبره وي نوبیاداسلام ددعوی هم ضرورت نسته غربیان خوهسي هم اسلام او مسلمانان سپک ګڼي ﴿وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ﴾ ۱۲۰ آیت سورة البقرة)

اسلام ته دداسي مسلمانانو هیڅ اړتیا نسته چي ګونګټ په څیرهروخت رنګ بدلوي اودهر نوي ماډل عاشق وي اوداستقلال او خودمختاري څخه رانده وي څنګه چي دغرب ماډل

وی دوئ هم په هغه رنګ کې لیدل کیږی ددوئ دین ډیموکراسی او داسلام دښمنی پرمختګ دی دچاپه طبعت کې چې استقلال اوخودمختاری نه وی هغه آیا هغه دحکومت کولو وړدی دچاپه مزاج کې چې استقلال اوخودمختاری نه وی هغه حکومت کولای سی

حاصل دخبری دا سو : ترڅوچې مسلمانان دخلفاء دشریعت تابعداری کوله ترهغه وخت واکمن اوپاچهان ووا او ددښمنانو په سترګوکې ددوئ عزت اوویره پرته وه اودښمنان زړونه له دوئ څخه لړزیدل اودالله ﷺ مرسته له دوئ سره وه لکه چې الله تعالی فرمایلی دی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ (۷سورة محمد) ﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾ (۱۳۹آیت سورة آل عمران) ژباړه : اې مؤمنانوکه تاسو دالله ﷺ ددین مرسته وکوی نوالله ﷺ به ستاسو مرسته وکوی اوستاسوپښې به ټینګی کړی اوتاسو به غالبه یاست ترڅوتاسوپراسلام ټینګ ولاړیاست

وروسته چې بیا وخت پروخت دمسلمانانوپه واکمنوکې دشریعت دپاندی خیال ورک سو اوپه عیش اوعشرت اونفسانی خواهشاتوکې غرق سوهغومره داسلامی خلافت بنیادنړیدی اوداسلامی حکومت دایره کوچنی کیدله ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِ مِن وَالٍ﴾ (۱۱آیت سورة الرعد) ژباړه : الله تعالی دیوه قوم حالت نه بدلوی ترڅوپوری چې دوئ په خپله په خپل حالت کې بدلون پیدانه کړی .. یعنی الله تعالی هیڅوک له خپلی مهربانی اوساتنی څخه نه بی برخی کوی ترڅوپوری چې هغه خپل ځان اولاره له الله ﷺ سره بدله نه کړی

دمشابهت په فساداوتاوانوباندی دعمرفاروق رضی الله عنه وینا !

دعمرفاروق رضی الله عنه دخلافت په وخت کې چې کله داسلام دبریالیتوب اوفتحودایره لمن فراخه سوه اودقیصراوکسری دحکومت تخت پرمخې ښکورسو نوعمرفاروق رضی الله عنه ته یوه لویه اندیښنه پیداسوه هغه داچې دعجمیانوپه ګډون سره په اسلامی ځانګړتیاوو اوخویوکې کوم بدلون رانه سی له دې امله یې مسلمانانوته حکم وکی چې له پردوسره له مشابهت ځان وساتی اوددوئ په څیرهیئت شکل اوجامی ناسته اوولاړه مه کوی اوبلی خواته یې دکافرانولپاره داحکم جاری کی چې کافران دی په خپلوځانګړتیاوو اوبیلوالی کې ښکاره اوسیږی اوودمسلمانانوپه څیردې دوئ لنګ اولنګوټه نه استعمالوی ددې لپاره چې دمسلمانانواوکافرانوګډون رانه سی اودشک اوشبهاتودروازه وتړل سی

دفارس ومسلمانانوته دعمرفاروق رضی الله تعالی فرمان !

روی البخاری فی صحیحه عن عمررضی الله عنه انه کتب الی المسلمین المقیمین ببلادفارس ایاکم وزی اهل الشرک (اقتضاء الطراط المستقیم صفحه ۶۰)

ژباړه : امام بخاري روايت کوي چي عمرفاروق ﷺ دفارس ومسلمانانوته فرمان وليږی ورته وې فرمايل اې مسلمانانو خپل ځانونه دمشرکانو او کافرانو له شکل او هيئت او جامه څخه وساتی (اقتضاء صراط المستقيم)

امابعدفاتزروا وارتدوا وانتعلوا وعليكم بلباس ابيكم اسماعيل واياكم والتنعم وزى العجم تمعددوا واخشوشنوا واخلقوا القوا الحديث (فتح الباري جلد ۱۰/ص/۲۴۰)

وروسته له دې اې مسلمانانو لنګ او پټو کاروی شرې اغوندی او دخپل نيکه اسماعيل ﷺ جامه لنګ او پټو پرځان لازم کی او خپل ځانونه دعيش پرستی او عجمو له جامو او دودوئ له ناسته ولاړه او شکل او هيئت څخه ليری وساتی هسی نه چي تاسو په جامه او خوې ناسته ولاړه کې دعجمو مشابه سی او د اسماعيل ﷺ دلمسی معد بن عدنان شکل او هيئت غوره کې او پنډی، زيږی او زړی جامی اغوندی هغه چي دعاجزو خلکو جامې دی او په مسند احمد کې راغلی دی چي ابوعثمان نهدی وايې چي موږ په آذربيجان کې وو زموږ دلښکر مشرعتبه بن فرقدوو دعمرفاروق ﷺ دافرمان راورسيدی (ياعتبة بن فرقد اياكم والتنعم اياكم وزى اهل الشرك ولبوس الحرير (اقتضاء الصراط المستقيم صفحه ۶۰)

ژباړه : اې عبته دفرقدزويه په تاسو ټولو دالازم دی چي له عيش پرستی او دکافرانو او مشرکينو له جامو او هيئت او ناسته ولاړه څخه ځانونه وساتی او وريښمينی جامی هيڅ وخت مه کاروی ..

دعيسايې کافرانو په هکله دعمرفاروق رضی الله تعالی عنه فرمان جاری کيدل !

دعمرفاروق ﷺ دغه فرمان چي دشام له نصاراوو څخه دلوظ او ژمنی له شرطو وروسته په ټول اسلامی خلافت کې جاری سو او په کوموشرطو باندی چي دشام نصاراوو ته دځان او مال او کورنی او اولاد وامن ورکړل سو هغه داسی وو :

ان نوقرالمسلمين ونقوم لهم من مجالسنا ان ارادو الجلوس ولاتتشبه بهم فى شئ من ملابسهم فى قلنسوة ولاعمامة ولانعلين ولافرق شعر ولانتكلم بكلامهم ولانكتنى بكناياتهم ولانركب السروج ولانتقلدوالسيوف ولانتخذشيئامن السلاح ونحمله ولاننقش خواتيمنابالعربية ولانبيع الخمور وان نجزمقادم رؤسنا وان نلزم زينا حيث كنا وان نشدالزنانير على اوساطنا وان لانظهر الصليب على كنائسنا وان لانظهرصليبنا ولاكتبنا فى شئ من طرق المسلمين ولااسواقهم ولانضرب بنواقيسنا فى كنائسناالاضرباخفيفا ولانرفع اصواتنامع موتاناولانظهرالنيران معهم فى شئ من طرق المسلمين (رواه حرب باسنادجيد اقتضاء الصراط المستقيم صفحه ۵۸) دشام نصاراوو دخپل ځان او مال او کورنی او اولادو او خپل دين پلويانو لپاره دامير المؤمنين عمرفاروق ﷺ څخه امان وغوښتی او په بدل کې موږلاندی شرطونه او ژمنی په خپل ځان باندی لازم ګرزوو :

(۱) موږ به د مسلمانانو عزت او درناوی کوو
(۲) که مسلمانان زموږ په مجلس کې کښیناستل غواړي نو موږ به دوئ ته مجلس پرېږدو
(۳) موږ به په هیڅ کار کې د مسلمانانو مشابهت نه کوو نه په جامه کې نه په خولۍ کې نه په لنګوټه کې نه په څپلیو کې او نه د سر په اړولو کې
(۴) موږ به د مسلمانانو په څیر خبرې نه کوو
(۵) موږ به د مسلمانانو په شان نومونه او لقب او کینتې تخلص پر ځانونه نه ایږدو
(۶) موږ به په اسانو باندې اه ځین سره نه سپرېږو
(۷) موږ به توری غاړې ته نه اچوو
(۸) موږ به هیڅ قسم سلاح نه جوړوو او نه به یې باروو
(۹) موږ به په خپلو مهرونو ټاپو باندې عربي نقش نه جوړوو
(۱۰) موږ به د شرابو کاروبار نه کوو
(۱۱) موږ به د سر مخکې ویښتان پرېکوو
(۱۲) موږ چې هر ځای او سېږو نو په خپله ناسته ولاړه او هیئت او شکل باندې به پاته کېږو
(۱۳) موږ به په خپلو غاړو کې زنار ځړوو ځړوند کوو
(۱۴) موږ به په خپلو کلیساګانو باندې لوړ صلیب نه دروو
(۱۵) موږ به به د مسلمانانو په عام ځایو او بازارو کې صلیب او خپل مذهبي کتاب نه خپرو
(۱۶) موږ به له خپلو مړیو سره آوازونه پورته کوو
(۱۷) موږ به له خپلو مړیو سره اورنه وړو دا شرط د مجوسو لپاره وو ځکه دوئ د اور عبادت کوی ددې روایت سند ډیر کره او قوی دی
عبدالرحمن بن غنم اشعری ﷺ وایې چې عمر فاروق ﷺ د شام وعسایانو ته په کومو شرائطو امن ورکړ ماهغه ولیکل په هغو کې د تیرو شرائطو څخه پر ته دغه شرطونه هم وو
(۱۹) موږ به په خپلو آبادیو کې نوی کلیسا او د عبادت ځای نه جوړوو
(۲۰) کومه کلیسا چې ورانه سی هغه به بیرته نه جوړوو
(۲۱) کومه ځمکه چې د مسلمانانو لپاره وی هغه به موږ نه آبادوو
(۲۲) هیڅ مسلمان به د کلیسا له داخلیدو نه منع کوو که شپه وی او که ورځ
(۲۳) د خپلو کلیساوو دروازې به د مسافرو پر مخ خلاصې پرېږدو
(۲۴) موږ به تر دری ورځو پوری د مسلمان میلمه میلمستیا کوو
(۲۵) موږ به په خپلو کورو او سیمو کې د مسلمانانو جاسوس ته ځای نه ورکوو
(۲۶) موږ به وخپلو اولادو ته د قرآن تعلیم نه ورکوو
(۲۷) موږ به د مشرکینو رواج په پټه یا ښکاره نه کوو
(۲۸) موږ به وچا ته د شرک او عیسویت بلنه نه ورکوو

(۲۹) موږ به خپل خپلوان په اسلام کې له داخلیدو څخه نه منع کوو
عبدالرحمن بن غنم اشعری ﷺ وایې چې کله ما دغه شرطونه ولیکل نو دعمرفاروق ﷺ مخ ته مې کیښودل عمرفاروق ﷺ وفرمایل چې په دې شرطونو رزیادت هم وکړه هغه داسې :
(۳۰) موږ به هیڅ یو مسلمان نه وهو یعنی تکلیف به نه ورته رسوو
(۳۱) موږ ته پردې شرطو باندې دځان او خپل دین دپلویانو لپاره امن راکړل سوی دی او که موږ له دې تیرو شرطو څخه سرغړونه وکړه نو زموږ عهد او امان به پای ته رسیږي او کوم معامله چې د مسلمانانو له دښمنانو او مخالفینو سره ده هغه به زموږ لپاره وي ..
سوال : که یو سړی له سره ترپښو پوری په انګریزی یا هندو جامه کې پټ سی نو آیا د هغه په عقیده د توحید او رسالت کې څه زیان راځي یا خو په دې جامه سره کافر کیږي که نه ؟
ځواب : که ته دلږ وخت لپاره خپل د نارینه وو جامه وکاږې او دکورخونی ته ننوزې او دخپلې ښځي پرتوګ واغوندی او سور وریښمین ښائسته قمیص او دبنارسی پړونی او په لاسو کې بنګړی او په پښو کې پایزیبونه او په غاړه کې امیل واچوی او دباندی راووزی او په کوټه یادفترکې پرکرسی باندی کښینی نو آیا ته به ښځه جوړه سی او آیا ستا په پټ سړی توب کې به کوم توپیر راسی او په دفترکې به په کرسی باندی کښینستل خوښ کې هلیه ده چې ته دخپلو اصولو او قاعدی په بنیاد باندی داخوښ کړی ځکه ستا په نظرپه ظاهری مشابهت کې هیڅ ستونزه نسته په ځانګړی جامه کې څه ګټه شته او کله چې په انګریزی جامه سره مسلمان نه کافرکیږي نو آیا یو سړی دښځی په جامه اغوستلو سره ښځه کیږي یو اځی دښځي په جامه سره دهغه سړی په نارینه توب کې څه توپیرراځی
او دغه رنګه که یو سړي دیوه نرښځی جامه واغوندی نو آیا رښتیا هم هغه نرښځی کیږي پیشکه دښځوپه جامه سره خونارینه نه ښځه کیږي مګر که خدانخواسته شو ورځی پرلپسی دښځو جامه او دنرښځیانو په جامه کې تیری کی نو ته به خپله داسړی ووینی چې څو ورځی وروسته به دده خوی اوکار دښځو او نرښځیانو په شیروی او دده دخبرو لهجه او دخبرو طرا وآداء او ناسته ولاړه به دښځو او نرښځیانو په شیرکیږي ځکه دظاهر اثرپه باطن باندی خامخا لویږي په ښو کارو سره زړه روښانه کیږي او په بدو کارو سره زړه توریږي
نو دغه رنګه انګریزی او هندو جامه ده اوس دستی که څه هم په عقائدو کې تاوان نه راځي مګر دانه دی معلوم چې وروسته به دده په باطنی عقیده کې څه راځي ښه یاد ولره چې ترڅو چې ستا په زړه کې عقیده پاته وی ترهغه وخته دانګریزی او هندو جامی په کارولو سره یو اځی دعیسایانو او مشرکانو مشابه سوی اد (من تشبه بقوم فهو منهم) ترحکم لاندی سوی ته دمشابهت په جرم سره مجرم و پیژندل سوی او خدای ﷻ دی داسی

نه کوی چې یوه ورځ ستاد ښکاره انګریزي جامې اثرزړه ته ورسیږي او په اسلامي عقائدو کې دې هم زیان راسي نوپوه سه چې ته په دغه وخت کې د مشرکینو او عیسایانو مشابه نه سوی بلکې په خپله عیسایي او مشرک سوی کوم حکم چې د دوئ دی هغه به ستا هم وي که څه هم ته خو په ژبه د اسلام دعوه کوی مګر تا ته مسلمان ویل ډیرګران دی و داسی اسلام ته قومي اسلام وایې شرعي اسلام نه ورته وایې شرعي ا سلام هغه دی چې د شریعت له قانون سره برابروی

په پاکستانی قانون کې هغه څوک پاکستانی دی چې د پاکستان قوانین مني او د حکومت د دښمنانو جامې نه اغوندي او کوم سړی چې د پاکستان په قوانیو او احکامو باندی ګوت نیونه کوی او د هندوردې واغوندی او په بازارو کې ګرزی که څه هم داسړی په قومي حیثیت سره پاکستانی دی خود حکومت په قانون سره هغه د حکومت له د ښمنانو څخه دی زمو ږ په دې بیان سره دیوه بل سوال ځواب هم سو هغه دا چې څوک داووایې چې د ښځو په جامه اغوندلو کې بدی داده چې ښځه بیل جنس دی او نارینه بیل جنس دی ځواب یې داسو چې د شریعت له نګاه څخه مومن او کافر بیل بیل جنسونه دی یوه جنس ته د بل د مشابهت اجازه نسته لکه د حکومت په نظر کې وفادار او باغی دواړه بیل بیل جنسونه دی او د دواړو احکام هم بیل بیل دی که څه هم دواړه دیوه پلار زامن وي او دیوی کورني غړی وی دغه رنګه د اسلام په نظر کې مومن او کافر دواړه بیل بیل جنسونه دی او د هریوه بیل حکمونه دی ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنكُمْ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ (۲آیت سورة التغابن) لکه څنګه چې په ټولو پرمخ تللیو هیوادو کې دا قانون دی چې د حکومت د ښمن او باغی ته د مشرتوب او وزارت منصب اودنده نه ورکول کیږي دغه رنګه اسلام وایې چې د اسلام و د ښمن کافر یهودی او عیسایې او مشرک ته د اسلامي حکومت امارت او مشرتوب نه سي ورکول کیدای ..

داسلامي جامې او لباس پیژندنه !

قال الله تبارک وتعالی ﴿وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ﴾ ۲۶آیت سورة الاعراف)

یو کار او عمل ته د اسلامي ویلو دوه ډولونه دی یو دا چې رسول الله ﷺ په خپله هغه کار کړی وی او دویم ډول دا دی چې د دې کار د کولو اجازه یې کړی وی او د هغه کار څخه یې منع نه وی کړی او د کوم کار چې نبی کریم ﷺ منع کړی وی هغه کار ته غیر اسلامي وایې او کوم کار چې یې په خپله کړی وی یا یې د هغه اجازه ورکړی وی هغه کار ته اسلامي وایې مثلاً د جوارو ډوډۍ خوړل د نبی کریم ﷺ سنت فعلی دی او په دې باندی عمل کول ډیر ښه کاردی او د خمیری ډوډۍ او بریاني او مرغ متجن استعمال روادی ځکه د ښو او مزه دارو شیانو شریعت اجازه ورکړی ده او د سپی او خنزیر او شرابو کارول غیر اسلامي دی ځکه په

شریعت کې له دې شیانو څخه منع سوی ده دغه رنګه جامه را واخله کومه جامه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپله استعمال کړی ده مثلاً کرتی. اولنګ او ټو څادر او جُبّه . څکو ته دا جامه اسلامی جامه ده او کومه جامه چې نبی کریم ﷺ په خپله استعمال کړی نه ده مثلاً پرتوګ اوسلیم شاهی څپلی. اوواسکټ یا صدری. مګر په شریعت کې ددوئ اجازه ثابته ده منع یې نه ده څنی کړی اوهغه چې منع یې راغلی ده لکه له وریښمینو جامو او زعفرانی رنګ او ترپنډیو لاندی لنګ او ترپنډیو کښته پرتوګ څخه یې منع کړی ده نو ددې جامو ته غیر اسلامی جامه ویل کیږی
دغه رنګه په قرآن او حدیث سره دالله ﷺ ددښمنانو سره دمشابهت څخه منع ثابته ده په دې وجه دکافرانو په شان جامه اغوندل چې په هغه جامه کې ولیدونکی ته دا نه معلومیږی چې داسړی یهودی ذی اوکه عیسایې ذی اوکه مجوسی ذی اوکه هندودی بیشکه دا جامه غیر اسلامی جامه ده دسیکانو او انګریزانو خولی. او پتلون او ددوئ فیشن کولو هم دا حکم دی په دې ځای سره دفیشن کونکو دا **سوال** هم ځواب سو چې پر علماء باندی دا سوال کوی چې که کوټ او پتلون غیر اسلامی جامه دی نو علماؤ دې اوږدی کرتی. او نوی څپلی. هم نه اغوندی ځکه دا هم داسلام په پیل کې نه وو ځکه نبی کریم ﷺ او صحابه کرام ﷺ داسی جامه او په داسی ټولنه کې ژوند کول په هیڅ تاریخ او سیرت کې نه دی ثابت
ځواب :دادی چې دکوم شئ چې رسول الله صلی الله علیه وسلم قولاً یا فعلا اجازه ورکړی وی هغه ټول اسلامی اوشرعی دی اودکوم شئ چې یې منع کړی ده هغه ټول غیر اسلامی او غیر شرعی دی رسول الله ﷺ که څه هم داسی کرتی. او څپلی. نه دی اغوستی اودارنګه خوراکونه پلاوونه اوزردی اوکوفتی اوکړایې کبابونه نه دی خوړلی مګر دفراخی اوښو خوراکو اجازه یې ورکړی ده په دې شرط چې هغه دشریعت په حدودو کې داخل وی اوداسی فراخی اوښه خوراکونه اودعیش او عشرت سامانونه دخلافت راشده په وخت کې هم موجودوو اوکوم دهوساینی شیان چې دشریعت په حدودوکې وو په هغوباندی صحابه کرام ﷺ هیڅ ګوت نیونه نده کړی مګرداچې یوشمیر خاصو کسانو دتقوی اوپرهیزګاری خاص رنګ وو نودوئ به کمزوری جامی اغوستلی اودد رهم او دینار له جمع کولو څخه یې هم منع کوله
خلاصه دخبری :داسوچی داسی خوراک او څښناک اوناسته ولاړه اوکومه ټولنه چې دشریعت په حدودوکې دننه وی هغې ته اسلامی ټولنه وایې اوکومه جامه اوکوم خوراک اوناسته ولاړه چې دشریعت له حدودو وتلی وی هغه غیر اسلامی دی
﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ (۲۲۹ آیت سورة البقرة)
اوس دا حقیر بنده دسیرة المصطفی دریمه برخه په دې دعا باندی پای ته رسوی
رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّکَ اَنْتَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ وَتُبْ عَلَیْنَا اِنَّکَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ

درسول الله صلی الله علیه وسلم معجزات یادنبوت اورسالت دلائل !

الله تعالی دبندګانودلارښوونی لپاره له انسانانوڅخه انبیاء اورسولان علیهم السلام رالیږلی دی ددې لپاره چی ددې غوره هستیوپه واسطه بندګانوته خپل حکمونه ورسوی او د(أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُواْ بَلَى شَهِدْنَا)(۱۷۲آیت سورة الاعراف) هغه ویل سوی ژمنه وریاده کړی اوخپل دلیل پردوی پوره کي ﴿رُّسُلاً مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللّهُ عَزِيزاً حَكِيماً﴾ (۱۶۵آیت سورة النساء) ددې لپاره چی دخلکولپاره هیڅ دلیل پاته نسی د رسولانوله رالیږلووروسته . . اودانبیاء علیهم السلام له تبلیغ وروسته ومخلوق ته دالله ﷻ په پیروی کې هیڅ عذرپاته نه سی

رسول اونبی ﷺ به دنوروانسانانوپه څیریوانسان وی له نوروانسانانوسره یې په صورت کې هیڅ توپیرنه وی له همدې کبله الله تعالی ودوئ ته معجزی ورکړی ددې لپاره چی ددوئ دربښتینوالی دلیل سی لکه چی الله تعالی دموسی ﷺ په قصه فرمایې

﴿اسْلُكْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاء مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِن رَّبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْماً فَاسِقِينَ﴾ (۳۲آیت سورة القصص)

دالګړه اوسپین لاس ستامعجزی دی دالله ﷻ له لوری ستادرسالت دوه روښانه دلیلونه دی دهری دعوی لپاره یودلیل ضروری وی اوڅنګه چی دعوی وی دهغه مناسب دلیل هم په کاردی نوڅوک چی دنبوت دعوی کوی نودده دعوه داوی چی زه دالله ﷻ رالیږل سوی استازی یم اودهغه سفیریم اودده احکام اولارښوونی می راوړی دی نوځکه دهغه دربښتینوالی ثابتولولپاره په غیبی ډول باندی دداسی کاروښکاره کیدل لازمی دی چی دهغه دمثل له راوړلوڅخه مخلوق بیخی عاجزه وی ددې لپاره چی مخلوق هغه دعادت خلاف کارونه کوم چی دنبی په لاس ښکاره کیږی اولیدونکي په دی پوه سی چی دامعجزه چی ښکاره سوه دایواځي دالله ﷻ کاردی معاذالله درسول ﷺ کارنه دی اونه درسول دارادی اواختیارپه دې کې دخل سته اونه په کوم کسب اوزدکړه اوچل سره سوی دی بلکي یواځی دالله ﷻ په کامل قدرت سره ښکاره سوی دی ځکه داسی نښه ښودل دانسان له واک پوهی اوکسب څخه وتلی دی له دې معلومه سوه چی داسړی رښتیاهم دالله ﷻ له لوری رالیږل سوی دی اودده په پیروی سره هرڅوک الله ﷻ ته رسیږی اوددنیااوآخرت کامیابی دده په لمن نیولوکې ده دمعجزی په لیدوسره په دې شرط چی زړه دعناداوکینې اوکوږوالی څخه پاک وی دنبی ﷺ دربښتینی کیدوبی اختیاره زړه یقین کوی اونفس دهغه په رښتینوالی باندی مجبوره کیږی دنبوت اورسالت دعوی یولوی کاردی په دې وجه ددې دثابتولولپاره هم لوی دلیل په کاردی نومعجزه چی دالله ﷻ دقدرت اوقهریوه نمونه وی کله چی دنبی ﷺ په لاس باندی ښکاره کیږی نودهغه دغلبی اوویری په مخکې دهیچاپښه نه ټینګیږی اودخپل واک واکی یې له لاسه وزی په عقلی دلائلوکې ددښمن دجګړی اوبحث لاره بیخی بندیږی مګر دمعجزوله لیدو وروسته هیڅوک پرته له کین

کونکواوازلی بدبختودانکارهیڅ دلیل نه پاته کیږی ځکه معجزه ظاهراوباطن دواړه عاجزه کوی

ترټولومخکې پیغمبرآدم علیه السلام دی اوترټولوآخری پیغمبر حضرت مجتبی مصطفی خاتم الانبیاء محمدبن عبدالله صلی الله علیه وسلم دی چی پرده باندی نبوت اوپیغمبری پای ته رسیدلی ده دده په پیغمبری سره دین پوره سو اوښه خویونه پوره سو کله چی داهدف لاس ته راغلی اودین اواخلاق دواړه پوره سو نوله نبی کریم ﷺ څخه وروسته دپیغمبردرالیږلوهیڅ اړتیاپاته نه سوه دنبی کریم ﷺ خلفاء رضی الله عنهم اوددین علماء کوم چی رښتینی علماء دی اوددین اسلام مرسته اوساتنه یې کړی ده ترقیامته داسلام دساتنی او خپراوی لپاره کافی دی دالله تعالی ارشاددی (اَلۡیَوۡمَ اَکۡمَلۡتُ لَکُمۡ دِیۡنَکُمۡ (۳آیت سورة المائدة) نن ورځ ماستاسولپاره ستاسودین پوره کی

نوترخاتم الانبیاء علیه السلام وروسته که څوک دنبوت دعوی وکړی دهغه دعوه به وچ کلک دورغ اوبی معنی وی حق خودادی چی دنبی کریم ﷺ لپاره دهیڅ معجزی اونښی اړتیانسته ځکه دنبی کریم ﷺ صورت اواخلاق دهغه ناسته ولاړه خبری دهغه کار اودهغه ټول ژوند معجزه اودده دښتینولی ښه وه خلکوچی به نبی کریم ﷺ ولیدی نودابه یې ویل چی داروښانه مخ ددروغجن مخ نه دی

امام غزالی قدس الله سره وایې چی درسول الله ﷺ غوره اخلاق اوغوره کارونه اوحالات اوعادات اوخویونه اودرسول الله ﷺ نظم اودخلکوتدبیراوملکی سیاست ته که وکتل سی چی نبی کریم ﷺ څنګه بیلابیل طبیعتونه اوسره ضدمزاجونه دیوه قانون الهی ځان قربانونکي وګرزول اوبل داچی رسول الله صلی الله علیه وسلم چی مخلوق ته کوم قوانین دشریعت ورکړه دهغه حقائق اورازوونه اوحکمتونه اواشاری په تحقیق اوڅیړنه کې دامت علماء محقیقین اوفقهاء مجتهدین ټول وخت حیران اوعاجزه پاته دی ددې کارو له څیړلووروسته دروغ عقل لرونکی ته یوه ذره شک هم نه پاته کیږی چی ددې ټولوکاروپا یله پرته له غیبی مرستی یواځی دانسان په ځواک اوقوت اوتدبیراوچل سره نه سی کیدا ی ځکه دامحال اوناممکن کاردی اوداسی پوره دین راوړل دیودروغجن په تصورکې هم نه سی راتلای ټولوته داخبره ښکاره ده چی نبی کریم ﷺ أمی وو لیک لوست یې نه وو کړی نه یې له چازده کړه کړی وه اونه یې دچادکتابو مطالعه کړی وه اونه یې دعلم په طلب پسی سفرکړی وو په ناخبرواوجاهلوعربوکې اوسیدی یتیم اوبی مرستندویه وو په داسی حالاتوکې پرته له لیک لوسته دعلم اوحکمت داسی چینه دده مبارک ﷺ له مبارکی ژبی څخه جاری کیدل اوداسی علوم اومعارفوپیژندل دده مبارک ﷺ له ژبی ښکاره سو چی نه مخکې اونه وروسته چالیدلی نه اوریدلی وو اونه دهغه مثال شته داپرته له وحی الهی هیڅ امکان نه لری اودانسان عقل اوځواک اوپوهه اوزیراکت ددې کارو له کولوڅخه عاجزاودیرلیری پاته دی

اوبل داچې دنبی کریم ﷺ غوره اخلاق اوخویونه دديې خبری ښکاره دلیل دی چې دغه پاک ذات ﷺ دالله تعالی غوره اوخوښه هستی ده
پرچاچې دالله ﷻ غضب وسی هغه بداخلاق اوبدکاره جوړوی
اوبل داچې دنبی کریم ﷺ دخادمانو په عربو او عجمو باندی داسی کامیابی چې هیڅ ځواک اوقوت اوشتمنی ورسره نه وه داددې خبری ښکاره دلیل دی چې دالله ﷻ مرسته اومهربانی ورسره وه امام غزالی رحمه الله وايې چې دابښکاره کارونه خودنبی کریم ﷺ دربښتینوالی داثبات لپاره بس دی اوپوره دلیل دی مګرله دې ښکاره دلائلو سره سره دهغه دربښتینوالی څه پټې نښې یعنی معجزی هم موږ درته بیانه وو ددې لپاره چې لږعقل لرونکی هم دنبی کریم ﷺ په ربښتینوالی اوصداقت کې یوه ذره شک اوشبه پاته نه سی وروسته امام غزالی په لنډډول درسول الله ﷺ څو معجزی پرته له تفصیل یادی کړی دی (۱)

دنبی کریم ﷺ ټولی معجزی څودی ؟

امام بیهقی رحمه الله وايې چې درسول الله صلی الله علیه وسلم معجزات زر ۱۰۰۰ ته رسیږی امام نووی رحمه الله وايې چې یوزر اودوه سوه ۱۲۰۰ ته رسیږی اویوشمیر نورعلماء بیا وايې چې دنبی کریم ﷺ دمعجزاتو شمیردرې زره ۳۰۰۰ ته رسیږی اودحدیثو امامانو په معجزاتو باندی ځانګړی کتابونه لیکلی دی لکه دلائل النبوة دامام بیهقی اوامام ابونعیم (۲) اوشیخ جلال الدین سیوطی رحمه الله خصائص کبری په نامه یوځانګړی کتاب دنبی کریم ﷺ دمعجزاتو په اړه لیکلی دی چې په هغه کتاب کې زرمعجزی بیان سوی دی
اوحقه خبره داده چې درسول الله صلی الله علیه وسلم معجزی ترشمیرلوزیاتی دی ځکه دنبی کریم ﷺ هرخبره اوهرکار اوهرحال یوه نالیدلی اوعجیب اوپربښیګڼو او رازو اوحکمتو باندی مشتمل کیدوپه وجه سره معجزه معلومیده
دنصاراوو علماء دمخکنیو انبیاء علیهم السلام معجزی ۶۷ یادی کړی دی اودعیسی علیه السلام معجزی دحمل له وخت بیا اسمان ترختلوپوری ۲۷ شمیرلی دی اوبیا دهغه دحوارینو خاصو دوستانو شل معجزی شمیرلی دی مګرله دوئ سره ددې معجزونه کوم دسند سلسله شته اونه دهغه دراویانو اونه دنقل کونکو عدالت اوثقه والی کوم دلیل شته داسی نه دی لکه دنبی کریم ﷺ معجزی علی صاحبها الف الف صلوة والف الف تحیة دنبی کریم ﷺ معجزی زرګونوته رسیږی اوپه متصل سندوسره روایت سوی دی اوپه سلګونوخوداسی دی چې مشهور اومتواتردی اوپه لوړوالی کې دشان اونادرعجب کیدو له کبله دټولو انبیاء علیهم السلام ترمعجزاتوډیر دی

---

(۱) احیاء علوم الدین للغزالی جلد ۲ /ص /۳۳۲. واتحاف شرح احیاء العلوم للعلامه الزبیدی جلد ۷ /ص /۱۶۴..۱۹۸)
(۲) قال الحافظ العسقلانی ذکرالنووی فی مقدمة شرح مسلم ان معجزات النبی صلی الله علیه وسلم تزید علی الف ومأتین وقال البیهقی فی المدخل بلغت الفا وقال الزاهدی من الحنفیة ظهرعلی یدیه الف معجزة وقیل ثلاثة آلاف وقد اعتنی بجمعها جماعة من الأئمة کابی نعیم والبیهقی وغیرهما (فتح الباری صفحه ۴۲۵ باب علامات النبوة)

معجزه څو قسمه دی ؟

درسول الله صلی الله علیه وسلم نبوت اورسالت لکه څنګه چې دټولی نړۍ لپاره دی اوترقیامته پوری بل نبی نه راځي په دې وجه الله تعالی نبی کریم ﷺ ته ددنیادټولو قسمو معجزی اونښي ورکړی دی ددې لپاره چې ددنیاهرشئ دده مبارک ﷺ دنبوت دلیل سی اوددنیاهیڅ یوه نوع داسی پاته نه سی چې هغه دنبی کریم ﷺ دنبوت شاهدی ورنه کړی ځکه معجزه دنبوت دلیل وی نوکله چې ددنیادټولواقساموڅخه دده معجزات وی نوددنیاټول انواع اواقسام به دنبی کریم ﷺ دنبوت اورسالت لیدونکي وی اوددې لپاره چې په ټولوانبیاء علیهم السلام باندی دنبی کریم ﷺ پورته والی دلمرپه شان ښکاره سی چې دنبی کریم ﷺ یوائې معجزات دټولوانبیاء علیهم السلام ترټولو معجزو ډیر دی اودهیچادده په نبوت کې شک اوشبه پاته نه سی الله تعالی نبی کریم ﷺ ته چې کومی معجزی ورکړی دی هغه پردوه قسمه دی یوعقلی اوبل حسی دی عقلی هغه دی چې دهغوپه پوهولوکې عقل په کارراځي اودارنګه معجزی هغه خلک پېژنی چې هوښیاروی اوحسی معجزی هغه نالیدلی اوعجیب کارونه دی چې دهغو علم اوپوهه په حواسوسره لکه سترګی لاسونه یانوراندامونه په دې سره کیږی دداسی معجزوغوښتونکی ډیر هغه خلک وی چې له دوئ سره دعقلی اصولومعلومولو هیڅ سلیقه نه وی یاخوضدی اوکین کونکي وی

عقلی معجزات **(دنبی کریم ﷺ لومړی عقلی معجزه)**

درسول الله ﷺ صورت اواخلاق اودهغه بی مثال غوره اخلاق اوښه کارونه اودده عملی اوعلمی کمالات دهوښیارانولپاره دنبی کریم ﷺ دنبوت اورسالت عقلی دلیل دی هرچاچې به دنبی کریم ﷺ مخ مبارک ولیدې اودده مبارک اخلاق بې ولیدل نوبی اختیاره به یې وویل چې په کوم ذات کې چې داسی ښه خویونه اوغوره کارونه اوداسی علمی اوعملی پوره والی وی چې هغه نه چالیدلی اونه اوریدلی وو هغه رښتیاهم دالله ﷻ غوره بنده دی ځکه الله تعالی له ټولی دنیاڅخه په بیلواخلاقواوخوی باندی پیداکړی دی دداسی کمالاتوحاصلول په کسب اوکوښښ اوریاضت سره نه سی لاس ته راوړل کیدای

دویمه عقلی معجزه !

الله تعالی نبی کریم ﷺ ته یوپوره معجز کتاب یعنی قرآن کریم ورکړی دی چې داډده دنبوت همیشنی اوتل پاتې معجزه ده هغه دحکمت علمیه اوحکمت عملیه اوښو اخلاقواودکورنۍ ژوند اوملکی سیاست اودښکاره اوپټ پاکوالی دعلوموا وپېژندنو یوه بی مثاله خزانه دی اوښکاره خبره ده چې داسی معجزاولامثال کتاب دیوأمی سړی له ژبی څخه ویل چې هغه نه له کوم استاذ څخه علم زدکړی وی اونه یې کوم مکتب اوپاکولته ویلی وی اونه یې دیوعالم اوحکیم ملګرتیاکړی وی پرته دالله ﷻ له وحی اوښوونی اوالهام اولقاء څخه بل څه کیدای سی

قرآن کريم درسول الله صلى الله عليه وسلم ترټولولويه معجزه دی چی دهغه دزوال اوختميدولاره نسته اوپه داسی تواترسره رانقل سوی دی چی داسی تواتردنياوهيڅ کتاب ته نه دی په برخه اودداسی علوماومعلوماتوخزانه دی چی لويولويوحکماء اودعقل دعوه کونکوددې ځواب نه دی راوړی که هغه په اعتبارد فصاحت اوبلاغت وی اوکه په اعتبار دعلوماومعلوماتووی اوکه په اعتباردساتنی وی له تغيراوتبديل څخه په خوندی کيدواوساتنه کې دقرآن کريم مقابله هيڅوک نه سی کولای اونه بی وکوی اوس به موږترديې زيات نورڅه ووايوچی په خپله قرآن څورلس سوه کاله کيږی دا اعلان کوی چی که په چاکې همت وی هغه دې زماځواب وليکی مګرترننه پوری هيڅوک پردی نه دی توانيدلی چی دقرآن ديوه وړوکی سورة مثال وړاندی کی دنبی کريم ﷺ له نبوت واخله ترننه پوری په هره پيړۍ کې دعربی ژبې لوی لوی فصيح اوبليغ خلک تيرسوی دی چی ددين اسلام مخالف وو اوهيچاهم دقرآن دغوښتنی ځواب نه دی ورکړی

په قرآن کريم کې دعوت اودليل دواړه موجوددی !

حافظ فضل الله توربشتی رحمه الله دعقائدو په خپله رساله (المتعمدفى المعتقد) کې ليکی چی انبياء عليهم السلام چی کله دالله ﷻ له لوری دحق په بلنه امرکيږی نودوئ ته ددعوی دثبوت لپاره ددليل په ډول معجزه ورکول کيږی ګواکی دعوت اودليل دواړه بيل شيان دی مګر زموږپيغمبرحضرت محمدمصطفی صلی الله عليه وسلم ته يواځی قرآن کريم داسی معجزه ورکړل سوی ده چی په ده کې دعوت اودليل دواړه سره يوځای سوی دی قرآن کريم دمعنی په لحاظ سره دعوت دی اودبلاغت اوفصاحت اواعجاز په لحاظ سره دليل دی نوقرآن کريم خپله دليل هم دی اوپه ده کې دعوت هم پروت دی نوآيادقرآن کريم دشرافت اوعزت اوغوره والی لپاره دابس نه دی چی په يوه شی کې دعوت اودليل دواړه يوځای وی اودواړه به ترقيامته پوری يوله بله نه بيليږی (۱)

دنبی کريم ﷺ دريمه عقلی معجزه !

حافظ توربشتی رحمه الله په خپله رساله دعقائدوکې وايې چی دنبی کريم ﷺ دژوندټول حالات دده دنبوت دلائل دی چی دهغوله څيړلو وروسته سمدستی دده دنبوت په رښتينوالی باندی يقين حاصليږی ښکاره خبره ده چی په پيل کې يويتيم وو نه له هغه سره کوم ځواک وو چی دهغه له لاری يې په خلکوباندی خپله خبره منلی وای اونه مال اوشتمنی اولوړه مرتبه وه چی دهغه په طمع يې دده مبارکﷺ خبره منلی وای اوقريش يې خطاايستلی وای اونه له ده سره کومه پاچهی اومشرتوب په ميراث ورته پاته وو چی خلکودزرو اوپيسو په طمع اودمرتبی دلاس ته راوړلوپه هيله دده پيروی کړی وای بلکې هغه يواځې يوتن وو بی مرستندويه اوبی ملګری وو هيڅ ځواک له ده سره په دې

---
(۱) داکتاب په فارسی ژبه کی دی دلته مويواځی حاصل اوخلاصه راوړی ده)

کارکې ملګرې نه وو حتی په دې کارکې دده نژدې خپلوان هم دده مخالفین اودښمنان وو نبی کریم ﷺ چې کله دالله ﷻ دیووالی آواز وکې ټوله جزیرة العرب په شرک اودبتانو په عبادت بوخته وه غلاو لوټ مار اوزنا اومردارو خوړلواوداسې نورناوړه کارونه خودغر بودویم طبیعت جوړسوی وو کله چې درسول الله صلی الله علیه وسلم دعوت اوارشادښکاره سو نوپه یوه کړی ددوئ حال بدل سو اوټول عرب یوزړه اویوه ژبه اویوبدن جوړسو اوپرحق دین باندې ټول سره راټول سو ددوئ حرص طمع نفسانی خواهشات اوټول ناوړه کارونه په یوه ځل په ښوخویو اوښوکاروباندې بدل سو اودحق دین په پیروی کې داسې ټینګ ودریدو چې ددین لپاره یې تکلیفونه ستونزې اوله کوره اوکورنۍ څخه بیلوالی خوښ کی اوخپل ځانونه اومالونه یې دالله ﷻ په لاره کې قربان کړه چې په دې کې ددنیادګټې ګمان کولواحتمال هم نسته اودناپوه قوم یې ددې وړ وګرزاوو چې ددنیاترټولولوی پاچهی په یوه وخت کې ترپښولاندې کړی اودقیصراوکسری خزانی دمسجدنبوی په انګړکې واچول سوی

سړی چې کله ودې انقلاب اواونوښتنوته وګوری نوهغه به په یقین سره پوه سی چې داسې لویکارونه په عقلی اوفکری تدبیرسره نه سی کیدای دانسان قوت اوکوښښ ودې مرتبې ته نه سی رسیدای دایواځې اسمانی تائیددی چې دالله ﷻ له حکم اوتقدیرپرته هیڅ امکان نه لری اودبنده په کسب اواختیار لاس ته نه سی راوړل کیدای په قرآن کریم هم ودې ته اشاره سوی ده ﴿وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً مَّا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَـٰكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (۶۳آیت سورة الانفال)

اې نبی ﷺ که تاددې ناپوه قوم دمینی اومحبت پیداکولولپاره دځمکی دمخ ټولی خزانی خرڅ کړی وای نوبیابه هم تاپه دوئ کې مینه نه وه پیداکړی مګر الله تعالی ددوئ په مینځ کې مینه اومحبت پیداکړرښتیاهم الله تعالی غالب اوحاکم ذات دی..

دنبی کریم ﷺ څلورمه عقلی معجزه!

درسول الله صلی الله علیه وسلم دتورات اوانجیل دعلماء په مخکې ښکاره داخبره کول چې الله تعالی زمادنبوت اوراښکاره کیدو خبرپه تورات اوانجیل کې ورکړې دی اومخکنیوانبیاء علیهم السلام هم همداخبروکړی دی چې په آخره زمانه کې به یونبی آخرزمان ﷺ رالیږلی کیږی چې دهغه نبوت اورسالت به دټولوانسانانواوپیریانانولپاره یوشان وی اواې اهل کتابو تاسوپه دې خبریاست نوځکه تاسوایمان راوړی دنبی کریم ﷺ له دې دعوی وروسته ډیر اهل کتاب ایمان راوړی اوددې خبری شاهدی یې ورکړه چې ته رښتیاهم هغه حق نبی ﷺ یې چې په تورات اوانجیل کې یې ستادراتلوزیری سوی دی اوډیرو اهل کتاب دکین په وجه ایمان نه راوړی اوسره له دې چې دنبی کریم ﷺ له راښکاره

کیدو مخکې به ددوئ علماء زیري ورکول ویل به یې چې اې دمکی خلکواوس دنبی آخرزمان ﷺ دښکاره کیدو وخت رانژدې سوی دی موږبه دهغه پیروی وکړو اوپرتاسوبه بریالی سو دوئ ځکه ایمان نه راوړی دوئ ویریدل چې دنبی کریم ﷺ په پیروی سره به زموږمشرتوب ختمیږی مګر دهیچاداتوان نه وو چې دقرآن کریم دآیاتوتکذیب وکوی چې په هغه کې ویل سوی وو چې دنبی کریم ﷺ یادونه په تورات اوانجیل کې هم سته بلکې قرآن کریم دادعوی کړی ده چې دنبی کریم ﷺ دملګروﷺ یادونه هم په تورات اوانجیل کې شته لکه چې الله تعالی فرمایي (ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنجِيلِ (۲۹آیت سورة الفتح) اهل کتابو دانه سوویلای معاذالله چې دقرآن کریم داخبره غلط ده اوپه تورات اوانجیل کې دنبی کریم ﷺ هیڅ زیری نه دی ورکول سوی اونه دده دملګروﷺ یادونه پکی سوی ده کله چې دقرآن کریم داآیتونه نازل سوه چې د نبی امی ﷺ یادونه په تورات اوانجیل کې شته نوپه همدغه وخت کې په عربوکې په زرهاوو دیهودو اونصاراوو علماء موجودوو که دقرآن کریم دادعوی غلطه وای نودیهودو اونصاری علماء به داغلطی په ټول نړۍ کې خپره کړی وه عرب خوپریږده ددې لپاره چې یهودی یاعیسایې اسلام نه راوړی اویهودی یاعیسایې هسی نه خپل دین پریږدی

دنبی کریم ﷺ پنځمه عقلی معجزه !

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دنیاته راولیږل سو په هغه وخت کې ټوله نړۍ په بې لاری کې ډوبه وه اوخلک په رنګارنګ بې لاریواخته ووپه همدی وخت کې داشپږمذهبونه رواج وو

تراسلام مخکې کوم دین خپوروو (لومړی مذهب)

لومړی مجوسیت : داورعبادت کول دایران اوفارس ځخه بیاترخراسان اوترکستان پوری خپورسوی وو دکسری حکومت ددې سرپرستی کوله مجوس ده دووخدایانومنونکی وو یو یزدان اوبل اهرمن داور عبادت به یې کوی اومرداری به یې خوړلی اودلوراوخورسره به یې نکاح کوله دعمه اوخاله خودیادیدلواړتیانسته

دویم دین عسویت وو !

عیسویت په شام اوعراق اونورو شاوخواسیموکې خپوروو دروم پاچاقیصرعیسایې مذهب وو په دې وجه دا مذهب دروم دپاچهانوپه مشری کې پرمخ ولاړی دوئ ددرې خدایانواودعیسی ؑ دزوی والی اودالله دالوهیت اودعیسی ؑ پرالوهیت اوکفاره باندی قائل وو

دریم مذهب یهودیت وو !

یهودوکه څه هم تورات منی خودکین اوتکبرپه وجه یې دانبیاء علیهم السلام اودعلماء په نصیحت باندی غوږنه نیوی بلکې وژل به یې داکارددوئ رواج ګرزیدلی وو لکه چې الله

تعالی فرمایي ﴿وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ (۲۱ آیت سورة آل عمران)

یهودډیرئ په یمن اود خیبراو دمدینی په شاوخوا سیموکې اوسیدل دمال اومرتبې سره مینه کول ددوئ تکلاره وه اودین خرڅول اوپه مسائلوباندی رشوت اخیستل اودانبیاء علیهم السلام په صحیفوکې بدلون ددوئ شعاروو

څلورم مذهب دشرک وو !

یعني دبتانودعبادت کونکومذهب دوئ به دبتانودکانواوډبرواولرګوعبادت کوی دامذهب په جزیرة العرب اوهندوستان کې خپورسوی وو

پنځم مذهب صائبین یاروحانیت !

دوئ دروحانیاتومنونکی وو اودستورو لمراوسپوږمۍ عبادت به یې کوی دامذهب په حران عراق کې ډیرخپورسوی وو دنمرود لعین په وخت کې خلک دهمدغه دین ډیرپلویان وو چې ودوئ ته الله تعالی ابراهیم ﷺ راولیږلی وو دالله جل وعلی شانه ارشاددی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالنَّصَارَىٰ وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ (۱۷ آیت سورة الحج)

په دې آیت شریف کې هغه پنځو ادیانو یادونه سوی چې دنبی کریم ﷺ دراپاڅیدو په وخت کې په ټوله نړۍ کې خپاره وو

شپږم مذهب دهریت وو !

په تیرسوی آیت کې دپنځومذهبویادونه وسوه خوله دې پرته یوبل دین هم وو چې هغه ته یې دهریه ویل ددوئ یادونه الله تعالی په دې آیت کې کړی ده ﴿وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ﴾ (۲۴ آیت سورة الجاثیة)

اوځای په قرآن کریم کې ددهریه ډلی درد یادونه سوی ده ددې ډلی په ردکې دې حقیربنده یوه ځانګړی رساله لیکلی ده چې دهغې نوم دی (اثبات صانع عالم وابطال دهریت ومادیت) دحق غوښتونکی دی هغې ته رجوع وکوی

ونړۍ ته داسلام دسپیڅلی دین راتګ !

رسول الله صلی الله علیه وسلم ونړۍ ته داحق دین راوړی په نړۍ کې په دغه وخت کې بیلابیل دینونه موجودوو دامیرانوپاچهانواوواکمنوپه سرپرستی کې ددې ادیانوپالنه کیدله اودین اسلام له دې ټولوادیانواومذاهبوڅخه خلاف وو هغه چاچې داسلام دین نړۍ ته راوړی هغه یویتیم اوبې کسه اوامی وو هغه له پیغمبرکیدو وروسته دین اسلام دنړۍ په مخکې وړاندی کې اودهرملت اودین اومذهب دلیلونه یې داسې ردکړه چې نړۍ حیرانه پاتی سوه دیهودو اونصاری وو ډیرو لویو لویو عالمانو پوهانو اوهوښیارانو اوزیرکو خلکوله نبی کریم ﷺ سره مناظری اومباحثی وکړی مګرټولوعلماءپه یوه ځای

کې هم دنبی کریمﷺ په هیڅ دلیل کې هیڅ دګوت نیونې اوسوال ځای پیدانه کې سره له دې چې نبی کریمﷺ امی وو لیک اولوست یې نه سوکولای قرآن کریم اوحدیث نبوی دباطلوادیانودرد له دلائلوڅخه ډک دی

داددې خبرې ښکاره دلیل دی چې نبی کریمﷺ ته رښتیا هم دالله ﷻ له لوری الهام سوی دی اودده مبارک تائید سوی دی ځکه سره له دې چې دده مبارکﷺ امی کیدل په یقینی دلائلوسره ثابت دی اودنیادټولوادیانوبطلان په دلائلوثابتول پرته دالله ﷻ له ښوونې اومرستې ناممکن اومحال دی له دیارلس کاله پرلپسې دعوت اوبلنې وروسته چې کله نړۍ ته حق ښکاره سو اودهیڅ شک اوشبهٔ ځای پاته نه سو نورسول اللهﷺ دالله ﷻ په حکم له مکې مکرمې څخه هجرت وکې اوبیاله هجرت یوکال وروسته یې دالله ﷻ په حکم سره دحق له نه منونکوسره جهادپیل کې اودالله ﷻ دوعدې برابرکامیابه اوبریالی سو په غزاګانواوسریوکې دغیب داسې آثار ښکاره سو چې دحق دښمنانوبه هغه ولیدل نوپوه سو چې په دې بې وسې کې داحیرانونکې بریالیتوب اوپرته له ځواک ددې فقیرانوپه مقابله کې ماتې اوناکامې داپرته له اسمانی کومکه اومرستې ناممکن اومحال دی آخرداچې مجبوره سو اوحق ته یې غاړه کیښوده اودالله ﷻ په دین کې ډلې ډلې داخل سو.

دنبی کریمﷺ شپږمه عقلي معجزه !

نبی کریمﷺ دراتلونکوپیښوپه اړه خبرورکوی اوهغه به له واقعت سره هم برابروو اودهغه خبربه یوه زره خلاف نه وو اودمخنکیوانبیاء علیهم السلام قصې یې داسې په تفصیل بیان کې لکه په هغه وخت کې چې نبي کریمﷺ په خپله ورسره وو اوپه سترګویې لیدلی اوپه غوږیې اوریدلی وی اودمنافقینواودښمنانودزوړخیالات به یې بیانول چې دهغه بیان په احادیثواوتفاسیروکې په فراخه پیمانه موجوددی داټول ددې خبرې ښکاره دلیل وو چې رسول اللهﷺ ته وحی راځی ځکه داسې وړاندوینه دعقل کارنه دی اوپه داسې خبروعلم دعقل له پوهی ډیر لوړدی پرته دالله ﷻ له وحی اوالقاء څخه نه سی کیدای..

دنبی کریمﷺ اوومه عقلي معجزه !

نبی کریمﷺ مستجاب الدعواة یعني دده مبارکﷺ دعاقبولیده داهم دحقانیت ښکاره دلیل دی نبی کریمﷺ چې به کومه دعاکړې هغه دالله ﷻ په دربارکې قبوله سوې ده

حسي یاپه سترګولیدل سوې معجزې !

الله تعالی نبی کریمﷺ ته ددې عقلي اوپټومعجزوپرته کومې چې مورډرته بیان کې نورې هم بې شمیره معجزې ورکړې وې چې هغه په سترګومعلومیدې دهغوپوه په حواسوسره کیده لکه دمکې دکفاروپه غوښتنه چې نبی کریمﷺ سپوږمۍ ته اشاره وکړه سپوږمۍ دوې ټوټې سوه اودنبی کریمﷺ له ګوتومبارکوڅخه اوبه بهیدل چې په هغه اوبوسره نژدې

دوه نیم زره صحابه کرام ﷺ اوبه سو اوتهولواودسونه په وکړه اوښاروېوته یې ورکړی اوبیایې دخپلی اړتیاپه کچه په لوښو اوڅیوکې واچولی اولږخوراک دیوه لوی لښکرلپاره بس کیدل اودنبی کریم ﷺ په غوښتنه دونواودرخت تگ اوراتگ
ونواوکانړونبی کریم ﷺ ته سلام کوی اوپه زهرولړل سوی پسه په سترخان باندی خبرورکي ونبی کریم ﷺ ته یې وویل چی مامه خوره ځکه دښمنانوپه ماکې زهراچولی دی اودنبی کریم ﷺ په لاس مبارک کې کانړوتسبیح ویله اوداسی نوری ډیری معجزی وی ددې لپاره چی لیدونکوته دامعلومه سی چی رسول الله ﷺ رښتیاهم دالله ﷻ غوره بنده دی اودالله ﷻ رازداره اودهغه نائب اواستازی دی او دهغه احکام یې راوړی دی ځکه داعجیبه اونالیدلی آثار چی دده مبارکﷺ په لاس باندی ښکاره کیدل داپرته دالله ﷻ له مرستی اوتائیده هیڅ دمنلو ونه دی له دې څخه دامعلومه سوه چی رسول الله ﷺ دالله ﷻ له لوری تائیدسوی دی اود ته دداسی پاک ذات غیبی تائیدپه برخه دی چی دهغه په لاس کې دطبعیات اوعنصریات اوفلکیاتوټول واک دی چی کله وغواړی نودخپل غوره سوی بنده دګوتی په اشاره سره سپوږمۍ دوې ټوټې کوی اوکله چی وغواړی نودهغه له ګوتومبارکوچینه جاری کوی ددې لپاره چی دطبعیاتوماهرین اوپوهان په دې پوه سی چی یوذات داسی هم شته چی دهیڅ سبب اوعلت پابندنه دی .
اود نبوت ددعوه کونکی په لاس باندی چی کوم غیبی آثارښکاره کیږی هغه دقادرمطلق رالیږل سوی پیغمبردی چی فلکی اوعنصری اسبابوخالق اومالک دی اودغیبی آثاروپه ښکاره کولوسره دخالق مقصوددادې چی مخلوق ته داخبره ښکاره سی چی لکه څنګه چی درسول الله صلی الله علیه وسلم ژبه دالله ﷻ دعلم اوحکمت هنداره ده دغه رنګه درسول الله صلی الله علیه وسلم لاس مبارک دالله ﷻ دلاس هنداره ده چی دهغې په واسطه دغیبی قدرت نالیدلی اوعجیب آثارښکاره کیږی لکه چی الله تعالی فرمایلی دی :
﴿إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ ۱۰آیت سورة الفتح) وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ (سورة الانفال آیت ۱۷) دانسان په لاس باندی داسی نالیدلی اونادر کارونه ښکاره کیدل چی هغه بیشکه دانسانی ځواک څخه وتلی دی دادډې خبری دلیل دی چی دده دلاس شاته بل پټ لاس کارکوی اود نبی ﷺ په لاس چی څه ښکاره کیږی هغه رښتیاهم دالله ﷻ کاردی دنبی ﷺ کارنه دی اوکله چی په ممتازوښو سره خلکوته داخبره ښکاره سی چی رسول الله صلی الله ﷺ دالله ﷻ غوره بنده اودهغه نائب اواستازی دی نوخلک به هغه دپیروی وړوبولی اودهغه اطاعت اوپیروی دالله ﷻ اطاعت اوپیروی ده ..

خلاصه دخبری !

نبی ﷺ د معجزو په ورکولو کې حکمت دادی چې عامو خلکوته دنبی کریم ﷺ دنبوت یقین حاصل سی اودنبی کریمﷺ په حق کې دامعجزی داسی مثال لری لکه دیوه استازی لپاره سند دنبی کریم ﷺ معجزی خوبی شمیره دی مګر موږ دلته یوائی دهغومعجزویادونه کوو چې په صحیح احادیثوثابتی سوی دی له دوئ څخه هره یوه که څه هم دتواترحدته نه ده رسیدلی مګر ددوئ ټولوشمیردومره ډیر دی چې په هغه سره دهرچاشک اوشبه لیری کیږی داسی مثال لری لکه دعلی ؓ دلاوری اودحاتم طائی سخاوت چې په ټوله نړۍ کې مشهور دی ددې خبرشمیر وداسی کچی ته رسیدلی دی چې له دې وروسته چاته دشک اوشبه ځای نه پاته کیږی له همدې کبله دعلی ؓ دلاوری اودحاطم طائی سخاوت په دنیاکې یوضرب المثل وګرزیدی دیهودوپه نزدموسی ؑ دلکړی اوسپین لاس معجزه دموسی ؑ دنبوت دلیل دی اودنصاراووپه نزد دعیسی ؑ مړی راوژوندی کول اومورزاده ړونداودپیس یابرګی مرض ناروغ جوړول دعیسی ؑ معجزه اودنبوت دلیل دی همداسی معجزی دحضرت محمدمصطفی صلی الله علیه وسلم دنبوت اورسالت دلائل اوعلامی دی اوعیسایان چې درسول الله ﷺ معجزی نه منی داسی مثال لری لکه یهودوچې دعیسی ؑ معجزی نه منلی اوانکاریې کوی .

دنبی اکرم صلی الله علیه وسلم دمعجزوپوره بیان اودمعجزی پیژندنه یاتعریف !

اوس موږ له دې بیانه وروسته دنبی کریم ﷺ معجزی په تفصیل سره بیان کوو اودمعجزه تعریف درته کوو چې معجزه څه ته وایې

دمعجزی تعریف : معجزه هغه کارته وایې چې له عادت خلاف وی اوچاتراوسه نه وی لیدلی اودنبوت ددعوه کونکي په لاس باندی ښکاره سوی وی اوټوله دنیادهغه له مثل راوړلوڅخه عاجزه وی ددې لپاره چې نه منونکو اومخالفینو ته داخبره روښانه سی چې داسړی رښتیاهم دالله ﷻ غوره سوی بنده اوراليږلی سوی نبی ؑ دی ددښمنانودعاجزه کولولپاره الله ﷻ دغیب له پردی دقدرت دانښه ښکاره کړی وی اوخلکوته داخبره ښکاره سی چې غیبی مرسته ددې کاروشاته ده داسړی نه جادوګراونه کاهن دی چې جادوګران اوکاهنان دده مقابله وکولای سی نوکه دچااصلاح اوسمه لارپه کاروی اوغواړی چې په دنیااوآخرت کې کامیاب سی نوهغه سړی دی پردې غوره بنده باندی ایمان راوړی اودده په پیروی اومننه سره دې داکامیابی لاس ته راوړی هغه څوک چې الله تعالی خپل خلیفه اونائب اواستازی اودباوروړ ګرزولی وی اوبیایې خلکوته رالیږلی وی دهغه دروغجن ګڼل اونه منلوپایله به پرته له بدبختي اوبربادۍ بل څه نه وی لکه چې الله تعالی فرمایې :

﴿فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ﴾ (۲۵آیت سورة الزخرف)

معجزه پر دوه قسمه دی یو علمی معجزه او بل عملی یا کاری معجزه دی !

معجزی پر دوو برخو ویشل سوی دی یو علمی معجزه او بل عملی معجزه عملی معجزه دې ته وایي چی دنبوت ددعوی کونکي په لاس باندی داسی کار ښکاره سی چی دهغه کارله کولو څخه ټول خلک عاجزه پاته سی لکه دسپوږمی دوې ټوټی کیدل

او علمی معجزه ودېته وایي چی دنبوت دعوه کونکی داسی معلومات او خبرونه راوړی چی ټوله دنیا دهغه له راوړلو عاجزه پاته سی الله تعالی رسول اللهﷺ ته داوړه رنګه دومره ډیری معجزی ورکړی دی چی ترشمیرزیاتی دی

لومړی علمی معجزه : قرآن کریم ترټولو لویه معجزه دی !

د رسول الله صلی الله علیه وسلم په معجزاتو کې ترټولو لویه معجزه قرآن کریم دی داعلمی معجزه ده او دټولو انبیاء علیهم السلام ترمعجزو لویه ده هرڅوک په دې خبردی چی علم پرعمل باندی شرافت لری له همدې کبله په هرفن کې دښوونکو درناوی کیږی او په هره وظیفه کې دجنرالانو معاش ترعاموعسکرو ډیر وی داعزت او شرافت دعلم دی څکه عسکر خوترټولی مشر ډیر کارکوی مګربیاهم معاش دهغه ډیر وی قرآن کریم د رسول اللهﷺ داسی معجزه دی چی بل هیڅ پیغمبرﷺ ته نه دی ورکول سوی دټولو پیغمبرانو ﷺ معجزی به په یو خاص وخت کې ښکاره سوی او بیا به ختمی سوی خو قرآن داسی معجزه دی چی دزوال او ختمیدو لاره نه لری له پیل څخه را واخله بیا تر اوسه چی دیارلس سوه درې اتیاکاله ۱۳۸۳ کاله تیرسوی دی هغه رنګه پرته له څه تغیرا وتبدیل او پرته له کمی او زیادت خوندی پاته دی او دا معجزه به ترقیامته پوری په همدې شان خوندی پاته وی لکه څنګه چی پرنبی کریمﷺ باندی نازل سوی دی .

دقرآن کریم داعجاز طریقی او دقرآن داعجاز لومړی وجه !

علماء په خپلو کتابو کې په بیلابیلو لاروسره دقرآن کریم معجزه کیدل ثابت کړی دی هغه لاری خوډیر ی دی مګر موږ دلته یو څو هغه طریقی بیانوو کومی چی بیخی ښکاره او هرڅوک په پوهیږی

دقرآن کریم داعجاز لومړی وجه !

دموسیﷺ په وخت کې جادوعام وو الله تعالی موسیﷺ ته لکړه او سپین لاس معجزه ورکړل چی جادوګروخپله ایمان پرراوړی او دعیسیﷺ په وخت کې طب ډیر پرمختګ کړی وو الله تعالی موسیﷺ ته دناروغانو دجوړیدلو او دمړیو دژوندی کولو معجزه ورکړه او دنبی کریمﷺ په وخت کې فصاحت او بلاغت داسی حدته رسیدلی وو چی عربو نورو خلکو ته عجم یعنی ګونګیان ویل او اوس هم وایې نو ترټولو لویه معجزه الله تعالی نبی کریمﷺ ته قرآن کریم ورکې چی دقرآن فصاحت او بلاغت او صحیح والی او وزړه

رابنکونکی الفاظ اولطافت اونرمی مثال نه ،دعربولوی فصحاء اوبلغاء دداسی کلام له راوړلوعاجزه پاته سو اوهمدادمعجزی تعریف دی چی ددې له راوړلوخلک عاجزه پاته سی معجزه په خپله دنبی ﷺ له واکه هم وتلې وی قرآن کریم دالله تعالی کلام دی درسول الله ﷺ کلام نه دی لکه څنګه چی ټوله دنیادقرآن دمثل له راوړلوعاجزه پاته سو دغه رنګ داقرآن په خپله درسول الله ﷺ په قدرت کې هم نه وو درسول الله ﷺ کلام خوحدیث دی دحدیث اودقرآن ترمینځ دځمکی اواسمان په څیرتوپیردی دعربودفصیحواوبلیغوخلکوپه غونډه کې نبی کریم ﷺ دااعلان وکی چی تاسویوسورة دقرآن په څیروړاندی کی ﴿وَإِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾ (۲۳آیت سورة البقرة)که ستاسوپه دې کې شک وی چی قرآن دالله ﷻ کلام نه دی نوتاسوټول سره راټول سی اوپه ټولودنیاداکوښښ وکي چی دیوه کوچنی سورة (اناأعطینا) په څیرسورة جوړکي قرآن په چیغوچیغوکفاروته مقابلی بلنه ورکړه مګر ټول عرب چی فصاحت اوبلاغت یې په دنیاکې یومثل جوړسوی وو دقرآن دیوه کوچنی سورة له راوړلوڅخه عاجزه پاته سو اوسره له دې چی دالله ﷻ کلام له هغه الفاظواوحرفوڅخه جوړدی دکوموڅخه چی ددوئ کلام جوړوو اوپه هغه عربی ژبه وو کوم چی دوئ خبری په کولې اوبل داچی رسول الله صلی الله علیه وسلم خاص اُمی وو نه یې لیک لوست کړی وو اونه یې دکوم عالم ملګرتیاکړی وه اوسره له دی دداسی معجزکلام چی له حقائقواوعلومودک وی دنبی کریم ﷺ له ژبی راوړل ددې خبری ښکاره دلیل دی چی داکلام ربښتیاهم دالله ﷻ کلام دی دکوم انسان کلام نه دی درسول الله ﷺ ددې کلام سره یواځې داتعلق دی چی جبرئیل ﷺ دالله تعالی هغه کلام کوم چی دوحی په ډول باندی وو راوړو په نبی کریم ﷺ باندی یې نازل کړاونبی کریم ﷺ هغه پرته له څه کمی اوزیادته بندګانوته ورسوی ددې لپاره چی خلک دهغه څخه هدایت حاصل کړی قاضی عیاض په شفاء کې لیکلی دی چی په قرآن کریم په اعتباردبلاغت سره تراووه زره زیاتی معجزی دی ځکه د(اناأعطیناک الکوثر) په شان یوکوچنی سورت کې لس کلمی دی اوپه ټول قران کې تقریباً اویازره ۷۰۰۰۰کلمی دی نوکله چی اویازره پرلس باندی وویشل سی حاصل دقسمت به یې اووه زره اووه سوه کیږی نوپه قرآن کریم کې اووزه اووه سوه ۷۷۰۰معجزی سوی ..

یوسوال اودهغه ځواب !

یوشمیر ناپوهان وایې چی په دنیاکې نورکتابونه هم داسی شته چی مثال اونظیرنه لری لکه شاهنامه فردوسی اوګلستان سعدی ؟

ځواب : ددې سرې له سوال کولو داسې معلومیږي چې ورته د معجزې حقیقت او د عاجزه کولو کیفیت نه دی معلوم دقرآن کریم اعجاز په دې وجه سره دی چې زموږ خوږ نبی اکرم صلی الله علیه وسلم دعربو کافرانو په مخکې قرآن کریم وړاندې کې او په لوړ آواز یې دا اعلان وکې چې دا قرآن د الله ﷻ کلام دی او زما معجزه دی او که د چا په دې کې شک وی نو ددې په مقابل کې دې داسې فصیح او بلیغ کلام وړاندې کې تر درویشت کالو پورې دا آواز او ننګونه کیده مګر هیچا د قرآن په مثال یو لیکه هم رانه وړه او ټوله نړۍ د قرآن له یو آیت راوړلو عاجزه پاته سوه یو ویونکی دې دا وو وایې چې آیا د مقابلې داسې بلنه په بل کوم کتاب کې شته او چا د داسې مقابلې بلنه ورکړې ده او په کوم ځای کې چې دلوستونکو عجز ښکاره سو یوائې د مثال نه لرلو نوم معجزه نه دی ډیر وخت د ښائست او ښه والی په بناء باندې یو عالم یا یو تصنیف ته بی مثال او بی نظیره ویل کیږی مګر ددې مطلب دا نه وی چې دا تصنیف د مصنف معجزه دی او بل دا چې ډیر وخت انسان په خپل ګمان کې یو شئ بی مثال وګڼی خو په واقعت کې د هغه مثالونه بیخی ډیر وی د شاهنامه فردوسی په مقابل کې مرزا احمد نورانی متخلص کچ اشوب د صولیت فاروقی په نامه یو کتاب دی چې تر شاهنامه فردوسی ډیر غوره دی او هغه په فردوسی باندې نیوکی هم کړی دی او بل دا چې د معجزې د پاره لازم دی چې هغه به له عادت خلاف کاروی په هغې کې د ظاهری اسبابو هیڅ دخل نه وی په جادو او معجزه کې فرق هم دا دی چې جادو په زده کړه او کسب سره لاس ته راوړل کیږی او معجزه کوم فن نه دی چې په زده کړه او تعلیم سره حاصله سی او ښکاره خبره ده چې سعدی او فردوسی په کلونو کلونو د زده کړی او تعلیم ستونزی کاللی دی او په کلونه کلونه یې په مدرسو کې سبقونه ویلی دی او د استاذانو څپلې یې سمې کړی دی او ددوئ څخه یې سبقونه ویلی دی او زده کړه به یې ځنی کوله نو که د کلونو تکلیفو او ډیرو سختو ستونزو او کوښښ وروسته ددوئ کلام د بل چا د کلام څخه لوړ سی نو دا نه د تعجب ځای دی او نه ورته معجزه ویل کیږی په هره زمانه کې او په هره ژبه کې لوی عالمان پوهان او ادیبان تیر سوی دی لکه په عربی ژبه کې بدیع الزمان همدانی و حریری مګر هغوئ معجز نه دی

او په فارسی کې سعدی او فردوسی او په انګریزی کې ملټن او په سنسکرت کې کالیداس او په اردو کې محمد حسین آزاد او په پښتو کې رحمان بابا او داسې نور د چا کلام چې د خپل وخت تر کلام لوړ او ممتازوی نو دا د کلونو کلونو د تکلیف او ستونزو ګاللو میوه ده نه معجزه په دې سلسله کې یو شمیر ناپوهان د فیضی د تفسیر نوم هم اخلی او وایې چې دا بی نظیره دی تر ننه پوری دده مثال نه دی راوړل سوی ؟ ددې ځواب په خپله د فیضی له ژبی څخه واوری چې هغه د خپل تفسیر په خطبه کې قرآن کریم د الله ﷻ نازل سوی کتاب منی او له هغه پر ته ټول علوم او کتابونه د سر درد ګڼی لکه چې فیضی وایې :

(العلوم کلهاصداع الاعلم کلام الله وکلام الله لاعدّ لمحامده ولاحدلمکارمه ولاحصرلرسومه ولااحصاء لعلومه وماعلم علوم کلام الله کلها احدالاالله ورسوله واولوالعلم ماعلموا الاعدادا)
ژباړه : ټول علوم پرته دقرآن له علمه ټول دسردرد دی اودالله ﷻ دکلام دصفاتوهیڅ شمیرنسته اودهغه دمحاسنوهیڅ پای نسته اودهغه دربښتینوالی شان ترانداږه کولو تیردی اودقرآن علوم دومره بی شمیره ډیر دی چی دهغوحاصلول امکان نه لری کوم علوم چی په قرآن کریم کښ شته هغه ټول دالله ﷻ اودهغه درسول ﷺ څخه پرته هیڅوک نه پیژنی اوټولوعلماء ته چی کوم علم حاصل سوی دی هغه ددې بی پایه معلوماتوکوچنۍ برخه ده دالله ﷻ دکلام په هکله په خپله دفیضی اقراردی اوس له دې اقراره وروسته دفیضی کتاب په مثال کښ رواړل ډیره بی حیایې ده اوددعوه کونکي سست اوبی معنی مضمون دی اوکه بالفرض فیضی اوسعدی اوفردوسی دقرآن په شان دنیاته بلنه ورکړی وی نودامعلومه نه ده چی څومره شاهنامی اوڅومره گلستانونه به دنبی کریم ﷺ دمریانومریانولیکلی وای اودنیاپه مخ کښ به یې وړاندی کړی وو

دقرآن کریم داعجاز دویمه وجه !

دقرآن کریم داعجاز دویمه طریقه داده چی قرآن دهدایت دعلم یوپوره کتاب دی څوک چې دقرآن کریم دعلومواومعلوماتوڅیړنه اوپلټنه کوی نوهغه به په دې معجز کتاب کښ عقائد، اعمال اخلاق، تمدن، ټولنیزژوند، دحکومت کولوچاری، اسلامی سیاست، ددین اصول، دنفس پاکوالی، پرمختګ اودالله ﷻ دپیژندلولاری اودنفس پاکوالی او د امارت اومشرتوب، اوعدل برابری، اوالله ﷻ ته درسیدلواونژدی کیدلودغه ټول قوانین اومادی به هغه ته په دې کتاب کښ په لاس ورسی چی ددې په لیدوسره به بی اختیاره دده زړه اوبدن اودده ژبه شاهدی ورکوی چی ربښتیاهم داالله ﷻ کلام دی اوربښتیاهم دالله ﷻ نازل سوی کتاب دی

دداسی علومواومعلوماتوخزانه په یوه کتاب کښ دټولی دنیاحکماء چی سره یوځای سی هم نه سی وړاندی کولای پاته داچی دیو امی قوم له یوامی سړی څخه دی ددې هیله وسی چی هغه دې یوداسی بشپړکتاب دنیاته وړاندی کی چی ددنیااوآخرت دواړوسمون اوکامیابی په کښې وی اودالله ﷻ دحقوقو اودبندګانودحقوقو اودخپل ځان حقوق یې په تفصیل سره بیان کړی وی اودنړۍ دټولوباطلودینودیهوداونصاری اومشرکین اومجوس اوصابئین بطلان یې په دلائلوثابت کړی وی او په نړی کښ دهیڅ دین دپلویانو داتوان نسته چی هغه دقرآنی آیاتوددلائلوځواب ورکړی آیاداددې خبری ښکاره دلیل نه دی چی ربښتیاهم قرآن دالله ﷻ یونازل سوی کتاب دی

دقرآن کریم داعجاز دریمه وجه !

دقرآن کريم داعجاز دريمه وجه داده چي قران کريم دراتلونکوحالاتوپه بيانولوباندی مشتمل دی چي دکوموشيانونوم اونښان هم نه وو اوانسانی عقل دهغه له تصورکولوڅخه عاجزه ووقرآن کريم دهغه دراتلواوپېښيدوخبرورکړی دی اوبياپرته له څه کمی اوزياداته دقرآن کريم دخبربرابرهغه کارهغه رنګه سوی دی لکه رسول الله صلی الله عليه وسلم چي ترهجرت مخکښ داخبرورکي چي روميان به په فارسيانوغالبه کيږی لکه چي الله تعالی فرمايلی دی :

﴿غُلِبَتِ الرُّومُ﴾ (۲) ﴿فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُم مِّن بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ﴾ (۳) آيت سورة الروم)

او دبدرپه غزاکښ دکافرانودماتی خبرورکي ﴿سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ﴾ (۴۵آيت سورة القمر)

اوددين اسلام دغلبی اوښکاره کيدوخبرېښ ورکړی دی لکه چي الله تعالی فرمايلی دی

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ ۹آيت سورة صف)

اونورډيرداسی ځايونه شته چي تفصيل به ان شاء الله تعالی دوړاندوينوپه بيان کښ راسی لنډه داقرآن کريم چي دراتلونکي وخت په هکله کوم خبرورکړی دی هغه هم هغه شان واقع سوی دی لکه څنګه چي قرآن کريم خبرورکړی وو اوبل داچي قرآن کريم دپخوانوانبياء اوپيغمبرانو عليهم السلام په قصواودمخکنيوامتوپه پېښواوحالاتوباندی مشتمل کيدل لکه دابراهيم عليه السلام اوموسی عليه السلام اوعيسی عليه السلام اويوسف عليه السلام اوذوالقرنين اوداصحاب کهف اوداسی نوری قصی چي داهل کتاب علماء هم په دې پوره نه وو خبرنبی کريم ﷺ چي کله داآياتونه داهل کتاب دعلماءپه مخکښ تلاوت کړه نوهيچاهم انکارونه سوکولای، علماء که داعجاز دطريقوپيژندل اوڅېړنه غواړی نودقاضی ابوبکرباقلانی اعجاز القرآن اوپه شفاء دقاضی عياض کښ دی بحث داعجاز القرآن وګوری اوپه اردوژبه کښ دې حقيربنده هم يوه کوتاه رساله داعجاز القرآن په نامه ليکلی ده هغه وګورئ ..

دنبی کريم صلی الله عليه وسلم دويمه علمی معجزه حديث نبوی دی !

له قرآن کريم څخه وروسته درسول الله صلی الله عليه وسلم علمی معجزه حديث نبوی دی چي له دوئ څخه دشريعت اوملت په نامه هم تعبيرکيږی داحاديثوپه پوره والی اويوځای کيدوسره دلږعقل لرونکي هم په دې يقين باندی مجبوره کيږی چي دداسی ترعقل لوړ اوترفطرت لوړ قانون چينه پرته داالله تبارک وتعالی له ذات بل هيڅوک نه سی کيدای په ځانګړی ډول بياهغه څوک چي هغه خالص امی وی چي نه يې ليکل زده وی اونه يې څه لوستلی وی دده له ژبی داسی حيرانونکي چينه څنګه جاری سوه له دې معلوميږی چي شا ته يې يوغيبی ژبه سته له هغه څخه داحيرانونکي چينه راوزی موسی عليه السلام چي کله له ونی څخه آوز واوريدی هغه په حقيقت کښ دونې اواز نه بلکښ هغه اواز داالله ﷻ وو اوونه دټيلفون په منزله وه چي دعالم الغيب آوازيې موسی عليه السلام ته رارسوی

دغه رنګه دنبی کريم ﷺ له ژبی چي څه ويل سوی دی هغه داالله ﷻ وحی وه معاذالله ځانی خبری نه وی لکه چي الله تعالی فرمايې ﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ﴾ (۳) ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ ۴ آيت سورة

(النجم) ځکه اسلامي شریعت چې دکوموعقائدو ښوونه کوي هغه له دروغو اوبې بنیاده خبروڅخه پاک دي اوپه عقلي اونقلي اوفطري دلائلوسره ثابت دي چې دهغه په اړه دایقین کیږي چې دا عقیده یقینا او قطعا رښتیا هم صحیح اورښتینې عقیده دي
اوشریعت اسلامي چې دکوموښواخلاقوحکم ورکړی دی دهغومثال نه په لومړنیو اونه اخرنیوکې شته ددې ښو اخلاقو هیڅ نظیرنسته
اودغه رنګه اسلامي شریعت چې دکوم عبادت اوتجارت اوکاروباراحکام جاري کړي دي هغه په بې شمیره حکمتواوښیګڼوباندې بناء دي دبندګانودحقوقوکوم تفصیل چې په احادیثوکې بیان سوی دی اواسلامي شریعت دامسائل حل کړي دي ترانساني عقل ډیرلوړدي
اودفرنګي زامنوهم په دې اقرارکړی دی چې تورات اوانجیل اودپخوازماني اونوی وخت ټولې صحیفې داسلامي تعلیماتومقابله نه سي کولای.
اوبل داچې په نړۍ کې انبیاء علیهم السلام اوحکماء اوپاچهان اونورعلماء په سلهاووزره تیرسوي دي مګردهیچادژوندداسې پوره احوال اوخبرې په داسې متصل سندسره نه دي وړاندې سوې په داسې حیرانوکي اندازسره چې درسول الله صلی الله علیه وسلم ناسته ولاړه اودهغه دژبې مبارکې څخه وتلې الفاظ اوخبرې چې خوندي سوي دي په مخکې اوپه آخرنیوکې دهغه مثال نسته یوازې دنبي کریم ﷺ دژوند دخوندي ساتلولپاره دهغه دافعالواوخبروروایت کونکو دزرګونوراویانودژوندڅیړنه اوتحقیق کړی دی ددې لپاره چې دنبي کریم ﷺ دژوندد مطالعه کونکودپاره دشک اوشبه ځای پاته نه سي دوئ علم اسماء الرجال اوعلم الاسناداوعلم اصول الحدیث جوړ کړه ددوئ هدف یوازې دادی چې درسول اللهﷺ اقوال اوافعال اواعمال داسې خوندي پاته سي لکه څنګه چې وو دسندلړۍ اوطریقې داسې بیان سوي دي چې لوستونکي ته داسې یقین ورښې چې هغه دافکر کوي چې ماپه خپلوسترګولیدلي دي داحادیثوشپږکتابونه لکه بخاري، مسلم، ابواؤد، نسائي ترمذي، ابن ماجه ددې کتابوپه کتلوسره سړی حیران پاته کیږي چې په څومره حیرانونکي اهتمام اوکوشش سره احادیث نبویه سره یوځای سوي دي اومحدثین کرام نورالله مراقدهم داحادیث دصحت اوڅیړنې لپاره څومره سخت قوانین اوقاعدې ترتیب کړي دي موطاء امام مالک، صحیح بخاري، صحیح مسلم، سنن ابوداؤد، سنن النسائي، سنن الترمذي، سنن ابن ماجه، اوداسې نور ددنیاپه مخکې پراته دي مګر تراوسه لله الحمد یوملحداوزندیق پردې نه دي توانیدلی چې په یوه لفظ کې زیادت یانقصان وکړي

اوداحادیثوپه کتابوکې یویوحدیث دتحقیق اوتدقیق په ترازوتلل سوی دی اودهریوه حدیث دراویانوټول حالات یې بیان کړی دی اودهرحدیث درجه یې معلومه کړې ده چې داصحیح دی داحسن داغریب دی یاضعیف یامنکر دی
اوډیره خوشالونکی خبره لاداده چې درسول الله صلی الله علیه وسلم داقوالواوافعالوروایت کونکي لومړنی طبقه صحابه کرامؓ دی چې په دوئ کې لله الحمدیوسړی هم په قسم کولوسره دروغجن نه دی ثابت سوی دصحابه کرامؓ شمیریولک اوځلیرویشت زره وو ددومره لوی جماعت څخه دیوه تن په اړه ترننه پوری دانه دی ثابت سوی چې هغه دې یووخت دروغ ویلي وي داهم دنبی امی فداه ابی وامی صلی الله علیه وسلم یوه معجزه ده چې دده په پالل سوو کې یوتن هم دروغجن نه دی راوتلی ددې لومړنیوراویانوڅخه وروسته دویمه اودریمه طبقه دراویانوژوندهم په عام ډول باندی له دروغوخوندی لیدل کیږی ددوئ ټولوداعقیده وه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته دروغویوه خبرنسبت کول گناه کبیره اولوی جرم دی
په ټوله نړۍ کې یوعیسایې اویهودی دانه سئ ویلای چې ددوئ دسندسلسله څنگه ده اوپه کومه لاره اوکوم سندسره دوئ ته داانجیلونه اودحوارینورسائل اولیکونه رسیدلی دی اوددې سلسله دسندراوی څوک دی اوکوم خلک دې اودکومي پیړی دی اوپه دوئ کې څوک دمنلووړ اومعتبردی اوڅوک دمنلووړنه دی دعیسایانوعلماء دعیسیٰؑ یوه خبره هم په متصل سندسره نه سی وړاندی کولای
اودمحدثینومبارکانوحال دادی چې یوه کلمه هم پرته له سنده ددوئ په دربارکې دمنلووړنه ده دحدیثومشهورکتابونه دداسی نیکانوخلکوپه وخت کې راغونډسوی اوترتیب سوی دي اودترتیب اویوځای کیدو وروسته دمصنفینوپه وخت کې خلکوله دوئ څخه لوستلی اوحفظ کړی دی اوترننه پوری دهغه کتابوسندونه په متواتروسلسلوسره په نړۍ کې موجوددی اودمشرق اومغرب دعلماء تردرس اوتدریس لاندی دی تاسولږ فکروکړی چې دیومبارک ذات خبری اوکارونه دخوندی ساتلوپاره داسی انتظام اواهتمام آیادانسانی تدبیراوکوښښ نتیجه ده هیڅکله نه دایواځی دالله ﷻ دتائیدآثاردی چې دغیب له پردی څخه دنبی امی صلی الله علیه وسلم دحدیث دساتنی لپاره ښکاره سوی دی دعلم حدیث اودهغوپه اړوندعلوموافنونوته له کتلووروسته ددنیادټولوتاریخومرتبه له نظره لویږی اوربښتیاهم چې کوم ذات دټولوقومونواوټولوهیوادونولپاره ترقیامته پوری هدایت کونکي اولاربښوونکي راغلی دی دهغه دژونداودهغه دخبرواوافعالوپه داسی معجزانه ډول باندی خوندی کیدل په کاردی چې ترقیامته پوری دراتلونکونسلونولپاره څه دشک اوشبه ځای پاته نه سی

اوڅوک چې د نبی امی صلی الله علیه وسلم ژوندپه خپلوسترګولیدل غواړی نو داحادیثونبویه له پردی څخه هغه لیدای سی
داڅه چې موږدرته بیان کړه دادحدیث نبوی ﷺ داعجاز بیان وو چې دهغه تعلق له روایت دحدیث سره دی یعنی دحدیث د الفاظوبی مثال ساتنی سره تړاولری
خوکه تاسوداحادیث اعجاز دعلم اوفقه په رڼاسره کتل غواړی نوداامامان اومجتهدین اودامت دفقهاء کتابونه وګوری چې په هغه سره به تاسوته معلومه سی چې دشریعت قوانین څومره باریک اوژوردی چې دهغه په رااېستلوکې دامت علماء اوفقهاء څومره حیران اوستړی سوی دی سره له ډېره تیزی اوذکاوة دشریعت د نصوصو په څېړنه اوپلټنه کې یې ټول ژوندتیر کړ له دنیا رخصت سو اوداسی یې وویل
(نه حسنش غایتی دارنه سعدی را سخن پایان............بمیرد تشنه مستسقی و دریا همچنین باقی
لکه څنګه چې دمحدثینو وجوددنبی امی صلی الله علیه وسلم یوه معجزه ده توپیردومره دی چې لومړی معجزه دروایت دی اودویمه معجزه ددرایت یعنی علم دی
درسول الله صلی الله علیه وسلم دریمه علمی معجزه داسلامی امت علماء حق دی !
دنبی کریم ﷺ له معجزوڅخه یوه معجزه دامت علماء اوبنه خلک دی الله تعالی درسول الله ﷺ امت ترټولو امتوغوره ګرزولی دی اودوئ یې دانبیاء علیهم السلام وارثان کړی دی (۱)
اوداسی لامثال حافظه اولامثال علم اوپوهه یې ورکړی ده چې په لومړنیو اوآخرینوکې ددې هیڅ مثال نسته محدثینو مبارکانوته یې داسی قوی حافظه ورکړی دوئ یې دکراما کاتبین ملائکه وویوه نمونه ګرزولی دی اوفقهاء کراموته یې داجتهاداودمسئلودراکښلواودباریکیودپوهیدلودومره قوت ورکړی چې دوئ یې دمقربینوملائکه وو یوه نمونه ګرزولی ده اوخپلوخاصودوستانواوبزرګانوته یې دخپل عشق اومحبت شتمنی ورکړی ده اودعرش عظیم دبیت المعمورچې په شپه اوورځ طواف کوی یوه نمونه ګرزولی دی په هیڅ امت کې داسلام دعلماء په څېردعلم اوپوهی اوڅېړنی اوپلټنی داسی نښه اونښان نسته اونه ددوئ دتصانیف کوم مثال وړاندی کولای سی
غربی نړی په کسب اوکاریګری کې حیرانونکي کارونه وښودل مګرپه غربی قوموکې دتورات اوانجیل نه کوم بخاری اومسلم پیداسو چې ددوئ تورات اوانجیل یادوی اونه دیحی بن سعید القطان اویحی بن معین په څیر داسماء الرجال حافظان اوعالمان پیداسو کوموقوموچې دخپلوپیغمبرانوپه کتابواوصحیفوکې په خپله پوهه تغیر اوتبدیل کړی وی په داسی قوموکې داحمدبن حنبل اویحی بن معین په څیرحافظان حدیث څرنګه راتلای سی، اونه دیهودو اونصاری په لومړنیو اووروستنیوکې دابوحینفه اوشافعی په څیرفقیه اومجتهدترسترګوکیږی چې هغوئ ددین

(۱) دتفصیل لپاره زرقانی شرح مواهب باب خصائص امت محمدیه)

اودنیااعتقاداتوعباداتومعاملاتوټولنیزژونداوملکی سیاست ټول مسائل دتورات اوانجیل دآیاتوپه رڼاکې حل کړی وی اونه دابوالحسن اشعری اوابومنصور ماتریدی اوامام غزالی اوامام رازی په شیر متکلم اوپه عقائدوپوه پیداسوچی کله دمباحثی اومناظری میدان ته راووزی نودعقائدواسلامیه دخیرنی لپاره دعقلی اونقلی دلائلویولښکرورسره وی ، اودباطل پرخټ باندی دهغه توره هروخت لوړه وی اودنیاداسلام دبریالیتوب اودکفردماتی اوذلت اوسرټیټی ننداره کوی ، اونه دجنیدبغدادی اومعروف کرخی په شیرعابداوتقوی داره اودالله ﷺ عاشق اومجنون په کوم امت کې پیداسو ،، اونه دخلیل بن احمداوسبویه په شیردعلم اعراب بانی اوامام په کوم ملت کې پیداسو اونه دعبدالقاهرجرجانی اوسعدالدین تفتازانی په شیردبلاغت درازونواواعجاز ددلائلوامام په یوه امت کې پیداسو

دیهودواونصاری علماء دی په عبرانی ژبه یاسریانی ژبه په لغت کې یولسان العرب اوقاموس اوتاج العروس په شیر یوکتاب خووراندی کې دجمال الدین ابن حاجب اوجامی خوشه یادونه کوی میزان اومنشعب اوصرف میراونحومیرخودعلم صرف اونحوبیبخی دکوچنیانوکتابونه دی دځمکی پرمخ دی یهوداونصاری دعبرانی اوسریانی ژبی په هکله یومیزان اومنشعب خومیدان ته راوړی داځوعلوم دنمونی په ډول موږیادکړه نورپردی قیاس دی

دیهوداونصاری ووشخه زموږداغوښتنه ده چی داسلام علماء د شریعت موسویه اوشریعت عیسویه له علماء سره پرتله کې اوبیاوګوری صنعتی اوکسبی پرمختګ ته وګوری داعلمی اواخلاقی پرمختګ نه دی بلکې داکاریګری ده په دې کې ورځ تربلی نورپرمختګ کیږی اوښکاره خبره ده چی په اسلام کې داعلمی اوعملی اواخلاقی پرمختګ ټول درسول الله صلی الله علیه وسلم دشریعت اسلامیه دپیروی په برکت سره دعلم اوحکمت دروازی پرانیستل سوی اوپه امت محمدیه کې داسی بی مثال علماء اوفضلاءاواولیاءاوپرهیزګاران پیداسو چی په هیڅ امت کې ددې مثال نسته

دنبی کریم ﷺ څلورمه معجزه !

څلورمه معجزه هغه غیبی آوازونه وو چی خلکوته په زنګلواوبیابانوکې وسو چی دانبی ﷺ حق دی دالله ﷺ له لوری دمخلوق دهدایت لپاره رالیږل سوی اودده مبارک په پیروی کې خلاصون دی دمعجزاتوبیان په خصائص کبری للسیوطی کې جلد ۱ /ص/ ۱۰۱تر ۱۱۰ پوری وګوری

دنبی کریم ﷺ پنځمه معجزه !

پنځمه معجزه داده چی له ونودرختوبوټوکانوشخه سلام اوریدل سوی دی چی په دې کې دنبی کریم ﷺ دنبوت شاهدی وه اوپرده باندی به یې داسی سلام وایو (اسلام علیک یارسول الله) اویوه ورځ خونبی کریم ﷺ ونه راوغوښتله ونه دنبی کریم ﷺ په حکم راغله اوکله چی دیرته تلوحکم ورته وسونویرته ولاړه

درسول الله صلی الله علیه وسلم په هکله دتیرو سویو پیغمبرانو پیش گویې یاوړاندوینه !

دنبوت له یو شمیر دلائلو څخه یو دلیل دنبی کریم ﷺ دنبوت دادی چی درسول الله صلی الله علیه وسلم په هکله مخکنیو پیغمبرانو علیهم السلام خپلو امتوته زیری ورکړی ووچی په آخره زمانه کې به یو غوره نبی ﷺ دعربو په هیواد کې راسی

اوپه دې بنیاد باندی اهل کتاب دهغه نبی په انتظارووځکه داهل کتاب یو شمیر مخلصو علماء لکه عبدالله بن سلام ﷺ درسول الله ﷺ دنبوت ددعوه په اوریدوسره سمدستی ایمان راوړی اوداهل کتاب ډیرو علماء به دنبی کریم ﷺ درابنکاره کیدوڅخه مخکې هغه زیری ورکول اودهغوزیرودصحت شاهدی به یې ورکوله اوخلکوته به یې ویل چی دنبی آخرزمان درابنکاره کیدووخت رانژدی سوی دی مگر سره له دی پوهې اویقین دکین اوحسدپه وجه دوئ دنبی کریم ﷺ دښمنی ته ملاوتړله اودنبی کریم ﷺ دښمنان سو لکه چی الله تعالی فرمایې﴿الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ (۱۴٦آیت سورة البقرة) ژباړه : کوموخلکوته چی موږکتاب یعنی تورات اوانجیل ورکړی دی هغه دانبی ښه پیژنی چی داهغه نبی دی دکوم چی په تورات اوانجیل کې زیری ورکړل سوی دی اواهل کتاب دنبی کریم ﷺ صورت اوشکل ته چی وگوری نوداسی یې پیژنی لکه څنگه چی دخپلوزامنوشکل اوصورت ته وگوری اوپیژنی یې اوپه دوئ کې یوه ډله حق پټوی اوسره له دی چی دوئ ښه پوهیږی..

که چیری دنبی کریم ﷺ دنبوت زیری په تورات اوانجیل کې نه وویادسوی نودیهودو اونصاری علماؤ به دنبی کریم ﷺ ددې دعوی په هرمجلس کې انکارکوی اوداسی ایاتونه (النبی الامی الذی یجدونه مکتوباعندهم فی التوراة والانجیل) له اوریدلو وروسته به هلته ورتلل اوپه ټول ځواک اوقوت سره به یې ویل چی داغلط دی اوټول یهودواونصاری به یې خبرکړی وای اوکوم یهودواونصاری چی په اسلام کې داخل سوی وو دهغوئ داسلام له وتلوبه یې کوښښ کړی وو خودوئ په دې پوهیدل چی رښتیاهم دنبی کریم ﷺ یادونه په تورات اوانجیل کې سوی ده

دارنگه نبی کریم ﷺ دیهودواونصاری وو مدرسوته ته ورتلی اودوئ ته یې داوینا کوله چی زه هغه نبی ﷺ یم کوم چی په تورات اوانجیل کې زمازیری ورکړل سوی دی دادې خبری یقینی دلیل دی چی نبی کریم ﷺ په دې زیرویقینی خبروو اوټینگ جزم یې وو

اودتاریخ اوسیرت په کتابوکې په تفصیل سره داحالات ذکرسوی دی چی دیهودو اونصاری علماء ته دپخوانوصحیفوله وړاندوینوڅخه دنبی کریم ﷺ دنبوت اوزوکړی وخت معلوم وو

(۱) سيف ذی يزن ديمن والی دنبی کريمﷺ نيکه عبدالمطلب ته دنبی کريمﷺ دزوکړی په نژدی وخت کښ خبرورکي چی ستاپه کورنی کښ به نبی آخرزمان پيداکيږی (۲) نبی کريمﷺ ددولسو کالووو چی له خپل آکاابوطالب سره دشام په سفرولاړی په لاره کښ يونصرانی عالم بحيراراهب چی کله نبی کريمﷺ وليدی نوابوطالب ته يې وويل چی دخپل وراره ډير خيال ساته ځکه دابه ددنياآخری نبی وی ماپه آسمانی کتابوکښ دنبی آخرزمان علامی ليدلی دی هغه ټولی په ده کښ موجودی دی يهودبه دده خاص دښمنان وی چی داتفصيلی قصه مخکی تيره سوی ده (۳) دويم ځل بيارسول اللهﷺ دپنځه ويشتوکالوپه عمرکښ شام ته سفروکي په شام کښ نسطورراهب نبی کريمﷺ ته په غوروکتل اودقافلی خلکوته يې وويل چی داسړی به نبی اخرزمان وی زموږپه کتابوکښ چی کومی علامی دنبی اخرزمان ليکلی دی هغه ټولی په ده کښ شته ، داقصه هم دکتاب په سرکښ تفصيلاتيره سوی ده (۴) دنبوت په پيل کښ چی کله خديجة الکبریؓ دخپل آکازوی ورقه بن نوفل ته له نبی کريمﷺ سره يوځای ورغله اودنبی کريمﷺ دنبوت يې ورته وويل نوورقه بن نوفل هم وويل چی داهغه نبی اخرزمان دی چی دهغه زيری موسیؑ اوعيسیؑ ورکړی دی داقصه هم دکتاب په سرکښ تيره سوی ده (۵) سلمان فارسیؓ په سرکښ مجوسی وو له هغه مذهب بيزاره سو اويهوديت يې غوره کی مګرپه يهوديت سره يې زړه تسلی ونه کړه نويهوديت يې پريښودی اوعيسائي سو له نصاری عالمانوسره يې ډير وخت تيرکي اودنبی اخرزمان وراندوينی يې ځنی واوريدلی هغه يې ښه په يادوساتلی کله چی رسول اللهﷺ مدينی منوری ته هجرت وکي اوسلمان فارسیؓ دنبی کريمﷺ دراتلوخبرواوريدی سمدستی دده په خدمت کښ حاضرسو دنبی کريمﷺ مخ مبارک چی يې وليدی پوه سو چی داهغه نبی اخرزمان دی چی دهغه يادونه مااوريدلی ده داقصه هم تفصيلی تيره سوی ده (۶) دحبشه پاچانجاشی دپخوانوپيغمبرانودوراندوينوپراساس نبی کريمﷺ باندی ايمان راوړی اوپه اسلام مشرف سو داقصه هم تفصيلاتيره سوی ده (۷) په کال اتم ۸ هجری کښ دروم پاچاهرقل ته نبی کريمﷺ داسلام بلنليک وليږی نوهغه هم دنبی کريمﷺ دحالاتوپوښتنه وکړه سمدستی يې دااقرار وکی چی داهغه نبی اخرزمان دی چی دهغه يادونه په پخوانوکتابوکښ سوی ده اوموږيې په انتظاروو داقصه هم په تفصيل تيره سوی ده

څوضروری خبری ! مخکښ تردې چی موږدپخوانوکتابوڅخه درسول الله صلی الله عليه وسلم بشارتونه اوزيری درته راوړوښه به داوی چی دحق دغوښتونکودپوهی لپاره څو ضروری خبری درته بيان کړو ددې لپاره چی داهل کتاب په تيروتنه کښ رانه سو

لومړی ضروری خبره ! (١)

دیهودو اونصاری داغلط فکر دی چی دنبی دنبوت ثابتولولپاره داشرط دی چی ترده مخکې پیغمبرانوعلیهم السلام به دهغه نبی دراتلوخبرورکړی وی اودهغه نبی نښې به یې خلکوته ښودلی وی نوچی په کوم دعوی کونکي کې دانښې پیداسی نوهغه به رښتیانبی وی دروغجن به نه وی اوکه دانښې نه وی نودروغجن دی دیهودواونصاری علماؤددې له ځانه جوړه سوی قاعدی پراساس وایې چی په مخکنیوکتابوکې دمحمدرسول الله صلی الله علیه وسلم هیڅ وړاندوینه نسته اوکومی وړاندوینی چی داسلام علماء وړاندکوی هغه پرنبی کریمﷺ باندی نه صادقیږی

(١) مسلمانان وایې چی اول خوداله ځانه جوړه سوی قاعده غلطه ده ځکه دنبوت داثبات لپاره دتیرسوی نبی دراتلونکی نبی خبرورکول لازمی نه دی ځکه دراتلونکی نبی نبوت که دمخکې نبی پرخبرموقوف سی نوتسلسل لازمیږی یعنی یونبی دهغه بل نبی خبرورکوی هغه به دهغه بل هغه دبل پای ته به نه رسیږی

(٢) تاسودحزقیل اودانیال اواشعیاء اوداسی نورونبوت منی اوسره له دې چی ددوئ یادونه اوددوئ خبرورکول په پخوانوکتابوکې نسته نوله دې معلومه سوه چی په اصل کې دنبوت دارومدار په معجزواوعلاماتودنبوت دی خوداهم کیدای سی چی مخکی نبی دراتلونکي نبی درانبکاره کیدو اودنبوت خبرورکړی داخبردهغه نبی ؑ په لوړوالی اولوړشان باندی دلالت کوی اوپاته سوه داخبره چی داعلامی پرنبی کریمﷺ نه صادقیږی نودابه موږ دهربشارت لاندی ښه روښانه کړو ان شاءالله

(٣) دنصاری علماء پردی متفق دی چی مخکې پیغمبرانودمسیح دراتلوخبرورکړی دی مګر دیهودو مشران اوکشران دعیسی ؑ خبر نه منی قطعاً له دې څخه منکر دی دنصاری ووعلماء چی کوم خبرونه دمسیح ؑ په حق کې وړاندی کوی نویهود سمدستی په هغوکې تاویلونه کوی چی داخبرونه پرمسیح ؑ نه صادقیږی نولکه څنګه چی یهوددمسیح ؑ له خبرورکولو څخه منکردی دغه رنګه نصاری دحضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم له خبر څخه منکردی

(۴) اوبل داهم لازمی نه دی چی که مخکې نبی دراتلونکی نبی خبرورکي نودهغه صفات اوعلامی اوځانګړی خصوصیات به داسی بیانوی چی دهغه نبی په لیدوسره سمدستی ټول خلک په دی پوه سی چی دارښتیاهم هغه نبی دی چی مخکې نبی یې خبرورکړی وو ځکه نبی ؑ که داسی وپیژندل سی نوبیادمعجزاتواودنبوت ددلائلوڅه اړتیاپاته کیږی

(١) ازالة الاوهام صفحه ۴۵٠ تألیف مولانارحمت الله کیرانوی ؒ

دویمه خبره !(۱)

دبنی اسرائیلوله انبیاء څخه ډیروپیغمبرانولکه اشعیاء اوارمیاء اودانیال اوحزقیل اوعیسی علیهم السلام دډیرورا‌تلونکوپیښنو اوحالاتوخبرورکړی دی لکه دبخت نصراوفورش اواسکندر اوداسی نورودراتګ اودځمکی اودیوال اومصراونینوی اوبابل کې دپیښنوراتلل نوروغ اوسالم عقل داخبره ناممکن بولی چی انبیاء علیهم السلام دی دداسی وړواوکوچنیوپیښنو خبرورکړی وی اودنبی اکرم صلی الله علیه وسلم دنبوت خبردی نه وی ورکړی چی تردې لویه پیښه په دیناکې هیڅ نه ده پیښه سوی نوله دې معلومیږی چی مخکنیوپیغمبرانودنبی کریم ﷺ دښکاره کیدو هرومرو خبرورکړی دی مګر اهل کتابو هغه زیری اوخبرونه له اسمانی کتابو څخه ایستلی دی یایې بدل کړی دی اوکوم خبرونه چی له دوئ څخه پاته سوی دی په هغوکې تأویلونه کوی

دریمه خبره !(۲)

دعیسایانو دادعوه چی عیسی علیه السلام خاتم النبیین دی ترده وروسته بل نبی نشته خومسلمانان په ځواب کې وایې چی دنصاری وودا خبره بیخی غلطه اوبې اساسه ده

(۱) اول ځکه عیسی علیه السلام هیڅکله اوهیڅ وخت دانه دی ویلی چی زه خاتم النبیین یم ترماوروسته بل نبی نشته په یوه انجیل کې په یوه ځای کې هم داسی یادونه نه دی سوی چی عیسی علیه السلام خاتم النبیین دی

(۲) دویم : اوبل داچی عیسی علیه السلام هیڅ وخت دانه دی ویلی چی زمااسمان ته له ختلو وروسته به ربنتینی نبی نه راځی بلکې دخپل ځان څخه وروسته یې دیولوی عظیم الشان نبی دراتلوخبرورکړی دی دفارقلیط زیری یې ورکړی دی اوپه هغه باندی دایمان راوړلوټینګاریې کړی دی اوپه دې بناء باندی داهل کتاب علماؤ دفارقلیط دراتلوپه انتظارشپې ا وورځی تیرولی ځکه په انجیل کې دهغه دراتلووعده سوی وه اوپه دې وجه مونطانس دخپل ځان په حق کې دفارقلیط کیدودعوی وکړه اوډیرخلک دهغه تابع سو

(۳) دریم : نصاری دحوراپینو اوپولوس دنبوت منونکی دی اوسره له دی چی ترعیسی علیه السلام وروسته دی نوکه عیسی علیه السلام خاتم النبیین وی نوبیاتاسوولی دوئ نبوت منی

(۴) څلورم : دکتاب الاعمال په یوولسم باب کې لیکل سوی دی ۲۷آیت.په دې ورځوکې څوپیغمبران له یروشلم څخه انطاکیه ته راغلل ، ۲۸، په دوئ کې یوپیغمبرچی دهغه نوم اګبس وو ودریدی اودروح په هدایت سره یې ښکاره کړه چی په ټوله دنیاکې به لویه وچکالی راځی اوداد کلودیس (قیصرروم) په وخت کې پیښه سوه انتهی

(۱) اظهار الحق جلد ۲ /ص/ ۱۱۶) ———— (۲) اظهار الحق جلد ۲ /ص/ ۱۲۰)

له دې خبرو ښکاره معلومیږي چې له یروشلم انطاکیه ته ځوپیغمبران راغله اوپه دوئ کې
دیوه نوم اګبس اوپه عربي نسخه کې آغابوس وو اوداخبره دلمرپه څیررونبانه دی چې
داپیښه دعیسی علیه السلام څخه وروسته وه کله چې ترهغه وروسته بل نبي ثابت سو نودعیسی
علیه السلام خاتم النبیین بلل چې ستاسودعوی ده بیخي غلط اوبې بنسټه خبره ده

(۵) دانجیل متی په اووم باب ۱۵ درس کې دمسیح علیه السلام ښوونه اوتنبیه داسي یاده سوی
ده ، له دروغجنوپیغمبرانوخبرسی آه دالړې، تردیرځایه غځیدلی ده چې په هغه کې مسیح
علیه السلام خبرورکړی دی چې ترماوروسته به ډیر دنبوت دعوی کونکي ښکاره کیږي اوزماپه
نامه به دنبوت دعوی کوی یعنې دابه وایې چې زه مسیح موعودیم (لکه چې دقادیان
یوبزګروایې چې زه مسیح موعودیم) تاسوپه دوئ ښه خبرسی دوئ په پټه کې څیرونکی
شرمښان دی مسیح علیه السلام په دې تعلیم کې داقیدا یښي دی چې ترماوروسته به دروغجن
دنبوت دعوی کونکی راځي تاسوځیرسی هسی نه چې تیرموباسی داسی یې نه دی
فرمایلی چې ترماوروسته به نبي نه راځي بلکې داسی یې ویلی دی چې دنبوت ددعوه
کونکوازموینه اخلی دربښتینوتصدیق کوی اوددروغجنوتکذیب کوی اوهمدارنګه
دیوحنادلومړی خط په څلورم باب کې راغلی دی : اې عزیزانو دهریوه روح یقین مه کوئ
بلکې دروحونوامتحان اخلی چې هغه دالله ﷻ له لوری دی اوکه نه ځکه ډیردروغجن
پیغمبران په دنیاکې پیدا سوی دی آه خلاصه دخبری داسوه چې په خپله دنصاری وو ددې
آیاتوڅخه داخبره ښکاره سوه چې عیسی علیه السلام خاتم النبیین نه دی بلکې دراتلونکی نبي
علیه السلام زیری یې ورکړی دی اولارښوونه یې کړی ده چې تاسوامتحان اخلی

څلورمه خبره !

نصاری وایې چې داسماعیل علیه السلام مورمبارکه مینځه وه له دې کبله بني اسماعیل په
شرافت اوعزت کې له بني اسرائیلوسره برابرنه دی ؟

ځواب :

دیهودوله معتبرروایتوڅخه داثابت دی چې هاجره دمصردپاچالورفرعون لوروه مینځه نه
وه دتورات یومعتبرمفسرشلوملو اسحق دکتاب پیدائش باب ۱۶ داول آیت په تفسیرکې
لیکی (اَبَتْ یرعها یثا کثبرا نسمٔ شِنعِیْتُوا سارا امرتاب شتها بَنِیٔ شِفْحَةٌ وَبَیْتَ زِهٔ ویزٔ کبیرہ بییت اخیراہ)
ژباړه : کله چې هغه فرعون دمصرپاچادساره کرامات ولیدل نووې ویل زمالوردې په
کورکې دمینځي په صفت سره اوسیدل تردې غوره دې چې په بل کورکې ملکه وی (۱)
له دې معلومه سوه چې هاجره په اصل کې مینځه نه وه بلکې دمصردپاچالوروه

(۱) روض القرآن جلد ۲ /ص /۴۱ تألیف سید سلیمان ندوی اوقصص القرآن تألیف حفظ الرحمن سیوهاروی)

پاچا هغه دساره دخدمت لپاره ورکړی وه باچا چی کله دساره کرامات ولیدل نودده یقین راغلی چی ساره اوددې خاوند ابراهیم علیه السلام دالله ﷻ غوره بندګان دی له همدې کبله یې دساره ډیر درناوی اوعزت وکی حتی چی خپله لوریې ابراهیم علیه السلام ته په نکاح ورکړه ددې لپاره چی دهغه وخت درواج اودود برابرد ویمه ښځه داولی ښځی خدمت وکوی ..

دویم ځواب :

یواځی مینځه کیدل عیب نه دی یوسف علیه السلام مریئ جوړسو اوبیاوپلورل سو اوپه ځانګړی ډول په تورات کې دالیکل سوی دی ، یوعهداسماعیلی دی اوبل عهداسحاقی اوالله تعالی د دواړوپه باره کې له ابراهیم علیه السلام سره دبرکت ورکولوژمنه کړی ده اوابراهیم علیه السلام سره یې داسماعیل علیه السلام په حق کې داولادودبرکت اودلوی امت ژمنه دکتاب تکوین اوباب دریم دکتاب الاعمال څخه بیخی روښانه معلومیږی چی دبنی اسماعیلوڅخه به یولوی نبی ښکاره کیږی نودالله دبرکت ژمنه نه ذکرکول اووهمی اوخیالی تورونه له ژبی وتل عقلاً اونقلاً عییجن کاردی چی دوئ یې کوی نصاری ووته په کاردی چی درومیولوس اورومس اواغسطس زامنوته وګوری اوو شرمیږی اوبیادیهودوداوریاء دښځی حال کوم چی داجدااومسیح په بیان کې کوی ودې ته هم لږوګوری نوله پښیمانتیا به سرپورته نه کړی ..

حاصل دخبری داراووتل : چی هاجره دمصردپاچالوروه پاچاچی کله دساره بزرګی ولیده دهغې دخدمت لپاره یې هاجره ورکړه اودهغه وخت درواج اودودهم داووچی امیرانوته به چی چا لونډی ورکولی هغه به دخدمت کونکي په مرتبه کې وی په دې وجه په صحیح بخاری کې دالفظ راغلی دی (فاخدمهاهاجره) یعنی ساره ته یې هاجره دخدمت لپاره ورکړه نصاراوو له خادمی څخه دمینځی ترجمه وکړه داسراسربی انصافی ده

دحیرانتیاځای دادی چی دیهودواونصاری علماء هغه پیغمبران چی دمسیح علیه السلام دنیکه ګانوپه سلسله کې راځی معاذالله په شرک اوبت پرستی اوزناکاری اوشراب خوری کې ککړګڼی اوداکارونه دمنلووړبولی خوداسماعیل علیه السلام مورمبارکه هاجره باندی دخدمت کونکی لفظ دطعن اوبدې سبب بولی ..

بیرته خپلی خبری ته راګرزو اوس موږدتیروسویوپیغمبرانوله زرګونوړاندوینوڅخه یواځی یوڅوخبرونه تاسوته دنمونی په ډول له تورات اوانجیل وړاندی کوو که موتفصیل په کاروی نوازالة الاوهام فارسی اواظهارالحق عربی چی دواړه دمولانارحمت الله کیرانوی بانی مدرسه صوتیه مکه معظمه قدس الله سره تصنیف دی هغوته رجوع وکړی

لومړۍ بشارت (زیری) د تورات سفر استثناء باب ۱۸ آیت ۱۸)

(۱۸) آیت : الله ماته ویلی دی چې دوئ څه ویلی دی نو ښه یې ویلی دی زه به د دوئ لپاره د دوئ په ورونو کې ستا په څیر نبی پیدا کوم او خپل کلام به د هغه په مخ باندی نازلوم او څه چې هغه ته وایم هغه ټول به دوئ ته وایې ..

(۱۹) آیت : او داسی به کیږی چې څوک زما خبری کومی چې زما د نامه په اخیستلو سره بیانوی او دوئ یې نه اوری نو زه به د هغو حساب له دوئ اخلم

(۲۰) مگر هغه نبی چې هغه داسی بی ادبی وکړی چې یوه خبره زما په نامه وکړی او مانه وی کړی او دئ یې زما په نامه سره وکوی د نورو معبودانو په نامه سره یې کوی نو هغه نبی دې ووژل سی

(۲۱) او که ته په خپل زړه کې ووایې چې زه به څنګه دا وپیژنم چې دا خبره د الله وینانه ده نو پوه سه چې کله نبی د الله ﷺ په نامه سره څه ووایې او هغه چې ده ویلی دی واقع نه سی نو هغه خبره الله ﷻ نه ده ویلی ، انتهی .

مسلمانان وایې چې د تورات دا زیری خاص د سیدنا محمد صلی الله علیه وسلم لپاره دی او دیهودو دا خیال دی چې دا زیری د یوشع ﷺ لپاره دی او نصاری وایې چې د عیسی ﷺ څخه پرته بل هیڅوک نه سی کیدای ځکه دا زیری د هغه نبی د ښکاره کیدو دی کوم چې د موسی ﷺ په شان وی او د بنی اسرائیلو څخه وی بلکې د بنی اسرائیلو له ورونو بنی اسماعیلو څخه نه وی او بیا په دې زیری کې د هغه راتلونکي نبی د صفاتو یادونه سوی ده په دې وجه مسلمانان وایې چې دا خاص د رسول الله صلی الله علیه وسلم د راتلو زیری دی په یوه نه بلکې په ډیرو وجهو او دلائلو سره به مو ږ دا ثابته کړو ان شاء الله العزیز :

لومړی دلیل دا دې چې له دې زیری څخه نبی کریم ﷺ مراد دی !

په دې زیری کې دا یادونه سوی ده چې زه د دوئ یعنی د بنی اسرائیلو له ورونو څخه ستا په شان یو نبی رالیږم له دې ښکاره کیږی چې دا نبی به له نبی اسرائیلو څخه نه وی ځکه دا وینا یوه یا دوو تنو ته نه وه بلکې د بنی اسرائیلو ټول قوم او قبیلو ته وه د دې وینا مخاطب به ټول قوم د بنی اسرائیلو وی او مطلب به یې داسی وی چې د بنی اسرائیلو له ورونو څخه ستا په څیر یو نبی رالیږم چې دا د دې خبری ښکاره دلیل دی چې دا نبی به له بنی اسرائیلو څخه نه وی ځکه که دا نبی له بنی اسرئیلو څخه وای نو داسی به یې ویل چې له تاسو بنی اسرائیلو څخه به یو نبی رالیږم لکه چې الله تعالی په قرآن کریم فرمایې :

(لَقَدْ مَنَّ اللهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِّنْ اَنْفُسِهِمْ (۱۶۴ آیت سورة آل عمران) او داسی به یې نه فرمایل چې ستاسو له ورونو څخه به هغه نبی رالیږل کیږی لکه چې الله تعالی بنی

اسرائیلوته خطاب کوی ﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنبِيَاءَ﴾(۲۰آیت سورة المائدة)

لنډه داچی موسی علیه السلام ټولو بنی اسرائیلوته پرته له کوم تخصیص څخه داوینا وکړه چی هغه نبی راتلونکی به ستاسوله ورڼو څخه وی

بنی اسماعیل او بني اسرائیل سره ورونه دی نصاری وایې چی دبنی اسرائیل له ورونو څخه په خپله بنی اسرائیل مراددی خو داییخی غلط او بی اساسه اودعقل خلاف خبره ده اوډټولی دنیاله لغت څخه خلاف دی چی دبنی اسرائیلوله ورونو څخه دی بنی اسرائیل په خپله مرادسی داخبره داسی مثال لری لکه ته چی ووایې دزید ورونه رغلی وو نوزیدبه په هغه ورونو کې نه داخلیږی بلکې له ورونو به بیل وی څکه مضاف دټولو عقلاء په اتفاق سره له مضاف الیه وتلی وی اودغه رنګه یوسړی اودده واولادوته په ټوله دنیاکې په هیڅ محاوره کې داسی نه دی ویل سوی چی دادده ورونه دی نوله بنی اسرائیلوله ورونو څخه بنی اسرائیل اخیستل سراسرناپوهی اوجهالت دی په خبروکې خوداسی ویل کیږی چی زیددبنوتمیم له ورونو څخه دی اوهودعلیه السلام دعادقوم له ورونو څخه دی اوصالح علیه السلام دثمودیانوله ورونو څخه دی یعنی دئ هم دهغه قوم یوتن دی مګر داسی نه سی ویل کیدای چی دعادقوم دعاددقوم ورونه دی اوثمود دثمودوورونه دی اوبنوتمیم دبنوتمیم ورونه دی اوبنوهاشم دبنوهاشم ورونه دی دغه رنګه دلته ووایوچی بنی اسرائیل دبنی اسرائیلوورونه دی دابنکاره ناپوهی اوجهالت دی اوداویناچی دبنی اسرائیلوله ورونو څخه دهغه نسل اواولادمرادی داهم بی پایه کم عقلی اوناپوهی ده داسی مثال لری لکه ته چی له یوسړی بحث کوی اودده وزامنوته دده دورڼونسبت وکوی

اوبل داچی دکتاب پیدائش شپاړسم باب دیارلسم درس کې دبنی اسرائیلوپه مقابله کې داسماعیل اودهغه داولادوداسی یادونه سوی ده ۱۳ هغه به دټولوورونوپه مخکې استوګنه غوره کوی آه اودتورات دسفرپیدائش پنځه ویشتم باب ۱۸ درس کې راغلی دی ، اسماعیل علیه السلام دخپلوټولو ورونوپه مخکی مړسو آه

په دې دواړوځایوکې داسماعیل علیه السلام له ورونو څخه په اتفاق سره بنی عیص اوبنی اسرائیل مراددی اوداامر په اتفاق دیهودواونصاری وو ثابت دی چی دبنی عیص له کورنی څخه هیڅوک هم دنبوت خاوندنه دی سوی اوداخبره هم دواړودلومنلی ده چی دابراهیم علیه السلام کوم اولاددقطوره څخه سوی دی له هغوئ سره الله تعالی دنبوت اوبرکت کومه ژمنه نه ده کړی مګر داسماعیل علیه السلام په حق کې یې دبرکت ژمنه کړی ده .

په تورات اوانجیل کې داهل کتابو دبدلون یادونه !

داهل کتاب علماؤ په دې زیری کې یولفظ زیات کړی دی هغه دادی چی (الله ﷻ به ستاسو په مینځ کې) ستاسوله وروڼوڅخه ستاپه شان پیغمبرپیداکوی دازیادت په اتلسم باب ۱۵ درس کې ترسترګوکیږی دازیادت یې ددې لپاره کړی دی چی دازیری په نبی کریم صلی الله علیه وسلم باندی صادق نه سی نوستاسولپاره لږفکرپه کاردی چی دالفظ چی (ستاسوپه مینځ کې) ورروسته تاسوورزیات کړی دی موږبه یې ستاسوله منل سوی کتابه دلیل درته وراندی کووپه تورات سفراستثناء باب ۱۸ درس ۱۸ کې دالله تعالی له لوری موسی ؑ ته په ویناکې الفاظ داسی دی ،

(۱۸) زه به ددوئ لپاره ددوئ له وروڼوڅخه ستاپه شان یونبی پیداکوم آه

په دې ځای کې داتوری (ستاسوپه مینځ کی) نه دی راغلی اوعجیبه خبره ده چی دکتاب الاعمال باب ۳ آیت ۲۲ کې ددې خبری یادونه سوی ده مګرداټکی چی (ستاسوپه مینځ کی) نه دی راوړل سوی

اوبل داچی دعیسی ؑ حوارینوچی هرځای دهغه کلام رانقل کړی دی په هغه کې داجمله یعنی (ستاسوپه مینځ کې) کلمه هیچیری هم نه ده ذکرکړی له دی معلومه سوه چی داجمله وروسته تاسوورزیاته کړی ده اوکه بالفرض والتقدیردلږوخت لپاره داومنل سی چی داجمله خوالحاقیه نسی کیدای نوددې جملې مرادبه داوی چی ستاسودله مینځ څخه دخدای ﷻ دعبادت کونکوله نسل څخه مطلب به داوی چی دابراهیم ؑ له نسل څخه به وی **خلاصه دخبری دادی** چی موسیؑ دبنی اسرائیلودوولسو۱۲ډلوته داویناوکړه چی ددوئ دوروڼوله منیځ به یونبی راپیدا کیږی ددې خبری ښکاره دلیل دی چی هغه نبی به له بنی اسرائیلو څخه نه وی ځکه که یې دبنی اسرائیلودنبی خبرورکولای نوداسی به یې ورته ویلی وو چی له تاسویاستاسوله اولادوبه یونبی پیداکیږی په داسی صورت کې دوروڼولفظ زیاتول بی معنی اومهمل کیږی دروڼولفظ ښکاره ددې دلیل دی چی هغه راتلونکی نبی به له دوئ سره نسلی اړیکی نه لری یعنی هغه راتلونکي نبی به دبنی اسرائیلوڅخه نه بلکې له بنی اسماعیلوڅخه وی

اوداهم ثابت دی چی یوشع اوعیسی ؑ دواړه له بنی اسرائیلو څخه دی دبنی اسرائیلوله وروڼویعنی بنی اسماعیلوڅخه نه دی نوځکه دوئ دواړه ددې خبرمصداق نه دی ددې زیری مصداق یواځي هغه نبی کیدای سی چی دبنی اسرائیلوله وروڼوبنی اسماعیلوڅخه وی

دویم داچی په دې زیری کې ویل سوی دی چی ستاپه شان به یونبی پیداکوم اوښکاره خبره ده چی دموسی ؑ په شان نه یوشع ؑ دی اونه موسی ؑ ځکه دوئ دواړه له بنی

اسرائیلوڅخه دی اوپه تورات استثناء باب څلوردیرشم کې راغلی دی چې په بنو
اسرائیلوکې دموسی ﷺ په شان هیڅ نبی نه دی راليږل سوی چې له هغه سره الله ﷻ
مخامخ خبری کړی وی انتهی
اوبل داچې یوشع ﷺ دموسی ﷺ شاګرد اوتابع وو متبوع له تابع سره یوشان نه وی اوبل
داچې یوشع ﷺ په هغه وخت کې موجودوو اوپه دې زیری کې ویل سوی دی چې یونبی
به پیداکوم له دې ښکاره معلومیږی چې هغه نبی به په راتلونکی وخت کې وی اویوشع
ﷺ دموسی ﷺ په وخت کې نبی سوی وو نوهغه دد ې زیری چې په دراتلونکي نبی پ
مکله ورکړل سوی دی څنګه مصداق کیدای سی
اوبل داچې عیسی ﷺ هم دموسی ﷺ په شا ن نه دی ځکه دنصاری په عقیده خوهغه
معاذالله دخدای زوی دی یاپه خپله خدای دی اوموسی ﷺ نه دالله ﷻ زوی اونه په خپله
خدای دی بلکې دالله ﷻ بنده دی نوبنده خوددخدای له زوی یاپه خپله له خدای سره نه
سی یوشان کیدلای
اوبل داچې عیسی ﷺ دنصاري په عقیده وژل سوی اوپه دارسوی دی اودخپل امت لپاره
کفاره سوی دی اوموسی ﷺ خونه وژل سوی اونه په دار سوی اونه کفاره سوی دی
اوبل داچې دعیسی ﷺ په شریعت کې حدوداوقصاص اوزجز اوتعزیرات اوغسل
اوطهارت حکمونه نه دی بیان سوی داسی نه دی لکه دموسی ﷺ شریعت هغه پردې
ټولومشتمل وو مګر دنبی کریم ﷺ اوموسی ﷺ مشابهت سره شته لکه څنګه چې موسی
ﷺ دځانګړی شریعت خاوندوو دغه رنګه زموږنبی اکرم صلی الله علیه وسلم هم
دمستقل شریعت اواحکامواوپه کامله طریقه حدوداوتعزیرات جهاداوقصاص دحلال
اوحرام حکمونو ته شامل دی اوجامع دی وپټواوښکاره احکاموټولوته شامل دی لکه
څنګه چې موسی ﷺ بنی اسرائیل دفرعون له منګولووژغورل اوعزت یې ورکي تردې پ
ډیرودرجولوږنبی اکرم صلی الله علیه وسلم عرب دروم اوفارس له منګولووژغورل
اودالله ﷻ کلمه یې وروښودله اودقیصر اوکسری دخزانوکلیانی یې دوئ ته په لاس
ورکړی لکه څنګه چې موسی ﷺ نکاح کړی ده دغه رنګه نبی کریم ﷺ هم
دپخوانوپیغمبرانودسنت برابرنکاح کړی ده اوودې مشابهت ته قرآن کریم هم اشاره کړی
لکه چې الله تعالی فرمایې ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولاً شَاهِداً عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولاً﴾ ۱۵ آیه
سورة المزمل)
ژباړه : موږتاسوته یورسول رالیږلی دی په تاسوباندی شاهدی کونکي لکه څنګه چې
موږفرعون ته یورسول رالیږلی وو .

اوبل داچې عیسی علیه السلام اویوشع علیه السلام هیڅ وخت دموسی علیه السلام دمشابهت دعوه نه ده کړې اوکه داوویل سی چې ددې مشابهت څخه مراددادی چې هغه راتلونکی نبی به دموسی علیه السلام په شان له بنی اسرائیلوڅخه وی نوپه دې صورت کې دعیسی علیه السلام اویوشع علیه السلام تخصیص ولی کیږی دله موسی علیه السلام وروسته خوپه بنی اسرائیلوکې په زرهاووپیغمبران پیداسوی دی په دې لحاظ سره دبنی اسرائیلو هرنبی ددې زیری مصداق جوړیدای سی اوکه دعیسی علیه السلام اویوشع علیه السلام لپاره په یوه شان مشابهت ومنل سی نودموسی علیه السلام مشابهت له نبی کریمﷺ ترد وئ ډیر دی

۳ **دریم** داچې په دې زیری کې داهم ویل سوی دی چې زه به خپل کلام دده په مخ کې راوړم آه یعنی په دې نبی باندی دتورات اوزبورپه شان پرتختولیکل سوی کتاب نه نازلیږی بلکې ملائکه به دالله ﷻ وحی راوړی اونازلوی به یې اوهغه نبی به امی وی دملائکی څخه به یې اوری اودالله ﷻ کلام به یادوی اودخپلی خولی به یې امت ته بیانوی اوښکاره خبره دی چې داخبره پرته له نبی امی صلی الله علیه وسلم بل په هیچاباندی نه صادقیږی لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ﴾(۳)﴿إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ ۴آیت سورة النجم)

نبی کریمﷺله خپله ځانه هیڅ خبره نه کوی مګر هغه وحی وی چې دالله ﷻ له لوری رالیږل کیږی

۴ **څلورم** : داچې په دې زیری کې ددې خبری هم تصریح سوی ده چې څوک ددی نبی حکم نه منی هغه ته سزاورکوم اوښکاره خبره ده چې له دې سزاڅخه داخرت سزانه ده مرادځکه دهرنبی ونه منونکي ته داخرت سزاورکول کیږی بلکې له دې څخه دنیوی سزایعنی جهاداوقتال اوحدوداوقصاص جاری کول مراددی اوداخبره نه عیسی علیه السلام ته ورکړل سوی ده اونه یوشع علیه السلام ته خوخاتم الانبیاء سیدنامحمدصلی الله علیه وسلم ته په پوره معنی حاصله سوی ده نوځکه یواځی نبی کریمﷺ ددې زیری مصداق کیدای سی

پنځم داچې په دې زیری کې ددې تصریح سوی ده چې که هغه نبی العیاذبالله دروغ جوړکي اوالله ﷻ ته غلطه خبره منسوبه کړی نوهغه نبی به وژل کیږی اوښکاره ده چې زموږنبی اکرم صلی الله علیه وسلم دنبوت له دعوی وروسته نه دی وژل سوی دښمنانوهررنګه کوشش اوچلونه وکړل مګر ټول ناکام سو لکه چې الله تعالی فرمایي :

﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ﴾ (۳۰آیت سورة الانفال)

ژباړه : اې محمدﷺ دالله ﷻ هغه نعمت یادکړه کله چې کافرانوستاسره چل کوی چې تابندی کې یادی قتل کی یادی وباسی هغوئ خپل چلونه جوړل اوالله خپل تدبیرکوی اوالله ﷻ غوره دتدبیرکونکودی .

اود الله ﷻ ددې ژمنې چې فرمايې: ﴿وَاللهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾ (۶۷آيت سورة المائدة) الله ﷻ به تا له خلکو خوندی ساتي هغه بيخي خوندي اوپه امان پاته سو اوددې پرځای چې کومه پيښه منځ ته راسي دنبي کريم ﷺ شان اودبدبه به پورته کړل سوه نوکه نبي کريم ﷺ هغه راتلونکی نبي نه وای نوهرومروبه وژل سوی وای دنصاری دعقيدی برابر عيسی ﷺ وژل سوی اوپه دارسوی دی نوکه مسيح بن مريم ﷺ ددې زيری مصداق وګرزوی نودنصاری وو عياذابالله دعقيدی برابردهغه دروغجن کيدل لازميږی اوپه قرآن کريم کې هم ودې ته اشاره سوی ده لکه چې الله تعالی فرمايې

﴿وَلَوْلاَ أَن ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدتَّ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئاً قَلِيلاً﴾ (۷۴)﴿إِذاً لَّأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لاَ تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيراً﴾(۷۵آيت سورة الاسراء) ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الأَقَاوِيلِ﴾ (۴۴)﴿لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ﴾ (۴۵)﴿ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾ (۴۶آيت سورة الحاقة)ژباړه : كه موږستاپښي نه وای ټينګی کړی نوته نژدی وی چې هغوئ ته ډيرلږمائل سوی وی په دغه وخت کې به موږتاته دژوندا ومرګ دوچنده عذاب څکلی وو بيابه تازموږپه مقابله کې هيڅ مرستندوئ نه موندلی كه محمد ﷺ په موږباندی څه دروغ جوړکړی وای نوموږبه دهغه ښي لاس نيولی وو اودهغه ښارګ به موپريکړی وای

ضروری پامطرنه !

دتورات په شلم درس کې ويل سوی دی چې هغه نبي که په ماباندی دروغ وتړی نوقتل کيږی به.له دې دامعلومه سوه چې نه وژل کيدل مطلقادرښتينی کيدودليل نه دی که داسی شی نو دهغه پيغمبرانوربښتينوالی چې ددښمنانوپه لاس وژل سوی دی معاذالله هغه به دروغجن ثابت سی اوپيغمبران له شکه خلاص يوشميروژل سوی هم دی لکه چې الله تعالی فرمايې: ﴿وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ (۶۱آيت سورة البقرة) خصوصا دنصاری د فاسدی عقيدی پربنياد باندی دعيسی ﷺ دصداقت ثابتول ډير ستونزمن کيږی بلکې خاص د هغه نبي چې دراتلووعده يې سوی ده نه وژل کيدل دهغه درښتينی والی علامه دی لکه چې دتورات ددې عبارت څخه ښکاره کيږی :

(۲۰ : هغه نبي چې داسی بی ادبی وکړی هغه به وژل کيږی آه

په دواړوجملو کې دهغه ضميرخاص هغه نبي راتلونکي ته راجع دی که داحکم دمطلق نبي په حق کې وی نومعاذالله زکريااويحی ﷺ دروغجن ګرزی اودنصاری دعقيدی په بناء باندی عيسی ﷺ وژل سوی اوپه دارسوی دی نوهغه معاذالله دروغجن ګرزی نوله دې معلومه سوه چې داخبره خاص دهغه نبي په هکله چې راتلونکي دی هغه نبي چې زيری يې ورکړل سوی دی که داخبردمطلق نبي په حق کې ومنل سی نويهود چې عيسی ﷺ

نه منی دوئ ته دخپل کفرلوی دلیل په لاس ورځي .

شپږم : داچې په دې زیری کې ددې هم یادونه سوی ده چې دهغه راتلونکي نبی درښتینولی نښه داده چې دهغه وینابه پوره کیږی یعنی دهغه ټولی وړاندوینی با رښتیاوی نوالحمدلله ثم الحمدلله چې زموږد رښتینی پیغمبرﷺ یوه وړاندوینه ترننا پوری یوه ذره هم غلطه نه ده ثابت سوی اوموږداپوره دعوه کولای سواوپه اعلانیا داویلای سو چې ترقیامته پوری هم یوکین کونکي ددې رښتینی پیغمبرﷺ یو وړاندوینه غلط نسی ثابتولای اوداصفت خوپه رسول الله صلی الله علیه وسلم کې داسی ښکاره ووچې دهغه دښمنانوهم پرته دامین اوصادق له ویلوبله لارنه درلوده .

که څوک یې منی اوکه یې نه منی : خودامت گنهگاردنبی کریمﷺ په صادق اومصدوق کیدوکې ترروښانه ورځي اوراختلی لمرهم په ډیرودرجولوړیقین لری اوپه هغه الله وحده لاشریک له باندی قسم کوی الله ﷻ اودالله ﷻ ملائکه وې شاهدگرزوی اودزړه له کومی اوسپیڅلی عقیده داتصدیق اواقرارکوی چې بیشکه اوشبه رسول الله صلی الله علیه وسلم اصدق الاولین والاخرین دی صلی الله علیه وسلم(اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْنَاعَلٰی ذٰلِکَ آمِیْن)

اووم: داچې دکتاب الاعمال باب ددریم باب اولسم ۱۷ آیت له لوستلوڅخه ښکاره معلومیږی چې هغه راتلونکي نبی له عیسی علیه السلام اوایلیاء علیه السلام بلکې له ټولوپیغمبرانو علیهم السلام پرته بل نبی دی هغه عبارت دادی :

اوس اې ورونوزه پوهیږم چې تاسوداپه ناپوهی سره وکړه چې ستاسرداارانو دکوموخبرو چې الله تعالی دخپلوټولوپیغمبرانوپه ژبه مخکی خبرورکړی وو چې مسیح به تکلیف پورته کوی ، نوهغه یې پوره کړ .

۱۹. نوتوبه وکاږی اومتوجه سی چې ستاسوگناهونه معاف سی ددې لپاره چې الله تعالی دتازگۍ ورځ راولی

۲۰ : اویسوع مسیح بیرته راولیږی چې دهغه آواز ستاسوپه مینځ کې مخکې لاسوی دی

۲۱ : ضروری ده چې اسمان دهغه لپاره سی ترهغه وخت پوری چې دټولوشیانوچې دهغه یادونه الله تعالی ددې ټولوپاکوپیغمبرانوپه ژبه شروع کړی دی خپل حالت ته راولی

۲۲ : څکه موسی علیه السلام پلرنونیکونوته ویلی دی چې الله تعالی هغه چې ستاسوخدای دی ستاسوله ورونوڅخه به ستاسولپاره یونبی ستاسوپه شان رالیږی څه چې هغه وایې هغه ټول واوری

۲۳ : اوداسی به وی چې هرڅوک چې ددې نبی خبره ونه منی هغه به له قوم ویستل کیږی

۲۴ :بلکې دټولونبیانودسموائیل څخه واخله بیاتروروستنیوپوری چې څومره خبری کړی دی ددې دوارو خبریې ورکړی دی

۲۵: تاسو د پیغمبرانو اولادونه یاست هغه ژمنه کومه چې الله تعالی ستاسو له پلرو او نیکو نو سره کړې ده کله چې ابراهام ته وویل چې ستا له اولادو به د دنیا ټولې کورنۍ برکت مومي آه
په دې عبارت کې اول د مسیح علیه السلام د زیری او د هغه د هغه تکلیف کوم چې هغه ته د دوئ په ګمان دیهود و ولعنهم الله څخه پینښ سوی دی یادونه سوې ده چې د هغه په اړه موسی علیه السلام بنی اسرائیلو ته ویلی وه چې رب العالمین به ستاسو له ورڼو یعنی بنی اسماعیلو څخه یو نبی رالیږي اوله موسی علیه السلام څخه پر ته نورو ټولو پیغمبرانو د راتلونکی نبی د راتلو خبرور کړی دی او تر څو چې دا ژمنه نه وي پوره سوې تر هغه وخت به دا ځمکه او اسمان خامخا پاته وي او په هغه وخت کې به دالله ﷻ هغه ژمنه اولوظ پوره کیږي کوم چې هغه له ابراهیم علیه السلام سره کړې دی چې ستا له اولادو به د دنیا ټولې کورنۍ برکت پیدا کوی
لنډه دا چې د مسیح علیه السلام په زیری کې دا خبره (نوپوره یې کړ) په ۱۷ آیت کې او د کوم نبی چې موسی علیه السلام او ابراهیم علیه السلام او ټولو پیغمبرانو زیری ورکړی دی د هغه انتظار په دې الفاظو بیانول چې ضروری ده چې اسمان د هغه لپاره تر هغه وخت پاته سی چې تر څو پوری د ټولو شیانو چې د کومو یادونه الله تعالی د خپلو پیغمبرانو په ژبه سره کړې ده خپل حالت ته راشی آه
له دې خبرو ښکاره معلومیږي چې دا نبی او رسول چې د راتلو انتظار یې کیږي د هغه ټولو پیغمبرانو څخه بیل او جلا دی کوم چې د موسی علیه السلام څخه وا خله بیا تر عیسی علیه السلام پوری تیر سوئ دی نو ځکه د دې زیری مصداق د موسی علیه السلام له وخت بیا د عیسی علیه السلام تر وخت پوری هیڅ نبی نسی کیدای نو یوشع علیه السلام او مسیح بن مریم علیه السلام د دې زیری مصداق ګرزول څنګه صحی کیدای سی
اتم: دا چې د انجیل یوحنا باب اول آیت نولسم ۱۹ کې راغلی دی:
: کله چې یهودیانو د یروشلم څه کاهنان اولاویان ولیږل چې له هغه څخه پوښتنه وکړی چې ته څوک یې او هغه اقرار وکړ او انکار یې ونه کړ بلکې اقراریې وکړ چې زه مسیح نه یم نو بیا دوئ له هغه څخه پوښتنه وکړه چې ته بل څوک یې آیا ته الیاء یې هغه وویل زه نه یم نو آیا ته هغه نبی یې هغه ځواب ورکی نه زه هغه نبی یم آه
له دې وینا ښکاره کیږي چې دوئ د مسیح علیه السلام او ایلیاء علیه السلام څخه پر ته هم د یوه نبی په انتظار وو او هغه راتلونکي نبی د دوئ په نزد د ومره مشهور او معلوم وو چې د هغه د نامه د یادولو هم د مسیح علیه السلام او ایلیاء علیه السلام په شان اړتیا نه وه بلکې یوازې دا اشاره کافی وبلله چې آیا ته هغه نبی یې د هغه نبی لفظ اشاره د هغه لپاره کافی وه
نو که مسیح علیه السلام د دې زیری مصداق وی نو بیا دوئ د چا په انتظار وو هغه نبی چې د کوم چې دوئ په انتظار وو هغه زمونږ نبی اکرم صلی الله علیه وسلم دی اهل کتاب به د نبی کریم ﷺ

لپاره دهغه نبی تکی کاروی له همدې کبله همیشه مسلمانان دنبی کریم ﷺ لپاره دآنحضرت ﷺ تکی کاروی چی بعینه دهغه نبی ترجمه یې دی

نهم داچی دانجیل یوحنااووم باب څلویښتم آیت څخه هم همدامعلومیږی چی هغه راتلونکئ نبی له عیسی ﷺ پرته بل نبی دی نوکه له (هغه نبی) څخه رسول الله ﷺ مرادنه وی نوبیادوئ دچاپه انتظاروو

لسم : درسو ل الله صلی الله علیه وسلم دنبوت په وخت کې دیهودواونصاری ډیر علماؤ داخبره ومنله چی نبی کریم ﷺ هغه حق اوربښتینی نبی دی چی دده زیر موسی ﷺ ورکړی دی اونبی کریم ﷺ ددې زیری مصداق دی تر منلووروسته ډیرواسلام راوړی لکه مخیرق یهودی اوضغاتررومی عیاسی اوپه سلګونونورو هم اقراروکې مګر اسلام یې نه راوړی دکین اوحسداویامرتبی له وجی لکه هرقل دروم پاچا، اوعبدالله بن صبا یهودی اوداسی نور دوئ داخبره ومنله چی نبی کریم ﷺ هغه نبی دی چی موسی ﷺ اوعیسی ﷺ یې زیری ورکړی دی مګردوئ اسلام نه راوړی

دویم : په تورات باب اوولسم ۱۷ آیت ۲۰ کتاب پیدائش کې دنبی کریم ﷺ دراتلوزیری

داسماعیل ﷺ په حق کې ماستاخبره واوریدله ګوره زه به هغه ته برکت ورکوم اوهغه به بختورکوم اوهغه به ډیرزیاتوم اودده به دوولس مشران پیداکیږی اوزه به له دوئ څخه یولوی قوم جوړوم ،

اودهمدې باب په اتم آیت کې راغلی دی : اوزه به تاته اوترتاوروسته ستانسل ته دټول کنعان هیوادپه کوم کې چی ته مسافریې ورکوم آه

اودهمدې کتاب په شپاړسم ۱۶ باب یوولسم ۱۱ آیت کې راغلی دی :

دالله ﷻ ملکې هاجری ته وویل چی ته حامله یې اوستابه یوزوی پیداکیږی دهغه نوم اسماعیل کیږده الله ﷻ ستاتکلیف واوریدی هغه به وحشی انسان وی دهغه لاس به ترټولولوړوی اوله ټولولاسوبه دهغه لاس خلاف وی اوهغه به دټولووروڼوپه مخکې استوګنه کوی انتهی .

اوپه پنځه ویشتم باب ۱۱ آیت کې راغلی دی :

.ستازوی اسحاق ﷺ ته الله ﷻ برکت ورکړی دی آنتهی .

حاصل دخبری دادی چی الله تعالی له ابراهیم ﷺ سره داسحاق ﷺ اواسماعیل ﷺ په هکله وعده کړی ده چی دوئ ته به برکت ورکوم نوهغه رنګه وسوچی لومړی خوداسحاق ﷺ اولادوبرکت حاصل کی اوډیرکلونه دنبوت اورسالت سلسله دده په اولادوکې چلیده ترعیسی ﷺ پوری داسحاق ﷺ په اولادوکې انبیاء اورسولان علیهم السلام راتلل تردې وعدی وروسته ددویمی وعدی وخت راغلی نودنبوت اورسالت عزت په یوه ځل له بنی اسرائیلوڅخه بنی اسماعیلوته نقل سو اودابراهیم ﷺ ددعاء قبلیدل دفاران له غرو څخه اودسینا اوسعیدرڼاپه فاران باندی ښکاره سوه ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ)

دتورات سفرپيدائش باب يويشتم ۲۱ څخه معلوميږي چي ابراهيم ﷺ هاجره او اسماعيل ﷺ حجازته راوستل اودفاران په ميدان کې مکی مکرمی ته نژدی پريښودل او ابراهيم ﷺ څنی ولاړی . دساره له مرګ وروسته ابراهيم ﷺ دفاران ميدان ته بيرته تشريف راوړی په دې وخت کې اسماعيل ﷺ ځوان سوی وو دواړو په يوه ځای دالله ﷻ دکعبی آبادی پيل کړه لکه چی الله تعالی په قرآن کريم کې فرمايي ﴿وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ (۱۲۷)﴿رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِن ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ (۱۲۸آيت سورة البقرة)

ژباړه : هغه وخت يادکړه کله چی ابراهيم ﷺ او اسماعيل ﷺ دبيت الله بنيادونه پورته کول اودادعاء يې له الله ﷻ څخه وغوښتله چی اې رب ﷻ داخدمت ته له موږ څخه قبول کړی ته بيشکه ښه اوريدونکي اوپوه يې او اې رب ﷻ موږ او زموږ اولادونه څخه يوه ټولی ستاامر منونکي جوړکی

درنولوستونکوتاسوفکروکوی چی په دې ځای کې دچااولادمراددی ښکاره خبره ده چی داسماعيل ﷺ اولادونه مراددی کوم چی دفاران په ميدان اوحرم الهی اودالله ﷻ دکعبی په شاوخواکې اوسيدل اول ابراهيم ﷺ دادعاء کړی ده ، رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ اودويمه يې دادعاء کړی دی﴿رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولاً مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنتَ العَزِيزُ الحَكِيمُ﴾ ۱۲۹آيت سورة البقرة)

ژباړه : اې رب ﷻ دهاجره او اسماعيل ﷺ په اولادوکې يوداسی رسول پيداکړه چی هغه ستادکتاب تلاوت کوی اوخلکوته دکتاب اوحکمت ښوونه ورکوی اوهغوئ له کفراوشرک څخه پاک کړی بيشکه ته غالب اوحاکم ذات يې ..

الله تعالی لکه څنګه چی په قرآن کريم کې ددې دعاء ابراهيمی يادونه کړی ده دغه رنګه يې دادعاء قبوله کړی هم ده : ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولاً مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ (۲آيت سورة الجمعة)

ژباړه : الله ﷻ په اميانونالوستوکې له دوئ څخه يورسول ﷺ راليږلی دی چی په دوئ باندی دالله ﷻ آيتونه تلاوت کوی اودوئ پاکوي اودکتاب اوحکمت ښوونه ورکوی اوددوئ له ده څخه مخکې په ښکاره بی لاريو کې اخته وو

حاصل دخبری دادی چی لوستونکي دی په دې باندی غور وکوی چی داسماعيل ﷺ په اولادوکې دنبی کريم ﷺ څخه ډير څوک دخيراوبرکت خاوندوو اودکنعان ځمکه دچابه ميراث کې راغله اودرسول الله صلی الله عليه وسلم څخه پرته څوک دی چی دهغه لاس پرټولوباندی لوړسوی وی اودځمکی دټولوخزانوکليانی دده په لاس کې ورکړل سوی وی اوله دولس سرداران څخه دوولس خلفاء مراددی لکه نبی کريم ﷺ چی فرمايلی دی (يدور رحى الاسلام الى اثنى عشرخليفة كلهم من قريش) داسلام ژرنده به په دوولس خليفه ګانوباندی چالانده وی اودوئ ټول به له قريشو څخه وی

لویه فائده : الله ﷻ حکیم اوعلیم په خپل پوره حکمت سره د اسحق علیه السلام د اولاد وبرکت د اسماعیل د اولاد وپربرکت په دې وجه مخته کړ چې د اسماعیل علیه السلام په اولادو کې خاتم النبیین آخری نبی سیدنا محمد صلی الله علیه وسلم پیدا کیدونکي وو نو که د اسماعیل علیه السلام برکت مخ ته سوی وای نو بیا به د اسحاق علیه السلام په اولادو کې هیڅ نبی نه وو ځکه ترخاتم الانبیاء علیهم السلام وروسته بل نبی نسته هغه د اسماعیل علیه السلام په اولادو کې وو اوپه دې وجه چې د اسحاق علیه السلام په اولادو کې به ډیرپیغمبران وی نو بنی اسرائیلو ته د دې نعمت یادونه په دې الفاظو سره سوی ده ﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنبِيَاءَ﴾ (۲۰ آیت سورة المائدة) په تاسو کې الله تعالی ډیر پیغمبران پیدا کړی دی

او ابراهیم علیه السلام چې د اسماعیل علیه السلام لپاره دعاء کړی ده د اسی یې وفرمایل :

(رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ) یعنی اې الله ﷻ په دوئ کې له دوئ څخه یو رسول راولیږی .
له دی څخه معلومیږی چې ابراهیم علیه السلام د اسماعیل علیه السلام په اولادو کې یوائې د داسی رسول د رالیږلو دعاء کړی ده چې د هغه دراتلو څخه وروسته د بل نبی اور سول ﷺ ارتیا پاته نه سی ، په صیغه د مفرد سره یې ویلی دی رَسُولًا او په صیغه د جمع رُسُلًا یې دعاء نه ده کړی

(وعن ابی العالیة فی قوله تعالی ربنا وابعث فیهم رسولا منهم یعنی امة محمد صلی الله علیه وسلم فقیل له قد استجیب لک وهو کائن فی آخر الزمان وکذا قال السدی وقتادة (تفسیر ابن کثیر جلد ۱/ص/۳۳۱)

ژباړه : له ابو العالیه څخه روایت سوی دی چې کله ابراهیم علیه السلام د ا دعاء وکړه ، رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ ، نو د الله ﷻ له لوری ورته وویل سو چې ستا دعاء قبوله سوه دا پیغمبر علیه السلام به په آخره زمانه کې وی او سدی او قتادة هم همداسی روایت کړی دی هو کائن فی اخر الزمان . څخه خاتم النبیین ﷺ مراد دی او د رسول الله ﷺ دا ارشاد (انا دعوة ابی ابراهیم علیه السلام) یعنی زه د خپل پلار ابراهیم علیه السلام دعاء یم هم و دې ته اشاره دی

په همدې وجه چې د ابراهیم علیه السلام دا دعا په امت محمدیه باندی ډیر لوی احسان دی د (اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ) څخه وروسته (د كَمَا صَلَّيْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ) ویل کیږی د دې احسان په شکر کې په امت محمدی باندی لازم سو .

او یا له دې وجهی ویل کیږی چې د ټولو پیغمبرانو علیهم السلام څخه یوائې د ابراهیم علیه السلام خاص کول د ابراهیم علیه السلام د دعاء د قبلید و اثر دی ابراهیم علیه السلام د اسی دعاء هم کړی وه :

﴿رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ (۸۳) وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ﴾ ۸۴ آیت سورة الشعراء) لکه څنګه چې الله ﷻ ابراهیم علیه السلام ته علم او حکمت ورکړی وو په نیکو خلکو کې یې هم داخل کړ او په آخر کې یعنی په دې آخری امت کې د (كَمَا صَلَّيْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ) په سبب د ده د خیر یادونه یې جاری کړه او ان شاء الله العزیز تر قیامته پوری به د غه رنګه جاری وی .

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ
لکه څنګه چې ابراهیم علیه السلام ته دبرکت ورکولو وعده سوی وه په دې وجه د (كَمَا بَارَكْتَ) لفظ زیات سوی دی کیدای سی چې دهغه دولس مشرانوډکو موچی خلفاء مراد سوی دی ختم نبوت ته اشاره وی یعنی له رسول الله ﷺ څخه وروسته به دنبوت اورسالت سلسله پای ته رسیږی خود خلافت سلسله به روانه وی اوپه دې وجه الله تعالی له امت سره یوائی دخلافت دسلسلی دجاری ساتلووعده وکړه دنبوت اورسالت یې په هیڅ ځای کې هم وعده نه ده کړی لکه چې الله تعالی فرمایې:
وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ آمَنُوْا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ (۵۵ آیت سورة النور)
ژباړه: کوموخلکوچی ایمان راوړی دی اوکوموچی ښه عمل کړی دی له دوئ سره الله تعالی دخلافت ورکولوژمنه کړی ده
(وقال النبی صلی الله علیه وسلم خلافة النبوة بعدی ثلاثون عاماوقال النبی صلی الله علیه وسلم کانت بنواسرائیل تسوسهم الانبیاء کلماهلک نبی خلفه نبی وانه لانبی بعدی وسیکون خلفاء (رواه البخاری)
ژباړه: نبی کریم ﷺ وفرمایل چې دخلافت نبوی وخت به ترما وروسته دیرش کاله وی نبی کریم ﷺ فرمایلی دی چې دبنی اسرائیلو انتظام ددوئ پیغمبرانوکوی کله چې به یونبی تیر سو نودویم به دهغه پرځای راتلی مګر ترما وروسته بل هیڅ نبی نسته خو خلفاء به وی ..
دریم: په تورات سفر استثناء باب درویشتم آیت دویم ۲ کې دنبی کریم ﷺ دراتلو زیری
جَاءَ الرَّبُّ مِنْ سِيْنَاء وَأَشْرَقَ لَهُمْ مِنْ سَاعِيْرَ وَتَلَأْلَأَ مِنْ جِبَالِ فَارَانَ وَأَتَى مِنْ رَبَوَاتِ الْقُدُسِ وَعَنْ يَمِيْنِهِ نَارُ شَرِيْعَةٍ) اوپه الجواب الفسیح کې دتورات له یوشمیرنخسو داسی نقل سوی دی
(جَاءَ الرَّبُّ مِنْ سِيْنَاءَ وَأَشْرَقَ لَنَا مِنْ سَاعِيْرَ وَاسْتَعْلَنَ مِنْ جِبَالِ فَارَانَ آه)
ژباړه: هغه وویل یعنی موسی علیه السلام وویل چې الله تعالی دسینا څخه راغلی اوله ساعیر څخه په دوئ باندی لمروځلیدی اودفاران له غروهغه رڼارابنکاره سوه له لس زره قدوسیانو سره راغلی اودهغه په راسته لاس کې یواورلرونکی شریعت وود دوئ لپاره .آه
په دې آیت کې: ده درو زیرو یادونه سوی ده (اول) په طورسینا باندی وموسی علیه السلام ته دتورات ورکول مراددی (دویم) اوساعیردیوه غره نوم دی چې هغه دناصره په ښارکې دی ناصره هغه ښاردی چې عیسی علیه السلام پکی پیدا سوی دی په دې سره دعیسی علیه السلام نبوت اودانجیل ونازلیدوته اشاره ده (دریم) اوله فاران څخه دمکی غرونه مراددی په دې سره دنبی اکرم صلی الله علیه وسلم ورسالت اودقرآن ونازلیدوته اشاره ده
غار حراء دفاران په غروکې یوغاردی چې په هغه کې ترټولو مخکې پرنبی کریم ﷺ باندی (اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ) سورة دسرپنځه آیتونه نازل سوی دی

دتورات په یویشتم ۲۱ باب شلم ۲۰ درس کې دهاجره او اسماعیلؑ په یاد کې راغلي دي
(۲۰) او اللهﷻ دهغه هلک سره وو او هغه غټ سو او په بیابان کې یې پرېښودی او له نظره ولویدی
(۲۱) او هغه دفاران په بیابان کې اوسیدی ، انتهی .
داخبره ټول مني چې اسماعیلؑ په مکه مکرمه کې اوسیدی له دې معلومه سوه چې دتورات په دې آیت کې دهغه دنبوت زیری دی کوم چې به دفاران له غرو څخه راښکاره کیږی ...او ګوره دښت به په خپل نور سره ډک سی ...اوس دې لوستونکي خپله پریکړه وکړی چې پرته له نبی کریمﷺ بل کوم نبی دفاران له غرو را ښکاره سوی دی او هغه ټوله دنیا دهدایت په رڼا سره روښانه کړی وی دفاران نبوت رښتیا هم دسینا او ساعیر تر نبوت ډیر روښانه دی
او داورله شریعت څخه قرآن کریم مراد دی ځکه هغه دجهاد په احکامو او حدودو او قصاص په احکامو باندی مشتمل دی او لس زره دقدوسیانو لښکر د ملائکه و لښکر مراد دی یا خو هغه لښکر دی چې له رسول اللهﷺ سره دمکی دفتح په ورځ وو او مکه یې فتح کړه او دنصاری وو په خبره دمسیحؑ دوولس حواریین ملګری وو او هغه هم دځان ساتلو په خاطر و تښتیدل او یو حواری یهودا دیرش درهم رشوت واخیستی او خپل مالک یې نیولی وو او ددې زیری ډیر ښه ترتیب او هیئت بیان دفکروړ دی اول یې دافرمایلی دی جَاءَ الرَّبُّ مِنْ سِينَاءَ الله تعالی له سینا څخه راغلی او وروسته فرمایلی دی وَأَشْرَقَ لَهُمْ مِنْ سَاعِيْرَ
له ساعیر غره څخه راښکاره سو چې له دې څخه مقصد دادی چې دتورات نازلیدل داسی دی لکه دسهار ستر ګه او دانجیل نازلیدل داسی دی لکه دلمر راختل او دقرآن کریم نازلیدل داسی دی لکه لمر چې په نیمه ورځ کې پر سر ودریږی
او همداسی وسو دکفر تیاره پای ته ورسیده دایمان او هدایت دسهار پیل د موسیؑ په وخت کې وسو او دفرعون او قارون او هامان په څیر کافران داللهﷻ په عذاب سره تباه سو او کله چې عیسی بن مریمؑ ښکاره سو نو دهدایت لمر هم دمشرق پر کنارو باندی راوختي او کله چې نبی کریمﷺ راغلی نو دهدایت لمر داسمان نیمایې ته راورسیدی دځمکی داسی برخه نه سوه پاته چې هلته دی ددې لمر رڼا نه وی رسیدلی او په قرآن کریم هم ودې زیری ته اشاره سوی ده ﴿وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ﴾(۱)﴿وَطُورِ سِينِينَ﴾ (۲)﴿وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ﴾ (۳)سورة التين
، انځر، اوزیتون په پاکه ځمکه کې پیدا کیږی په کوم ځای کې چې عیسیؑ پیدا سوی دی همدا دعیسیؑ رسالت ته اشاره دی او بلد امین ، دامن له ښاره، مکه مکرمه اخیستل کیږی دهمدی امن په ښار کې درسالت لمر دورځي نیمایې ته راوسیدی الله ﷻ دمکی یادونه دامن په ښار سره وکړه ودې ته اشاره دی چې رسول اللهﷺ داللهﷻ

دخزانو یو اځنی ملغلره ده چی دامانت په ډول دامن وښارته سپارل سوی ده بلدآمین دری پنځوس کاله ددی یکتاملغلری اود الله ﷻ دامانت ساتنه وکړه مگر کله چی وخت بیخی نازک سو نو په دغه وخت کی بلدآمین په ناخوښه زړه سره داامانت مدینه طیبه ته وسپاری ، کذافی هدایة الحیاری)
لنډه داچی په دی کلام کی ددری پیغمبرانو زیری ورکړل سوی دی اودزیری پای دخاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم په یادونه باندی سوی دی ددی لپاره چی ختم نبوت ته اشاره سی مخالفین وایی چی فاران دسینا دیوی سیمی نوم دی محمد ﷺ خو په دی سیمه کی نه دی راښکاره سوی په دی وجه دازیری دهغه په حق کی نه سی کیدای
ځواب دادی : موږوایو هغه تورات چی تاسو یی منی دتورات کتاب پیدائش یویشتم باب ۱۳ درس څخه بیاتر ۲۱ درس پوری داسی لیکلی دی :
بی بی هاجری او اسماعیل ﷺ دبی بی ساره څخه دخفگان په وجه پاکه ځمکه پریښوده او دفاران په دښتوکی واوسیدل چی په دی بناء باندی به فاران هغه ځای وی کوم چی داسماعیل ﷺ اودهغه داولادو داوسیدو ځای ثابت سوی دی
اوداخبره په متواتر روایت ثابته ده چی بی بی هاجره او اسماعیل ﷺ دحجاز په بیابان کی کی اوسیدلی دی په هغه ځای کی چی اوس مکه مکرمه آباده ده او همدلته ددوئ اولادونه اوسیدلی دی نو له دی معلومه سوه چی فاران دسیناء دسیمی دغره نوم نه دی بلکی دمکی مکرمی دیوه غره نوم دی چیری چی هاجره او اسماعیل ﷺ اوسیدلی وو
دسامری تورات په عربی ژبه ترجمه سوی چی دجرمنی علماء په کال ۱۸۱۵ کی په کاټنگن کی چاپ کړی دی داسماعیل ﷺ داوسیدو دځای په باره کی لیکلی دی
(وسکن فی بریة فاران رای الحجاز واخذت امرأة من ارض مصر (کون الدنیا ۲۲، ۲۱/۲۱)
داؤد ﷺ دسموایل نبی له وفات کیدو وروسته دفاران بیابان ته ولاړی او په هغه ځای کی یی یوه کینه جوړه کړه او په ډیرافسوزیی داسی وفرمایل چی زه دقیدار داوسیدو په ځای کی اوسیږم (دسمویل نبی لومړنی کتاب باب ۲۵ اول درس اوزبور ۱۲۰ درس پنځم
له دی په ډاګه معلومیږی چی قیدار په فاران کی اوسیدی قیدار داسماعیل ﷺ دویم زوی دی داشعیاء پیغمبر له صحیفی څخه ښکاره کیږی چی هغه اودهغه اولاد په مغربی هیوادکی اوسیدل ، بطلیموس دحجاز منځنی ختیز دهغه دمیشتیدو ځای ښودلی دی په دی بناء باندی داخبره ثابته ده چی دحجاز سیمه او فاران دواړه یو ځای دی درسول الله ﷺ ظهور په مکه کی سوی دی په کوم ځای کی چی دحجاز مشهور ښاردی کذافی بشارات الاحمدیه (۱) اوداور له شریعت څخه مراددادی چی هغه شریعت به پرجهاداو قصاص اوحدودا وتعزیراتو باندی مشتمل وی اودهغه نبوت به ددنیوی پاچهی په ډول سره وی اودعیسی ﷺ نبوت ددنیاوی پاچهی په څیر نه وو اونه هغه دمجرمانو څخه په بدله اخیستلو باندی قادر وو

(۱) دارساله دحکیم سید محمد شمس الله قادری حیدرآبادی صاحب تصنیف دی درسالی ټولی صفحی ۳۲۱ دی ډیر گټوره او کوتاه رساله ده له زیادت او اوږدوالی څخه پاکه ده . منه عفاعنه)

څلورم : دتورات سفر استثناء باب ۳۲ آیت ۲۱ کې دنبي کریمﷺ د راتلو زيری

هغوئ د دې په سبب سره کوم چې خدای نه دی ماته غیرت راکړو او دخپلو کمزور خبرو سره ئی ماته غصه راوسته نوزه هم هغوئ ته چې په ډله کې نه دی او دبی عقل قوم نه به هغوئ پتوم ، انتهی .

په دې زيری کې دبی عقل قوم څخه عرب ناپوهان مراددی کوم چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم تر نبوت مخکې په ناپوهی او بی لاری کې اخته وو

په علوم عقلیه او شرعیه سره پوهه خو پرېږده دوئ دبت له عبادت کولو پرته په هیڅ شئ نه وو خبر یهودو او نصاری وو به دوئ ډیر سپک ګڼل ودوئ ته به یې جاهلان او ځانو ته به یې عالمان ویل، مګر کله چې یهودو او نصاری وو دتورات او انجیل اصلی ښوونه هیره که او د الله ﷻ دیو والی پرځای په شرک اخته سو لکه چې الله تعالی فرمایې :

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللهِ وَقَالَتِ النَّصَارَي الْمَسِيحُ ابْنُ اللهِ (۳۰ آیت سورة التوبه)

یهودو عزیرؑ او نصاری وو عیسیؑ دخدای زوی وبلل العیاذ بالله په دغه وخت کې دغیرت مند ذات غیرت په جوش کې راغلی او له ژمنی سره سم یې له ناپوه او امیانو څخه یو نبی راولیږی چې دهغه په لاسویې خپل دین ته عزت ورکې او یهودیې ددوئ په لاسوو ړل او مصر او شام یې دیهودو او نصاری له واک وایستی لکه چې الله تعالی فرمایې

﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ (۱)﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولاً مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ (۲ آیت سورة الجمعة)

ژباړه : دځمکی او اسمان او څه چې په دوئ کې دی ټول دپاچا او پاک او ځواکمن او حکیم ذات تسبیح وایې داهغه پاک ذات دی چې له امیانو نالوستو څخه یې یو رسول راولیږی چې هغه ودوئ ته دالله ﷻ آیتونه تلاوت کوی اود کتاب او حکمت ښوونه ورکوی او ربنتیا هم داخلک تردې مخکې په ښکاره بی لاری کې وو

له امیانو نالوستو څخه دعربو ناپوه قوم مراددی او عیسی او یوشع علیهما السلام قوم ناپوه او سپک نه وو او نه بنی اسرائیلو ته له دوئ څخه غیرت ورتلی نودا زیری پرته له عرب قوم څخه بل پر هیچا باندی نه صادقیږی .

او له بی عقل او ناپوه قوم څخه نه یونانیین مراددی لکه د پولوس چې په رساله رومینه کې وایې ځکه یونانیان خو په هغه وخت کې دپوهی او فنون په اعتبار سره په ټوله نړۍ کې لوړوو پردوئ دناپوه او بی عقل قوم مصداق څنګه کیدای سی ، سقراط ، بقراط ، فیثاغورث ، افلاطون ، جالینوس ، ارسطو کالیس ، ارشمیدس ، بیناس ، اقلیدس ، داټول حکماء دمسیحؑ له راتلو او نبوت ډیری پیړۍ مخکی دټولو علموا و فنونو استاذان او دا حکما و پوره عالمان وو

پنځم : دتورات سفرپیدائش باب نه څلویښتم ۴۹ کې دنبي کریم ﷺ دراتلو زیری !

(۱) یعقوب ﷺ خپل زامن راوغوښتل اوورته وې ویل چې تاسوراټول سی د دې لپاره چې زه دهغه څاکوم چې په تاسوباندی په دې څو ورځوکې راتلونکي دی تاسوته خبردرکړم

(۲) اې دیعقوب زامنوځانونه رایوځای کی اوخبره واوری اودخپل پلار اسرائیل خبره مني اوبیاپه لسم ۱۰ آیت کې راغلی دی : دیهودا څخه به دحکومت واک نه بیلیږی اونه به حاکم دهغه دپښوپه مینځ کې تلل کیږی ترڅوپوری چې شیلا رانه سی آه

اوقومونه دهغه خواته راټولیږی آه

په دې لیکل سویوآیتوکې ددې خبری یادونه سوی چې ترڅوپوری په آخیره زمانه کې شیلا رانښکاره نه سی ترهغه وخته پوری به دیهودا دنسل حکومت اوواک له لاسه نه وزی .

دمسلمانانوپه عقیده شیلا درسول الله صلی الله علیه وسلم لقب دی نصاری یې دعیسی ﷺ لقب ګڼی مګر دنصاری داخیال سم نه دی ځکه تردې عبارت مخکی عبارت ددې غوښتنه کوی چې شیلادیهوداله نسل څخه نه دی ځکه دشیلاپه ښکاره کیدوسره دیهودا دنسل حکومت اوواک اوریاست پای ته رسیږی ځکه که شیلادیهوداله نسل څخه سی نو دهغه ښکاره کیدل خودیهودا دنسل دحکومت دبقاباعث دی نه دپای ته رسیدو آه

اودبائیبل په بابوبلکې دانجیل متی اوله صفحی ته که څوک وګوری داخبره ښه روښانه کیږی چې عیسی ﷺ دیهوداله نسل څخه دی ځکه عیسی ﷺ دداؤد ﷺ له نسل څخه دی اوداؤد ﷺ دټولوپه اجماع سره دیهوداله نسل څخه دی ،

نوځکه دشیلامصداق یواځی هغه نبي کیدای سی چې هغه دیهوداله نسل څخه نه وی اودهغه رانښکاره کیدل په آخره زمانه کی وی لکه چې داول آیت له جملې څخه معلومیږی : ددې لپاره چې زه دهغه کوم چې په تاسوباندی په دې ورځوکې تیریږی تاسوته خبردرکړم .

دغه دواړه خبری په نبي کریم ﷺ باندی صادقیږی چې یوخوهغه دیهوداله نسل څخه نه دی بلکې داسماعیل ﷺ له نسل څخه دی اوبل داچې دده ښکاره کیدل هم دخاتم النبیین کیدوپه وجه سره په آخره زمانه کې سوی دی اودنبي کریم ﷺ له نبوت وروسته چې دیهودا دنسل کوم حکومت اوواک ووهغه ټول پای ته ورسیدی بني نضیر اوخیبرټول کلی درسول الله ﷺ په وخت کې فتح سو اوپه دې جمله کې چې (قومونه به دهغه خواته راټولیږی) په دې کې اشاره وعموم ته ده لکه چې الله تعالی فرمایي قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعاً(۱۸۵آیت سورة الاعراف) اې نبي ﷺ ووایه چې اې خلکوزه تاسوټولوته دالله ﷻ له لوری رالیږل سوی رسول یم .

او عيسی علیه السلام ټولو خلکو ته نه وو راليږل سوی ځکه دهغه نبوت يوازې دبنی اسرائيلو لپاره وو لکه چې الله تعالی فرمايي (وَرَسُولاً إِلَىٰ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ(۴۹آيت سورة آل عمران)
او بل داچې بيلابيل قومونه او بيلابيل خلک دنبی کريم ﷺ په خواکی رايوځای سو دی او دده په دين کې په ډلوډلو داخل سوی دی داخبره عيسی علیه السلام ته نه ده حاصله سوی او په يولسم آيت کې راغلی دی (هغه به خپل خر دانګوروپه ونه پوری تړی) په مدارج النبوة کې راغلی دی چی کله رسول الله صلی الله عليه وسلم خيبرفتح کی نوهلته يې يوتورخروليدی نبي کريم ﷺ له هغه سره خبری وکړی اودهغه نوم يې وپوښتی هغه ځواب ورکي چی زمانوم يزيدبن شهاب دی الله تعالی زماپه ځيرشپيته خره پيدا کړی دی چی په هغوباندی له نبی پرته بل چاسپرلی نه ده کړی اوزماامیددی چی ته به په ماباندی سپرلی کوی زموږپه ټول نسل کې له ماپرته بل څوک نه دی پاته اوپه انبياء علیهم السلام کې له تاپرته بل څوک نه دی پاته رسول الله ﷺ په هغه خره باندی سپورسو اوهغه خردنبی کريم ﷺ دوفات وروسته دمرګ له ډيره غمه په يوه کوهی کې ځان واچوی اومړسو
او په همدې يولسم آيت کې راغلی دی :
هغه به خپل جامی په شرابو کې او خپله جامه دانګوروپه اوبو کې مينځی)
په دې آيت کې داصل عبرانی څخه دترجمه کولو کې په وخت کې څه تغيرسوی دی اصلی عبارت داسی دی : هغه به خپلی جامی دانګوروله اوبومينځی يعنی دهغه نبی اخرالزمان په شريعت کې به شراب حراميږی اولکه څنګه چی دنوروامرداريو څخه دجامو دپريوللو حکم ورکوی دغه رنګه به دشرابو څخه هم دجامودپاکولو اوساتلوحکم کوی .
او کيدای سی چی له دې څخه دالله ﷻ دمحبت په شرابو کې غرقيدل مرادوی دنبی کريم ﷺ شان خوډير لوړوو نبی کريم ﷺ هغه سيدالاولين والاخرين بلافخر دی دده په امت کې په زرګونونه بلکې په سلهاووزره داسی خلک تيرسوی دی چی دالله ﷻ په مينه او محبت کې هيڅ امت دهغه سره سيالی نه سی کولای
او بيا په دولسم ۱۲ آيت کې راغلی دی :
دهغه سترګی به ترشرابو سری وی او دهغه غاښونه به ترشيدوسپين وی)
په دې آيت کې دهغه نبی علیه السلام حليه مبارکی ته اشاره سوی ده چی دهغه سترګی به سری او غاښونه به يې سپين وی په زرقانی شرح مواهب کې راغلی دی چی کله رسول الله ﷺ دتجارت لپاره بُصری ته ولاړی نوتريوه سايه لرونکی ونی لاندی کښينستی نسطورا راهب ميسره مريئ راوغوښتی چی له نبی کريم ﷺ سره ملګری وو داپوښتنه يې ځنی وکړه چی دنبی کريم ﷺ په سترګو کې سوروالی شته ؟ميسره ورته وويل چی دهغه په

سترګوکې همیشه سوروالي وی هیڅکله نه ځنی بیلیږی دغه وخت نسطورا راهب وویل چې داآخری پیغمبردی آرمان چې زه دده دنبوت وخت پیدا کړم
شیخ جلال الدین سیوطی رحمه الله په تاریخ مصرکې لیکلی دی چې کله حاطب درسول الله صلی الله علیه وسلم دمصروپاچامقوقس ته داسلام بلنلیک ورسوی نودمصرپاچادنبی آخرزمان دعلاموپه بیان کولوسره وویل چې دهغه له سترګوبه سوروالی نه جلاکیږی حاطب رضی الله عنه ورته وویل چې رښتیاهم دده دسترګومبارکوڅخه سوروالي هیڅکله نه بیلیږی لکه چې دنبی کریم ﷺ په شمائل کې داشکل العینین لفظ راغلی دی اشکل هغه سترګوته وایې چې په هغوکې سپین والی اوسوروالی دواړه ګډسوی وی اوپه یوشمیرروایاتوکې دأدعج لفظ راغلی دی چې دهغه معنی دی چې دچاپه سترګوکې توروالی وی نوپه دواړوروایاتوکې هیڅ تضادنسته ځکه دښائست لپاره سوروالی اوتوروالی دواړه لازمی دی یواځې سوروالی یاتوروالی دومره ښائست نه پیداکوی لکه څومره چې دسوروالی اوتوروالی له یوځای والی څخه پیداکیږی.

شپږم :په زبورباب پنځه څلویښتم کې داؤد علیه السلام دنبی کریم ﷺ دراتلوزیری ورکړی دی

(۱)زماپه زړه کې غوره مضمون خوټیږی زه هغه شیانوته کوم چې مادپاچاپه هکله جوړکړی دی بیانوم زماژبه دماهرلیکونکي قلم دی (۲) ته په ښایست کې ترنوروانسانانوډیر زیات یې ستاپه شونډوکې نرمی ایښودل سوی ده په دې وجه الله تعالی ته ذهمیشه لپاره مبارک کړی یې (۳) پرخپلوورنوباندی بریالی کړی یې (۴) په خپله بزرګی اوتوان سره سپورښه اودرښتینولی اونرمۍ اومهربانی اورښتیالپاره راوړاندی سه اوستاراسته لاس به ویرونکي کاروښیې (۵) ستاغشی ډیر تیزدی اوخلک به ستاترلاس لاندی وی غشی به دپاچادښمنانوپه زړوکې کې لګیږی (۶) ستاتخت اې الله ابدالابدهمیشه همیشه دی ستادپاچهۍ واک دلاری لکړه ده (۷) ته درښتیادوست اوشردښمن یې په دې سبب ستارب ستا دخوشالۍ لپاره ته ترملګرو ډیر فصیح کړی یې
(۸) ستادټولوجاموڅخه دعوداوتج خوشبویې راځی چې په هغه سره دپیل دغاښ دځایوپه مینځ کې ته خوشاله کړی یې (۹) دباچهانولوڼی ستادعزت خاوندان دی دشاهزادګۍ اوشاپیریوڅخه ښائسته سوی ستاپه راسته لاس کې ولاړی دی (۱۲آیت کې راغلی دی :اودصور لوربه ډالۍ راوړی دقوم شتمن به ستاهرکلئ کوی اوپه شپاړسم آیت کې راغلی دی : ۱۶ ستازامن به دپلرواونیکه ګانوځای ناستی وی ته به ددوئ دځمکومشرتاکي (۱۷) زه به په ټولوپښتونوکې ستانوم یادوم اوټول خلک به تل تر تله ستاستاینه کوی ، انتهی)

دټولواهل کتابوپه نزد داخبره منل سوی ده اوپه ډیره مینه هغه وایې اودده صفتونه بیانوی اوداوایې چی هغه نبی چی کله راښکاره سی نوپه دې صفاتوسره به موصوف وی هغه صفتونه دغه دی لاندی دې موږیې درته بیانه وو :

پاچایعنی دټولوڅخه به دلوړی مرتبې اودکمال خاوندی وی (۲) ښائسته به وی (۳) په شوندوکې نرمی یعنی خوږه ژبه اوخلاصې خبری اوخوږی خبری به کوی (۴) ټول وخت به مبارک وی (۵) پهلوان یعنی ځواک من به وی (۶)توره ترملابه وی (۷) دحق ملګری اوربښتیاویونکي به وی (۸) بختور به وی (۹) دهغه له راسته لاس به عجیب اونالیدلی آثاربښکاره سی (۱۰) غشي ویشتل (۱۱) خلک به دده ترلاس لاندی وی یعنی دالله ﷻ مخلوق به دده پیروی کوی (۱۲) دتخت تل پاته کیدل یعنی دده شریعت اوحکومت اواسلام به ترقیامته پوری پاته وی (۱۳) دپاچهی واک به دربښتیالاربښوونه وی (۱۴) دربښتیابه دوست اودشربه دښمن وی (۱۵) دهغه له جاموبه خوشبوی راځی (۱۶) دده کورته به دپاچهانولوښی ورځي (۱۷) تحفې اوډالۍ به ورته راځی (۱۸) اولادونه به دپلروپرځای واکمن وی (۱۹) په ټولوپښتونوکې پیړی په پیړۍ اونسل په نسل به دهغه یادونه پاته کیږی (۲۰) تل به خلک دده ستاینه کوی

دمسلمانانوپه نزد ددې زیری مصداق محمدرسول الله ﷺ دی دیهودوپه نزدترداؤدؑ وروسته تراوسه ددې زیری مصداق نه دی ښکاره سوی اونصاری وایې چی ددې زیری څخه عیسیؑ مراددی مګر مسلمانان دادعوه کوی چی ددې زیری مصداق یواځي نبی کریم ﷺ کیدای سی (لومړی دلیل) دپاچهی ثبوت درسول الله لپاره ترلمر ډیرروښانه دی الله تعالی رسول الله ﷺ ته ددین اودنیادواړو پاچهۍ ورکړی ده دالله ﷻ احکام یې دپاچهانوپه څیرجاری کړی دی لکه څنګه چی دنصاری په عقیده عیسیؑ دیهودولعنهم الله له لوری څخه مجبور اومقهوروو نبی کریم ﷺ خومجبور اومقهورنه بلکې نبی کریم ﷺ یهودله خپلو کلاګانو اوسیموڅخه وشړل

لنډه داچی نبی کریم ﷺ ددین اودنیاپاچاوو دټولورسولانوانبیاء علیهم السلام غوره نبیؑ دی وهیڅ رسول ته دقرآن کریم په څیرمعجزکتاب نه دی ورکول سوی اونه چاته دنبی کریم ﷺ په څیرپوره شریعت ورکړل سوی دی چی ددواړوکورودکامیابۍ اوخلاصون پوره ذمه وار وی چی هغه په عقائدواواعمالوکې په غلطی باندی خبرورکړی وی والله ﷻ ته درسیدو لپاره یې لاره داسی پاکه کړی وی چی دتلونکي لپاره یې هیڅ کړغ اودوړی نه وی پری ایښی دښواخلاقو اوډکورنۍ ژوند اودحکومت چاری اودټولنیزژوند سره سره په دې ټولومشتمل وی لنډه داچی په دین اسلام کې دغه ټولی ځانګړتیاوی شته داټول ښه صفتونه اوښیګڼې یواځی په دین اسلام کې دی کوم چی رسول الله صلی الله علیه وسلم

راوړی دی (اِنَّ الدِّيْنَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ (۱۹آیت سورة آل عمران) بیشکه دا الله ﷻ په نزد باندی غوره دین دین اسلام دی . داهغه کامل اوپوره دین دی چی دهغه په راتلوسره دټولو ادیانو اومذاهبو ډیوه مړه سوه

(۲) نودکوم نبی ﷺ چی دټولو اسمانی کتابواوصحیفوڅخه غوره والی ثابت سوی وی اودده شریعت ترټولوشریعتواودینوپه ډیرودرجولوړ اوکامل اوپوره وی اودده معجزی ترټولوانبیاء علیهم السلام ترمعجزوډیری وی اوهم غټی وی اودده امت هم ترټولو امتو دعلم اوعمل عَقیدی اوښوخویواوحکومتی چارو اوټولنیزژوند ترټولوړوی نودهغه نبی ﷺ دسیدالاولین والاخرین اودواړوجهانوپه باچاکیدوکې څوک شک ا وشبه کولای سی

(۳) په ښائست اوکمال کې نبی کریم ﷺ داسی وو لکه څنګه چی ابوهریرة ؓ روایت کړی دی وایې : چی ماتررسول الله صلی الله علیه وسلم بل څوک ښائسته اوخوبصورت نه دی لیدلی داسی ښکاریدی لکه سپوږمۍ چی دده مبارک په مخ کې ګرزی اوکله چی به یې تبسم وکی نودغاښومبارکوځلابه یې په دیوالوباندی ښکاریدله

حسان بن ثابت ؓ فرمایلی دی :

وَاَحْسَنَ مِنْکَ لَمْ تَرَ قَطُّ عَيْنِيْ .... وَاَجْمَلَ مِنْکَ لَمْ تَلِدِ النِّسَاءُ

زماسترګوترتاډیرښائسته نه دی لیدلی . اوستاڅخه ډیرښائسته ښځونه دی زیږولی

خُلِقْتَ مُبَرَّءً مِنْ کُلِّ عَيْبٍ .... کَاَنَّکَ قَدْ خُلِقْتَ کَمَا تَشَاءُ

ته دهرعیب څخه پاک پیداسوی یې ګواکی ته دخپلی غوښتنی برابرپیداسوی یې

ام المؤمنین عائشه صدیقه ؓ وایې چی دمصرښځودیوسف ؑ په لیدلوسره خپل لاسو نه پریکړل که دوئ زموږحبیب محمدصلی الله علیه وسلم لیدلی وای نوزړونه به یې ټوټی کړی وو

لنډه داچی دنبی کریم ﷺ ښائست اوهیئت په دنیاکې ډیر مشهوروو اودښائست والی سره ونبی کریم ﷺ دپاچهۍ مرتبه اوعزت هم حاصل وو هیچاداهمت نه درلودی چی ودته مخامخ وګوری اودنبی کریم ﷺ خلاصی اوخوږی خبری ټولومنلی دی دنبی کریم ﷺ پاکی خبری اوس هم په صحیح اوجیدسندسره خوندی دی چی په هغه سره دنبی کریم ﷺ دفصاحت اوبلاغت اوخوږی ژبی ښه اندازه کیدای سی .

(۴) اونبی کریم ﷺ ټول وخت مبارک هم دی لکه په دویم زیری کې چی تیرسوپه مشرق اومغرب اوشمال اوجنوب کې په کروړومسلمانان په لمانځه کې اوله لمانځه څخه وروسته اوپه بیلابیلووختوکې دنبی کریم ﷺ داسی ستاینه کوی

(اَللّٰهُمَّ بَارِکْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ کَمَا بَارَکْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّکَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ)

اې الله ﷻ برکت نازل کړې په محمد ﷺ او دهغه په آل باندې لکه تاچې په ابراهیم علیه السلام او دهغه په آل باندې برکت نازل کړی دی بیشکه ته ستایل سوی او عزتمند يې

تاسو وواياست تردی دډېر مبارک کیدو بل کوم دلیل کیدای سي چې دهغه لپاره ددنیاپه هرکونج کې دبرکت دعاء سهارا وماښام اوپه هره ثانیه کې په سلهاوو زره واره غوښتل کیږي

(۵) په قوت کې نبی کریم ﷺ ترغښتلیوپهلوانانوهم ډېر غښتلی وو دده مثال نه وو یوه ورځ رسول الله ﷺ په زنګله کې له رهانه پهلوان سره مخامخ سو پهلوان ورته وویل چې ته ماته په حملوراسه که دې زه وپرزولم نوزه تاحق نبی بولم رسول الله ﷺ هغه راوپرزوی هغه پهلوان ددویم ځل مقابلې غوښتنه وکړه دویم ځل بیانبی کریم پهلوان راوپرزوی هغه پهلوان ډېر تعجب وکی نبی کریم ﷺ وفرمایل که ته دالله ﷻ څخه وویرېږې اوزماپیروی وکړې نوتردې به عجیب شئ درته وښیم هغه پوښتنه و کړه چې تردې ډېر عجیب څه شئ دی نبی کریم ﷺ یوه درخته راوغوښتنه هغه درخته دنبی کریم ﷺ ته راغله اومخ ته يې ودریده وروسته نبی کریم ﷺ ورته وفرمایل بیرته خپل ځای ته ولاړه سه نوهغه ونه بیرته خپل ځای ته ولاړه

(۶) نبی کریم ﷺ توره تړونکی اودجهادخاوندوو داخبره خوټولومنلې دی اوعیسی علیه السلام نه توره تړونکی اونه دجهادامرورته سوی وو اودنصاری په خبره په ده کې دومره واک هم نه ووچې خپل ځان يې له یهودوساتلی وای

(۷) اونبی کریم ﷺ دحق اورښتیاملګری وو لکه چې الله تعالی فرمايي

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ (۳۳آیت سورة التوبه

ژباړه: الله تعالی خپل رسول ﷺ په هدایت او حق دین سره رالیږلی دی ددې لپاره چې دادین په ټولودینوباندې غالب کړې که څه هم مشرکین يې بدګڼي نبی کریم ﷺ نه شاعروو اونه لیونی وو بلکې حق يې راوړی اودپیغمبرانو علیهم السلام تصدیق يې وکړ ﴿بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ﴾ (۳۷آیت سورة الصافات) ﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ ۳۳آیت سورة الزمر)ژباړه: هغه څوک چې رښتینی خبرې راوړی دی اوچاچې دهغه تصدیق کړی دی همدا خلک پرهیزګاران دی..

نضربن حارث یوه ورځ قریشوته ویناوکړه داسی يې ورته وویل:

(قدکان محمدفیکم غلاما حدثا ارضاکم فیکم واصدقکم حدیثا واعظمکم امانة حتی اذارأیتم فی صدعیه الشیب وجائکم بماجاء کم قلتم انه ساحرلا والله ماهوبساحر)

ژباړه: محمد ﷺ په تاسوکې ځوان وو ترټولوغوره وواوترټولوډېر رښتیاویونکي وو اوترټولوډېر امانت ساتونکي وو مګر کله چې تاسودده دسرپه دواړوارخوکې سپینوالی

ولیدی او ده تاسو ته حق دین راوړی نو تاسو هغه ته ساحر او جادوګر وویل هیڅکله داسی نه دی قسم په الله ﷻ که هغه ساحر وی
او د روم پاچا هرقل چی کله له ابوسفیان څخه دنبی کریم ﷺ په اړه پوښتنه وکړه چی یو وخت تاسو له ده څخه دروغ اوریدلی دی ابوسفیان په ځواب کې ورته وویل چی نه هیڅکله مو له ده څخه دروغ نه دی اوریدلی بلکې هغه په صادق سره مشهور دی .
(۸) بختور کیدل هم دنبی کریم ﷺ ترلمر ښکاره دی ځکه الله تعالی چی نبی کریم ﷺ ته کوم بخت ورکړی دی ترننه نه وچاته ورکول سوی دی او نه به ورکول سی
(۹) او د راسته لاس به ویریدونکی او عجیب آثار ښکاره سی له دی څخه دسپوږمی ودوه ځایه کیدو ته اشاره دی ،، او بل داچی د بدر او حنین په غزاکې دنبی کریم ﷺ په یوه موټې خاورو سره ټول کافران خپرپسو داهم د رسول الله صلی الله علیه وسلم د راسته لاس کار وو .
(۱۰) غشی ویشتل دبنی اسماعیلو مشهور کار دی لکه چی په حدیث کې راغلی دی
(ارموا بنی اسماعیل فأن اباکم کان رامیاً) اې د اسماعیل علیه السلام زامنو غشی ویشتل کوی ځکه ستاسو پلار غیشی ویشتونکي وو ... او په دویم حدیث کې راغلی دی (من تعلم الرمی ثم ترکه فلیس منا) څوک چی غشی ویشتل زده کې او بیایې پریږدی هغه له موږ څخه نه دی ..
(۱۱) خلک دنبی کریم ﷺ ترلاس لاندی کیدل یعنی د الله ﷻ مخلوق دنبی کریم ﷺ تابع او پیرو کیدل داهم ترلمر روښانه دی په څو ورځوکې په زرهاو خلک په دین اسلام کې داخل سو لکه چی الله تعالی فرمایي ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ﴾ (۱) ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللهِ أَفْوَاجاً﴾ (۲) ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّاباً﴾ ۳آیت سورة النصر ژباړه : کله چی د الله ﷻ مرسته او فتح راغله او تا خلک ولیدل چی د الله ﷻ په دین کې ډلی ډلی داخلیدل نو د خپل رب ﷻ پاکي او ستاینه کوه او ببښنه غواړه ربښتیا هم الله ﷻ ډیر توبه قبلونکي ذات دی ..
(۱۲) او دنبی کریم ﷺ شریعت به دتل لپاره پاته وی لکه چی په قرآن کریم کې د الله ﷻ دوعدی برابر راغلی دی ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ ۹آیت سورة الحجر)
په تحقیق سره موږ قرآن نازل کړی دی او موږ دد ې ساتونکي یو ..... تر دیارلسمی پیړۍ پوری خوبیخی خوندی پاته دی الحمد لله تر اوسه پوری دهغه په ټکی کې او په ښ کې هیڅ تغیرنه دی راغلی او نه به ترقیامته راسی او همداسی به پاته وی یهود او نصاری وو ته دخپل تورات او انجیل حال ښه معلوم دی دد ې دویلو او بیان کولو اړ تیا نسته
(۱۳) او دنبی کریم ﷺ د پاچهۍ واک ربښتیا او صداقت واک دی آه
دتل لپاره به په ده سره حق روښانه کیږی او باطل به سرکوبه کیږی
(۱۴) او نبی کریم ﷺ د ربښتیا دوست او د شر دښمن وو لکه چی الله تعالی فرمایي :

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ (۱۲۸آیت سورة التوبه) .. ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ﴾ (۹آیت سورة التحریم)

ژباړه : په تحقیق سره تاسوته له تاسو څخه داسې رسول ﷺ راغلی دی چې په هغه باندې ستاتکلیف ډیر ګران دی ستاسو په نیکۍ باندې حرص کونکي دی په مؤمنانو باندې ډیر مهربان دی.... اې نبی ﷺ له کفارو او منافقیو سره جهاد وکړه او له دوئ سره سختی وکړه او دنبی کریم ﷺ دا مت صفتونه په لاندې ډول دی :

﴿مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾ (۲۹آیت سورة الفتح) أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ (۵۴آیت سورة المائدة)

ژباړه :محمد ﷺ او هغه څوک چې له ده سره ملګری دی په کافرانو باندې ډیر سخت دی او په خپل مینځ کې ډیر مهربانی کونکي دی په مؤمنانو باندې نرم او په کافرانو باندې سخت دی د الله ﷻ په لاره کې جهاد کوی او د ملامت کونکي له ملامتیانه ویریږی

کیدای سی چې له شره ابو جهل مراد وی ځکه هغه له سره ترپښو پوری شر وو او له صداقت څخه ابوبکرصدیق ؓ مراد وی ځکه هغه له سره ترپښوربښتیا او صداقت وو او ربښتیا هم ابوبکرصدیق ؓ ددې اهل دی چې هغه دنبی کریم ﷺ دوست او ملګری وی .

(۱۵) دنبی کریم ﷺ له جامو به خوشبویې هم راتله لکه چې ویل کیږی یوی ښځی دنبی کریم ﷺ دبدن خوله مبارک په دې وجه سره یوځای که چې دناوی جامی په خوشبویه کړی

(۱۶) په لومړی پیړۍ کې ډیری شهزادګیانی دمسلمانانو خذمت ګارانی وی لکه شهربانو دکسری پاچا یزدجرلورچی دامام حسن ؓ په کورکې وه

(۱۷) دحبشه پاچا نجاشی او دبحرین پاچا منذربن ساوی او دعمان پاچا او نور ډیر مشران او امیران او واکمنو په نبی کریم ﷺ باندې ایمان راوړی دی او پاچهانو او امیرانو به ونبی کریم ﷺ ته تحفی او ډالۍ رالیږلی دمصر پاچا مقوقس نبی کریم ﷺ ته درې مینځې او یو حبشه مریئ او یو سپین قچر او یو سپین خر او یو آس او څه جامی دډالۍ په ډول ورلیږلی دی

او ترنبی کریم ﷺ وروسته دقریشو خلافت پاته سوی دی دنبی کریم ﷺ په اولادو کې حسن ؓ خلیفه سوی دی او دحسن ؓ په اولادو کې په سلګونو خلیفه ګان سوی دی په حجاز ، یمن ، مصر او شام او نورو سیمو کې دوئ حکومت کړی دی او قیامت ته نژدی به امام مهدی ؑ رابنکاره کیږی هغه به هم دامام حسن ؓ له اولادو څخه وی او دټولی ځمکی خلیفه به وی

(۱۹۔۲۰) او دنبی کریم ﷺ صفت او دخیر یادونه به دتل لپاره پاته وی په هرآذان کې داَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وروسته په لوړ آواز سره اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللهِ هر ورځ پنځه ځله په سلها وو زره مسلمانان وایې هیڅ نصیحت او خطبه نسته چې په هغه کې دی د محمد رسول الله ﷺ پاک نوم نه یادیږی د محمد او احمد ﷺ معنی ستایل سوی دی ددې زیری په سرکې د احمد لفظ

صراحة یادسوی دی مګر اهل کتابو دکین په وجه ایستلی دی خو وروسته صفتونه له محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم پرته پربل هیچانه صادقیږی . ځکه دنصارٰی په عقیده او فاسدعقیده باندی خومسیح بن مریم ﷺ ددې زیری ورنه دی ځکه نصاری دیسعیاه ﷺ دصحیفی دریم پنځوسم باب دمسیح ﷺ زیری ګڼلی دی هغه دادی (زموږپیغمبرباندی چاعقیده لرلی ده اودالله ﷻ لاس په چاباندی ښکاره سوی دی دهغه ښائست اوښکاره هیڅ ښه والی نه وو اونه څه ښائست وو چی موږ هغه ته وګورواوڅه وضاحت هم نسته چی موږ دهغه هیله ولروهغه په انسانانوکې ډیر ذلیل اوسپک وو آه

اوبیاپه پنځم آیت کې وایې :هغه زموږدګناهونوله کبله وژل سوی اوپه دارځړول سوی دی اوزموږدبدوکارولہ کبله میده سوی دی معاذالله نودددوئ په نزدچی عیسی ﷺ داسی وو نوهغه څنګه ددې صفتومصداق کیدای سی هغه اوصاف بیخی ددوئ دعقیدی ضددی زموږعقیده خودادی چی لکه څنګه تاسوپه انجیل اوتورات کې له ځانه شیان جوړکړی دی یاموځنی غوږزولی دی دغه رنګه موپه دې صحیفه کې هم ښکاره دروغ له ځانه جوړکړی دی عیسی ﷺ هیڅ کله داسی نه وو هغه په دنیااوآخرت کې ډیرعزتمنداودالله ﷻ نږدی بنده دی اونه په دارځړول سوی دی اونه وژل سوی دی مګر بیاهم عیسی ﷺ ددې زیری مصداق نه سی کیدای ځکه عیسی ﷺ توره تړنکي نه وو اونه غشی ویشتونکي وو اونه ورته دجهادامرسوی وو اونه دده شریعت دتل لپاره وو اونه دده نبوت عام وو اونه دده وکورته شهزادګیانی راغلی دی نه دښځی په صفت اونه ده مینځی ځکه ده هیڅ نکاح نه ده کړی اوبل داچی دده نه پلاراونیکه وو هغه پرته له پلاره دالله ﷻ په کامل قدرت پیداسوی دی .. والله سبحانه وتعالی اعلم)

اووم : داؤد ﷺ په زبورکی باب ۱۴۹ کې دنبی کریم ﷺ دراتلوزیری ورکړی دی

(۱)دالله ﷻ ستاینه کوی دالله ﷻ یوه نوی سندره داوایې چی دهغه صفت به دخلکوپه ټولی کې کوم (۲) اسرائیل دخپل جوړونکي څخه خوشاله سو بنی صیهون دې دخپل پاچاله کبله خوشالی وکړی (۳) هغوئ دده دنوم په یادولوسره اوتاسو دتمبل اورباب په غږولوسره دهغه ستاینه وکوی (۴) ځکه خدای دخپلوخلکوخوشالیږی هغه صبرناک ته دخلاصون لاره ورکوی (۵) پاک خلک دې په خپل عزت باندی فخروکړی اوپه خپلوبستروپراته وی او (۶) دخدائ صفت دې دهغوئ پرژبه باندی جاری وی دین اودوې تیری توری ددوئ په لاسوکې وی (۷) ددې لپاره چی دنوروامتوڅخه بدله واخلی اوخلکوته سزاورکړی (۸) دهغوئ پاچهان به په زنځیرواوددوئ امیران به داوسپینی په پیریوزولنوسره وتړی (۹) ددې لپاره چی په هغوئ باندی هغه پریکړه کومه چی لیکل سوی ده جاری کړی چی دهغه پلاردخلکوداعزت دی چی دخدای ستاینه کوی آه (زبور)

په دې زیری کې له راتلونکي نبی ﷺ ځخه په پاچاسره تعبیرسوی دی او دهغه منونکی خلک به نیکان اوپاک خلک وی یعنی هغه راتلونکي نبی به پاچاوی اودده توره به دحق خوشالی وی اودغضب الهی په غوښتنه به دکافرانوپه حق کې تیره وی اودده ملګری اوصحابه به له ده سره دکافرانوپه مقابل کې جهادکوی وروسته دنبی ﷺ دمنونکوځه صفتونه یادسوی دی چې هغه له سره تر پایه ټول په امت محمدی باندی صادق دی ځکه داهغه امت دی چې په خپلو بستروباندی به الله ﷻ یادوی لکه چې الله تعالی فرمایې

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللهَ قِيَاماً وَقُعُوداً وَعَلَى جُنُوبِهِمْ (۱۹۱آیت سورة آل عمران)

ژباړه : الله ﷻ یادوی په ولاړه اوپه ناسته اوپه تکیه لګولوسره په اړخوباندی ..

اوداهغه امت دی چې په لمانځه اوجهاداوهرآذان اوهراختراودایام تشریق په ورځواود حج په ورځوکې اوپه منی اومزدلفه اوعرفات کې الله ﷻ په لوړآواز سره یادوی داسی امت نه دی لکه یهوداونصاری ځکه یهودخوبوق اونصاری ناقوس ږغوی اوپه لوړآواز سره الله اکبرویل اوالله ﷻ یادول یوائې دحضرت محمدمصطفی صلی الله علیه وسلم دامت شعاردی . اومهاجرین اوانصارؓ دوې تیری توری دی روم اوشام اونورهیوادونه اولویې لویې امپراتوری اوپاچهان اوامیران دوئ بندیان کړی دی اوداهل کتاب په عقیده خوددې زیری مصداق سلیمان ﷺ دی ځکه داهل کتابوپه فاحشه اوباطل عقیده معاذالله مسلمانان دانه وایې بلکې اهل کتاب وایې چې سلیمان ﷺ په اخیردعمرکې مرتداوبت پرست سوی دی ..

اوعیسی ﷺ ددوئ دعقیدې برابرددې زیری مصداق نه سی کیدای ځکه ددوئ په نزدمسیح ﷺ په خپله وژل سوی اوپه دارسوی دی اودده ډیر حواریین نیول سوی دی هغه نورپاچهان اوامیران نه دی بندیان کړی اوپه زیری کې دایادونه سوی چې هغه سړی به پاچاوی اوښکاره خبره ده چې عیسی بن مریم ﷺ پاچانه وو اومعنوی پاچهی خوهرنبی ته حاصل وی په دې کې دعیسی ﷺ خاص والی نسته .

اوله کافرانوسره جهادکول اوکافران وژل اوبندیانول عبادت دی نه داچې دسوال کولوځای دی لکه چې موسی ﷺ اوله موسی ﷺ وروسته یوشع ﷺ ته دجهادامرسوی دی اوبل داچې سلیمان ﷺ اودهغه دملګروجهاددټولویهودواونصاری په نزد منل سوی دی خلاصه دخبرې دادی چې ددې زیری مصداق مسیح ﷺ نه سی کیدای ځکه دزبورله مضمون ځخه داښکاره کیږی چې راتلونکي نبی به پاچاوی اوله خپلوملګروسره به یوځای جهادکوی اولوی لوی متکبرین اوسرکښان به وژنی اوبندیان کوی به یې اودده ملګری به په لوړآواز تکبیروایې اوله ده سره به وی داټول کارونه درسول الله صلی الله علیه وسلم په لاس مبارک ښکاره سوی دی بل هیڅ نبی داسی نه دی راغلی دی چې داتیرسوی ټول صفات دې پکښی وی ..

اتم : زبور باب ۲۷ لو مړی درس دنبی کریمﷺ دراتلو زیری !

(۱) اې خدایه پاچاته خپل عدالت ورکړه او پاچازوی ته خپل رښتینولی ورکړه (۲) هغه به ستاپه مخلوق کې په رښتیا سره امر کوی او ستاپه بی وزله خلکو کې به په برابری سره حکم کوی (۳) غرونه به دخلکو لپاره په امن وی او میدانونه به هم په رښتیا (۴) به هغه دقوم دبی وزلو سره انصاف کوی او دارمنو خلکو زامن به ساتی او تیری کونکي به ټوټې ټوټې کوی (۵) ترڅو پوری چې لمرا و سپوږمۍ پاته وی د ټولو ټبرونو خلک به ستا څخه ویریږی (۶) هغه به دباران په شیرچی په پریکړل سوی وابنه باندی یوه میاشت اوری داسی به ځمکه خړوبه کوی او به کوی (۷) دهغه دنبوت په وخت کې ترڅو پوری چې سپوږمۍ پاته وی دیٔ به صادق چلیږی او سلامتیا به ورکوی (۸) له سینده بیاترسینده پوری غاړی او دسینده بیادځمکی ترپایه به دده حکم جاری وی (۹) هغه څوک چې دبیابان او سیدو نکي دي هغه ته به غاړه ایږدی او دهغه دښمن (۱۰) دلمدو او جزیرو پاچهان به ډالۍ راوړی او دسبا او سیب پاچابه تحفی راوړی (۱۱) ټول پاچهان به دده مخ ته سجده کوی او ټولی ولی به دده بندګی کوی (۱۲) ځکه هغه به بی وزله او مسکین ته تسلی ورکوی او هغه چاته چې دهغه مرستندویٔ نه وی (۱۳) هغه به پر بیوزله او اړو باندی مهربانی کوی او دبیوزلو ساتنه به کوی (۱۴) هغه به ددویٔ ځانونه له تیری او غضب څخه ساتی ددویٔ وینه به دده په نظر ډیره ارزښتناکه وی (۱۵) هغه به بریالی کیږی او سبا به هغه ته ورکول کیږی دهغه په حق کې به همیشه دعاء کیږی هره ورځ به هغه ته مبارکی ویل کیږی (۱۶) دتخم ډیروالی به په غرو په ښکو باندی وی دهغه میوه به دلبنان دونی په شیرراولیږی او دښار خلک به دبیابان دوبښو په شان راشنه کیږی (۱۷) دهغه نوم به دتل لپاره پاته وی ترڅو پوری چې لمروی دهغه نوم به خپوروی خلک به دده په وجه خپل ځان ته مبارک وایې ټول قومونه به هغه ته مبارک وایې (۱۸) خداوند خدا اواسرائیل چې یوائې عجیبه کارونه کوی مبارک دي (۱۹) دهغه لوړ نوم به دتل لپاره مبارک وی ټول جهان به دده دلوی څخه آباد وی آمین آمین (۲۰) دداؤد بن یسی دعاګانی پوره سوی (دوه اویایم زبور پای)

درنو لوستونکو تاسو خپله پریکړه وکي چې په دې زبور کې دداسی پیغمبرﷺ دراتلو زیری ورکول سوی دی چې هغه ته دنبوت او رسالت سره سره دالله ﷻ له لوری پاچهی او حکومت هم ورکول کیږی او دهغه واک او باچهی به دومره فراخه وی چې دریاب او وچی ته به رسیدلی وی په انصاف او رښتیا به دهغه حکم جاری وی بیوزله او اړمنو خلکو ته به ددویٔ حق ورکوی او تیری کونکي به ټوټې ټوټې کوی او دهغه دښمنان به له ده څخه ویریږی او ددنیا پاچهان به دده لپاره تحفی راوړی او ټولی قبیلی به دده پیروی کوی له هرلوری به هره ورځ ټول قومونه دده په حق کې دعاء او مبارکی وایې او دتل لپاره به دده نوم پاته وی ترڅو پوری چې لمروی دهغه نوم به یادیږی ..

دعقل لرونکي دی په سرسری نظرورته وګوری چی دا یادسوی صفتونه په مسیح ؑ کښ نه وو بلکښ یوائی په رسول الله ﷺ کښ وو الله تعالی نبی کریم ﷺ ته له نبوت سره د سلیمان ؑ اوذوالقرنین په شیرحکومت ورکړچی په هغه کښ دقومو په منیځ کښ داسی انصاف اوربنتیاجاری سوی دی چی دنیاتراوسه داسی ربنتیااوانصاف نه لیدلی اونه اوریدلی دی اومظلومان له تیری کونکوبدله واخیسته اوځمکه یښ له تیری اوغضب څخه پاکه کړه په وچه اوسیندپه صحراءاوبیابانوکښ دده حکومت خپورسوی دی اودښمن له ده څخه ویریږی اولوی لوی پاچهانودنبی کریم ﷺ مخ ته پرسجده پریوتلی دی اوتحفی اوډالی یښ نبی کریم ﷺ ته رالیږلی دی اودربنتیااوانصاف جاری کولولپاره جهادغزاګانی اوسریه وسوی او دجاری سوی دین انصاف اوعدالت دابوبکرصدیق ؓ اوعمرفاروق ؓ په شیرربنتینواوانصاف کونکو بیرغ وړونکودکمال حدته ورسوی

اودتل لپاره چی ترڅوپوری لمراوسپوږمی وی دده نوم مبارک په هرآذان اولمانځه اوهره دعاء اوهرمنبر اومحراب کښ اخیستل کیږی بلکښ په خطبونصیحتوکښ دده مبارک له نامه سره دده دخلفاء راشدینؓ نوم هم اخیستل کیږی چی په دنیاکښ یښ دحق اوانصاف اوعدالت بیرغ پورته کړی دی

اې دیهودواونصاری علماء داناچیزبنده تاسوته دربنتیااوانصاف بلنه درکوی اوپوښتنه درڅخه کوی چی دکوم ربنتیااوعدالت جاری کولویادونه چی په دې زبورکښ سوی ده تاسو دالله ﷻ په خاطرداراته ووایاست چی داپرته له محمدرسول الله صلی الله علیه وسلم په بل چاکښ تاسولیدلی دی داصفتونه خوپه عیسی ؑ اودهغه په حوارینن باندی برابریدل په هیڅ صورت سره نه سی کیدای

غوښتنه :دعلماء کراموپه خذمت کښ دایوه غوښتنه لرم چی دزبور باب ۱۱۲،، اوباب ۱۱۳ددې دوه اویایم ۷۲ باب تتمه دی په هغه کښ دنبی کریم ﷺ دملګرودصفتویادونه سوی ده هغه هم وګوری اودتشریح اوتطبیق لپاره ازالة الاوهام فارسی صفحه ۴۷۰ تر صفحه ۴۷۵ تصنیف مولانارحمت الله کیرانوی قدس الله سره وګوری

نهم : دملاکی ؑ له صحیفی څخه دریم باب اول آیت دنبی کریم ﷺ دراتلوزیری !

اوګوره زه خپل رسول رالیږم اوزمامخکښ لاره سیده کوی اوهغه خدای چی دهغه په لټون کښ ته یښ هودختنه رسول چی په هغه سره ته خوشالیږی هغه به په خپل شکل کښ ناڅاپه راسی ګوره هغه به ربنتیاراځي دټولوفوځونوخدای فرمایښ دهغه دراتلوپه ورځ به څوک ایسارسی اوکله چی هغه ښکاره سی څوک دی چی وبه دریږی آه

په دې زیری کښ دداسی رسول دراتلویادونه سوی چی هغه به سنت وی له همدې کبله

دنبي کريم ﷺ ترنبوت مخکې به يهودو اونصاري درسول الختان دښکاره کيدوانتظار کوي لکه چې دصحيح بخاري په حديث دهرقل کې راغلي دی مګر اوس يهوديانو او نصاري له هغه زړونسخوڅخه درسول ختان پرځای رسول العهد لفظ ليکلی دی مګر په دې تورې کې هم له عهد څخه دختنې عهدمراد دی لکه چې دسفرپيدائش باب ۱۷ آيت ۱۰ څخه معلوميږي هغه دادي : اوزماژمنه کومه چې زمااوستاپه مينځ کې ده اوستاڅخه وروسته ستادنسل په مينځ کې ده هغه ته يادلره نودادی چې ستاسوڅخه دې ديوه نارينه هلک ختنه (سنت کيدل) وکړل سی اوته دخپل بدن دقلعې ختنه وکړه اودابه دهغه ژمنې نښه وي کومه چې زمااوستاپه مينځ کې ده

لسم زيري دحبقوق ﷺ له صحيفې څخه باب ۳ آيت ۳ : دنبي کريم ﷺ دراتلولسم

الله ﷻ ديتمان څخه اوهغه چې قدوس پاک دی دفاران له غره راغلي دهغه له دبدبې څخه اسمان پټ سو اوځمکه دهغه له حمدستايلوډکه سوه دهغه ځليدل درڼاپه څيرو دهغه دلاس څخه ووتله انتهی .

دازيرئ دسرورددوعالم محمدصلی الله عليه وسلم په حق کې ډير روښانه زيرئ دی پرته له رسول الله ﷺ څخه بل هيڅ پيغمبردفاران له غره ندی راليږل سوی اوځمکه هم دده په ستايلوآباده سوي ده لکه چې دهردوست اودښمن په ژبه باندی دنبي کريم ﷺ نوم محمداواحمدﷺ دی اوپه يوه زړه عربي نسخه کې داالفظ دی (وامتلأت الارض من تحميداحمد) يعني ټوله ځمکه داحمدمجتبی صلی الله عليه وسلم له ستايلوډکه سوه ،، مګر دکين په وجه دوئ داحمدﷺ لفظ له نسخوليرې کړی دی اوپه نوی نسخوکې داحمدﷺ لفظ نه دی راوړی اوداخبره ترلمرروښانه دی چې دنبي کريم ﷺ دهدايت رڼاپه ټوله نړۍ کې وځليده .

يوولسم : ديسعياه ﷺ له صحيفې څخه باب ۲۱ آيت ۶ــ ۷) دنبي کريم ﷺ زيري

خدای ماته دافرمايلي دی چې ولاړسه ساتونکي کښينوه څه چې ويني نووايه هغه سپاره وليدل چې له معبدو څخه دوه راتلل اوپه خروباندی هم سپاره ولو اواوښانوباندی هم سپاره ولو ، انتهی .

په دې زيري کې يسعياه ﷺ دوو پيغمبرانوته اشاره کړی اول عيسی ﷺ ته دخره په سپرلۍ سره اشاره سوی ده ځکه عيسی ﷺ په خره باندی سپوربيت المقدس ته داخل سو دويم نبي کريم ﷺ ته اشاره دی داوښ په سپرلۍ سره ځکه رسول الله ﷺ ته اشاره دی يو خو اوښ دعربو ځانګړی اومشهوره سورلۍ ده اوبل داچې کله رسول الله ﷺ مدينه منوری ته تشريف راوړی نوپه دغه وخت کې په اوښ باندی سپوروو

اوبياپه نهم آيت کې دبابل دسقوط يادونه سوی اوښکاره خبره ده چې دبابل سقوط دخلفا راشدينوپه وخت کې سوی دی دمسيح ﷺ اوحوارييونوپه وخت کې سقوط نه دی سوی

دنبي کريم ﷺ دراتلو ۱۲ زيرئ ديسعياه ﷺ په صحيفه کې باب ۲۱ آيت ۱۶ــ ۱۷)

په دې باب کې دعربو په اړه الهامي خبرې یادې سوې دي لکه چې په آیت ۱۶ کې راغلي دي ۱۶: الله تعالی ماته داوفرمایل چې پوره په یوه کال کې به دقیدار ټوله دبدبه زور ختمېږي ۱۷ :آیت او دغشي ویشتونکو څخه چې څوک پاته سي دقیدار زړور خلک به بنکته کیږي چې خدای داسرائیلو خدای داسي وفرمایل ،، انتهی ،،
او همداسي وسولکه څنګه چې په دې صحیفه کې ویل سوي دي څکه ترهجرت پوره یو کال وروسته دبدرپه غزاکې دقیدار دزامنو یعنی قریشو ټوله دبدبه او زور ولاړې ددوئ اویا ۷۰ مشران ووژل سو او اویاتنه بندیان سوه او ډیرژوبل سوه او قیدار د اسماعیل علیه السلام له نسل څخه دی داپه تورات اونوروتاریخوکې منل سوې خبره دی اودنصاری علماء په نزد هم منل سوي دي ..

دنبي کریم ﷺ دراتلو ۱۳ زیرئ دیسعیاه علیه السلام په صحیفه کې باب ۲۴ آیت ۲۳)

اوسپوږمۍ به په بنوریدو وي اولمر به شرمنده وي چې په کوم وخت کې به رب الافواج دصیهون په غره باندي اوپه یروشلم کې دخپلو دوستانو ډلو ومخ ته له دبدبي سره پاچهي کوي انتهی ،
دنبي کریم ﷺ په راتلو سره همداسي وسو څکه نبي کریم ﷺ په ډیره دبدبه سره پاچهي وکړه اوسپوږمۍ له خپل اصلي حالت څخه بدله سوه دوې ټوټې سوه لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانشَقَّ الْقَمَرُ﴾ (۱آیت سورة القمر) قیامت نژدې سو اوسپوږمۍ دوې ټوټې سوه ...
اولمرهم شرمنده سو لکه چې ویل کیږي دخیبرپه غزاکي لمر دلمرلویدو له لوري راوختی

دنبي کریم ﷺ دراتلو ۱۴ زیرئ دیسعیاه علیه السلام په صحیفه کې باب ۲۸ آیت ۱۳)

نو دالله جل جلاله کلام به له هغه سره وي حکم په حکم باندي قانون په قانون باندي لږدلته لږهلته اودقرآن عزیدنازلیدل هم همداسي وسولږلږنازل سوی دی اوانجیل خودعیسانو په نزد دالله جل جلاله له لوري نه دی نازل سوی بلکې هغه حوارینو جوړکړی دی ، اوله یادې سوې صحیفې څخه دامعلومیږي چې ددغه کتاب دالله جل جلاله له لوري څخه نازلیدل حتمي دي او زموږ په نزد کوم انجیل چې عیسی علیه السلام ته ورکړل سوی دی هغه ټول په یوه ځل نازل سوی دی دقرآن کریم په شان لږلږ نه دی نازل سوی لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿وَقُرْآناً فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنزِيلاً﴾ (۱۰۶آیت سورة الاسراء) ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلاً﴾ (۳۲آیت سورة الفرقان)
ژباړه : قرآن کریم موږجلا جلا نازل کړی دی ددې لپاره چې ته یې دخلکو په مخکي په آرام سره ولولې او موږقرآن لږلږ نازل کړی دی کافران وایي چې قرآن ولي په یوه ځل نه دی نازل سوی ته ورته ووایه چې موږداسي نازل کړی دی ددې لپاره چې ستازړه په داده کړو په دې وجه موږ په آرام سره تاته واوروي ..

دنبي کریم ﷺ دراتلو ۱۵ زیرئ دیسعیاه علیه السلام په صحیفه کې باب ۴۲ لومړئ آیت

کوره زمابنده چې ما هغه تیار کړي زما غوره بنده دی له هغه څخه زما زړه خوشاله دی ما خپل روح په هغه کې ایښی دی هغه به د قومونو په مینځ کې عدل برابری راولی ،،
دا زیرئ هم د نبی کریم ﷺ دراتلو لپاره دی ځکه زمابنده داد عبدالله معنی دی او عبدالله هم دنبی کریم ﷺ له نه نیوی ۹۹ نومونو څخه یو نوم دی لکه چې په قرآن کریم کې راغلی دی
﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾ ۱۹ آیت سورة الجن) کله چې د الله بنده ودریدی او په قرآن کریم ډېر ځله نبی کریم ﷺ د عبد په لقب سره نومول سوی دی لکه چې الله تعالی فرمایي (سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى (۱ آیت سورة الاسراء) مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا (۲۳ آیت سورة البقرة)
ژباړه : پاک دی هغه ذات چې خپل بنده یې بوتلی ،، له هغه څه څخه چې موږ په خپل بنده باندی نازل کړی دی .. نصاری وایې چې دا زیرئ دعیسی ﷺ په حق کې دی ، مګر عیسی ﷺ د نصاری په عقیده د الله ﷻ بنده نه دی بلکې خدای او معبود دی نو ځکه عیسی ﷺ د دې مصداق نه سی کیدای ، او غوره بعینه د مصطفی معنی دی مصطفی د نبی کریم ﷺ له مشهورو نومونو څخه دی او له هغه څخه زما زړه راضی دی دا ترجمه بعینه د مرتضی دی مرتضی ﷺ هم د نبی کریم ﷺ له مشهورو نومونو څخه یو نوم دی
او د نصاری په عقیده د دې جملی مصداق یعنی چې له هغه څخه زما زړه خوشاله دی عیسی ﷺ نه سی کیدای ځکه د دوئ په فاسده عقیده عیسی ﷺ وژل سوی او په دار سوی دی او څوک چې ووژل سی او په دار سی هغه د نصاری په عقیده ملعون دی لکه چې د ګلیتون له دریم خط دیارلسم درس څخه معلومیږی هغه وایې : عیسی ﷺ ذمه واری واخیسته مسیح ﷺ زموږ لپاره لعنتی جوړ سو هغه موږ د شریعت له لعنت خلاص کړو ځکه لیکی چې څوک په لرګی باندی وځړول سی هغه لعنتی دی ،، انتهی) د ملعون ګلیتون له وینا څخه ښکاره معلومیږی چې له عیسی ﷺ څخه د نصاری په فاسده عقیده باندی معاذالله خدای ﷻ راضی نه دی ..
لنډه دا چې محمد مصطفی احمد مرتضی صلی الله علیه وسلم رښتیا هم د الله ﷻ غوره بنده او رسول دی او له هغه څخه الله ﷻ خوشاله او راضی دی او د سیرت په کتابو کې د رسول الله ﷺ یو نوم مرتضی او راضی هم لیکل سوی دی په دې وجه رضی الله تعالی عنه د نبی کریم ﷺ د ملګرو خاص نښه ده الله تعالی فرمایي (لَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ (۱۸ آیت سورة الفتح) ﴿مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِم مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ (۲۹ آیت سورة الفتح

ژباړه : ربښتیاهم الله تعالی له مؤمنانوراضي سوکله چې دوئ ترونه لاندی ستاسره بیعت کوی... محمدﷺ دالله ﷻ رسول دی اوڅوک چې دهغه سره دی دوئ په کافرانوباندی ډیر سخت اوپه خپل مینځ کې مهربانی کونکي دی ته به دوئ په رکوع اوسجده کولواودالله ﷻ په مهربانی اوخوشالی غوښتلوباندی وینی دنیکی اوپرهیزګاری نښی ددوئ په مخانوکې دسجدی په اثرښکاره دی دغه دی ددوئ شان چې په تورات کې یادسوی دی ..
اوله روح څخه مراد وحی الهی ده : چې په هغه باندی دروحونواوزړودژوندداورومدار دی لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ رُوحاً مِّنْ اَمْرِنَا (۵۲آیت سورة الشوری)
اودغه رنګه موږتاته وحی لیږلی په خپل حکم سره
نوالحمدلله چې الله تعالی په نبی کریم ﷺ باندی دمړوزړودژوندلپاره یوروح یعنی قرآن عظیم نازل کی چې په نازولوسره یې مړه زړونه ژوندی اودزړوبیشمیره ناروغانوته شفارورکړه لکه چې الله تعالی فرمایي وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ (۸۲آیت سورة الاسراء)ژباړه : اوموږنازل کړی دی قرآن چې دمؤمنانولپاره شفاء اورحمت دی
اوله پیغمبری سره سره نبی کریم ﷺ دالله ﷻ په حکم عدالت هم جاری کړی دی لکه چې الله تعالی فرمایي ﴿فَلِذٰلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ وَلاَ تَتَّبِعْ اَهْوَاءهُمْ وَقُلْ آمَنتُ بِمَا اَنزَلَ اللهُ مِن كِتَابٍ وَاُمِرْتُ لِاَعْدِلَ بَيْنَكُمُ (۱۵آیت سورة الشوری) ودې خواته بلنه ورکوه اوپه دی باندی کلک اوسیږه لکه څنګه چې تاته حکم سوی دی اوددوئ دغوښتنوپیروی مه کوه اووایه ماایمان راوړی دی دالله ﷻ په نازل سوی کتاب باندی اوماته حکم سوی چې ستاسوپه مینځ کې عدل اوانصاف جاری کړم ..
عدالت اوحکم جاری کول دزور غوښتنه کوی څکه داصفت هم دنصاری په فاسده عقیده په عیسی ﷺ کی نسته څکه دنصاری په نزدعیسی ﷺ دومره څواک نه درلودی چې خپل ځان یې دوژلواودارکولوله ځایه ساتلی وای دبدبه خوپریږده
دتیرسوی باب په دویم آیت کې راغلی دی : چې هغه به ناری اوچیغی نه وهی اوخپل آواز به نه پورته کوی اوخپل آواز به په بازاروکې نه اوروی ::: داجمله هم په نبی کریم ﷺ باندی پوره صادقیږی لکه چې دصحیح بخاریؒ باب کراهة السخب فی الاسواق کې له عطاء بن یسارؒ څخه روایت سوی دی وایې چې ماله عبدالله بن عمروبن العاص ؓ څخه پوښتنه وکړه چې درسول الله ﷺ هغه صفتونه چې په تورات کې یادسوی دی ته راته ولوله ؟ عبدالله بن عمروبن العاص ؓ په ځواب کې دنبی کریم ﷺ ډیرصفتونه یادکړه یوشمیرله هغو څخه دادي (لیس بفظ ولاغلیظ ولاسخاب فی الاسواق) په تورات کې راغلی دی چې هغه نبی به بدخویه نه وی اونه به سخت زړی وی اونه په بازاروکې شور اوزوږ کونکي وی

اوديادسوی باب په دريم آيت کې راغلی دی : هغه به عدالت جاري کوی اودتل لپاره به پاته وی .. يعنی هغه نبی به دحکومت اومساوات خاوندوی اوله عيسی ﷺ سره خودحکومت نوم هم نه وو اونه له کافرانوسره دجهادامرورته سوی دی اونه يې په تيری کونکوباندی عدالت جاري کړی دی نوځکه ددې زيری مصداق رسول اللهﷺ کيدای سی اودتل پاته کيدوشريعت يوازې درسول اللهﷺ شريعت دی چی دقيامت تروزځی پوری پاته وی لکه څنګه چی درسول اللهﷺ شريعت تراوسه پوری خوندی پاته دی اوان شاءالله دتل لپاره به پاته وی هيڅ يوامت په دې هکله له شريعت محمديه سره نه سی برابريدای اونه سيالی ورسره کولای سی هيڅ امت دخپل نبی شريعت اودهغه دخبرواوکاروساتنه کړی بلکې ددې لسمه برخه يې هم نده کړی لکه شريعت محمدی چی کړی دی اودشريعت دتل پاته کيدوڅخه وختم نبوت ته اشاره دی ځکه دشريعت تل پاته کيدل هغه وخت کيدا ی سی چی ترده وروسته بل نبی نه وی ځکه که داسی سی نودراتلونکي نبی ﷺ شريعت به دده دشريعت منسوخ سی نوخوتل پاته نه سو بلکې منسوخ سوترمعلوم وخته پوری سو

اودتيرسوی باب په څلورم آيت کې راغلی دی : دهغه زوال به نه وی اونه به ترڅوپوری چی رښتياپه ځمکه باندی قائم نه کړی .. اوهمداسی وونبی کريمﷺ هغه وخت وفات سو چی رښتيااوصداقت پرځمکه باندی واک پيداکي اوداللهﷻ له لوری داسی وفرمايل سو

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا(۳آيت سورة المائدة)

نن ورځ ماستاسولپاره ستاسودين پوره کي اوماپه تاسوباندی انعام پوره کي اوماستاسولپاره دين اسلام غوره کي ..

اوزيریٔ نازل سوی ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا﴾۱آيت سورة الفتح) او. إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ (سورة النصرآيت ۱) ژباړه : رښتياهم موږتاته روښانه فتح درکړه اوکله چی داللهﷻ مرسته اوفتح راغله وعده پوره سوه

کيدای سی چی له رښتياقائمولوڅخه دابوبکرصديقؓ خلافت ته اشاره وی لکه چی ديوشميرعلماء رايه دی ځکه رښتيادصديق معنی دی اودصدق اطلاق په ابوبکرصديقؓباندی داسی دی لکه دعدل اطلاق په عمرفاروقؓ باندی نبی کريمﷺ وفات دناروغی په وخت کې ابوبکرصديقؓ امام کړی وو داهم دابوبکرصديقؓ وخلافت ته اشاره وه چی ترماوروسته خليفه به ابوبکرصديقؓ وی ددې لپاره چی صدق اورښتياپه ځمکه کې واکمن سی ..

دهمدې باب په نهم آيت کې راغلی دی : ستالاس به نيسم اوستاساتنه به کوم آه داجمله هم پرته له رسول اللهﷺ پربل هيچانه صادقيږی ځکه الله تعالی د نبی کريمﷺ دسا

تلوژمنه کړی(وَاللهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ(۶۷آیت سورة المائدة) الله تعالی به تاله دښمنانو خوندی ساتی دالله ﷻ داوعده پوره سوه الله تعالی دنبی کریم ﷺ ساتنه وکړه اودنصاری په فاسده عقیده خودعیسی ؑ ساتنه نه ده سوی

اوبیاپه شپږم آیت کې چې دکوم نورپیادونه سوی ده (دخلکودعهدا وقومونورڼاتاته درکوم) له دې څخه دهدایت رڼااودشریعت اسلامی رڼامراددی لکه چې دقرآن کریم په ډیروځایوکې ددې نورپیادونه سوی ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُم بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُوراً مُّبِيناً﴾ ۱۷۴آیت سورة النساء) فَالَّذِينَ آمَنُواْ بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُواْ النُّورَ الَّذِيَ أُنزِلَ مَعَهُ أُوْلَـئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ ۱۵۷آیت سورة الاعراف) ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِداً وَمُبَشِّراً وَنَذِيراً﴾ (۴۵)﴿وَدَاعِياً إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجاً مُّنِيراً) ۴۶آیت سورة الاحزاب) ﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِؤُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ ۸آیت سورة الصف)

ژباړه : اې خلکوتاسوته دالله ﷻ له لوری یوښکاره دلیل راغلی دی اوموږتاسوته یوه روښانه رڼاقرآن کریم نازل کړی دی

نوکوم خلک چې په هغه باندی ایمان راوړی اودهغه مرسته وکړی اودهغې رڼاپیروی وکړی کومه چې له ده سره نازله سوی دی همداخلک به بریالی وی

اې نبی ؑ موږته زیرئ کونکي اوویرونکي اودالله ﷻ په حکم سره الله ﷻ ته بلونکي اودسمی لاری روښانه ډیوه لیږلی یې

کافران غواړی چې دخپلوخولوپه پوکولوسره دالله رڼامړه کی اوسره له دی چې الله ﷻ به خپل نور هرومروپوره کوی که څه هم کافران یې بدګڼی ..

اودصحیفی په اتم آیت کې راغلی دی (ا وزه خپله دبدبه بل چاته نه ورکوم) داجمله هم ټکی په ټکی درسو ل الله ﷺ ددې ارشادموافق ده (اعطیت مالم یعط احدمن الانبیاء قبلی) ماته دالله ﷻ له لوری هغه څه راکول سوی دی چې مخکی تیروسویوانبیاء علیهم السلام ته هیچاته نه دی ورکړل سوی ،، مثلا ختم نبوت ، اودرسالت عموم نبی کریم ﷺ د ټو لو خلکولپاره رالیږل سوی دی مقام محمودیعنی شفاعت کبری اوداوواسمانومعراج ختل داغوره صفتونه اوکمالات پرته له نبی کریم ﷺ بل یوه نبی ته نه دی ورکړل سوی دادبدبه دنبی کریم ﷺ پرته بل هیچاته نه ده ورکړل سوی اودغه رنګه الله تعالی نبی کریم ﷺ ته هغه ښکاره علامی ښه خویونه اوغوره عادتونه اوعلم اومعلومات ورکړی دی چې مخکې یې وهیڅ نبی اورسول ؑ ته نه دی ورکړی په ځانګړی ډول بیادقرآن کریم معجزه خوداسی روښانه دی چې دقرآن کریم منونکي اونه منونکی ټولو سرونه ورته ټیټ کړی دی .

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ۲۱آیت سورة الحدید)

داداللهﷻ فضل دی اوهغه چی وغواړی هغه چاته يې ورکوی اوالله ﷻ لوی فضل ورکونکی ذات دی

اوپهيولسم آيت کې راځی (دعربوپه بيابان کې اوددوئ په کليوکې دقيدار په آباد و سيموکې به خپل آواز لوړوی اودسلع اوسيدونکي به له غرواوبيابانوآواز کوی دوئ به داللهﷻ جلال اولوی والی ښکاره کوی ،، انتهی)

قيدار داسماعيل عليه السلام ديوه زوی نوم دی چی دنبی کريم ﷺ له نيکه ګانوڅخه دی اوددې بيابان څخه دفاران بيابان مراددی هغه ځای چی ابراهيم عليه السلام هاجره اواسماعيل عليه السلام پکی پری ايښی وه لکه چی دکتاب پيدائش له يويشتم باب آيت موږدرته بيان کی اوداهغه ځای دې چيری چی اوس مکه معظمه آباده دی اودقيدار له آبادوسيموڅخه هم مکه مکرمه مراددی اوپه همدې ځای کې داسماعيل عليه السلام اولادونه آبادسوی دی..

لنډه داچی په دې جمله کې دنبی کريم ﷺ دزوکړی ځای ته اشاره دی يعنی رسول الله ﷺ به په مکه مکرمه کې پيدا کيږی اودده امت به په دې بيابان کې لااله الاالله اوالله اکبر اولبيک اللهم لبيک په نعروسره داللهﷻ لوی والی ښکاره کوی په کور اوسفرکې به دالله لويی بيا نوی دا يوائي دامت محمديه شعاردی په آذان اوتکبيرسره به لمونځ کوی اونصاری خوناقوس وهی اولمونځ کوی اودتکبيراوداللهﷻ ديووالی پرځای باندی ددرې خدايانواودخدای دجسم ناری وهی وايې چی الله دمريم په نس کې جوړسو اودبندګانودخلاصون لپاره په داروځړول سو (موږاللهﷻ ته پناه وروړوله داسی عقيدی اوپه دې زيری کی ودې ته هم اشاره سوی چی هغه نبی به دقيدار بن اسماعيل عليه السلام له اولادوڅخه وی نوځکه ددې زيری مصداق دبنی اسرائيلوله پيغمبرانوڅخه هيڅ يونبی نه سی کيدای ځکه دوئ ټول داسرائيل عليه السلام له اولادوڅخه دی نه دقيدار بن اسماعيل عليه السلام له اولادوڅخه او سلع دمدينی منوری ديوه غره نوم دی په دې سره درسول الله ﷺ دهجرت وځای ته اشاره دی ، والله سبحانه وتعالی اعلم وعلمه اتم واحکم..

خلاصه دکلام دادی : چی داآيتونه له سره ترپايه په ډاګه داوايې چی هغه راتلونکي نبی به داللهﷻ غوره اوچاڼ سوی بنده وی اودټولوخلکوپيشوا به وی اودټول جهان دلارښوونی منصب به ورکول کيږی اوهغه نبی به دقيدرا له زامنوڅخه وی يعنی داسماعيل عليه السلام له اولادوڅخه به وی نه له بنی اسرائيلوځکه قيدار دټولوپه اتفاق سره داسماعيل عليه السلام دزوی نوم دی ،،، نوددې خبری مصداق عيسی عليه السلام نه سی کيدای ځکه هغه له بنی اسرائيلوڅخه دی له بنی قيدار يعنی بنی اسماعيلوڅخه نه دی

اودتول جهان دپیشوا اولاربنوونی مرتبه هم پواځې نبی کریم ﷺ ته روکړل سرې ده نه وه عیسی علیه السلام ته ځکه په انجیل کې راغلی دی چې عیسی علیه السلام یواځې دبنی اسرائیلولار ورکووګروته رالیږل سوی دی یعنی دعیسی علیه السلام نبوت عام نه دی اونه عیسی علیه السلام حکومت کړی دی اونه یې په قوموکې عدالت جاری کړی دی نوددې خبری څخه عیسی علیه السلام څنګه مرادکیدای سی په دې خبره کې چې څومره صفات یادسوی دی هغه ټول په سیدناومولانامحمدرسول الله صلی الله علیه وسلم کې شته نوځکه یواځې نبی کریم ﷺ مرادکیدای سی ..

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۱۶ زیری دیسعیاه علیه السلام په صحیفه کې باب ۲ درس ۱۲)

۱۳ : اوګوره زمابنده به بختوروی هغه به پورته اوستایل سوی وی اوډیر به لوړوی ۱۴ : څنګه چې ډیروته ولیدی حیران سو دهغه مخ به ترهربشرډیراودهغه شکل به ترنورو انسانانوډیرښائسته وی ۱۵ په هغه شان به هغه په ډیروقوموباندی بریدونه کوی اوپاچهان به دهغه په مخکې خپله خوله بندوی ځکه له هغه به هغه څه وینی چې دوئ ته به نه وی ویل سوی اونه دوئ اوریدلی وی له هغه به پوښتنې کوی (پای)

په دې زیری کې زماله بنده څخه رسول الله ﷺ مراددی ځکه درسول الله ﷺ په بختورکیدو اولوړستایل کیدوکې یوه ذره شک اوشبه نسته اوستایل سوی بعینه دمحمد دلفظ معنی دی، الله تعالی رسول الله ﷺ ته هغه لوړوالی ورکړی دی چې هغه نه چااوریدلی اونه چالیدلی دی نصاری دی فکروکړی چې آیاعیسی علیه السلام ته دالوړوالی اوبخت ورکول سوی دی اوستاسوپه فاسده عقیده خوعیسی علیه السلام په دارسوی دی تاسوواپاست چې په دارځړیدل عیسی علیه السلام سپک اوذلیل کړ، مسلمانان خوددې سپکوالی څخه بیزاره دی چې دالله ﷻ یوغوره بنده دې سپک اوذلیل سی کوم چې نصاری یې دګمانی خدای لپاره ثابتوی .

دمسلمانانوعقیده دادی چې عیسی علی نبیناوعلیه الصلوة والسلام دالله ﷻ غوره بنده وو الله تعالی هغه اسمان ته ژوندی خیژولی دی اودعیسی علیه السلام دښمنان یې ناکام کړی دی اې شرمیدلوعیسایانوتاسودعیسی علیه السلام په اړه داعقیده لری چې هغه خدای دی او بیا دا واپاست چې هغه سپک اوذلیل سوی دی العیاذبالله موږالله ﷻ ته پناه وړوله داسی فاسدی اوبدبویه عقیدی ..

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۱۷ زیری دیسعیاه علیه السلام له صحیفی څخه باب ۶۰ لومړی درس !

۱ : پاڅه رڼاسه اې دمکی ځمکی ستارڼاراغله اودالله ﷻ لویی په تاباندی طلوع کړی ده راخیژولی ده ۲ : تیاره به په ځمکه باندی خوریږی مګرخدای په تاباندی رابنکاره کیږی

او دهغه لويي به په تاباندی ښکاره کیږی ۳ : او قومونه به ستا په رڼاکې او باچهان به ستا د
راختلو په روښنايې کی روانيږی ... اوس د مدینې منورې ځمکې ته وينا کوی
۴ خپلې سترګی پورته کړه ځلوروخواووته وګوره هغه ټول خلک رايوځای کیږی هغه
ستاخواته راځي ستازامن به له لیری څخه راځی او ستالوڼی به په غیږوکې پورته کیږی ۵ :
نو بیابه ته ووینې او روښانه به سی هو ستازړه به ښکته کیږی او پراخه به سی ځکه د سیند
زياتوالی به ستاخواته بیرته راګرزی اودقوموشتمنی به ستاسره ډیره وی ۶:
داوښانوقطارونه اومدیان او عیفه اوښان به راځی او ستاشاوخوابه بی شمیره وی هغه
ټول چی د سبادی رابه سی هغه به سروه اولبان راوړی او دالله ﷻ د صفتوزیری به روکوی ۷
دقیدار ټول پسونه به ستاسره یوځای کیږی د نبیط پسونه به ستاپه خدمت کې راځي هغه
به زمادخوښی په وجه زمادقربانی پرځای باندی خیژی اوزه به دخپلی دبدبی کورته عزت
ورکوم ۸ : داڅوک دی چی دبدلی په څیر په الوتلو راځي او دکوترو په څیر خپل ځای ته ځی
۹ رښتیاهم د سیند هیوادونه زمالاره او دترسیس رحلب بیړی به اول راځی ستازامن به د دې
رويې سره ټول دلیری څخه الله ﷻ ستاخدای اوداسرائیل دقدوس نوم لپاره راوړی ځکه
هغه تاته عزت درکړی دی ۱۰ اودپردوخلکوزامن به ستادیوالونه پورته کوی اوددوئ
باچهان به ستاخذمت کوی که څه مابه خپل قهرسره ستاپه وهلوباندی ستاپه مهربانی سره
به تاباندی رحم کوی ۱۱ اوستادروازی به خلاصی پاته وی هغه به شپه اوورځ هیڅ نه
بندیږی ددې لپاره چی دقومونودولتونه تاته راوړی اوددوئ باچهان په شان اودبدبه سره
۱۲ هغه قوم اوهغه هیوادچی ستاخذمت نه کوی بربادیږی به هوهغه قومونه به په يوه ځل
هلاکیږی ۱۳ دلبنان لويې به تاته راځی سرو اوصنوبربه ددې لپاره چی زه خپل پاک ځای
ښائسته کړم او دخپلو پښوچوکۍ ته ښائست ورکړم ۱۴ اوستادلوټ تالان کونکوزامن به
ستامخ ته ولاړ راځی ياهغه ټول چی ستاسپکاوی یې کړی دی ستاپه پښوکې به پریوزی
اودخدای دښاردااسرائیل دقدوس صیهون به ستانوم ایږدی ۱۵ ددې په بدله کې چی
پریښودل سوی يې اوستاڅخه نفرت سوی دی داسی چی هیڅ انسان ستاخواته نه تیریدی
زه به تاته دتل لپاره عزت درکوم اودپیړیوپیړیونسلونوسرداردی جوړوم ۱۶ اوته به پوه
سی چی زه الله ﷻ ستاساتونکئ اوزه دیعقوب قادرستاخلاصونکي یم ۱۷ زه به دپیتل په
بدله کې سره راوړم اوداوسپینی په بدله کې اودلرګی په بدله کې پیتل اودکاڼوپه بدله کې
اوسپینه اوزه به ستاواکمنوته سلامتی اوستاعالمان به رښتینی جوړوم ۱۸ مخ ته به
هیڅکله ستاپه ځمکه کې دتیری آوازنه اوریدل کیږی اوته به ستاپه سرحدونوکې دتباهی
اوبربادئ ته دخپلودیوالونوم نجات اودخپلودروازونوم ستاینه ایږدی ۱۹ اوستامخکې به
ستارڼاپه ورځ کې دلمراوپه شپه کې دسپوږمۍ څخه نه وی بلکې الله ﷻ به ستاهمیشه

نور اوستاخدای به ستاجلال وی ۲۰ ستالمربه بیاهیڅکله نه لویږی اوستادسپوږمی
لویدل به نه وی ځکه خدای به ستاهمیشه نوروی اوستادغم ورځ به آخری وی ۲۱
اوستاخلک به ټول رښتینی وی دوئ به دتل لپاره دځمکی وارثان وی اوزمادلګول سوی
ځانګواوزمادلاس کاری ګری به ګڼي ددې لپاره چی زمالوی والی ښکاره سی ۲۲
دیوکوچنی څخه به یوزرکیږی اوله یوسپک څخه به یوه لویه ډله جوړیږی زه خدای به
دهغه په وخت کې داټول هرڅه تیزوم (شپیتم باب پای ته ورسیدی)
(۱) ددې باب په لومړی آیت کې مکی معظمی ته وینادہ اودهغې روښانه رڼاکیدوزیری
دی اودارڼادرسول اللهﷺ دنبوت رڼایادقرآن کریم روښانه رڼامراددی ځکه په قرآن کریم
کې نبی کریمﷺ ته نورویل سوی دی اوخپله قرآن کریم ته نورمبین ویل سوی دی
له سلګونوکلوڅخه په ځمکه باندی دکفراوشرک اوبت پرستی تیاری خپری سوی وې هغه
ټولی درسول اللهﷺ دنبوت اودقرآن په رڼاسره ولاړی لیری سوی (۳) امیران اوفقیران
پاچهان ټول ددې رڼاپه روښنایې کې تیرسو (۴) په ورو ورو هغه رڼادځمکی څلورو
خواته خپره سوه اوبیلابیلی قبیلی ددې رڼاپه شاوخوارا غونډی سوی اوپه دیرش کاله
کې دارڼا دمغرب کورو اودمشرق فارس کوروته اودکاشغراوختن اوهنداوسیند
اونورسیموته ورسیدله (۵) په سلهاووزره مسلمانان پلی اوسپاره پاچهان اوغریبان
دبیت الله شریف طواف ته رایوځای سو اودبیشمیره اوښانواودمدیان داوښانولیکی
مکی مکرمی ته ورسیدی اوداوښانوډیر والی چی څومره په عرب اودمکی مکرمی په
شاوخواکې دی هغه دځمکی پرمخ بل ځای نسته (۶) اودالله ﷻ دحمداوستایلواوصفت
کونکوډلی دکعبی شاوخواراټول سو ادمخ دځمکی پاچهانودمسلمانانودخانه
کعبی اودخلکو لپاره په سلهاووزره درهم اودینارډالی په ډول راولیږل (۸) اومدیان
دابراهیم علیه السلام دزوی نوم دی چی دقطوار له نس څخه دی اومداین ښارده آبادکړی دی
اوقیدار داسماعیل علیه السلام دزوی نوم دی لکه چی دتورات دکتاب پیدائش پنځه ویشتم باب
کې صراحة یادسوی دی اودمداین خلک اوسباشاوخواټول داسماعیل علیه السلام له
اولادوڅخه دی چی په اسلام مشرف سوی دی اوهرکال په اوښانوباندی سپاره دبیت الله
شریفی دحج لپاره راځی اودلَبَّیْکَ اَللّٰھُمَّ لَبَّیْکَ لَاشَرِیْکَ لَکَ لَبَّیْکَ په لوړآواز سره دښت
اوبیابان ښائسته کوی اودقیدار ټول پسونه به هلته راغونډیږی اودنبیط څخه نبیط
داسماعیل علیه السلام دیوه زوی نوم دی دعربوشرقی اوشمالی قبیلی مراددی اومطلب یې
دادی چی سبایعنی دیمن قبیلی اودقیدار یعنی دقریشووحشی خلک اودنبیط پسونه
یعنی چاغ اوپنډ خلک به له هرلوری دالله ﷻ پاکی بیانوی اوستاینه اوتهلیل اودالله ﷻ د

لویې په ویلوسره دده په خذمت کې حاضریږی (۹) اودکوترو دسیلوبه څیربه خلک دکعبی شاوخواپه الوتلوسره رسیږی اوپرهغې به طواف کوی (۱۰) اوپه دې وخت کې چی کوم فخراولویی لبنان ته ورپه برخه دی هغه به په هغه وخت کې مکه معظمه ته ورکول کیږی اوپه هغه وخت کې به مکه مکرمه ته نقل کیږی کوم چی به دخاتم الانبیاء علیهم السلام دزوکړی ځای اوداوسیدلوځای وی اودهغه ملګری به دبنی اسرائیلودانبیاء نمونه وی (۱۱) اوکوم لوټ اوتالان اوبربدکونکي چی خانه کعبی ته مخه کړی په یوه ځل به هلاک کیږی لکه چی داصحاب فیل مشهور پیښه ده هیڅوک سترګی نه سی ځنی پټو لا ی (۱۲) اودالله پاک ځای یعنی کعبه به ښائسته وی هرکال به په هغې باندی پوښ اچول کیږی (۱۳) اوددې پاک ښارنوم به صیهون وی څکه صیهون لکه څنګه چی دیروشلم دیوه غره نوم دی دغه رنګه صیهون دمکی مکرمی نوم هم دی لکه چی شیخ عبدالحق دهلوی دمدارج النبوة باب چهارم قسم اول کې لیکلی دی (۱۴) اوترده وروسته چی څوک خلیفه اوواکمن سوی دی هغه هم سالم سوی اودهغه دشریعت عالم عین رښتیاګرزیدلی دی (۱۵) اوددنیاځمکه په رښتیااوبرابری اوسلامتیاسره داسی آباده سوه چی په هیڅ ځای کې هم دظلم اوتیری غړنه دی اوریدلی سوی (۱۶) اوامت ته یې دداسی شریعت پرېښو د ی اوررخصت سو چی دهغهٔ رڼااوځلاتل ځلیږی (۱۷) اودهغه نور اولویې به تل پاته وی (۱۸) هغه رڼابه هیڅ نه لویږی اونه به زائلیږی (۱۹) اودهغه نبی ټول ملګری به رښتینی و ی (۲۰) اودیوه کوچنی څخه به په زرهاوو اوله یوه کمزوری ډلی به زوروره ډله جوړیږی.

غوښتنه : له علماء څخه داغوښتنه لرم چی دویٔ دیسعیاه ﷺ کتاب باب ۵۴ اوباب ۶۵ هم وګوری په هغه کې هم دنبی کریم ﷺ اودهغه دملګروصفتونه یادسوی دی (۱)

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۱۸ زیریٔ ددانیال ﷺ دکتاب په دریم باب کې راغلی دی !

ددانیال ﷺ دکتاب په دریم باب کې یوه اوږده قصه یاده سوی چی دهغې خلاصه موږ نو لوستونکوته وړاندی کوو :

دبابل پاچابخت نصریوغمجن خوب ولیدی اوخوب یې هم هیرسو نوپه دی سره نورهم غمجن سو پاچاداپیښه دانیال ﷺ ته یاده کړه ، دانیال ﷺ دوحی په ذریعه هغه خوب ورته بیان کی اودهغه ترجمه اوتعبیریې هم وروښودی :

۳۱ : باچاپه خوب کې یوبت ولیدی چی ډیر ښائسته خوویرونکی هم دی اودباچامخ ته ولاړدی

۳۲ :دهغه بت سرخاص دسروزرودی اودهغه سینه اومټی دسپینوزرودی اود هغه نس اوورنونه دتانبی دی اودهغه پوندۍ له اوسپینی دی اودهغه پښي څه داوسپینی اوڅه له خاوری څخه جوړی دی باچاداعجیبه اونالیدلی بت ته ګوری

(۱) اظهار الحق عربی تألیف مولانارحمت الله کیرانوی جلد ۲ /ص / ۱۴۵، ۱۴۷، ازالة الاوهام فارسی تألیف مولانارحمت الله کیرانوی صفحه ۴۹۴،تا۵۰۵)

۳۳: چې ناڅاپه یو کاڼی راووتی پرته له دې چې څوک یې په لاس رو کاږی هغه په خپله راووتی اوددې بت په پښو باندې ولګیدیا وهغه یې ټوټې ټوټې کې
۳۴: اوهغه بت چې له اوسپنه اوخاره اوپیتل اوسره اوسپین څخه جوړ سوی وو ټوټې ټوټې کړ اودباغ ددرمند دپراړه په څیرسو اوهواته پورته والوتی ترڅو چې هغه له ستر ګو پناه سو اوهغه کاڼی چې دابت یې ټوټې کړ له ده څخه یو لوی غټ غر جوړ سو اوټوله ځمکه یې ونیوه (دخوب پای)
باچاخوداخوب لیدلی وو مګر هیریې سو دانیال علیه السلام ته دوحی په ذریعه دباچاخوب وښودل سو چې باچاداسې خوب لیدلی دی دانیال علیه السلام دالله دوحی برابر خوب بیان کې اوباچاته یې دهغه تعبیروکړ ورته وې ویل چې په دې خوب کې یوتربل وروسته به پنځه واکمن راځي دسروزرو له سرڅخه دبابل باچامراددی اوستاباچهی دسروزرو په څیرده اوله تاوروسته به یوبل حکومت راځي چې دسپینوزروبه وی اوستاتر حکومت به لږ کمزو ری وی ترهغه وروسته به دریم باچا راځي چې دپیتلو په څیربه وی بیابه څلورم حکومت راځي چې داوسپینې په څیربه ټینګ وی بیابه پنځم حکومت راځي چې دهغه پښې به څه داوسپینې اوڅه دخاورې وی یعنې په هغه باچهی کې به څه کمزورتیااوخفګان وی اوسپینه اوخاوره به ورګډه وی یعنې هغه حکومت به کمزوری اوزورور یوشان وی کله به په هغه کې قوت وی اوکله به کمزورتیاوی ددې پنځم حکومت په وخت کې به ناڅاپه دغیب له عالم څخه یو کاڼی رابنکاره سی چې هغه به دچاپه لاس نه وی راوستل سوی بلکې دالله ﷻ له لوری به په خپله پرته له ښکاره اسبابو له اسمان راځي اوددې آخری باچهی په پښو باندې به ولویږی او حکومت به ټوټې ټوټې کړی تردی چې دهغه دباغ درمندبه دپراړه په څیر سپک وګرزی اوبادبه یې له ځان سره یوسی او دهغه به هیڅ نوم اونښان نه پاته کیږی اوورو ورو به هغه کاڼی ټوله ځمکه ونیسی .. تاسوفکر وکوی چې په دې تعبیرکې درسول الله ﷺ بعثت اودهغه نبوت اورسالت اودهغه اسمانی باچهی دیو کاڼی سره ورته والی ورکړل سوی دی اوداښودل سوی ده چې هغه کاڼی به ژر دغره په شکل بدل سی یعنې په لومړی سرکې به هغه کوچنی باچهی وی مګر ډیر ژربه په ټوله نړۍ کې خپورسی همداسې وسو چې دعمرفاروق رضی الله عنه دخلافت په وخت کې دقیصر او کسری دبدبه پای ته ورسیده اود ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ ۹آیت سورة الصف) ژمنه پوره سوه اود (هلک کسری فلاکسری بعده وهلک قیصر فلاقیصر بعده)
تصدیق وسو داسمانی باچهی کاڼي په ځمکه باندې داسې وغوړیدی چې ددنیالوی لوی باچهی یې زره زره کړی اوکوم شریعت چې په نبی کریم ﷺ باندې له اسمان نازل سوی دی هغه به ترقیامته پوری پاته وی (اظهارالحق جلد ۲ /ص / ۱۴۷، ازالة الاوهام صفحه ۵۰۷، هدایة الحیاری للحافظ ابن قیم رحمه الله)

دعاتکه بنت عبدالمطلب دخوب بیان !

په دې ځای کې مناسب دادی چې دعاتکه بنت عبدالمطلب خوب درته بیان کړو چې هغه خوب دسیرت په ټولو صحیح او معتبرو کتابو کې بیان سوی دی ددې لپاره چې لوستونکی ته ددې زیری په پوهه کې مرسته وکړی هغه خوب داسی وو :
دابوجهل په مشرۍ کې دقریشو دزرتنه پلیویو لویه قافله اوددوه سوه اوښانو او سل سپرو اونورو جنګی سامانو سره دجنګ بدر لپاره روان سو تر روانید ومخکې عاتکه بنت عبدالمطلب داسی خوب ولیدی :
عاتکه وایې ماخوب لیدی چې یو داوښ سپور مکی مکرمی ته راغلی اودابطح په نامه ځای کې یې اوښ چوکي اوپه ډیر لوړ اوازیې داسي وویل (الاانفروا یاآل غدر لمصارعکم فی ثلاث اې غدارانو تاسو په تیزی سره خپل دمرګ اووژلو ځای ته په درې ورځو کې راووزی دې سپاره داخبره وکړه اوبیا مسجد حرام ته ولاړی اودکعبی وبام ته وختی اوهلته یې هم همداسی اعلان وکی وروسته هغه سپور دابوقبیس غره ته وختی اوبیایې هغه اعلان وکي اوبیایې له لوړی خوایو کاڼی لاندی راګیل کي هغه کاڼئ چې کله راورسیدی زره زره سو اودمکی داسی کورپاته نه سو چې وهغه ته ددې کاڼی یوه زره نه وی رسیدلی (دخوب پای)
عاتکه داخوب عباس ته بیان کي عباس لادغه خت نه وو مسلمان سوی هغه ددې خوب خپلوخاصو ملګروته بیان کی اوپه دې پوه سو چې پرقریشو باندی یولوئ غم راتلونکي دی ورو ورو داخوب ابوجهل ته ورسیدی ابوجهل عباس ولیدی چې دمسجد حرام وخواته روان دی نوپه لاره کې یې ورته وویل اې ابوالفضل ابوالفضل دعباس کینت دی ، ستاسو نارینه وو خودنبوت دعوی کړی وه خواوس ستاسو ښځو هم دنبوت دعوی وکړه ؟
عباس وویل څه خبره ده ابوجهل دعاتکه دخوب یادونه ورته وکوله په همدې وخت کې ناڅاپه یو سپور راښکاره سو داسپور ضمضم غفاری وو اودابوسفیان پیغام یې راوړی وو مکی ته په داسی حالت کې داخل سو چې قمیص یې څیرلی اوداوښ پوزه یې پریکړی وه اوداناری یې وهلی اې قریشو دخپلی قافلی خبرموواخلی اوډیرژر دابوسفیان دقافلی مرستی ته ورسي قریشو چې کله دضمضم خبروواوریدی سمدستي دابوجهل په مشری سره راټول سو دجنګ سازسامان سره یوځای دبدر میدان ته ورسیدل اودخوب ترجمه یې په خپلو سترګو ولیده
اودې پیښې ته هم فکر وکوی کومه چې په صحیح احادیثو کې راغلی دی چې دخندق په غزاکې دخندق دکیندلو په وخت کې یو سخت کاڼي راغلی نوپه هغه باندی رسول اللهﷺ درې ځله دکولنګ واری وکی چې په هرځل سره به هغه کاڼی لړمات سو اودهغه رڼا ښکاره سوه اوپه هغه کې دشام اوفارس اویمن ښارونه ښکاره سو ودې ته اشاره وه چې داټول هیوادونه به داسلام تربیرغ لاندی راځی .

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۱۹ زیریٔ دانجیل متّی په دریم باب لومړی آیت کې !

۱: دوَیٔ دواړودیوحنایهودیّه په بیابان کې په ښکاره کیدوسره آواز وکی اوداییې وویل چې توبه وکاړی داسمان باچهی نژدی راغلی ده ، انتهی.

اوهمدی انجیل دڅلورم باب په اولسم آیت کې راغلی دی :

۱۷: ددې وخت څخه یسوع آواز وکی اوداوینایې پیل کړه چې توبه وکاړی ځکه داسمان باچهی نژدی راغلی دی ، انتهی

داسمان له پاچهی څخه دامراد دی چې یوکتاب به له اسمان نازل سی اوپه هغه کتاب کې به هرنګه حکمونه ذکرسوی وی اوپه ډیره حاکمانه اودبدبه سره به هغه خپرېږی دالله ﷻ په سرغړونکواونافرمانو به دزجراحکام پلی کیږی لنډه داچې نه به یواځی په دنیاکې پا چاوی لکه ددنیانوروپاچهان اونه به یواځی دالله ﷻ داحکاموخپرونه په کمزوری سره پرته له څه دبدبی اوواکه جاری کوی بلکې اسمانی حکمونه به هم جاری کوی اوله دې سره دبدبه اوحکومت هم وی دالله ﷻ داحکاموسرغړونکوته به سزاهم ورکول کیږی اودالله ﷻ له باغیانوسره به جهادهم کیږی دادواړه خبری دنبی کریم ﷺ اودهغه دخلفاء په وخت کې لکه څنګه چې ویل سوی دی ښکاره سوی دالله ﷻ حکمونه اواسمانی شریعت هم نازل سو اوپه ډیره دبدبه اوعزت اوقوت سره هغه شریعت هم خپورسو دقیصراوکسری تخت هم دمسلمانانوترپښولاندی سو اودالله ﷻ له دښمنانوسره جهادهم وسو پر غلولوټ مارانو اوقاتلانوباندی هم حدجاری سو اوزناکاران سنګسار سو شراب خوړونکي په درو ووهل سو تاسوخپله پریکړه وکي چې اسمانی باچهی وهمدی ته نه وایې اودالله ﷻ دپاره که داهم اسمانی باچهی نه وی نوهغه باچهی تاسوراته په ګوته کي چې هغې ته اسمانی باچهی ویل کیږی ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ ۳۷آیت سورة ق)

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۲۰ زیریٔ دانجیل متی په ۲۱ باب اوآیت ۴۲ کې !

یسوع دوئ ته وویل آیاتاسوپه صحیفوکې کله نه دی لوستلی چې کوم کانړی چې آبادی کونکونه دی خوښ کړی هغه دسخرسرسو دادالله ﷻ له لوری سوی دی اوزموږپه سترګو عجیبه ده له همدې کبله زه تاسوته وایم چې دالله ﷻ پاچهی به له تاسو څخه اخیتسل کیږی اویوقوم ته به کوم چې میوه راوړی ورکول کیږی چې څوک په دې کانړی باندی وارکوی هغه څوک به ماتیږی اوپرچاچې داکانړی رالویږی نوهغه به هم زره زره کیږی انتهی)

له آبادی کونکو څخه بنی اسرائیل مراددی ځکه هغه دبنی اسرائیلوپه نظرله یوناخوبنه کا . سره مشابه دی بنی اسرائیلوچې هرڅومره نبی ﷺ ردکول غوښتل مګر نبی کریم ﷺ د -ائبدسره دهغه سخرسرسو یعنی نبوت پرده پای ته ورسیدی اودکانړی دسرکید و .م کونج چې دآبادی په لوړخواکی خالی وی هغه به په دې

کانې دکیږي او همداسې وسو دنبوت په ماڼۍ کې چې کوم کونج خالي پاته وو هغه په نبي کريم ﷺ سره پوره سو نوځکه په ده سره دنبوت دماڼۍ آبادي پای ته ورسیده .
لکه چې له ابو هريرة ﷛ څخه روایت سوی دی وایې :
(ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال ان مثلي ومثل الانبياء من قبلي كمثل رجل بنى بيتاًفاحسنه واجمله الاموضع لبنة من زاويته فجعل الناس يطوفون به ويعجبون له ويقولون هلاوضعت اللبنة وانا خاتم النبيين (رواه البخاري في كتاب الانبياء) وفي روايته اناسدرت موضع اللبنة وختم بي البنيان وختم بي الرسل)
رسول الله ﷺ فرمايلي دی چې زما او دمخکنيو انبياء ﷩ مثال داسې دی لکه يو څوک چې ډيره ښائسته ماڼۍ جوړه کې مګر ديوی خښتې ځای پريږدی خلک چې کله دهغې ماڼۍ سيل کوی دابه وايي چې دايوه خښته ولې پريښودل سوی دی زه خاتم النبيين يم يعني مادهغې خښتې ځای پوره کړی دی او په ماسره داآبادي پوره سوه اوپرماباندی دانبياء اورسولانو عليهم السلام سلسله پای ته رسيدلې ده .
اوپه نبي کريم ﷺ چې چاوارکړی دی هغه هم زره زره سوی دی اوپه چاباندی چې نبي کريم ﷺ واری کړی دی هغه هم زره زره سوی دی اوداپه سترګوليدل سوه بدرپه جنګ کې قريش په نبي کريم ﷺ باندی راغلو اودوئ دالله ﷻ په فضل زره زره سو اودمکی دفتح په ورځ نبي کريم ﷺ پردوئ باندی ورغلی نوبياهم دوئ زره زره سو اوله نبي کريم ﷺ وروسته صحابه کرام ﷡ په ايران شام روم اويوشميرنورو سيمو باندی ورغلو ټول يې زره زره کړل اوميوره راوړونکي قوم بني اسماعيل دی چې دنبي کريم ﷺ په پالنه سره يې ميوه راوړه اودحکومت اوپاچهی مالکان سوی دی اودااسماني پاچهی ددوئ په برخه سوه ..
نوځکه ددې زيری مصداق له خاتم النبيين سيدالاولين والاخرين محمدصلی الله عليه وسلم پرته بل څوک نه سی کيدای پاته سوعيسی ﷺ نو هغه خودداؤد ﷺ له نسل څخه وو په بني اسرائيلو کې هغه ډير محترم وو هغه له ناخوښه کانې سره څنګه مشابه کيدای سی اوبل داچې هغه خاتم النبيين نه دی لکه چې مخکې تيرسو چې اهل کتاب دعيسی ﷺ څخه پرته ديوبل نبي په انتظار وو اومخکې داهم تيرسو چې کله يحی ﷺ پيغمبرسو نويهودو له هغه څخه پوښتنه وکړه چې ته هغه نبي يې الخ ، دريم داچې مسيح ﷺ خوخپله په هيچاباندی نه دی ورغلی اويهودوچې کله په ده باندی هجوم راوړی نودنصاری په عقيده مسيح ﷺ زره زره سو ..
اوعيسی ﷺ هيڅکله دانه دی ويلی چې زه خاتم النبيين يم اونه يې داويلي چې زما اسمان ته له ختلو وروسته بل هيڅ رښتيني پيغمبرنه راځي .

دنبي کريم ﷺ دراتلو ۲۱ زيرئ دانجيل يوحنا په څورلسم باب پنځلسم آيت کې !

۱۵ : که تاسو زما سره مينه ساتئ نو زما په حکمونو باندې به عمل کوئ ۱۶
او زه به له پلار غوښتنه کوم چې هغه تاسو ته بل مرستندوئ درکړي چې تل به له تاسو سره
وي

۲۶ هغه تسلي ورکونکي کوم چې روح القدس دی چې هغه پلار زما په نوم سره راليږي
هغه به تاسو ته ټول شيان ښيي او ټولې خبرې به درته کوي چې ما تاسو ته ويلې دي تاسو ته
يادې دي

۲۹ او اوس ما تاسو ته ددې دپيښيدو مخکې ويناوکړه ددې لپاره چې هغه راسي
نو تاسو ايمان پرې راوړئ

۳۰ تر دې وروسته به زه تاسو ته ډيرې خبرې نه کوم ځکه ددې دوا ړو جهان سردار راځي او په
ماکې د هغه هيڅ شئ نشته

او په پنځه لسم باب اووه ويشتم آيت کې راغلي دي :

۱۷ کله چې هغه مرستندوئ راسي کوم چې زه تاسو ته دپلار له لورې درليږم يعنې
درښتينوالي روح نو هغه به زما شاهدي ورکوي ، انتهى

او دشپاړسم باب په اووم آيت کې راغلي دي :

۷ زه تاسو ته رښتيا وايم ستاسو لپاره زما تلل ګټور دي ځکه که زه ولاړ نه سم نو هغه
مرستندوئ تاسو ته نه راځي مګر که ولاړ سم نو هغه به تاسو ته راوليږم

۸ : او چې هغه راسي دنيا به په ګناه او رښتيا او عدالت سره ملامته وګڼي

۹ : دګناه په هکله ځکه چې هغوئ به په ما باندې ايمان نه راوړي

۱۰ : د رښتيا په هکله ځکه چې زه خپل پلار ته ځم او تاسو به ما بيا ونه وينئ

۱۱ : دعدالت په هکله ځکه چې ددې جهان په سردار باندې حکم سوی دی

۱۲ : زما نورې خبرې هم سته که زه تاسو ته اوس ووايم نو تاسو هغه نه سئ برداشت کولای

۱۳ مګر کله چې هغه روح چې هغه حق روح دی راسي نو تاسو ته به د ټولو رښتيا ولاري
وښيي ځکه هغه به له خپله ځانه وينانه کوي مګر څه چې اوري هغه به وايي او تاسو ته به
دراتلونکي خبر درکوي ۱۴

: هغه به زما عزت لويي ښکاره کوي ، انتهى

دانجيل متى په يوولسم آيت کې راغلي دي :

۱۱ زه د توبې لپاره په اوبو سره بسنه کوم مګر څوک چې تر ما وروسته را روان دی تر ما ډير
زورور دی چې زه د هغه د څپليو د پورته کولو وړ نه يم ، انتهى .

دعیسی ؑ داخبری اسمان ته ترختلو مخکې حواریینوته دتسلی لپاره کړی دی چی تاسو دیهودو مکراوچلونه اودوژلولاری چاری هیڅ وخت مه هیروی اوزما په تکلیف سره مه غمجن کیږی نژدی ده چی زه له دی دنیاولاړسم اوداسی ځای ته ولاړسم چی هلته هیڅوک نسی تلای یعنی اسمان ته ولاړسم له الله ﷻ سره ډیر ځایونه دی اوقیامت ته نژدی به بیرته له اسمان رابښکته کیږی اوتردې وروسته یې دفارقلیط زیرئ ورکړی دی چی یووخت به راسی چی له ماپرته به یوبل فارقلیط (رسول) رابنکاره سی اوهغه به زما عزت بیانوی اوزماونه منونکوته یعنی یهودوخبیثانوته به ښه سزاورکوی اوهغه به ددین او دنیاسرداروی اوهغه به دومره دلوړی مرتبی خاوندی وی چی په ماکې دهغه یوه خبره نسته الله تعالی په قرآن کریم کې ددې زیری یادونه په داسی ټکوکړی

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقاً لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّراً بِرَسُولٍ يَأْتِي مِن بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾(٦آیت سورة الصف) ژباړه : هغه وخت یادکړه چی عیسی بن مریم ؑ وویل اې بنی اسرائیلوزه تاسوته دالله ﷻ رسول یم اودتورات تصدیق کونکي یم او زیری ورکونکي یم د یولوی رسول چی ترماوروسته به راځی اودهغه نوم به احمد ﷺ وی .

په اصل نسخوکې داحمد لفظ موجودوو لکه چی دانجیل برناباس په نسخه کې اوس هم موجوددی مګر کله چی انجیل له عبرانی ژبی څخه یونانی ژبی ته ترجمه سو نویو نا نیا نو دخپل عادت سره سم چی دوئ دژباړی په وخت کې دنومونو ترجمه هم کوی درسو الله صلی الله علیه وسلم دمبارک نوم (احمد) ترجمه هم په پیرکلوطوس سره وکړه اوبیاچی کله له یونانی نسخی څخه عربی ژبی ته وژباړل سو نودپیرکلوطوس عربی لفظ فارقلیط ولیکل سوتریوه وخته پوري په اردوفارسی اوعربی ژبوکې دفارقلیط لفظ پاته وو مګر اوس د فا رقلیط ترجمه په روح القدس وکړل سوه اومسحیان دروح القدس لفظ دتفسیرپه ډول په بریکټوپه یوه یوه توری کې ولیکی دوخت په تیریدوسره یې دفارقلیط لفظ بیخی حذف کي وروسته بیاچادفارقلیط پرځای دروح القدس لفظ اوچادروح حق لفظ اوچادمرستند وئ اوتسلی ورکونکي لفظ کیښودی اودفارقلیط لفظ دانجیل له نویونسخوحذف سو

فارقلیط څه ته وایي ؟

دفارقلیط لفظ په اصل کې له یونانی ژبی معرّب سوی دی اودالفظ په یونانی ژبه کې په څومعناګانوراځی هغه ټولی معناګانی په احمد مجتبی محمد ﷺ باندی صادقیږی .

دنصاری علماء دفارقلیط دلفظ بیلابیلی معناګانی بیان کړی دی (۱) چاویلی دی دفارقلیط معنی تسلی ورکونکي چی دهغه عربی ترجمه دی مُعَزِّی (۲) اوبل یوه بیاویلی دی دفارقلیط معنی ده مرستندوئ اومدګار (۳) بیاویلی دی چی فارقلیط معنی شافع

شفاعت کونکي (۴) بیاویلی دی چی فارقلیط معنی وکیل یعنی وکالت کونکي (۵) بیاولی دی چی فارقلیط معنی لوی صفت کونکئ چی دهغه فارسی ترجمه ستائنده اوعربی ترجمه حمّاد اواحمد داسم تفضیل په صیغه سره یعنی فاعل دی (۶) بیاویلی دی چی فارقلیط معنی لوی صفت کړل سوی یعنی ډیر ستایل سوی چی په فارسی کې ورته ستوده شده اوپه عربی کې ورته محمداواحمدداسم تفضیل په صیغه په معنی دمفعول دی ځکه داحمدلفظ داسم تفضیل صیغه دی کله په معنی دفاعل راځی اوکله په معنی دمفعول راځی نوکه احمداسم تفضیل په معنی دفاعل سی نومعنی به یې داسی وی ډیر ستایونکي یعنی دالله تعالی ډیر صفت کونکي اوکه احمداسم تفضیل په معنی دمفعول سی نومعنی به داسی وی لوی ستایل سوی یعنی هغه ځوک چی الله ﷻ اوبندګانو ډیر ستایلی دی په هرځای کې دده صفت کیږی (۷) اویوشمیرنوروبیاوایې فارقلیط معنی د عاموخلکودهیلواوامیدوځای (۸) اوپه یوشمیرنسخوکې درسول لفظ دی (۹) اویوشمیرنوربیاوایې چی فارقلیط معنی روح حق دی (۱۰) اونوروبیاویلی دی چی دفارقلیط معنی ثقه اومعتبردی یعنی دمنلووړځوک ..

نوکه چیری دفارقلیط اصل یونانی لفظ پاراکلی طوس وګڼل سی نوددې معنی د مر ستندوئ اومدردګاراووکیل دی اوکه داوویل سی چی دفارقلیط اصل یونانی لفظ پیرکلوطوس دی نودده معنی محمدیااحمدیاحمّادته نژدی دی

دانجیل په ټولوزړونسخوکې عربی اوفارسی اواردو نسخوکې دفارقلیط لفظ موجودوو مګر په اوسنیونسخوکې دفارقلیط لفظ پرځای ډیر وخت دمرستندوئ اوروح حق لفظ لیدل کیږی مګر سره له دی لاس وهنو اوبدلونه بیاهم زموږمدعی ثابته دی ځکه په دې زیری کې دفارقلیط چی کوم معنی ګانی یادی سوی دی هغه ټولی په محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم باندی په طریقه دکمال صادق اوبرابری دی اودفارقلیط هره معنی که واخیستل سی هغه په نبی کریم ﷺ باندی صادقیږی نبی کریم ﷺ دالله ﷻ وکیل اواستازی هم دی اوروح حق اوروح صدق اوربنتینی روح هم دی یعنی روح خبیث نه دی چی دروغ وایې اودامت لپاره شفاعت کونکي هم دی اودزیر ورکونکي اوویرونکي هم دی اودالله ستایل سوی اوغوره بنده هم دی اوترټولوډیر دالله ﷻ حمداوثناویونکي هم دی بلکې داټول هغه نمونه دی چی یوشمیرپکی اسم صفت دی لکه وکیل ، شافع، معین، مر ستند وئ. روح حق،اونوربیاعلم دی لکه احمد ،محمد ،محمود ،حماد ،اودنبی کریم ﷺ په نمو نوکې یونوم حمدهم دی حمدکه څه هم مصدردی معنی صفت کول مګر مبالغتًا په نبی کریم ﷺ باندی صادق سوی دی داسی دی ګواکی نبی کریم ﷺ دالله ﷻ مجسم حمددی

دفارقلیط ترټولو ډیره صحیح معنی داحمد دی اوپه دې وجه په قرآن کریم کې ددې زیری یادونه په لفظ داحمد سره راغلی لکه چی الله تعالی فرمایلی دی ﴿وَمُبَشِّراً بِرَسُوْلٍ يَّأْتِيْ مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾(٦آیت سورة الصف) داآیت دقرآن کریم دی اوقرآن کریم چی په کوم ملک کې نازل سوی دی هغه وخت په هغه ملک کې بیشمیره دیهود علماء اودنصاری وو علماء موجودوو که دازیریٔ اویاداخبرمعاذالله غلط وای نودویٔ به په ډیره بیړه داخبرخپورکړی وای اوښکاره به یې ددې خبری انکار کړی وای اودیهودواونصاری کوم علماء چی په اسلام کې داخل سوی وو هغویٔ به داغلطی په خپلوسترګولیدلی وه نوسمدستی به بیرته له اسلام اوښتی وه اوپرته له رده به غلی نه کښیناستل درسول الله صلی الله علیه وسلم داوینا په ښکاره بیانول اودنصاری علماء چوپه خوله کیدل ددویٔ دااقرارکولوښکاره دلیل دی اوکه څوک دا **سوال** کوی چی که داخبره رښتیاوی نوپه هغه وخت کې ټولو یهو داو نصاری علماء ولی ایمان نه راوړی ؟

ځواب : دنصاری دعلماء په نزد دعیسی ﷺ دښکاره کیدو زیریٔ په تورات کې ورکول سوی وو مګر سره له دې زیری اوسره دعیسی ﷺ دمعجزاتوله لیدلووروسته بیاهم دیهودو علماء په مسیح ﷺ باندی ایمان نه راوړی بلکې دهغه دښمنان سو اودسخت زړی په وجه اوددنیادګټی په خاطریادکین په وجه دمسیح ﷺ بلنه ونه منله بلکې په ښکاره د یهودو علماء وویل چی په تورات کې دمسیح ﷺ هیڅ زیری نسته اونه دهغه کومه یادونه سوی ده دغه رنګه ډیر علماء دنصاری وو دسخت زړی اوددنیادګټی په خاطردنبی کریم ﷺ پیروی قبوله نه کړه اوسره له دی چی ددویٔ یقین وو چی داهغه نبی دی کوم چی عیسی ﷺ یې زیری ورکړی دی لکه هرقل روم اومقوقس دمصرپاچاچی په ښکاره داومنل چی داهغه نبی دی کوم چی په انجیل کې یې زیریٔ ورکول سوی دی مګر دخپل حکومت اوقدرت دساتلوپه خاطریې اسلام نه راوړی اوپه نصاری اودنصاری په علماء کې چی څوک دحق ملګری وو لکه دحبشه پاچانجاشی اوضغاطررومی اوابن الناطور اوداسی نورنودویٔ ایمان راوړی اودنصاری وو ډیروعلماء سره له دې چی دویٔ نبی کریم ﷺ وپیژندی دیهودوعلماء په څیرپه ښکاره وویل چی دمحمدرسول الله صلی الله علیه وسلم په تورات اوانجیل کې هیڅ زیری نسته دنصاری علماء نه منل داسی دی لکه دیهو دو علماء اونوریهودیان چی دمسیح ﷺ له زیری ورکولوڅخه په تورات کې منکر دی اودروغ یې بولی دنصاری علماء داوایې چی په دې زیری کې دفارقلیط دراتلوڅخه دروح القدس په حوارینو باندی نازلیدل مراددی دویٔ وایې کله چی عیسی ﷺ اسمان ته وختی نوحوارین په یوسرای کې راغونډ سو نوهغه روح القدس پردویٔ باندی نازل سواوددې روح په نازلیدوسره حوارینو دلږوخت لپاره بیلابیلی ژبی وویلی

دنصارې دامفکوره ډېره پوچه مفکوره ده دازېرئ ديو مقدس او غوره بنده په حق کې دی چې دالله ﷻ له لورې به ورته الهام کيږي او د الله ﷻ له لورې چې هغه ته څه ورکول کيږي هغه به وايي له خپله ځانه به هيڅ نه وايي ددې زيري له روح القدس يعني جبرئيل امين عليه السلام له نازليدو سره هيڅ تړاو نسته دفارقليط دراتلوڅخه ديولوی رسول پاڅيدل او نبوت مراددی چې هغه به دحق او باطل په مينځ کې بيلوالي کوی مولاناعبدالحق حقاني په تفسيرحقاني کې ليکلي دی يوه پادري په خپله رساله کې چې هغه دفارقليط دلفظ په تحقيق کې ليکلی ده او په کال ۱۲۶۸ هجری کې په کلکته کې چاپ سوی ليکلی دی چې فارقليط له يوناني ژبې څخه معرب سوی دی نوکه فارقليط په يوناني کې پاراکلی طوس ، اصل جوړسی نوددې معنی دمعين او وکيل دی او که چيری اصل پيرکلوطوس ، سی نو معنی يې محمديا احمدته نژدی دی نو په کوم ځای کې چې مسلمانانو دخپل نبی عليه السلام لپاره دازيرئ دليل ګرزوی نوهغوئ اصل پيرکلوطوس ګڼلی دی ځکه ددې معنی دمحمديااحمدته نژدی دی نودوئ دعوی وکړه چې عيسی عليه السلام دمحمديااحمدزيری ورکړی دی مګر په اصل کې پاراکلی طوس دی فقط ؟ موږځواب ورکوو چې اصل پيرکلوطوس دی په يوناني خط کې ډيرتشابه ده پيرکلوطوس يې په غلطی سره پاراکلی طوس ليکلی دی لکه چې په اظهار الحق جلد ۲ /ص / ۱۵۵) راغلی دی او داچې اصلي يې پيرکلو طوس دی ددې يولوی دليل دادی چې سنټ جروم چې کله دانجيل ژباړه په لاطيني ژبه کې وکړه نودپيرکلوطوس پرځای يې پارکلوطوس وليکل له دې څخه ثابتيږی چې له کوم کتابه چې ده ژباړه کړی وه په هغه کې پيرکلوطوس وو نه پارکلوطوس (تفسيرهانی)

او که موږداهم درسره ومنوچې پاراکلی طوس دی هم زموږمدعی ثابته دی ځکه په دې زيری کې دهغه راتلونکی فارقليط ډير صفتونه بيان سوی دی هغه ټول په محمد مصطفی صلی الله عليه وسلم باندی صادق او برابر دی : موږ به يې وضاحت درته وکړو :

(۱)لومړی داچې ترڅوچې زه ولاړنه سم ترهغه وخته نه راځی ، (۲) داچې هغه به زما شاهدی ورکوی (۳) داچې هغه به دنيا په ګناه اوربنتيا او مساوات سره محکومه وی (۴) داچې په ما باندی ايمان نه راوړنکوته به سزاروکوی (۵) داچې هغه به دربنيتا وولاره بنيی (۶) داچې هغه به دراتلونکي خبرورکوی (۷) داچې هغه به له خپله ځانه هيڅ نه وايي بلکې څه چې الله ﷻ ورته وايي هغه به وايي (۸) داچې هغه به ددواړوجهانوسرداروی (۹) داچې هغه به زما ټولی خبری تاسوته يادوی (۱۰)داچې هغه کارونه چې تاسويي اوس نسی زغملای هغه نبی به راسی او تاسوته به هغه وښيي او کومی خبری چې نه دې پوره سوی هغه به پوره کوی داټولی خبری په رسول الله صلی الله عليه وسلم باندی صادق دی

(۱) دنبی کریم ﷺ راتګ دعیسی علیه السلام په تګ باندی تړلی دی ځکه نبی کریم ﷺ خاتم الا نبیاء دی اودیوه نبی راتګ دبل نبی په تګ باندی هغه وخت موقوفه کیږی چی دویم نبی خاتم الانبیاء وی که داسی نه وی نودهغه په راتلوسره دلومړی نبی تلل دشرط کیدلو هیڅ معنی نسته ځکه کله چی هغه نبی خاتم الانبیاء نه وی نوداول نبی په شتون کې هم هغه نبی راتلای سی لکه چی په تیرسویوانبیاء علیهم السلام کې په بیلا بیلوقوموکې په یوه وخت کې ډیرانبیاء(ع) وو داول نبی تلل ددویم دراتللوهغه وخت شرط کیدای سی چی هغه دویم نبی نوخاتم الانبیاء وی

حاصل دخبری : مسیح علیه السلام په دې جمله کې ښکاره وویل چی هغه فارقلیط اوروح حق به خاتم الانبیاء علیه السلام وی لکه چی الله تعالی فرمایي ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ﴾(۴۰آیت سورة الاحزاب) محمد ﷺ په تاسو کې دنارینه وو څخه دهیچا پلار نه دی مګر دالله ﷻ رسول ﷺ او دپیغمبرانوآخری پیغمبردی

اومسیح علیه السلام آخری نبی نه وو ځکه دنصاری اویهودو علماء له مسیح علیه السلام وروسته هم دیوبنی دراتلوپه انتظاروو اودروح راتلل دعیسی علیه السلام په تللوباندی موقوف نه وو دروح نازلیدل خودمسیح علیه السلام په شتون کې هم کیدی ..

(۲) اورسول الله ﷺ دعیسی علیه السلام شاهدی هم ورکړه لکه چی الله تعالی فرمایي :

﴿وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُم بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا﴾ (۱۵۷) ﴿بَل رَّفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ ۱۵۸آیت سورة النساء)

ژباړه : دوئ نه عیسی علیه السلام وژلی دی اونه یې په دارکړی دی مګردوئ په شک کې واچول سو اوکوموخلکوچی دعیسی علیه السلام په اړه اختلاف کړی دی هغه رښتیاهم په شک کې دی دوئ په خپله ددې یقین نه لری بلکې یواځي دګمان پیروی یې کړی رښتیاهم دوئ عیسی علیه السلام نه دی وژلی بلکې الله ﷻ خپل طرف ته پورته کړی دی اوالله ﷻ غالب اوحاکم ذات دی

(۳) په رښتیااوعدالت سره یې نومولی دی (۴) دمسیح علیه السلام ومنکرینوته یې پوره سزاهم ورکړه له چاسره یې جهادوکړ اوڅوک یې له وطنه وشړل لکه دخیبریهودواودیثرب بنی نضیر اوبنو قیقاع پیښني چی موږدرته بیان کړی دی اوروح نه څوک ملامت کړی دی اونه یې چاته سزاورکړی اودسزامطلب دادی چی هغه فارقلیط به له ښکاره کیدو وروسته په حاکمانه ډول سزاورکولوتوان لری اوسزابه ورکوی اوښکاره خبره ده چی دروح القدس ښکاره کیدل اوپه عاموخلکوباندی حکومت کول یوځای هم نه دې ثابت سوی اونه دحواریینو داتوان وو حوارییین دحکومت په ډول وهیچاته سزانه ده ورکړی بلکې دوعظ اونصیحت به یې خلک پوه کول په دوئ کې دحکومت هیڅ سزانه وه لنډه داچی په هیڅ

طریقه هم روح القدس د فارقلیط مصداق نه سی ګرزیدای
او په لسم آیت کې د سزاداوجه ښودل سوی چې دوئ په ماباندی ایمان نه راوړی دا هم
پردې دلالت کوی چې ددې فارقلیط او مرستندوئ او وکیل او شفیع ښکاره کیدل به
د عیسی ﷺ د منکرینو په مخکې وی په خلاف د روح ځکه د هغه ښکاره کیدل خوستاسو په
نزد په حوارینو باندی سوی دی هغه چې د عیسی ﷺ څخه نه وو منکراو نه حوارینو چاته
سزاورکړی دوئ په خپله ناوسه وو یوه منکرته یې هم سزانه سوه ورکولای (۵) او رسول
الله ﷺ د رښتیا او صدق هغه لاری ښودلی دی چې نه چالیدلی او نه اوریدلی دی دده
شریعت او دین په دې باندی شاهدی ورکوی (۶) او د راتلونکو پیښو په هکله رسول الله ﷺ
د ومره خبرونه ورکړی دی چې د هغو هیڅ شمیرنسته او داسی صحیح خبرونه یې ورکړی
دی چې هوبهو هغه رنګه سوی دی یو تکی هم د هغه خلاف نه دی پیښ سوی او تر قیامته
پوری به د غه شان ښکاره کیږی (۷) نبی کریم ﷺ له خپله ځانه هیڅ خبره نه ده کړی لکه چې
الله تعالی فرمایې ﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَى﴾ (۳)﴿إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَى﴾ ۴ آیت سورة النجم (۸) او له دې
سره سره د ټول جهان سردار پاچاسوی هم دی او د جهان په سرداری سره ودې ته اشاره ده
چې دده نبوت به د ټولی دنیا لپاره وی په یوه قوم پوری به خاص نه وی (۹) او نصاری
د مسیح ﷺ سمه لارښونه هیره کړی هغه هم وریاده کړه چې په هغه کې د الله ﷻ دیووالی
او تثلیث د بطلان دامسئلی یه ښه روښانه کړی او د مسیح ﷺ دوژلو او په دارکولو نفی یې
وکړه او اسمان ته د هغه د پورته کیدو اثبات یې وکې لکه چې الله تعالی فرمایې
﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْاْ إِلَى كَلَمَةٍ سَوَاء بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلاَّ نَعْبُدَ إِلاَّ اللّهَ وَلاَ نُشْرِكَ بِهِ شَيْئاً وَلاَ يَتَّخِذَ بَعْضُنَا
بَعْضاً أَرْبَاباً مِّن دُونِ اللّهِ﴾ (۶۴ آیت سورة آل عمران) ﴿وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُواْ اللّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن
يُشْرِكْ بِاللّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّهُ عَلَيهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ﴾ ۷۲ آیت سورة المائدة)
ژباړه : ته ورته ووایه چې اې دکتاب منونکیوی داسی خبری ته راسی چې
زموږ او ستاسو په مینځ کې منل سوی ده هغه داچې له الله ﷻ پرته به د هیچا عبادت نه کوو
او نه به له هغه سره شریک نیسو او یو بل به له الله ﷻ پرته خدای نه جوړوو . او عیسی بن مر
یم ﷺ و بنی اسرائیلو ته وفرمایل چې اې بنی اسرائیلو یواځې د هغه الله ﷻ بندګی کوی
چې زما او ستاسو رب دی رښتیا هم څوک چې له الله ﷻ سره شرک کوی نو الله تعالی په هغه
باندی جنت حرام کړی دی او د هغه ځای داوسید و جهنم دی او د ظالمانو هیڅ مرستندوئ نسته
(۱۰) رسول الله ﷺ له پیغمبرکیدو وروسته هغه خبری هم ښودلی دی چې د مسیح ﷺ په
وخت کې د بنی اسرائیلو له زغم څخه وتلی وی یعنی د الله ﷻ پیژندنه او د الله ﷻ صفات
او شریعت او په هغه د عمل لاری چاری قیامت ته راپاڅیدل او پر ځمکه غوړیدل د جنت

احوال اوددوزخ احوال په دې اړه نبی کریم ﷺ دومره معلومات خپاره کړه چی ددې معلوماتوهیڅ نوم اونښان نه وو اوکوم کارونه چی پوره سوی نه وو دنبی کریم ﷺ شریعت هغه ټول پوره کړه لکه چی الله تعالی فرمایې (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا)۳آیت سورة المائدة) ژباړه : نن ورځ ماستاسولپاره ستاسودین پوره کې اوپه تاسوباندی مې خپل نعمت پوره کې اوستاسولپاره می دین اسلام غوره کې ..

اوترقیامته یې یوداسی پوره قانون اودستوریعنی شریعت ورکړ چی هغه ددوئ ددین اودنیادروغوالی اوکامیابي ذمه واردی اودهغه دحقیقت اورازونه اوحکمتونه په لیدلو سره ټوله دنیاحیرانه پاتهٔ سوه ترقیامته پوری دېښیدنکوپیښنوحکم له شریعت محمدیه څخه معلومیدای سی دیهودو اونصاری علماء سره هیڅ داسی شریعت نسته چی هغه مخ ته کیږدی اودمحمدی امت دعلماء په څیرفقهاء له هغه قانون فتوی ورکړی اوس له نصاری وو سره دشریعت الهی هیڅ علم نسته چی دهغه په اعتبارسره دوئ فتوی ورکړی له نصاری وو سره دکښت اوکاریګری علوم اوفنون سته مګردحکومت اومشری اوعدل په اړه له دوئ سره هیڅ اسمانی قانون نسته چی دهغه په پلی کولوسره دوئ په دنیاکې په عدل اوانصاف سره حکومت وکوی دغرب له خلکوسره چی کوم قانون دی هغه دروښن فکرانوجوړسوی قانون دی دشریعت اسلامی په څیرله اسمان نازل سوی قانون نه دی اونه له دوئ سره شته (ددوئ نوی دین دیموکراسی اواسلام ته ترووریزم اومسلمان ته ترووریست اوخپلومریانوته روښن فکران وایې لکه اوس ۱۴۳۵هجری قمری کې چی په افغانستان کې ، کرزی ، سیاف ملعون ، ربانی ، پیرسیداحمدګیلانی ، صبغة الله مجددی ،اشرف غنی ، عبدالرحیم وردګ اوداسی نور خبیثان رزیلان نسلونه به پردوئ لعنتونه وایې څکه دوئ غواړی چی دالهی قانون پرځای غربی قانون افغانستان ته راوړی)(دکاتب وینا)

دعیسایانوعلماء وایې چی دازیرئ دروح القدس په اړه دی روح القدس دمیسح ﷺ له ختلو۴۷ ورځي وروسته په حوارییونوباندی نازل سوی دی مګر داخبره په څووجهوباطله دی (۱) څکه دروح نازلیدل دمسیح ﷺ په تګ پوری موقوف نه وو بلکې هغه خوهروخت له مسیح ﷺ سره اوسیدی (۲) دویمه وجه : روح القدس هیڅوک په ربښتیااوعدالت سره نه دی نومولی اونه یې کوم یهودی ته په مسیح ﷺ باندی دایمان نه راوړلوسزاورکړی خورسول الله ﷺ له کافرانواومشرکینوسره جهادوکي اودعیسی ﷺ ونه منونکوته یې سزاورکړه اویهودیانوته یې ښه سزاورکړه له خپلوڅمکویې شړلی دی اودوئ یې ملامت کړی دی څکه خلک ملامت کول اودوئ ته سزاورکول پرته له حکومت اوواکه نه سی کیدای له دی معلومه سوه چی راتلونکي فارقلیط اوراتلونکي مرستندوئ به ددنیا واکمن اوپاچاوی چی ګنهګارانوته سزاورکوی، اودڅورلسم باب په دریرشم درس کې چی کوم ددنیادسردار دراتلویادونه سوی له هغه څخه هم ددنیاواکمن اوحاکم مراددی چی دهغه دحکومت دزوروني اوسزایادونه سوی ده

(۳) دمسیح علیه السلام پرهغه باندی دایمان راوړلوټینګاربه بی معنی سی ځکه حوارییـنو خو مخکې لا په روح القدس باندی ایمان راوړی وودې ویناځه اړتیاوه چی کله هغه راسی نو تاسو ایمان پرراوړی دمسیح علیه السلام په دومره اهتمام او ټینګارسره وینااوپرهغه باندی دا یمان راوړلووصیت کول په خپله داوایې چی هغه راتلونکي فارقلیط به داسی وی چی دهغه انکاربه ترتاسو مخکې نه وی سوی نوکه له فارقلیط څخه روح مرادوی نودهغه لپاره ددومره ټینګاراړتیانه وه ځکه دچاپرزړه چی روح القدس نازلیږی له هغه څخه انکارکول بیخی امکان نه لری دروح القدس راکښته کیدل به یقینی ګڼه کوی لکه څنګه چی دروح القد س په راښکته کیدوسره پیغمبرته دخپل نبوت یقین حاصلیږی دانسان ومخ ته ولاړشئ سره داسی پوره یقین نه حاصلیږی چی قوت خیال هم هغه نه سی دفع کولای په انسان باندی چی کله یوحالت راسی نودهغه څخه انکارکول هیڅ امکان نه لری

(۴) وجه : اوبل داچی دې دې عبارت ورروسته اومخکې عبارت ددې شاهدی ورکوی چی هغه راتلونکي فارقلیط به له عیسی علیه السلام څخه بیل وی لکه چی دشپاړسم آیت دالفظ چی بل مرستندوئ به درکړی ، ښکاره پربیلوالی دلالت کوی چی هغه فارقلیط به په بیل صورت اوشکل کې ښکاره کیږی نوکه له فارقلیط څخه روح القدس واخیستل سی نوهغه خوله عیسی علیه السلام څخه په هیڅ وجه بیل نه دی ځکه دنصاری په عقیده دزوی والی اوروح القدس کې حقیقی یووالی دی اوروح القدس چی په حوارییـنوباندی ښکاره کیږی هغه به په کوم بیل صورت کې نه وی ښکاره سوی لکه څنګه چی یوسړی باندی پیریان واکمن سی نودپیریانوخبری هغه وی کومی چی دهغه سړی له خولی څخه راوزی په بیل صورت کې نه ښکاره کیږی

(۵) وجه : اوبل داچی په دې زیری کې داهم ویل سوی چی ماچی تاسوته څه ویلی دی هغه به درته یادوی اوسره له دې چی په هیڅ کتاب کې دانه دې ویل سوی چی حوار یینو د عیسی علیه السلام لارښوونی هیری کړی وی اوروح القدس دوئ ته هغه لارښوونی وریادی کړی اوروح القدس په بیل صورت کې ودوئ ته ښکاره سو

(٦) وجه : په دی زیری کې داهم ویل سوی دی چی هغه به زماشاهدی ورکوی نوداصفت یوازې په نبی کریم ﷺ باندی صادق کیدای سی ځکه نبی کریم ﷺ راغلی دمشرکینو او یهودوپه مخ کې یې دمسیح علیه السلام شاهدی ورکړه اودهغه خلکوپه مخ کی یې شاهدی ور کړه چی له مسیح علیه السلام څخه منکروو یاناخبره وو نبی کریم ﷺ دمسیح علیه السلام درسالت اعلان وکی په خلاف دروح القدس ځکه روح القدس چی تاسوو ایاست پرحوارییـنوباندی نازل سوی دی حوارییـنوخومسیح علیه السلام رسول منی اوپرهغه یې ایمان راوړی ددوئ په مینځ کې دشاهدی ورکولوڅه اړتیاوه شاهدی خوبایددمنکرپه مخ کې ورکول سی نه دمنونکوپه.

مخ کې نومعلومه سوه چې له فارقلیط څخه روح القدس نه دی مرادځکه روح القدس دمنکرینوپه مخ کې شاهدی نه ده ورکړی بلکې رسول الله ﷺ دیهودو اومشرکینوپه مخ کې چې دعیسی علیه السلام دښمنان اونه منونکي وودعیسی علیه السلام دنبوت اورسالت شاهدی ورکړه اودعیسی علیه السلام دوژل کیدو اوپه دارکیدودعوی یې ردکړه اودعیسی علیه السلام اسمان ته ختل یې ثابت کړه (۷) وجه : اوبل داچې مسیح علیه السلام ددې فارقلیط په هکله داسی فرمایلی دی چې په ماکې دهغه هیڅ شئ نسته : نوداجمله یوائې په نبی کریم ﷺ باندی صادقیږی چې په ماکې دهغه هیڅ شئ نسته ځکه روح القدس اومسیح علیه السلام خوسره یودی . (۸) وجه : اوبل داچې داهم دفکروړده چې دې روح کوم راتلونکي خبرونه ښودلی دی چې په هغه سره داروح ددې زیری مصداق وی (۹) وجه : اوبل داچې ددې زیری مخکې اووروسته کلام پردې دلالت کوی چې راتلونکي دویم فارقلیط اودویم مرستندوئ به په بشری جامه اوانسانی شکل کې ښکاره کیږی اودعیسی علیه السلام په شان به په انسانی جامه کې دحق بلنه کوی اودخلکودتسلی لپاره به راځی نودفارقلیط مصداق روح القدس ګرزول کوم چې په انسانانوباندی دپیریانوپه څیرنازل سوی وی اودننه پکې ننوزی بیخی غلط اوبی معنی دی (۱۰) وجه : اوبل دعیسی علیه السلام اسمان ته له پورته کیدو وروسته ټول نصاری دفارقلیط دراتلوپه انتظاروو اودابه یې ویل چې یولوی پیغمبرراتلونکي دی لکه چې منتس عیسائی په دویمه عیسوی پیړۍ کې دادعوه وکړه چې زه هغه فارقلیط یم دکوم چې مسیح علیه السلام خبرورکړی دی ډیروخلکوپرده ایمان راوړی چې دهغه پوره یادونه ولیم میورمسیحی دخپل تاریخ په دریم باب کې لیکلی ده اوداکتاب په کال ۱۸۴۸ کې چاپ سوی دی له دې معلومه سوه چې دیهودو اونصاری علماء دایقین وو چې له فارقلیط څخه انسان مراددی نه روح القدس ،،، اودلب التواریخ جوړونکي چې یوعیسایی عالم دی لیکی چې ترمحمدرسول الله ﷺ مخکې یهود اونصاری دیونبی دراتلوپه انتظاروو ځکه دحبشه پاچانجاشی دجعفرطیار رضی الله عنه څخه دنبی کریم ﷺ دحال پوښتنه وکړه اوسمدستی یې ایمان راوړی اووې فرمایل چې رښتیاهم داهغه نبی دی دکوم چې مسیح علیه السلام په انجیل کې خبرورکړی دی او نجاشی دانجیل له عالم کیدوسره سره پاچاهم وو دته هیڅ رنګه ویره اوخطره نه وه اودقبطیانوپاچامقوقس درسول الله ﷺ لیک ولوستی په ځواب کې یې ولیکل (سلام علیک امابعد قد قرأت کتابک وفهمت ماذکرت فیه وماتدعواالیه وقد علمت ان نبیاقد بقی وقد کنت اظن انه یخرج بالشام وقد اکرمت رسولک) ژباړه : سلام دی وی پرتاباندی وروسته ماستالیک ولوستی اوتاچې څه په کښی یادکړی دی اوڅه ته چې ته بلنه ورکوی هغه می وپیژندل ماته ښه معلومه وه چې یونبی تراوسه پاته دی زماګمان داوو چې هغه نبی به په شام کې ښکاره کیږی اوماستادقاصدډیر درناوی وکي ..

مقوقس که څه هم اسلام نه راوړی مګر دا اقرارېې وکړي چې یو راتلونکي نبی پاته دی . .
او جارود بن علاء چې په قوم کښې ډیر لوئ عالم وو کله چې له خپلو خلکو سره د رسول الله ﷺ په خذمت کښې حاضر سو نو سمدستی په اسلام مشرف سو او دا سې یې وفرمایل :

(والله لقد جئت بالحق ونطقت بالصدق لقد وجدت وصفک فی الانجیل وبشربک ابن البتول فطول التحیة لک والشکر لمن اکرمک لا اثر بعد عین ولا شک بعد یقین ابسط یدک اشهد ان لا اله الا الله وانک محمدٌ رسول الله ﷺ)

ژباړه : قسم په الله ﷻ تا حق راوړی دی او تا رښتیا ویلی دی رښتیا هم ما ستا صفت په انجیل کښې لیدلی دی او مسیح بن مریم ﷺ ستا زیری ورکړی دی ستا لپاره اوږده تحیه ده الی کوم او شاکردی هغه څوک چې ستا درناوی وکړی له لیدلو وروسته د نښې او له یقین وروسته د شک هیڅ اړتیا نسته خپل لاس را اوږاندی کړه زه شاهدی ورکوم چې له الله ﷻ پرته بل څوک د بندګۍ لائق نسته او رښتیا هم ته محمد ﷺ د الله ﷻ رسول یې)
او دغه رنګه د روم پاچا هرقل او د تورات او انجیل لویو عالمانو د نبی کریم ﷺ د نبوت او رسالت اقرار کړی دی نو له دې ثابته سوه چې د رسول الله ﷺ زیری او د هغه مبارک نوم په انجیل کښې لیکلی سوی وو چې د هغه په لیدلو سره خلکو په رسو ل الله ﷺ باندی ایمان راوړی دی او د نبی کریم ﷺ تر راتلو مخکښې دده په انتظار وو چاته چې الله ﷻ توفیق ورکی او د دنیا ګټی هغه را ونه ګرزوی هغه له دې دولت څخه ګټه واخیسته

﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ۲۱ آیت سورة الحدید) أ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَـٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللّٰهُ) ۴۳ آیت سورة الاعراف)

(۱۱) وجه : د شپاړسم آیت دا جمله چې د تل لپاره به له تاسو سره وی . د دې مطلب دا نه دی چې هغه فارقلیط به په خپله ستاسو سره او سیږی ځکه فارقلیط په معنی د روح چې د هغه نصاری قائل دی هغه تل له دوئ سره نه دی پاته سوی بلکښې مرادیې دا دی چې د هغه شریعت او دین به د تل لپاره پاته وی او ترده وروسته به بل کوم دین نه راځی چې هغه دده د دین لپاره ناسخ سی (۱۲) وجه : د څورلسم باب د دوولسم آیت دا جمله یعنی د رښتیا روح چې هغه د نیا نه سی لاس ته راوړی ځکه چې نه به یې هغه لیدلی او نه پیژنی آه د دې مطلب دا دی چې دنیا به د هغه مرتبه نه پیژنی هغه به د ټولو کائناتو تر ټولو غوره او لوی بنده وی

د نصاری څو پوښتنی او زمور ځوابونه !

لومړی سوال : د روح القدس څخه اقنوم ثالث مراد دی نو ځکه روح القدس او روح الحق څخه رسول الله ﷺ مراد کول څنګه صحیح کیدا ی سی ؟

ځواب : په تیرسوی وخت او په اوسنی وخت کښې د روح لفظ په اقنوم ثالث پوری خاصول نه دی ثابت سوی بلکښې ښه او بد او لار ښوونکی او ګمراه کونکي په معنا کانو سره کارول کیږی لکه چې د یو حنا د اول خط په څلورم باب کښې راغلی دی : (۱) اې عزیزانو د هریوه

روح يقين مه کوی بلکې روح باندی ازموينه کوی چې هغه دالله ﷻ له لوری دی او که نه
(۲) دالله ﷻ روح تاسو داسی پيژندلای سی چې کوم روح اقرارو کړی چې يسوع مسيح ؑ مجسم راغلی دی هغه دالله ﷻ له لوری څخه دی
(۳) او کوم روح چې ديسوع اقرار نه کوی هغه دالله ﷻ له لوری څخه نه دی
او په شپږم آيت کې راغلی دی :
(۶) په دې سره موږ د حق روح او د بيلاری روح پيژنو آه
په دې ځای کې له روح څخه رښتينی نصيحت کونکي او بيلارې کونکی واعظ مراد دی ، اقنوم ثالث دهيچا په نزد نه دی مراد
دويم سوال :په دې زيری کې ويناحوارينوته ده ځکه د روح نازليدل او ښکاره کيدل د حوارينو په ژوند کې په کار ده او رسول الله ﷺ خو تر حوارينو په سلګونو کلونو روسته راغلی دی ؟
ځواب : حوارينوته ويناځکه سوی چې په هغه وخت کې هم دوئ ژوندی او حاضر وو او دوئ مقصود په وينا سره نه دی بلکې ونوروته د خبر په رسيدو دی لکه چې دانجيل په باب ۲۶ آيت ۶۴ کې راغلی دی : زه تاسو ته داوايم چې تردی وروسته به تاسو ابن آدم داسمان په وريځو کې راتلونکي ووينی آه
اوس دهغه مخاطبينو دمرګ ۱۹۰۰ نولس سوه کاله کيږی او له مخاطبينو څخه هيچا هم دعيسی ؑ له اسمان راتګ و نه وليدی ،، نو لکه څنګه چې مقصود په وينا دلته هغه خلک دی چې دعيسی ؑ له اسمانه د راښکته کيدو په وخت کې ژوندی وی دغه رنګه په دې زيری کی د وينا مقصود دهغه خلک دی چې د روح حق او فارقليط د ښکاره کيدو په وخت کې ژوندی او موجود وی
دريم سوال : دانجيل يوحنا د څورلسم باب په دريرشم آيت کې د سردار لفظ راغلی دی : يو شمير ناپوهان او ډير ګمرهان او متعصبين نصاری خاندی او وايې چې له سردار څخه په دې ځای کې شيطان مراد دی ؟
ځواب : له سردار څخه شيطان اخيستل سراسر ناپوهی او يواځی تعصب او کين دی ځکه ددنيا سردار ياد ول او شيطان ځنی اخيستل نه له کوم لغت ثابت دی او نه له کوم عرف او رواج ثابت دی او بل دا چې له مخکې تيرسويو آياتو او راتلونکو آياتو څخه خلاف معنی ده ځکه له سره ترپايه د روح حق يعنی فارقليط او د هغه د صفاتو يادونه سوی ده ، په کوم وخت کې چې دا فارقليط راښکاره سی پر هغه باندی د ايمان راوړلو ټينګار سوی دی او بيا دايمان راوړلو علت په دې الفاظو ياد سوی دی (ځکه ددنيا سردار راځی) داهغه وخت صحی کيدای سی چې ددنيا له سردار څخه سيد العالمين دانبياء عليهم السلام

سرداروا خیستل سی که داسی نه وی معاذالله که په دې ځای کې له سردار څخه شیطان واخیستل سی نو د شیطان راتګ دیادوسوو کارو علت څنګه کیدای سی له دې معلومه سوه چې ددنیاله سردار څخه هغه فارقلیط اوروح حق مراددی چې دهغه په لاسوبه وګنهګاراومجرم ته سخته سزاورکول کیږي ،، اودانجیل شپاړسم باب یوولسم درس کې راغلی دی : چې ددنیاسردار مجرم ګرزول سوی دی داربنتیاهم غلط اوله ځانه جوړسوی توری دی اوله شکه خلاص ستاسولاس وهنه ده چې له مخکې اوراتلونکي سره هیڅ تړاونه لري له یوی خوادفارقلیط دغوره صفاتوبیان دی اوبلی خواته تاسوله سردار څخه شیطان مرادوی دا څنګه کیدای سی اوبل داچې دنصاری علماء په نزدکله له دې څخه روح القدس مرادوی آیادابنکاره ناپوهي اودشیطان چل اووسوسه نه دی چې ستاسوعلماء روح القدس ځنی اخلی اوتاسوشیطان ځنی اخلی

دویم داچې دمسیح علیه السلام داویناچې هغه ددنیاسردار راتلونکي دی ددې خبری ښکاره دلیل دی چې هغه سردار تراوسه پوری دنیاته نه دی راغلی اوشیطان خودیهودو اونصاری اومسلمانانودټولوپه اتفاق سره دمخلوق دپیداکیدوپه پیل کې پیداسوی دی اوله خلکوسره په دنیاکې شته اوپه خلکوکې ګډوډسوی دی ، هغه شیطان چیری تللی وو چې دهغه په اړه تاسوداوایاست چې هغه به اوس راځي آیاهغه مخکې لانه وو موجود ،، افسوزپرداسی لارورکو.

دریم داچې دسردار اطلاق دانجیل متی په دویم باب شپږم آیت کې په مسیح بن مریم علیه السلام باندی سوی دی ، دانجیل عبارت دادی : اې بیت لحم دیهودا سیمی ته دیهودا په حاکمانوکې به چیری چې ترټولوکوچنی ځمکه ده تاڅخه به یوسردار راوزی چې زمادامت اسرائیلی سرداری به کوی . په دې عبارت کې له سردار څخه عیسی علیه السلام مراددی لکه چې له اووم آیت څخه تردوولسم آیت پوری له لوستلو څخه ښه څرګندیږي بلکې په اسمانی کتابوکې دسردار اوحاکم اطلاق پرالله جل جلاله باندی هم راغلی دی له دې معلومه سوه چې له سردار څخه شیطان اخیستل بیخی ناپوهي کم عقلی اوبیخی لویه غلطی ده .

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۲۲ زیری دانجیل متی په باب دیارلسم اوآیت یودیرشم کی !

میسح بن مریم علیه السلام یوبل مثال ددوئ په مخکې وړاندی کی اووې ویل چې داسمان باچهی
۳۱ : دړدن ددانی په څیردی چې هغه یویو سړی واخلی اوپه خپل پټی کی یې کرلی وی
۳۲ : هغه دټولوتخمونوڅخه کوچنی وی مګر کله چې غټ سی نوترټولوشنوشیانوبه غټ وی اوداسی ونه به ځینی جوړیږي چې دهواء مرغی به راځي اودهغه ونی پرښاخلوبه دیره کیږي ، انتهی .

داسمان له باچهی څخه شریعت اسلامی مراددی چی په پیل کې دوړی دانی سره برابرو و مکر په څو ورځوکې دومره لوی سو چی له مشرق ترمغرب اوله شمال ترجنوب پوری ور سیدی او دقرآن کریم په دې آیت شریف کې ودې زیری ته اشاره سوی ده وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ (۲۹ آیت سورة الفتح)
ژباړه : اوددوئ صفت په انجیل کې یادسوی دی چی داسی به وی لکه فصل چی خپل تخمونه له ځمکی راوباسی نوهغه غټې سی اوهغه پنډسی اوپه خپل ټانټه باندی سیده ودرسیږی اودهری ورځې په غټ والی سره بزګرخوشاله کوی الله ﷻ مسلمانانوته داسی پرمختګ ورکې ددی لپاره چی کافران په دې سره غصه کړی .
اوکیدای سی چی په دې مناسبت سره وکلمی طیبی ته له پاکی ونی سره تشبیه ورکړل سوی وی لکه چی الله تعالی فرمایی :
﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ﴾(۲۴) ﴿تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾(۲۵ آیت سورة ابراهیم)
ژباړه : اې نبی ﷺ آیاتانه دی لیدلی چی الله ﷻ یومثال بیان کړی دی چی پاکه کلمه په مثال دپاکی ونی د ی چی دهغې ریښې ټینګی وی اوښاخونه یې په اسمان کې دی هروخت خپله میوه دالله ﷻ په حکم سره ورکوی الله تعالی دخلکولپاره مثالونه بیانوی ددې لپاره چی نصیحت قبول کړی ،،

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۲۲ زیری دانجیل متی شلم باب لومړی آیت !

داسمان باچهی دهغه کوردمالک په څیردی چی سهاروختی ووزی ددې لپاره چی خپل دانګوروپه باغ کې مزدوران وګوماری اوهغه مالک له مزدورانوسره یودینار هره ورځ وټاکی دوئ باغ ته ولیږی بیاهغه مالک لمرختلوته نژدی بیاووتې اونورمزدوران په بازار کې ولیدل چی بیکاره ولاړدی ده هغوئ ته ویل تاسوهم باغ ته ولاړسی څه چی مناسب وی هغومره مزدورې به درکوم نوهغه مزدوران هم ولاړل بیاهغه غرمی ته نژدی ووتی هغه شان یې وکړل اوکله چی دورځې یوساعت پاته سو بیاووتی اونورخلک یې ولاړولیدل هغوئ ته یې هم وویل تاسولی دلته ټول ورځ بیکاره ولاړیاست دوئ وویل ځکه چاموږ په مزدورې نه یوبیولی ده دوئ ته وویل تاسوهم باغ ته ولاړسی کله چی مانبام سو نودباغ مالک خپلوخادمانوته وویل چی دباغ مزدوران راوغواړی کله چی دوئ راغله وټولوته یې یویودینامزدورې ورکړه هغه مزدوران چی ټوله ورځ یې کارکړی وو هغوئ ته یې هم یودینار ورکړ دوئ دکورمالک ته شکایت وکی چی دااخری مزدورانوخویوساعت کارکړی اوتاهغوئ له موږسره برابرکړه اوسره له دې موږټوله ورځ کارکړی دی اوتکلیف موتیرکړی دی؟ دباغ مالک ځواب ورکی په دوئ کې یوه ته وویل ماستاسوسره بی انصافی نه ده کړی آیاتاسوله ماسره یودینامزدورې نه وه ټاکلی دڅه چی ماژمنه کړی وه

هغه مې درکړه هغه واخله او نور نو زما خپله خوښه دی چې څومره تا ته درکوم هغه آخری مزدور ته هم هغومره ورکوم آیا ما ته نه دی روا چې خپل مال چې څنګه غواړم هغه رنګه یې ورکړم او ته له دې کبله چې زه له چاسره نیکی کوم په بدنظر ګوری دغه رنګه به آخر اول کیږی او اول به آخر کیږی . انتهی .

دکورله مالک څخه رب العزت مراددی اود انګورله باغ څخه دین الهی مراددی اوله مزدورانو څخه امتونه مراددی او دمزدورانو هغه ډله چې ترټولو په پای کې راغلی او یو ساعت یې کار کړی دی هغه د رسول اللهﷺ امت دی چې ترټولو آخری دی او ترټولو اول سو لکه چې په صحیح بخاری کې دې زیری په تائید راغلی دی :

(عن ابن شهاب عن سالم بن عبدالله عن ابیه انه اخبره انه سمع رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول انمابقائکم فیماسلف قبلکم من الامم کمابین صلوة العصرالی غروب الشمس اوتی اهل التوراة التوراة فعملوحتی اذاانتصف النهار عجزو فاعطوا قیراطاً قیراطاً ثم اوتی اهل الانجیل فعملوا الی صلوة العصرثم عجزوا فاعطوقیراطا قیراطا ثم اوتینا القرآن فعملناالی غروب الشمس فاعطیناقیراطین قراطین فقال اهل الکتابیین یاربنا اعطیت هؤلاء قیراطین واعطیتنا قیراطا قیراطا ونحن اکثرعملاقال الله عزوجل هل ظلمتکم من اجرکم من شئ قالوا لا قال فهو فضلی اؤتیه من آشاء (صحیح بخاری باب المواقیت جلد۱/ص/۷۹)

ژباړه : ابن شهاب له سالم څخه او سالم له عبد الله ابن عمرؓ څخه روایت کړی وایې چې عبدالله ابن عمرؓ وایې چې ما له رسول اللهﷺ څخه اوریدلی دی چې وې فرمایل چې ستاسو په دنیاکې اوسیدنه د تیرو امتو په نسبت داسی دی لکه له مازیګره ترلمرلویدو پوری تورات منونکو ته یې تورات ورکړ هغوئ کار پیل کړ کله چې نیمه ورځ سوه نوستړی سو کار یې پوره نه کی یو قیراط یې ورته ورکی بیا انجیل والاوو ته انجیل ورکړل سو د مازیګرترلمانځه پوری یې کار وکي بیا ستړی سو دوئ ته یې هم یو قیراط ورکی بیا موږ ته قرآن کریم راکړل سو موږ ترلمرلویدو پوری کار وکی موږ ته دوه دوه قیراط راکړل سو نو تورات او انجیل منونکوویل چې اې رب ﷻ تا دوئ ته دوه دوه قیراط ورکړل او موږ ته دې یو یو او سره له دې چې موږ کال زیات کړی دی اللهﷻ ورته وفرمایل چې آیا ما ستاسو سره په مزدوری کې څه کمی کړی دی دوئ وویل نه نو بیا رب العزت وفرمایل دا زما مهربانی دی چا ته چې وغواړم ورکوم یې ..

او دانجیل شپاړسم آیت داجمله چې دغه رنګه اخر اول او اول آخر سو بیعینه دصحیح بخاری ددې حدیث برابر دی چې ابو هریرةؓ روایت کړی دی

(حدثنا ابو هریرة ؓ عن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال نحن الاخرون السابقون (بخاری جلد۲/ص/ ۱۰۲۲)

رسول اللهﷺ وفرمایل موږ په پای کې یو او مخکې یو ، یعنی دوخت په لحاظ سره موږ ترټولو وروسته په آخرکې یو مګر وجنت ته په داخلیدو کې د اللهﷻ په فضل سره ترټولو مخکی یو ..

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۲۴ ، او ۲۵ زیری په انجیل برناباس کې !

نقل القسيس سيل فی مقدمة ترجمة للقرآن العظيم من انجيل برناباس وطبعت سنه ١٨٥٣ميلادی وانتشرت ثم طبعوا الكتاب مرة ثانية فاخرجوها وحذفوها وهی مانصها اعلم يابرناباان الذنب وان كان صغيراً يجزی الله عليه لا انّ الله تعالی غيرراضی عن الذنب ولما اجتبنی امتی وتلاميذی لاجل الدنيا سخط الله لاجل هذا الامر واراد باقتضاء عدله ان يجزيهم فی هذا العالم علی هذه العقيدة الغير اللائقة ليحصل لهم النجاة من عذاب جهنم ولايكون لهم اذية هناک وانی وان كنت بريئاً لكن بعض الناس لما قالوا فی حق انه الله وابن الله كره الله هذا القول واقتضت مشيئته بان لاتضحک الشياطين يو م القيامة علی ولايستهزؤن بی فاستحسن بمقتضی لطفه ورحمته ان يكون الضحک والاستهزاء فی الدنيا بسبب يهوداه ويظن كل شخص انی صلبت لكن هذا الاهانة والاستهزاء يبقيان الی ان يجيئ محمد رسول الله فاذا اتی الدنيا ينبه كل مؤمن علی هذا الغلط وترفع هذه الشبهة من قلوب الناس انتهت ترجمة بحروفها قال فی اظهار الحق فان اعترضوا ان هذا الانجيل رد مجالس علمائهم فلقول لااعتبار لردهم وهذا من الاناجيل القديمة ويوجد ذكره فی كتب القرن الثانی والثالث فعلی هذا قبل ظهور نبينا صلی الله عليه وسلم بمأتی سنة ولايقدر احدان يخبر بمثل هذا الامر من غير الهام كمالايخفی علی ذوالافهام

ژباړه : سیل پادری دقرآن کریم ژباړه کړی دقرآن عظیم دژباړی دمقدمه په پیل کښي یې دبرناباس له انجیل څخه نقل کړی دی داانجیل په کال ۱۸۵۴میلادی کې چاپ سومګر په دویم چاپ کې دازیری څنې حذف سوی دی اوهغه زیریٔ چی سیل پادری له انجیل برناباس څخه نقل کړی دی دادی : اې برنابا ګناه که څه هم کوچنۍ وی الله ﷻ دهغه سزاورکوی ځکه الله تعالی په ګناه باندی نه دی راضی زماامت اوزماشاګردانو چی کله ددنیالپاره ګناه وکړه نوالله تعالی ناراضه سو اودعدل اوانصاف په تقاضایې دا اراده وکړه چی دویٔ ته په دې دنیاکې په دې نامناسبه عقیده سره سزاورکړی ددې لپاره چی دجهنم له عذاب خلاصون پیداکي اوهلته دویٔ ته څه تکلیف نه وی زه که څه هم له دې فاسدی عقیدی بیزاره یم مګر لکه څنګه چی یوشمیرخلکو ماته دالله اوابن الله ویلی دی نودالله تعالی داونیاناخوښه سوه اودهغه خوښي وغښتل چی دقیامت په ورځ شیطانان ماپوری ونه خاندی اونه په ماپسی ټوکی وکړی نوالله تعالی په خپل مهربانی سره داوکړل چی دیهوداپه وجه داخنداپه دنیاکې وی اوخلک داګمان کوی چی زه په دارسوی یم مګرداسپکوالی اوټوکی به یواځي دمحمدرسول الله صلی الله علیه وسلم تر راتلوپوری پاته وی اوکله چی هغه دنیاته راسی نوهرمؤمن به په دې غلطی خبرکړی اوداشک به دخلکوله زړوپورته کیږی (دالفاظوترجمه ختمه سوه) په اظهار الحق کې راغلی دی چی که دویٔ ووایې چی داانجیل خودنصاری علماء ردی کړی دی نه یې منی نوموږورته وایوچی ددویٔ د نه منلو هیڅ اعتبارنسه ځکه داانجیل په پخوانوانجیلونوکې دی ددې

یادونه ددویمی اودریمی عیسوی پیړی په کتابوکې سته نوداانجیل دنبی کریم ﷺ درابنکاره کیدوڅخه دوه سوه ۲۰۰ کاله مخکې لیکل سوی دی اودداسی لوئ خبرورکول پرته له الهام دهوښیارانوپه نزد امکان نه لری

دنبی کریم ﷺ دراتلو ۲۶ زیری له انجیل برناباس داشعیاعلیه السلام له صیحفی څخه

قال والبشارة الثانية قال الفاضل الحيدرعلى القرشي فى كتابه المسمى خلاصة سيف المسلمين الذى هوفى لسان الاردو اي الهندى فى صحيفة الثالثة والستين ان القسيس اوسكاف الارمنى ترجم كتاب اشعياعليه السلام باللسان الارمنى فى سنه ۱٦٦٦ ء ميلادى الف وست مأة وست وستين وطبعت سنه ۱۷۳۳ وفيه فى الباب الثانى والاربعين هذالفقرة ونصها وسبحوالله تسبيحاجديدا واثرسلطنته على اظهراسمه احمد انتهت : وهذه الترجمة موجودة عندالارامن فانظروا فيها انتهى كلامه كذافى الجواب الفسيح لمالفقه عبدالمسيح جلد۱/ص/۹۷) دازیرئ فاضل حیدر علی قرشي په خپل کتاب خلاصة سیف المسلمین چی په اردوژبه کې دی راوړی دی وایې چی اسکان ارمنی پادری دیسعیاعلیه السلام دصحیفی ژباړه په ارمنی ژبه کې په کال ۱۶۶۶کې وکړه چی په کال ۱۷۳۳میلادی کې چاپ سوی دی په هغه صحیفه کې دیسعیاعلیه السلام دوه څلویښتم باب کې داجمله موجوده دی : دالله تسبیح پاکې بیانوی اودهغه راتلونکي پیغمبردپاچهی نښه به دهغه په شاباندی وی (یعنی مهرنبوت) اودهغه نوم به احمدوی ، انتهی ، اوداترجمه دارمنیانوسره اوس هم شته په هغه کې دې وکتل سی انتهی کلامه الجواب الفسیح جلد۱ /ص /۹۷)

انباء الغیب یعنی دراتلونکوپیښوپه هکلهدقرآن کریم اوحدیث خبرورکول (۱)

قال الله تبارک وتعالی ﴿تِلْكَ مِنْ اَنبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنتَ تَعْلَمُهَا اَنتَ وَلاَ قَوْمُكَ مِن قَبْلِ هَـذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ﴾۴۹آیت سورة هود) ژباړه : دادنوح علیه السلام قصه ستاپه اړه دغیب له خبروڅخه دی چی دوحی له لاری ته موږخبرکړی اودوحی نازلیدوڅخه مخکې نه ته په دې قصه پوهیدلی اونه ستاقوم په خبروو یوائي دوحی له لاری ته خبرسوی نوته دنوح علیه السلام په څیردکافرانوپه مقابله کې صبرکوه ربنتیاهم ښه انجام دالله ﷻ څخه دویردونکودی

لکه څنګه چی دنوح علیه السلام دقوم کافرانوتریوڅه وخته سرغړونه وکړه اوراپورته سو خوپه پای کې غرق سو نوح علیه السلام اودهغه ملګری بریالی سو یوشمیردنبوت اورسالت له دلائلو څخه دقرآن اوحدیث وړاندوینی دی چی ترپیښیدومخکې دراتلونکوکاروخبرورکړل سوی دی او په هغو کې دعقل اوقیاس اواټکل اووهم اوګمان یوه زره امکان هم نسته اووروسته بیاهغه کارونه دهغه خبرسره سم پیښ سوی دی اوښکاره سوی دی مثلاً دنبی کریم ﷺ خبردبدرپه جنګ کې دجنګ ترپیل کیدومخکې داخبری چی داد فلانی دمرګ ځای دی اوداد فلانی دمرګ ځای دی فلانی کافربه پردی ځای وژل کیږی

(۱) زرقانی جلد ۷ /ص /۲۰۴)

د ډیرو کافرانو د مرګ ځایونه نبی کریم ﷺ صحابه کرام ﷺ ته وښودل او د هریوه د وژلو ځای به یې په نښه کوی او په دویمه ورځ چی کله جنګ وسو نو هم هغه شان وو او ټولو صحابه کرام ﷺ په خپلو سترګو ولیدل چی هرسړی پرخپل نښه سوی ځای باندی وژل سوی پروت دی او نبی کریم ﷺ دیمن او شام او عراق د فتح خبرورکړی وو په کوم ترتیب سره چی نبی کریم ﷺ خبرورکړی وو په هغه ترتیب سره یادسوی ځایونه فتح سوی دی په دې سره د خلکو د نبی کریم ﷺ د رښتینی کید و یقین ښه پوخ سو او د رښتینی علامه او نښه هم ربښتیاوی او کله چی له ډیروازموینو څخه داثابته سوه چی نبی کریم ﷺ چی د غیب کوم خبرورکړی وو هغه هو بهو د هغه خبر مطابق پیښ سو نو د نبی کریم ﷺ په صدق او رښتیا منلو باندی مجبوره سو او پوه سو چی نور خبرونه به هم همداسی صحیح وی ځکه دیوه غوره بنده له ژبی څخه د داسی خبری اووړاندوینی ښکاره کیدل چی له هغه څخه انسانی علم او انسانی عقل عاجزه وی د دې ښکاره دلیل دی چی د نبی کریم ﷺ له الله ﷻ علام الغیوب سره خاص اړیکی شته ځکه پرته د الله ﷻ علام الغیوب له خبرورکولو هیڅ انسان داسی وړاندوینه نه سی کولای یو سړی پرته له څه علامی او پرته له څه اټکل او تخمین داسی خبرورکول چی فلانی سړی په فلانی وخت کې وژل کیږی او بیا هغه هم هغسی ووژل سی دا پرته د الله ﷻ له وحی او غیبی خبر څخه هیڅ امکان نه لری او محال دی نو ځکه په داسی صادق او رښتینی باندی ایمان راوړل لازم دی داسی مثال لری لکه یو باچا چی خپل خاص وزیر په پټو رازو خبرکړی او کله چی هغه وزیر او سفیر په یو وخت کې د اړتیا او مصلحت په بناء باندی خلک په هغه رازو باندی د تنبیه او زورونی په ډول خبرکړی نو هوښیاران خلک سمدستی پوهیږی چی داسړئ خو د باچا ځانګړي دوست دی باید دده خبره ومنل سی ځکه دئ د باچا په رازو خبر دی د باچا هم همداسی خوښه دی .

د غه رنګه الله ﷻ علام الغیوب کله کله خپلو رسولانو ته د وحی په ذریعه د یو شمیر غیبی کارو خبرورکوی د دې لپاره چی خلک پوه سی چی د دې سړی له عالم الغیب سره خاص تعلق دی او داسړی د الله ﷻ علام الغیوب غوره او خاص بنده دی الله تعالی په خاصو کارو باندی خبرکړی دی ځکه پیغمبرانو چی د کوموراتلونکو کارو خبرورکړی هغه د عقل او تجربی او اټکل څخه ډیر لوړی دی د هغه په اوریدو سره خلک یقین کوی چی دا خبری یوازی د علام الغیوب په ښوونه سره کیدای سی له همدې کبله به منافقین ډیر ویریدل چی زموږ د زړه راز ښکاره نه سی او موږ رسوا نه سو لکه چی الله تعالی فرمایي ﴿یَحۡذَرُ الۡمُنَافِقُونَ اَن تُنَزَّلَ عَلَیۡهِمۡ سُوۡرَةٌ تُنَبِّئُهُمۡ بِمَا فِیۡ قُلُوۡبِهِمۡ﴾(۶۱ آیت سورة التوبه) منافقین به ډیر ویریدل چی هسی نه چی یو سورة نازل سی او زموږ د زړه په رازو خلک خبرسی ..

د عامو خلکو د فطرت غوښتنه دادی چی څوک د دوئ لار ښود سی او د وئ ته سمه او حقه لار وښیي او عام خلک سمه لار او حق خبره په هغه وخت کې منلای سی چی کله د هدایت

کونکي اودحق دبلونکي ربنتينوالى دوئ ته ښکاره سي ځکه الله تعالى دانبياء عليهم السلام دصداقت اوربنتينوالى دښکاره کولودپاره دوحى اوالهام په ذريعه دوئ دغيب له خبروڅخه خبرورکوى ددې لپاره چى ددې خبرپه ښکاره کولوسره دوئ ته دانبياء عليهم السلام صداقت اوربنتينوالى ښکاره سى داسى حالات اوپيښي چى هغه دوهم اوګمان اوتجربه څخه ډيرى ليرى وى له پيښيدواوښکاره کيدوڅخه مخکې دهغه خبرورکول پرته له غيبى مرستى هيڅ امکان نه لرى ..

دنبى کريم ﷺ دپيش ګوئى ياوړاندوينوبيلوالى له نوروانبياء عليهم السلام څخه !

تيرسويوپيغمبرانو عليهم السلام هم وړاندوينى کړى دى مګر دمحمدرسول الله صلى الله عليه وسلم وړاندوينى ددوئ تروړاندوينوډير لوړى دى ځکه دبنى اسرائيلودانبياء (ع) وړاندوينى به کوتاه اوپټى وى د اشاره اوکنايې په درجه کې به وى تأويل ته به اړتياوه خودرسول الله ﷺ وړاندوينى ښکاره روښانه اودتأويل اوشک څخه ډيرى لير دى مثلادروميانوبرياليتوب اودخلافت راشده خبر اوديمن فتح اودعراق فتح اودقيصراوکسرى په حکومتونوباندى دقبضى ټولى وړاندوينى ښکاره اوروښانه دى چى په دوئ کې هيڅ دتأويل ځاى نسته اوپرته له دې داداسى مهم خبرونه وو چى ددې خبروپه اوريدوسره ديناحيرانه پاته سوه اورسول الله ﷺ چى دراتلونکوفتنوپه اړه خبرورکړى دى داسى مثال لرى لکه رسول الله ﷺ چى په خپلوسترګوورته کتل ،

اوس مونږدلته دقرآن کريم وړاندوينى بيانوو وروسته داحاديثووړاندوينى راوړوان شاء الله

(۱) دقرآن کريم دساتنى اوخوندیتوب[۱] وړاندوينه

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ ۹آيت سورة الحجر)

يقينامونږدالاربښود قرآن نازل کړى دى اويقينامونږددې ساتونکي يو ..

دهيچاتوان نسته چى په قرآن کريم کې زيادت ياکمى ياتغير اوتبديل وکړى داالله ﷻ داژمنه پوره سوى دى څورلس سوه کاله تيرسوى دى خوالحمدلله قرآن پرته له څخه تغير اوتبديل په هغه شان لکه څنګه چى پررسول الله ﷺ باندى نازل سوى وو يوائى مونږنه بلکې ټوله دنياددې معجزى منونکي ده داسلام دښمنانوپه هروخت کې داکوښښ کړى دى چى په قرآن کريم کې شک واچوى مګر الحمدلله ديوه تورى په بدلولوباندى نه دى توانيدلى الله تعالى چى دساتنى کومه ژمنه کړى وه هغه يقينا ربنتياده قرآن داسى نه دى لکه تورات اوانجيل چى دوخت هرپاپ له ځان جوړسوى شيان وراچوى اوپه خپله يهودواونصارى هم په تورات اوانجيل کې دهررنګه تغيراوتبديل اقرارکوى ..

(۱) ازالة الشکوک تأليف مولانارحمت الله کيرانوى جلد ۱ /ص/ ۱۰۱)

(۲) پیش ګوئی یا وړاندوینه دقرآن کریم اعجاز دی !

﴿قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا﴾۸۸آیت سورة بنی اسرائیل)

اې نبی کریم ﷺ ته خلکوته ووایه چې که انسانان اوپیریان ټو رایوځای سی او دقرآن مثل راوړل وغواړی نودقرآن مثل نسی راوړلای که څه هم یودبل مرستندوئ سی (۱)

(۳)په قرآن کریم کې درسول الله صلی الله علیه وسلم دساتنی وړاندوینه !

الله تعالی فرمایي (وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ(۶۷آیت سورة المائدة)

اللهﷻ به تادخلکوله شره خوندی ساتی ..

دنبوت په پیل کې نبی کریم ﷺ یواځی وو بی مرستندویه اوبی ملګری وو ټول عرب نه بلکې ټوله نړۍ دنبی کریم ﷺ دښمنان وو الله ﷻ دنبی کریم ﷺ دساتنی ژمنه وکړه چې ته مه ویرېږه الله تعالی ستاساتونکي دی دښمن تاته هیڅ زیان نه سی رسولای نو الحمد لله دالله ﷻ داژمنه پوره سوه اوپه بیلابیلوځایواووختوکې الله تعالی نبی کریم ﷺ ددښمنا نو له شره خوندی وساتی یومثال یې دهجرت په وخت کې چې کله قریشودنبی کریم ﷺ دشهید کیدونیت وکړ نونبی کریم ﷺ علی ﷺ پرخپله بستره څملوی اودسورة یس لومړنی آیتونه یې ولوستل اودکافرانوپه مخ یې یوموټی خاوری وشیندلی ددوئ مخونه خړسو نبی کریم ﷺ دابوبکرصدیق ﷺ کورته راغلی اوله هغه ځایه یې دوئ دواړه غارثورته ولاړو چې په دې هکله داآیت نازل سو (۲) ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ﴾۳۰آیت سورة الانفال)

(۴)داسلام دغلبی وړاندوینه !

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾۳۳آیت سورة التوبه)

الله ﷻ هغه ذات دی چې خپل رسول یې په هدایت اوحق دین سره راولیږی ددې لپاره چې غالب یې کړی په ټولودینونوباندی که څه هم کافران یې بدګڼی .. الحمد لله داژمنه هم پوره سوه اودین اسلام پرنوروادیانولکه یهودیت ، نصرانیت ، مجوسیت ، اوبودائیت ، اودهریت ، پرټولوباطلومذهبوباندی غالب سو اوپه هیڅ باطل دین کې داتوان نه وو چې په دلیل اوبرهان سره ددین اسلام مقابله وکوی

(۵)دروم دبریالیتوب وړاندوینه پرفارسیانوباندی !

﴿الم﴾ (۱)﴿غُلِبَتِ الرُّومُ﴾ (۲)﴿فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُم مِّن بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ﴾ (۳)﴿فِي بِضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِن قَبْلُ وَمِن بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (۴)﴿بِنَصْرِ اللَّهِ يَنصُرُ مَن يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ (۵)﴿وَعْدَ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (۶) سورة الروم)

(۱)ازالة الشکوک جلد ۱ /ص /۱۰۸) ـــــــ (۲) ازالة الشکوک جلد ۱ /ص /۸۸ـــ ۹۰)

ژباړه: دروم عیسایانو دعربو په نژدې ځمکه کې ماته وخوړه او دوئ به له دې ماتې وروسته په نژدې یوڅوکلوکې بیرته بریالی کیږي دالله ﷻ خوښه ده مخکې هم او وروسته هم یعني لکه څنګه چې داماته دهغه په اراده سره وسوه دغه رنګه به بریالیتوب هم دده په اراده کیږي او په هغه ورځ یعني په کومه ورځ چې رومیان په فارسیانو بریالي کیږي نو په هغه وخت کې به مسلمانان خوشاله وي چې دالله ﷻ په مرسته اهل کتاب په مشرکانو باندې غالبه سو الله چې وغواړي دهغه چامرسته کوي او هغه بریالی کوي او مهرباني کونکې دی داژمنه الله ﷻ کړې چې دمسلمانانو دخوشالۍ لپاره به څو ورځې وروسته رومیان پر فارسیانو باندې بریالي کیږي الله ﷻ دخپلې ژمنې خلاف نه کوي مګرډیر خلک نه پوهیږي په دې آیاتو کې دیوغیبي وړاندوینې یادونه سوې داآیتونه دمدینې منورې ترهجرت مخکې په مکه مکرمه کې نازل سوي دي اصلي پیښه داسې وه چې درومیانو او فارسیانو تر مینځ جګړه وسوه فارسیان پررومیانو باندې بریالي سو ددوئ په بریالیتوب دمکې مشرکین ډیرخوشاله سو مسلمانانو ته به یې ویل چې فارسیان زموږ په څیر مشرکان دي دوئ په رومیانو باندې بریالي سو چې ستاسو په څیر کتاب لري دازموږ لپاره یوینک فال دی نو یوه ورځ به موږ هم پرتاسو بریالي کیږو مسلمانان ددوئ په دې خبره ډیرخفه سو په همدې وخت کې الله تعالی نبي کریم ﷺ ته خبرورکړی چې رومیان که څه هم اوس ماته خوړلې مګر ډیرژر به بیرته بریالي کیږي په لس کاله دننه کې به رومیان په فارسیانو بریالي کیږي دادالله ﷻ وعده ده چې رښتیا به هم پوره کیږي (۱) او وه کاله وروسته دقرآن کریم داوړاندوینه پوره سوه او رومیان په فارسیانو باندې غالب سو او دحدیبیه دسولې په وخت کې دالله ﷻ داوعده پوره سوه..

(٦) دخلافت راشده وړاندوینه! دقرآن په رڼاکې

﴿وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ آمَنُوْا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُم فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِيْنَهُمُ الَّذِي ارْتَضٰى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً يَعْبُدُوْنَنِيْ لَا يُشْرِكُوْنَ بِيْ شَيْئاً وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُوْنَ﴾ ۵۵آیت سورة النور) په دې آیت کې الله تعالی دوخت له نوخلکو سره یعني صحابه کرام ﷺ سره داژمنه کړې دي (لومړی) داچې تاسو ته به داسې لوی خلافت اولویه پاچهي درکوم لکه ترتاسو مخکې چې په بني اسرائیلو کې داؤد ﷺ او سلیمان ﷺ ته بې مثاله خلافت اوباچهي ورکړل سوې وه (دویم) داچې ددوئ دحکومت په وخت کې به داسلام دین ته داسې ځای اولوړوالی ورکوم چې دین اسلام به ددنیاپرټولودینو باندې غالبه کیږي (دریم) داچې ددوئ له زړونو څخه به دکافرانو ویره بیخي ووزي او پرته له ویرې به په ډاډه زړه دالله ﷻ عبادت کوي او دارنګه مضمون په بې شیمره احادیثو کې راغلی دی، نوالحمدلله داژمنه دخلفاء راشدینو په وخت کې پوره سوه صحابه کرام ﷺ دقیصرا وکسری دخزانو مالکان سو او په کوم وخت چې داوړاندوینه وسوه

(۱) ازالة الشکوک جلد ۱ /ص/ ۹۷، ۱۰۱)

په هغه وخت کې صحابه کرام ﷺ بیوزله او تنګ لاسی او بی سرپناه وو دوئ له کافرانو سره په ویره او سیدل د شپې چی به ویده کیدل نو دا بیره به ورسره وه چی کیدای سی څوک پر مو باندی ناڅاپه برید وکوی اونه د جنګ له قوانیو پوره خبروو اونه د پاچهی له قوانیو او دیناله واک سره نا اشناوو ټولی قبیلی د مسلمانانو دښمنان وو او د مسلمانانو دوینی ږی وو په ایران کې د مجوسو حکومت په ډیر زور کې وو او په روم کې د عیسایانو پاچهی یره مضبوط وه او دواړه حکومتونه د فوځی توان او مالی لګښت او سلاح او اقتصاد په لحاظ سره لوړې کچی ته رسیدلی وو او د ځمکی پر مخ باندی د قیصر او کسری د مقابلی توان له هیچا سره نه وو ،، مګر له دې سره سره په دیرش کاله کې د خلافت او حکومت په اړه بی څومره وړاندوینی سوی وی هغه پرته له ظاهری اسبابو یوائځي په غیبی مرسته او په عجیبه طریقه ښکاره سوی هغه داسی چی د رسول الله ﷺ په ژوند کې حجاز او نجد او یمن وخیبر او بحرین او د عرب وډیره هیوادونه د مسلمانانو تر واک لاندی راغلو او د حبشه پاچا نجاشی مسلمان سو او د حبشه ټول هیواد دارالاسلام جوړ سو او هجر مجوسیانو او د شام اشاو خواسیمو یو شمیر عیسایانو جزیه قبوله کړه او د ابوبکر صدیق ﷺ د خلافت په وخت کې د فارس یو شمیر سیمی او د بصری او د شام یو شمیر نوری سیمی د مسلمانانو تر واک لندی راغلی او عمر فاروق ﷺ د خلافت په وخت کې د شام ټول هیواد او د مصر او فارس یری سمی فتح سوی او کسری ډیره هڅه وکړه مګر پرته له ماتی بل څه په لاس نه ورغلو وقیصر ښني اولاسونه وغورزول مګر پرته له دی چی خپل بخت ملامت کړی بل څه ونه رل او د فرنګیانو ډیر هیوادونه چی د قیصر تر واک لاندی وو دوئ د قیصر روم له ماتی وروسته د عمر فاروق ﷺ په وخت کې د مسلمانانو په واک کې راغلو او د دی هیواد وبی میره خزانی او غنیمتونه په مسلمانانو وویشل سو او په دې ټولو شاو خواسیمو کې د الله ﷻ دیووالی او دین اسلام اعلان وسو له یو شمیر سیمو څخه خو بیخی د کفر او شرک نوم رنښان ورک سو او په یو شمیر ځایو کې کفر سرټیټی سو او کافرانو په ذلت سره جزیه رکول ومنل او مسلمانانو پرته له ویری په ډاډه زړه د الله ﷻ عبادت کوی . او د عثمان ذی نورین ﷺ د خلافت په وخت کې د مغرب خواته د اندلس تر څنډو او قیروان او بحر محیط ت یرمه او د مشرق خواته ترچین پوری ټولی سیمی فتح سوی او د عثمان غنی ﷺ د خلافت په وخت کې د کسری د حکومت نوم او نښان هم ورک سو او په کال ۳۰ هجری کې کسری وژل سو او د مشرق او مغرب مالیه د مدینی منوری په خزانو کې راټولی سوی ټوله نړی په دغه وخت کې د مسلمانانو تابع وه او د الله ﷻ په فضل او مهربانی سره د ځمکی پر م باندی لوی قدرت مسلمانانو ته ورپه برخه سو لکه چی کله نادرشاه د هندوستان په بادشا محمدشاه باندی بریالی سو نو داسی وو ګواکی پر ټول هندوستان باندی د هغه واک سو

که څه هم په هغه وخت کې د دکن ولایت د ده ترلاس لاندی نه وو همداسی د اسلام بریا لیتو ب وو کله چې د روم حکومت ونړیدی نوټول فرنګیان چې د روم تر واک لاندی وو ماته و خوړه او د مسلمانانو داسی فراخ او ټینګ حکومت راغلی چې ګویا د ټولی نړۍ حکومتونه د اسلامی حکومت ترلاس لاندی وو

حاصل د خبری دادی چې د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ دوعدی برابر په ډیره لږه موده کې د سلګونو کلو حکومتونه ونړیدل او نصاری او مجوسو او مشرکینو د اسلام د مقابلی ټولی هڅي او کوښښونه وکړل مګر دوئ ته هیڅ په لاس ورنه غلل بلکې د دې خلاف اسلام لوړی ځینی ته پورته سو اسلام په پلن والی کې پنځه څلویښت درجو ته رسیدلی دی لکه د باب المندب دیونان ترسیمی پوری او په ځای ځای کې پنځوس درجی ته رسیدلی دی لکه د ترکستان شمالی سیموته او یوشمیر ځایونه بیا او یا درجو ته ورسیدی او په یوشمیر ځایو کې د واتیا درجو ته ورسیدی او د اسلام په دې ټولو سرحداتو کې د اسلام بیرغ ورپول سو او د علی کرم الله وجهه د خلافت په وخت کې که څه هم کوم ملک نه دی فتح سوی مګر د اسلا م پرمختګ ډیرو سو ځکه د علی ﷺ او معاویه ﷺ اختلاف داسی دی لکه دیوه ورور چی له بل ورور سره اختلاف راسی دوئ دواړه د کفر په مقابل کې یو وو

د خلفاء راشدینو ﷺ دفتوحاتو په هکله لوی کتابونه لیکل سوی دی چی هغه دلمر په شیر روښانه دی د خلفاء راشدینو په وخت کې چی اسلام کوم پرمختګ کړی دی په دنیا کې د دې هیڅ مثال نسته د قیصر او کسری د حکومتونه یې ونړول او د ځمکی نیمه کره یې فتح کړه د الله ﷻ دیو والی او حق دین سرلوړی سو او کفر او شرک سرکوب سو او دنیا یې د عدل او انصاف څخه ډکه کړه ،، رضی الله تعالی عنهم ورضوا عنه ..

(۷) دخیبر دفتح وړاندوینه (۸) دفارس او روم دفتح وړاندوینه !

﴿لَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحاً قَرِيباً﴾(۱۸) ﴿وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللهُ عَزِيزاً حَكِيماً﴾ (۱۹) ﴿وَعَدَكُمُ اللهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطاً مُّسْتَقِيماً﴾ (۲۰) ﴿وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللهُ بِهَا وَكَانَ اللهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيراً﴾ (۲۱ آیت سورة الفتح)

په دې آیاتو کې الله تعالی له هغه مسلمانانو سره چی په بیعت الرضوان کې شریک وو ژمنه کړی چی نژدی به تاسو ته د خیبر غنیمتونه درکوم لکه چی الله تعالی فرمایې وَأَثَابَهُمْ فَتْحاً قَرِيباً همدا فتح یې ورکړه او دویمه وعده د روم او فارس فتح وه لکه چی الله ﷻ فرمایې وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا کې د روم او فارس فتح ته اشاره وه (ازالة الشکوک جلد ۱ /ص/ ۹۶)

د الله تعالی ټولی وعدی پوره سوی خیبر خود رسول الله ﷺ په ژوند کې فتح سو فارس او روم د عمر فاروق ﷺ د خلافت په وخت کې فتح سو .

(۹) دعربي قبيلو دماتې او مغلوب کيدو وړاندوينه ! (۱)

﴿قُلْ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ﴾ ۱۲آيت سورة آل عمران) ﴿أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ﴾(۴۴) ﴿سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ﴾(۴۵آيت سورة القمر)

دالله ﷻ ددې وعدې برابر دهجرت په اتم کال مکه فتح سوه او دعربو قبيلې دومره مغلوبه سوې چې داسلام په مقابله کې يې دسرپورته کولو هيڅ توان پاته نه سو او دهجرت په څلورم کال بنونضير يهود وماته وخوړه اوله مدينې وشړل سو او دهجرت په پنځم کال بنې قريضه ووژل سو او دهجرت په اووم کال خيبر فتح سو او يهود دمسلمانانو تر لاس لاندې بزګران او جزيه ورکونکي سوه .

(۱۰) دمکې دفتح وړاندوينه !

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ﴾ (۱) ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللهِ أَفْوَاجاً﴾ (۲) ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّاباً﴾ (۳آيت سورة النصر)

دهجرت په اتم کال مکه مکرمه فتح سوه او نهم اولسم کال له هرلورې عربي قبيلې او شام او عراق خلک دنبي کريم ﷺ په خدمت کې حاضر سو او ايمان يې راوړی او دلې ډلې په اسلام کې داخل سو

(۱۱) داحزاب په غزاکې دبرياليتوب وړاندوينه !

﴿وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلاَّ إِيمَاناً وَتَسْلِيماً﴾ ۲۲آيت سورة الاحزاب)

او په حديث شريف کې راغلي دي : (سيشتدالاخراجتماع الاحزاب عليكم والعاقبة لكم عليهم) نژدې ده چې دعربو بېلابېلې قبيلې او ډلې رايوځای سي او پر تاسو بريد وکوي مګر په پای کې به تاسو پر دوئ بريالی کيږی .. نو همداسې وسو لکه چې دخندق په غزاکې دعربو ډيرې قبيلې په مسلمانانو باندې دبريد لپاره راغلې او دالله ﷻ په حمد سره دالله ﷻ او درسول ﷺ وعده پوره سوه او مسلمانانو ته الله تعالى برياليتوب ورپه برخه کی او کافران شرميدلي او ماته خوړلي بيرته ولاړل

(۱۲) ديهودو په هکله داوړاندوينه چې دوئ به دمرګ تمنانه کوي !

﴿قُلْ إِن كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الآخِرَةُ عِندَ اللهِ خَالِصَةً مِّن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُاْ الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾ (۹۴) ﴿وَلَن يَتَمَنَّوْهُ أَبَداً بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾ ۹۵آيت سورة البقرة)

رسول الله ﷺ يهوديانو ته وفرمايل چې که تاسو په دې دعوه کې رښتينې ياست چې تاسو دالله ﷻ دوستان ياست نو دمرګ تمناوکړی اوله دې سره داوړاندوينه وسوه چې تاسو هيڅ ري دمکر تمنانه سی کولای نو همداسې وسو چې دمرګ غوښتنه يې ونه کړه او همدا مضمون دسورة الجمعة په آيت کې دی.﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾(۶) ﴿وَلاَ يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَداً بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾ ۷آيت سورة الجمعة)

---

(۱) ازالة الشكوک جلد ۱ /ص /۹۱ــــ ۹۳)

(١٣) دکافرانو په زړوکي دويرې اچولو وړاندوينه !

﴿سَنُلۡقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُواْ الرُّعۡبَ بِمَا أَشۡرَكُواْ بِاللّٰهِ مَا لَمۡ يُنَزِّلۡ بِهِ سُلۡطَاناً وَمَأۡوَاهُمُ النَّارُ وَبِئۡسَ مَثۡوَى الظَّالِمِينَ﴾ ١٥١ آيت سورة آل عمران)

لکه چې دحمراء الاسد په غزاکې داويره دکافرانو په زړوکې واچول سوه سره له دې چې دوئ په احدکې بريالي سوی وو مګربيايې هم داهمت ونه سوکړای چې پرمدينه منوره باندې بريدوکوي اودغه رنګه داحزاب په غزاکې ددوئ په زړوکې ويره ولويده لکه چې الله تعالى داخبرورکړی دی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذۡكُرُوا نِعۡمَةَ اللّٰهِ عَلَيۡكُمۡ إِذۡ جَاءَتۡكُمۡ جُنُودٌ فَأَرۡسَلۡنَا عَلَيۡهِمۡ رِيحاً وَجُنُوداً لَّمۡ تَرَوۡهَا وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيراً﴾ ٩ آيت سورة الاحزاب)

اوپه حديث کې راځي (نصرت بالصباء واهلکت عادا بالدبور) دالله ﷻ له لوري زمامرسته دسهارپه بادسوی اودعادقوم دشالخواپه بادسره هلاک سوی دی ..

(١٤) له دين داوښتلوفتنه اودهغې دبنديدووړاندوينه !

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ مَن يَرۡتَدَّ مِنكُمۡ عَن دِينِهِ فَسَوۡفَ يَأۡتِي اللّٰهُ بِقَوۡمٍ يُحِبُّهُمۡ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الۡمُؤۡمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الۡكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوۡمَةَ لآئِمٍ ذَٰلِكَ فَضۡلُ اللّٰهِ يُؤۡتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ ٥٤ آيت سورة المائدة)

په دې آيت کې الله تعالى درسول الله ﷺ دژوندپه وخت کې خبرورکړ چې وروسته به له مسلمانانو څخه يوشميرپيرته له دين اسلام اوړي يعنی مرتد کيږي به نوپه هغه وخت کې به الله تعالى ددوئ دمقابلې لپاره داسې خلک راپورته کوی چې له مرتدينوسره جهاد کو ی اوله مرتدينوسره جهادکونکي به دالله تعالى غوره اوخوښ بندګان وی دارتدار پيښه دابوبکرصديق ﷺ دخلافت په وخت کې و سوه اودابوبکرصديق ﷺ په حکم سره ټولو صحابه کرامو ﷺ له مرتدينوسره جهادوکي اومرتدينوته يې غوڅه ماتی ورکړه .

(١٥) درسول الله صلى الله عليه وسلم دوفات وړاندوينه !

﴿إِذَا جَاءَ نَصۡرُ اللّٰهِ وَالۡفَتۡحُ﴾ (١) ﴿وَرَأَيۡتَ النَّاسَ يَدۡخُلُونَ فِي دِينِ اللّٰهِ أَفۡوَاجاً﴾ (٢) ﴿فَسَبِّحۡ بِحَمۡدِ رَبِّكَ وَاسۡتَغۡفِرۡهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّاباً﴾ (٣ آيت سورة النصر)

له ابن عباس ﷺ څخه روايت سوی دی چې په دې سورة کې رسول الله ﷺ ته دآخرت دسفردتياری اشاره دی چې کله دالله ﷻ مرسته اوفتح راسی اوخلک ډلې ډلې په اسلام کې داخل سی نوپوه سه چې دنبوت مقصدپوره سواوس په تسبيح او تحميد او استغفا ر مشغول سه اودآخرت دسفرلپاره تياری کوه

تردې ځايه پورې دهغه پيش ګويانويا وړاندوينوبيان وو چې په قرآن کريم يادی سوی دی اوس موږهغه وړاندوينی درته راوړو چې په احاديثوکې راغلې دی

- هغه ورانده‌وینې یا پیش گویانې چې د هغو یادونه په احادیثو کې راغلې !

په صحیحین کې له حذیفه بن الیمان ﷺ څخه روایت سوی دی چې یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپل نصیحت کې ترقیامته پوری چې پیښېدونکې کارونه وو هغه بیان کړه چاچې یادکړه هغو یادکړه اودچاچې هیرسو هغه څنې هیرسو اوزماملګری هم په دې خبردی له هغو څخه یوشمیرداسې چې له ماهیرسوی دی چې کله زه هغه ووینم رایادیږی یعنی له پیښېدووروسته یې زه پوهیږم چې دا هغه خبردی چې نبی کریم ﷺ فرمایلی وو لکه څنګه چې دیوسړی شکل ته ووینی اوهغه ولاړسی بیاچې کله هغه سړی ووینی نوپیژنی یې چې داهغه فلانی سړی دی :

(زرقانی شرح مواهب جلد ۷ /ص/ ۲۰۵ اوفتح الباری جلد ۶ /ص/ ۲۰۸ باب بدء الخلق اوکتاب القدوم)

اوس موږ په ډیرکوتاه ډول سره هغه پیښېي بیانه وو چې هغه رسول الله صلی الله علیه وسلم تر پیښېدومخکې بیان کړی دی اوداحادیثود تخریج پرځای مودکتاب په حواله اکتفاء کړی ددې لپاره چې که دچاتفصیل په کاروی نواصل کتاب ته دې رجوع وکوی

(۱) دخلافت راشده خبریې ورکړی دی په بې شمیره احادیثو سره ثابت دی

(۲) دخلافت راشده دوخت خبریې ورکړی دی چې هغه به دیرش کاله وی (زرقانی جلد ۷ /ص/ ۲۲)

(۳) دشیخین رضی الله عنهما دخلافت خبریې ورکړی دی چې ترماوروسته د ابوبکرصدیق ﷺ اوعمرفاروق ﷺ پیروی وکوی

(۴) دخلافت راشده په هکله یې په وار وار داسې لاربښوونې کړی چې په هغوی سره دخلافت راشده ترتیب معلومیږی

(۵) داسلام سلطنت فراخي اودلویولویوبریالیتوبواوفتحو خبریې ورکړی دی اوفرمایلی دی چې زمادامت پاچهی به دومره فراخیږی څومره چې ماته ځمکه رانغاړل سوی ده اورابښودل سوی ده (زرقانی جلد ۷ /ص/ ۲۱۰)

(۶) دقیصراوکسری دهلاکت اوبربادی خبریې ورکړی دی (زرقانی ج ۷ /ص/ ۲۰۷)

(۷) چې زمادامت پاچهی به دومره فراخیږی څومره چې ماته ځمکه رانغاړل سوی ده اورابښودل سوی ده (زرقانی جلد ۷ /ص/ ۲۱۰)

(۸) دیمن اوشام اوعراق اومصراوبیت المقدس اوقسطنطیه دفتح خبریې ورکړی دی

(۹) دجنګ بدرپه وخت کې دجنګ ترپیل کیدویوه ورځ مخکې دبدر دوژل سویو نوم په نوم خبرورکړی دی اودایې فرمایلی دی چې فلانی سړی په فلانی ځای وژل کیږی اوراپرځي به نوکوم ځای چې دچالپاره ښودل سوی وو پرهم هغه ځای وژل سوی پراته وو .

(۱۰) دابی بن خلف دوژل کیدو خبریې ورکړی دی چې زه به هغه قتل کوم

(۱۱) دخندق په غزاکې نبی کریم ﷺ وفرمایل چې له نن ورځې وروسته به قریش په موږباندی دبرید کولوتوان نه لری بلکې موږبه په دوئ باندی بریدونه کوو

(۱۲) دنجاشی دوفات خبریې ورکړی دی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۰۶)
(۱۳) دموته په غزاکې چی دلښکرکوم امیران شهیدان سو رسول الله صلی الله علیه وسلم عیناً دهغه جنګ په وخت کې په شهادت باندی په تفصیل اوترتیب سره ددوئ دشهادت خبرورکړی دی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۰۹)
(۱۴) په مکه مکرمه کې یې قریشوته داخبرورکړ چی هغه دظالمانه پریکړی کاغذچی په کعبه کې ځړیدلی وو پرته دالله ﷻ له نوم څخه نورټول وینوخوړلی دی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۱۰)
(۱۵) نبی کریم ﷺ دوفات په ناروغی کې فاطمة الزهرا رضی الله عنها ته وویل چی زماتروفات و روسته به زماپه کورنۍ اوعیال کې ترټولومخکې ته له ماسره یوځای کیږی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۱۲)
رسول الله صلی الله علیه وسلم دمرګ په ناروغی کې خپلوبیبیانوته فرمایلی دی چی په تاسوکې ترټولوډیره خیرات کونکی ښځه به لماسره ژر یوځای کیږی نوهمداسی سی وسو چی په بیبیانوکې زینب بنت جحش رضی الله عنها چی ترټولو ډیره خیرات کونکي وه اوپه ام المساکین سره مشهوره وه ترټولوبیبیانومخکې وفات سوه
(۱۷) دعمرفاروق رضی الله عنه په اړه فرمایلی دی چی عمر رضی الله عنه دفتنی قلف دی یعنی ترڅوپوری چی عمر رضی الله عنه ژوندی وی فتنی به هم بندی وی اوقلف سوی وی نوهمداسی وسو چی دعمر رضی الله عنه دخلافت په وخت کې په مسلمانانوکې هیڅ فتنه اوفسادنه دی ښکاره سوی کله چی عمر فاروق رضی الله عنه کوچ وکی نوفتنی اوفسادونه پیل سوه
(۱۸) دعثمان غنی رضی الله عنه دشهادت خبریې ورکړی دی رسول الله صلی الله علیه وسلم دعثمان غنی رضی الله عنه ته وویل چی ته به ددښمنانوپه بلوی (غم) کې شهید کیږی اوستاپاره جنت دی نوهمداسی وسو بخاری ومسلم بروایت ابی موسی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۱۳)
(۱۹) دعلی کرم الله وجهه دشهادت خبر دعلی رضی الله عنه په اړه یې فرمایلی دی چی بدترین دامت به ستاپه سرباندی داسی توره وهی چی په هغې سره به ستاږیره رنګینه کیږی نوهمداسی وسو (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۱۳)
(۲۰) دجنګ جمل خبریې ورکړی دی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۱۵)
(۲۱) دجنګ صفین خبریې ورکړی دی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۱۶)
(۲۲) دعائشه صدیقه رضی الله عنها دراوتلوخبریې ورکړی دی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۱۶)
(۲۳) دعمار رضی الله عنه په هکله نبی کریم ﷺ خبرورکړی دی چی تابه دباغیانویوټولی شهیدکوی اوهمداسی وسو عمار رضی الله عنه داسلام دباغیانودیوی ډلی له خواپه شهادت ورسیدی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۲۰)
(۲۴) دحسن رضی الله عنه په هکله رسول الله ﷺ خبرورکړی دی چی الله تعالی به دده په لاس باندی دمسلمانانودوولویوډلو په مینځ کې سوله کوی اوهمداسی وسو (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۱۷)

(۲۵) حسین ﷺ دشهادت خبرېي ورکړې دی ، حسین شهید سو (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۱۸) زمادامت خلک به تاشهید کوی او دشهادت قصه په زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۱۹) کې
(۲۶) دثابت بن قیس بن شماس ﷺ دشهادت خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۲۱)
(۲۷) دعبدالله بن زبیر ﷺ دابتلاء مصیبت خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۲۱)
(۲۸) دعبدالله بن عباس ﷺ دابوالخلفاء دخلیفه ګانو دپلار کیدو خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۲۳ او ازالة الشکوک جلد ۱ /ص / ۲۲۲)
(۲۹) دمدینی دیوه لوی عالم یعنی امام مالک دراتلو خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۲۳، او ۲۲۵)
(۳۰) دقریشو د د عالم خبرېي ورکړې دی یعنی دامام شافعی رحمه الله خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۲۵)
(۳۱) دفارس دیوه لوی عالم خبرېي ورکړې یعنی دامام ابوحنیفة النعمان دښکاره کیدو خبرېي ورکړې دی (تبییض الصحیفة فی مناقب الامام ابوحنیفه للسیوطی)
(۳۲) په هره پیړۍ کې یې دمجدد ددین دتازه کونکي خبرورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۲۷)
(۳۳) دخوارجو دراوتلو خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۲۷)
(۳۴) دروافضو دښکاره کیدو خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۳۰)
(۳۵) دقدریه او مرجبه دښکاره کیدو خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۳۰)
(۳۶) ددجالانو دراوتلو یعنی دنبوت ددعوی کونکو خبرېي ورکړې دی (زرقانی جلد ۷ /ص /۲۳۱)
(۳۷) داحادیثو دمنکرینو نه منونکو خبرېي ورکړې دی
(۳۸) داسود عنسی خبیث په اړه یې خبرورکړې دی اسود عنسی دیمن په صنعاء کې دنبوت دعوی وکړه نبی کریم ﷺ دهغه دوژلو خبرورکړ په کومه شپه چې ووژل سو نبی کریم ﷺ په هغه وخت کې په مدینه منوره کې صحابه کرامو ﷺ ته خبرورکي
(۳۹) دمختار او حجاج دراتلو خبرېي ورکړې دی
(۴۰) دشیرویه په لاس دخپل پلار پرویز کسری دوژل کیدو خبرېي ورکړې دی
(۴۱) عباس ﷺ چی له ام الفضل سره کوم مال پری ایښی وو نبی کریم ﷺ دده دمال خبرکله چې هغه دبدر په جنګ کې بندی سو نبی کریم ﷺ له ده څخه دفدیه غوښتنه وکړه عباس وویل چې زه دفدیه ورکولو توان نه لرم نو نبی کریم ﷺ وفرمایل چې هغه مال چیری دی چې تادمکی څخه دراوتلو په وخت کې دشپې دام فضل سره یو ځای کیښودی هغه ورکړه زاد به سی سره له دی چی په دې مال هیڅوک نه وو خبر (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۰۸)

(۴۲) فتنی اوزلزلی ۴۳ او د قیامت دعلامو خبریې ورکړی دی (۴۴) د دجال د راتلو خبر (۴۵) له لمر لوید و څخه د لمر راختل (۴۶) دابة الارض راوتل (۴۷) داور راوتل (زرقانی جلد ۷ /ص / ۲۳۳ تر صفحه ۲۳۶)

لنډه دا چی نبی کریم ﷺ د ډیرو کارو خبرور کړی دی او هغه پیښيې هم همداسی سوی دی او د اخبرونه پرته دالله ﷻ له خبریدلو هیڅ امکان نه لری موږ یو څو کارونه د نمونی په ډول تاسو ته بیان کړه (اللهم صل علی سیدنا و مولانا محمد و علی آله وصحبه وبارک وسلم)

دنبی کریم ﷺ دخیراوبرکت معجزی !

نبی اورسول ﷺ په خپله دخیر او برکت بهانده چینه وی مگر نبی کریم ﷺ چی څنگه په نورو کمالاتوکې ترانبیاء علیهم السلام افضل اوغوره دی دغه رنگه ده چی څومره دخیراوبرکت معجزی ښکاره کړی دی هغه بل نبی نه دی ښکاره کړی لنډه دا چی دنبی کریم ﷺ په برکت سره لږ خوراک اولږ او به دیوه لوی لښکر مړیدل او او به کیدل په ډیرو ځایو کې صحابه کرام ﷺ په خپلوسترگولیدلی دی (لومړی) دخندق په غزاکې یوه ورځ جابر ﷺ په خپل کورکې یوا ځی دیوه سیرور بشو ډوډۍ تیاره کړه او ډیر صحابه کرام ﷺ په ماړه سو او خوراک یې څنې وکی (بخاري ومسلم به روایت جابر ﷺ)

(۲) دابوطلحه ﷺ په کورکې هم دوئ یوا ځې نبی کریم ﷺ ته له دوه یادرې ملگروسره خورا ک تیارکړی وو مگر ودې لږ خوراک ته نبی کریم ﷺ ټول ملگری راوغوښتل او ښه په ماړه نس یې خوراک وکی (بخاري و مسلم به روایت انس ﷺ)

(۳) په یوه کاسه اوربشو یعنی درې نیم سیره اودیوی بزی په غوښه نبی کریم ﷺ اتیا کسان ته ډوډۍ ورکړی او ماړه سو (بیهقي او دلائل النبوة)

(۴) دحدیبیه په کوهی کې اوبه نه وی نبی کریم ﷺ داوداسه څه پاته سوی اوبه په هغه کوهی کې واچولی نوسمدستی په هغه کوهی کې اوبه دچینی په څیررا وخوټیدی او پنځه لس سوه صحابه کرامو ﷺ اوبه څنی وڅیښلی او خپلو څارویو ته یې هم ورکړی (بخاری به روایت براء بن عازب ﷺ و مسلم روایت سلمه بن اکوع ﷺ)

دتبوک په چینه کې اوبه وچی سوی وی رسول الله صلی الله علیه وسلم دخپل اوداسه اوبه په هغه چینه کې واچولی نو دهغه چینی او به سمدستی دومره ډیری سوی چی ټول لښکر په اوبه سو (مسلم عن معاذ ﷺ)

(۶) یوه ورځ ټول لښکرنبی کریم ﷺ ته دتندی شکایت وکی رسول الله ﷺ په یوه کوچنی پیاله کې خپل لاس مبارک کیښود ی نو د ده له گوتو مبارکو څخه اوبه روانی سوی چی په هغه او بوسره ټول لښکر او به سو او دسونه یې هم وکول (بخاری و مسلم به روایت انس ﷺ)

(۷) یوه ورځ نبی کریم ﷺ ته دشیدو پیاله راوړل سوه نبی کریم ﷺ ابوهریرة ﷜ ته وویل چی ټول اهل صفه راوغواړه چی اویا ۷۰ یا اتیا کسان وو ټولو له دې پیالی خوراک وکی او ماړه سوا ودشیدو پیاله هم هغه شان پاته سوه (بخاری)

(۸) رسول الله ﷺ چی کله له زینب ؓ سره نکاح وکړه نو دانس ﷜ مورام سلیم لږ خوراک تیار کي اونبی کریم ﷺ ته یې ولیږی نبی کریم ﷺ صحابه کرامو ﷜ ته بلنه ورکړه او حکم یې وکی چی ۱۰ لس ۱۰ لس تنه کښینی او خوراک پیل کي اتکلا دري سوه کسان وو ټول ماړه سوا و خوراک ترمخکې زیات وو (صحیح مسلم)

دنبی کریم ﷺ ددعاء دقبولیدلو معجزی!

یوه معجزه له معجزاتو دنبی کریم ﷺ څخه داوه چی دچا لپاره به یې دعا کړی هغه قبوله سوی دی وداسی معجزاتو ته معجزات سیف اللسانی هم وایې معنی دژبی توره په اصطلاح کې ودې ته ویل کیږی چی دچاله ژبی څخه چی څه راوزی هم هغه شان کیږی او هیڅ رنګه څندنه پکی کیږی دا دالله ﷻ دغوره کیدواو دالله ﷻ دمرستی نښه ده چی الله تعالی دده له ژبی څخه څه راوباسی هغه هم هغه رنګه کیږی اودنبی کریم ﷺ له ژبی مبارک به چی څه راووتل هغه به دډېری لیک وو اودچاپه حق چی څنګه خبره له ژبی مبارک څخه وتلی نو هغه هم هغه سی سوی دی

(۱) دانس ﷜ لپاره یې دعاء وکړه هغه ډیر بیوزله وو دنبی کریم ﷺ په دعاء سره غټ سرمایه دار او شتمن سو

(۲) عبدالرحمن بن عوف ﷜ دنبی کریم ﷺ په دعادومره شتمن سو چی دسلهاوو زره درهمو مالک سو

(۳) دسعد ﷜ لپاره رسول الله ﷺ دمستجاب الدعوات دعاء وکړه هروخت چی به سعد ﷜ کومه دعاء وکړه هغه به قبولیدله.

(۴) سراقه دهجرت په وخت کې په نبی کریم ﷺ پسی ورغلی اونبی کریم ﷺ ته نژدی ورسیدی نبی کریم ﷺ دعاء وکړه چی یاالله دده آس په ځمکه کې ښخ کړی سمدستی دسراقه آس ترزنګنوپوری په ځمکه کې ښخ وروسته هغه امان وغوښتی نبی کریم ﷺ دعاء وکړه بیرته دده آس له ځمکی څخه راووتی..

(۵) عبدالله بن عباس ﷜ ته په کوچنی والی کې نبی کریم ﷺ دعلم اوحکمت دعاء وکړه چی دهغې دعاء په اثر دده له ژبی دعلم اوحکمت چینه وبهیدلی

(۶) نبی کریم ﷺ دابوهریرة ﷜ لپاره دحافظی دعاء وکړه دهغې دعاء په برکت ترهغې وروسته چی ابوهریرة ﷜ څه اوریدلی دی هغه یې بیانه دی هیر سوی

(۷) دابوهریرة ﷜ دمورلپاره نبی کریم ﷺ هدایت دعاء وکړه الله تعالی هغې ته هدایت ور نصیب کی (بخاری)

(۸) یوه ورځ رسول الله ﷺ د چاکورته ولاړی او په ټولو باندی یې یو ځادر وا چوی او دعائی وکړه په دې دعاء باندی د دروازی بندیانو او د کور دیوالو درې ځله آمین وویل

(۹) قریشو چی کله د رسول الله ﷺ ډیر سخته دښمنی پیل کړه نو نبی کریم ﷺ د دوئ په حق کې ښیرا وکړه چی یا الله پر دوئ باندی وچکالی راولی همداسی وسو د نبی کریم ﷺ په دعاء سره پر دوئ وچکالی راغله (بخاری شریف)

(۱۰) په مدینه منوره کې وچکالی راغله د جمعې په خطبه کې یو سړی ولاړ سو او غوښتنه یې وکړه چی یارسول الله ﷺ ته له الله ﷻ ځخه د باران دعاء وغواړه نبی کریم ﷺ لاسونه پورته کړه دعاء یې وکړه په هم هغه وخت کې باران پیل سو .

دنبی کریم ﷺ دشفاء معجزی (۱)

په خیبر کې د علی کرم الله وجهه سترګی خوږیدی نبی کریم ﷺ خپلی لاړی مبارکی د علی ﷺ په سترګو و موښلی سمدستی هغه جوړ سو او بیا هیځلکه نه دی خوږ سوی

(بخاری شریف به روایت ابن مسعود ﷺ، دداسی معجزو تفصیل په شفاء د قاضی عیاض او شرح مواهب کې پوره وګوری)

(۲) د قتادة بن نعمان ﷺ سترګه ووتله او لاندی ولوید له نبی کریم ﷺ په خپل لاس مبارک د هغه سترګه په خپل ځای کې کیښوده نو د قتادة ﷺ سترګه داسی جوړه سوه او ښائسته سوه چی د ده دویمه سترګه هم د هغې په څیر نه وه

(۳) عبدالله بن عتیک ﷺ چی کله ابو رافع یهودی قتل کي او بیرته راتلی نو له ځنی ځخه راولویدی او پښه یې له پونډۍ سره ماته سوه په همدغه ماته پښه نبی کریم ﷺ ته راغلی نبی کریم ﷺ د ده پر پښه باندی لاس تیر کي سمدستی جوړه سوه داسی جوړه سوه لکه تر اوسه چی هیڅ خوږ سوی نه وه (بخاری شریف باب قتل ابی رافع)

(۴) په غار ثور کې ابوبکر صدیق ﷺ سوروی تر ل مارو چیچی نبی کریم ﷺ خپلی لاړی مبارکی په و موښلی سمدستی جوړ سو .

(۵) یو ړوند د نبی کریم ﷺ په خذمت کې حاضر سو نبی کریم ﷺ هغه ته یوه خاصه دعاء وښودله او وې فرمایل چی اودس وکړه او دوه رکعته لمونځ وکړه او زما په وسیله دا دعاء وغواړه الله تعالی به ستا حاجت پوره کړی هغه ړانده هم همداسی کاروکی عثمان بن حنیف ﷺ وایې چی موږ له هغه مجلس لانه وو ولاړ سوی چی د هغه ړانده سترګی جوړی سوی (ترمذی کتاب الدعوات او مستدرک للحاکم جلد ۱ /ص / ۵۱۹)

(۶) د حبیب بن ابی فدیک ﷺ پلار په سترګو ړوند سو رسول الله ﷺ د ده سترګی دم کړی سمدستی په هغه وخت کې بینا سو (طبرانی او بیهقی و ابن ابی شیبه)

(۷) په حجة الوداع کې یوې ښځی خپل کوچنی نبی کریم ﷺ ته راوستی چی دا کوچنی خبری نه سی کولای ګونګئ دی نبی کریم ﷺ اوبه راوغوښتلی او لاس یې ومینځل او په

(۱) شفاء قاضی عیاض جلد ۱ /ص / ۶۵۰، زرقانی جلد ۵ /ص / ۱۸۶)

خوله مبارکه کی یې اوبه واچولی اودایې وفرمایل چی دااوبه ودې ماشوم ته ورکړی اوڅه یې په هغه باندی وشیندلی هم ، په دویم کال هغه ښځه راغله نوهغه ماشوم بیخی جوړسوی وو اوخبری یې هم شروع کړی وی (سنن ابن ماجه باب النشرة اودلائل ابی نعیم صفحه ۱۶۷)

(۸) محمدبن حاطب ﷺ په کوچنیوالی کی دمورله غیږی په اورکې ولویدی اولړ وسو څیدی نبی کریم ﷺ په هغه باندی دخولی لاړی مبارک وموښلی سمدستی جوړسو (رواه ابوداؤدواحمدبن حنبل والبخاری فی تاریخه)

(۹) ابوهریرة ﷺ دخبرودهیردلوشکایت نبی کریم ﷺ ته وکې چی له تاڅه اورم هغه می هیر یږی نبی کریم ﷺ وفرمایل چی ته خپل پټوغوړوه کله چی هغه پټوخپورکې نبی کریم ﷺ د ده په پټوکې په دواړه لپو څه وشنډل اووې فرمایل چی داله سینی سره وموښلوه ابو هریرة ﷺ وایې چی ما هم همداسی وکړه تردې وروسته له ماهیڅ خبره نه دی هیره سوی (بخاری

(۱۰) یوسړی راغلی نبی کریم ﷺ ته یې وویل یارسول الله ﷺ زماورور ناروغه دی پرده باندی دلیونتوب اثردی نبی کریم ﷺ وفرمایل هغه دلته راوله کله چی هغه راوستل سو نونبی کریم ﷺ دقرآن کریم ډیر سورتونه په هغه باندی ولوستل اودم یې کی سمدستی په دغه وخت کې هغه سړی جوړروغ سو اودلیونتوب هیڅ اثرپرهغه باندی نه وو (سنن ابن ماجه باب القرع والارق) فتلک عشرة کاملة دالس پیښې موږ درته بیان کی لنډه داچی دمرضونوپه اړه نورې هم ډیری معجزی سته چی په هغه باندی نبی کریمﷺ دم کړی دی یالاړی موښلی دی یالاس تیرکړی دی هغه سمدستی جوړسوی دی

دنبی کریم ﷺ مړی ژوندی کولو معجزی ! (۱)

انبیاء علیهم السلام په اصل کې روحانی طبیبان دی دزړه اوروح دناروغیودرملنه کوی مګر دعادت خلاف کله نا کله الله تعالی دانبیاء علیهم السلام په لاس باندی دداسی ناروغیو درملنه کوی چی دهغو له درملنی طبیبان عاجزه وی اوځای ځای بیاپه خپل کامل قدرت سره دابیناء علیهم السلام په لاس باندی مړی هم ژوندی کوی چی په دې سره وخلکوته دنبی علیه السلام حقاینت اودالله ﷻ دغوره بنده کیدل خلکوته ښکاره سی داسی معجزی ډیری و عیسی علیه السلام ته ورکړل سوی دی خوالله تعالی سیدنامحمد رسول الله صلی الله علیه وسلم ته سره له دې چی نورې هم ډیری رنګارنګ معجزی ورکړی وی خودمرضونو شفاء اودمړی ژوندی کولومعجزی یې ورکړی دی دمړیویوه لویه ډله دنبی کریم ﷺ په لاس باندی ژوندی سوی دی (زرقانی جلد ۵ /ص / ۱۷۰) امام قرطبی په خپل کتاب تذکره قرطبی کې وایې چی الله تعالی دنبی کریم ﷺ په لاس مبارک باندی دمړویوه ډله ژوندی کړی دی چی هغه قاضی عیاض په خپل شفاء نامی کتاب کې لیکلی دی (شرح شفاء للعلامة القاری جلد ۱ /ص / ۶۴۳)

---

(۱) شفاء جلد ۱ /ص / ۶۴۳، زرقانی جلد ۵ /ص / ۱۸۳)

(١) انس ﷜ روايت کوی چی ديوی ړندی سپين سری بوډی ځوان زوی مړسو موږ ټولو په هغه باندی يوټوکرواچوی او هغه موږټ کړ سپين سری موريې به اندازی ډيره غمجنه سوه او چيغی يې کړی او دايې وويل ای رب ﷻ ته په دې خبريې چی ما يوازی ستالپاره اسلام راوړی دی او بتان می پری ايښي دی او په ډيره مينه مې ستارسول ﷺ ته هجرت کړی دی ای الله ﷻ د دين د ښمنانو ته د خوشالی وخت مه ورکوی او پرما باندی داغم مه راولی انس ﷜ وايې چی رسول الله ﷺ او موږ اصحاب صفه ﷺ په دغه وخت کې هلته موجود وو قسم په الله ﷻ موږ لاهلته موجود وو چی ناڅاپه هغه ځوان راژوندی سو او له خپل مخ څخه يې پټوپورته کی او زموږ سره يې خوراک وکي او هغه ځوان د رسول الله ﷺ له وفات ورو سته هم ژوندی وو او د هغه بوډی مور د دغه ځوان په ژوندی کې وفات سوه (رواه ابن عدی وابن ابی الدنيا والبيهقی وابو نعيم د تفصيل دپاره زرقانی جلد ٥ /ص / ١٨٣ وګوری) د بوډی په فرياد او د نبی کريم ﷺ په برکت د دې زوی راژوندی سو

(٢) په دلائل بيهقی کې راغلی دی چی رسول الله صلی الله عليه وسلم يو سړی ته د اسلام بلنه ورکړه هغه وويل چی زه به هغه وخت اسلام راوړم چی ته زما مړه سوی لور راژوندی کړی چی اوس نژدی مړه سوی دی نبی کريم ﷺ وفرمايل چی ته ما ته د هغې قبر وښيه هغه سړی نبی کريم ﷺ د هغه انجلۍ قبرته بوتلی نبی کريم ﷺ د هغې قبرته ودريدی د هغې انجلۍ نوم يې واخيستی او هغې ته آواز وکی هغه انجلۍ راژوندی سوه او (لبيک وسعديک) په درناوی درته حاضره يم يې وويل له قبره د باندی راووتله نبی کريم ﷺ هغې انجلۍ ته وويل چی آيا ته له خپل مور او پلار سره اوسيدل غواړی ، انجلۍ وويل يارسول الله ﷺ د الله تعالی نژديکت ترمور او پلار ډير غوره دی او ما آخرت تر دنيا غوره پيدا کي (زرقانی جلد ٥ /ص / ١٨٢ شفاء قاضی عياض صفحه ١٦٠)

(٣) له عائشه صديقه بنت صديق ﷝ څخه روايت سوی دی وايې چی نبی کريم ﷺ په حجة الوداع کې د حجون په نامه ځای کې کښته سو يوه ورځ ما وليدی چی ډير خفه او غمجن دی په ژړا باندی ووتی کله چی بيرته راغلی نو خوشحاله او په شنډانو کې يې خندل ما د دې سبب ځنی وپوښتی نبی کريم ﷺ وفرمايل چی ما له الله ﷻ څخه وغوښتل چی زما مو را و پلار راژوندی کړی الله تعالی زما مور او پلار راژوندی کړه او دوئ پرما ايمان راوړی او بير ته وفات سو (دا روايت سهيلی په روض الانف کې راوړی او ويلی دی چی د دې روايت د سند راويان مجهول دی او حافظ ابن کثير وايې چی دا حديث که څه هم ډير ضعيف دی مگر موضوع نه دی او په فضائل او مناقب کې د ضعيف حديث راوړل روا دی (زرقانی جلد ٥ /ص / ١٨٢) شيخ جلال الدين سيوطی او علامه زرقانی وايې چی د احياء ابوين يعنی د نبی کريم ﷺ د مور او پلار د ژوندی کيدو حديث په اړه د محدثينو درې قوله دی :

ابن جوزی او ابن دحیه وایې چې داحدیث موضوع دی او امام قرطبی رحمة الله وایې چې دا حدیث صحیح دی او سهیلی او ابن کثیر او یوشمیر نور بیا وایې چې داحدیث ضعیف دی مګر موضوع نه دی علماء دې دتفصیل پاره زرقانی له صفحه ۱۶۶ بیا تر صفحه ۱۸۷ جلد ۵ وګوری چې په هغه کې داحیاء ابوین پر حدیث باندی تفصیلی خبری سوی دی او ددې وخت دهیڅ علامه علم دمحدیثنوله درایت او علم په مقابله کې دکتلو قابل هم نه دی حافظ شمس الدین محمد بن ناصر دمشقی څو مره ښه ویلی دی :

حبا الله النبی مزید فضل .... علی فضل وکان به رؤفا

فاحیا امه و کذا اباه .... لایمان به فضلا لطیفا

فسلمنا لقدیم بذا قدیر .... وان کان الحدیث به ضعیفا

او شیخ جلال الدین سیوطی ویلی دی چې داحدیث که څه هم ضعیف دی مګر موضوعی نه دی لکه په یوه اوږده قصیده کې وایې

وجماعة ذهبوا الی احیاء .... ابویه حتی آمنوا لاتخرفوا

وروی ابن شاهین حدیثا مسندا .... فی ذلک لکن الحدیث مضعف

(۴) دحدیثو په کتابو کې په ډیرو روایاتو داثابته سوی چې په خیبر کې یوې یهودی ښځې یو کباب سوی پسه نبی کریم ﷺ ته دهدیه په ډول ورکې چې په هغه پسه کې زهر ګډ سوی وو نبی کریم ﷺ له هغه څخه یو څه خوراک وکی او صحابه کرام رضی الله عنهم چې په دغه ځای کې حاضر وو هغوئ هم یو څه څنی وخوړی مګر سمدستی نبی کریم ﷺ صحابه کرام رضی الله عنهم ته وفرمایل چې لاس ونیسی او وې فرمایل چې دې پسه ماته خبر راکی چې په ما کې زهر ګډ سوی دی ، قاضی عیاض وایې چې حدیث شاة مسموة مشهور دی دحدیثو امامانو په صحاح او سنن کې روایت کړی دی دائمه متکلمینو په دې کې اختلاف دی امام ابوالحسن اشعری او قاضی ابوبکر باقلانی ویلی دی چې الله تعالی په دې مړه پسه کې په خپل کامل قدرت سره دخبرو توان پیدا کې لکه دونو او ډبرو خبری کول نو غه رنګه دپسه غوښه په خپل حالت او شکل باندی پاته وو او الله تعالی په هغه کې دخبرو کولو توان پیدا کې او یوشمیر متکلمین بیا وایې چې الله تعالی په هغه غوښه کې ژوند پیدا کې او له ژوندی کیدلو وروسته هغه غوښې خبری وکړی او دا قول له امام ابوالحسن اشعری څخه نقل سوی دی (شفاء قاضی عیاض صفحه ۱۵۹... او مناهل الصفا صفحه ۴۳)

(۵) رسول الله ﷺ په مسجد نبوی کې دخورمایوی ستنی ته تکیه لګوله او خطبه به یې لوستله وروسته چې کله منبر جوړ سو نو نبی کریم ﷺ په منبر باندی خطبه ولوستله په همدې

وخت کې ناڅاپه دجدايي په غم کې هغه دخورماستن په ژړا اوفریاد سوه نبی کریم ﷺ له منبره رابښکته سو اوهغه ستن يې په خپله غیږه مبارکه کې ونیوله نوهغې ستنی اسویلی کوی نبی کریم ﷺ وفرمایل چې دې ستنی به تل خطبه اوریدله اوس چې يې نه واوریدله نووې ژړل (بخاری شریف) قاضی عیاض اونورومحدثینوویلی دی چې دستنی دژړا حدیث متواتردی دصحابه کرامؓ له لویې ډلی څخه روایت سوی دی

امام شافعیؒ فرمایې چې حنین جذع یعنی دستنی دژړا معجزه دعیسیؑ دمړی ترژوندی کولوډیره لویه معجزه دی ځکه مړی که ژوندی سی نوخپل زاړه حالت ته به راسی داسی نه دی لکه لرګۍ ځکه هغه خوخالص جماددی په ستن کې مخکې دژوندهیڅ نوم اونښان نه وو ستنی دنبی کریم ﷺ دجدائي په غم اودرد سره ژړل ډیرعجیبه دی امام بیهقی له امام شافعیؒ څخه داخبره نقل کړی ده

اودغه رنګه دونودرختو غرو اوډبروڅخه داسلام علیک یارسول الله غږونه اوریدل سوی دی اودنبی کریم ﷺ دلاس مبارک په اشاره سره بتان نړیدلی دی اودنبی کریم ﷺ په مجلس کې دخوراک تسبیح اوریدلی سوی دامعجزی هم ترمړی ژوندی کیدلوکمی نه دی اوبل داچې دنبی کریم ﷺ په راغوښتلوسره درختی راغلی دی اوبیرته دنبی کریم ﷺ په اشاره خپل ځای ته تللی دی داهم ترمړی ژوندی کولوکمه معجزه نه دی

لنډه داچې دمړی دژوندی کولوپه هکله په ډیرواحادیثوسره ډیر پښتي په بیلابیلو سندو ثابتیږی یواځی یواځي که څه هم داروایتونه دصحت درجی ته نه دی رسیدلی مګر دخبری دیو والی په وجه ډیر روایتونه داثابتوی چې دمړی ژوندی کول درسول اللهﷺ معجزه ثابته سی نوځکه داپیښی بی بنسټه اوبی اصله اوموضوع ګرزول صحیح نه دی .

دعیسیؑ معجزی !

دعیسیؑ په معجزاتوکې ترټولولویه معجزه هغه ده کومه چې قرآن کریم بیان کړی

أَنِّي أَخْلُقُ لَكُم مِّنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْراً بِإِذْنِ اللهِ(۴۹آیت سورة آل عمران) عسیؑ به یوموټی خټه راواخیستله اوله هغې به يې دمرغۍ شکل جوړکی بیابه يې په هغه کې ساه پوه که هغه به دالله ﷻ په اراده سره مرغۍ سوه ویل کیږی چې دادخټی مرغۍ به تریوڅه ځایه والوتله وروسته به بیرته مړه پرځمکه راولویده ددې لپاره چې داصلی مرغۍ اوددې اعجازی مرغۍ توپیرراسی مګر دامعجزه په څلوروانجیلوکې نه ده یاده سوی

بله معجزه دعیسیؑ مړی ژوندی کول وو چې هغه دمرغۍ ترمعجزه لږکمه ده ځکه چې څوک مړوی دهغه بیرته ژوندی کیدل دومره عجیب نه دی لکه چې څوک دخټی مرغۍ جوړه کې اوهغه ژوندی سی داډیره نادره اوله عادت خلاف دی

اوبله معجزه دعیسی علیه السلام دمریضانوشفاء یعني دناروغانودرملنه وه اوتردی ښکته معجزه مکاشفات دی داهم دعیسی علیه السلام معجزه وه لکه چې الله تعالی فرمایي (وَأُنَبِّئُكُم بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ (۴۹آیت سورة آل عمران) عیسی علیه السلام ته به الله تعالی دهغه شیانوخبرورکوی چې خلکوبه په خپلوکوروکې ذخیره کول اوجمعه کول دامعجزه یوائې په عیسی علیه السلام پورې خاص نه وه نوروپیغمبرانوعلیهم السلام دبنی اسرائیلوته هم دیر مهم راتلونکي کارونه مخکې ترپیښیدو خبر ورکول سوی دی لکه چې په قرآن کریم کې درومیانودبریالیتوب خبر اته کاله مخکې نبی کریم ﷺ ته ورکړل سو اودخیبراوشام اوعراق دفتح خبرمخکې ورکړل سو ، نصاري دمسیح علیه السلام ۲۷ معجزی بیان کړی دی چې په ټولوکې لویه معجزه دمړیوژوندی کولو معجزه دی اودامعجزه هم دانجیل درواياتو پر بناء دریې ځله پیښه سوی اول مړی دنائین ښاراوسیدونکي وو دهغه جنازه پورته سوی وه اودده مورژړل مسیح علیه السلام دهغه مړی جنازه ودروله ورته وې ویل اې ځوان پورته سه هغه مړی راپورته سو کښینستی خبری یې وکړی عیسی علیه السلام هغه مړی خپلی مورته وسپاری په دې سره پرخلکوباندی ویره راغله وې ویل چې دالوی نبی دی چې په موړکې راپورته سوی دي (انجیل لوقادرس یوولسم ۱۱ تراووه لسم ۱۷ پوری)

دویمه پیښه دیوی مړی انجلۍ دژوندی کیدووه چې په انجیل متی درس اتلسم ۱۸ کې تر څلیرویشتم ۲۴ پوری یاده سوی ده (دریمه پیښه) دده ددوست لعزر دژوندی کیدودی چې هغه دزړه په دوری ومړ کله چې هغه مړسو اوخاورته وسپارل سو څلورورځی وروسته مسیح علیه السلام تشریف راوړی اوپه لوړآواز یې ورته وویل اې لعزر راووزه هغه مړی دکفن څخه چې لاسونه اوپښی یې تړل سوی وو راووتی اودده مخ په دسمال پټ وو یسوع هغه ته وویل داخلاص کړه (داپیښه دانجیل یوحناپه یوولسم ۱۱ باب کې ذکرسوی ده)

یهودیان دعیسی علیه السلام ددې معجزو په اړه وایې چې دادرې واړه کسان په حقیقت کې مړه نه ووبلکې دوئ دسکته په حالت کې وو ډیرځله داسی پیښې سوی دی چې یوسړی ډیریهوښه وی خلک یې مړوګڼی له همدې کبله په متمدن حکومتوکې ترهغه وخته پوری دمړی دښخولو اجازه نه ورکول کیږی ترڅوچې یوپوه ډاکټرد هغه دمړینی شاهدی ونه لیکی مسلمانان وایې چې موږ دمسیح علیه السلام دمړی راژوندی کولو معجزه دقرآن اوحدیث دشاهد ی پربناء باندی منوځکه دنصاری له علماء سره ددې معجزوهیڅ دسندسلسله نسته نه دوئ کوم متصل سندوړاندی کولای سی نوموړیې ددوئ په خبره نه بلکې دقرآن اوحدیث په رڼاکې منواودنبی کریم ﷺ معجزی په صحیح سنداومتصل اومسلسل سندسره رانقل سوی دی اوروایت سوی دی اوکوم روایتونه چې په مرسل طریقه یاضعیف طریقه سره

روایت سوی دی هغه په ډیروسندوسره روایت سوی دی او ښکاره خبره ده چې دیوشئ راوړل په ډیروطریقواله بیلابیلوخلکوڅخه نقل کیدل ددې خبری دلیل دی چې دا روایت بې اصل نه دی دطریقوپه ډیروالی سره په روایت کې قوت راځی او ډیروخت دصحیح او حسن درجی ته رسیږی اوله یهوداونصاری وو سره نه دسند سلسله سه اونه علم رجال یعنی نه په هغه خلکوخبردی چې دوئ نقل څنی کوی چې فاسق وو که عادل څوک وو اودکوم ځای وو په هیڅ نه دی خبر ځکه په پایبل کې چې کومی پیښني راوړل سوی دی دهغو هیڅ وزن نه لری ..

دنبوت مقصداوهدف څه وی !

ټول اهل کتابو پردې باندی یوه خوله دی چې الله تعالی خپل غوره بندګان په دنیاکې انبیاء او پیغمبران علیہم السلام رالیږلی دی او پردوئ باندی یې وحی نازله کړی ددې لپاره چې دوئ دانسانانو وسمی لاری ته لاربنوونه وکړی اودوئ ته دهمیشنی خلاصون لاروښیي ، نو په کوم اصل چې اهل کتاب دبنی اسرائیلودانبیاء علیہم السلام دنبوت منونکي دی هغه اصل اوهدف په محمد مصطفی رسول الله صلی الله علیه وسلم کې هم موجوددی بلکې نبی کریم ﷺ دنبرت په ځانګړتیاوو اودرسالت په دلائلوکې ترټولوپیغمبرانوعلیهم السلام ډیر لوړدی اودروایت په لحاظ سره ترټولوفصیح اوله شک اوشبهوڅخه ډیر پاک اولوړدی ،، دنبوت اورسالت ترټولومهم اولوی اړخ ددین عقائد ، اوعبادت اواداب اواخلاق اواحکام اومعاملات دی دنبوت اورسالت دویم اړخ دلائل اوبراهین یعنی معجزی دی اودنبوت دریم اړخ پیش ګوئی یاوړاندوینه دی څلورم اړخ ددنیا اصلاح دی پنځم اړخ دهدایت اثردی رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې پنځه واړوخبروکې ترټولوپیغمبرانوعلیهم السلام ډیر لوړدی

دنصاری یعنی عیسایانودبیلاری لاملونه !

الله تعالی لکه څنګه چې نورپیغمبرانو علیہم السلام ته ښکاره معجزی ورکړی وی ددې لپاره چې ددوئ دنبوت اورسالت سنداودلیل سی دغه رنګه یې عیسی علیه السلام ته هم ډیر له عادت خلاف اوعجیبه کارونه ورکړی وونصاری وو چې کله دعیسی علیه السلام دانبنی ولیدی دوئ داسی وویل چې داپه خپله دعیسی علیه السلام په قدرت پیښني سوی دی اودعیسی علیه السلام قدرت یې عین دالله ﷻ قدرت وبلی په دې وجه ناپوهانووویل چې معاذالله الله ﷻ په مسیح علیه السلام کې حلول کړی دی اوله هغه سره یوځای سوی دی اوخدای یودی

لکه په مسلمانانوکې چې یوشمیر خلک داولیاء الله په هکله ډیر شدت کوی دوئ په خپلواړتیاووا وغموکې اولیاء الله ته ناری وهی اوداګمان کوی چې دانیکان خلک ددې واک لری چې ددوئ خوښه سی چاته کټه یاتاوان رسولای سی دوئ که څه هم دانبه خلک

خدای او معبود نه بولی بلکې دالله ﷻ بندګان یې بولی مګر بیاهم دغه خلک چې د اولیاء الله ته داسی عقیده لری د اسلام له دائرې نه دی وتلی مګر بیاهم د دوئ له نصاری او شرک سره مشابهت خامخا شته او د دوئ دا کار که څه هم اعتقادی او له دین وتونکی نه دی مګر د شرک عملی په کیدوکې ددې هیڅ شک او شبه نسته انبیاء علیهم السلام د الله ﷻ غوره بندګان دی د دوئ د رالیږلو هدف یوائې دادی چې خلکوته د الله ﷻ د عبادت او پیژندلو سمه لاره وښیی او د دوئ د اخلاق او اعمالو اصلاح او پاکی وکوی او د دوئ هغه نالیدلی نښې او له عادت خلاف کارونه چې د دوئ په لاس ښکاره کیږی هغه د دوئ د ثبوت او رسالت دلائل دی سرګردانه نصاری د امعجزی د خدای دلیل وګڼی او په دې نه سوپوه چې دا معجزی دانبیاء علیهم السلام په واک کې نه دی بلکې د الله ﷻ د قدرت آثار دی چې د الله ﷻ له لوری دانبیاء علیهم السلام دغوره والی د ښکاره کولو لپاره یوائې د الله تعالی په کامل قدرت او اراده سره دانبیاء په لاس باندی ښکاره کیږی دانبیاء علیهم السلام د قدرت او ارادی په دې دلائلو او ښکاره کیدوکې هیڅ دخل نسته الله تعالی په کائناتو کې پیغمبرانو علیهم السلام ته د تصرف کولو هیڅ قوت او قدرت نه دی ورکړی چې دوئ چې څه وغواړی هغه کیږی تردی اندازی چې د خپلو نژدی خپلوانو لکه پلار او زوی ته یې هم د هدایت ورکولو توان نه دی ورکړی داسی نه دی چې د دوئ خوښ وې هغه چاته هدایت کوی نوح علیه السلام د خپل زوی په هدایت باندی او ابراهیم علیه السلام د آذر پر هدایت باندی نه وو قادر او رسول الله صلی الله علیه وسلم دا قدرت نه درلودی چې خپل ګران آکا ابوطالب ته او ابولهب ته هدایت وکوی رسول الله ﷺ ډیره هڅه وکړه ترڅو چې دا آیت نازل سو ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ ۵۶ آیت سورة القصص) په تحقیق سره هدایت ستا په اختیار کې نه دی چې ته وغواړی هغه چاته هدایت وکړی مګر الله تعالی چې وغواړی هغه چاته هدایت کوی ..

حتی چې انبیاء علیهم السلام د خپلې ګټې او تاوان واک نه درلودی په وار وار انبیاء علیهم السلام ته د خپلو دښمنانو له لاسه رنګارنګ تکلیفونه او غمونه رسیدلی مګر دوئ د خپل ځان څخه هغه تکلیفونه او ستونزی نه سوی لیری کولای حتی چې یو شمیر خو په دې لاره کې شهیدان سوی هم دی او د الله تعالی ارشاد دی ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾ ۲۱ آیت سورة الجن) ته وورته ووایې چې زه ستا سو لپاره نه د کوم زیان مالک یم او نه د هدایت مالک یم او داسی ډیر آیاتونه په قرآن کریم شته چې الله تعالی فرمایې چې له ما پرته هیڅوک د ګټې او تاوان مالک نه دی نو څکه کوم څوک چې د ګټې او تاوان واک نه لری هغه د عبادت او بندګی وړهم نه دی د رسول الله ﷺ څخه وروسته د خلفاء راشدین رضی الله عنهم د حکومت وخت

راغلی چی دوئ د قیصراو کسری پاچهی تر پښولاندی کړ او دځمکی نیمه کره یې تر خپل
واک لاندی راوسته له بریالیتوب وروسته یې د شرک او تیری ریښې له بیخه وکښې اود بد
واخلاقو اوبی حیایې ځخه یې ځمکه پاکه کړه اود الله ﷻ دیووالی اود الله ﷻ ددین اوعدل
اوبرابری یې د الله ﷻ په ځمکه کې وغوړی تردی پوری چی دوئ په مهربانی اوانصاف
اوتدبیراوهوښیاری اوعقل کې یوه نمونه جوړسو .

اوددې پرعکس دعیسایانوحکومتونه ته تاسوخپله وګوری چی دوئ دتوحیدپرځای
تثلیث درې خدایان دعقیدی بیرغ پورته کړي اوشراب خوری اوشهوت پرستی
اورنګارنګ بداخلاقی اوبی حیایې دروازه یې خلاصه کړه اوس یې هم دنیادسرپه
سترګووینی (عیان راچه بیان)(نن ورځ دنړۍ دټولوکافرانو ډیموکراسی یونوی دین
فحاشی اوعیاشی اوظلم یې قوانین دښځوآزادی اوزنایې اوایډزیې ویاړله اسلام سره
جګړه یې دتروریست په نامه دی لکه همدااوس چی په افغانستان کې روانه ده (کاتب)

ددین درې بنیادی اصول !

ددین بنیادی اصول درې دی چی هغه ټولوپیغمبرانوراوړی دی هغه شیان چی دانسان د
نیک بختی اوکامیابی داروم‌دار دی ، هغه همدادرې دی ؛۱ توحید،۲ رسالت ، ۳ قیامت
درسول الله ﷺ تربعثت مخکې ټوله نړۍ په ګمراهی اخته وه قرآن کریم په همدې وخت کې
نازل سو اود الله ﷻ له لوری هدایت او اصلاحات یې راوړل داصول اوفروع ټولوبی لاریو
سمون یې وکی اوترټولومخکی یې ددې درې اصولوپه اړه چی کومه بی لاری خپره سوی
وه دهغه سمون یې وکړ

لومړنی اصل توحیددی ، دالله ﷻ یووالی

ترټولولومړی اوترټولولوړاصل توحیددی چی دهغه په اړه ټول قومونه بیلاری سوی وو
مجوس خوده دوو ۲ خدایانو منونکي وو اواهل کتاب په شرک اوبت پرستی اخته سوی وو

یهود لعنهم الله

یهود سره له دې چی دپیغمبرانوپه ښوونو اوسمولارو خبروو مګر دوئ هم دالله ﷻ دیو وا
لی په اړه بیلاری سودوئ وویل چی الله ﷻ دانسان په څیر سترې کیږی هم معاذالله
اودانسان په پیداکولوباندی پښیمانه کیږی هم اودخدای له اسرائیلومقابله هم سوی
خدای داسرائیلوله نیولوځخه ترهغه وخت نه سوخلاص ترڅو چی یې هغه ته برکت ورنه
کړ

نصاری ضالین !

نصاری خوټول دشرک ښکارسو دوئ ددرې خدایانو مشرکانه عقیده جوړه کړه خوقرآن
دالله ﷻ دیووالی له ښودلواو دشرک اودرې خدایانو دباطلولوله دلائلوڅخه ډک دی

دویم اصل دنبوت عقیده دی !

مشرکین خوله لویه سره له نبوت څخه منکروو اوبشریت به یې دنبوت ضد.بلې اویهود که څه هم دنبوت منونکي وو مګر سره له دی یې انبیاء کرام علیهم السلام له الله ﷻ سره په دروغ اوچل کولوکې ککړګڼل اودپیغمبرانو دکبیره ګناه دکولوویونکي دی و اوبل داچې یهودونبوت دبنی اسرائیلومیراث ګڼی اوتردوئ پوری خاص بلی اودابه یې ویل چې دنبوت منصب دبنی اسرائیلولپاره خاص سوی دی دوئ وایې معاذالله الله تعالی دخپل استازی په حیث له بنی اسرائیلوپرته بل څوک نه سی ټاکلای دیهودوپه څیرعیسایانو هم داعقیده درلوده چې نبوت تراسرائیلوپوری محدوددی اودمسیح ﷺ اودهغه دحوارینو پرته به یې بل کوم نبی معصوم نه ګڼی اوعیسایانودیهودوپه خلاف دمسیح ﷺ دخدایی اودخدای دزوی کیدوقائل وو معاذالله قرآن کریم ډیر ځایونه دمشرکینواویهودو اونصاری دنبوت دعقیدی په هکله ښه اصلاح کړی اوددوئ فاسده عقیده یې ردکړی اوسمه لاره یې بیان کړی ده .

دریم اصل دقیامت عقیده ساتل دی یعنی دسزااوجزاعقیده لرل لازمی دی !

دریم اصل دآخرت پروړغ ایمان راوړل دی اوپه اعمالوباندی دجزاء اوسزااوحساب اوکتاب باندی یقین درلودل دی .

مشرکین اوبت پرستان خودقیامت له سخت والی څخه منکروو اودجزاءاوسزاءیې نه منله دجزاء اوسزاء په مسئله کې عیسایانوداسی غلط اوبی بنیاده عقیده جوړه کړه چې دوئ دفدیه په ورکولوسره دخلاصون عقیده وساتله دوئ وایې : چې فدیه خلاصونکونکي جوړیږی اوانسانانود ګناهونوله سزاڅخه ساتی

دیهودیانوبیاداعقیده دی چې الله تعالی په دنیااوآخرت کې یواځې د بنی اسرائیلو ملګری دی اوجنت هم په بنی اسرائیلوپوری خاص دی بل څوک نه سی ورتلای .

داسلام لارښوونه !

اسلام دجزاءاوسزاپه هکله وایې چې خلاصون په ایمان اوعمل صالح ښه عمل سره دی په ایمان اوکفرباندی چې کومه سزاورکول کیږی په هغې کې یوه قوم ته پربل قوم باندی هیڅ غوره والی نه ورکول کیږی ، بلکې آخری درجه دادی چې په عدل اوانصاف سره په ایمان اوښوکاروباندی ثواب اوکفراوبدوکاروبه عذاب وی په سزاء کې به عدل پوره وی چې دیوی بدی اویوی ګناه بدله به یوه ورکول کیږی اودښوکاروپه بدله اوانعام کې به له عدل سره سره احسان اومهربانی اوسخاهم غالبه وی مثلاً دیوی نیکی بدله به لس چنده ورکول کیږی اوکه دالله خوښه وه نونوره هم زیاتوی .

قرآن کریم دا مسئله په ډیر عجیبه انداز سره بیان کړی دی او په وار وار یې تکرار کړی او په هرځای کی یې په زړه راښکونکو دلائلو سره ښه روښانه کړیا او په نورو بیشمیره دلائلو سره یې هغه ثابت کړی دی :

لکه چې الله تعالى فرمایي ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثاً وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لاَ تُرْجَعُونَ﴾ () (۱۱۵آیت سورة المؤمنون) ﴿أَيَحْسَبُ الإِنسَانُ أَن يُتْرَكَ سُدًى﴾ (۳٦) ﴿أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَى﴾ (۳۷) ﴿ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى﴾ (۳۸) ﴿فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالأُنثَى﴾ (۳۹) ﴿أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَن يُحْيِيَ الْمَوْتَى﴾ ۴۰آیت سورة القيامة)

ژباړه : آیا تاسو دا ګمان کوی چی موږ تاسو بیکاره او بیفایدی پیدا کړی یاست او تاسو به موږ ته بیرته نه راځی . ،،، آیا انسان دا ګمان کوی چی هغه به مهمل او بی قیده پریښودل کیږی آیا انسان د منی له یوی ټوټی څخه نه وو بیا د وینی ټوټه سوه بیا الله تعالی هغه صحی سالم جوړکي بیایې دانسان دوه قسمونه جوړکړل یونر او بل ښځه نو آیا هغه الله ﷻ چی په خپل قدرت سره یې دا هرڅه جوړکړل په دې باندی نه دی قادر چی مړی بیرته راژوندی کړی او د ژوندی کولو څخه وروسته له دوئ څخه حساب او کتاب واخلی ..

فلاسفه حکماء خو قیامت منی مګر یوائې د روحانی قیامت منونکي دی بدنی قیامت نه منی . خو اسلام د بدن او روح سره یوځای د دویم ژوند ښوونه ورکوی د حکمت نظریه لرونکي یوائې د روحانی قیامت او د روح په راپاڅیدلو باندی په دې وجه ټینګار کوی چی بدنی خوندونه سپک ګڼی او دوئ وایې چی دا یوائې حیوانیت دی او سره له دی چی دوئ په خپله په بدنی خوندو باندی عاشقان دی او په دې نه پوهیږی چی انسان د بدن او روح دواړو څخه جوړ دی او دوئ دواړه د الله ﷻ په احکامو امر سوی دی نو ځکه جزاء او سزا هم باید دواړو ته ورکول ‌سی ،،

نو هغه دین چی له هر پلوه کامل او پوره وی او د اصول او فروع په اعتبار سره معقول او مدلل وی هغه دین کامل دی دا هغه دین چی دده په اتباع سره الله ﷻ ته څوک رسیدای سی لکه چی الله تعالى فرمایي :

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِيناً (۳آیت سورة المائدة) ﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الإِسْلاَمِ دِيناً فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ ۸۵آیت سورة آل عمران)

دنبی کریم ﷺ هغه ځانګړتیاوی چی په نورو انبیاء علیهم السلام کي نشته !

دنبی کریم ﷺ له خصوصیتونو څخه هغه فضائل او کمالات مراد دی چی الله تعالى یوائې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورکړی دی او له انبیاء علیهم السلام څخه یې بل نبی ﷺ ته نه

دی ورکړی په حدیث شریف کې راځی چی رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : چی ماته یوڅوداسی شیان راکړل سوی چی هغه ترمامخکې بل هیڅ پیغمبرعليه السلام ته نه دی ورکړل سوی :

(۱)زه ټولی دیناته رالیږل سوی یم ترمامخکی ټول پیغمبران به یوائې خپلو خپلوقوموته رالیږل کیدل اوزه ټولی دنیاته رالیږل سوی یم لکه چی الله تعالی فرمایې :

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعاً الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُواْ بِاللهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾۱۵۸آیت سورة الاعراف) ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيراً وَنَذِيراً وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ﴾۲۸آیت سورة سبا). تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيراً﴾۱آیت سورة الفرقان)

(۲)زه خاتم النبیین علیهم السلام یم په ما باندی انبیاء علیهم السلام سلسله پای ته ورسیده ترماوروسته بل هیڅ نبی نسته لکه چی الله تعالی فرمایې ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيماً﴾۴۰آیت سورة الاحزاب) . وقال الله تعالی اليَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِيناً(۳آیت سورة المائدة)

(۳) اوماته جوامع الکلم راکړل سوی دی یعنی داسی کوتاه اوپوره خبری چی ددوئ لفظونه خولږوی مګر معناګانی بی شمیره زیاتی وی لکه چی داحادیثوکتابونه ددي شاهدی ورکوی ځکه دوئ ټول دحق عقیدی اوښوکارو اوښواخلاقو اوددین اودنیا ټول احکام اوقانون اوقواعدپه احادیثوکې شته

(۴)زماویره اوهیبت په سبب ماته فتح اومرسته راکړل سوی پرته له ظاهری اسبابوڅخه دیوی میاشتی دمزل په اندازه زمادښمنان له ماویریږی داغیبی مرسته وه چی دیوی میاشتی دسفرپه اندازه کې به دددښمنانوپه زړوکې دنبی کریم ﷺ ویره پرته وه لکه چی الله تعالی فرمایې ،، ﴿سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُواْ الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُواْ بِاللهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَاناً وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ﴾ ۱۵۱آیت سورة آل عمران) وقال الله تعالی﴿وَأَنزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُم مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِن صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقاً تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقاً﴾۲۶آیت سورة الاحزاب)

(۵) ټوله ځمکه زمالپاره دسجدی ځای اوپاکه سوی ده یعنی زماامت هرځای دلمانځه کولواجازه لری که مسجدوی اوکه مسجدنه وی اوزمالپاره په پاکه خاوره سره دتیمم حکم نازل سوی دی چی ماته اوزماامت ته دارتیاپه وخت کې روادی چی تیمم وکړی اوخاوره داوبوپه څیرپاکونکې جوړه سوی ده

(۶) دغنیمت مال زمالپاره حلال کړل سوی دی اوترمامخکی هیڅ یوه پیغمبرته نه ووحلال

(۷) زما امت به دټولو پيغمبرانو ترمنونکو ډير وي په حديث کې راځي چې د قيامت په ورځ به دټولو امتو صفونه يوسل شل ۱۲۰ وي چې په هغوکې به زما د امت اتيا ۸۰ صفونه وي
(۸) ما ته د لوی شفاعت مرتبه راکول سوی چې د قيامت په ورځ به اولين او آخرين ماته رجوع کوی اوزه به د الله ﷻ په دربارکې د دوئ شفاعت کوم
(۹) دټولو انبياء عليهم السلام اورسولانو څخه مخکې به زه له خپل امت سره په پل صراط باندی تيرېږم.
(۱۰) ترټولو لومړی به زه جنت ته داخلېږم او ابوبکرصديق ﷜ اوعمرفاروق ﷜ به زما راسته او چپه طرفته وی
اوپه جنت کې به دهرنبی ﷺ لپاره حوض وی اوزما حوض به ترټولو ډيرفراخ اوښائسته وی .... فتلک عشرة کاملة
دې حقيربنده دخپل ضعف اوکمزوری په وجه دمعجزو اوخصوصياتو په بيان کې له ډيرا جمال اوکوتاهی څخه کار واخيستی ځکه د دې خصوصياتو په هکله احاديث ډير مشهوردی اوس زه خپل تصنيف (سيرة المصطفى ﷺ) دريمه برخه پای ته رسوم اود الله ﷻ څخه داد عاء غواړم چې الله تعالى دې ودې ناچيزاودهغه داولادو خاتمه په خيرکې اودرسول الله صلی الله عليه وسلم شفاعت اودهغه په حوض کوثرباندی حاضری اوله هغه څخه اوبه څښنل نصيب کې آمين وآخردعوانا ان الحمدلله رب العالمين والصلاة والسلام علی حبيبه سيدالاولين والآخرين وعلى آله واصحابه وعلماء امته واولياء زمرته اجمعين وعلينامعهم ياارحم الراحمين ويااکرم الاکرمين واجودالاجودين وخيرالمسؤلين ويااخيرالمعطين . آمين يارب العالمين

ددې آخری برخې دويم ځل کتل خلاص سو الله ﷻ لره ثناء اوصفت دی په اول کې هم اوپه اخرکې هم دمحرم الحرام دمياشتی اته ويشتمه ۲۸ کال ديارلس سوه اته پنځوس ۱۳۵۸ هجری قمری ..محمد ادريس کان الله له وکان هو لله (آمين)

اوددې کتاب پښتوترجمه په کال ۱۴۳۵ هجری سپوږميزکې دمحرم الحرام دمياشتې په ۱۷ دپنج شنبې ورځ پای ته ورسيده الله تعالى ددې کتاب جوړونکي اوترجمه کونکي اوليکونکي اولوستونکي ته دښواعمال اوحسن الخاتمه توفيق ورکړی (آمين)

پښتوژباړه (ابوحمزه المهاجر حمدالله زابلی) دهجرت نړۍ کوئټه
کال ۱۴۳۵ محرم الحرام مطابق ۲۰۱۳ /۱۱/ ۲۱)

باهتمام ابوالمصطفى ۲۰۱۴/۳/۶